IVSTINVS.

TROGI POMPEII HISTORIARVM PHILIPPICARVM EPITOMA:

E I. CVIACII, CL. PVTEANI, VTRIVSque Pithœi, aliisq; ſex manuſcriptis doctiſſimorum virorum optimis Codicibus ſummo ſtudio correcta, multisq; ſcholiis illuſtrata.

ACCESSIT VIRI CL. VICTORINI STRIgelii commentarius, nunquam antehac editus: qui præcipuas quasq; hiſtorias è variis auctorum veterum, tam Græcorum quam Latinorum, monumentis fuſius prolixiusq; perſequitur.

CATALOGVM EORVM, QVÆ HOC OPERE comprehenduntur, auerſa pagina exhibemus.



VRSELLIS,

Ex Officina Cornelii Sutorij, ſumtibus Lazari Zetzneri, Bibliop. Argent.

Anno M. D C I I. 16

INDEX EORVM, QVÆ HOC IN OPERE CONTINENTVR.

I. Ipſe Iuſtini textus cum ſingulorum librorum breuiariis,& notis marginalibus.

II. Notæ Iacobi Bongarſii.

III. Prologi veteris cuiuſdam Anonymi in omnes Iuſtini libros, cum notis eiuſdem Bongarſii.

IV. Exceptiones chronologicæ ad Iuſtini hiſtorias accommodatæ.

V. Variarum lectionum liber, eodem auctore.

VI. In decem libros anteriores ſcholia Theophili Cangiſeri Saxohalenſis.

VII. Prolixior in Iuſtinum commentarius Victorini Strigelii.

VIRIS

NOBILISSIMIS,

AMPLISSIMIS,

PRVDENTISSIMIS,

D. D. D.

IOHANNI PHILIPPO

A KETTENHEIM,

PRÆTORIO:

JACOBO KIPSIO ET

HENRICO BAVMGARTNERO,

CONSVLARIBVS:

INCLYTÆ ARGENTO-
RATENSIVM TAM CIVILIS,
QVAM LITTERARIÆ REIPVBLICÆ
GVBERNATORIBVS.

REVEREN-
DIS ITEM, CLA-
RISS. CONSVLTISS. DO-
ctiſſimisque viris,

*PRÆPOSITO, DE-
cano, cæteriſque ad D. Tho-
mam Canonicis omnibus
ac ſingulis:*

HISTORICAM HANC
IVSTINI EPITOMEN, BREVI-
bus illuſtratam notis ex-
planatamque,

*DEBITAE OBSERVANTIAE,
amoris ac beneuolentiæ hoc (interea dum
maiori liceat) qualicunq; argumen-
to teſtificandæ gratia,*

D. O. C. Q.

THEOPHILVS CANGISER
SAXOHALENSIS, ALVMNO-
rum, qui Academico in Collegio
ſunt, moderator.

THEO-

THEOPHILVS CANGISER SAXO-HALENSIS

Beneuolo & amico Lectori S.

MAGNO in errore verſantur, qui vna cum Martino Polono, † χρονικογράφῳ alioquin haud contemnendo, breuiatorem hunc noſtrum (ſic ab Oroſio nominatur) eundem cum Iuſtino Theologo eſſe autumant, quem Romæ, circiter annum à C.N. ſeſquicẽteſimum, ſub Aniceto Epiſcopo & Antonino Pio Imp. floruiſſe conſtat, quiq; cognomentum Philoſophi & Martyris adeptus eſt: Philoſophi quidem ideo, quia Stoicorũ, Peripateticorum, Pythagoreorum, Platonicorum dogmata exquiſite omnia tenuit: quod paſſim ex eruditiſſimis, quæ adhuc reliqua ſunt, eius ſcriptis cognoſcitur: Martyris vero, quia inſidiis circũuentus cuiuſdam Diogeniani ſiue Cynici Philoſophi, ob Chriſtianam fidem ac religionem ſupplicium capitale ſubiit,

† *In Chronico ſub Ant. Pio.*

vt Photius Patriarcha eo in libro, qui μυριόβιβλος inſcribitur, & in Eccleſiaſtica hiſtoria Euſebius Pamphilus memoriæ prodiderunt. Martini opinio inde ſine dubio nata eſt, quod vulgaribus in libris ἐπιγραφὴ præfationis illius, quæ à Iuſtino toti operi præfigitur, Antonini Imp. nomen præfert: quod tamẽ in iis, qui fidem merentur, vetuſtis Codicibus tam impreſſis, quam manuſcriptis minime reperitur. Ego igitur (vt imperitis errorem hunc eximam) duabus præcipue rationibus demonſtrari certo poſſe exiſtimo; noſtrum hunc auctorem alium plane ac diuerſum ab eo eſſe, cuius Eccleſiaſtica ſcripta contra Iudæos & Gentiles etiamnum extãt, & de quo è Photio Euſebioq; paulo ante diximus.

Nam in hac, quam edimus, Epitoma tum alia nonnulla, quæ breuitatis cauſa nunc omitto, ſacris Bibliorum hiſtoriis parum conſentanea ſunt: tum inprimis illa maiori ex parte, quæ libro ſexto ac trigeſimo de Moſe & Ioſepho & Iſraelitica gente memorantur: Quæ Oroſius etiam † hinc ad verbum deſcripta recitat eum in finem, vt appareat, quanto veriorem plenioremque iſtarum rerum cogni-

† *lib. 1. cap. 8.*

cognitionem ſacræ, quam Gentilium literæ ſuppeditent. Oroſius ergo noſtrum hunc in Gentilium, non Chriſtianorum numero habuit. Iam alter ille Iuſtinus quomodo, quæſo, Gentilis eſſe potuit, cum Gentilium varia de religione placita variis libris confutarit, qui libri partim adhuc ſuperſunt, partim iniuria temporum & incuria hominum interciderũt? Qua ratione, obſecro, qui Moſis libros vniuerſos ſtudioſiſſime perdidicerat (quod vel è ſolo cum Tryphone dialogo legentibus manifeſtum eſt) ea ſcribere aut adfirmare potuit, quæ à Moſaicæ hiſtoriæ veritate tanto interuallo diſſentiunt? Atque hoc primum eſt argumentum, quo ſententiam meam ſatis ſuperq; confirmare mihi poſſe videor. Alterum eſt, quod Euſebius, & poſt Euſebiũ Hieronymus, & Photius, & Suidas, qui Iuſtini Martyris libros recenſent, huius Epitomæ ne vno quidem verbulo vſpiã meminerunt. Taceo, quod in ſcribendo idẽ hic auctor nullibi Romano ſermone vſus fuiſſe deprehenditur. Sed in re iam ſatis aperta lõgius immorari deſino, ne videar τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζειν, vt eſt in antiquo Græcorum prouerbio.

)(4 Stu-

Studioſam vero iuuẽtutem, quæ cognoſcendæ hiſtoriæ cupida eſt, hortor etiam atque etiam, vt auctorem hũc, qui multis nominibus cognitu iucũdiſſimus pariter eſt ac vtiliſſimus, ne poſtremo loco ducant, ſed aſſidue diligenterque euoluant ad exemplum Auguſtini, Oroſii, Iſidori, aliorumque magni nominis virorum, qui frequenti cum lectione familiarem ſibi reddiderunt adeo, vt multa ex illo, præſertim Oroſius, ad verbum transſcribere, ſuisque ipſorum ſcriptis inſerere non dubitarint.

Cæterum cur mea hoc tẽpore ſcholia non in omnes, ſed paucos duntaxat priores aliquot Iuſtini libros emittantur, cauſa non longe à principio lib. vndecimi indicata eſt.

Bene ac proſpere vale amice Lector, inſtitutumque hoc noſtrum in benigniorem, quæſo, partem interpretare.

TROGI POMPEII
FRAGMENTA.

DE EODEM, ET IVSTINO, veterum auctorum loca.

PRISCIANVS LIB. VI.

Trogus Pompeius lib. 6. Inde Scepſim petit, quo ſe media interfecta ſocru contulerat, is ab Herculide petito colloquio.

In Ms. Priſciano leguntur hæc ex lib. 3. pro ſe media *Mediolanẽſis editio habet,* è Media. *Vnde legebã olim,* ſe è Media. *ſed ex lib. 3. Hellen. Xenophontis legẽdum,* quo ſe Midias. *Locum ipſum lector conſulat. De Herculide autem qui in Mss. Iuſtini eſt Dercilides, dixi ad lib. 6.*

IDEM LIB. V.

Trogus hiſtoricus in XXII. femininum à flamine, protulit hæc flaminea. Papicio propter mortem flamineæ, flaminio obiit.

Duo Mss. Papicio flamineæ (*Vnus* flaminiæ) flaminio obiit. *Lego* Papirius propter mortem flamineæ, flaminio abiit. A. *Gellius lib. 10. cap. 15. de flamine Diali,* Vxorem ſi amiſit, *inquit,* flaminio decedit. *Sed quæ Trogo & Priſciano eſt Flaminea, Gellio eſt flaminica: & flaminia, flaminis domus.*

VETVS INTERPRES VIRGILII, qui eſt apud P. Danielem, in illud tertii Æneid.

Teucrus Rhœteas primum eſt aduectus in oras.

TEVCRVS. de hoc fabula duplex eſt: Nam & de parentibus eius dupliciter traditur. Alii enim Cureas & Idæ

Nymphæ; alii, inter quos & Trogus, Scamandri filium tradunt: qui Scamander, cum Creta frugum inopia laboraret, cum parte tertia populi, ad exteras ſedes quærendas profectus eſt, ab Apolline monitus, ibi eum habiturum ſedes, vbi noctu à terrigenis obpugnatus eſſet: Cum ad Frygiam veniſſet, & caſtra poſuiſſet, noctu mures arcuum neruos & laboramenta armorum adroſerunt. Scamander hos interpretatus hoſtes eſſe terrigenas, in Idæ montis radicibus ædificia collocauit: qui cum aduerſus finitimos bellum gereret, victor in Fanto flumine lapſus non comparuit, qui poſt à Cretenſibus in honorem regis ſui Scamander appellatus eſt: filioque eius Teucro regnum traditum, qui ciues è ſuo nomine Teucros appellauit, qui poſt à rege Troo Troiani dicti ſunt, & templũ Apollini conſtituit, quem Sminthium appellauit; Cretenſes enim murem Smynthicem dicunt, &c.

Leg. arbitror, neruos & loramenta armorum, *Et ſtatim*, in Xantho flumine.

Idem ad illud 4. Æneid.

Ductoresq; aliis, quos Africa terra triumphis
Diues, alit. ---

Triumphis diues, id eſt, bellicoſa, & quidam dicunt aſtros numquam triumphaſſe. Plinius autem ſecundus hiſtoriæ naturalis, & Pompeius Trogus aſtros dicunt pompam triumphi primos inueniſſe, quam ſibi Romani poſtea vindicauerunt. Libius autem Andronicus refert eos de Romanis ſæpius triumphaſſe, ſuosq; porricus Romanis ſpoliis adornaſſe, merito ergo diues triumphis.

Pro Aſtros, *legendum omnino* Afros, *Carthaginienſes triumphaſſe, indicat etiam liber XIX. Iuſtini.*

PLINIVS IN INDICE HISTORIÆ NATVRALIS, TROGVM AVCTOREM *multis locis laudat, vt lib. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 31. Quæ ex eo tranſtulit, non arbitror eſſe ex libris hiſtoriarum.*

LIB. VII. CAP. III.

Et in Ægypto ſeptenos vno vtero ſimul gigni, auctor eſt Trogus. *Eadem fere totidem verbis, Solinus cap. 3.*

LIB.

LIB. XI. CAP. XXXIX.

Pili à cute exeunt craſſa, hirti; feminis tenuiores, equis in iuba largi, in armis Leoni: daſypodi & in buccis intus, & in pedibus: quæ vtraq; Trogus & in lepore tradit, hoc exemplo libidinoſiores hominum quoque colligens.

CAP. LII.

Addidit morum quoque aſpectus ſimili modo apud nos Trogus, & ipſe auctor ſeueriſſimus, quos verbis eius ſubiiciam. Frons vbi eſt magna, ſegnem animum ſubeſſe ſignificat; quibus parua, mobilem; quibus rotunda, iracundum, velut hoc veſtigio tumoris apparente. Supercilia quibus porriguntur in rectum, molles ſignificãt; quibus iuxta naſum flexa ſunt, auſteros; quibus iuxta tempora inflexa, deriſores; quibus in totum deflexa, maleuolos & inuidos. Oculi quibuſcumque ſunt longi, maleficos eſſe indicant; qui carnoſos à naribus angulos habẽt, malitiæ notam præbent: candidi pars extenta, notam impudentiæ habet; qui identidem operire ſolent, inconſtantiæ. Oricularum magnitudo, loquacitatis & ſtultitiæ nota eſt. Hactenus Trogus.

LIB. XVII. CAP. X.

Nam folia palmarum apud Babylonios ſeri, atque ita arborem prouenire, Trogum credidiſſe demiror.

LIB. XXXI. CAP. VLT.

Trogus auctor eſt, circa Lyciam penicillos molliſſimos naſci in alto, vnde ablatę ſint ſpongię.

CHARISIVS LIB. I.

Sed & Valgius, & Verrius, & Trogus de animalibus: hę res lacte dicuntur; at conſuetudo tamen aliud ſequitur. *Leg. fortaſſe* hi tres lacte dicunt.

FL. VOPISCVS IN AVRELIANO.

Neminem ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum: prodente quinetiam, in quo Liuius, in quo Salluſtius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifeſtis teſtibus conuincerentur.

IDEM IN PROBO.

Et mihi quidem id animi fuit, non vt Salluſtios, Li-

uios

uios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros in vita principum & temporibus diſſerendis.

HIERONYMVS PROOEMIO
in Danielem.

Ad intelligēdas autem extremas partes Danielis, multiplex Græcorum hiſtoria neceſſaria eſt, &c. præcipueq; noſtri Liuii, & Pompeii Trogi, & Iuſtini, qui omnem extremæ viſionis narrant hiſtoriam; & poſt Alexandrum vſque ad Cæſarem Auguſtum, Syriæ & Ægypti, id eſt Seleuci & Antiochi, & Ptolemæorum bella deſcribunt.

IDEM IN CAP. V. DANIELIS.

Quo (*de Balthazare loquitur*) interfecto, à Dario rege Medorum, qui Cyri regis Perſarum auunculus fuit, & Cyro Perſa, quæ duo regna Eſaias aſcenſorem bigæ cameli & aſini vocat, deſtructum eſſe imperium Chaldæorum. Quod quidem & Xenophon in Cyri maioris ſcribit infantia, & Pompeius Trogus, & multi alii, qui barbaras ſcripſere hiſtorias.

AVGVSTINVS LIB. IV. DE
ciuitate Dei, cap. 6.

Iuſtinus qui Græcam, vel potius peregrinam, Trogum Pompeium ſequutus, non Latine tantum, ſicut ille, verũ etiam breuiter ſcripſit hiſtoriam, opus librorum ſuorum ſic incipit. Principio rerum, &c.

PAVLO POST.

Qualibet autem fide rerum, vel iſte, vel Trogus ſcripſerit: nam quædam illos fuiſſe mentitos, aliæ fideliores litteræ oſtēdunt: conſtat tamen, & inter alios ſcriptores, regnum Aſſyriorum à Nino rege fuiſſe longe lateq; porrectum.

OROSIVS LIB. I. CAP. VIII.
De fame Ægypti, cui Ioſeph ſubuenit.

Pompeius hiſtoricus, eiusque breuiator Iuſtinus docet.

ET CAP. X.

Ait enim Pompeius, ſiue Iuſtinus hoc modo, Ægyptii cum ſcabiem & vitiliginem, &c. *quæ exſtant lib. XXXVI. Iuſtini.*

Tranſcripſit autem Oroſius ad verbum, pleraq; ex Iuſtino

ſtino in ſuam Ormeſtam mundi, ita enim in Mss. inſcribitur ipſius hiſtoria.

ISIDORVS LIBRO DE NATVRA *rerum qui in Ms. P. Pithœi, inſcribitur de Aſtronomia.*

De monte Æthna Iuſtinus in libro hiſtoriarum ita ſcripſit, Siciliæ tellus tenuis ac fragilis & cauernis quibuſdam fiſtulisque ita penetrabilis, &c. *quæ exſtant lib. IV.*

IORNANDES LIBRO *de rebus Gethicis.*

Ex quorum (*Gothorum*) nomine vel genere Trogus Pompeius, Parthorum dicit extitiſſe proſapiam.

IDEM.

Tunc Cyrus rex Perſarum, poſt grande interuallum, & pene poſt ſexcentorum triginta annorum tempora, Pompeio Trogo teſtante, Getarum reginæ Thamiri, ſibi exitiale intulit bellum.

MARTINVS POLONVS *ſub Antonio Pio.*

Eo tempore, floruit Pompeius Trogus, natione Hiſpanus, qui totius orbis hiſtorias à tempore Nini regis Aſſyriorum, vſque ad Monarchiam Cæſaris Latino ſermone deduxit, diſtinguens per libros XLIV. quorum abbreuiationem fecit Iuſtinus eius diſcipulus: Qui Iuſtinus philoſophus Antonio Pio librum de Chriſtiana religione compoſitum tradidit, & benignum eum Chriſtianis fecit.

Sariſberienſis *in Policratico, Iuſtinum ſæpe citat, & in notis meis indicaui.*

GNO-

GNOMOLOGIA IVSTINIANA,

id eſt,

SENTENTIÆ QVÆDAM EX IVSTINI LIBRIS COLLECTÆ, & ordine Alphabeti digeſtæ.

Bella.

OLim honeſtius bella gerebantur quã nunc amicitiæ coluntur. pag. 153.

Continentia.

Continentia Scythis morum quoque iuſtitiam edidit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippe ibidem diuitiarum cupido eſt, vbi & vſus. Atque vtinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio & abſtinentia alieni foret: profecto non tantum bellorum per omnia ſecula terris omnibus continuaretur, neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis fatorum conditio raperet. Prorſus vt admirabile videatur hoc illis naturam dare, quod Græci longa ſapientium doctrina, præceptisq; philoſophorum conſequi nequeunt; cultosque mores incultæ barbariæ collatione ſuperari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis. 21.

Conuitia.

Miſeros conuitia non decent. 148.

Diſcor-

Diſcordia.
Aſſiduum inter pares diſcordiæ malum, bella mouet. 159.
Dolor.
Creſcit diſſimulatione ipſa dolor, hoc altius demiſſus, quominus profiteri licet. 89.
Fortuna.
Quo ſe fortuna, etiam fauor hominum inclinat. 58.
Frugalitas.
Pythagoras genitricē virtutum frugalitatem omnibus ingerebat, conſecutusque diſputationum aſſiduitate erat vt matronę auratas veſtes, cæteraque dignitatis ſuæ ornamenta, velut inſtrumenta luxuriæ, deponerent. 182.
Imbecillitas humana.
Nullę ſunt hominū aduerſus Deos vires. 33.
Impius.
Vix parcit ſuis, qui cum contemptu religionis graſſatus eſt aduerſus Deos. 12.
Ingenium humanum
Quo plura habet ingenium humanum, eo ampliora cupit. 70.
Libertas.
Ingenua ſeruilibus ingenia præſtant. 170.
Luxuria.
Inſtrumēta luxuriæ; tympana & crepūdia. 231.
Parricidium.
In parricidio, nulla ſatis iuſta cauſa ad ſceleris patrocinium prætexi poteſt. 157.
Paupertas.
Multum virtutis paupertas aduerſus inſolentes diuitias habet. 183.

Periuria.

Dii ſunt periuriorum vindices. 148.

Pietas.

Plus apud bonos pietatis iura quam omnes opes valent. 42.

Pudicitia.

Vera ornamenta matronarum, non veſtes, ſed pudicitia. 182.

Quies.

Nulla eſt metuentibus quies. 35

Victoria.

Inſperata interdum, ſperata victoria certior eſt. 183.

Vxor.

Vxor nubendo, non proſperæ tantum, ſed omnis fortunæ cum marito init ſocietatem. 199.

INCI-

INCIPIT PRÆFATIO IVSTINI.

CVM multi ex Romanis, etiam Conſularis dignitatis viri, res Romanas Græco, peregrinoq́ ſermone in hiſtoriam contuliſſent: ſiue æmulatione gloriæ, ſiue varietate & nouitate operis delectatus, vir priſcæ eloquentiæ Trogus Pompeius; Græcas, & totius orbis hiſtorias Latino ſermone compoſuit: vt cum noſtra Græcè, Græca quoque noſtra lingua legi poſſent: prorſus rem magni & animi, & corporis aggreſſus. Nam cum pleriſque auctoribus ſingulorum regum vel populorum res geſtas ſcribentibus, opus ſuum ardui laboris videatur; nonne nobis Pompeius, Herculea audacia orbem terrarum aggreſſus videri debet, cuius libris omnium ſeculorum, regum, nationum, populorumq́ res geſtæ continentur? Et quæ hiſtorici Græcorum, prout commodum cuiq́ fuit, inter ſe ſegregati occupauerunt, omiſſis quæ ſine fructu erant, ea omnia Pompeius diuiſa temporibus, & ſerie rerum digeſta compoſuit. Horum igitur quatuor & quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in vrbe verſabamur, cognitione quæque digniſſima excerpſi. Et omiſſis quæ nec cognoſcendi voluptate

iucunda,nec exemplo erant neceſſaria, breue veluti florum corpuſculum feci: vt haberent & qui Græca didiciſſent, quo admonerentur; & qui non didiciſſent,quo inſtruerentur. Quod ad te,non tam cognoſcendi, magis quàm emendandi cauſa tranſmiſi: ſimul vt & otij mei, cuius & Cato reddendam operam putat,apud te ratio conſtaret. Sufficit enim mihi in tempore iudicium tuum;apud poſteros,cum obtrectationis inuidia deceſſerit,induſtriæ teſtimonium habituro.

HISTO-

HISTORIARVM PHILIPPICARVM, ET TOTIVS MVNDI originum, & terrę ſitus ex hiſtoria Trogi Pompeij Liber Primus incipit.

BREVIARIVM.

1 Aſſyriorum monarchia ſub Nino.

2 Semiramidis, à filio interfectæ imperium.

3 Poſtremus Aſſyriorũ rex Sardanapalus.

4 Medorũ monarchia ſub Aſtyage Cyri auo.

5 Cyri pueritia, adoleſcentia, & Harpagi ad Cyrũ admonitio.

6 Artes & conatus Cyri, qui Aſtyage capto, monarchiam à Medis transfert ad Perſas.

7 Sybarem belli comitem Cyrus nobili præmio donat. Crœſum vincit, & Lydos debellat ac ſub iugũ aſtutè retinet. Candauli tragœdia.

8 Bellum Scythicum, in quo initia Cyro felicia, finis autem luctuoſiſſimus.

9 Cambyſes Cyro ſuccedit, & ſuomet gladio conficitur. Legitimo hærede ſublato, Magi rerum potiuntur. Oſtanes aliorũ principum opera adiutus Magos de medio tollit.

10 Darius, ſeruuli induſtria, fit rex Perſarum, Cyri filiam coniugem accipit. Babylonem obſidet & Zophyri induſtria occupat.

1 *PRINCIPIO rerum, gentium nationumq́, imperium penes reges erat: quos ad faſtigium huius maieſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata* Gẽtium primi reges, quales fuerint.

Quanta fuerit horum auctoritas & æquitas, à Nino Aſſyriorum rege, primum labefactata.

inter bonos moderatio prouehebat. Populus nullis legibus tenebatur; arbitria principum pro legibus erant: Fines imperij tueri magis, quàm proferre, mos erat intra ſuam cuiquè patriam regna finiebantur. [a] *Primus omnium Ninus rex Aſſyriorum, veterem, & quaſi auitum gentibus morem noua imperij cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad reſiſtendum populos terminos vſq; Libyæ perdomuit.*

Cui antiquiores quidam, illaudatæ huius gloriæ iter aperuerant.

Fuere quidem temporibus antiquiores, Vexoris AEgypti, & Scythiæ rex Tanaus: quorum alter in Pontum, alter vſque AEgyptum exceſſit: Sèd longinqua, non finitima bella gerebant; nec imperium ſibi, ſed populis ſuis gloriam quærebant; contentique victoria, imperio abſtinebant.

Nini monarchia vi armorum firmata.

Ninus magnitudinem quæſitæ dominationis continua poſſeſſione firmauit. Domitis igitur proximis, [b] *cum acceſſione virium fortior ad alios tranſiret, & proxima quæque victoria inſtrumentũ ſequentis eſſet, totius Orientis populos ſubegit.*

Poſtremum Nini bellũ.

Poſtremum illi bellum [c] *cum Zoroaſtre, rege Bactrianorum fuit, qui primus dicitur artes magicas inueniſſe, & mundi principia, ſyderumq; motus diligentiſſime ſpectaſſe.*

Obitus.

Hoc occiſo, [d] *& ipſe deceſſit, relicto impubere adhuc filio Ninya, & vxore Semiramide.*

Vxor Semiramis, animum gerens virilem, facinus mirandum molitur & exequitur.

2 *Hæc nec immaturo auſa tradere imperium, nec ipſa palam tractare, tot ac tantis gentibus vix patienter vni viro, nedum feminæ pariturіs,* [e] *ſimulat ſe pro vxore Nini, filium; pro femina, puerum. Nam & ſtatura vtrique mediocris, & vox pariter gracilis, & lineamentorum qualitas matri ac filio ſimilis. Igitur brachia ac crura velamentis, caput tiara tegit: & ne nouo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum veſtiri iubet: quem morem veſtis, exinde gens vniuerſa tenet. Sic primis initiis ſexum mentita, puer*

eſſe credita eſt. Magnas deinde res geſſit: quarum amplitudine, vbi inuidiam ſuperatam putat, quæ ſit fateatur, quémue ſimulaſſet. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, ſed admirationem auxit; quod mulier non feminas modò virtute, ſed etiam viros anteiret. Hæc Babyloniam condidit, murumq́ urbi cocto latere circumdedit, harenæ vice, bitumine interſtrato: quæ materia in illis locis paſſim è terra exæſtuat. Multa & alia præclara huius reginæ fuêre. Siquidem non contenta acquiſitos viro regni terminos tueri, AEthiopiam quoque imperio adiecit. Sed & Indiæ bellum intulit: quo præter illam & Alexandrum Magnum nemo intrauit. Ad poſtremum cum concubitum filij petiſſet,[f] ab eodem interfecta eſt, duos & 40. annos poſt Ninum regno potita. Filius eius Ninya contentus elaborato à parentibus imperio, belli ſtudia depoſuit, & veluti ſexum cum matre mutaſſet, raro à viris viſus, in feminarum turba conſenuit. Poſteri quoque eius, id exemplum ſequuti, reſponſa gentibus per internuntios dabant. Imperium Aſſyrij, qui poſtea Syri dicti ſunt, mille trecentis annis tenuêre.

Feliciter agit.

Dignitatem regni ſibi cõſeruat virago.

Babyloniam condit.

Æthiopiam imperio adiicit.

Indiæ bellũ infert.

A filio interficitur, qui muliebres mores retinet.

Mollem iſtũ poſteri ſequuntur.

3 Poſtremus apud eos regnauit [g] Sardanapalus, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permiſſum fuerat) præfectus ipſius, Medis præpoſitus, nomine Arbactus, cum admitti magna ambitione ægrè obtinuiſſet; inuenit eum inter ſcortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu cum mollitia corporis, & oculorum laſciuia omnes feminas anteiret, penſa inter virgines partientem. Quibus viſis, indignatus tali feminæ tantum virorum ſubiectum, tractantiq́ lanam, ferrum & arma portantes parêre, progreſſus ad ſocios, quid viderit, refert: Negat ſe ei parêre poſſe, qui ſe feminam malit eſſe quã virum.

Horum poſtremus Sardanapalus, vir muliere corruptior.

Cuius turpitudinem vir nobilis Arbactus ferre nequit.

Sed in effeminatum coniurat.

Fit igitur coniuratio; [h] bellum Sardanapalo infertur; quo ille audito, non vt vir regnum defenſurus, ſed vt metu mortis mulieres ſolent, primo latebras circumſpicit: mox deinde cum paucis & incompoſitis, in bellum progreditur.

Inde bellum & Sardanapali victi interitus.

Victus, in regiam ſe recipit; [i] & extructa incenſaq; pyra, & ſe & diuitias ſuas in incẽdium mittit: hoc ſolo imitatus virum. Poſt hunc rex conſtituitur, interfector eius Arbactus, qui præfectus Medorum fuerat.

Propter ſcelera populorum & principum, imperia ad alios transferuntur.

[k] Is imperium ab Aſſyriis ad Medos transfert,

Medorum imperium.

4 Poſt multos deinde reges per ordinem ſucceſſionis, regnum ad Aſtyagen deſcendit. Hic per ſomnum vidit ex naturalibus filiæ, quam vnicam habebat, vitem enatam, cuius palmite omnis Aſia obumbraretur. Conſulti harioli, ex eadem filia nepotem ei futurum, cuius magnitudo prænuntietur, regniq; ei amiſſionem portendi, reſponderunt.

Aſtyages futuri nepotis magnitudinem formidans, filiam Cambyſi Perſæ in matrimonium tradit.

Hoc reſponſo exterritus, neq; claro viro, neq; ciui filiam, ne paterna maternaq; nobilitas nepoti animos extolleret; ſed ex gente, obſcura tunc tẽporis, Perſarum, Cambyſi mediocri viro in matrimonium tradidit. Ac ne ſic quidem ſomnij metu depoſito, grauidam ad ſe filiam arceſſit, vt ſub aui potiſſimum oculis partus necaretur.

Vis mira fatorum. Infans ſeruatur ab eo cui tradebatur occidendus.

Natus infans datur occidendus Harpago, regis arcanorum participi. Is veritus, ſi ad filiam mortuo rege veniſſet imperium, quia nullum Aſtyages virilis ſexus genuerat, ne illa necati infantis vltionem, quam à patre non potuiſſet, à miniſtro exigeret, paſtori regij pecoris puerum exponendum tradit.

Numinis ſumma benignitas eos nouit miris rationibus ſeruare, quorum manu ad ſumma quædam ſuo tempore exequenda vti conſtituit.

Fortè eodem tempore & ipſi paſtori filius natus erat. Eius igitur vxor audita regij infantis expoſitione, ſummis precibus rogat, ſibi afferri oſtendiq; puerum: cuius precibus fatigatus paſtor, reuerſus in ſyluam, inuenit iuxta infantem canem feminam paruulo vbera præbentem, & à feris alitibuſq; defendẽtem. Motus & ipſe miſe-

miſericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum defert ad ſtabula, eadem cane anxiè proſequente. quem vbi in manum mulier accepit, veluti ad notam puer alluſit: tantusq́; in illo vigor, & dulcis quidã blandientis infantis riſus apparuit, vt paſtorem vxor vltro rogaret, [quo ſuum partum pro illo exponeret] permitteret[que] ſibi, ſiue fortunæ ipſius, ſiue ſpei ſuæ puerum nutrire. Atq; ita permutata ſorte paruulorum, hic pro filio paſtoris educatur; ille pro nepote regis exponitur. Nutrici Spacos poſtea nomen fuit, quia canem Perſæ ſic vocant.

5 *Puer deinde cum inter paſtores eſſet,* [1] *Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes ſorte delectus, cũ per laſciuiam contumaces flagellis cæcidiſſet, à parentibus puerorum querela eſt regi delata, indignantibus à ſeruo regio ingenuos homines ſeruilibus verberibus affectos. Ille arceſſito puero & interrogato, cum, nihil mutato vultu, feciſſe ſe vt regem reſpondiſſet: admiratus conſtantiam, in memoriam ſomnij reſponſiq́; reuocatur. Atq; ita cum & vultus ſimilitudo, & expoſitionis tempora, & paſtoris confeſſio conuenirent, nepotem agnouit. Et quoniam defunctus ſibi ſomnio videretur, agitato inter paſtores regno, animum minacem duntaxat in illo fregit. Cæterùm Harpago amico ſuo infeſtus, in vltionem ſeruati nepotis, filium eius interfecit, epulandumq́; patri tradidit. Sed Harpagus ad præſens tempus diſſimulato dolore, odium regis in vindictæ occaſionem diſtulit. Interiecto deinde tempore cum adoleuiſſet Cyrus, dolore orbitatis admonitus, ſcribit ei vt ablegatus in Perſas ab auo fuerit; vt occidi eum paruulum auus iuſſerit; vt beneficio ſuo ſeruatus ſit; vt regem offenderit; vt filium amiſerit. Hortatur exercitum paret, & pronam ad regnum viam ingrediatur, Medorum trãſ-*

Cyri qui à Medis imperium ad Perſas tranſtulit pueritia, heroici animi indicium.

Agnoſcitur ab auo Aſtyage.

Harpagus ab tem collati in Cyrum beneficii triſtia præmia reportat

Et Cyrum ad regnum occupãdum hortatur.

Idque artib. quæ feliciter ſuccedunt.

itionem pollicitus: epiſtola, quia palam ferri nequibat, regis cuſtodibus omnes aditus obſidentibus, exinterato lepori inſeritur, lepuſq; in Perſas Cyro ferēdus, fido ſeruo traditur: addita retia, vt ſub ſpecie venatoris dolus lateret.

Somnio autem Cyrus confirmatur.

6 *Lectis ille epiſtolis, eadē ſomnio aggredi iuſſus eſt: ſed præmonitus, vt quem primum poſtera die obuium habuiſſet, ſocium cœptis aſſumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingreſſus, obuium habuit ſeruum de ergaſtulo cuiuſdam Medi, nomine Sybarem.*

Sybarem, comitem ſibi aſſumit.

Huius requiſita origine, vt in Perſis genitum audiuit, demptis compedibus, aſſumptoq; comite, Perſepolim regreditur. Ibi conuocato populo, iubet omnes præſtò cum ſecuribus eſſe, & ſyluam viæ circumdatam excidere.

Populum ad libertatem ſolerter inuitat.

Quod cum ſtrenue feciſſent, eoſdem poſtera die ad paratas epulas inuitat: deinde cum alacriores ipſo conuiuio factos videret, rogat, ſi conditio proponatur, vtrius vitæ ſortem legant, heſterni laboris, an præſentium epularum: præſentium, vt acclamauere omnes: ait, Heſterno ſimilem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: ſe ſecutos, hodiernis epulis.

Felicibus auſpiciis Medos adoritur

Aſtyages autem crudelitatis ſuæ meritas luit pœnas.

Lætis omnibus, Medis bellum infert. Aſtyages meriti ſui in Harpagum oblitus, ſummam belli eidem committit: qui exercitum acceptum ſtatim Cyro per deditionem tradidit, regiſq; crudelitatem perfidia defectionis vlciſcitur. Quod vbi Aſtyages audiuit, contractis vndiq; auxiliis, ipſe in Perſas proficiſcitur: & repetito alacrius certamine,

Pugna cruenta, in qua nouo Perſicarū mulierum ſtrategemate, Medi tandem ſuperantur.

pugnantibus ſuis, partem exercitus à tergo ponit, & tergiuerſantes ferro agi in hoſtes iubet: ac denuntiat ſuis, ni vincerent non minus fortes etiam poſt terga inuenturos, quam à frontibus viros: proinde videant fugientibus hæc, an illa pugnantibus acies rumpenda ſit. Ingens, poſt neceſſitatem pugnādi, animus exercitui eius acceſſit. Pulſa itaq;

cum

cum Perſarum acies paulatim cederet, matres & vxores eorum obuiam occurrunt; orant in prœlium reuertantur: cunctantibus, ſublata veſte, obſcœna corporis oſtendunt, rogantes num in vteros matrum vel vxorum velint refugere. Hac repreſſi caſtigatione, in prœlium redeunt: & facta impreſſione, quos fugiebant, fugere compellunt. In eo prœlio Aſtyages capitur: cui Cyrus nihil aliud quam regnum abſtulit: nepotemq́; in illo magis, quàm victorem egit, eumq́; maximæ genti Hyrcanorum præpoſuit: Nam in Medos reuerti ipſe noluit. Hic finis Medorum imperij fuit. Regnauerunt annis 350.

Aſtyages captus regno ſpoliatur.

Medi imperium amittunt.

7 Initio regni, Cyrus Sybarem cœptorum ſocium, quem iuxta nocturnum viſum ergaſtulo liberauerat, comitemq́; in omnibus rebus habuerat, Perſis præpoſuit: ſororemq́; ſuam ei in matrimonium dedit. Sed ciuitates, quæ Medorum tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem ſuam mutatam arbitrantes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro cauſa & origo fuit. Domitis demum pleriſq́;, cum aduerſus Babylonios bellum gereret, Babyloniis rex Lydorum Crœſus, cuius opes & diuitiæ inſignes ea tempeſtate erant, in auxilium venit: victuſq́;, iam de ſe ſolicitus, in regnū refugit. Cyrus quoq; poſt victoriam, compoſitis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris prœlij percuſſū iam Crœſi exercitum, nullo negocio fundit: Crœſus ipſe capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior victoria fuit. Crœſo & vita, & patrimonij partes, & vrbs Barce conceſſa ſunt: in qua etſi non regiam vitam, proximam tamen maieſtati regiæ degeret. Hæc clementia non minus victori, quàm victo vtilis fuit. Quippe ex vniuerſa Græcia, cognito quod illatum Crœſo bellum eſſet, auxilia

Perſarum imperium ſub Cyro primo, qui Sybarem belli comitē nobili præmio donat. Illuſtriſſimi principis egregium facinus.

Cyri bellum aduerſus Crœſum Lydorum regē.

Victoris erga victum clementia. Ipſi victori non minus quàm victo vtilis.

Crœſi amor apud vrbes. Lydi aſtutè ad Ludos & Ludicras artes reuocantur, vt à bello abſtineant. Strategema politicum. Vt reges ita & populos otium euertit.

velut ad commune extinguendum incendium confluebant. Tantus Crœſi amor apud omnes vrbes erat; paſſuruſq́; Cyrus graue bellum Græciæ fuit, ſiquid in Crœſum crudelius conſuluiſſet. Interiecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi rebellauere: quibus iterum victis, arma & equi adempti, iuſſiq́; cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere. Et ſic gens induſtria quondam, potens, & manu ſtrenua; effeminata mollicie, luxuriaq́; virtutem priſtinam perdidit: & quos ante Cyrum inuictos bella præſtiterāt, in luxuriam lapſos otiū ac deſidia ſuperauit. Fuere Lydis multi ante Crœſum reges; variis caſibus memorabiles; nullus tamē fortunæ Candauli comparādus.

Candauli ſtulti principis tragicus caſus.

Hic vxorem, quā propter formæ pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus ſolebat, non contentus voluptatum ſuarum tacita conſcientia, niſi etiam matrimonij reticenda publicaret, prorſus quaſi ſilentium damnū pulchritudinis eſſet: ad poſtremū vt affirmationi ſuæ fidem faceret, nudā [m] ſodali ſuo Gygi oſtēdit. Quo facto [n] & amicum in adulteriū vxoris ſolicitatum, hoſtē ſibi fecit; & vxorem veluti tradito alij amore, à ſe alienauit. Namq́; breui poſt tēpore cædes Candauli, nuptiarum præmium fuit; & vxor mariti ſanguine dotata, regnum viri & ſe pariter adultero tradidit.

Bellum Cyrus Scythis infert.

8 *Cyrus ſubacta Aſia, & vniuerſo Oriente in poteſtatem redacto, Scythis bellum infert. Erat eo tempore Scytharum regina Tamyris, quæ nō muliebriter aduentu hoſtium territa, cū prohibere eos tranſitu Araxis fluminis poſſet, tranſire permiſit; & ſibi faciliorem pugnam intra regni ſui terminos rata, & hoſtibus obiectu fluminis fugā difficiliorem.*

Horum reginā prudēter agit. Cyrus autem ſtrategemate hoſtes opprimit.

Itaq́; Cyrus traiectis copiis, cum aliquantiſper in Scythiam proceſſiſſet, caſtrametatus eſt. Dein poſtera die, ſimulato metu, quaſi refugiens

giens caſtra deſeruiſſet ita vini affatim, & ea quæ epulis erant neceſſaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginæ eſſet, adoleſcentulũ filium, ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum ventũ ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, veluti ad epulas non ad prœliũ veniſſet, omiſſis hoſtibus, inſuetos barbaros vino ſe onerare patitur: priuſq; Scythæ ebrietate, quã bello vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reuerſus per noctem, ſaucios opprimit, omneſq; Scythas cũ reginæ filio interficit. Amiſſo tanto exercitu, & quod grauius dolendum, vnico filio, Tamyris orbitatis dolorẽ non in lacrymas effudit, ſed in vltionis ſolatia intendit: hoſteſq; recenti victoria exultantes, pari inſidiarũ fraude circumuenit. Quippe ſimulata diffidentia propter vulnus acceptum, refugiens, Cyrum ad anguſtias vſque perduxit. Ibi compoſitis in montibus inſidiis, ducenta millia Perſarum cum ipſo rege trucidauit. In qua victoria etiã illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantæ cladis ſuperfuit. ° Caput Cyri amputatum in vtrem humano ſanguine repletum conijci regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis, Satia te, inquit, ſanguine quem ſitiſti, cuiuſq; inſatiabilis ſemper fuiſti. Cyrus regnauit annos 30. non initio tantum regni, ſed continuò totius temporis ſucceſſu, admirabiliter inſignis.

Ignarus rei militaris dux & exercitus, prius ebrietate quam bello vincitur.

Heroinę conſtantia & ſagacitas cladem ſibi ſuisque illatã acriter vindicat.

Cyro & Perſico exercitu trucidatis.

Mortuo inſultans crudelitatem exprobrat.

9 Huic ſucceſſit filius Cambyſes, qui imperio patris AEgyptum adiecit: ſed offenſus ſuperſtitionibus AEgyptiorum, Apis, cæterorumq; deorum ædes dirui iubet. Ad Ammonis quoq; nobiliſſimum templum expugnandum exercitum mittit: qui tempeſtatibus & harenarũ molibus oppreſſus, interiit. Poſt hæc per quietẽ vidit fratrem ſuũ Mergim regnaturũ, quo ſomnio exterritus, nõ dubitauit poſt ſacrilegia etiam parricidium facere.

Cyro ſuccedit Cãbyſes, Religionis ignarus, & idolorum cõtemptor, ſuperſtitionẽ infeliciter oppugnat.

Sacrilegiis parricidium adiungit.

Erat

Sed, vindictâ Numinis, de medio tollitur.

Interficitur frater, legitimus ſucceſſor.

Erat enim difficile vt parceret ſuis, qui cum contemptu religionis, graſſatus etiam aduerſus deos fuerat. Ad hoc tam crudele miniſterium magnum quendam ex amicis delegit, nomine Cometem. Interim ipſe gladio ſua ſponte euaginato, in femore grauiter vulneratus occubuit: pœnaſq́; luit, ſeu imperati parricidij, ſeu ſacrilegij perpetrati. Quo nuntio accepto, magus ante famam amiſſi regis occupat facinus: proſtratoq́; Mergide, cui regnum debebatur, fratrem ſuum ſubiecit Oropaſtem. Erat enim decorus & corporis lineamentis perſimilis: ac nemine ſubeſſe dolum arbitrante, pro Mergide rex Oropaſta conſtituitur.

Rex illegitimus Oropaſta ſub maieſtatis ſpecie occulitur.

Quæ res eo occultior fuit, quod apud Perſas perſona regis ſub ſpecie maieſtatis occulitur. Igitur magi ad fauorem populi conciliandum, tributa & militiæ vacationem in triennium permittunt: vt regnum quod fraude quæſierant, indulgentia & largitionibus confirmarent.

Tandem fit notus ſagaciſsimo Oſtani.

Quæ res ſuſpecta primo Oſtani viro nobili, & in coniecturis ſagaciſſimo fuit. Itaq; per internuntios quærit de filia, quæ inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex eſſet. Illa nec ſe ipſam ſcire ait, nec ex alia poſſe cognoſcere: quia ſingulæ ſeparatim recludantur.

Is impoſtorẽ Perſarum regem detegit, Et conſpiratione cum optimatibus inita, cum magis obtruncat.

Tum pertrectare dormienti caput iubet: nam mago Cambyſes aures vtraſq; præciderat. Factus deinde per filiam certior, ſine auribus regem eſſe, optimatibus Perſarum rem indicat: & in cædem falſi regis impulſos ſacramenti religione obſtringit. Septem tantum conſcij fuere huius coniurationis, qui ex continenti, ne dato in pœnitentiam ſpatio, res per quẽquam narraretur, occultato ſub veſte ferro, ad regiam pergunt.

Vbi occurrit inſignis amor Gobryę in patriam, pro qua dulce decorumque eſt mori

Ibi obuiis interfectis, ad Magos perueniunt: quibus ne ipſis quidem animus in auxilium ſui defuit: ſiquidem ſtricto ferro duos de coniuratis interficiunt. Ipſi tamen corripiuntur à pluribus: quorum alterum

Gobryas

Gobryas medium amplexus, cunctantibus ſociis, ne ipſum pro mago transfoderent, quia res obſcuro loco gerebatur: vel per ſuum corpus adigi mago ferrum iuſsit: fortuna tamen ita regente, illo incolumi Magus interficitur.

Septem principes, interfectis Magis de Perſici imperii ſucceſſore iudicium religioni & fortunæ committunt.

10 Occiſis Magis, magna quidem gloria recepti regni principium fuit: ſed multo maior in eo, quòd cum de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate ita pares, vt difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipſi igitur viam inuenerunt, qua de ſe iudicium religioni & fortunæ committerēt. Pactiq́; inter ſe ſunt, vt die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cuius equus inter ſolis ortum hinnitum primus edidiſſet, is rex eſſet. Nam & Solem Perſæ vnum Deum eſſe credunt: & equos eidem Deo ſacratos ferunt. Erat inter coniuratos Darius Hyſtaſpis filius, cui de regno ſolicito, equi cuſtos ait, ſi ea res victoriam moraretur, nihil negotij ſupereſſe: per noctem deinde equum pridie conſtitutam diem ad eundem locum ducit, ibiq́; equæ admittit, ratus ex voluptate veneris futurum quod euēnit. Poſtera die itaq; cum ad ſtatutam horam omnes conueniſſent, Darij equus cognito loco ex deſiderio feminæ hinnitum ſtatim edidit: & ſegnibus aliis felix auſpiciū domino primus emiſit. Tanta moderatio cæteris fuit, audito auſpicio, vt confeſtim equis deſilierint, & Darium regem ſalutauerint: populus quoq; vniuerſus, ſecutus iudicium principum, eundem regem conſtituit. Sic regnum Perſarum, ſeptem nobiliſsimorum virorum virtute quæſitum, tam leui momento in vnum collatū eſt. Incredibile prorſus tanta patientia ceſsiſſe eos, quòd vt eriperent magis mori non recuſauerint. Quãquam præter formam, virtutemq́; hoc imperio dignam, etiam

Darius ſeruuli induſtria fit Perſarum rex.

A cæteris principibus ſalutatus rex à populo cōſtituitur.

cogna-

cognatio Dario iuncta cum priſtinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam in matrimonium recepit, regalibus nuptiis regnum firmaturus: vt non tam in extraneum tranſlatum, quàm in familiam Cyri reuerſum videretur. Interiecto deinde tempore, cum Aſſyrij deſciuiſſent; & Babyloniam occupaſſent; difficiliſq; vrbis expugnatio eſſet; æſtuante rege, vnus de interfectoribus magorum, Zophyrus, domi ſe verberibus lacerari toto corpore iubet; naſum, aures, & labia ſibi præcidi, atq; ita regi inopinanti ſe offert. Attonitum, & quærentem Darium cauſas, auctoremq; tam fœdæ lacerationis, tacitus quo propoſito fecerit, edocet; formatoq; in futura conſilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiſcitur. Ibi oſtendit populo laniatum corpus: Queritur crudelitatem regis, à quo in regni petitione, non virtute, ſed auſpicio; non iudicio hominum, ſed hinnitu equi ſuperatus ſit. Iubet illos ex amicis exemplum capere, quid hoſtibus cauendum ſit: Hortatur non mœnibus magis quàm armis confidant, patianturq; ſe commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cuius veluti pignora, vulnera corporis, & iniuriæ notas habebant. Conſtituitur ergo dux omnium ſuffragio: & accepta parua manu, ſemel atq; iterum cedentibus cõſulto Perſis, ſecunda prœlia facit. At poſtremo vniuerſum ſibi creditum exercitum Dario prodit, vrbemq; ipſam in poteſtatem eius redigit. Poſt hæc Darius bellum Scythis infert, quod ſequenti volumine referetur.

Cyri filiam in matrimonium recipit.

Babyloniam obſidet. Zophyrum fidelem ſeruum inuenit.

Cuius inſigni prudentia & in Perſarum dignitatem charitate adiutus, vrbe obſeſſa potitur.

Deinde bellum Scythis infert.

SCHO-

SCHOLIA IN LIB. I.
THEOPHILI CANGISERI.

[a] *Primus omnium Ninus*] Qui & Aſſur dictus eſt, & Iupiter Aſſyrius & Hercules Babylonicus.

[b] *Cum acceſſione virium fortior*] Auxit enim exercitum vſque ad ducenta millia equitum, decies ſepties cētena millia peditum, & decies mille ac ſexcentos currus falcatos.

[c] *Cum Zoroaſtre*] De hoc Auguſtinus ita lib. 21. c. 14. de C. D. Infantia non à riſu, ſed a fletu orditur hanc lucem, & quid malorum ingreſſa ſit, neſciens vaticinatur quodammodo, ſolus Zoroaſtres cum naſceretur riſiſſe dicitur.

[d] *Et ipſe deceſſit*] Telo traiectus, dum vrbem, quæ defecerat, oppugnaret, vt Oroſius autor eſt: etſi non deſint; qui adfirmant, eum aſtu ſuæ coniugis interfectum eſſe. Qua de re mox in Semiramide. Σύγχρονος Abrahami fuit, qui annis decem natus eſt ante ipſius interitum. Cæterùm Nini præter Iuſtinum, Oroſium, Diodorum Siculum, Euſebium; de quibus in notis Bongarſij, etiam Macrobius, Paterculus, Beroſus & Strabo meminerunt. Epitaphium eius vide apud Xenophontem de Aequiu.

[e] *Simulat ſe pro vxore Nini filium*] Ab aliis aliter hæc tradita ſunt: Quos ſecutus eſt Anton. Muretus in Var. lect. Cuius verba ob elegantiam libet adſcribere. Vafra imprimis & aſtuta ratione ad regnum ex humili & abiecta conditione perueniſſe Semiramis dicitur. Aiunt eam initio Vernæ cuiuſdam regij ancillam & concubinam fuiſſe. In quam cum alquando incidiſſet rex Ninus, forma ipſius & lepore captus amare cœpit. Obſecuta regi mulier, ita eum ſibi paullatim ſtupri conſuetudine adſtrinxit, vt nihil eſſet tantum, quod aut à Rege petere nō auderet Semiramis, aut petenti rex auderet negare. Ergo cum aliquando inieciſſet in ſermone; teneri ſe magno cuiuſdam rei deſiderio: Rexque eam, quicquid tandem illud eſſet, apertè ac liberè proferre iuſſiſſet: Cuperem, inquit, hoc mihi à te tribui, vt vnummodo diem ſedere mihi liceret in ſolio tuo, & ius dicere: vtque omnes toto

illo

illo die, quemadmodum tibi faciunt, ita mihi obtemperarent. Riſit Rex, &, quod petebatur, conceſſit, nec mora, edicitur, vt certo quodam die omnes Semiramidi dicto audientes ſint: ita Regi placere, eam illo die regio imperio ac poteſtate præeſſe omnibus. vbi ille aduenit dies: mulier regio cultu in ſolio aſſedit: Fit concurſus maximus. Illa de principio experiundi cauſa quædam haud magni momenti imperat. Vbi ſeriò omnes ſibi omnibus in rebus parere videt, mandat ſatellitibus ac ſtipatoribus corporis regij, vt regem ipſum comprehendant, comprehenditur: vt vinciāt, vincitūr: vt interficiant, interficitur. Hucuſque Muretus. De illa præter Diodorum, Plutarchum & Ælianum, quos indicat in notis ſuis Bongarſius, legendi quoque Herodotus, Strabo, Cteſias, Oroſius.

[f] *Ab eodem interfecta eſt.*] Anno ætatis 72. Eius Epitaphium habet Plutarchus in Apopht. & Stobæus ſerm. 8. Quod Herodotus tamen lib. 1. tribuit Nitocri, quæ Semiramide poſterior eſt.

[g] *Sardanapalus*] Proprio nomine Tornoſconcoleros, ſed cognomento Sardanapalus dici voluit: arroganter & ambitioſè admodum. Nam ea vox dominum excelſum & euerſorem ſignificat.

[h] *Bellum Sardanapalo infertur.*] Quod fuit biennale. Tam diu enim obſidio durauit: & anno demum tertio excreſcens, crebris continuiſque imbribus fluuius cum magnam vrbis partem aquis obruiſſet, excidium maturauit. Diod. Sic. lib. 2. cap. 7.

[i] *Et exſtructa incenſaq; pyra*] Aliter Conſtant. Manaſſes in annal. Quem vide.

[k] *Is imperium ab Aſſyriis ad Medos transfert.*] Concedens tamen Belocho, qui Diodoro eſt Βελέσυς, Babylonem atque Ninum. Ita regnum hoc factum eſt biceps. De Sardanapalo, vide quoque, ſi libet, vltra notatos à Bongarſio autores, Arria. lib. 2. Plutarch. Sympos. & de fortuna Alex. M. Auguſt. lib. 2. c. 20. de C. D. Iornand. li. 1. Cic. 5. Tuſc. & Diog. Laërt.

[l] *Cyri nomen accepit.*] διὰ τὸ ἐν τῇ βασιλίνδα λεγομένῃ παιδιᾷ κυριεῦσαι, ait Suidas. De Cyro præter eos, qui à Bongarſio citantur, vide Val. Max. li. 9. Frontinum li. 2. Strategem. & eum, quem dixi Suidam in voce κῦρος.

Hic

Hic eſt, qui captiuis in Babylonia Iudæis, non modò reditum in patriam benigne indulſit, ſed etiam ad reædificationem templi, ſumptus liberaliter ſuppeditauit. Qua de re lege ſacras tum προφητείας, tum ἱστορίας, Eſa. 45.2. Paralip. 36.1. Eſdr. 1.3. Eſdr. 2. Ioſeph. 11. Antiquit. 2.

m *Sodali ſuo Gygi*] Herodoto lib. 1. eſt αἰχμοφόρος h.e. ſatelles lãceatus, ſed ἀρεσκόμενος μάλιστα, καὶ ᾧ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης gratus regi præ cæteris, & cui grauiſſima quæque negotia committi ſolebant.

n *Et amicum in adulterium*] Variant Plato lib. 2. πολιτ. & Cic. offic. lib. 3.

o *Caput Cyri amputatum*] Diodorus eum cruci adfixum eſſe memorat. Xenophon in Cyropœdia, placidã ait mortem obiiſſe domi ſuæ. Quæ cauſa eſt, cur aliqui non hunc, ſed Cyrum Medum Darii fratris ſucceſſorem à Maſſagetarum regina interfectum, ipſiusque nominis ſimilitudinem, erroris cauſam fuiſſe exiſtiment.

p *Darius*] Hic edictum confirmauit de reędificando templo Hieroſolym. Quare multa eius mentio eſt apud Aggęum, Zachariam, Eſdram.

q *Domi ſe verberibus lacerari*] Vide Suid. in Paroemia Ζωπύρου τάλαντα.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER II.

BREVIARIVM.

1 Scytharum origo, antiquitas, de qua cum Ægyptiis contendunt.

2 Deſcriptio Scythiæ, & morum gentis, quæ in plauſtris degens iuſtitiam colit & continentiam.

3 Scytharum fortitudo bellica. Ægyptios fugant, Aſiamque reddunt tributariam.

4 Amazonum à Scythis origo, reginæ, res geſtæ.

5 Bellum Scytharum ad-

uerſus ſeruos, quos lepido ſtrategemate reprimũt. Darius Scythis, deinde Ionibus & Athenienſibus arma infert.

6 Athenienſium origo, gloriatio, induſtria, artes, reges.

7 Reſpublica Athenienſis, Solonis legibus & politico ſtrategemate firmata.

8 Piſiſtratus, poſt fortiter geſta in Megarenſes, tyrannidem per 33. annos occupat.

9 Eiuſdem filius Hippias patria pulſus, Perſarum exercitum in Græciam adducit. Inde Marathonia pugna in qua victi Perſæ, Atheniẽſes victores.

10 Diſſidium de regno inter Darii filios. Xerxes bellum inſtaurat cum validiſſimo exercitu.

11 Fortitudine Spartanorum, quorum rex Leonidas, Perſæ ad Thermopylas maxima clade afficiuntur.

12 Themiſtoclis induſtria Perſarum claſſis ad Salaminium fretum nauali prælio victa, poſt multam ſtragem fuga ſibi conſulit.

13 Mardonio terreſtris exercitus commiſſus. Xerxes ægre euadit. Fames Perſicus incumbit, vnde noua clades.

14 In Bœotia Mardonius cum Perſis à Græcorum copiis victus cum paucis profugit. Eodem fere momento aduerſus Perſas in Aſia feliciter dimicatum eſt.

15 Athenienſes, Spartanis deluſis, vrbem ex integro inſtaurant. Spartani Perſarum fines depopulantur. Pauſanias defectionis reus, damnatur. Xerxes iterum arma mouet infeliciter, à Cimone nauali terreſtrique prælio ſuperatus.

Scytharum origo.

IN relatione rerum ab Scythis geſtarum, quæ ſatis amplæ magnificæque fuerunt, principium ab origine repetendum eſt. Non enim minus illuſtria initia, quam imperium habuere: nec virorum imperio magis, quam feminarum virtutibus claruere. Quippe cum ipſi Parthos, Bactrianosq́; feminæ autem eorum Amazonum regna condiderint: prorſus vt res geſtas virorum mulierumq́; conſide-

Nobilis, antiquitas.

ſiderantibus incertum ſit, vter apud eos ſexus illuſtrior fuerit. Scytharum gens antiquiſſima ſemper habita, quanquam inter Scythas & AEgyptios [a] diu contentio de generis vetuſtate fuerit: AEgyptiis prædicantibus, initio rerum, cum aliæ terræ nimio feruore ſolis arderent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita vt non modo primæ generare homines, ſed ne aduenas quidem recipere ac tueri poſſent, priuſquam aduerſus calorem vel frigus velamenta corporis inuenirentur, vel locorum vitia quæſitis arte remediis mollirentur; AEgyptū ita temperatam ſemper fuiſſe, vt neq; hiberna frigora, nec æſtiui ſolis ardores incolas eius premerent: Solum ita fecundum, vt alimentorum in vſum hominum nulla terra feracior fuerit. Iure igitur ibi primum homines natos videri debere, vbi educari facilime poſſet. Contra, Scythæ cæli temperamentum nullum eſſe vetuſtatis argumentum putabant: quippe naturam cum primum incremēta caloris ac frigoris regionibus diſtinxit, ſtatim ad locorum patientiam, animalia quoq; generaſſe: ſed & arborum atq; frugum pro regionum conditione, apte genera variata. Et quanto Scythis ſit cælum aſperius quam AEgyptiis, tanto & corpora & ingenia eſſe duriora. Ceterum ſi mundi, quæ nunc partes ſunt, aliquando vnitas fuit, ſiue illuuies aquarū principio rerū terras obrutas tenuit; ſiue ignis, qui & mundū genuit, cuncta poſſedit: vtriuſq; primordij Scythas origine præſtare. Nam ſi ignis prima poſſeſſio rerum fuit, qui paulatim extinctus, ſedem terris dedit, nullā prius quā Septentrionalem partē, hiemis rigore ab igne ſecretā, adeo vt nūc quoq; nulla magis rigeat frigoribus. AEgyptū vero, & totum Orientē, tardiſſime temperatum: quippe qui etiā nunc torrēti calore ſolis exæſtuet. Quod ſi omnes quondam terræ ſubmerſæ profundo fuerunt,

De qua cum Ægyptiis contentio.

Illi enim ſe omnium vetuſtiſſimos eſſe gloriantur.

Quorum ſententiam Scythæ improbant.

Et variis refellunt argumentis.

Ab ignis & aquæ elemētorum conſideratione ſapienter repetitis, quæ Ægyptum, multis nominibus Scythiæ ſubiacere & inferiorem eſſe demonſtrant.

profecto editiſſimam quanq; partem decurrentibus aquis primum detectam; humilimo autem ſolo eandem aquam diutiſſime immoratam: Et quanto prior quæq; pars terrarum ſiccata ſit, tanto prius animalia generare cœpiſſe. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris eſſe, vt cuncta flumina ibi nata in Mæotim, tum deinde in Ponticum, & AEgyptium mare decurrant. AEgyptum autem quæ tot regum, ſeculorum cura impenſaq; munita ſit, & aduerſum vim incurrentium aquarum tantis ſtructa molibus, tot foſſis conſciſſa, vt cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus, niſi excluſo Nilo, non potuerit, nec poſſit videri hominum vetuſtate vltima, quæ aggerationibus regum, ſiue Nili trahẽtis limum, terrarum recentiſſima videatur. His igitur argumentis ſuperatis AEgyptiis, antiquiores ſemper Scythæ viſi.

Immo Ægyptum, recentiſſimã terrarum eſſe Scythæ aſſerunt.

Scythiæ ſitus.

2. Scythia autem in Orientem porrecta, includitur ab vno latere Ponto, & ab altero montibus Riphæis: à tergo Aſia & Phaſi flumine. Multum in longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter ſe nulli fines: neq; enim agrum exercent; nec domus illis vlla, aut tectum, aut ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Vxores liberoſq; ſecum in plauſtris vehunt: quibus, coriis imbriũ hyemiſq; cauſa tectis, pro domibus vtuntur. Iuſtitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum ſcelus apud eos furto grauius: quippe ſine tecti munimento pecora & armenta habentibus, quid inter ſyluas ſupereſſet, ſi furari liceret? Aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ iis vſus ac veſtium ignotus: & quanquam continuis frigoribus vrãtur, pellibus tamen ferinis ac murinis vtuntur. Hæc continentia, illis morum quoq; iuſti-

Mores Scytharum.

Scythæ in plauſtris habitant.

Iuſtitiæ ſunt cultores.

Furum inimici.

Auaritiæ neſcii.

Continentes.

tiam edidit, nihil alienum concupiſcentibus: Quippe ibidem diuitiarum cupido eſt, vbi & vſus. Atq; vtinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio, & abſtinentia alieni foret: profecto non tantum bellorum per omnia ſecula terris omnibus continuaretur, neq; plus hominũ ferrum & arma, quam naturalis fatorum conditio raperet. Prorſus vt admirabile videatur, hoc illis naturã dare, quod Græci longa ſapiẽtium doctrina, præceptisq; philoſophorũ conſequi nequeunt, cultosq; mores incultæ barbariæ collatione ſuperari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

Ideo in diuitiarum cupidinem Iuſtinus inuehitur.

Et Scytharũ continentiã celebrat.

3 Imperium Aſiæ ter quæſiuere, ipſi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut inuicti manſere. Darium regem Perſarum, turpi ab Scythia ſummouerunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidauerunt: Alexandri Magni ducem Sopyriona pari ratione cum copiis vniuerſis deleuerunt: Romanorum audiuere, non ſenſere arma. Parthicum & Bactrianum imperium ipſi condiderunt. Gens laboribus & bellis aſpera: vires corporũ immenſæ: nihil parare quod amittere timeant: nihil victores præter gloriam concupiſcunt. Primus Scythis bellum indixit Vexoris rex Ægyptius, miſſis primo legationibus, qui hoſtibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ iam ante de aduentu regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent: tam opulenti populi ducem ſtolide aduerſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illi timendum: quod belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifeſta ſint. Igitur non exſpectaturos Scythas dum ad ſe veniatur, cum tanto ſibi plura in hoſte concupiſcenda ſint, vltroq; prædæ ituros obuiam. Nec dicta, res morata: quos cum tanta celeritate venire rex addidiciſſet, in fugam vertitur, exercituq; cum omni apparatu belli relicto, in regnum ſere-

Scytharum fortitudo bellica. Quam mira felicitas comitatur.

Ad bella etiã nati videntur.

Laceſſiti à rege Ægyptio, ſapienter reſpondent.

Hoſti eunt obuiam, qui territus fugã capeſſit.

ſe recepit. Scythas ab AEgypto paludes prohibuere: Inde reuerſi, Aſiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo magis in titulum imperij, quā in victoriæ præmium impoſito. Quindecim annis pacandæ Aſiæ immorati, vxorū flagitatione reuocantur; per legatos denunciantibus, ni redeant, ſubolem ſe ex finitimis quæſituras, nec paſſuras vt in poſteritatem Scytharum genus per feminas intercidat. His igitur Aſia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus rex Aſſyriorum impoſuit.

Scythæ autē Aſię tributū imponunt.

Quod à Nino tandem ſublatum eſt.

Amazonum origo, à Scythis.

4 Sed apud Scythas medio tempore duo regij iuuenes, Ylinos & Scolopitus, per factionem optimatum, domo pulſi, ingentem iuuentutem ſecum traxêre; & in Cappadociæ ora, iuxta amnem Thermodonta conſederunt, ſubiectoſq; Themiſcyreos campos occupauere. Ibi per multos annos ſpoliare finitimos aſſueti, conſpiratione populorum per inſidias trucidantur. Horum vxores, cum viderent exſilio additam orbitatem, arma ſumunt fineſq; ſuos, ſummouentes primo, mox etiam inferentes bella, defendunt. Nubendi quoq; finitimis animum omiſere; ſeruitutem, non matrimonium appellantes: ſingulare omnium ſeculorum exemplum. Auxere rempublicam ſine viris; iam etiam cum contemptu virorum ſe tuentur. Et ne feliciores aliæ aliis viderentur, viros qui domi remanſerant, interficiunt. Vltionem quoq; cæſorum coniugum, excidio finitimorum conſequuntur. Tum pace armis quæſita, ne genus interiret, concubitum finitimorum ineunt. Si qui mares naſcerentur, interficiebant; Virgines in eundem ipſis morem, nō otio, neq; lanificio; ſed armis, equis, venationibus exercebant, inuſtis infantū dexterioribus mammis, ne ſagittarum iactus impediretur; vnde Amazones dictæ ſunt. Duæ his reginæ fuere, Martheſia & Lāpeto,

Qui latrociniis aſſueti trucidantur per inſidias.

Horum viduę maritale iugum fugiunt, & remp. ſine viris conſtituunt.

Quam finitimorum concubitu conſeruant.

Et ab inuſtis dext. mammis dicuntur Amazones.

quæ

Amazonum reginæ.

quæ in duas partes agmine diuiſo, inclytæ iam opibus, vicibus gerebãt bella, ſolæ terminos alternis defendentes: & ne ſucceſſibus deeſſet auctoritas, genitas ſe Marte prædicabant.

Harum altera Græciam bello fatigat.

Itaq; maiore parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoq; nonnullas ciuitates occupauere. Ibi Epheſo, multiſq; aliis vrbibus conditis, partem exercitus cum ingẽti præda domum dimittunt.

Altera in Aſia interficitur, cui Orithya ſuccedit.

Reliquæ, quæ ad tuendum Aſiæ imperium remanſerant, cõcurſu barbarorum cum Marthesia regina interficiuntur. In huius locum filia eius Orithya regno ſuccedit: Cui præter ſingularem belli ſcientiam, eximia ſeruatæ in omne æuum virginitatis admiratio fuit.

Hercules, Euriſthei iuſſu Amazonas bello adoritur.

Huius virtute tantum additum gloriæ & famæ Amazonum, vt Herculi rex, cui 12. ſtipendia debebat, quaſi impoſſibile imperauerit, vt arma reginæ Amazonum ſibi afferret: Eo igitur profectus longis nouem nauibus, comitante principum Græciæ iuuentute, inopinantes aggreditur. Duæ tum ſorores, Amazonum regna tractabant, Antiope & Orithya, ſed Orithya foris bellum gerebat.

Antiopam impari manu pugnantem ſuperat.

Igitur cum Hercules ad littus Amazonum applicuit, infrequẽs multitudo cum Antiopa regina, nihil hoſtile metuente, erat. Quare effectum eſt vt paucæ repentino tumultu excitæ, arma ſumerent, facilemq; victoriã hoſtibus darent: Multæ itaq; cæſæ, captæq;. In his duæ Antiopæ ſorores captæ ſunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theſeo. Sed Theſeus obtenta in præmium captiua, eandem in matrimonium aſſumpſit, & ex ea genuit Hippolytum.

Victoriæ præmium, arma reginæ accipit.

Hercules poſt victoriam, Menalippen captiuam ſorori reddidit, & pretium, arma reginæ accepit. Atq; ita functus imperio, ad regem reuertitur.

Orithya maculam Amazonum virtuti aſperſã abſtergere nititur.

Sed Orithya, vbi cõperit bellum ſororibus illatum, & raptorẽ eſſe Athenienſium principem, hortatur comites, fruſtrãq; & Ponti ſinum & Aſiam edomitam eſſe dicit, ſi Græcorũ non

tam bellis, quam rapinis pateant. Auxilium deinde à Sagillo rege Scythiæ petit: Genus ſe Scytharum eſſe; cladem virorum, neceſſitatem armorum, belli cauſas oſtēdit; aſſecutaſq; virtute ne ſegniores viris feminas habere Scythæ viderentur. Motus ille domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Panaſagorum in auxilium. Sed ante prœlium diſſenſione orta, ab auxiliis deſertæ, bello ab Athenienſibus vincuntur: receptaculū tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxilio intactæ ab aliis gentibus, in regnum reuertuntur.

Auxilium petit, à quo deſerta vincitur & domum repetit.

Poſt Orithyam, Pentheſilea regno potita eſt, cuius Troiano bello inter fortiſſimos viros, cum auxilium aduerſus Græcos ferret, magna virtutis documenta extitere.

Huic ſuccedit Pentheſilea, bello Troiano nobilitata.

Interfecta demum Pentheſilea, exercituq; eius abſumpto; paucæ, quæ in regno remanſerant, ægre ſe aduerſus finitimos defendentes, vſq; tempora Alexandri Magni durauerunt. Harum Minithyia, ſiue Thaleſtris regina, concubitu Alexandri per dies 13. ad ſubolem ex eo generandam obtento, reuerſa in regnum, breui tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

Poſtrema regina Amazonum, Thaleſtris.

Scytharum bellum ſeruile.

5 Scythæ autem tertia expeditione Aſiana, cum annis octo à cōiugibus & liberis abfuiſſent, ſeruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa exſpectatione virorum feſſæ, nec iam teneri bello, ſed deletos ratæ, ſeruis ad cuſtodiam pecorum relictis nubunt: qui reuerſos cum victoria dominos, velut aduenas, armati finibus prohibent.

Lepido ſtrategemate confectum.

Quibus cum varia victoria fuiſſet, admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hoſtibus, ſed cum ſeruis prœliandum; nec armorum, ſed dominorum iure vincendos: verbera in aciem, non arma adferenda; omiſſoq; ferro, virgas ac flagella, cæteraq; ſeruilis metus paranda inſtrumenta. Probato omnes cōſilio, inſtructi ſicut præceptū erat, poſt-

Seruile ingenium recurrit.

poſtquam ad hoſtem acceſſere, inopinantibus verbera intentant: adeoq; illos perculerunt, vt quos ferro non poterant, metu verberum vincerent; fugamq; non vt hoſtes victi, ſed vt fugitiui ſerui capeſſerent. Quicunq; capi potuerunt, ſupplicia crucibus luerunt. Mulieres quoq; male ſibi conſciæ, partim ferro, partim ſuſpendio vitam finierunt. Poſt hæc pax apud Scythas fuit, vſq; tempora Iancyri regis. Huic Darius rex Perſarum, ſicut ſupra dictum eſt, cum filiæ eius nuptias non obtinuiſſet, bellum intulit: & armatis ſeptingentis millibus hominum Scythiam ingreſſus, non facientibus hoſtibus pugnæ poteſtatem, metuens ne interrupto ponte Iſtri, reditus ſibi intercluderetur, amiſſis octoginta millibus hominum trepidus refugit: quæ iactura, abundante multitudine, inter damna numerata non eſt. Inde Aſiam & Macedoniam domuit: Ionas quoq; nauali prælio ſuperat. Dein cognito quod Athenienſes Ioniis auxilium contra ſe tuliſſent, omnem impetum belli in eos conuertit.

Perduellium iuxta ſupplicia.

Iancyro, Scytharum regi, Darius rex Perſarum bellum infert, ſed infeliciter.

Deinde Ionas & Athenienſes adoritur.

6 *Nunc quoniam ad bella Athenienſium ventum eſt, quæ non modo vltra ſpem gerendi, verumetiam vltra geſti fidem peracta ſunt; operaq; Athenienſium effectu maiora quam voto fuere, paucis vrbis origo repetenda eſt; & quia, non vt cætera, à ſordidis initiis ad ſumma creuere. Soli enim præterquam incremento, etiam origine gloriantur: quippe non aduenæ, neq; paſſim collecta populi colluuies originem vrbi dedit: ſed eodem innati ſolo, quod incolūt; & quæ illis ſedes, eadem origo eſt. Primi lanificij & olei & vini vſum docuere: Arare quoq; & ſerere frumenta, glandem veſcentibus monſtrarunt. [b] Litteræ certe ac facundia, & hic ciuilis ordo diſciplinæ, veluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem; quem,*

Athenienſiū origo.

Inanis gloriatio.

Induſtria, & artes.

Reges. Cecrops.

vt omnis antiquitas fabuloſa eſt, biformem tradidere, quia primus marem feminæ matrimonio iunxit.

Cranaus. Athis.

Huic ſucceſſit Cranaus, cuius filia Athis regioni nomen dedit.

Amphictyõ, ad cuius tẽpora Deucalionis diluuium refertur.

Poſt hunc Amphictyon regnauit, qui primus Mineruæ vrbem ſacrauit, & nomen ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus, aquarũ illuuies maiorem partẽ populorum Græciæ abſumpſit: Superfuerunt quos refugia montium receperunt, aut ad regem Theſſaliæ Deucalionẽ ratibus euecti ſunt; à quo propterea genus hominum conditum dicitur.

Erichtheus, ſub quo frumenti ſationem Græcos docet Triptolemus.

Per ordinem deinde ſucceſſionis regnum ad Erichtheum deſcendit, ſub quo frumenti ſatio apud Eleuſin à Triptolemo reperta eſt, in cuius muneris honorem noctes initiorum ſacratæ.

Ægeus.

Tenuit & Ægeus Theſei pater Athenis regnum, à quo per diuortium decedens Medea, propter adultam priuigni ætatem, Colchos cum Medo filio ex Ægeo ſuſcepto, cõceſſit.

Theſeus. Demophoon.

Poſt Ægeum Theſeus, ac deinceps Theſei filius Demophoon, qui auxilium Græcis aduerſus Troianos tulit, regnum poſſedit.

Codrus, qui flagranti erga patriam charitate ſeipſum morti deuouit, vnde Athenienſibus liberatio.

Erant inter Athenienſes & Dorienſes ſimultatium veteres offenſæ, quas vindicaturi bello Dorienſes, de euentu prælij oracula conſuluerunt: Reſponſum ſuperiores fore, ni regem Athenienſium occidiſſent. Cum ventum eſſet in bellum, militibus ante omnia, cuſtodia regis præcipitur. Athenienſibus eo tempore rex Codrus erat; qui & reſponſo Dei, & præceptis hoſtium cognitis, permutato regis habitu, pannoſus, ſarmenta collo gerens, caſtra hoſtium ingreditur: ibi in turba obſiſtentium, à milite, quem falce aſtu conuulnerauerat, interficitur. Cognito regis corpore, Dorienſes ſine prælio diſcedunt. Atq; ita Athenienſes virtute ducis, pro ſalute patriæ morti ſe offerentis, bello liberantur.

Athenienſium Reſpublica.

7 Poſt Codrum nemo Athenis regnauit: quod me-

moria

moria nominis eius tributum eſt. Adminiſtratio reipublicæ annuis magiſtratibus permiſſa. Sed ciuitati nulla tunc leges erãt: quia libido regum pro legibus habebatur. Legitur itaq; Solon, vir iuſtitiæ inſignis, qui velut nouam ciuitatem legibus conderet: qui tanto tẽperamẽto inter plebem ſenatumq; egit (cum ſi quid pro altero ordine tuliſſet, alteri diſplicitúrum videretur) vt ab vtriſq; parem gratiam traheret. Huius viri inter multa egregia, illud memorabile fuit. Inter Athenienſes & Megarenſes de proprietate Salaminæ inſulæ, prope vſq; interitum armis dimicatum fuerat. Poſt clades multas capitale eſſe apud Athenienſes cœpit, ſi quis legem de vindicanda inſula tuliſſet. Solicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum reipublicæ conſuleret; aut cenſendo, ſibi: ſubitam dementiam ſimulat, cuius venia non dicturus modo prohibita, ſed & facturus erat. Deformis habitu, more vecordium in publicum euolat; factoq; concurſu hominum, quo magis conſilium diſſimularet, inſolitis ſibi verſibus ſuadere populo cœpit, quod vetabatur: omniumq; animos ita cœpit, vt extẽplo bellum aduerſus Megarenſes decerneretur, inſulaq; deuictis hoſtibus Athenienſium fieret.

Solonis legibus firmata.

Eiuſdem itẽ politico ſtrategemate reddita illuſtrior, dum Megaram inſulam occupandam eſſe perſuadet.

8 Interea Megarenſes memores illati Athenienſibus belli, & deſerti, ne fruſtra arma mouiſſe viderẽtur, matronas Athenienſium in Eleuſinis ſacris noctu oppreſſuri, naues conſcendunt: Qua re cognita, dux Athenienſium Piſiſtratus iuuentutem in inſidiis locat, iuſſis matronis ſolito clamore, ac ſtrepitu, etiam in acceſſu hoſtium, ne intellectos ſe ſentiãt, ſacra celebrare; egreſſoſq; nauibus Megarẽſes inopinantes aggreſſus, deleuit; ac protinus claſſe captiua intermixtis mulieribus, vt ſpeciem captarum matronarum præberent, Megăram contendit. Illi cum & nauium formam, & petitã præ-

Quod Solonis prudentia inchoatum, Piſiſtrati fortitudine & induſtria bellica abſolutum eſt.

Piſiſtratus autem aſtute tyrannidem occupat & regnat per 23. annos.

dam cognoſcerent, obuij ad portum procedunt, quibus cæſis, Piſiſtratus paulum à capienda vrbe abfuit. Ita Megarenſes ſuis dolis hoſti victoriam dedêre. Sed Piſiſtratus quaſi ſibi, non patriæ viciſſet, tyrannidem per dolum occupat: quippe voluntariis verberibus domi affectus, laceratoq; corpore in publicum progreditur: aduocata concione, vulnera populo oſtendit; de crudelitate principum, à quibus hæc ſe paſſum ſimulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, & inuidioſa oratione multitudo credula accenditur: amore plebis inuiſum ſe ſenatui affirmat; obtinet ad cuſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium, per quos occupata tyrannide per annos 23. regnauit.

Heroum filii, noxæ. Diocles ſtuprator interficitur.

Hippias crudelis.

Tandem regno pulſus in exilium agitur, & in patriam arma ſumit.

Athenienſes vero intrepide Perſis cũt obuiam.

9 *Poſt eius mortem Diocles, alter ex filiis, per vim ſtuprata virgine, à fratre puellæ interficitur. Alter Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi iubet: qui cum per tormenta conſcios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominauit: quibus interfectis, quærenti tyranno, an adhuc aliqui conſcij eſſent, neminem ait ſupereſſe, quem amplius mori geſtiat, quam ipſum tyrannum: qua voce eiuſdem ſe tyranni victorem, poſt vindictam pudicitiæ ſororis oſtendit. Huius virtute cum admonita ciuitas libertatis eſſet, tādem Hippias regno pulſus: in exilium agitur: qui profectus in Perſas, ducē ſe Dario, inferenti Athenienſibus bellum, ſicuti ſupra ſignificatum eſt, aduerſus patriam ſuam offert. Igitur Athenienſes audito Darij aduentu, auxilium à Lacedæmoniis ſocia tum ciuitate petiuerunt. Quos vbi viderunt quatridui teneri religione, non exſpectato auxilio, inſtructis decem millibus ciuium, & Platæenſibus auxiliaribus mille, aduerſus ſexcenta millia hoſtium,* [c] *in campos Marathonios in prælium egrediūtur.* [d] *Miltiades*

tiades & dux belli erat, & auctor non expectandi auxilij, quem tanta fiducia ceperat, vt plus præſidij in celeritate, quam in ſociis duceret. Magna igitur in pugnā euntibus alacritas animorum fuit, adeo vt cum mille paſſus inter duas acies eſſent, citato curſu ante iactum ſagittarum ad hoſtem venerint: nec audaciæ eius, euētus defuit. Pugnatum eſt enim tanta virtute, vt hinc viros, inde pecudes putares. Victi Perſæ in naues confugerūt; ex quibus multæ ſuppreſſæ, multæ captæ ſunt. In eo prælio tanta virtus ſingulorum fuit, vt cuius laus prima eſſet, difficile iudicium videretur. Inter cæteros tamen Themiſtoclis adeleſcentis gloria emicuit, in quo iam tunc indoles futuræ imperatoriæ dignitatis apparuit: Cynagiri quoq; militis Athenienſis gloria, magnis ſcriptorum laudibus celebrata eſt; qui poſt prœlij innumeras cædes, cum fugientes hoſtes ad naues egiſſet, onuſtam nauem dextra manu tenuit, nec prius dimiſit, quam [manum] amitteret: tum quoq; amputata dextra, nauem ſiniſtra comprehendit; quam & ipſam cum amiſiſſet, ad poſtremum morſu nauem detinuit: Tantam in eo virtutem fuiſſe, vt non tot cædibus fatigatus; non duabus manibus amiſſis victus; truncus ad poſtremum, & veluti rabida fera dentibus dimicauerit. Ducenta millia Perſæ eo prœlio: ſiue naufragio amiſere. Cecidit & Hippias tyrannus Athenienſis, auctor & concitor eius belli, diis patriæ vltoribus pœnas repetentibus.

Militiade duce.
Vnde pugna marathonia.
Fortitudo Athenienſium & Perſarum clades.
Themiſtoclis virtus.
Cynægiri præſertim quæ nullis cædibus fatigari poteſt, ſed inuicta permanet.
Perſarum ſtrages.
Pœnæ à tyranno repetitæ.

10 Interea & Darius cum bellum reſtauraret, ᶜ in ipſo apparatu decidit, relictis multis filiis, & in regno, & ante regnum ſuſceptis. Ex his Artemenes maximus natu, ætatis priuilegio, regnum ſibi vendicabat; quod ius, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus [dedit.] Porro Xerxes controuerſiam non de ordine, ſed de na-

Diſſidium de regno inter Darii filios.
Xerxis poſtulata aduerſus fratrem Artemenē.

ſcendi

ſcendi felicitate referebat. Namq; Artemenem primũ quidem Dario, ſed priuato proueniſſe; ſe regi primum natum. Fratres itaq; ſuos qui ante geniti eſſent, priuatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuiſſet, non regnũ ſibi vindicare poſſe: ſe eſſe quem primum in regno iam rex pater ſuſtulerit. Huc accedere, quod Artemenes nõ patre tantum, ſed & matre priuatæ adhuc fortunæ, auo quoq; materno priuato, procreatus ſit: ſe vero & matre regina natum, & patrem nõ niſi regem vidiſſe; auum quoq; maternum Cyrum ſe regem habuiſſe, non heredem, ſed conditorem tanti regni: & ſi in æquo iure vtrunq; fratrem pater reliquiſſet, materno tamen ſe iure & auito vincere. Hoc certamen concordi animo ad patruum ſuum Artaphernem, veluti ad domeſticum iudicem, deferunt; qui domi cognita cauſa, [f] Xerxem præpoſuit. adeoq; fraterna contentio fuit, vt nec victor inſultauerit, nec victus doluerit; ipſoq; litis tempore inuicem munera miſerint; iucunda quoq; inter ſe non ſolum, ſed credula conuiuia habuerint; iudicium quoq; ipſum ſine arbitris, ſine conuitio fuerit. Tanto moderatius, tum fratres inter ſe regna maxima diuidebant, quam nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre cœptum aduerſus Græciam, quinquennium inſtruxit. Quod vbi primum didicit [g] Demaratus rex Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exulabat, amicior patriæ poſt fugam, quàm regi poſt beneficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis magiſtratui perſcribit, eaſdemq; cera ſuperinducta delet: ne aut ſcriptura ſine tegmine indicium daret, aut recens cera dolum proderet. Fido deinde ſeruo perferendas tradit, iuſſo magiſtratui Spartanorum tradere Quibus perlatis, Lacedæmone quæſtioni res diu fuit, quod neq; ſcriptum aliquid

Artaphernes fratrum diſſidia componit.

Inter quos lite durante nulla apparet animorum contentio: imo gratia multa, & quidem rariſſima.

Xerxes ambitione ductus bellum aduerſus Græcos inſtaurat.

Demarati ſtrategema politicum, vt Græcorum ſaluti conſuleret.

quid viderent, nec fruſtra miſſas ſuſpicarentur, tantoq; rem maiorem, quanto ſit occultior, putabant. Herentibus in coniectura viris, ſoror regis Leonidæ conſilium ſcribentis inuenit. Eraſa igitur cera, belli conſilia deteguntur. Iam Xerxes ſeptingenta millia de regno armauerat, & trecenta millia de auxiliis:[h] vt non immerito proditum ſit, flumina ab exercitu eius ſiccata, Græciamq; omnem vix capere exercitũ eius potuiſſe: Naues quoq; decies centum millia numero habuiſſe dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Ceterum [i] ſi regem ſpectes, diuitias, non ducem laudes: quarum tanta copia in regno eius fuit, vt cum flumina multitudine conſumerentur, opes tamen regiæ ſupereſſent. Ipſe autem primus in fuga, poſtremus in prælio ſemper viſus eſt; in periculis timidus; ſicubi metus abeſſet, inflatus; deniq; ante experimentum belli fiducia virium, veluti naturæ ipſius dominus, & montes in planum deducebat; & conuexa vallium æquabat; & quædam maria pontibus ſternebat, quædam ad nauigationis commodum per compendium ducebat.

Potẽtiſſimus Perſarũ exercitus.

Claſſis miranda.

Summa vero vanitas, & inutilis ac pernicioſæ ambitionis ſpeculum.

Principis ambitioſi effigies.

11 Cuius introitus in Græciam quam terribilis, tam turpis ac fœdus diſceſſus fuit. Namq; cum[k] Leonida rex Spartanorum cum quatuor millibus militũ anguſtias Thermopilarum occupaſſet, Xerxes cõtemptu paucitatis, eos pugnam capeſſere iubet, quorum cognati [l] Marathonia pugna interfecti fuerant; qui dum vlciſci ſuos quærunt, principium cladis fuere: ſuccedente deinde inutili turba, maior cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Perſarum dimicatum: quarta die, quum nunciatum eſſet Leonidæ, à 20. millibus hoſtium ſummum cacumen teneri, tunc hortatur ſocios recedant, & ſe ad meliora patriæ tempora reſeruẽt: ſibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura ſe patriæ quam

Iniuſtæ cupiditatis præmium, clades ac fœdus diſceſſus.

Vltionis deſiderium, ignominiæ cauſa.

Leonidæ inſignis fortitudo & in patriam amor.

quam vitæ debere: ceteros ad præſidia Græciæ ſeruandos. Audito regis imperio diſceſſere ceteri, ſoli Lacedæmonij remanſerunt.

Spartanorũ erga patriã pietas.

Initio huius belli ſciſcitantibus Delphis oracula, reſponſum fuerat, aut regi Spartanorum, aut vrbi cadendum. Et idcirco rex Leonida cum in bellum proficiſceretur, ita ſuos firmauerat, vt ire ſe parato ad moriendum animo ſcirent. Anguſtias propterea occupauerat, vt cum paucis aut maiore gloria vinceret, aut minore damno reipublicæ caderet.

Leonidæ ad ſuos Spartanos oratio ſuaſoria.

Dimiſſis igitur ſociis, hortatur Spartanos, meminerint qualitercunq; præliantibus, cadendum eſſe; cauerent, ne fortius manſiſſe, quam dimicaſſe videantur; nec expectãdum vt ab hoſte circumuenirentur, ſed dum nox occaſionem daret, ſecuris & lætis ſuperueniẽdum: nuſquam victores honeſtius, quam in caſtris hoſtium perituros.

Nihil difficile perſuadere mori perſuaſis.

Nihil erat difficile perſuadere perſuaſis mori: ſtatim arma capiunt; & ſexcenti viri, caſtra quingentorum millium irrumpunt; ſtatimq; regis prætorium petunt, aut cum illo, aut ſi ipſi oppreſſi eſſent, in ipſius potiſſimum ſede morituri. Tumultus totis caſtris oritur.

Spartanorũ inuictus animus.

Spartani poſteaquam regem non inueniunt, per omnia caſtra victores vagantur; cædunt, ſternuntq; omnia: vt qui ſciant ſe pugnare non ſpe victoriæ, ſed in mortis vltionem. Prœlium à principio noctis in maiorem partem diei tractum: Ad poſtremum non victi, ſed vincendo fatigati, inter ingentes ſtratorum hoſtium cateruas occiderunt. Xerxes duobus vulneribus terreſtri prœlio acceptis, experiri maris fortunam ſtatuit.

Dulce & decorum non ignaue, ſed fortiter pugnando, pro patria occumbere.

12 *Sed*[m] *Athenienſium dux Themiſtocles, cum animaduertiſſet Ionas, propter quos bellum Perſarum ſuſceperant, in auxilium regis claſſe veniſſe, ſolicitare eos in partes ſuas ſtatuit. Et cum colloquendi copiam non haberet, quo applicaturi erant, ſymbolos proponi, &*

Themiſtoclis, Ionas à Perſis auellere ſtudentis prudentia.

ſaxis

ſaxis proſcribi curat: Quæ vos Iones dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus veſtris, nuper etiam vindicibus cogitatis? An ideo mœnia veſtra condidimus, vt eſſent qui noſtra delerent? quid ſi non hæc & Dario prius, & nũc Xerxi belli cauſa nobiſcum foret, quod vos rebellantes non deſtituimus? Quin vos in hæc noſtra caſtra ex iſta obſidione tranſitu? Aut ſi hoc parum tutum extat, vos commiſſo prœlio ite ceſſim; inhibete remos, & à bello diſcedite. Ante naualis prœlij congreſſionem miſerat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum prorſus quaſi non cum Græcis tantum, ſed cum diis immortalibus bellum gereret: quæ manus tota imbribus, & fulminibus deleta eſt. vt intelligeret, Quam nulla eſſent hominum aduerſus deos vires. Poſt hæc Theſpias, & Plataas, & Athenas vacuas hominibus incendit: & quoniam ferro in homines non poterat, in ædificia igne graſſatur. Namq; Athenienſes poſt pugnam Marathoniam præmonente Themiſtocle, victoriam illam de Perſis, non finem, ſed cauſam maioris belli fore, 200. naues fabricauerunt. Aduentante igitur Xerxe, conſulentibus Delphis oraculum, reſponſum fuerat: ſalutem muris ligneis tuerentur. Themiſtocles nauium præſidium demonſtratum ratus, perſuadet omnibus, patriam municipes eſſe, non mœnia; ciuitatemq; non in ædificiis, ſed in ciuibus poſitam: Melius itaq; ſalutem nauibus, quam vrbi commiſſuros: huius ſententiæ etiam Deum auctorem eſſe. Probato conſilio, coniuges liberosq; cum pretioſiſſimis rebus abditis inſulis, relicta vrbe, demandant: ipſi naues armati conſcendunt. Exemplum Athenienſium & aliæ vrbes imitatæ. Itaq; cũ adunata omnis ſociorum claſſis, & intenta in bellum nauale eſſet; anguſtiaſq; Salaminij freti, ne circumueniri

Oratio dehortatoria.

Sacrilegorum manus, imbribus & fulminibus deleta.

Impietatis merces.

Belli facies horrenda.

Themiſtoclis & Athenienſium prudentia.

Ciuitas non in ædificiis, ſed in ciuib. poſita eſt.

Sanis cõſiliis viri fortes obtemperãt.

Optimatum diſſenſio imminentis exitii præſagium, quod Themiſtoclis præſens animus, & Numinis benignitas auertit.

niri à multitudine poſſet, occupaſſet; diſſenſio inter ciuitatum principes oritur: qui cum deſerto bello ad ſua tuenda dilabi vellent, timens Themiſtocles, ne diſceſſu ſociorum vires minuerentur, per ſeruum fidum Xerxi nuntiat, vno in loco eum contractam Græciam capere facilime poſſe: Quod ſi ciuitates quæ iam abire vellēt, diſſipentur, maiore labore ei ſingulas conſectandas. Hoc dolo impellit regem ſignū pugnæ dare. Græci quoq; aduentu hoſtium occupati, prœlium collatis viribus capeſſunt. Interea rex, velut ſpectator pugnæ, cum parte nauium in littore remanet. Arthemiſia autem regina Halicarnaſſi. quæ in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellū acerrime ciebat: quippe vt in viro muliebrem timorem, ita ° in muliere virilem audaciam cerneres. Cum anceps prœlium eſſet, Iones iuxta præceptum Themiſtoclis, pugnæ ſe paulatim ſubtrahere cœperunt, quorum defectio animos ceterorum fregit. Itaq; circumſpicientes fugam pelluntur Perſæ, & mox prœlio victi, in fugā vertuntur. In qua trepidatione multæ captæ naues, multæ merſæ; plures tamen non minus ſæuitiam regis, quā hoſtem timentes, domum dilabātur.

Summum dedecus, ſpectare pugnam in qua tui tua culpa incluſi fœde intereant.

Defectio quorundam ceterorum frangit animos.

13 Hac clade perculſum, & dubium conſilij Xerxem P Mardonius aggreditur. Hortatur vt in regnum abeat, nequid ſeditionis moueat fama aduerſi belli, & in maius, ſicuti mos eſt, omnia extollens: ſibi 300. millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat; qua manu aut cum gloria eius perdomiturum ſe Græciam, aut ſi aliter euētus ferat, ſine eiuſdem infamia hoſtibus ceſſurum. Probato conſilio, Mardonio exercitus traditur; reliquas copias rex ipſe deducere in regnum parat. Sed Græci audita regis fuga, cōſilium ineunt pontis interrūpendi, quem ille Abydo veluti victor maris fecerat, vt intercluſo reditu, aut cū exercitu deleretur, aut deſpe-

Potentiſſimos principes percellit & conſilii dubios reddit accepta clades inſignis.

Mardonii conſilium Xerxes probat.

Græcorum intrepidus animus.

deſperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. Sed Themiſtocles timens, ne intercluſi hoſtes deſperationem in virtutem verterent, & iter quod aliter non pateret, ferro patefacerent, ſatis multos hoſtes in Græcia remanere dictitans, nec augeri numerum retinendo oportere, cum vincere conſilio ceteros non poſſet, eundem ſeruum ad Xerxem mittit, certioremq; conſilij facit; & occupare tranſitum maturata fuga iubet. Ille perculſus nuntio, tradidit ducibus milites perducendos, ipſe cum paucis Abydon contendit. Vbi cum ſolutum pontem hibernis tempeſtatibus offendiſſet, piſcatoria ſcapha trepidus traiecit. Erat res ſpectaculo digna, & æſtimatione ſortis humanæ, rerum varietate miranda, in exiguo latentem videre nauigio, [q] quem paulo ante vix æquor omne capiebat, carentem etiam omni ſeruorum miniſterio, cuius exercitus propter multitudinē, terris graues erant. Nec pedeſtribus copiis, quas ducibus aſſignauerat, felicius iter fuit: ſiquidem quotidiano labori (Neq; enim vlla eſt metuentibus quies) etiam fames acceſſerat. Multorum deinde dierum inopia contraxerat & peſtem; tantaq; fœditas morientium fuit, vt viæ cadaueribus implerentur, alitesq; & beſtiæ, illecebris ſolicitatæ exercitum ſequerentur.

Themiſtoclis prudentia.

Xerxem pauidum ſtrategemate deludit.

Humanæ ſortis & vanitatis ſpectaculum.

Pedeſtris exercitus fame obruitur.

Ad famem peſtis facile accedit.

14 Interim Mardonius in Græcia Olynthum expugnat. Athenienſes quoq; in ſpem pacis, amicitiamq; regis ſolicitat, ſpondens incenſæ eorum vrbis etiam in maius reſtitutionem. Poſteaquam nullo pretio libertatem videt his venalem, incenſis quæ ædificare cœperant, copias in Bœotiam transfert. Eo & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, ſequutus eſt. Ibiq; prælium commiſſum, ſed fortuna regis cum duce mutata nō eſt. Nā victus Mardonius, veluti ex naufragio cū paucis profugit: [r] caſtra referta regalis opulentiæ capta. Vnde

Mardonius Olyntho expugnata Athenienſes fruſtra ad defectionē ſolicitat.

Prælium cōmittit, ſed victus aufugit, & caſtris exuitur. vnde Græcæ frugalitatis labes.

primum Græcos, diuiſo inter ſe auro Perſico, diuitiarũ luxuria cepit. Eodem forte die quo [f] Mardonij copiæ deleta ſunt, etiam nauali prœlio in Aſia ſub monte Mycale, aduerſus Perſas dimicatum eſt. Ibi ante congreſſionem, cum claſſes ex aduerſo ſtarent, fama ad vtrũq; exercitum venit, viciſſe Græcos, & Mardonij copias occidione cecidiſſe. Tantam famæ velocitatem fuiſſe, vt cum matutino tempore prœlium in Bœotia commiſſum ſit, meridianis horis in Aſiam, per tot maria, & tãtum ſpatij, tam breui horarum momento, de victoria nunciatum ſit. Confecto bello cum de præmiis ciuitatum ageretur, omnium iudicio Athenienſium virtus cæteris prælata. Inter duces quoq; Themiſtocles, princeps ciuitatum teſtimonio iudicatus, gloriam patriæ ſuæ auxit.

Quo tempore Mardonius fractus, Perſæ in Aſia nauali prælio ſuperantur.

15 Igitur Athenienſes aucti, & præmiis belli & gloria, vrbem ex integro condere moliuntur. Cum mœnia maiora complexi fuiſſent, ſuſpecti eſſe Lacedæmoniis cœpere, recte reputantibus, quibus ruina vrbis tantum incrementi dediſſet, quantum ſit datura munita ciuitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent ne munimenta hoſtibus & receptacula futuri belli exſtruant. Themiſtocles, vt vidit ſpei vrbis inuideri, non exiſtimans abrupte agendum, reſpondit legatis, ituros Lacedæmonem, qui de ea re pariter cum illis conſulant. Sic dimiſſis Spartanis, hortatur ſuos vt opus maturent. Dein ipſe interiecto tempore in legationem proficiſcitur, & nunc in itinere infirmitate ſimulata, nunc tarditatem collegarum accuſans, ſine quibus agi iure nihil poſſit, diem de die proferendo, ſpatium conſummando operi quærebat: cum interim nunciatur Spartanis, opus Athenis maturari, propter quod denuo legatos mittunt ad inſpiciendam rem. Tum Themiſtocles per ſeruum magiſtratibus ſcribit Athenienſiũ, legatos vinciant, pignusq;

Victoriæ fructus, reipublicæ inſtauratio.

Inter potentes reſpublicas viget inuidia.

Themiſtoclis ſolertia, Spartanorũ artes eludit.

Tutum conſilium.

tene-

teneant, ne in ſe grauius conſulatur. Adiit deinde concionem Lacedæmoniorum, indicat permunitas Athenas eſſe, & poſſe iam illatum bellum non armis tantũ, ſed etiam muris ſuſtinere: Siquid ob eam rem de ſe crudelius ſtatuerent, legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos. Grauiter deinde caſtigat eos quod non virtute, ſed imbecillitate ſociorum potentiam quærerent. Sic dimiſſus, veluti triumphatis Spartanis, à ciuibus excipitur. Poſt hæc Spartani ne vires otio corrumperent, & vt bis illatum à Perſis Græciæ bellum vlciſcerentur, vltro fines eorum depopulantur. Ducem ſuo, ſociorumq́ exercitui deligunt Pauſaniam, qui pro ducatu regnum Græciæ affectans, proditionis præmium cum Xerxe, nuptias filiæ eius paciſcitur, redditis captiuis, vt fides regis aliquo beneficio obſtringeretur. Scribit præterea Xerxi, quoscunq́ ad ſe nuntios miſiſſet, interficeret, ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Athenienſium Ariſtides belli ſocius, collegæ conatibus obuiam eundo, ſimul & in rem ſapienter conſulendo, proditionis conſilia diſcuſſit. Nec multo poſt [t] accuſatus Pauſanias, damnatur. Igitur Xerxes cum proditionis dolum publicatum videret, ex integro bellum inſtituit. Græci quoq́ ducem conſtituunt [u] Cimonem Athenienſem filium Miltiadis, quo duce apud Marathonem pugnatum eſt, iuuenem, cuius magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem coniectum, ibiq́ defunctum, tranſlatis in ſe vinculis ad ſepulturam redemit. Nec in bello iudicium diligentium fefellit: ſiquidem non inferior virtutibus patris Xerxem terreſtri, naualiq́ bello ſuperatum, trepidum recipere ſe in regnum coegit.

Magnanimitas.

Prudentia.

Spartani Perſarum fines depopulantur, Pauſania duce, qui fit patriæ proditor.

Ariſtides autem proditoris conſilia diſcutit.

Proditorum interitus.

Marathonia pugna, ductu Cimonis.

Qui Xerxem duplici prælio ſuperatũ ſe in regnum recipere coegit.

SCHOLIA IN LIB. II.

THEOPHILI CANGISERI.

[a] *Diu contentio de generis vetuſtate*] Prolixior & copioſior de hoc certamine narratio eſt apud Diodorum Siculum libro 2. Similis contentio fuiſſe perhibetur inter Athenienſes & Argiuos, de qua Iſocrates Panathenaico. De Scythica gente vide quoque Arrian. lib. 4.

[b] *Litteræ certe ac facundiæ*] Hinc Diodorus Athenas vocat κοινὸν πάντων ἀνθρώπων παιδευτήριον, communem quandam omnium hominum ſcholam: Thucyd. παίδευσιν τῆς Ἑλλάδος vniuerſæ Græciæ informatricem. Cic. in part. orat. Doctrinarum omnium inuentrices, & in epiſt. ad familiar. libro 4. nobiliſſimum orbis terrarum Gymnaſium.

[c] *In campos Marathonios*] Bellum hoc Marathonium deſcriptum fuit à trecentis auctoribus, teſte Plutarcho. Hinc Marathonem Atticæ vrbem, ad quam pugnatum eſt Pomp. Mela, magnarum & multarum virtutum teſtem cognominat, lib. 2. Lege quoque de hac pugna Thucyd. lib. 6. Dionyſ. Halicarn. lib. 5. Plut. in Camillo, Agell. lib. 17. cap. 21.

[d] *Miltiades*] Huius encomium habet præter alios, Ariſtides Adrianæus in orat. quæ inſcribitur Πλατωνικὴ δευτέρα, quę doctorum virorum iudicio inter omnes eius orationes præcipua eſt. Vide quoque Cornel. Nepotem ſiue Æm. Probum in Miltiade, qui tum huius tum aliorum Græciæ hominum Athenienſium pariter ac Lacedæmoniorum res geſtas diligenter deſcripſit.

[e] *In ipſo apparatu decidit*] Eius Epitaphium apud Strabonem & Athenæum hoc eſt: κυνηγεῖν ἐκράτυν: οἶνον πολὺν πίνειν ἐδυνάμην, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς. Egregium ſcilicet, & quolibet gregario potius, quam rege dignum elogium.

[f] *Xerxen prapoſuit*] Iudicium hoc Artaphernis, conſentaneum eſt reſcripto Valentis, Gratiani & Valentiniani Imppp. l. ſi ſenator. 11. C. de dignit. A quo tamen diſſentit I. C. Vlp. in l. 5. D. de ſenat. Qua de re conſule eruditam Hotomanni diſſertationem illuſtri quæſt. 2.

g De-

g *Demaratus*] Qui diſſuadens Regi bellum, inter alia, ob hoc etiam, inquit, te Græcia vincet, quia non capit. Non vires ſed pondus habet tantus exercitus. Nihil tam magnum eſt quin perire poſſit. Seneca libro 6. de benefic.

h *Vt non immerito proditum*] Ariſtides Sophiſta de apparatu Xerxis inter alia ſic: ὁ ἥλιος συνεκεκρύπτετο τοῖς τοξεύμασιν: ἦν δὲ πλήρης ἡ μὲν θάλασσα νηῶν, ἡ δὲ γῆ πεζῶν, ὁ δὲ ἀὴρ βελῶν: telis obſcurabatur ipſe ſol, mare nauibus, terra copiis pedeſtribus, aer ſagittis redundabat.

i *Si regem ſpectes*] Vitia Xerxis præpoſteræ Darii patris education adſcribit Plato lib. 7. de ll.

k *Leonidæ*] Cuius & Cicero meminit lib. 1 Tuſcul. quæſt. Cuius cor, aperto ventre, hirſutum inuentum eſt. Quod de Ariſtomene quoque Meſſenio duce præſtantiſſimo ſcriptum reliquit Pauſanias: Qui & Leonidæ virtutem excellentem, inter alia his verbis prædicat in Laconicis: λεωνίδου κατόρθωμα ὑπερεβάλλετο (ἐμοὶ δοκεῖν) τά τε ἄνω χρόνου σύμπαντα, καὶ τὸν ἔτι πρότερον. Leonidæ præclara & egregia facta ſuperiorum omnium temporum rebus geſtis meo iudicio antecellebant.

l *Marathonia pugna interfecti*] Decennio ante lib. 1.

m *Athenienſium dux Themiſtocles*] Quem præter Herodotum, Thucyd Plutarchum laudat Ariſtides in orat. Platonica 2.

n *Huius ſententia etiam Deum auctorem eſſe*] ἀπορῶν θεμιστοκλῆς (ait Plutarchus) τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν ἄρας, σημεῖα δαιμόνια καὶ χρησμοὺς ἐπῆγεν αὐτοῖς. Cum humanis rationibus Themiſtocles promouere ſe populum poſſe diffideret, diuinis propoſitis ſignis & oraculis eidem ſuam perſuadere ſententiam conatus eſt. Signum de quo dicit, erat Draconis è templo fuga. Quam Themiſtocles ita interpretabatur, quaſi Dea vrbe relicta, viam Athenienſibus ad mare oſtenderet, naualem ſecum Perſis incundam eſſe pugnam ſignificans. Plut. Themiſt.

o *In muliere virilem audaciam*] Ob id Xerxes dixiſſe fertur: ὡς οἱ ἄνδρες γυναῖκες γεγόνασιν, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες: è viris fœminas, ex fœminis viros factos eſſe. Suid. in voce Ἀρτεμισία.

 p *Mardo.*

p *Mardonius*] Regis cognatus, qui antea cum hortatus ad bellum fuerat, contra ſententiam Artabani.

q *Quem paulo ante vix æquor omne capiebat*] Qui nõ hominibus tantum terribilis extiterat, ſed Neptuno etiã compedes ac cœlo tenebras minitatus fuerat, vt loquitur Val. Max lib. 3. cap 2.

r *Caſtra referta regalis opulentia*] Nã Xerxes è Græcia fugiẽs aureos & argenteos lectos atq; menſas omnemq; regium apparatum reliquerat apud Mardonium. Herodot. lib. 9.

ſ *Mardonii copiæ deletæ*] Inter eas Herodoto teſte, cũ oſſa carnibus nudarẽtur, cuiuſdam hominis caput abſq; ſutura repertum eſt.

t *Accuſatus Pauſanias damnatur*] Damnatus in fano Mineruæ in quod tanquam aſylum ſe receperat, occluſus fame atque inedia interficitur, cum Ageſilaus & Alcithoe parentes eius primi lapides ad obſtruẽdas templi fores comportaſſent, vt eſt apud Plutarchum in parallelis minoribus. Ita vir Magnus, magnam belli gloriam turpi morte commaculauit, ait Æn. Probus in Pauſania.

u *Cimonem*] De cuius virtutibus rebusq; geſtis præter Plutarchum, Probum, Herodotum, Valerium, vide quoque Ariſtidem oratorem in ea, quam ſupra dixi orat. plat. 2. Atque ita cum hoc ſecundo Iuſtini libro deſiuit Herodoti nouem librorum hiſtoria, qui à Cic. li. 1. de ll. pater hiſtoriæ dicitur, & profanis omnibus hiſtoriarum ſcriptoribus antiquitate præſtat: quem iniuſte Plutarchus (quod mirum eſt in tam ſapiente viro) peculiari libro vituperat, Camerarius contra & H. Stephanus iure defendunt ac laudant.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER III.

BREVIARIVM.

1 Xerxis & Artabani præfecti perfidi interitus.

2 Bellorum inter Lacedæmonios & Athenienſes origo. Spartæ Reſpublica & legiſlator.

3 Leges à Lycurgo Spartanis latæ, quomodo ratæ fiunt & habentur.

4 Ob ſtupratas virgines bellum Meſſeniis illatum, & ſpuriorum Spartanorum in Italiam migratio.

5 Meſſenii ſcelerum ſuorum luunt pœnas: & bellum inſtaurant: tandem ſuperantur.

6 Tertium bellum Meſſenium. Peloponneſiacum item, in quo multæ euentuum variorum facies.

7 Pacis fœdus ruptum. Spartani premuntur Periclis virtute, cuius egregia in Rempub. merita deſcribuntur. Iterum pax ſancita & violata, vnde bellum Siculum.

XERXES rex Perſarum terror antea gentium, bello in Græcia infeliciter geſto, etiam ſuis contemptui eſſe cœpit: Quippe [a] Artabanus præfectus eius, deficiente quotidie regis maieſtate, in ſpem regni adductus, cum ſeptem robuſtiſsimis filiis regiam veſperi ingreditur, nam [b] amicitiæ iure ſemper illi patebat, trucidatoq; rege, voto ſuo obſiſtentes [c] filios eius, dolo aggreditur. Securior de Artaxerxe puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adoleſcens, quo maturius regno potiretur, occiſum; impellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare: Cum ventum ad domum Darij eſſet, dormiens in-

Xerxes potentiſſimus princeps ſed Perſis inuiſus, à præfecto ſuo interficitur.

Qui Europæ inſultauerat, domi perit.

Darius per calumniam horrendam oppreſſus.

Sceleratus Artabanus in foueam quam foderat incidit.

uentus, quaſi ſomnum fingeret, interficitur. Dein cum vnum ex regis filiis ſceleri ſuo ſupereſſe Artabanus videret, metueretq; de regno certamina principum; aſſumit in ſocietatem conſilij Bacabaſum, qui præſenti ſtatu contentus, rem prodit Artaxerxi, vt pater eius occiſus ſit; vt frater falſa parricidij ſuſpicione oppreſſus; vt deniq; ipſi pararentur inſidiæ. His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in poſterum diem paratum eſſe armatum exercitum iubet, recogniturus & numerum militum, & in armis induſtriam ſingulorum.

Et iuuenis principis ſtrategemate ad meritum rapitur ſupplicium.

Itaq; cum inter cæteros ipſe Artabanus armatus aſſiſteret, rex ſimulat ſe breuiorem loricam habere; iubet Artabanum ſecum commutare: exuentem ſe, ac nudatum, gladio traiecit: Tum & filios eius corripi iubet. Atq; ita egregius adoleſcens, & cædem patris, & ſe ab inſidiis Artabani vindicauit.

Populi armis aſſueti, ſi à bello externo ceſſant, in ſeipſos ferrum conuertunt.

2 *Dum hæc in Perſis geruntur, interea Græcia omnis ducibus Lacedæmoniis & Athenienſibus in duas diuiſa partes, ab externis bellis, velut in viſcera ſua, arma conuertit. Fiunt igitur de vno populo duo corpora; & eorundem caſtrorum homines in duos hoſtiles exercitus diuiduntur. Hinc Lacedæmonij communia quondam ciuitatum auxilia, ad vires ſuas trahebant: inde Athenienſes & vetuſtate gentis, & geſtis*

Æmulatio virium, belli fomes.

rebus illuſtres, propriis viribus confidebant. Atq; ita duo potentiſſimi Græciæ populi, inſtituti Solonis & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virium in bellum ruebant:

De Spartanorum republica.

Namq; Lycurgus cum fratri ſuo Polybitæ Spartanorum regi ſucceſſiſſet, regnumq; ſibi vindicare potuiſſet, Charillo filio eius, qui natus poſthumus fuerat, cum ad ætatem adultam perueniſſet, regnum ſumma fide reſtituit: vt intelligerent omnes, Quanto plus apud bonos pietatis iura, quam omnes opes valerent

Lycurgi erga patriam & Charillum nepotem pietas.

rent. Medio igitur tempore dum infans conualeſcit, tutelamq́ eius adminiſtrat, non habentibus [d] Spartanis [e] leges inſtituit; non inuentione earum magis, quam exemplo clarior: Siquidem nihil lege vlla in alios ſanxit, cuius non ipſe primus in ſe documenta daret. Populum in obſequia principum, principes ad iuſtitiam imperiorum firmauit. Parcimoniam omnibus ſuaſit, exiſtimans laborem militiæ, aſsidua frugalitatis conſuetudine faciliorem fore. Emi ſingula non pecunia, ſed compenſatione mercium iuſsit: auri argentiq́ vſum, velut omnium ſcelerum materiam, ſuſtulit.

Optimus legislator Lycurgus.

Parcimoniæ commendator.

Auaritiæ profeſſus hoſtis.

3 Adminiſtrationem reipublicæ per ordines diuiſit: Regibus poteſtatem bellorum; magiſtratibus iudicia, & annuos ſucceſſores; Senatui cuſtodiam legum; populo ſublegendi Senatum, vel creandi quos vellet magiſtratus, poteſtatem, permiſit. Fundos omnium æqualiter inter omnes diuiſit, vt æquata patrimonia neminem potentiorem altero redderent. Conuiuari omnes publice iuſsit, ne cuius diuitiæ, vel luxuria in occulto eſſent. Iuuenibus non amplius vna veſte vti toto anno permiſſum, nec quemquam cultius quam alterum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in forum, ſed in agrum deduci præcepit, vt primos annos non in luxuria, ſed in opere, & in laboribus agerent. Nihil eos ſomni cauſa ſubſternere, & vitam ſine pulmento degere, neq; prius in vrbem redire, quam viri facti eſſent, ſtatuit. Virgines ſine dote nubere iuſsit, vt vxores eligerentur, non pecuniæ; ſeueriusque matrimonia ſua viri coërcerent, cum nullis dotis frænis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentium

Rempublicam ordinat.

Fundos æqualiter diuidit.

Conuiuia publica eſſe iubet.

Iuuenes ad frugalitatem reuocat.

Virgines indotatas relinquit.

Senectutem reddit honoratiſſimam.

tium, ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe voluit. Nec ſane vſquam terrarum locum honoratiorem ſenectus habet. Hæc quoniam primo ſolutis antea moribus, dura videbat eſſe, [f] auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde ſe ea ex præcepto numinis detuliſſe, vt conſueſcendi tædium metus religionis vincat. Dein vt æternitatem legibus ſuis daret, iureiurando obligat ciuitatem, nihil eos de eius legib. mutaturos, priusquam reuerteretur: & ſimulat ſe ad oraculum Delphicum proficiſci, conſulturum quid addendum, mutandumq; legibus videretur. Proficiſcitur autem Cretam, & ibiq; perpetuum exilium egit, abiiciq; in mare oſſa ſua moriens iuſſit, ne relatis Lacedæmonem, ſolutos ſe Spartani religione iuriſiurandi in diſſoluendis legibus arbitrarentur.

Prudenter ſuis cauet legibus.

Quibus longæuitatem conciliat.

Exul moritur, vt Sparta vigeret.

4 His igitur moribus ita breui ciuitas conualuit, vt cum Meſſeniis propter ſtupratas virgines ſuas, in ſolemni Meſſeniorum ſacrificio, [h] bellum intuliſſent, grauiſſima ſe exſecratione obſtrinxerint, non prius quam Meſſeniam expugnaſſent, reuerſuros, tantum ſibi vel de viribus ſuis, vel de fortuna ſpondentes. Quæ res initium diſſenſionis Græciæ, & inteſtini belli cauſa & origo fuit. Itaq; cum contra præſumptionem ſuam annis decem in obſidione vrbis tenerentur, & querelis vxorũ poſt tam longam viduitatem reuocarentur: veriti, ne hac perſeuerãtia belli, grauius ſibi quam Meſſeniis nocerent: quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat, mulierum fecũditate ſuppleri, ſibi & belli damna aſsidua, & fecunditatem vxorum, abſentibus viris, nullam eſſe. Itaq; legũt iuuenes ex eo genere militum, qui poſt iuſiurandum in ſupplementum venerant, quibus Spartam remiſsis promiſcuos omnium feminarum concubitus permiſere: maturiorem futuram conceptionem

Bellum Meſſenium. Vagæ libidines populis exitium creant.

Cædes ſunt belli inteſtini cauſa, & origo. Iuſtus etenim mũdi arbiter ſtupra iudicat.

Spartani in coniugii honeſtatem grauiſſime peccant.

nem rati, ſi eam ſingulæ per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, Partheniæ vocati. qui cum ad annos 30. perueniſſent, metu inopiæ, nulli enim pater exiſtebat, cuius in patrimonium ſucceſſio ſperaretur, [1] ducem Palantum aſſumunt, filium Araci, qui auctor Spartanis fuerat, iuuentutis ad generandam ſubolem domum remittendæ: vt ſicuti dudū patrem eius naſcēdi auctorem habuiſſent, ſic ipſum ſpei ac dignitatis ſuæ haberent. Itaq; nec ſalutatis matribus, è quarum adulterio infamiam collegiſſe videbantur, ad ſedes inquirendas proficiſcuntur; diuq; & per varios caſus iactati, tandem in Italiam deferuntur; & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, ſedes ibi conſtituunt. Sed poſt annos plurimos dux eorum Palantus, per ſeditionem in exilium proturbatus, Brunduſium ſe contulit, quo expulſi ſedibus ſuis veteres Tarentini conceſſerant: Is moriens perſuadet, vt oſſa ſua, poſtremasq; reliquias conterant, & tacite ſpargi in foro Tarentinorum curent: hoc enim modo recuperare illos patriam ſuam poſſe Apollinem Delphis cecíniſſe. Illi arbitrantes eum in vltionem ſui, ciuium fata prodidiſſe, præceptis paruere: ſed oraculi diuerſa ſententia fuerat; perpetuitatem enim vrbis, non amiſſionem hoc facto promiſerat. Ita ducis exulis conſilio, & hoſtium miniſterio, poſſeſſio Tarentina Partheniis in æternum fundata: ob cuius beneficij memoriam Palanto diuinos honores decreuere.

Spuriorum Spartanorū migrationes.

Ad ſedes inquirendas proficiſcuntur.

Tarenti arcē occupant.

Quam ſequentibus ſeculis poſſident & retinent.

Mutationes & miræ rerum humanarum vices.

5 Interea Meſſenij cum virtute non poſſent, per inſidias expugnantur. Dein cum per annos 80. grauia ſeruitutis verbera plerunq; & vincula, ceteraq; captæ ciuitatis mala perpeſſi eſſent, poſt longam pœnarum patientiam, bellum reſtaurant. Lacedæmonij quoq; eo conſpiratius ad arma concurrunt, quo aduerſus ſeruos dimi-

Meſſenii tandem luūt pœnas: & Numen grauitate ſuppliciorum iræ ſuæ compenſauit tarditatem

Bellum inſtauratur inter Spartanos & Meſſenios.

Tyrtæus Spartanorum dux tribus prœliis fuſus.

Suos cladibus fatigatos, eloquẽtia poetica erigit, & ad redintegrationẽm pugnæ accẽdit. Mira eloquentiæ vis.

Spartanorum candor, fortitudo bellica & victoria.

Tertium bellum Meſſenium.

dimicaturi videbantur. Itaq; cum hinc iniuria, inde indignitas animos acueret, Lacedæmonij de belli euentu oraculo Delphis conſulto, iubentur ducem belli ab Athenienſibus petere. Porro Athenienſes cum reſponſum cognouiſſent, in contemptum Spartanorum [k] *Tyrtæum poetam claudum pede miſere: qui tribus prœliis fuſus, eo vſq; deſperationis Spartanos adduxit, vt ad ſupplementum exercitus, ſeruos ſuos manumitterent, hisq; interfectorum matrimonia pollicerentur, vt non numero tantum amiſſorum ciuium, ſed & dignitati ſuccederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando maiora detrimenta ciuitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, ni interueniſſet Tyrtæus, qui compoſita carmina exercitui pro concione recitauit; in quibus hortamenta virtutis, damnorum ſolatia, belli conſilia conſcripſerat. Itaq; tantum ardorem militibus iniecit, vt non de ſalute, ſed de ſepultura ſoliciti, teſſeras, inſculptis ſuis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent: vt ſi omnes aduerſum prælium conſumpſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum linteamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent. Cum ſic animatum reges exercitum viderent, curant rem hoſtibus nunciare. Meſſeniis autem non timorem res, ſed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concurſum eſt, vt raro vnquam cruentius prælium fuerit: Ad poſtremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit.*

6 Interiecto tempore tertium quoq; bellum Meſſenij reparauere: in cuius auxilium Lacedæmonij, inter reliquos ſocios etiam Athenienſes adhibuere; quorum fidem cum ſuſpectam haberent, ſuperuacaneos ſimulantes, à bello eoſdem dimiſerunt. Hanc rem Athenien-

jes

ſes grauiter ferentes, pecuniam quæ erat in ſtipendium Perſici belli ab vniuerſa Græcia collata, à Deo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide ſocietatis Lacedæmoniis, prædæ ac rapinæ eſſet. Sed nec Lacedæmonij quieuere: qui cum Meſſeniorum bello occupati eſſent, [l] Peleponnenſes immiſere, qui bellum Athenienſibus facerent. Paruæ tunc temporis, claſſe in AEgyptum miſſa, vires Athenienſibus erant: Itaque nauali prælio dimicantes, facile ſuperantur. Interiecto deinde tempore, poſt reditum ſuorum aucti, & claſſis, & militum robore, prælium reparauere. Iam & Lacedæmonij, omiſſis Meſſeniis, aduerſus Athenienſes arma verterant. Diu varia victoria fuit: ad poſtremum æquo Marte vtrinq; diſceſſum. Inde reuocati Lacedæmonij ad Meſſeniorum bellum, ne medium tempus otium Athenienſibus relinquerent, cum Thebanis paciſcuntur, vt Bœotiorum imperium his reſtituerent, quod temporibus Perſici belli amiſerant, vt illi Athenienſium bella ſuſciperent. Tantus furor Spartanorum erat, vt duobus bellis impliciti, ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes acquirerent. Igitur Athenienſes, aduerſus tantam tempeſtatem belli, duos duces deligunt, [m] Periclem ſpectatæ virtutis virum, & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum: qui diuiſo exercitu, & Spartanorum agros vaſtauerunt, & multas Achaiæ ciuitates Athenienſium imperio adiecerunt.

Peloponneſiacum bellum.

Spartani & Athenienſes confligunt.

In Athenienſes Spartani mouent arma Thebanorum.

Furor Spartanorum, tot bella ſuſcipientium.

Fortes & prudentes duces hoſtem fatigant.

7 His malis fracti Lacedæmonij, in annos 30. pepigerunt pacem: ſed tam longum otium inimicitiæ non tulerunt. Itaq; quintodecimo anno rupto fœdere, cum contemptu deorum hominumq;, fines Atticos populantur: Et ne prædam potius, quam pugnam expetiſſe viderentur, hoſtes ad prælium prouocant. Sed Athe-

Sero ſapiunt ſuperbi.

Non ſine dei hominumq; contemptu fœdus pacis violari poteſt.

Periclis prudentia.

Spartani perfidiæ ſuæ luunt pœnas.

Temperantia in ſummo belli duce & reipublicæ ſapientiſſimo adminiſtratore, laude digniſſima.

Athenienſes, conſilio Periclis ducis, populationis iniuriam differunt in tempus vltionis, ſuperuacuam pugnã exiſtimantes, cum vlciſci hoſtem ſine periculo poſſent. Deinde interiectis diebus naues conſcendunt, & nihil ſentiẽtibus Lacedæmoniis, totam Spartam deprædantur, multoq; plura auferunt, quam amiſerant. Prorſus vt in comparatione damnorum, longe pluris fuerit vltio, quam iniuria. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita; ſed multo clarior priuati patrimonij contemptus fuit. Huius agros, in populatione cæterorum, intactos hoſtes reliquerant, ſperantes acquirere ſe illi poſſe, aut periculum ex inuidia, aut ex ſuſpicione proditionis infamiam: Quod ante proſpiciens Pericles & futurum populo prædixerat; & ad inuidiæ impetum declinandum, agros ipſos dono reipublicæ dederat: Atq; ita vnde periculum quæſitum fuerat, ibi maximam gloriam inuenit. Poſt hæc interiectis diebus, nauali prœlio dimicatum eſt: victi Lacedæmonij fugerunt. Nec ceſſatum deinceps eſt, quin aut terra, aut mari varia prœliorum fortuna inuicem ſe trucidarent. Deniq; feſſi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non niſi ſex annis ſeruauerunt. Nam inducias quas proprio nomine condixerant, ex ſociorum perſona rumpebant: quippe quaſi minus periurij contraherent: ſi ferentes ſociis auxilia, potius quam ſi aperto prœlio dimicaſſent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam exponam, de Siciliæ ſitu pauca dicenda ſunt.

Prœlium nauale, in quo Spartani victi fugiunt.

Pax inita ſed paulo poſt violata. Nulla fides imperij æmulis.

IN LIB. III. IVSTINI SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

[a] *Artabanus præfectus eius*] Diodorus eum vocat regiorum ſtipatorum principem.

[b] *Nam amicitia iure ſemper illi patebat*] Idem Diod. narrat lib. 11. Artabanum opera Mithridatis Eunuchi & cubicularii regii noctu clam intra cubiculum regis admiſſum eſſe.

[c] *Filios eius*] Qui eo tempore tres adhuc erant ſuperſtites: Darius natu maior & Artaxerxes, in aula regia; & Hyſtaſpes, qui tum erat apud Bactrianos. Diod. lib. 11. qui paulum variat ab iis, quæ apud noſtrum auctorem ſequuntur.

[d] *Spartanis*] qui antea κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, ex omnibus Græcis peſſime morati erant. Herod. lib. 1.

[e] *Leges instituit*] Quod factum eſſe annis centum ante primam Olympiadem ſcribit Euſeb. lib. 10. de præparat. Euangel. cap. 3 Hiſce legibus ſe opponens Alcander Lycurgo auctori alterum oculum excuſſit, eumq; fecit μονόφθαλμον, Pauſan Lacon. Lycurgum vocat Herodotus δόκιμον ἄνδρα τῶν Σπαρτιητέων virum inter Spartanos probatum.

[f] *Auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit*] Val. Max. lib. 1. cap. 34. ſed iuxta Plutarchum in Lyc. & Strabonem lib. 10. hæc non ficta, ſed acta ſunt. Et Herod. li. 1. recitat verſus Pythiæ ad Lycurgum ſciſcitandi oraculi ergo aduentantem.

Ἥκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι, &c.

Etſi idem adſerat cum Pauſania in Laconicis, quod nonnulli harum legum non Lycurgum, ſed Minoem auctorem atq; à Creterſibus eas ad Spartanos per Lycurgum translatas exiſtiment.

[g] *Ibiq; perpetuum exilium egit, abiicique*] Diſſentiunt de loco mortis ac ſepulturæ apud Plutarchum Apollothemis, Timæus, Ariſtoxenus.

[h] *Bellum intuliſſent*] Nonæ Olympiadis anno altero, ſecundum Pauſan. Meſſen. De hoc bello vide prætet citatos à Bong. Lactantium. lib. 1. cap. 20. qui nonnihil variat.

[i] *Ducem Palantum*] Strabo lib. 6. auctor eſt, eos coniuraſſe cum ſeruis Helotibus in Spartanorum ciuium necem hoc modo, vt ſimulatq; in foro pilei laconici tollerentur, impreſſio fieret in ciues cõgregatos, & vrbs occuparetur. Quo detecto conſilio Partheniæ (ita enim legendum eſſe recte Bongarſius monuit, & apud Straboně dicuntur παρθενίαι) vitam fuga redemerunt.

[k] *Tyrtæum*] Qui elegiaco carmine id bellum deſcripſit, vt liquet è Pauſania, qui aliquot eius verſus narrationi ſuæ interſerit.

[l] *Peloponnenſes*] Hæc igitur ἀφορμὴ prima exſtitit belli Peloponneſiaci, quod Thucydides 8. libris perſequitur, vetuſtate proximus ab Herodoto, lectuque multis nominibus vtiliſſimus.

[m] *Periclem*] Anaxagoræ philoſophi diſcipulum, quě dicendo fulgurare, tonare, permiſcere Græciam ait in oratore Cic ex Ariſtophane Alia ipſius encomia vide apud Thucyd. lib. 2. & Plutarchum Pericle.

[n] *Et ad inuidiæ impetum declinandum*] Simile exemplum Liuius de Hannibale & Fabio Max. dictatore commemorat lib. 2 decad. 3.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER IV.

BREVIARIVM.

1 Siciliæ inſulæ ſitus, ſoli natura. Ætnę mõtis, Scyllæ item & Charybdis miraculum.

2 Nomina, incolæ veteres, tyranni Siciliæ, cui Carthaginenſes inhiant.

3 Rheginenſes ab Himeranis oppreſſi. Athenienſes imperium Siciliæ ambiunt, & pro-

& proſpere agunt initio.

4 In incepto pergentes, Syracuſam Lacedæmonios accerſunt. fit Græcorũ concurſus, & bellum in Siciliam transfertur.

5 Athenienſes à Gylippo Lacedæmoniorum duce terra marique franguntur, ducibus Demoſthene & Nicia indecoro fato ſublatis.

Siciliæ inſulæ ſitus.

SICILIAM [a] *ferunt anguſtis quondam faucibus Italiæ adhæſiſſe; direptamq́ velut à corpore, maiore impetu ſuperi maris, quod toto vndarũ onere illuc vehitur. Eſt autẽ ipſa terra tenuis ac fragilis; & cauernis quibusdam fiſtulisq́, ita penetrabilis, vt ventorum tota ferme flatibus pateat; necnon & ignibus generandis nutriẽdisq́, ſoli ipſius naturalis materia: quippe intrinſecus ſtratum ſulphure & bitumine traditur: quæ res facit, vt ſpiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc flammas, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde deniq́ AEtnæ montis per tot ſecula durat incendium. Et vbi acrior per ſpiramenta cauernarum ventus incubuit, harenarum moles egerũtur. Proximum Italiæ promontorium,* [b] *Rhegium dicitur, ideo quia Græce abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum ſi fabuloſa eſt loci huius antiquitas, in quem res tot coiere miræ. Primum quod nuſquam alias tam torrens fretũ, nec ſolum citato impetu, verumetiam ſæuo; neq́ experientibus modo terribile, verumetiam procul videntibus: Vndarum porro in ſe concurrentium tanta pugna eſt, vt alias veluti terga dantes in imum deſidere, alias quaſi victrices in ſublime ferri videas: nunc hic fremitum feruentis æſtus, nunc illic gemitum in voraginem deſidentis exaudias. Accedunt vicini, & perpetui AEtnæ montis ignes, & inſularũ AEolidum, veluti ipſis vndis alatur incẽdium. Neq́ enim in tã anguſtis terminis*

Soli qualitas, & naturalis materia.

Ætnæ mõtis miraculum.

Promontorii item Rhegii.

Terrifici freti ſiculi deſcriptio.

Ætnæ ignes cur tam diu perdurant.

Scylla & Charybdis.

aliter durare tot ſeculis tantus ignis potuiſſet, niſi humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur fabulæ Scyllam & Charybdim peperere; hinc latratus auditus; hinc monſtri credita ſimulacra, dum nauigantes magnis vorticibus pelagi deſidentis exterriti, latrare putant vndas, quas ſorbentis æſtus vorago conlidit.

Perpetuitas ignium Ætnæ.

Eadem cauſa etiam AEtnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concurſus, raptum ſecum ſpiritum in imum fundum trahit, atq; ibi ſuffocatum tamdiu tenet, donec per ſpiramenta [terræ diffuſus, nutrimenta] ignis incendat.

Promontoriorũ altitudo ſimilis & contigua.

Iam ipſa Italiæ, Siciliæq; vicinitas, [iam] promontoriũm altitudo ipſa ita ſimilis eſt, vt quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit; credentibus, coëuntibus in ſe promontoriis, ac rurſum diſcedentibus, ſolida intercipi abſumiq; nauigia.

Ea nomina cur ab antiquis conficta.

Neq; hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compoſitum, ſed metu & admiratione tranſeuntium. Ea eſt enim procul inſpicientibus natura loci, vt ſinum maris, non tranſitum putes; quo cum acceſſeris, diſcedere, ac ſeiungi promontoria, quæ antea iuncta fuerãt, arbitrere.

Siciliæ nomina.

Veteres incolæ Cyclopes.

Tyranni.

2 Siciliæ primo Trinacriæ nomen fuit; poſtea [c] Sicania cognominata eſt. Hæc à principio patria [d] Cyclopum fuit: quibus extinctis, Cocalus regnum inſulæ occupauit: poſt quem ſingulæ ciuitates in tyrannorum imperium conceſſerunt, quorum nulla terra feracior fuit. Horum ex numero Anaxilaus iuſtitia cum ceterorum crudelitate certabat, cuius moderationis haud mediocrem fructum tulit:

Inter quos grata extitit Anaxilai memoria.

Quippe decedens cum filios paruulos reliquiſſet, tutelamq; eorum Micalo, ſpectatæ fidei ſeruo, commiſiſſet; tantus amor memoriæ eius apud omnes fuit; vt parere ſeruo, quam deſerere regis filios mallẽt, principesq; ciuitatis obliti dignitatis ſuæ,

ſua, regni maieſtatem adminiſtrari per ſeruum paterentur. Imperium Siciliæ etiam Carthaginenſes tentauere, diuq; varia victoria cum tyrannis dimicatum. Ad poſtremum amiſſo Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantiſper quieuere, victi.

Carthaginēſes ambitioſiſſimi, Siciliæ inhiant.

3 Medio tempore cum Rhegini diſcordia laborarēt, ciuitasq; per diſſenſionem diuiſa in duas partes eſſet, veterani ex altera parte ab Himera in auxilium vocati, pulſis ciuitate, contra quos implorati fuerant; & mox cæſis, quibus tulerant auxilium, vrbem cum coniugibus & liberis ſociorum occupauere; auſi facinus nulli tyranno comparandum: quippe vt Rheginis melius fuerit vinci, quam viciſſe. Nam ſiue victoribus captiuitatis iure ſeruiſſent, ſiue amiſſa patria exulare neceſſe habuiſſent, non tamen, inter aras & patrios lares trucidati, crudeliſſimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis prædam reliquiſſent. Catinienſes quoq; cum Syracuſanos graues paterentur, diffiſi viribus ſuis, auxilium ab Athenięſibus petiuere: qui ſeu ſtudio maioris imperij, quod Aſiam Græciamq; penitus occupauerant; ſeu metu factæ pridem à Syracuſanis claſſis, ne Lacedæmoniis illæ vires accederēt, Lamponium ducem cum claſſe in Siciliam miſere, vt ſub ſpecie ferendi Catinienſibus auxilij, tentaret Siciliæ imperium. Et quoniam prima initia, frequenter cæſis hoſtibus, proſpera fuerant; maiore denuo claſſe, & robuſtiore exercitu, Lachete & Cariade ducibus, Siciliam petiuere: ſed Catinienſes ſiue metu Athenienſium, ſiue tædio belli, pacem cum Syracuſanis, remiſſis Athenienſium auxiliis, fecerant.

Rheginenſes ciuili ſeditione laborantes, ab Himeranis oppreſſi ſtultitiæ ſuę pœnas dant grauiſſimas.

Athenienſes tentant, ſed infeliciſſimo ſucceſſu Siciliæ imperium.

Ambitionis prēmia vide.

Prima initia proſpera, ſeu læta protaſis tragœdiæ Athenięſium.

4 Interiecto deinde tempore, cum fides pacis à Syracuſanis non ſeruaretur, denuo legatos Athenas mittūt, qui ſordida veſte, capillo barbaq; promiſſis, & omni

Dubia epitaſis.

Legatio ſupplex Catinienſium.

ſqualoris habitu ad miſericordiam commouendam acquiſito, concionem deformes adeunt; adduntur precibus lacrymæ: & ita, miſericordem populum ſupplices mouent, vt damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant.

Athenienſiũ audacia.

Igitur claſsis ingens decernitur; creantur duces Nicias, & Alcibiades, & Lamachos; tantiſq; viribus Sicilia repetitur, vt ipſis terrori eſſent, in quorum auxilia mittebantur. Breui poſt tempore, reuocato ad

Proſperę pugnæ.

reatum Alcibiade, duo prœlia pedeſtria ſecunda Nicias & Lamachos faciunt: munitionibus deinde circundatis, hoſtes etiam marinis commeatibus in vrbe clauſos intercludunt.

Syracuſani fracti ad Lacedæmonios confugiunt.

Quibus rebus fracti Syracuſani, auxilium à Lacedæmoniis petiuerunt. Ab his mittitur Gylippus, ſolus, ſed [in] quo inſtar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli, iam inclinato ſtatu, auxiliis partim in Græcia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupat.

Populorum Grçciæ æſtus reciproci. Alii alios atterunt.

Duobus deinde prœliis victus, congreſſus tertio, occiſo Lamacho & hoſtes in fugam compulit, & ſocios obſidione liberauit. Sed cum Athenienſes à bello terreſtri in nauale ſe tranſtuliſſent, Gylippus claſſem Lacedæmone cum auxiliis arceſsit: quo cognito, & ipſi Athenienſes in locum amiſſi ducis

Horrenda Græcorum ſeſe mutuo conficientiũ laniena.

Demoſthenem & Eurymedonta cum ſupplemento copiarum mittunt: Peloponneſii quoq; communi ciuitatium decreto, ingentia Syracuſanis auxilia miſere; & quaſi Græciæ bellum in Siciliam translatum eſſet, ita ex vtraq; parte ſummis viribus dimicabatur.

Tragœdiæ Cataſtrophe Athenienſibus crudeliſſima. Clade inſigni affecti, ſana conſilia reſpuunt.

5 *Prima igitur congreſſione naualis certaminis, Athenienſes vincuntur. Caſtra quoq; cum omni publica ac priuata pecunia amittunt. Super hæc mala, cum etiam terreſtri prœlio victi eſſent, tunc Demoſthenes cenſere cœpit, vt abirent Sicilia, dum res, quamuis afflicta, nondum tamen perditæ forent; neq; in bello male auſpi-*

auſpicato amplius perſeuerandum eſſe; domi grauiora, & forſitan infeliciora bella, in qua ſeruare hos vrbis apparatus oporteat. Nicias ſeu [f] pudore male acta rei, ſeu metu deſtitutæ ſpei ciuium, ſeu impellente fato manere contendit. Reparatur igitur nauale bellum, & animata prioris fortunæ procella, ad ſpem certaminis reuocantur: ſed inſcitia ducum, qui inter anguſtias maris tuentes ſe, Syracuſanos aggreſſi fuerant facile vincuntur. Eurymedon dux in prima acie fortiſſime dimicans, primus cadit: triginta naues quibus præfuerat, incenduntur. Demoſthenes & Nicias, & ipſi victi, exercitum in terram deponunt: tutiorem fugam rati itinere terreſtri. Ab his relictas centum triginta naues Gylippus inuaſit; ipſos deinde inſequitur, fugiẽtes partim capit, cædit partim. Demoſthenes amiſſo exercitu, à captiuitate, gladio, & voluntaria morte ſe vindicat: Nicias autem ne Demoſthenis quidem exemplo, vt ſibi conſuleret admonitus, cladem ſuorum auxit [g] dedecore captiuitatis.

Tres inuiſibiles cathenæ quæ belli duces & milites ligatos ad ſupplicium præſcriptum trahunt.

Athenienſis exercitus contritio.

Demoſthenis & Niciæ fatum violentum.

IN LIB. IVSTINI IV.

SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

[a] *Siciliam ferunt*] Eius deſcriptio prolixior hiſque temporibus conuenientior petenda eſt è Gæographia Marii Aretii eo in volumine, quod eruditos aliquot rerum ſicularum ſcriptores continet, atque ante non multos annos Francofurdi Vuechelianis typis excuſum eſt.

[b] *Rhegium*] ἀπὸ τοῦ ῥήγνυσθαι τοῦ διαιρεῖσθαι καὶ διακόπτεσθαι Suid. Vnde Sicilia Straboni eſt ἀπόρρωξ καὶ ἀπόσπασμα τῆς ἠπείρου abrupta & auulſa pars continentis.

[c] *Sicania cognominata eſt*] Thucydidi, vt habet Plinius lib. 3. cap. 8.

p *Mardonius*] Regis cognatus, qui antea eum hortatus ad bellum fuerat, contra ſententiam Artabani.

q *Quem paulo ante vix æquor omne capiebat*] Qui nō hominibus tantum terribilis extiterat, ſed Neptuno etiā compedes ac cœlo tenebras minitatus fuerat, vt loquitur Val. Max lib. 3. cap 2.

r *Caſtra referta regalis opulentia*] Nā Xerxes è Grecia fugiēs aureos & argenteos lectos atq; menſas omnemq; regium apparatum reliquerat apud Mardonium. Herodor. lib. 9.

ſ *Mardonii copiæ deletæ*] Inter eas Herodoto teſte, cū oſſa carnibus nudarētur, cuiuſdam hominis caput abſq; ſutura repertum eſt.

t *Accuſatus Pauſanias damnatur*] Damnatus in fano Mineruæ in quod tanquam aſylum ſe receperat, occluſus fame atque inedia interficitur, cum Ageſilaus & Alcithoe parentes eius primi lapides ad obſtruēdas templi fores comportaſſent, vt eſt apūd Plutarchum in parallelis minoribus. Ita vir Magnus, magnam belli gloriam turpi morte commaculauit, ait Æn. Probus in Pauſania.

u *Cimonem*] De cuius virtutibus rebusq; geſtis præter Plutarchum, Probum, Herodotum, Valerium, vide quoque Ariſtidem oratorem in ea, quam ſupra dixi orat. plat. 2. Atque ita cum hoc ſecundo Iuſtini libro deſiuit Herodoti nouem librorum hiſtoria, qui à Cic. li. 1. de ll. pater hiſtoriæ dicitur, & profanis omnibus hiſtoriarum ſcriptoribus antiquitate præſtat: quem iniuſte Plutarchus (quod mirum eſt in tam ſapiente viro) peculiari libro vituperat, Camerarius contra & H. Stephanus iure defendunt ac laudant.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER III.

BREVIARIVM.

1 Xerxis, & Artabani præfecti perfidi interitus.

2 Bellorum inter Lacedæmonios & Athenienſes origo. Spartæ Reſpublica & legislator.

3 Leges à Lycurgo Spartanis latæ, quomodo ratæ fiunt & habentur.

4 Ob ſtrupatas virgines bellum Meſſeniis illatum, & ſpuriorum Spartanorum in Italiam migratio.

5 Meſſenii ſcelerum ſuorum luunt pœnas: & bellum inſtaurant: tandem ſuperantur.

6 Tertium bellum Meſſenium. Peloponneſiacum item, in quo multæ euentuum variorum facies.

7 Pacis fœdus ruptum. Spartani premuntur Periclis virtute, cuius egregia in Rempub. merita deſcribuntur. Iterum pax ſancita & violata, vnde bellum Siculum.

XERXES rex Perſarum terror antea gentium, bello in Græcia infeliciter geſto, etiam ſuis contemptui eſſe cœpit: Quippe [a] *Artabanus præfectus eius, deficiente quotidie regis maieſtate, in ſpem regni adductus, cum ſeptem robuſtiſſimis filiis regiam veſperi ingreditur, nam* [b] *amicitiæ iure ſemper illi patebat, trucidatoq; rege, voto ſuo obſiſtentes* [c] *filios eius, dolo aggreditur. Securior de Artaxerxe puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adoleſcens, quo maturius regno potiretur, occiſum; impellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare: Cum ventum ad domum Darij eſſet, dormiens inuen-*

Xerxes potentiſſimus princeps ſed Perſis inuiſus, à præfecto ſuo interficitur.

Qui Europæ inſultauerat, domi perit.

Darius per calumniam horrendam oppreſſus.

> Sceleratus Artabanus in foueam quam fodeſat incidit.

uentus, quaſi ſomnum fingeret, interficitur. Dein cum vnum ex regis filiis ſceleri ſuo ſupereſſe Artabanus videret, metueretq́; de regno certamina principum; aſſumit in ſocietatem conſilij Bacabaſum, qui præſenti ſtatu contentus, rem prodit Artaxerxi, vt pater eius occiſus ſit; vt frater falſa parricidij ſuſpicione oppreſſus; vt deniq; ipſi pararentur inſidiæ. His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in poſterum diem paratum eſſe armatum exercitum iubet, recogniturus & numerum militum, & in armis induſtriam ſingulorum. Itaq; cum inter cæteros ipſe Artabanus armatus aſſiſteret, rex ſimulat ſe breuiorem loricam habere; iubet Artabanum ſecum commutare: exuentem ſe, ac nudatum, gladio traiecit: Tum & filios eius corripi iubet. Atq; ita egregius adoleſcens, & cædem patris, & ſe ab inſidiis Artabani vindicauit.

> Et iuuenis principis ſtrategemate ad meritum rapitur ſupplicium.

> Populi armis aſſueti, ſi à bello externo ceſſant, in ſeipſos ferrum conuertunt.

2 Dum hæc in Perſis geruntur, interea Græcia omnis ducibus Lacedæmoniis & Athenienſibus in duas diuiſa partes, ab externis bellis, velut in viſcera ſua, arma conuertit. Fiunt igitur de vno populo duo corpora; & eorundem caſtrorum homines in duos hoſtiles exercitus diuiduntur. Hinc Lacedæmonij communia quondam ciuitatum auxilia, ad vires ſuas trahebant: inde Athenienſes & vetuſtate gentis, & geſtis rebus illuſtres, propriis viribus confidebant. Atq; ita duo potentiſſimi Græciæ populi, inſtituti Solonis & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virium in bellum ruebant: Namq; Lycurgus cum fratri ſuo Polybitæ Spartanorum regi ſucceſſiſſet, regnumq; ſibi vindicare potuiſſet, Charillo filio eius, qui natus poſtumus fuerat, cum ad ætatem adultam perueniſſet, regnum ſumma fide reſtituit: vt intelligerent omnes, Quanto plus apud bonos pietatis iura, quam omnes opes valerent

> Æmulatio virium, belli fomes.

> De Spartanorum republica.

> Lycurgi erga patriam & Charillum nepotem pietas.

rent. Medio igitur tempore dum infans conualeſcit, tutelamq; eius adminiſtrat, non habentibus [d] *Spartanis* [e] *leges inſtituit; non inuentione earum magis, quam exemplo clarior: Siquidem nihil lege vlla in alios ſanxit, cuius non ipſe primus in ſe documenta daret. Populum in obſequia principum, principes ad iuſtitiam imperiorum firmauit. Parcimoniam omnibus ſuaſit, exiſtimans laborem militiæ, aſſidua frugalitatis conſuetudine faciliorem fore. Emi ſingula non pecunia, ſed compenſatione mercium iuſſit: auri argentiq; vſum, velut omnium ſcelerum materiam, ſuſtulit.*

Optimus legislator Lycurgus.

Parcimoniæ commendator.

Auaritiæ profeſſus hoſtis.

3 *Adminiſtrationem reipublicæ per ordines diuiſit: Regibus poteſtatem bellorum; magiſtratibus iudicia, & annuos ſucceſſores; Senatui cuſtodiam legum; populo ſublegendi Senatum, vel creandi quos vellet magiſtratus, poteſtatem, permiſit. Fundos omnium æqualiter inter omnes diuiſit, vt æquata patrimonia neminem potentiorem altero redderent. Conuiuari omnes publice iuſſit, ne cuius diuitiæ, vel luxuria in occulto eſſent. Iuuenibus non amplius vna veſte vti toto anno permiſſum, nec quemquam cultius quam alterum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in forum, ſed in agrum deduci præcepit, vt primos annos non in luxuria, ſed in opere, & in laboribus agerent. Nihil eos ſomni cauſa ſubſternere, & vitam ſine pulmento degere, neq; prius in vrbem redire, quam viri facti eſſent, ſtatuit. Virgines ſine dote nubere iuſſit, vt vxores eligerentur, non pecuniæ; ſeueriusque matrimonia ſua viri coërcerent, cum nullis dotis frenis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentium*

Rempublicam ordinat.

Fundos æqualiter diuidit.

Conuiuia publica eſſe iubet.

Iuuenes ad frugalitatem reuocat.

Virgines indotatas relinquit.

Senectutem reddit honoratiſſimam.

tium, ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe voluit. Nec ſane vſquam terrarum locum honoratiorem ſenectus habet. Hæc quoniam primo ſolutis antea moribus, dura videbat eſſe, [f] auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde ſe ea ex præcepto numinis detuliſſe, vt conſueſcendi tædium metus religionis vincat. Dein vt æternitatem legibus ſuis daret, iureiurando obligat ciuitatem, nihil eos de eius legib. mutaturos, priuſquam reuerteretur: & ſimulat ſe ad oraculum Delphicum proficiſci, conſulturum quid addendum, mutandumq; legibus videretur. Proficiſcitur autem Cretam, [g] ibiq; perpetuum exilium egit, abiiciq; in mare oſſa ſua moriens iuſſit, ne relatis Lacedæmonem, ſolutos ſe Spartani religione iuriſiurandi in diſſoluendis legibus arbitrarentur.

Prudenter ſuis cauet legibus.

Quibus longæuitatem conciliat.

Exul moritur, vt Sparta vigeret.

4 His igitur moribus ita breui ciuitas conualuit, vt cum Meſſeniis propter ſtupratas virgines ſuas, in ſolemni Meſſeniorum ſacrificio, [h] bellum intuliſſent, grauiſſima ſe exſecratione obſtrinxerint, non prius quam Meſſeniam expugnaſſent, reuerſuros, tantum ſibi vel de viribus ſuis, vel de fortuna ſpondentes. Quæ res initium diſſenſionis Græciæ, & inteſtini belli cauſa & origo fuit. Itaq; cum contra præſumptionem ſuam annis decem in obſidione vrbis tenerentur, & querelis vxorũ poſt tam longam viduitatem reuocarentur: veriti, ne hac perſeuerãtia belli, grauius ſibi quam Meſſeniis nocerent: quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat, mulierum fecũditate ſuppleri, ſibi & belli damna aſſidua, & fecunditatem vxorum, abſentibus viris, nullam eſſe. Itaq; legũt iuuenes ex eo genere militum, qui poſt iuſiurandum in ſupplementum venerant, quibus Spartam remiſſis promiſcuos omnium fœminarum concubitus permiſere: maturiorem futuram conceptionem

Bellum Meſſenium. Vagæ libidines populis exitium creant.

Cædes ſunt belli inteſtini cauſa, & origo. Iuſtus etenim mũdi arbiter ſtupra iudicat.

Spartani in coniugii honeſtatem grauiſſime peccant.

nem rati, ſi eam ſingulæ per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, Parthenia vocati. qui cum ad annos 30. perueniſſent, metu inopiæ, nulli enim pater exiſtebat, cuius in patrimonium ſucceſſio ſperaretur, [i] ducem Palantum aſſumunt, filium Araci, qui auctor Spartanis fuerat, iuuentutis ad generandam ſubolem domum remittendæ: vt ſicuti dudũ patrem eius naſcẽdi auctorem habuiſſent, ſic ipſum ſpei ac dignitatis ſuæ haberent. Itaq; nec ſalutatis matribus, è quarum adulterio infamiam collegiſſe videbantur, ad ſedes inquirendas proficiſcuntur; diuq; & per varios caſus iactati, tandem in Italiam deferuntur; & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, ſedes ibi conſtituunt. Sed poſt annos plurimos dux eorum Palantus, per ſeditionem in exilium proturbatus, Brunduſium ſe contulit, quo expulſi ſedibus ſuis veteres Tarentini conceſſerant: Is moriens perſuadet, vt oſſa ſua, poſtremaſq; reliquias conterant, & tacite ſpargi in foro Tarentinorum curent: hoc enim modo recuperare illos patriam ſuam poſſe, Apollinem Delphis ceciniſſe. Illi arbitrantes eum in vltionem ſui, ciuium fata prodidiſſe, præceptis paruere: ſed oraculi diuerſa ſententia fuerat: perpetuitatem enim vrbis, non amiſſionem hoc facto promiſerat. Ita ducis exulis conſilio, & hoſtium miniſterio, poſſeſſio Tarentina Partheniis in æternum fundata: ob cuius beneficij memoriam Palanto diuinos honores decreuere.

Spuriorum Spartanorũ migrationes.

Ad ſedes inquirendas proficiſcuntur.

Tarenti arcẽ occupant.

Quam ſequentibus ſeculis poſſident & retinent.

Mutationes & miræ rerum humanarum viceſ.

5 Interea Meſſenij cum virtute non poſſent, per inſidias expugnantur. Dein cum per annos 80. grauia ſeruitutis verbera plerunq; & vincula, ceteraq; captæ ciuitatis mala perpeſſi eſſent, poſt longam pœnarum patientiam, bellum reſtaurant. Lacedæmonij quoq; eo conſpiratius ad arma concurrunt, quo aduerſus ſeruos dimi-

Meſſenij tandem luũt pœnas: & Numen grauitate ſuppliciorum iræ ſuæ compenſauit tarditatem.

Bellum inſtauratur inter Spartanos & Meſſenios.

Tyrtæus Spartanorum dux tribus prœliis fuſus.

dimicaturi videbantur. Itaq; cum hinc iniuria, inde indignitas animos acueret, Lacedæmonij de belli euentu oraculo Delphis conſulto, iubentur ducem belli ab Athenienſibus petere. Porro Athenienſes cum reſponſum cognouiſſent, in contemptum Spartanorum [k] Tyrtæum poetam claudum pede miſere: qui tribus prœliis fuſus, eo vſq; deſperationis Spartanos adduxit, vt ad ſupplementum exercitus, ſeruos ſuos manumitterent, hiſq; interfectorum matrimonia pollicerentur, vt non numero tantum amiſſorum ciuium, ſed & dignitati ſuccederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando maiora detrimenta ciuitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, ni interueniſſet Tyrtæus, qui compoſita carmina exercitui pro concione recitauit; in quibus hortamenta virtutis, damnorum ſolatia, belli conſilia conſcripſerat. Itaq; tantum ardorem militibus iniecit, vt non de ſalute, ſed de ſepultura ſoliciti, teſſeras, inſculptis ſuis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent: vt ſi omnes aduerſum prælium conſumpſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum linteamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent. Cum ſic animatum reges exercitum viderent, curant rem hoſtibus nunciare. Meſſeniis autem non timorem res, ſed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concurſum eſt, vt raro vnquam cruentius prælium fuerit: Ad poſtremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit.

Suos cladibus fatigatos, eloquentia poetica erigit, & ad redintegrationem pugnæ accedit.

Mira eloquentiæ vis.

Spartanorum candor, fortitudo bellica & victoria.

Tertium bellum Meſſenium.

6 Interiecto tempore tertium quoq; bellum Meſſenij reparauere: in cuius auxilium Lacedæmonij, inter reliquos ſocios etiam Athenienſes adhibuere; quorum fidem cum ſuſpectam haberent, ſuperuacaneos ſimulantes, à bello eoſdem dimiſerunt. Hanc rem Athenien-

ſes

ſes grauiter ferentes, pecuniam quæ erat in ſtipendium Perſici belli ab vniuerſa Græcia collata, à Deo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide ſocietatis Lacedæmoniis, prædæ ac rapinæ eſſet. Sed nec Lacedæmonij quieuere: qui cum Meſſeniorum bello occupati eſſent, [l] Peleponnenſes immiſere, qui bellum Athenienſibus facerent. Paruæ tunc temporis, claſſe in Ægyptum miſſa, vires Athenienſibus erant: Itaque nauali prælio dimicantes, facile ſuperantur. Interiecto deinde tempore, poſt reditum ſuorum aucti, & claſſis, & militum robore, prælium reparauere. Iam & Lacedæmonij, omiſſis Meſſeniis, aduerſus Athenienſes arma verterant. Diu varia victoria fuit: ad poſtremum æquo Marte vtrinq; diſceſſum. Inde reuocati Lacedæmonij ad Meſſeniorum bellum, ne medium tempus otium Athenienſibus relinquerent, cum Thebanis paciſcuntur, vt Bœotiorum imperium his reſtituerent, quod temporibus Perſici belli amiſerant, vt illi Athenienſium bella ſuſciperent. Tantus furor Spartanorum erat, vt duobus bellis impliciti, ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes acquirerent. Igitur Athenienſes, aduerſus tantam tempeſtatem belli, duos duces deligunt, [m] Periclem ſpectatæ virtutis virum, & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum: qui diuiſo exercitu, & Spartanorum agros vaſtauerunt, & multas Achaiæ ciuitates Athenienſium imperio adiecerunt.

Peloponneſiacum bellum.

Spartani & Athenienſes confligunt.

In Athenienſes Spartani mouent arma Thebanorum.

Furor Spartanorum, tot bella ſuſcipientium.

Fortes & prudentes duces hoſtem fatigant.

7 His malis fracti Lacedæmonij, in annos 30. pepigerunt pacem: ſed tam longum otium inimicitiæ non tulerunt. Itaq; quintodecimo anno rupto fœdere, cum contemptu deorum hominumq;, fines Atticos populantur: Et ne prædam potius, quam pugnam expetiiſſe viderentur, hoſtes ad prœlium prouocant. Sed Athe-

Sero ſapiunt ſuperbi.

Non ſine dei hominumq; contemptu fœdus pacis violari poteſt.

Periclis prudentia.

Athenienſes, conſilio Periclis ducis, populationis iniuriam differunt in tempus vltionis, ſuperuacuam pugnā exiſtimantes, cum vlciſci hoſtem ſine periculo poſſent. Deinde interiectis diebus naues conſcendunt, & nihil ſentiētibus Lacedæmoniis, totam Spartam deprædantur, multoq; plura auferunt, quam amiſerant. Prorſus vt in comparatione damnorum, longe pluris fuerit vltio, quam iniuria. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita; ſed multo clarior priuati patrimonij contemptus fuit. Huius agros, in populatione cęterorum, intactos hoſtes reliquerant, ſperantes acquirere ſe illi poſſe, aut periculum ex inuidia, aut ex ſuſpicione proditionis infamiam: Quod ante proſpiciens Pericles & futurum populo prædixerat;[n] & ad inuidiæ impetum declinandum, agros ipſos dono reipublicæ dederat: Atq; ita vnde periculum quæſitum fuerat, ibi maximam gloriam inuenit. Poſt hæc interiectis diebus, nauali prœlio dimicatum eſt: victi Lacedæmonij fugerunt. Nec ceſſatum deinceps eſt, quin aut terra, aut mari varia prœliorum fortuna inuicem ſe trucidarent. Deniq; feſſi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non niſi ſex annis ſeruauerunt. Nam inducias quas proprio nomine condixerant, ex ſociorum perſona rumpebant: quippe quaſi minus periurij contraherent: ſi ferentes ſociis auxilia, potius quam ſi aperto prœlio dimicaſſent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam exponam, de Siciliæ ſitu pauca dicenda ſunt.

Spartani perfidiæ ſuæ luunt pœnas.

Temperantia in ſummo belli duce & reipublicæ ſapientiſſimo adminiſtratore, laude digniſſima.

Prœlium nauale, in quo Spartani victi fugiunt.

Pax inita ſed paulo poſt violata. Nulla fides imperii æmulis.

IN LIB. III. IVSTINI

SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

[a] *Artabanus præfectus eius*] Diodorus eum vocat regiorum ſtipatorum principem.

[b] *Nam amicitia iure ſemper illi patebat*] Idem Diod. narrat lib. 11. Artabanum opera Mithridatis Eunuchi & cubicularii regii noctu clam intra cubiculum regis admiſſum eſſe.

[c] *Filios eius*] Qui eo tempore tres adhuc erant ſuperſtites: Darius natu maior & Artaxerxes, in aula regia; & Hyſtaſpes, qui tum erat apud Bactrianos. Diod. lib. 11. qui paulum variat ab iis, quæ apud noſtrum auctorem ſequuntur.

[d] *Spartanis*] qui antea κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, ex omnibus Græcis peſſime morati erant. Herod. lib. 1.

[e] *Leges inſtituit*] Quod factum eſſe annis centum ante primam Olympiadem ſcribit Euſeb. lib. 10. de præparat. Euangel. cap. 3 Hiſce legibus ſe opponens Alcander Lycurgo auctori alterum oculum excuſſit, eumq; fecit μονόφθαλμον, Pauſan Lacon. Lycurgum vocat Herodotus δόκιμον ἄνδρα τῶν Σπαρτιητέων virum inter Spartanos probatum.

[f] *Auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit*] Val. Max. lib. 1 cap. 34. ſed iuxta Plutarchum in Lyc & Strabonem lib. 10. hæc non ficta, ſed acta ſunt. Et Herod. li. 1. recitat verſus Pythiæ ad Lycurgum ſciſcitandi oraculi ergo aduentantem.

Ἥκεις ὦ λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι, &c.

Etſi idem adſerat cum Pauſania in Laconicis, quod nonnulli harum legum non Lycurgum, ſed Minoem auctorem atq; à Creten ſibus eas ad Spartanos per Lycurgum translatas exiſtiment.

[g] *Ibiq; perpetuum exilium egit, abiiciq;*] Diſſentiunt de loco mortis ac ſepulturæ apud Plutarchum Apollothemis, Timæus, Ariſtoxenus.

[h] *Bellum intuliſſent*] Nonæ Olympiadis anno altero, ſecundum Pauſan. Meſſen. De hoc bello vide præter citatos à Bong. Lactantium. lib. 1. cap. 20. qui nonnihil variat.

[i] *Ducem Palantum*] Strabo lib. 6. auctor eſt, eos coniuraſſe cum ſeruis Helotibus in Spartanorum ciuium necem hoc modo, vt ſimulatq; in foro pilei laconici tollerentur, impreſſio fieret in ciues cõgregatos, & vrbs occuparetur. Quo detecto conſilio Partheniæ (ita enim legendum eſſe recte Bongarſius monuit, & apud Strabonẽ dicuntur παρθενεῖαι) vitam fuga redemerunt.

[k] *Tyrtæum*] Qui elegiaco carmine id bellum deſcripſit, vt liquet è Pauſania, qui aliquot eius verſus narrationi ſuæ interſerit.

[l] *Peloponnenſes*] Hæc igitur ἀφορμὴ prima exſtitit belli Peloponneſiaci, quod Thucydides 8. libris perſequitur, vetuſtate proximus ab Herodoto, lectuque multis nominibus vtiliſſimus.

[m] *Periclem*] Anaxagoræ philoſophi diſcipulum, quẽ dicendo fulgurare, tonare, permiſcere Græciam ait in oratore Cic ex Ariſtophane Alia ipſius encomia vide apud Thucyd. lib. 2. & Plutarchum Pericle.

[n] *Et ad inuidiæ impetum declinandum*] Simile exemplum Liuius de Hannibale & Fabio Max. dictatore commemorat lib. 2 decad. 3.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM.

LIBER IV.

BREVIARIVM.

1 Siciliæ inſulæ ſitus, ſoli natura. Ætnę mõtis, Scyllæ item & Charybdis miraculum.

2 Nomina, incolæ veteres, tyranni Siciliæ, cui Carthaginenſes inhiant.

3 Rheginenſes ab Himeranis oppreſſi. Athenienſes imperium Siciliæ ambiunt, & pro-

& proſpere agunt initio.

4 In incepto pergentes, Syracuſam Lacedæmonios accerſunt. fit Græcorũ concurſus, & bellum in Siciliam transferrur.

5 Athenienſes à Gylippo Lacedæmoniorum duce terra marique franguntur, ducibus Demoſthene & Nicia indecoro fato ſublatis.

Siciliæ inſulæ ſitus.

SICILIAM [a] ferunt anguſtis quondam faucibus Italiæ adhæſiſſe; direptamq́; velut à corpore, maiore impetu ſuperi maris, quod toto vndarũ onere illuc vehitur. Eſt autẽ ipſa terra tenuis ac fragilis; & cauernis quibuſdam fiſtuliſq́; ita penetrabilis, vt ventorum tota ferme flatibus pateat; necnon & ignibus generandis nutriẽdiſq́; ſoli ipſius naturalis materia: quippe intrinſecus ſtratum ſulphure & bitumine traditur: quæ res facit, vt ſpiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc flammas, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde deniq́; AEtnæ montis per tot ſecula durat incendium. Et vbi acrior per ſpiramenta cauernarum ventus incubuit, harenarum moles egerũtur. Proximum Italiæ promontorium, [b] Rhegium dicitur, ideo quia Græce abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum ſi fabuloſa eſt loci huius antiquitas, in quem res tot coiere miræ. Primum quod nuſquam alias tam torrens fretũ, nec ſolum citato impetu, verumetiam ſæuo; neq́; experientibus modo terribile, verumetiam procul videntibus: Vndarum porro in ſe concurrentium tanta pugna eſt, vt alias veluti terga dantes in imum deſidere, alias quaſi victrices in ſublime ferri videas: nunc hic fremitum feruentis æſtus, nunc illic gemitum in voraginem deſidentis exaudias. Accedunt vicini, & perpetui AEtnæ montis ignes, & inſularũ AEolidum, veluti ipſis vndis alatur incẽdium. Neq́; enim in tã anguſtis terminis

Soli qualitas, & naturalis materia.

Ætnæ mõtis miraculum.

Promontorii item Rhegii.

Terrifici freti ſiculi deſcriptio.

Ætnæ ignes cur tam diu perdurant.

Scylla & Charybdis.

aliter durare tot ſeculis tantus ignis potuiſſet, niſi humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur fabulæ Scyllam & Charybdim peperere; hinc latratus auditus; hinc monſtri credita ſimulacra, dum nauigantes magnis vorticibus pelagi deſidentis exterriti, latrare putant vndas, quas ſorbentis æſtus vorago conlidit.

Perpetuitas ignium Ætnæ.

Eadem cauſa etiam Ætnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concurſus, raptum ſecum ſpiritum in imum fundum trahit, atq; ibi ſuffocatum tamdiu tenet, donec per ſpiramenta [terræ diffuſus, nutrimenta] ignis incendat.

Promontoriorũ altitudo ſimilis & contigua.

Iam ipſa Italiæ, Siciliæq; vicinitas, [iam] promontoriũm altitudo ipſa ita ſimilis eſt, vt quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit; credentibus, coëuntibus in ſe promontoriis, ac rurſum diſcedentibus, ſolida intercipi abſumiq; nauigia.

Ea nomina cur ab antiquis conficta.

Neq; hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compoſitum, ſed metu & admiratione tranſeuntium. Ea eſt enim procul inſpicientibus natura loci, vt ſinum maris, non tranſitum putes; quo cum acceſſeris, diſcedere, ac ſeiungi promontoria, quæ antea iuncta fuerãt, arbitrere.

Siciliæ nomina.

Veteres incolæ Cyclopes.

Tyranni.

2 Siciliæ primo Trinacriæ nomen fuit; poſtea [c] Sicania cognominata eſt. Hæc à principio patria [d] Cyclopum fuit: quibus extinctis, Cocalus regnum inſulæ occupauit: poſt quem ſingulæ ciuitates in tyrannorum imperium conceſſerunt, quorum nulla terra feracior fuit.

Inter quos grata extitit Anaxilai memoria.

Horum ex numero Anaxilaus iuſtitia cum ceterorum crudelitate certabat, cuius moderationis haud mediocrem fructum tulit: Quippe decedens cum filios paruulos reliquiſſet, tutelamq; eorum Micalo, ſpectatæ fidei ſeruo, commiſiſſet; tantus amor memoriæ eius apud omnes fuit; vt parere ſeruo, quam deſerere regis filios mallẽt, principeſq; ciuitatis obliti dignitatis

ſuæ,

ſuæ, regni maieſtatem adminiſtrari per ſeruum paterentur. Imperium Siciliæ etiam Carthaginenſes tentauere, diuq; varia victoria cum tyrannis dimicatum. Ad poſtremum amiſſo Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantiſper quieuere, victi.

Carthaginēſes ambitioſiſſimi, Siciliæ inhiant.

3 Medio tempore cum Rhegini diſcordia laborarēt, ciuitaſq; per diſſenſionem diuiſa in duas partes eſſet, veterani ex altera parte ab Himera in auxilium vocati, pulſis ciuitate, contra quos implorati fuerant; & mox cæſis, quibus tulerant auxilium, vrbem cum coniugibus & liberis ſociorum occupauere; auſi facinus nulli tyranno comparandum: quippe vt Rheginis melius fuerit vinci, quam viciſſe. Nam ſiue victoribus captiuitatis iure ſeruiſſent, ſiue amiſſa patria exulare neceſſe habuiſſent, non tamen, inter aras & patrios lares trucidati, crudeliſſimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis prædam reliquiſſent. Catinienſes quoq; cum Syracuſanos graues paterentur, diffiſi viribus ſuis, auxilium ab Atheniēſibus petiuere: qui ſeu ſtudio maioris imperij, quod Aſiam Græciamq; penitus occupauerant; ſeu metu factæ pridem à Syracuſanis claſſis, ne Lacedæmoniis illæ vires accederēt, Lamponium ducem cum claſſe in Siciliam miſere, vt ſub ſpecie ferendi Catinienſibus auxilij, tentaret Siciliæ imperium. Et quoniam prima initia, frequenter cæſis hoſtibus, proſpera fuerant; maiore denuo claſſe, & robuſtiore exercitu, Lachete & Cariade ducibus, Siciliam petiuere: ſed Catinienſes ſiue metu Athenienſium, ſiue tædio belli, pacem cum Syracuſanis, remiſſis Athenienſium auxiliis, fecerant.

Rheginenſes ciuili ſeditione laborantes, ab Himeranis oppreſſi ſtultitiæ ſuę pœnas dant grauiſſimas.

Athenienſes tentant, ſed infeliciſſimo ſucceſſu Siciliæ imperium.

Amoitionis pręmia vide.

Prima initia proſpera, ſeu læta protaſis tragœdiæ Atheniēſium.

4 Interiecto deinde tempore, cum fides pacis à Syracuſanis non ſeruaretur, denuo legatos Athenas mittūt, qui ſordida veſte, capillo barbaq; promiſſis, & omni

Dubia epitaſis.

Legatio ſupplex Catinienſium.

ſqualoris habitu ad miſericordiam commouendam acquiſito, concionem deformes adeunt; adduntur precibus lacrymæ: & ita, miſericordem populum ſupplices mouent, vt damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant.

Athenienſiũ audacia.

Igitur claſſis ingens decernitur; creantur duces Nicias, & Alcibiades, & Lamachos; tantiſq; viribus Sicilia repetitur, vt ipſis terrori eſſent, in quorum auxilia mittebantur. Breui poſt tempore, reuocato ad reatum Alcibiade,

Proſperę pugnæ.

duo prœlia pedeſtria ſecunda Nicias & Lamachos faciunt: munitionibus deinde circundatis, hoſtes etiam marinis commeatibus in vrbe clauſos intercludunt.

Syracuſani fracti ad Lacedæmonios confugiunt.

Quibus rebus fracti Syracuſani, auxilium à Lacedæmoniis petiuerunt. Ab his mittitur Gylippus, ſolus, ſed [in] quo inſtar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli, iam inclinato ſtatu, auxiliis partim in Græcia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupat.

Populorum Græciæ æſtus reciproci. Alii alios atterunt.

Duobus deinde prœliis victus, congreſſus tertio, occiſo Lamacho & hoſtes in fugam compulit, & ſocios obſidione liberauit. Sed cum Athenienſes à bello terreſtri in nauale ſe tranſtuliſſent, Gylippus claſſem Lacedæmone cum auxiliis arceſſit: quo cognito, & ipſi Athenienſes in locum amiſſi ducis Demoſthenem & Eurymedonta cum ſupplemento copiarum mittunt:

Horrenda Græcorum ſeſe mutuo conficientiũ laniena.

Peloponneſii quoq; communi ciuitatium decreto, ingentia Syracuſanis auxilia miſere; & quaſi Græciæ bellum in Siciliam translatum eſſet, ita ex vtraq; parte ſummis viribus dimicabatur.

Tragœdiæ Cataſtrophe Athenienſibus crucentiſſima. Clade inſigni affecti, ſana conſilia reſpuunt.

5 Prima igitur congreſſione nanalis certaminis, Athenienſes vincuntur. Caſtra quoq; cum omni publica ac priuata pecunia amittunt. Super hac mala, cum etiam terreſtri prœlio victi eſſent, tunc Demoſthenes cenſere cœpit, vt abirent Sicilia, dum res, quamuis afflicta, nondum tamen perditæ forent; neq; in bello male auſpi-

auſpicato amplius perſeuerandum eſſe; domi grauiora, & forſitan infeliciora bella, in quæ ſeruare hos vrbis apparatus oporteat. Nicias ſeu[f] *pudore male actæ rei, ſeu metu deſtitutæ ſpei ciuium, ſeu impellente fato manere contendit. Reparatur igitur nauale bellum, & animata prioris fortunæ procella, ad ſpem certaminis reuocantur: ſed inſcitia ducum, qui inter anguſtias maris tuentes ſe, Syracuſanos aggreſſi fuerant facile vincuntur. Eurymedon dux in prima acie fortiſſime dimicans, primus cadit: triginta naues quibus præfuerat, incenduntur. Demoſthenes & Nicias, & ipſi victi, exercitum in terram deponunt: tutiorem fugam rati itinere terreſtri. Ab his relictas centum triginta naues Gylippus inuaſit; ipſos deinde inſequitur, fugiētes partim capit, cadit partim. Demoſthenes amiſſo exercitu, à captiuitate, gladio, & voluntaria morte ſe vindicat: Nicias autem ne Demoſthenis quidem exemplo, vt ſibi conſuleret admonitus, cladem ſuorum auxit*[g] *dedecore captiuitatis.*

Tres inuiſibiles cathenæ quæ belli duces & milites ligatos ad ſupplicium præſcriptum trahunt.

Athenienſis exercitus contritio.

Demoſthenis & Niciæ fatum violentum.

IN LIB. IVSTINI IV.

SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

[a] *Siciliam ferunt*] Eius deſcriptio prolixior hiſque temporibus conuenientior petenda eſt è Geographia Marii Aretii eo in volumine, quod eruditos aliquot rerum ſicularum ſcriptores continet, atque ante non multos annos Francofurdi Vuechelianis typis excuſum eſt.

[b] *Rhegium*] ἀπὸ τοῦ ῥήγνυσθαι τοῦ διαιρεῖσθαι καὶ διακόπτεσθαι Suid. Vnde Sicilia Straboni eſt ἀπόρρωξ καὶ ἀπόσπασμα τῆς ἠπείρου abrupta & auulſa pars continentis.

[c] *Sicania cognominata eſt*] Thucydidi, vt habet Plinius lib. 3. cap. 8.

[d] *Cyclopum*] Ita nuncupatorum, quod vnum tantum κύκλον hoc eſt circularem oculum haberent in fronte. Horum neque genus, neque vnde venerint, neque quo abierint, noſſe ſe Thucydides profitetur initio lib. 6.

[e] *Nicias & Alcibiades*] Quorum hic magnopere ſuaſit expeditionem, ille diſſuaſit. Vtriuſque orationes vide ap. Thucid. lib. 6. obtinuit autem Alcibiadis ſententia κατασχόντος ἤδη πλῆθος ἐλπίσι καὶ λόγοις προδιεφθαρμένον, πρὶν ὅλως ἐκκλησίαν γενέσθαι qui multitudinis animos verbis ſpei plenis ante corruperat, quam ea de re in concione ageretur. Plut. Nicia.

[f] *Pudore male actæ rei*] Metuens iudicia & calumnias Athenienſium, dicit ap. Plutarch. μᾶλλον αἱρεῖσθαι τὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων θάνατον, ἢ τὸν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, malle ſe ab hoſtibus, quam ciuibus ſuis interfici.

[g] *Dedecore captiuitatis*] Supplex Gylippo factus inq; carcerem coniectus: vbi vna cum Demoſthene cuiuſdam cuſtodis opera violentas ſibi manus intulit, vt refert è Timæo Plutarchus.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM.

LIBER V.

BREVIARIVM.

1 Alcibiades ſiculi belli concitor in exilium coniectus, Lacedæmonios ad bellum Athenienſibus inferendum impellit. Huic bello rex Perſarum accedit ſocius Lacedæmoniis.

2 Res geſtę Alcibiadis in patriam. Lacedæmoniis ſuſpectus, negotium illis facеſſit Tiſſafernis opera.

3 Statum reipublicę mutat Alcibiades, deinde claſſe inſtructa in bellum pergit aduerſus Lacedæmonios.

4 Naualis pugna, & pręclara de Lacedæmoniis victis ab Alcibiade reportata victoria. Is deſideratus ciuibus ſuis Athenas reuerſus, ſumma cum omnium lætitia excipitur.

5 Lacedæmonii Perſarum freti auxilio, exercitum Athenienſium in Aſia ſparſum opprimunt. Alcibiades ob rem male geſtam, veritus populi impetum, denuo in voluntarium exiliũ proficiſcitur.

6 Conon, Alcibiadis ſucceſſor, inualidos & nouos milites nactus, infeliciter rem gerit, & nauali prælio ſuperatus concedit ad Euagoram.

7 Athenienſium tot cladibus fractorum puſillanimitas.

8 Lacedæmonii victores vrbe Athenarum deditione potiuntur Statum reipublicæ mutat Lyſander: inde triginta tyranni, & cædes Alcibiadis.

9 Tyrannorũ vnus Theramenes, vir moderatus, à collegis interficitur. Thraſybulus rempub. collapſam reſtituit, & prælio commiſſo 30. tyrannorum ſæuiſſimos Critiam & Hippolochum mactat.

10 Populares fugientes placide reuocat Thraſybulus: ſuperſtites tyrannos vrbe pellit, qui dum bellum reparare ſtudent, comprehenſi trucidantur, diſcordiarum obliuione inter ciues ſancita.

11 Bellũ inter fratres Artaxerxem & Cyrum Darii filios. Cyro Lacedæmonii auxilia mittunt. Eo in pugna interfecto, decẽ millia Græcorum, inuictis barbaris victoribus patriã repetunt.

DVM Athenienſes in Sicilia bellum per biennium cupidius, quam felicius gerunt, interim concitor & dux eius Alcibiades abſens Athenis inſimulatur, myſteria Cereris initiorum ſacra, nullo magis quam ſilentio ſolemnia, [a] *enuntiauiſſe. Reuocatusq́ à bello ad iudicium, ſiue conſcientiam, ſiue indignitatem rei non ferens, tacitus in exilium Elidem profectus eſt. Inde vbi non damnatum ſe tantum, verumetiam diris per omnium ſacerdotum religiones* [b] *deuotum cognouit, Lacedæmona ſe contulit: ibiq́ regem Lacedæmoniorum impellit, turbatis Athenienſibus aduerſo Siciliæ prœlio vltro bellum inferre. Quo facto,* omnia

Athenienſiũ cupiditas immẽſa, ſed infeliciſſima.

Magnus animus ſibi cõſcius exilium iudicio præfert.

Omnẽ mouet lapidem, vt ſuos ciues affligat.

omnia Græciæ regna, velut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odium Athenienſes immoderati imperij crudelitate contraxerant. Darius quoq; rex Perſarum, memor paterni auitiq; in hanc vrbem odij, facta cum Lacedæmoniis per Tiſſafernem præfectum Lydiæ ſocietate omnem ſumptum belli Potens rex, in aliena domo turbas fouet, ſuam vt in pace tueatur. *pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coëundi: re autem vera timebat, ne victis Athenienſibus ad ſe Lacedæmonij arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Athenienſium opes ruiſſe, cum ad opprimendam vnam vrbem totius Orientis vires concurrerent? Non tamen inerti, neq; incruento cecidere* Athenienſium ſors. Mala conſilia conſultoribus peſſima. *bello, ſed prœliati ad vltimum, victores etiam interdum, conſumpti magis fortunæ varietate, quam victi ſunt. Principio belli omnes ab his etiam ſocij deſciuerant, vt fit. Quo ſe fortuna, eodem etiam fauor hominum inclinat.*

Nulla iuſta cauſa eſt cur patriæ vim inferas. Tributariæ ciuitates facile deficiunt. *2 Alcibiades quoq; motum aduerſus patriam bellum, non gregarij militis opera, ſed imperatoriis virtutibus adiuuat. Quippe acceptis quinq; nauibus in Aſiam contendit; & tributarias Athenienſium ciuitates auctoritate nominis ſui, ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio videbant factum minorem; nec tam ablatum Athenienſibus ducem, quam Lacedæmoniis traditum; parataq; cum amiſſis imperia* Apud exteros magni ducis virtus plus inuidiæ quam gratiæ contrahit. *penſare. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus inuidiæ quam gratiæ contraxit. Itaq; cum principes velut æmulum gloriæ ſuæ interficiendum inſidiis mandaſſent, cognita re Alcibiades per vxorem Agidis regis, quam adulterio cognouerat, ad Tiſſafernem præfectum Darij regis profugit; cui ſe celeriter officij comitate, & obſequendi gratia inſinuauit: erat enim & ætatis* Alcibiadis elogium. *flore, & [c] formæ veneratione, nec minus eloquentia*

etiam

etiam inter Athenienſes inſignis; ſed in conciliandis amicitiarum ſtudiis, quam in retinendis vir melior: quia [d] *morum vitia ſub vmbra eloquentiæ primo latebant. Igitur perſuadet Tiſſaferni, ne tanta ſtipendia claſſi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Athenienſibus penderent, bellum ſuſceptum ſit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedæmonios iuuandos; Quippe memorem eſſe debere alienam ſe victoriam, non ſuam inſtruere. Et eatenus bellum ſuſtinendum, ne inopia deſeratur. Nam regem Perſarum, diſſentientibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore; & quos ſuis non poſſit, ipſorum armis victurum: perfecto autem bello, ſtatim ei cum victoribus dimicandum. Domeſticis itaque bellis Græciam obterendam, ne externis vacet; exæquandasque vires partium, & inferiores auxilio leuandos. Non enim quieturos poſt hanc victoriam Spartanos, qui vindices ſe libertatis Græciæ profeſſi ſunt. Grata oratio Tiſſaferni fuit. Itaque commeatus maligne præbere; claſſem regiam non totam mittere; ne aut victoriam daret, aut neceſſitatem deponendi belli imponeret.*

Quid Tiſſaferni perſuaſerit in Lacedæmoniorum perniciem, & Athenienſium ſalutem.

Veriſimilia à veris non facile diſcernuntur. Tiſſaferni aſtutior Alcibiades impoſuit.

3 Interea Alcibiades hanc operam ciuibus venditabat: ad quem cum legati Athenienſium veniſſent, pollicetur his amicitiam regis, ſi reſpub. à populo tranſlata ad ſenatum foret; ſperans vt aut concordante ciuitate, dux belli ab omnibus legeretur; aut diſcordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Athenienſibus imminente periculo belli, maior ſalutis quam dignitatis cura fuit. Itaq; permittente populo, imperium ad ſenatum transfertur: qui cum inſita genti ſuperbia crudeliter in plebem conſuleret, ſingulis tyrannidis ſibi impotentiam vindicantibus, ab exer-

Auctoritate multa elatus Alcibiades, in ſuos imperium exercet. Ambitioſi ingenii exemplum.

Oligarchia Democratiæ infenſiſſima.

exercitu Alcibiades exul reuocatur, duxq; claſſi conſtituitur. Statim igitur Athenas mittit, ex continenti ſe cum exercitu venturum, recepturumq; à quadringentis iura populi, ni ipſi redderent.

Malunt perire ambitioſi, quam loco cedere.

Hac denuntiatione optimates territi, primo vrbem prodere Lacedæmoniis tentauere: dein cum id nequiuiſſent, in exilium profecti ſunt. Igitur Alcibiades inteſtino malo patria liberata, ſumma cura claſſem inſtruit; atq; ita bellum aduerſus Lacedæmonios pergit.

Damnum, patriæ illatum Alcibiades præclara victoria ſarcit.

4 Iam Mindarus & Pharnabazus Lacedæmoniorum duces, inſtructis nauibus expectabant: prælio commiſſo, victoria penes Athenienſes fuit. In eo bello maior pars exercitus, & omnes ferme hoſtium duces cæſi; naues 80. captæ. Interiectis quoq; diebus, cum bellum Lacedæmonij à mari in terram tranſtuliſſent, iterato vincuntur.

Lacedæmoniorum afflictus ſtatus. Rerum humanarum conuerſiones, iuſta Numinis vindicta.

His malis fracti, pacem petiere: quam ne acciperent, opera eorum effectum eſt, quibus ea res quæſtũ præbebat. Interea & Syracuſanorum auxilia, illatum à Carthaginienſibus Siciliæ bellum, domum reuocauit: quibus rebus deſtitutis Lacedæmoniis, Alcibiades cum claſſe victrici Aſiam vaſtat; multis locis prælia facit; vbiq; victor recipit ciuitates quæ defecerant; nonnullas capit, & imperio Athenienſium addicit: atq; ita priſca nauali gloria vindicata, adiecta etiam laude terreſtris belli, deſideratus ciuibus ſuis Athenas reuertitur.

Alcibiadis felicitas.

His omnibus præliis ducentæ naues hoſtium, & præda ingens capta. Ad hunc redeuntis exercitus triumphum, effuſa omnis multitudo obuiam procedit: & vniuerſos quidem milites, præcipue tamen [c] Alcibiadem mirantur: in hunc oculos ciuitas vniuerſa, in hunc ſuſpenſa ora conuertit: hunc quaſi de cœlo miſſum, & vt ipſam victoriam contuetur; laudant quæ pro patria, nec minus admirantur quæ exul contra geſſerit, excuſantes ipſi

Populi Athenienſis ingenium.

ira-

iratum prouocatumq; feciſſe. Enimuero tantum in vno viro fuiſſe momenti, vt maximi imperij ſubuerſi, & rurſum recepti auctor eſſet; & vnde ſtetiſſet, eo ſe victoria transferret: fieretq; cum eo mira quædam fortunæ inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, verum & diuinis eum honoribus onerant: certant ſecũ ipſi, vtrum contumelioſius eum expulerint, an reuocauerint honoratius. Ipſos illi deos gratulantes tulere obuiam, quorũ exſecrationibus erat deuotus. Et cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, ſi queant, in cœlo poſuiſſe cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, exſecrationes precibus. Non Siciliæ illis aduerſa pugna in ore eſt, ſed Græciæ victoria; non claſſes per illum amiſſæ, ſed acquiſitæ; nec Syracuſarum, ſed Ioniæ, Helleſpontiq; meminerũt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offenſa, nec in fauore ſtudiis ſuorum exceptus eſt.

In vno Alcibiade mira quædam elucet fortunæ ſeu inconſtantiæ rerum humanarum inclinatio.

In populo Athenienſi autem, veluti in exigua tabella belluæ multorum capitum, nempe cuiuscunq; multitudinis effigiem intueri licet.

5 Dum hæc aguntur, & à Lacedæmoniis Lyſander claſſi belloq; præficitur, & in locum Tiſſafernus, Darius rex Perſarum filium ſuum Cyrum Ioniæ Lydiæq; præpoſuit: qui Lacedæmonios auxiliis opibusq; ad ſpẽ fortunæ prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem cũ centum nauibus in Aſiam profectum, dum agros longa pace diuites, ſecurus populatur, & prædæ dulcedine ſine inſidiarum metu ſparſos milites habet, repentino aduentu oppreſſere: tantaq; cædes palantium fuit, vt plus vulneris eo prœlio Athenienſes acciperent, quam ſuperioribus dederant: & tanta deſperatio apud Athenienſes erat, vt ex continenti Alcibiadem ducem Conone mutarent: arbitrantes victos ſe non fortuna belli, ſed fraude imperatoris: apud quem plus prior offenſa valuiſſet quam recentia beneficia. Viciſſe autem eum priore bello ideo tantum, vt oſtenderet hoſtibus, quem ducem ſpre-

Lyſander peritus belli dux rem Spartanam fortiter reſtituit.

Longa pax, opes, prædæ, dulcedo, ſecuritas Alcibiadi opprobrium, exercitui Athenienſium exitium creant.

ſpreuiſſent, & vt carius eis ipſam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenij, & morum luxuria faciebat. Veritus itaq; multitudinis impetum, denuo in voluntarium exilium proficiſcitur.

Cononis prudentia imbecilla, ob militis penuriam malis publicis mederi non poteſt.

6 Itaq; [f] *Conon Alcibiadi ſuffectus, habens ante oculos cui duci ſucceſſiſſet, claſſẽ maxima induſtria exornat: ſed nauibus exercitus deerat, fortiſſimis quibuſq; in Aſiæ populatione amiſſis. Armantur tamen ſenes, aut impuberes pueri, & numerus militum ſine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas fecit imbellis: cæduntur paſſim, aut fugientes capiuntur; tantaq; ſtrages, aut occiſorum, aut captiuorum fuit, vt Athenienſium deletum non imperium tantum, verumetiam nomen videretur.*

Exercitus ex hominum colluuie conflatus nouas clades parturit.

Quo prælio perditis & deſperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, vt conſumpta militari ætate, peregrinis ciuitatem, ſeruis libertatem, damnatis impunitatẽ darent. Eaq; in colluuione hominum, domini antea Græciæ, conſcripto exercitu, vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum erat, vt cum paulo ante ſalutem deſperauerint, nunc non deſperent victoriam.

Futuræ cladis indicia.

Sed neq; is miles erat, qui nomen Athenienſium tueretur; neq; eæ vires, quibus vincere conſueuerant, neq; ea ſcientia militaris in his, quos vincula, non caſtra continuerant.

Crudelitas populi metuenda.

Itaq; omnes aut capti, aut occiſi: cum dux Conon eo prælio ſuperfuiſſet, ſolus crudelitatem ciuium metuens cum octo nauibus ad regem Cyprium concedit Euagoras.

Lyſander & vincere & vti victoria nouit.

7 At dux Lacedæmoniorum rebus feliciter geſtis, fortunæ hoſtiũ inſultat; captiuas naues cum præda bellica, in triumphi modum ornatas, mittit Lacedæmona; ac tri-

ac tributarias Athenienſium ciuitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias recepit; nec aliud ditionis Athenienſium præter vrbem ipſam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nuntiata eſſent, omnes relictis domibus, per vrbem diſcurrere pauidi; alius alium ſcitari; auctorem nuntij requirere: non pueros imprudentia, non ſenes debilitas, non mulieres ſexus imbecillitas domi tenet: adeo ad omnem ætatem tanti mali ſenſus penetrauerat. In foro deinde coëunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam queſtibus iterant. Alij fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alij, alij amicos cognatis cariores, & cum priuatis caſibus querelam publicam miſcent: iam ſe ipſos, iam ipſam patriam perituram, miſerioremq; incolumium, quam amiſſorum fortunam iudicantes: ſibi quiſq; ante oculos obſidionem, famem, & ſuperbum victoremq; hoſtem præponentes: iam ruinam vrbis & incendia, iam omnium captiuitatem & miſerrimam ſeruitutem recordantes: feliciores prorſus priores vrbis ruinas ducentes, quæ incolumibus filiis parentibusq;, tectorum tantum ruina taxatæ ſint. Nunc autem non claſſem, in quam, ſicuti pridem, confugiant, ſupereſſe; non exercitum, cuius virtute ſeruati pulchriora poſſent mœnia extruere.

Populi bello fracti, hypotypoſis.

Qui in proſperis rebus laſciuiunt, tempora ſi inciderint nubila animos deſpondent.

8 Sic defletæ ac prope perditæ vrbi hoſtes ſuperueniunt, & obſidione circundata obſeſſos fame vrgent. Sciebant enim neq; ex aduectis copiis multum ſupereſſe, & ne noua aduehi poſſent prouiderant: quibus malis rebus Athenienſes fracti, poſt longam famem, & aſſidua ſuorum funera, pacem petiuere: quæ an dari deberet diu inter Spartanos, ſociosq; deliberatum. Cum multi delendũ Athenienſium nomen vrbemq; incendio conſumendã cenſerent, negarũt ſe Spartani, ſe ex duobus Græ-

Certa ratio opprimendæ ciuitatis defletæ ac prope perditæ: nempe ſi victores non cunctanter ſuperueniāt & pauidam multitudinem vndiq; vrgeant.

Græciæ oculis alterum eruturos: pacem polliciti, ſi demiſſa Pyreum verſus muri bracchia [h] deiiceret; nauesq; quæ reliquæ forent, traderet; resq; publica ex ſemetipſis 30. rectores acciperet. In has leges traditam ſibi vrbem, Lacedæmonij formandam Lyſandro tradiderunt. [i] Inſignis hic annus expugnatione Athenarum, & [k] morte Darij regis Perſarum, & exilio Dionyſii Siciliæ tyranni fuit. Mutato ſtatu Athenarum, etiam ciuium conditio mutatur. Triginta rectores reipublicæ conſtituuntur, [l] qui fiunt tyranni: quippe à principio tria millia ſibi ſatellitum ſtatuunt, quãtum ex tot cladibus prope nec ciuium ſuperfuerat: & quaſi paruus hic ad continendã ciuitatem exercitus eſſet, ſeptingentos milites à victoribus accipiunt. Cædes deinde ciuium ab Alcibiade auſpicantur, ne iterum rempublicam ſub obtentu liberationis inuaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxẽ Perſarum regem comperiſſent, citato itinere miſerunt, qui eum interciperent: à quibus occupatus, cum occidi aperte non poſſet, [m] viuus in cubiculo in quo dormiebat, crematus eſt.

Athenæ Lacedæmoniis deditæ.

Triginta tyranni.

Lacera vrbis expugnatæ facies.

Alcibiades in cubiculo crematus.

9 Liberati hoc vltoris metu tyranni, miſeras vrbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt. Quod cum diſplicere vni ex numero ſuo Therameni didiciſſent, ipſum quoq; ad terrorem omnium [n] interficiunt. Fit igitur ex vrbe paſſim omnium fuga; repleturq; Græcia Athenienſium exulibus: quod etiam ipſum auxilium vnicũ cum miſeris eriperetur, nam Lacedæmoniorum edicto, ciuitates exules recipere prohibebãtur, omnes ſe Argos & Thebas contulere: ibi non ſolum tutum exilium egerunt, verumetiam ſpem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules [o] Thraſybulus vir ſtrenuus, & domi nobilis, qui audẽdum aliquid pro patria & pro ſalute communi, etiam cum periculo ratus,

Tyranni in collegam Theramenem ſæuiunt. Deinde in Athenienſes ciues.

In tyrannos inſurgit Thraſybulus.

adu-

adunatis exulibus caſtellum Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam ciuitatium tam crudelis caſus miſerantium fauor. Itaq; Iſmenias Thebanorum princeps, etſi publicis non poterat, priuatis tamen viribus adiuuabat: & Lyſias Syracuſanus orator, exul tunc, quingentos milites ſtipendio ſuo inſtructos, in auxilium patriæ communis eloquentiæ miſit. Fit itaq; aſperum prœlium: ſed cum hinc pro patria ſummis viribus, inde pro aliena dominatione ſecurius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in vrbem refugerunt, quam exhauſtam cædibus ſuis, etiam armis ſpoliant. Deinde cum omnes Athenienſes proditionis ſuſpectos haberent, demigrare eos ex vrbe iubent, & in brachiis muri, quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Poſt hæc Thraſybulum corrumpere, imperij ſocietatem pollicentes, conãtur: quod cum non contigiſſet, auxilia à Lacedæmoniis petiuere: quibus accitis, iterato prœliantur. In eo bello Critias & Hippolochus omnium tyrannorum ſæuiſſimi, cadunt.

Felici eum ſucceſſu.

Pro recuperanda libertate & retinenda tyrannide pugna.

Tyrãnorum irritus conatus.

Iuſtum iudicium.

10 Ceteris victis cum exercitus eorum, ex quibus maior pars Athenienſium erat, fugeret, magna voce Thraſybulus exclamat: Cur ſe victorem fugiant, potius quam vt vindicem communis libertatis adiuuent? Ciuium illam meminerint aciem, non hoſtium eſſe; nec ſe ideo arma cepiſſe, vt aliqua victis adimat, ſed vt adempta reſtituat; 30. ſe dominis, non ciuitati bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, ſacrorum; tum vetuſti per tot bella commilitij: orat miſereantur exulum ciuium, ſi tam patienter ipſi ſeruiant: reddant ſibi patriam, accipiant libertatem. His vocibus tãtum promotum eſt, vt reuerſus in vrbem exercitus, 30. tyrannos emigrare Eleuſina iuberet, ſubſtitutis decem qui remp. regerẽt: qui, nihil exemplo priorũ dominationis

Thraſybuli in ciues fugientes pietas.

Ad fugientes oratio ſuaſoria, qua territos ſiſtit.

Tyrannos vrbe eiicit.

E ter-

Athenienſibus Pauſanias auxilio accedit.

Tyranni arma iterum mouent.

Sed tandem, vt gratiſſimæ pacis victimæ trucidantur.

Tyrãnorum interitus diſcordiarum obliuionem parit.

territi, eandem viam crudelitatis aggreſſi ſunt. Dum hæc aguntur, nuntiatur Lacedæmone, in bellum Athenienſes exarſiſſe: ad quod comprimendum, Pauſanias rex mittitur: qui miſericordia exulis populi permotus, patriam miſeris ciuibus reſtituit, & decem tyrannos ex vrbe Eleuſina migrare ad ceteros iubet. Quibus rebus cum pax ſtatura eſſet, interiectis diebus, repente tyrãni non minus reſtitutos exules, quam ſe in exilium actos indignantes, quaſi vero aliorũ libertas ſua ſeruitus eſſet; bellum Athenienſibus inferunt: ſed ad colloquium veluti dominationem recepturi, progreſſi, per inſidias comprehenſi, vt pacis victimæ trucidantur: populus quẽ emigrare iuſſerant, in vrbem reuocatur. Atq; ita per multa membra ciuitas diſſipata, in vnum tãdem corpus redigitur; & ne qua diſſenſio ex ante actis naſceretur, omnes iureiurando obſtringuntur ꝑ diſcordiarum obliuionem fore. Interea Thebani, Corinthiiq; legatos ad Lacedæmonios mittũt; qui ex manubiis, portionem prædæ communis belli periculiq; peterent: quibus negatis, non quidem aperte bellum aduerſus Lacedæmonios decernunt, ſed tacitis animis tantam iram concipiunt, vt ſubeſſe bellum intelligi poſſet.

Tragœdiæ in familia Perſica deſcriptio.

Fratrum cõcordia rara.

Regna & nuptiæ ſocium nolunt.

Dominandi cupido ius omne violat.

11 *Eodem forte tempore Darius rex Perſarum moritur, Artaxerxe & ¶Cyro filiis relictis: Regnum Artaxerxi, Cyro ciuitates, quarum præfectus erat, teſtamẽto legauit. Sed Cyrõ iudicium patris iniuria videbatur. Itaq; occulte aduerſus fratrem bellum parabat; quod cum nuntiatum Artaxerxi eſſet, arceſſitum ad ſe fratrem, & innocentiam diſſimulatione belli ſimulantem, compedibus aureis vinxit; interfeciſſetq;, ni mater prohibuiſſet. Dimiſſus igitur Cyrus, iam non occulte bellum, ſed palam; nec per diſſimulationem, ſed aperta profeſſione parare cœpit: auxilia vndiq; contrahit. Lacedæ-*

cedæ-

cedæmonij memores Atheníenſi bello enixe ſe eius opera adiutos; vel ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, vbi res eius exegiſſet: quærentes apud Cyrum gratiam, & apud Artaxerxem, ſi viciſſet, veniæ patrocinia, cum nihil aduerſus eũ aperte decreuiſſent.

Non deſunt ambitioſis bellatoribus auxilia.

Sed cum in bello fors prœlij vtrũq; fratrem pugnæ obtuliſſet, prior Artaxerxes à fratre vulneratur, quem cum equi fuga periculo ſubtraxiſſet, Cyrus[e] à cohorte regia oppreſſus, interficitur: ſic victor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitu potitur.

Cyrus à fratris cohorte oppreſſus interficitur.

In eo prælio decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuere: quæ & in cornu, in quo ſteterãt, vicerunt; & poſt mortem Cyri, neq; armis à tanto exercitu vinci, neq; dolo capi potuerunt; reuertenteſq; inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris ſpacia virtute ſe vſq; terminos patriæ defenderunt.

Græcorum duce Xenophonte, fortitudo felix. Audaces fortuna iuuat.

IN LIB. V. IVSTINI

SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

[a] *Enuntiauiſſe*] Æm. Probus in Alcibiade, propterea eum accuſatum eſſe dicit, quod domi ſuæ myſteria celebraſſet. Nam id Athenienſes non ad religionem ſed coniurationem pertinere arbitrabantur.

[b] *Deuotum*] Et bonis exſutum. Deuotionis exemplum, quo teſtatior eſſet memoria, in pila lapidea inciſum atque in publico poſitum eſſe ait Probus Alcibiad.

[c] *Formæ Veneratione, nec minus eloquentia*] Tanta erat commẽdatio oris atq; orationis, vt nemo ei dicendo poſſet reſiſtere. Idem Probus.

[d] *Quia morũ Vitia*] Refert inter alia Plutarch. dominata in eo eſſe τὸ φιλόνεικον ϗ φιλόπρωτον, deq; ipſius ingenio

ac moribus vſurpari ſolitum fuiſſe illum Homeri verſum de agro Ægyptiorum: πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. Et Probus, Conſtat, inquit, inter omnes, qui de eo memoriæ prodiderunt, nihil illo fuiſſe excellentius, vel in vitiis, vel in virtutibus.

e *Alcibiadem mirantur*] Ionantes eum aureis ęneisq; coronis. Quod antea nemini præterquam Olympiæ victoribus vſu euenerat. Prob.

f *Conon*] De hoc lege præter Plutarchum & Probum, orationem Demoſthenis aduerſus Leptinen: vbi res geſtę Cononis præcipuæ commemorantur. Prudentem rei militaris & diligentem imperatorem vocat Probus.

g *Ex duobus Græciæ oculis*] Ne illa fieret ἑτερόφθαλμος. Qua de re Apollo quoque conſultus reſpondit, τὴν κοινὴν ἑστίαν τῆς ἑλλάδος μὴ κινεῖν Æliano teſte lib. 4. ποικ. ἱστορ.

h *Deiic r. nt*] Quæ demolitus eſt Lyſander ad tibiarum cantum. Xenoph. 2. ἑλλην. Polyb. lib. 1.

i *Inſignis hic annus*] à condito mundo termilleſimus quingenteſimus ſexageſimus ſeptimus. Olymp. 94.

k *Morte Darii*] à qua incipit Xenoph. περὶ ἀναβασ: de expeditione Cyri minoris.

l *Qui ſiunt tyranni*] De horum nefaria crudelitate lege Diod. lib. 14. & Xenoph. lib. 2. ἑλλην.

m *Viuus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus eſt*] non viuus, ſed mortuus iam & barbarorum telis transfixus, iuxta Probum, cuius hęc verba ſunt in Alcib. Illi (qui ad necandum eum miſſi erant) cum ferro aggredi non auderent, noctu ligna contulerunt circa Samineam, in qua quieſcebat, eamque ſuccenderunt, vt incendio conficeretur, quem manu ſuperari poſſe diffidebant. Ille autem, vt ſonitu flammæ eſt excitatus, etſi gladius ei erat ſubductus, familiaris tamen ſui ſubalare telum arripuit. Hunc ſequi ſe iubet, & veſtimentis in ignem eiectis flammæ vim tranſiit. Quem vt barbari incendium effugiſſe eminus viderunt, telis miſſis interfecerunt, caputque eius ad Pharnabazum retulerunt. At mulier, quæ cum eo viuere conſueuerat, muliebri ſua veſte contectum ædificii incendio mortuum cremauit, quod ad viuum interimendum erat comparatum.

n *Interficiunt*] Accuſatore Critia tyrannorũ omnium cru-

crudeliſſimo, cum hauſiſſet venenum de manu carnificis in loco publico. Vide Cic. 1 Tuſc.

° *Thraſybulus vir ſtrenuus*] Hunc Pauſan. in Att. vocat *ἄνδρα τῶν τε ὕστερον, καὶ ὅσοι πρὸ αὐτοῦ γεγόνασιν ἀθηναίοις γόνιμοι, τὰ πάντα ἄριστον*, virum omnium qui poſt & ante eum ab Athenienſibus nati ſunt longe præſtantiſſimum. Et in eius vita Æm. Probus. Si per ſe virtus ſine fortuna ponderanda ſit: dubito, an hunc primum omnium ponam, illi ſine dubio neminem præfero fide, conſtantia, magnitudine animi, in patriam amore.

p *Diſcordiarum obliuionem fore*] *ἀμνηστίαν*: Quam Probus legem obliuionis vocat. Eius meminit Cic. in 1. Phil. & Plato in Polit.

q *Cyro*] Qui cognomento minor dicitur: de quo vide Oroſ. lib. 2 cap. 18. Plut. in Artoxerxe, Xenoph. lib. 1. *ἀναβασ.* Qui ei & militauit & familiaris fuit. Cicero ei laudem agriculturæ tribuit in Catone maiore.

r *A cohorte regia oppreſſus interficitur*] anno M. ter milles. quingenteſimo, ſeptuageſimo primo, ſecundum alios ſeptuages. Olymp. 95.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER VI.

BREVIARIVM.

1 Lacedæmonii Aſiæ imperium affectantes bellum mouent. Rex Perſarum Athenienſibus per Cononem auxilium concedit.

2 Ducem exercitui Ageſilaum Lacedæmonii præficiunt. Cononis prudenter & fortiter geſta.

3 Piſandri & Cononis pugna, in qua Lacedæmonii victi.

4 Inclinatio fortunę Lacedæmoniorum, quam Ageſilai fortitudo ſuſtentat.

5 Athenienſes Iphicratem & Cononem Lacedæmoniis opponunt. ex Lacedæmoniorum ſpoliis Athenæ inſtaurantur.

6 Græciæ pax à rege Perſarum indicta, quam Lacedæmonii magno ſuo malo turbant.

7 Thebani Lacedæmonios laceſſunt, vnde dubia Martis alea, & pugna ad Mantinæam.

8 Epaminondæ fortiſſimi Thebanorum ducis interitus & elogium.

9 Totius Græciæ labes poſt Epaminondæ exceſſum.

Ambitio maleſuada Lacedæmonios bellis inuoluit.

LACEDAEMONII more ingenij humani, quo plura habent, eo ampliora cupientes, non contenti acceſſione Athenienſium opum vires ſibi duplicatas, totius Aſiæ imperium affectare cœperunt : ſed maior pars ſub regno Perſarum erat.

Vulpinam Leoninæ aſſuunt vt reb. ſuis facilius conſulant.

Itaque Hercyllides dux in hanc militiam electus, cum videret ſibi aduerſus duos præfectos Artaxerxis regis, Pharnabazum & Tiſſafernem, maximarum gentium viribus ſuccinctos, dimicandum, pacificandum cum altero ſtatuit. Aptior viſus Tiſſafernes, vir & induſtria potior, & militibus Cyri quondam regis inſtructior in colloquium vocatur, & ſtatutis conditionibus, ab armis dimittitur.

Inter aulicos inuidię viget & accuſationes.

Hanc rem Pharnabazus apud communem regem criminatur, vt Lacedæmonios Aſiam ingreſſos non repulerit armis, ſed impenſis regiis aluerit; merceturque ab his vt differant bella, quam gerant, tanquam non ad vnius ſummam imperij detrimentum omne perueniat.

Pharnabazi ſpecioſa criminatio.

Indignum ait bella non perfici, ſed redimi; hoſtem precio, non armis ſummoueri. His vocibus regem Tiſſaferni alienatum hortatur, vt in locum eius, naualis belli ducem eligat Conona Athenienſem, qui amiſſa bello patria Cypri exulabat: quippe Athenienſibus, etſi fracta ſint opes, manere tamen naualem vſum, nec ſi eligendus ſit ex vniuerſis, meliorem alium eſſe. Acceptis igitur quingen-

Cuius vi Tiſſafernes dignitate motus, & huic ſuffectus Conon.

gen-

gentis talentis, iuſſus eſt Conona claſſi præficere.

2 *His cognitis, Lacedæmonij & ipſi à rege AEgypti Hercynione auxilia naualis belli per legatos petunt, à quo centum triremes, & ſexcenta millia modium frumenti miſſa: à ceteris quoque ſociis ingentia auxilia contracta ſunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem deerat dignus imperator. Itaque poſtulantibus ſociis* [a] *Ageſilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum: propter reſponſum oraculi Delphici, diu Lacedæmonij, an eum ſummæ rei præponerent, deliberauerunt: quibus futurus imperij finis denuntiabatur, cum regium claudicaſſet imperium:* [b] *erat enim pede claudus. Ad poſtremum ſtatuerunt, melius eſſe inceſſu regem, quam imperio regnum claudicare. Poſtquam Ageſilaum cum ingentibus copiis in Aſiam miſere: non facile dixerim quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, virtus, conſilium, ſapientia vtrique prope vna; gloria quoque rerum geſtarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit, inuictum tamen ab altero vtrunque ſeruauit. Magnus igitur amborum apparatus belli, magnæ res geſtæ fuerunt. Sed Cononem ſeditio militum inuadit, quos præfecti regis fraudare ſtipendio ſoliti erant, eo inſtantius debita poſcentibus, quo grauiorem ſub magno duce militiam præſumebant. Itaque Conon diu rege per epiſtolas fruſtra fatigato, ad poſtremum ipſe ad eum pergit: à cuius aſpectu & colloquio prohibitus eſt, quod eum more Perſarum adorare nollet: agit tamen cum eo per internuntios, & queritur opulentiſſimi regis bella inopia delabi, & qui exercitum parem hoſtibus habeat, pecunia vinci, qua præſtet, inferioremque eum ea parte virium inueniri, qua longe ſuperior ſit: po-*

Lacedæmoniorum prudentia militaris.

De exercitus deligendo duce idoneo præcipua cura.

Præſtat inceſſu regem, quam imperio regnum claudicare.

Seditio militum ſapiẽtis ducis conſilia reddit irrita.

Perſarum vanitas.

Cononis ad Perſarum regem oratio.

ſtulat dari ſibi miniſtrum impenſæ, quia pluribus id mandare pernicioſum ſit: Dato ſtipendio, ad bellum remittitur: nec moram agendis rebus facit; multa fortiter, multa feliciter agit: agros hoſtiles vaſtat, vrbes expugnat; & quaſi tempeſtas quædam cuncta proſternit. Quibus rebus territi Lacedæmonij ad patriæ præſidium, reuocandum ab Aſia Ageſilaum decernunt.

Eiuſdem fortiter in bello geſta.

Belli facies.

3 Interim Piſandrus ab Ageſilao proficiſcente dux in patria relictus, ingentem claſſem ſummis viribus inſtruit, fortunã belli tentaturus. Necnon & Conon tunc primum cum hoſtium exercitu concurſurus, magna cura ordinat ſuos. Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quam militum æmulatio fuit. Nam & ipſe dux Conon non tam Perſis, quam patriæ ſtudebat; & ſicuti afflictis Athenienſium rebus, auctor amiſſæ dominationis fuerat, ſic volebat idem haberi redditæ, patriamq́; vincendo recipere, quam victus amiſerat: eo ſpecioſius, quod ne ipſorum quidem Athenienſium ſed alieni imperij viribus dimicet; pugnaturus periculo regis, victurus præmio patriæ; gloriamq́; diuerſis artibus, quam priores ciuitatis ſuæ duces conſecuturus: quippe illos vincendo Perſas, patriam defendiſſe; ſe Perſas victores faciendo, reſtituturum patriam eſſe. Porro Piſandrus pro coniunctione Ageſilai, etiam virtutum æmulator erat; contendebatq́; ne à rebus geſtis eius, & gloriæ ſplendore decederet; neue tot bellis ac ſeculis quæſitum imperium, breuis momenti culpa ſubuerteret. Eadem [militum] & omnium regum cura erat, quos maior ſolicitudo cruciabat, non tam ne ipſi quæſitas opes amitterent, quam ne priſtinas Athenienſes reciperent. Sed quanto maius prælium fuit, tanto & clarior victoria Cononis. Victi Lacedæmonij fugam capeſſerũt; præſidia hoſtium Athenis deducuntur; populo reſtituta dignitate condi-

Fortunam belli Piſandrus tentat, ſed infeliciter. Mars enim dubius eſt.

Cononis in patriam pietas.

Quibus auxiliis & commodis fuerit tunc inſtructus.

Piſandri animus.

Militum & tribunorum ſeu belli ducum cura.

Victi Lacedæmonii.

tio

ditio ſeruilis eripitur; multæ quoque ciuitates recipiuntur.

4 Hoc initium Athenienſibus reſumendæ potentiæ, & Lacedæmoniis habendæ finis fuit. Namq; velut cum imperio etiam virtutem perdidiſſent, contemni à finitimis cœpere. Primi igitur Thebani auxiliantibus Athenienſibus, bellum his intulere: quæ ciuitas ex infimis incrementis, virtute Epaminondæ ducis, ad ſpem imperij Græciæ erecta eſt. Fit itaq; terreſtre prælium, eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua pugnatum aduerſus Conona nauali prœlio fuerat. In eo bello Lyſander, quo duce Athenienſes victi à Lacedæmoniis fuerant, interficitur. Pauſanias quoq; alter dux Lacedæmoniorum proditionis accuſatus, in exilium abiit. Igitur Thebani potiti victoria, vniuerſum exercitum ad vrbem Lacedæmoniorum ducũt, facilem expugnationem rati, quoniam deſerti à ſociis omnibus erant: quod metuentes Lacedæmonij, regem ſuum Ageſilaum ex Aſia, qui ibi magnas res gerebat, ad defenſionem patriæ arceſſunt. Occiſo enim Lyſandro, nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cuius quoniam ſerus aduentus erat, conſcripto exercitu, obuiam hoſti procedunt. Sed victis, aduerſus paulo ante victorẽs, nec animus, neq; vires pares fuere. Prima igitur congreſſione funduntur. Deletis iam ſuorum copiis, ſuperuenit rex Ageſilaus, qui reſtituto prœlio, non difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hoſtibus victoriam eripuit, ipſe tamen grauiter ſauciatur.

5 Quibus rebus cognitis, Athenienſes verentes ne, iterum Lacedæmoniis victoribus, in priſtinam ſortem ſeruitutis redigerentur, exercitum contrahunt, cumq; in auxilium Bœotiorum per Iphicratem, viginti quidem annos natum, ſed magnæ indolis iuuenem, duci iubent.

Clade maxima affecti, potentiam à ſeptam amittunt, nec facile poſtea reſumunt; & victis non parci inſultant.

Lyſander interfectus.

Pauſanias in exilium abit.

Thebani ad Spartam ducunt exercitum.

Fortis ducis interitus, malorum extremum.

Ageſilai fortitudo.

Mature periculo occurrunt Athenienſes.

Iphicratis, egregii ſuo ſeculo imperatoris, elogiũ.

iubent. Huius adoleſcentis ſupra ætatem virtus admirabilis fuit; nec vnquam ante eum Athenienſes, inter tot tantosq; duces, aut ſpei maioris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt, in quo non imperatoriæ tantum, verum & oratoriæ artes fuere.

Lacedæmonii ad deſperationem redacti.

Conon quoq; audito reditu Ageſilai, & ipſe ex Aſia ad depopulandos Lacedæmoniorum agros reuertitur: atque ita, vndiq; belli formidine circumſtrepente, clauſi Spartani, ad ſummam deſperationem rediguntur.

Cononis triumphus.

Charitas in patriam.

Sed Conon vaſtatis hoſtium terris, Athenas pergit: vbi magno ciuium gaudio exceptus, plus tamen triſtitiæ ipſe ex incenſa, & diruta à Lacedæmoniis patria, quam lætitiæ ex recuperata poſt tantum temporis, cepit. Itaq; quæ incenſa fuerant, prædarum ſumptu & exercitu Perſarum reſtituit; quæ diruta, reficit.

Fatum Athenarum, quę à Lacedæmoniis dirutæ, ex eorundē ſpoliis reſtituuntur.

Fatum illud Athenarum fuit, vt ante à Perſis crematæ, manibus eorum; & nunc à Lacedæmoniis dirutæ, ex ſpoliis Lacedæmoniorum reſtituerentur: verſa quoq; vice, haberent nunc ſocios, quos tunc hoſtes habuerant; & hoſtes nunc paterentur, cum quibus iuncti tunc arctiſſimis ſocietatis vinculis fuerant.

Artaxerxes bello Ægyptio occupatus Græcis pacem indicit. Mos ſummorum principum.

6 Dum hæc gererentur, Artaxerxes rex Perſarum legatos in Græciam mittit, per quos iubet omnes ab armis diſcedere; qui aliter feciſſet, eum ſe pro hoſte habiturum; ciuitatibus libertatem, ſuaq; omnia reſtituit: quod non Græciæ laboribus, aſſiduiſq; bellorum internecinis odiis conſulens fecit; ſed ne occupato ſibi AEgyptio bello, quod propter auxilia, aduerſus præfectos ſuos Lacedæmoniis miſſa, ſuſceperat, exercitus ſui in Græcia detinerentur.

Gręcia bellis afflicta, quieſcit.

Feſſi igitur tot bellis Græci, cupide paruere. Hic annus non eo tantum inſignis fuit, quod repente pax tota Græcia facta eſt; ſed etiam eo quod eodem tempore vrbs Romana à Gallis capta eſt. Sed Lacedæ-

cedæ-

cedæmonij ſecuris inſidiantes, abſentiam Arcadum ſpeculati, caſtellum eorum expugnant, occupatoq; præſidium imponunt. Itaq; armato inſtructoq; exercitu, Arcades adhibitis in auxilium Thebanis, amiſſa bello repetunt. In eo prœlio Archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur: qui cum cædi ſuos iam vt victos videret, per præconem corpora interfectorum ad ſepulturam poſcit. Hoc eſt enim ſignum apud Græcos victoriæ traditæ. Qua confeſſione contenti Thebani, ſignum parcendi dedere.

Lacedæmonii bellatores pacem publicam turbant.

Archidami ſtrategema, vt ſuos conſeruaret.

7 *Paucis deinde poſt diebus, neutris quicquam hoſtile facientibus, cum quaſi tacito conſenſu induciæ eſſent, Lacedæmoniis alia bella aduerſus finitimos gerentibus, Thebani Epaminonda duce, occupandæ vrbis eorum ſpem ceperunt. Igitur principio noctis, taciti Lacedæmona proficiſcuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe ſenes, & cetera imbellis ætas, cum aduentum hoſtium præſenſiſſent, in ipſis portarum anguſtiis armati occurrunt; & aduerſus quindecim millia militum, non amplius centum iam effœtæ ætatis viri, pugnæ ſeſe offerunt: tantum animorum viriumq; patriæ, & penatium conſpectus ſubminiſtrat; tantoq; præſentia, quam recordatione ſui, maiores ſpiritus largiuntur. Nam vt videre inter quæ, & pro quibus ſtarent, aut vincendum ſibi, aut moriendum cenſuerunt. Pauci igitur ſuſtinuere ſenes aciem, cui par ante diem vniuerſa iuuentus eſſe non potuit. In eo prœlio duo duces hoſtium cecidere. Cum interim, Ageſilai aduentu nuntiato, Thebani receſſere: nec bellum diu dilatum: ſiquidem Spartanorũ iuuentus, ſenum virtute & gloria incenſa, teneri nõ potuit, quin ex continenti acie decerneret. Cũ victoria Thebanorum eſſet, Epaminondas dũ nõ ducis tantũ, verumetiã fortiſſimi militis officio fungitur,*

Lacedæmonii qui aliorum quietẽ turbauerant à Thebanis exagitantur.

Ægre ſibi ſuiſque conſulunt.

Numinis benignitas eos protegit, & in poſterum quietis amãtiores eſſe iubet.

At recurrit Natura, toties repulſa.

Pugna ad Mantineam

gitur,[c] *grauiter vulneratur. Quo audito, his ex dolore metus, & illis ex gaudio ſtupor iniicitur, atq; veluti ex placito conſenſu à prœlio diſceditur.*

In ea pugna, fortiſſimus & ſapiẽtiſſimus omniũ Epaminondas lethali vulnere affectus, paulo poſt vita abiit.

8 *Poſt paucos deinde dies* Epaminondas *decedit, cũ quo vires quoq; reipub. ceciderunt: Nam ſicuti telo ſi primam aciem perfregeris, reliquo ferro vim nocendi ſuſtuleris; ſic illo velut mucrone teli ablato duce* Thebanorum, *rei quoq; publicæ vires hebetatæ ſunt: vt non tam illum amiſiſſe, quam cum illo interiiſſe omnes viderentur. Nam neq; hunc ante ducem vllum memorabile bellum geſſere; nec poſtea virtutibus, ſed cladibus inſignes fuere: vt manifeſtum ſit, patriæ gloriam & natam, & extinctam cum eo fuiſſe.*

Epaminondæ præclarũ elogium.

Fuit autem incertũ, vir melior, an dux eſſet: nam & imperium nõ ſibi ſemper, ſed patriæ quæſiuit: & pecuniæ adeo parcus fuit, vt ſumptus funeri defuerit; gloriæ quoq; non cupidior quã pecuniæ: quippe recuſanti, omnia imperia ingeſta ſunt: honoresq; ita geſſit, vt ornamentum non accipere, ſed dare ipſi dignitati videretur: [d] *Iam litterarum ſtudium, iam philoſophiæ doctrina tanta, vt mirabile videretur, vnde tam inſignis militiæ ſcientia homini inter litteras nato.*

Mortis ratio.

Neq; ab hoc vitæ propoſito mortis ratio diſſenſit. Nam vt relatus in caſtra ſemianimis, vocem ſpiritumq; collegit, id vnum à circumſtantibus requiſiuit, num cadenti ſibi ſcutum ademiſſet hoſtis:

Nouiſſima verba.

quod vt ſeruatum audiuit, allatumq;, velut laborum gloriæq; ſocium oſculatus eſt. Iterum quæſiuit vtri viciſſent: vt audiuit Thebanos, *Bene habere ſe rem, dixit: atq; ita velut gratulabundus patriæ, exſpirauit.*

Capite ablato membra collabuntur.

9 *Huius morte etiam* Athenienſium *virtus intercidit: ſiquidem amiſſo cui æmulari conſueuerant, in ſegnitiam, torporemq; reſoluti, non vt olim in claſſem & exercitus, ſed in dies feſtos, apparatusq; ludorũ reditus publi-*

publicos effundunt; & cum actoribus nobiliſſimis poëtiſq; theatra celebrant, frequentius ſcenam quam caſtra viſentes; verſificatoreſq; meliores, quam duces laudantes. Tunc vectigal publicum, quo antea milites & remiges alebantur, cum vrbano populo diuidi cœptum eſt. Quibus rebus effectum eſt, vt inter otia Græcorum, ſordidum & obſcurum antea, Macedonum nomen emergeret. Et Philippus obſes triennio Thebis habitus, Epaminondæ & Pelopidæ virtutibus eruditus, regnum Macedoniæ, Græciæ, & Aſiæ ceruicibus, velut iugum ſeruitutis imponeret.

Athenienſes amiſſo Epaminonda ignauiæ ſe dedunt.

Philippus Macedo in Epaminondæ ſchola educatus.

IN LIB. IVSTINI VI.

SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

a *Ageſilaum*] Cuius laudes peculiari libro celebrat Xenophon ipſi familiariſſimus.

b *Erat enim pede claudus*] Hic tantus vir (ait Probus in eius vita) vt naturam fautricem habuerat in tribuendis animi virtutibus, ſic maleficam nactus eſt in corpore exiguo & claudus altero pede. Quæ res etiam nonnullā adferebat deformitatem: atque ignoti faciem eius cum intuerentur, contemnebant: qui autem virtutem nouerant, non poterant admirari ſatis.

c *Grauiter vulneratur*] Apud Mantineam. Probus eum in ipſo prœlio ex vulnere mortuum eſſe ait, cum ferrum, quod ex haſtili in corpore remanſerat, vſque eo retinuiſſet, quoad renuntiatum ipſi eſſet de victoria Bœotiorum. Id poſtquam audiuit, Satis, inquit, vixi: inuictus enim morior, & ferro extracto confeſtim examinatus eſt. Miræ parſimoniæ ac frugalitatis exemplum eſt, quod de ipſo Frontin. prodidit lib. 4. ſtrategem. quod præter vnum ahenum & vnum veru in ſua ſuppellectile non habuerit.

d Iam

[d] *Iam literarum ſtudium*] In quo præceptorem habuit Lyſiam Tarentinum Pythagoræum, cui quidem ſic fuit deditus cupiditate diſcendi, vt adoleſcens triſtem ac ſeuerum ſenem omnibus æqualibus ſuis in familiaritate anteponeret, nec prius ab eo diſcederet, quam doctrina omnes commilitones ſuos ſuperaſſet. Probus.

[e] *Huius morte*] Quæ incidit in annum M. ter milles. ſexcent. nonum, Olympiadem vero quartam & centeſimam. Moriens, teſte Xenophonte, dixit, ſe, licet cœlebs decedat, duos tamen filios relinquere victoriam Leuctricam & Mantineam. Atque hic ſubſiſtit hiſtoria Xenophontis, qui propter elegantiam dicendi ac ſuauitatem apis Atticæ cognomentum meruit, cuiusque orationem ipſas finxiſſe gratias olim exiſtimatum eſt.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER VII.

BREVIARIVM.

1 Macedoniæ vetus nomen, populus, primi reges.

2 Perdiccæ regis familia illuſtris, & infantis Europi nobile fatum.

3 Ad Amyntam legati Perſarum, dant petulantiæ ſuæ pœnas.

4 Pax Macedoniæ Bubaris reguli Perſæ opera conciliatur. Tragœdiæ in domo familia Amyntæ Alexandri Macedonis aui.

5 Philippi Macedonis varii caſus, fratribus, dolo materno, vita ſublatis, à populo compulſus regnum ſuſcipit.

6 Initia regni Philippici laude & obſeruatione digniſſima. Bella, coniugium, vitia & virtutes eiuſ-

MACE-

De Macedoniæ regibus & bellicis eorum geſtis dicturus, Macedoniã ipſam, olim Emathiam, & antiquum ſtatum deſcribit.

MACEDONIA [a] *ante nomine Emathionis regis, cuius prima virtutis experimenta in illis locis extant, Emathia cognominata eſt. Huius ſicuti incrementa modica, ita termini peranguſti fere. Populus Pelaſgus, regio Bœotia dicebatur. Sed poſtea virtute regum, & gẽtis induſtria, ſubactis primo finitimis, mox populis, nationibusq́, imperium vſq́ extremos Orientis terminos prolatum.*

Telegonus rex Macedoniæ.

In regione Pæonia, quæ nunc portio eſt Macedoniæ, regnaſſe fertur Telegonus pater Aſteropæi, cuius Troiano bello, inter clariſſimos vindices vrbis, nomen accepimus. Ex alio latere in Europa regnum Europus nomine tenuit. Sed & Caranus cum magna multitudine Græcorum, ſedes in Macedonia reſponſo oraculi iuſſus quærere, cum in Emathiam veniſſet, vrbem AEdeſſam non ſentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulæ magnitudinem, gregem caprarum, imbrem fugientiũ, ſecutus occupauit: reuocatusq́ in memoriam oraculi, quo iuſſus erat, ducibus capris imperium quærere, regni ſedem ſtatuit: religioſeq́ poſtea obſeruauit, quocunq́ agmen moueret, ante ſigna eaſdem capras habere, cœptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. Vrbem AEdeſſam ob memoriam muneris AEgeas, populum AEgeadas, vocauit. Pulſo deinde Mida (nam is quoq́ portionem Macedoniæ tenuit) aliisq́ regibus pulſis, in locum omnium ſolus ſucceſſit; primusq́ adunatis gentibus variorum populorum, [b] *veluti vnum corpus Macedoniæ fecit; creſcentiq́ regno, valida incrementorum fũdamenta conſtituit.*

Europus.

Caranus.

Qua ratione Caranus Ædeſſam occupauerit.

Aliis regibus pulſis, in locum omniũ ſolus ſucceſſit.

Carano ſucceſſit Perdicca.

2 *Poſt hunc Perdicca regnauit, cuius & vita illuſtris, & mortis poſtrema, veluti ex oraculo præcepta memorabilia fuere: Siquidem ſenex moriẽs, Argæo filio* mon-

Qui regni durationem poſteris pollicetur.

monſtrauit locum, quo condi vellet, ibiq; non ſua tantum, ſed & ſuccedentium ſibi regum oſſa poni iuſſit, præfatus, quoad ibi conditæ poſterorum reliquiæ forent, regnum in familia manſurum: creduntq; hac ſuperſtitione extinctam in Alexandro ſtirpem, quia locum ſe-

Hunc ſequuntur Argæus Philippus. Europus.

pulturæ mutauerit. Argæus moderate, & cum amore popularium adminiſtrato regno, ſucceſſorem filiū Philippum reliquit: qui immatura morte raptus, Europum paruulum admodum inſtituit heredem. Sed Macedonibus aſſidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuere: quorum armis veluti quotidiano exercitio indura-

Sub quo bellum Illyriū.

ti, gloria bellicæ laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrij infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui prœlio pulſi, rege ſuo in cunis prolato, & pone aciem poſito; acrius certamen repeti-

Regis infantis præſentia, victoriam obtinet.

uere: tanquam ideo victi fuiſſent antea, quod bellantibus ſibi regis ſui auſpicia defuiſſet; futuri vel propterea victores, quod ex ſuperſtitione animum vincendi ceperant: ſimul & miſeratio eos infantis tenebat, quem ſi victi forent, captiuum de lege facturi videbantur. Cō-

Macedonibus rex ſi adſit virtus nō deeſt.

ſerto itaq; prœlio, magna cæde Illyrios fudere, oſtenderuntq; hoſtibus ſuis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuiſſe. Huic Amyntas ſuccedit, & propria virtute, & Alexandri filij egregia indole inſi-

Amyntas & Alexander.

gniter clarus: cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta extitere, vt etiam Olympio certamine vario ludicrorum genere contenderit.

Ad Amyntā legatio Darii Perſę obſides poſtulans.

3 Cum interim Darius rex Perſarum, turpi ab Scythia fuga ſummotus, ne vbiq; deformis militiæ damnis haberetur, mittit cum parte copiarum Megabazum ad ſubigendam Thraciam, ceteraq; eius tractus regna: quibus pro ignobili momento erat acceſſura Macedonia. Qui breui tempore exſecuto regis imperio, le-

gatis

gatis ad Amyntam regem Macedoniæ miſſis, obſides in pignus futuræ pacis dari ſibi poſtulabat. Sed legati benigne excepti, inter epulas ebrietate creſcente, rogant Amyntam vt apparatui epularum adiiciat ius familiaritatis, adhibitis in conuiuium ſuum filiis & vxoribus: id apud Perſas haberi pignus ac fœdus hoſpitij. Quæ vt venerunt, petulantius Perſis eas contrectantibus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem, reſpectu ætatis ac grauitatis ſuæ abiret conuiuio, pollicitus ſe hoſpitum temperaturum iocos. Quo digreſſo, mulieres quoq; paululum è conuiuio euocat, cultius exornaturus, gratioresq; reducturus. In quarum locum matronali habitu exornatos iuuenes ſupponit, eosq; petulantiam legatorum ferro, quod ſub veſte gerebant, compeſcere iubet. Atq; ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubarem, vt in bellum facile & mediocre: dedignatus ipſe ire, ne dehoneſtaretur prœlio tam fœdæ gentis. Sed Bubares ante bellū, amore filiæ Amyntæ captus, omiſſo bello nuptias facit, depoſitisq; hoſtilibus animis, in affinitatis iura ſuccedit.

Perſarum legatorum importuna petitio.

Eorundem petulantia.

Alexandri Amyntæ f. aſtus.

Petulantiæ merces.

Bubares bellum in pacis & coniugii fœdera mutat.

4 Poſt diſceſſum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cuius filio & ſucceſſori Alexandro, cognatio Bubaris non Darij tantum temporibus pacem præſtitit, verumetiam Xerxem adeo conciliauit, vt cum Græciam veluti tempeſtas quædam occupaſſet, inter Olympum Hæmumq; montes totius regionis eum imperio donauerit. Sed nec virtute minus, quam Perſarum liberalitate regnum ampliauit. Per ordinem deinde ſucceſſionis, regnum Macedoniæ ad Amyntam fratris eius Menelai filium peruenit. Hic quoq; inſignis induſtria, & omnibus imperatoriis virtutibus inſtructus fuit: qui ex Eurydice tres filios ſuſtulit, Alexādrum, Perdiccam, & Phi-

Cognatio potētis principis pacem Macedoniæ conciliat.

Aliorum Macedonum regū ſeries.

Amyntas Menelaī F. ex quo Philippus Alexandri Magni pater.

Tragœdiæ in Amyntæ familia.

& Philippum Alexandri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonem: Ex Cygnæa autem Archelaum, Archideum, Menelaum. Cum Illyriis deinde, & cum Olynthiis grauia bella geſſit. Inſidiis autem Eurydices vxoris; quæ nuptias generi pacta, occidendum virum, regnumq; adultero tradendum ſuſceperat, occupatus fuiſſet, ni filia pellicatum matris & ſceleris conſilia prodidiſſet. Functus itaq; tot periculis, ſenex deceſſit, regno maximo ex filiis Alexandro, tradito.

Alexander Amyntæ filius.

Philippi Macedonis cōditio dura ſed fructuoſiſſima.

Eurydice mater impia.

Parricidii Eurydices exaggeratio.

Philippus, à populo compulſus regnū ſuſcepit.

5 Igitur Alexāder inter prima initia regni, bellum ab Illyriis pacta mercede, & Philippo fratre dato obſide, redemit. Interiecto quoq; tempore per eundem obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem Thebis triennio obſes habitus, prima pueritiæ rudimenta, in vrbe ſeueritatis antiquæ, & in domo Epaminondæ, ſummi & philoſophi & imperatoris, depoſuit. Nec multo poſt Alexāder inſidiis Eurydices matris appetitus occumbit: cui Amyntas in ſcelere deprehenſæ, propter cōmunes liberos, ignarus eiſdem quandoq; exitioſam fore, pepercerat. Frater quoq; eius Perdicca pari inſidiarum fraude decipitur. Indignū prorſus libidinis cauſa liberos à matre vita priuatos, quam ſcelerum ſuorum ſuppliciis liberorum contemplatio vindicauerat. Perdiccæ hoc dignior cædes videbatur, quod ei apud matrē miſericordiam nec paruulus quidem filius cōciliauerat. Itaq; Philippus diu non regem, ſed tutorem pupilli egit. At vbi grauiora bella imminebant, ſerumq; auxilium in exſpectatione infantis erat, compulſus à populo, regnum ſuſcepit.

Magna ſpes omnibus de Philippo.

6 Vt eſt ingreſſus imperium, magna de illo ſpes omnibus fuit; & propter ipſius ingenium, quod magnum ſpondebat virum, & propter vetera Macedoniæ fata:

quæ

quæ cecinerant, vno ex Amyntæ filiis regnante, florentiſſimum fore Macedoniæ ſtatum: cui ſpei ſcelus matris hunc reſiduum fecerat. Principio regni, cum hinc cædes fratrum indigne peremptorum, inde hoſtium multitudo; hinc inſidiarum metus, inde inopia cõtinui belli & exhauſti regni immaturam ætatem tyronis vrgerent: bellaq; velut conſpiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diuerſis locis hoc tempore confluebant: quoniam omnibus par eſſe non poterat, diſpenſanda ratus, alia interpoſita pactione componit, alia redimit, facilimis quibusq; aggreſſis, quorum victoria & militum trepidos animos firmaret, & contemptum ſibi hoſtium demeret. Primum illi cum Athenienſibus certamen fuit: quibus per inſidias victis, metu belli grauioris, cum interficere omnes poſſet, incolumes ſine pretio dimiſit. Poſt hæc bello in Illyrios trãſlato,[d] multa millia hoſtium cædit. Vrbem nobiliſſimã Lariſſam capit: hinc Theſſaliam, non prædæ cupiditate, ſed quod exercitui ſuo robur Theſſalorum equitum adiungere geſtiebat, nihil minus quam bellum metuentem, improuiſus expugnat: vnumq; corpus equitum pedeſtriumq; copiarum inuicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter prouenientibus, Olympiadem Neoptolemi regis Moloſſorum filiam vxorem ducit; conciliante nuptias fratre patruele, altore virginis Arruba rege Moloſſorum, qui ſororem Olympiadis Troadam in matrimonium habebat: quæ cauſa illi exitij, malorumq; omnium fuit. Nam dũ regni incrementa affinitate Philippi acquiſiturum ſperat, proprio regno ab eodem priuatus, in exilio cõſenuit. His itaq; geſtis, Philippus iam nõ contectus ſummouere bella, vltro etiã quietos laceſſit. Cum Methonam vrbem oppugnaret, in prætereuntem de muris ſagitta iacta,[c] dextrum oculum regis effodit.

Eiuſdem principio regni prudentia, vt dignitatem ſuam facile tueretur.

Prudentiæ Philippi obſeruanda effecta.

Solers eiuſdem benignitas erga Athenienſes.

Bellum Illyrium.

Theſſalicũ, vt inuictum exercitum redderet.

Coniugium.

Affinitates principum.

Philippi irrequietus animus.

Aduerſus caſus.

Diligentia. Moderatio, & clementia aduerſus victos.

Quo vulnere nec ſegnior in bellum, nec iracundior aduerſus hoſtes factus eſt: adeo vt interiectis diebus, pacem deprecantibus dederit; nec moderatus tantum, verumetiam mitis aduerſus victos fuerit.

IN LIB. IVSTINI VII. SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

[a] *Macedonia*] Huius deſcriptionem vide apud Plin. lib. 4. cap. 10. Quo auctore illa olim complexa fuit populos CL.

[b] *Veluti vnum corpus Macedoniæ fecit*] Quo tempore Amulius rex XV. Latinis imperauit expulſo fratre Numitore: Fuit id ante mortē Alexandri M. an. Cccc. xc. circiter.

[c] *Regnum ſuſcepit*] Olymp. CV. anno vero M. termilles. ſexcenteſimo duodecimo. Huius res geſtas in annos XXV. quibus imperium tenuit, diſtribuunt Gemiſt. & Diodorus lib. 16.

[d] *Multa millia hoſtium*] Diod. habet vltra VII. M. ſub anno 2.

[e] *Dextrum oculum regis effodit*] Plutarchus refert, eum oculo priuatum eſſe, cum per oſtii rimam Deum conſpicaretur cum Olympiade vxore concumbentem.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER VIII.

BREVIARIVM.

1 Græciæ clades ſub Philippo Macedone. Thebani & Phocenſes, ciuilis belli faces.

2 Thebani Philippū accerſunt, qui Phocēſes opprimit. Athenienſes ſaluti publicæ pro virili conſulunt.

3 Con-

3 Cõtra, Philippus Græciam lacerat, Cappadociã Macedoniæ adiungit, Olynthios delet, latrocinium exercet variis modis.

4 Athenienſibus, Theſſalis, Bœotiis, & Phocenſibus callide imponit.

5 Phocenſes ad deditionem & reliquos Græcos cogit ad ſeruile obſequium.

6 Monarchiam cum ſumma iniuſtitia conſtituit.

GRAECIAE ciuitates dum imperare ſingulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt: quippe in mutuum exitium ſine modo ruentes, omnibus perire, quid ſingulæ amitterent, non niſi oppreſſæ ſenſerunt. (Libertas Græcarum ciuitatum, ambitione ciuium oppreſſa.) *Siquidem Philippus rex Macedoniæ, velut è ſpecula quadam, libertati omnium inſidiatus, dum contentiones ciuitatium alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresq́ ſubire regiã ſeruitutem coëgit.* (Et Philippi artibus.) *Cauſa & origo huius mali Thebani fuere: qui cum rerum potirentur, ſecundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedæmonios & Phocenſes, quaſi parua ſupplicia cædibus & rapinis luiſſent,* [a]*apud commune Græciæ concilium ſuperbe accuſauerunt.* (Origo mali Thebanorum ſuperbus & præfractus animus.) *Lacedæmoniis crimini datum, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupaſſent: Phocenſibus, quod Bœotiam depopulati eſſent: prorſus quaſi poſt arma & bellum, locum legibus reliquiſſent.* (Vnde criminationes in vicinos.) *Cum iudicium arbitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnantur, quanta exſolui non poſſet.* (Et iudicium arbitrio accuſantium.) *Igitur Phocenſes, cum agris, liberis, coniugibusq́ priuarentur, deſperatis rebus, Philomelo quodam duce, velut Deo iraſcentes, templum ipſum Apollinis Delphis occupauere. Inde auro, & pecunia diuites, conducto mercenario milite,* [b] *bellum Thebanis intulerunt.* (Phocenſes, deſperatione inducti arma induunt.) *Factum Phocenſium, tametſi omnes execrarentur propter ſacrilegium, plus tamen inuidiæ Thebanis, à quibus ad hanc neceſſi-*

Auxilia recipiunt.

tatem compulſi fuerant, quam ipſis intulit. Itaq; auxilia his & ab Athenienſibus, & à Lacedæmoniis miſſa. Prima igitur congreſſione Philomelus Thebanos caſtris

Vincunt & vincuntur.

exuit. Sequenti prœlio primus inter confertiſſimos [c] dimicans cecidit, & ſacrilegij pœnas impio ſanguine luit. In huius locum dux Onomarchus creatur.

Inſtaurant exercitum.

2 *Aduerſus quem Thebani Theſſaliq; non ex ciuibus ſuis, ne victoris potentiam ferre non poſſent, ſed*

Aduerſus quem à Græcis mente captis armatur Philippus.

Philippum Macedoniæ regem ducem eligunt; & externæ dominationi, quam in ſuis timuerunt, ſponte ſuccedunt. Igitur Philippus quaſi ſacrilegij, non Thebanorum vltor eſſet, omnes milites coronas laureas ſumere iubet, atq; ita veluti deo duce, in prœlium pergit.

Qui Phocenſes delet.

Phocenſes inſignibus dei conſpectis, conſcientia delictorum territi abiectis armis fugam capeſſunt, pœnasq; violatæ religionis ſanguine & cædibus ſuis pendunt. Incredibile quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriæ

Et, vt fit in nouis rebus, apud omnes gloriam obtinet.

dedit. Illum vindicem ſacrilegij, illum vltorem religionum, quod orbis viribus expiari debuit, ſolum qui piacula exigeret extitiſſe dignum. Itaq; à diis proximus habetur, per quem deorum maieſtas vindicata ſit. Sed

Hunc Athenienſes frænare ſtudēt.

Athenienſes audito belli euentu, ne in Græciam Philippus tranſiret, anguſtias Thermopylarum pari ratione ſicuti antea aduenientibus Perſis: occupauere; ſed nequaquam ſimili aut virtute, aut cauſa. ſiquidem tunc pro libertate Græciæ, nunc pro ſacrilegio publico, tunc à rapina hoſtium templa vindicaturi, nunc aduerſus vindices, templorum raptores defenſuri: agūtq; propugna-

Sed fruſtra, quum conſtitutus eſſet à ſummo iudice Philippus Græciæ domitor.

tores ſceleris, cuius turpe erat alios vindices fuiſſe: immemores prorſus, quod in dubiis rebus ſuis, illo deo etiā conſiliorum auctore vſi fuerant; quod illo duce tot bella victores inierant; tot vrbes auſpicato condiderant; tantum imperium terra mariq; quæſierant; quod nihil ſine

ma-

maieſtate numinis eius aut priuatæ vnquam, aut publicæ rei geſſerant. Tantum facinus admiſiſſe ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus inſtitutiſq; formata, vt quid poſthac ſuccenſere iure barbaris poſſent, non haberent.

Ideo ciuitates ſocias occupat & diripit.

3 Sed nec Philippus melioris fidei aduerſus ſocios fuit: quippe veluti timens ne ab hoſtibus ſacrilegij ſcelere vinceretur, ciuitates quarum paulo ante dux fuerat, quæ ſub auſpiciis eius militauerant, quæ gratulatæ illi, ſibique victoriam fuerant, hoſtiliter occupatas diripuit: Coniuges liberoſque omnium ſub corona vendidit: non deorum immortalium templis, non ædibus ſacris, non dis penatibus publicis priuatiſque, ad quos paulo ante ingreſſus hoſpitaliter fuerat, pepercit: prorſus vt non tam ſacrilegij vltor extitiſſe, quam ſacrilegiorum licentiam quæſiſſe videretur. Inde veluti rebus egregie geſtis, in Cappadociam traiicit: vbi bello pari perfidia geſto, captiſque per dolum & occiſis finitimis regibus, vniuerſam prouinciã imperio Macedoniæ adiungit. Deinde ad abolendam inuidiæ famam, qua inſignis præter cæteros tũc temporis habebatur, per regna mittit, & opulẽtiſſimas ciuitates, qui opinionẽ ſererent, regem Philippũ magna pecunia locare, & muros per ciuitates, & fana, & templa faciẽda; & vt per præcones ſuſceptores ſolicitarent; qui cum in Macedoniam veniſſent, variis dilationibus fruſtrati, vim regiæ maieſtatis timẽtes, taciti proficiſcebantur. d *Poſt hæc Olynthios aggreditur: Receperant enim per miſericordiã poſt cædem vnius, duos fratres eius, quos Philippus ex nouerca genitos, veluti participes regni interficere geſtiebat. Ob hãc igitur cauſam vrbem antiquã & nobilem exſcindit; & fratres olim deſtinato ſupplicio tradit; prædaq; ingenti, pariter & parricidij voto fruitur. Inde quaſi omnia,*

Profana & ſacra lacerat.

Cappadociã Macedoniæ adiungit.

Munificentiæ famam aucupatur.

Olynthios de ſe optime meritos, parricida euertit.

Auri & argenti fodinas occupat.

quæ agitaſſet animo, ei licerent, auraria in Theſſalia, argenti metalla in Thracia occupat. Et ne quod ius vel fas inuiolatum prætermitteret, piraticam quoq; exercere inſtituit. His ita geſtis, forte euenit, vt eum fratres duo, reges Thraciæ, non contemplatione iuſtitiæ eius, ſed inuicem metuentes ne alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum iudicem eligerent. Sed Philippus more ingenij ſui, ad iudicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu ſuperuenit: & regno vtrunq; non iudicis more, ſed fraude latronis ac ſcelere ſpoliauit.

Fratres de regno contendentes fraude ſpoliat.

Pacem init cum Athenienſibus.

4 Dum hæc aguntur, legati Athenienſium petentes pacem ad eum venerunt. Quibus auditis, & ipſe legatos Athenas cum pacis conditionibus miſit: ibiq; ex commodo vtrorumq; pax facta. Ex cæteris quoq; Græciæ ciuitatibus, non pacis amore, ſed belli metu legationes venere. Siquidem crudeſcente ira, Theſſali, Bœotiiq; orant, vt profeſſum aduerſum Phocenſes ducem Græciæ exhibeat: tanto odio Phocenſium ardentes, vt obliti cladium ſuarum, perire ipſi, quam non perdere eos præoptarent; expertamq; Philippi crudelitatem pati, quam parcere hoſtibus ſuis mallent. Contra Phocenſium legati, adhibitis Lacedæmoniis & Athenienſibus, bellum deprecabantur, cuius ab eo dilationem ter iam emerant. Fœdum prorſus, miſerandumq; ſpectaculum, Græciam etiam nunc & viribus, & dignitate orbis terrarum principem; regum certe gentiumq; ſemper victricem, & multarum adhuc vrbium dominam, alienis excubare ſedibus; aut rogantem bellum aut deprecantem, in alterius ope omnem ſpem poſuiſſe orbis terrarum vindices; eoq; diſcordia ſua, ciuilibuſq; bellis redactos, vt adulentur vltro ſordidam paulo ante clientelæ ſuæ partem: & hæc potiſſimum facere Thebanos,

A Theſſalis & Bœotiis incitatur ad bellum.

Contra, à Phocẽſibus.

Græciæ ceruicibus imminet.

Belli pacisq; ſtudioſis ci-

Lace-

Lacedæmonioſq; antea inter ſe imperij, nunc Græciæ imperãtis æmulos. Philippus, venditatione gloriæ ſuæ, tantarum vrbium faſtidium agitat; atq; vtros potius dignetur, æſtimat. Secreto igitur auditis vtriuſq; legationibus, his veniam belli pollicetur, iureiurando adactis, reſponſum nemini prodituros; illis contra venturum ſe, auxiliumq; laturum: Vtroſq; vetat parare bellum, aut metuere. Sic variato reſpõſo ſecuris omnibus, Thermopylarum anguſtias occupat.

uitatibus turpiter imponit.

5 *Tunc primum Phocenſes captos ſe fraude Philippi animaduertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neq; ſpatium erat inſtruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia: & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur neceſſitate,* [c] *pacta ſalute ſe dederunt. Sed pactio eius fidei fuit, cuius antea fuerat deprecati belli promiſſio. Igitur cæduntur paſſim rapiunturq;, non liberi parentibus, non coniuges maritis, non deorum ſimulacra templis ſuis relinquuntur: Vnum tantum miſeris ſolatium fuit, quod cum Philippus portione prædæ ſocios fraudaſſet, nihil rerũ ſuarum apud inimicos viderunt: Reuerſus in regnum, vt pecora paſtores nunc in hibernos, nunc in æſtiuos ſaltus traiiciunt, ſic ille populos & vrbes, vt illi vel replenda, vel derelinquẽda quæq; loca videbantur, ad libidinem ſuam transfert. Miſeranda vbiq; facies, & excidio ſimilis erat: Non quidem pauor ille hoſtilis, nec diſcurſus per vrbem militum erat; non tumultus armorum; non bonorum atq; hominum rapina: ſed tacitus mœror & luctus, verentibus ne ipſæ lacrymæ pro contumatia hãberentur. Creſcit diſſimulatione ipſa dolor, hoc altius demiſſus, quo minus profiteri licet. Nunc ſepulcra maiorum, nunc veteres penates, nũc tecta, in quibus geniti erant, in quibusq; genuerant, conſiderabant: miſerãtes*

Malo dolo Phocenſes cogit ad deditionem.

Et in miſeros ſæuit crudeliter.

Græcos, ad ſuam libidinem quocunque vult transfert.

Vnde mœror & luctus, ſub horrẽda tyrannide.

nunc vicem ſuam, quod in eam diem vixiſſent; nunc filiorum, quod non poſt eam diem nati eſſent.

Coloniæ Philippi.

6 Alios populos in finibus ipſis hoſtibus opponit; alios in extremis [regni terminis] ſtatuit; quoſdam bello captos in ſupplementis vrbium diuidit. Atq; ita ex multis gentibus, nationibusque vnum regnum populumque conſtituit. Compoſitis ordinatisque in Macedonia rebus, Dardanos, ceterosque finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abſtinet. Siquidem Arrybam regem Epiri, vxori ſuæ Olympiadi arctiſſima cognatione iunctum, pellere regno ſtatuit; atque Alexandrum priuignum eius vxoris Olympiadis fratrem, puerum honeſtæ pulchritudinis, in Macedoniam nomine ſororis arceſſit, omnique ſtudio ſolicitatum ſpe regni, ſimulato amore ad ſtupri conſuetudinem perpulit, maiora in eo obſequia habiturus, ſiue conſcientiæ pudore, ſiue regni beneficio. Cum igitur ad viginti annos perueniſſet, ereptum Arrybæ regnum puero admodum tradit; ſceleſtus in vtroque; nam nec in eo ius cognationis ſeruauit, cui ademit regnum; & eum cui dedit, impudicum fecit ante quam regem.

Monarchiā conſtituit. exteros expugnat, nec à proximis manus abſtinet.

Philippi Alexandrum polluentis, Arrybam ſpoliantis, iniuſtitia ſumma.

IN LIB. VIII. IVSTINI

SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

a *Apud commune Græciæ concilium*] Amphictyonicum appellatum ab Amphictyone Deucalionis filio, qui primus illud inſtituit, vide Pauſaniam Phocicis, vbi numerum Amphictyonum & populos Græciæ, qui concilii huius participes fuerunt, & alia copioſe explicat.

b Bel-

[b] *Bellum Thebanis intulerunt*] Initium belli ſacri, quod incidit in Olympiadis centeſimæ quintæ annum quartum ac durauit integrum decennium, teſte Pauſania.

[c] *Dimicans cecidit*] iuxta Diodorum aliquot acceptis vulneribus cum in locum anguſtum incluſus eſſet, è quo elabi facile non poſſet, inde ſe dedit præcipitem, hoſtium ſupplicia metuens, ſi ab eis comprehenderetur.

[d] *Poſthac Olynthios aggreditur*] Olymp. 107. Hinc tres illæ, quæ adhuc exſtant, orationes Olynthiacæ Demoſthenis, quibus hortatur Athenienſes, vt Olynthiis contra Philippum ferant ſuppetias. Sequente anno, quo Philippus Olynthum ſolo æquauit, Plato mortuus eſt, de quo vide Laertium lib. 3. & 5. Athen. libro 5. Senecam epiſt. 18.

[e] *Pacta ſalute ſe dederunt*] Ita huic decennali bello impoſitus eſt finis Diodorus lib. 16. Pauſan. Phoc. anno quarto olymp. CIIX. Quo anno Demoſthenes orationem περὶ παραπρεσβείας ſcripſit, ſed non habuit: in qua ſuadet, vt Athenienſes patiantur Philippum victorem locum Phocenſium occupare in conuẽtu Amphictyonico. Id quod euenit.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER IX.

BREVIARIVM.

1 De Græcia ſubiuganda cogitat Philippus; ideo Byzantium, ſed fruſtra, obſidet.

2 A Scytharum rege variis modis deluditur, vnde pugna, & præda abducta.

3 Triballi Philippũ prędа ſpoliant. Athenienſes & Thebanos prœlio atterit.

4 Vi-

4 Victoria moderate vtitur: Sæuit in Thebanos, qui fortiter ſe gerunt.
5 Græciam pacare ſtudet, vt Perſas bello adoriatur.
6 Pauſanias Philippum obtruncat, vltionem ab iniquo iudice exigens.
7 Olympiade & Alexandro conſciis Philippus interficitur.
8 Philippi elogium, eiuſdemque cum Alexandro filio & ſucceſſore comparatio.

Bellum toti Græciæ inferre ſtatuit.

IN Græciam Philippus cum veniſſet, ſolicitatus paucarum ciuitatium direptione; & ex præda modicarum vrbium, quantæ opes vniuerſarum eſſent animo proſpiciens, bellum toti Græciæ inferre ſtatuit. Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus, ſi Byzantium, nobilem & maritimam vrbem, receptaculum terra mariq; copiis ſuis futurum, in poteſtatem redegiſſet. Eandem claudentem ſibi portas, [a] obſidione cinxit. Hæc namq; vrbs condita primo à Pauſania rege Spartanorum, & per 7. annos poſſeſſa fuit: deinde variante victoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Athenienſium iuris habita eſt. Quæ incerta poſſeſſio effecit, vt nemine quaſi ſuam auxiliis iuuante, libertatem conſtantius tueretur. Igitur Philippus longa obſidionis mora exhauſtus, pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaq; centũ ſeptuaginta nauibus mercium, & diſtractis, anhelantem inopiam paululum recreauit. Deinde, ne vnius vrbis oppugnatione tantus exercitus tereretur, profectus cum fortiſſimis, multas Cherſonenſium vrbes expugnat. Filiumq; [b] Alexandrum decem & octo annos natum, vt ſub militia patris tyrociniĳ rudimenta deponeret, ad ſe arceſſit. In Scythiam quoq; prædandi cauſa profectus eſt, more negotiantium, impenſas belli alio bello refecturus.

Et Byzãtium in ſuam poteſtatem redigere.

Byzantium vero libertatem ſuam conſtantiſſime tuetur.

Interea Philippus multas Cherſoneſi vrbes expugnat.

2 Erat

2 *Erat eo tempore rex Scytharum Atheas, qui cum bello Iſtrianorum premeretur, auxilium à Philippo per Apollinenſes petit, in ſucceſsionem eum regni Scythiæ adoptaturus. cum interim Iſtrianorum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum neceſsitate Scythas ſoluit. Itaq; Atheas remiſsis Macedonibus renuntiari Philippo iubet, neq; auxilium eius ſe petiſſe, neq; adoptionem mandaſſe. Nam neq; vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neq; heredem ſibi incolumi filio deeſſe. His auditis Philippus legatos ad Atheam mittit, impenſæ obſidionis portionem petentes, ne inopia deſerere bellum cogatur. Quod eo promptius eum facere debere, quod miſsis à ſe in auxilium eius militibus, ne ſumptum quidem viæ, non modo officij pretia dederit. Atheas inclementiam cœli, & terræ ſterilitatem cauſatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, ſed vix alimentis exhibeat, reſpondit nullas ſibi opes eſſe, quibus tantum regem expleat; & turpius putare paruo defungi, quam totum abnuere: Scythas autem virtute animi, & duritia corporis, non opibus cenſeri. Quibus deriſus Philippus, ſoluta obſidione Byzantij, Scythica bella aggreditur, præmiſsis legatis, quo ſecuriores faceret, qui nuntient Atheæ, dum Byzantium obſidet, vouiſſe ſe ſtatuam Herculi: ad quam in oſtio Iſtri ponendam ſe venire, pacatum acceſſum ad religionem Dei petens, amicus ipſe Scythis venturus. Ille, ſi voto fungi vellet, ſtatuam ſibi mitti iubet; non modo vt ponatur, verumetiam vt inuiolata maneat, pollicetur: Exercitum autem fines ingredi negat ſe paſſurum. Ac ſi inuitis Scythis ſtatuam ponat, eo digreſſo ſublaturum; verſurumq; æs ſtatuæ in aculeos ſagittarum. His vtrimq; irritatis animis, prælium committitur. Cum virtute & animo præſtarent Scythæ, aſtu Philippi vincuntur.*

Viginti

In Scythiam proficiſcitur ab Athea vocatus.

Deinde remittitur.

Pecuniæ ſubſidium petit.

Non accipit ab Athea feſtiue deluſus.

Ideo Scythas bello aggreditur.

Atheæ ſapiẽs reſponſio ad Philippi legationem.

Scythæ aſtu Philippi vincuntur.

Viginti millia puerorum ac feminarum captâ, pecoris magna vis, auri argentiq; nihil. Ea fides primum inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa.

Triballis tranſitum impedientibus prædam relinquere cogitur.

3 Sed reuertenti ab Scythia, Triballi Philippo occurrunt; negant ſe tranſitum daturos, ni portionem prædæ accipiant: Hinc iurgium, & mox prælium; in quo ita in femore vulneratus eſt Philippus, vt per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Ita Scythica, velut deuota, ſpolia pene luctuoſa Macedonibus fuere. Vbi vero ex vulnere primum conualuit, diu diſſimulatum bellum Athenienſibus infert: quorum cauſæ Thebani ſe iunxere, metuentes ne victis Athenienſibus, veluti vicinum incendiũ belli ad ſe tranſiret. Facta igitur inter duas paulo ante infeſtiſſimas ciuitates ſocietate, legationibus Græciam fatigant; communem hoſtem putãt communibus viribus ſummouendum: neq; enim ceſſaturum Philippum, ſi proſpere prima ſucceſſerint, niſi omnem Græciam domuerit. Motæ quædam ciuitates Athenienſibus ſe iungunt: quaſdam autem ad Philippũ belli metus traxit.

Athenienſes adoritur. Cum illis Thebani ſocietatem ineunt.

Aliæ ciuitates in cõtraria ſtudia ſciſſæ.

[c] Prælio commiſſo, cum Athenienſes longe maiore militum numero præſtarent, aſſiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur, nõ tamen immemores priſtinæ gloriæ cecidere: quippe aduerſis vulneribus, omnes loca quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies vniuerſæ Græciæ & gloriam dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finiuit.

Athenienſes & Thebanos prœlio frangit.

Victoria moderate vtitur.

4 Huius victoriæ callide [d] diſſimulata lætitia eſt. Deniq; non ſolita ſacra Philippus illa die fecit; non in conuiuio riſit; non ludos inter epulas adhibuit; non coronas aut vnguẽta ſumpſit; & quantum in illo fuit ita

vicit

vicit,vt victorem nemo ſentiret: Sed nec regẽ ſe Græciæ ſed ducem appellari iuſsit. Atq; ita inter tacitã lætitiam & dolorem hoſtiũ temperauit, vt neq; apud ſuos exultaſſe,neq; apud victos inſultaſſe videretur. Athenienſibus, quos paſſus infeſtiſsimos fuerat, & captiuos gratis remiſit;& bello conſumptorũ corpora ſepulturæ reddidit;reliquiasq; funerũ vt ad ſepulchra maiorum deferrent,vltro hortatus eſt. Super hæc Alexandrũ filium cũ amico Antipatro,qui pacẽ cum his amicitiamq; iungeret, Athenas miſit. Thebanorũ porro non ſolum captiuos,verumetiã interfectorum ſepulturã vendidit:Principes ciuitatis alios ſecuri percuſſit,alios in exiliũ redegit, bonaq; omnium occupauit. Pulſos deinde per iniuriam, in patriam reſtituit; ex horum num. 300. exules iudices,rectoresq; ciuitati dedit:apud quos cũ potentiſſimi quiq; rei eius ipſius criminis poſtularẽtur,quod per iniuriam ſe in exiliũ egiſſent,huius conſtantiæ fuerunt, vt omnes ſe auctores faterẽtur, meliusq; cum republica actum cũ damnati eſſent,quam cum reſtituti cõtenderẽt. Mira prorſus audacia:de iudicibus vitæ necisq; ſuæ, quemadmodũ poſſunt,ſententiã ferunt,contemnuntq; abſolutionem quam dare inimici poſſunt: & quoniam rebus nequeunt vlciſci, verbis vſurpant libertatem.

Captiuos gratis remittit, & interfectis concedit ſepulturam.

Sæuit in Thebanos.

Quorum cõſtantia inuicta deſcribitur.

5 Compoſitis in Græcia rebus, Philippus omniũ ciuitatium legatos ad formandum rerũ præſentium ſtatum euocari Corinthum iubet. Ibi pacis legem vniuerſæ Græciæ pro meritis ſingularum ciuitatiũ ſtatuit;conciliumq; omniũ, veluti vnum ſenatum, ex omnib. elegit. Soli Lacedæmonij,& regem,& leges contẽpſerunt:ſeruitutem non pacem rati,quæ non ipſis ciuitatibus conueniret,ſed à victore ferretur. Auxilia deinde ſingularum ciuitatium deſcribuntur,ſiue adiuuandus ea manu rex oppugnante aliquo foret,ſeu duce illo bellũ infe-

Pacis legem vniuerſæ Græciæ ſtatuit.

Soli Lacedæmonii publicam tuentur libertatem.

ren-

Auxilia Philippo à Græcis aduerſus Perſas conceſſa.

rendum: neq; enim dubium erat, imperium Perſarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, & equitum quindecim millia. Extra hanc ſummam & Macedoniæ exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio veris tres duces in Aſiam Perſarum iuris præmittit, Parmenionem, Amyntam, & Attalum, cuius ſororem nuper expulſa Alexandri matre Olympiade propter ſtupri ſuſpicionem, in matrimonium receperat.

Lento gradu ad ſui vindictam diuina ira procedit: ſed grauitate ſupplicii tarditatem illã abũde compenſat.

6 *Interea dum auxilia à Græcia coëunt, nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorũ regum, & collocantis filiam, & vxorem ducentis, apparatibus inſignis. Sed nec ludorum magnificẽtia deerat: ad quorum ſpectaculum Philippus cum ſine cuſtodibus, medius inter duos Alexandros, filium generumq; contenderet,* [e] *Pauſanias nobilis ex Macedonibus adoleſcens, nemini ſuſpectus, occupatis anguſtiis, Philippum in tranſitu obtruncat; diemq; lætitiæ deſtinatum, fœdum luctu funeris facit. Hic primis pubertatis annis ſtuprum per iniuriam paſſus ab Attalo fuerat; cuius indignitati hæc etiam fœditas acceſſerat: nam perductum in conuiuiũ, ſolutumq; mero Attalus, non ſuæ tantum, verum & conuiuarum libidini, velut ſcortum vile ſubiecerat, ludibriumq; omnium inter æquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pauſanias, querelam Philippo ſæpe detulerat. Cum variis fruſtrationibus non ſine riſu differretur, & honoratum inſuper ducatu aduerſarium cerneret, iram in ipſum Philippum vertit; vltionemq; quã ab aduerſario non poterat, ab iniquo iudice exegit.*

Iniquus iudex ſceleris quod reprimere renuit, dat pœnas.

Vxore & filio conſciis Philippus interficitur.

7 *Creditum eſt etiam immiſſum ab Olympiade matre Alexandri fuiſſe; nec ipſum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitiſſe: quippe non minus Olympia-*

pia-

piadem repudium, & prælatam ſibi Cleopatram, quã ſtuprum Pauſaniam doluiſſe. Alexandrum quoque, regni æmulum fratrem [ex nouerca ſuſceptum timuiſſe: eoq; actum, vt in conuiuio antea primum cum Attalo, mox cum ipſo patre iurgaret; adeo vt etiam ſtricto gladio eum Philippus conſectatus ſit, ægreq; à filij cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad auunculum ſe in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat: vixq; reuocanti mitigatus eſt patri, precibusque cognatorum ægre redire compulſus: Olympias quoq; fratrem ſuum Alexandrũ Epiri regem in bellum ſubornabat, peruiciſſetq; ni filiæ nuptijs pater generum occupaſſet. His ſtimulis irarum vtriq; Pauſaniam de impunitate ſtupri ſui querentem, ad tantum facinus impuliſſe creduntur: Olympias certe fugienti percuſſori, equos quoq; præparatos habuit.]

In eam rem variæ coniecturæ, quæ malum vtriuſque animum detegunt.

Philippus qui tot parricidiis domum polluerat, in ſua domo, manus parricidarum effugere non potuit.

Ipſa deinde audita regis nece, cum titulo officij ad exequias cucurriſſet, in cruce pendentis Pauſaniæ capiti, eadem nocte qua venit, coronam auream impoſuit: quod nemo alius audere, niſi hæc, ſuperſtite Philippi filio potuiſſet. Paucos deinde poſt dies, refixum corpus interfectoris ſuper reliquias mariti cremauit; & tumulum ei eodem fecit in loco, parentariq; eodem quotannis, incuſſa populo ſuperſtitione, curauit. Poſt hæc Cleopatram, à qua pulſa Philippi matrimonio fuerat, in gremio eius prius filia interfecta finire vitam ſuſpendio coëgit, ſpectaculoq; pendentis vltionem potita eſt, ad quam per parricidium feſtinauerat. Nouiſſime gladium, quo rex percuſſus eſt, Apollini ſub nomine Myrtalis conſecrauit: Hoc enim nomen ante Olympiadis paruulæ fuit. Quæ omnia ita palam facta ſunt, vt timuiſſe videatur ne facinus ab ea commiſſum, non probaretur.

Olympiadis in Philippum & quæ Philippo chara fuerunt, immanitas.

Sanguinarii viri non abſoluunt vitæ curriculum.

8 Deceſsit Philippus 40. & 7. annorum, cum annis 15. regnaſſet. Genuit ex Lariſſæa ſaltatrice filium Aridæum, qui poſt Alexandrum regnauit. Habuit & alios multos ex variis matrimoniis regio more ſuſceptos, qui partim fato, partim ferro periere.

Philippi elogium, vitia turpiſſima virtutibus admixta deſignans.

Fuit rex armorum quam conuiuiorum apparatibus ſtudioſior; cui maximæ opes erant inſtrumenta bellorum: diuitiarum quæſtu, quam cuſtodia ſolertior. Itaq; inter quotidianas rapinas ſemper inops erat. Miſericordia in eo & [f] perfidia pari iure dilectæ. [g] Nulla apud eum turpis ratio vincendi: blandus pariter, & inſidioſus alloquio; qui plura promitteret, quam præſtaret: in ſeria & iocos artifex. Amicitias vtilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, inſtruere inter concordantes odia, apud vtrumq; gratiam quærere, ſolemnis illi conſuetudo. Inter hæc eloquentia, & inſignis oratio, acuminis & ſolertiæ plena; vt nec ornatui facilitas, nec facilitati inuentionum deeſſet ornatus.

Succeſſor & filius eiuſdẽ, cuius cum patre comparatio inſtituitur, & quidem exacte comparationis ſumma eſt, Philippus vulpinã, Alexãder leoninam induit.

Huic Alexãder filius ſucceſſit, & virtute & vitiis patre maior. Itaq; vincendi ratio vtriq; diuerſa: Hic aperte, ille artib. bella tractabat. Deceptis ille gaudere hoſtibus, hic palam fuſis. Prudentior ille conſilio, hic animo magnificentior. Iram pater diſsimulare, plerumq; etiam vincere, hic vbi exarſiſſet, nec delatio vltionis, nec modus erat. Vini nimis vterq; auidus, ſed ebrietatis diuerſa vitia. Patri mos erat etiam de cõuiuio in hoſtem procurrere, periculis ſe temere offerre: Alexander non in hoſtem, ſed in ſuos ſæuiebat. Quamobrem Philippum ſæpe vulneratum prœlia remiſere; hic amicorũ interfector conuiuio frequenter exceſsit. Regnare ille cum amicis nolebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic metui. Litterarum cultus vtriq; ſimilis. Solertiæ pater maioris, hic fidei. Verbis atq; oratione Philippus, hic rebus

mode-

moderatior. Parcendi victis filio animus & promptior, & honeſtior. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperij fundamenta pater iecit, operis totius gloriam filius conſummauit.

IN LIB. IVSTINI IX. SCHOLIA THEOPHILI Cangiſeri.

[a] *Obſidione cinxit*] Ad opem Byzantiis ferendam Demoſthenes hortatur Athenienſes Philippica oratione quarta.

[b] *Alexandrum decem & octo annos natum*] Cùm eſſet in lucem editus anno primo centeſimæ ſextę Olymp. qui eſt annus mundi termilles. ſexcenteſimus decimus ſextus. Die ipſius natali, vt refert Plutarchus in Alexandro, fanū Dianæ Epheſiæ conflagrauit. Quo incendio Magi, quotquot Epheſi tum fuerunt, perterriti faciem pugnis ceciderunt, clamaruntque, ingentem illud cladem ac perniciem vniuerſæ Aſiæ portendere.

[c] *Prælio commiſſo*] Ad Chæroneam vrbem Bœotiæ. Fuit hoc olymp. CX. anno tertio. à M. C. termilleſimo ſexcenteſimo trigeſimo quarto. Hac clade cognita Iſocrates inedia quatridui ſeipſe necauit, cum Athenas quartum ab hoſte occupatas adſpicere ſe poſſe negaret, vt Plutarchus prodidit in vitis Rhetorum.

[d] *Diſſimulata lætitia eſt*] In cauſa fuit Demadis oratoris παῤῥησία, qui regi ob victoriam petulantius exſultanti; mores therſiticos in Agamemnonis perſona exprobraſſe dicitur. Ea libertate mitigatus Philippus, tum oratorem vinculis liberari iuſſit, tum ea, quam Iuſtinus hic deſcribit, laudabili erga victos clementia & moderatione vſus fuit: cum antea multo repletus mero, per mediam captiuorum turbam ſaltare, ac ſuas illis calamitates obiicere non erubuiſſet. Diod. lib. 16. ſub. an. 23.

[e] *Pauſanias nobilis adoleſcens*] Vnus è ſtipatoribus regii corporis. Cædis cauſam Diod. paulo aliter exponit, extremo libro 16. vbi dicit inter alia, Pauſaniam magis

eſſe incitat ad facinus ab Hermocrate Sophiſta, qui ei ſciſcitanti, qua ratione celebris euaſurus eſſet, reſpondit: εἴ τὰ μέγιστα πράξαντα ἀνέλοι, ſi eum, qui res maximas geſſiſſet, è medio tolleret.

Incidit mors Philippi in annum mundi ter milles. ſexcenteſimum, trigeſimum ſextum,

f *Perfidia*] Πίστιν ἥκιστα μάλιστα ἀνθρώπων. Fides nulli mortalium minori curę fuit Pauſan. Achaicis & Stobœo referente, cum hoſtibus dixit agendum eſſe ἢ δόλῳ ἢ βίῃ: ἢ ἀμφαδὸν, ἢ κρυβηδὸν: dolus, an virtus quis in hoſte requirat.

g *Nulla apud eum turpis ratio vincendi*] Valerius eum non victorem, ſed mercatorem Græciæ ait fuiſſe maiori ex parte, nec à Philippo, ſed Philippi auro Græciam fuiſſe ſuperatam.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER X.

BREVIARIVM.

1 Artaxerxis filii in patrē cō ſpirant. Pater in filios ſæuit.
2 Cauſa parricidii, ex multiplici libidine nata.
3 Ochus Artaxerxis ſucceſſor cognatorum Principum ſtrage regiam replet. Perſicæ monarchiæ finis.

Artaxerxes, qui Cyrum fratrem vita ſpoliauerat, in Darium & quinquaginta alios filios, parricidium cogitantes, ſæuire cogitur.

ARTAXERXI regi Perſarum ex pellicibus 115. filij fuere, ſed tres tantum iuſto matrimonio ſuſcepti Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his Darium [a] contra morem Perſarum, apud quos rex non niſi morte mutatur, [b] per indulgentiam pater regem viuus fecit; nihil ſibi ablatum exiſtimans, quod in filium contuliſſet, ſinceriusq; gaudium expro-

ex procreatione capturus, ſi inſignia maieſtatis ſuæ viuus in filio conſpexiſſet. Sed Darius poſt noua paternæ pietatis exempla, interficiendi patris conſilium cepit. Sceleratus, ſi ſolus parricidium cogitaſſet; tanto ſceleratior, quod in ſocietatem facinoris aſſumptos, quinquaginta fratres fecit parricidas. Oſtenti prorſus genus, vbi in tanto populo non ſolum ſociari, verumetiam ſileri parricidium potuit; vt ex quinquaginta liberis nemo inuentus ſit, quem aut paterna maieſtas, aut veneratio ſenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate reuocaret. Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit, vt quorum præſidio tutus etiam aduerſus hoſtes eſſe debuerat, eorum inſidiis circumuentus, tutior ab hoſtibus, quam à filiis fuerit?

Oſtentum in magno populo, parricidium celare.

Filiorum Artaxerxis ingratitudo.

2 Cauſa parricidij ſceleratior ipſo parricidio fuit. Occiſo quippe Cyro fraterno bello, [c] cuius mentio ſupra habita eſt, Aſpaſiam pellicem eius rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem cedere ſibi, ſicut regnum, [d] Darius poſtulauerat: qui pro indulgentia ſua in liberos, primo facturum ſe dixerat; mox pœnitentia ductus, vt honeſte negaret, quod temere promiſerat, [e] Solis eam ſacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus iuuenis, in iurgia primo patris erupit; mox facta cum fratribus coniuratione, dum patri inſidias parat, [f] deprehenſus cum ſociis, pœnas parricidij diis paternæ maieſtatis vltoribus dedit. Coniuges quoq; omnium cũ liberis, ne quod veſtigium tanti ſceleris extaret, interfectæ. Poſt hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit; rex quam pater felicior.

Impuri affectus nihil moderabile ſuadent.

Libidinoſus pater filii cupidinem eludit.

Inde inſidiæ horrendæ & ſæua ſupplicia.

3 Hæreditas regni Ocho tradita, qui timens parem coniurationem, regiam cognatorum [g] cæde & ſtrage principum replet, nulla non ſanguinis, non ſexus, non æta-

Ochi parricidium multiplex. Ita puniuntur

Inceſtus, polygamię & alia huius familiæ regiæ ſcelera.

ætatis miſericordia permotus, ſcilicet ne innocentior fratribus parricidiis haberetur. Atq; ita veluti purificato regno, bellum Caduſiis infert. In eo aduerſus prouocatorem hoſtium Codomannus quidem, cum omniū fauore proceſſiſſet, hoſte cæſo, victoriam ſuis pariter, & prope amiſſam gloriam reſtituit. Ob hæc decora idem Codomannus præficitur Armeniis. Interiecto deinde tempore, [h] *poſt mortem Ochi regis, ob memoriam priſtinæ virtutis, rex à populo conſtituitur, Darij nomine, ne quid regiæ maieſtati deeſſet, honoratus; bellumque cum Alexandro Magno, diu variante fortuna, magna virtute geſſit.* [i] *Poſtremo victus ab Alexandro, & à cognatis occiſus, vitam pariter* [k] *cum Perſarum regno finiuit.*

Tandem, ob iniquitates monarchia à Perſis ad Græcos transfertur.

IN LIB. X. IVSTINI

SCHOLIA THEOPHILI Cangiſcri.

[a] *Contra morem Perſarum*] Quia ᾐσθάνετο, τοὺς υἱοὺς ἀγῶνα περὶ τῆς βασιλείας ἐν τοῖς φίλοις καὶ τοῖς δυνατοῖς ἔχοντας. Animaduertebat ſuos filios de regia ſucceſſione apud amicos & proceres contendere. Plut. Artoxerxe. Ita ſcribo per o. poſt t. vt & apud Diod. lib. 14. & Xenophontem περὶ ἀναβάσεως Κύρου, & in Epitoma Cteſiæ ab Henr. Steph. edita, & in codice Plutarchi, hæc vox conſtanter legitur. Sed hæc parui momenti ſunt.

[b] *Per indulgentiam*] Plut. ne regnum nouis bellis & contentionibus implicaret poſt mortem, ideo Darium viuens, annos iam natum L. regem pronunciauit.

[c] *Cuius mentio ſupra habita eſt*] Extremo lib. 5.

[d] *Darius poſtulauerat*] Perſica conſuetudine. Mos enim erat Perſis, vt ait Plutarchus, vt rex creatus ab eo, qui eum regem conſtituerat, munus aliquod peteret & acciperet. Itaque Darius Aſpaſiam ſibi dari poſtulauit.

e Solis

[e] *Solis eam ſacerdotio præfecit*] Plut. Τῆς ἀρτέμιδος τῆς ἐν ἐκβατάνοις, ἱέρειαν ἔδειξεν αὐτὴν, ὅπως ἁγνὴ διάγῃ τὸν ἐπίλοιπον βίον. Dianæ ſacerdotem eam fecit, quæ in Ecbatanis colebatur, vt, quod reliquum eſſet vitæ, in caſtitate tranſigeret.

[f] *Deprehenſus cum ſociis*] Coniurationem prodente quodam eunucho, Plut. Artoxerxe.

[g] *Cæde & ſtrage principum replet*] ὠμότητι καὶ μιαιφονίᾳ πάντας ὑπερβαλλόμενος, crudelitate ac patricidiis omnes ſuperans. Plut. Hic Iudaicum quoque populum duriter afflixit, cum inde vſque à Longimanno mediocris ei pax hactenus conceſſa fuiſſet.

[h] *Poſt mortem Ochi*] à Bagoa mille militum præfecto, eunucho quidem ſed rerum bellicarum perito interempti, qui per medicum ei venenatum hauſtum propinauit. Diod. lib. 17. ſub Alex. M anno 1. Cadauer ipſius, vt Ælianus auctor eſt lib. 6. ποικ. ἱστορ. Bagoas felibus obiecit, & oſſa quædam illius conuertit in manubria gladiarorum τὸ φονικὸν αὐτοῦ δεικνύμενος διὰ τούτων, eius in profundendo ſanguine immanitatem crudelitatemque hoc pacto ſignificans.

[i] *Poſtremo victus*] tertium in prœlio ad Arbela. Plutarchus in Alex. & Camillo. Arrian. lib. 3. Curt. lib. 5.

[k] *Cum Perſarum regno finiuit*] anno M. III M. DC. XLI. Olympiad. CXII. anno ſecundo.

Libri duo, qui ſequuntur, Alexandri M. res geſtas cõtinent: quibus percenſendis in Diodori quoque bibliotheca liber 17. totus conſumitur. Eas olim tum alii complures, tum Calliſthenes Ariſtotelis diſcipulus, & Ariſtobulus & Ptolemæus, qui adſidui regis comites rerumque omnium αὐτόπται fuerunt, litteris ac memoriæ prodiderunt. Quorum ſcripta tamen nobis hominũ ac temporum iniquitas iamdudum eripuit. Soli adhuc ſuperſunt, de Græcis quidem præter Diodorum, Plutarchus & Arrianus: Quorum ille & vitam eius deſcripſit in parallelis, & duos de ipſius fortuna peculiares libros cõpoſuit: hic vniuerſam eius hiſtoriam eleganti ac plane Xenophonteo dicendi genere libris octo perſecutus eſt. De Latinis vero adhuc reliquus eſt Quintus Curtius Rufus bonus inprimis ſcriptor & argutus, ſed ἀκέφαλος.

Galterus etiam poeta non contemnendus argumentum hoc peculiari poemate tractauit, quod ille ad exemplum Maronis & Statii nominat Alexandreida. Vltra commemoratos Oroſius, Zoſimus, Valerius Maximus, Plinius, Cicero, Apuleius aliique multi hinc inde de Alexandro Magno alius alia in litteras retulerunt. Quos & ipſos qui volet, cum volet, adeat.

Sed ne vlterius hoc Scholiorum quaſi filum pertexã, feſtinatione Typographorum impedior. Quæ tamen Scholia, vbi denuo liber typis mandabitur, beneuolo lectori, tum in hos decem tum in cæteros inſequentes libros & pleniora & accuratiora promittimus. Nam hæc, quæ nunc edimus, tumultuario (vt cum Apuleio loquar) intra pauculos dies & inter alias occupationes confecta ſunt.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XI.

BREVIARIVM.

1 Occiſo Philippo, Alexander Macedones in officio continet.

2 Initia principatus Alexandri. Perſas bello aggredi conſtituit.

3 Græcos defectionẽ cogitantes coercet.

4 Thebas, victis incolis reuertit, Athenienſibus infeſtus.

5 Sæuit in nouercæ ſuæ cognatos & in conſanguineos ſuos, deinde bellũ Perſicum aggreditur.

6 Diſciplinam militarem ordinat. Parua manu ingentia molitur. Perſas prœlio ſuperat.

7 Inſidiis vitatis, Gordiũ nodum fatalem callide ſoluit.

8 Tauro monte tranſcenſo, in grauiſſimum morbum incidit, & ſanitati reſtituitur.

9 Ad alterum prœlium apparatus. Atrox pugna. Strages Perſarũ & fuga Darii, cuius mater, vxor, filiæ captiuæ

ptiuæ, ab Alexandro regie excipiuntur.

10 Perſis ſuperatis, à Perſarum luxu Alexander ſuperatur. Nouæ in Orientem victoriæ. Tyrus expugnata.

11 Prouinciis non paucis receptis, pergit ad Hammonis oraculum.

12 Darii regnum ambit, & pacem petenti recuſat.

13 Tertii prœlii inter Alexandrum & Dariũ circumſtantiæ quædam.

14 Eiuſdem prælii deſcriptio. Perſæ fugantur. Præda ingenti potiuntur victores.

15 Darius à ſuis vinctus, & multis vulneribus cõfoſſus, ſalutem dicit Alexandro, & in morte regium animum prodit. Alexander Darii obitum fletu & regia ſepultura decorat.

Exercitus & ſubditorum Philippi, poſt domini ſui exceſſum, cogitationes variæ.

IN exercitu Philippi, ſicuti variæ gentes erant, ita eo occiſo, diuerſi motus animorum fuere. Alij quippe iniuſta ſeruitute oppreſſi, ad ſpem ſe libertatis erigebant; alij tædio longinquæ militiæ remiſſam ſibi expeditionem gaudebant; nonnulli facem nuptiis filiæ accẽſam, rogo patris ſubditam dolebant. Amicos quoq; tam ſubita mutatione rerum, haut mediocris metus ceperat, reputantes nunc prouocatam Aſiam; nunc Europam nondum perdomitam; nunc Illyrios & Thracas, & Dardanos, ceteraſq; barbaras gentes fidei dubiæ, & mentis infidæ: qui omnes populi ſi pariter deficiant, reſiſti nullo modo poſſe. Queis rebus, veluti medela quædam interuentus Alexandri fuit; qui pro concione, ita vulgus omne conſolatus, hortatusq; pro tempore eſt, vt & metum timentibus demeret, & in ſpem omnes impelleret. Erat hic annos 20, natus; in qua ætate ita moderate de ſe multa pollicitus eſt, vt appareret plura eum experimẽtis reſeruare, Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem dedit: quo facto tantum ſibi fauorem omnium conciliauit, vt corpus hominis, non virtutem regis mutaſſe ſe dicerent,

Quas Alexander virture ſua ſanat.

Et ſubditis gratum reddit ſui principatus initium.

Cædis paternæ vindex apparet.

Motus externos & internos compeſcit.

Perſicum bellum aggreditur.

Græcis à Demoſthene incitatis occurrendum eſſe decernit.

Eos opprimit celeritate felici.

2 Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: in quibus ante omnia, cædis cōſcios ad tumulum patris occidi iuſſit: ſoli Alexandro Lynciſtarum fratri pepercit, ſeruans ſane auſpicium dignitatis ſuæ; nam regem eum primus ſalutauerat. AEmulum quoq; imperij Caranum fratrem ex nouerca ſuſceptū, interfici curauit. Inter initia multas gentes rebellantes compeſcuit; orientes nonnullas ſeditiones extinxit. Quibus rebus erectus, citato gradu in Græciam contendit: vbi exemplo patris Corinthum euocatis ciuitatibus, dux in locum eius ſubſtituitur. Inchoatum deinde à patre Perſicum bellum aggreditur, in cuius apparatu occupato nuntiatur Athenienſes, & Lacedæmonios ab eo ad Perſas defeciſſe, auctoremq; eius defectionis, magno auri pondere à Perſis corruptum, Demoſthenem oratorem extitiſſe; qui Macedonum deletas omnes cum rege copias à Triballis affirmauerit, producto in concionem auctore, qui in eo prœlio, in quo rex ceciderit, ſe quoq; vulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme ciuitatium animos eſſe; præſidia Macedonum obſideri. Quibus motibus occurſurus tanta celeritate inſtructo paratoq; exercitu Græciam oppreſſit, vt quem venire non ſenſerant, videre ſe vix crederent.

A Theſſalis honorifice excipitur.

Athenienſibus pacem concedit.

3 In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat; beneficiorumq; Philippi patris, maternæq; ſuæ cum his ſub AEacidarum gente neceſſitudinis admonuerat. Cupide hæc Theſſalis audientibus, exemplo patris dux vniuerſæ gentis creatus erat; & vectigalia omnia, reditusq; ſuos ei tradiderant. Sed Athenienſes, ſicuti primi defecerant, ita primi pœnitere cœperunt; contemptum hoſtis in admirationem vertentes, pueritiamq; Alexandri ſpretam antea, ſupra virtutem veterum ducum extollentes. Miſſis itaq; legatis, bellum deprecantur: quibus audi-

auditis & grauiter increpatis, Alexander bellum remiſit. Inde Thebas exercitum conuertit, eadem indulgentia vſurus, ſi parem pœnitentiam inueniſſet. Sed Thebani armis, non precibus nec deprecatione vſi ſunt. Itaq; victi, grauiſſima quæq; ſupplicia miſerrimæ captiuitatis experti ſunt. In conſilio cum de excidio vrbis deliberaretur, Phocenſes, & Plataenſes, & Theſpienſes, & Orchomenij, Alexandri ſocij, victoriæq; participes, excidia vrbium ſuarum, crudelitatemq; Thebanorum referebant. ſtudia in Perſas non præſentia tantum, verum & vetera aduerſus Græciæ libertatem increpantes. Quamobrem odium eos omnium populorum eſſe; quod vel ex eo manifeſtari, quod iureiurando ſe omnes obſtrinxerint, vt victis Perſis Thebas diruerent. Adiiciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleuerunt, vt non præſenti tantum perfidia, verũ & vetere infamia inuiſi forent.

Thebanos ferro certantes atterit.

Aliæ ciuitates Græcorũ Thebas euerſas cupiunt.

4 *Tunc Cleadas vnus ex captiuis data poteſtate dicendi, non à rege defeciſſe, quem interfectum audierint, ſed à regis hæredibus; quicquid in eo ſit admiſſum, crudelitatis, non perfidiæ culpam eſſe, cuius tamen iam magna ſe ſupplicia pependiſſe: deleta iuuentute, nunc ſenum feminarumq; ſicuti infirmum, ita innoxium reſtare vulgus, quod ipſum ſtupris contumeliisq; ita vexatum eſſe, vt nihil amarius vmquam ſint paſſi: nec iam pro ciuibus ſe, qui tam pauci remanſerint orare; ſed pro innoxio patriæ ſolo, & pro vrbe, quæ non viros tantum; verum & deos genuerit. Priuata etiam regem ſuperſtitione deprecatur, geniti apud ipſos Herculis, vnde originem gens AEacidarum trahat; actaq; Thebis à patre eius Philippo pueritia: rogat vrbi parcat, quæ maiores eius partim apud ſe genitos, deos adoret; partim educatos ſummæ maieſtatis reges viderit.*

Cleadas captiuus Thebanus, pro patriæ conſeruatione habet orationem diſſuaſoriam ad Alexãdrum.

Ira furor breuis eſt.

Vrbs diruitur. Thebani venduntur.

Athenienſium miſericordia Alexandro inuiſa.

Sed

Alexandri crudelitas, quam ſequẽtibus ſeculis Turcæ & alii imitati ſunt. Eiuſmodi conſilium quod nonnulli politicum ſtrategema eſſe putant, nefarium ſcelus dicendum, quod Numinis vindictam & fatales pœnas attrahit in iſtos homicidas, earumque poſteros.

Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaq; vrbs diruitur; agri inter victores diuiduntur; captiui ſub corona venduntur, quorum pretium non ex ementium commodo, ſed ex inimicorum odio extenditur. Miſeranda res Athenieſibus viſa. Itaq; portas refugiis profugorum cõtra interdictum regis aperuere. Quam rem ita grauiter tulit Alexander, vt ſecunda legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remiſerit, vt oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedãtur: paratiſq; Athenienſibus, ne cogantur ſubire bellum, eo res deducta eſt, vt retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Perſarum viribus acceſſere.

5 Proficiſcens ad Perſicum bellum, omnes nouercæ ſuæ cognatos, quos Philippus in excelſiorem dignitatis locum prouehens, imperiis præfecerat, interfecit: ſed nec ſuis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia ſeditionis, procul ſe agente, in Macedonia remaneret: & regis ſtipendiarios conſpectioris ingenij, ad commilitium ſecum trahit; ſegniores ad tutelam regni relinquit. Adornato deinde exercitu naues onerat: vnde conſpecta Aſia, incredibili ardore mentis accenſus, duodecim aras deorum in belli vota ſtatuit. Patrimonium omne ſuum, quod in Macedonia Europaq; habebat, amicis diuidit ſibi Aſiam ſufficere præfatus. Priuſquam vlla nauis littore excederet, hoſtias cædit, petens victoriam bello, quo toties à Perſis petita Græcia vltor electus ſit: quibus longa iam ſatis, & matura imperia cõtigiſſe, quorumq; tempus eſſe vices excipere melius acturos.

Ambitio Alexandri, auaritia Alexandri exercitũ impellit.

Sed nec exercitus eius alia, quam regis animorum præſumptio fuit: quippe obliti omnes coniugum, liberorumq;, & longinquæ domo militiæ, Perſicum aurum, & totius Orientis opes, iam quaſi ſuam prædam duce-

ducebant: nec belli periculorumq; ſed diuitiarum meminerant. Cum delati in continentem eſſent, primus Alexander iaculum velut in hoſtilem terram iecit; armatusq; de naui tripudianti ſimilis proſiluit; atq; ita hoſtias cædit, precatus ne ſe regem illæ terræ inuitæ accipiant. In Ilio quoq; ad tumulos eorum, qui Troiano bello ceciderant, parentauit.

Deus pœnas repoſcit à Perſis. Ideo proſpere ſuccedut temeraria adoleſcentis Alexandri conſilia & geſta.

6 Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit, parcendum ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ poſſeſſuri venerint. In exercitu eius fuere peditum 30. duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naues centum 82. Hac tam parua manu vniuerſum terrarum orbem vtrum ſit admirabilius, vicerit an aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cum ad tam periculoſum bellum exercitum legeret, non iuuenes robuſtos, nec primum florem ætatis, ſed veteranos; pleroſq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre, patruiſq; militauerāt, elegit: vt non tam milites, quam magiſtros militiæ electos putares. Ordines quoq; nemo niſi ſexagenarius duxit: vt ſi principia caſtrorum cerneres, ſenatum te alicuius priſcæ reipub. videre diceres. Itaq; nemo in prœlio fugam, ſed victoriam cogitauit; nec in pedibus cuiquã ſpes, ſed in lacertis fuit. Contra rex Perſarum Darius, fiducia virium, nil aſtu agere, affirmans ſuis occulta cõſilia victoriæ furtiuæ non conuenire; nec hoſtem regni finibus arcere, ſed in intimum regnum accipere: glorioſius ratus repellere bellum, quam non admittere. Prima igitur congreſſio in campus Adraſtius fuit. In acie Perſarum ſexcenta millia militum fuere, quæ non minus arte Alexandri quam virtute Macedonum ſuperata terga verterunt. Magna itaq; cædes Perſarum fuit. De exercitu Alexandri nouem pedites, centum viginti equites cecidere, quos rex impenſe ad ceterorum exemplum

Milites à populatione Aſiæ prohibet.

Parua manu Perſas aggreditur.

In omni cõflictu non tam prodeſt multitudo quam virtus.

Pugna prima aduerſus Perſas.

Victoria penes Alexandrum.

plum humatos, ſtatuis equeſtribus donauit, cognatisq; eorum immunitates dedit. Poſt victoriam maior pars

Victoriæ effectus.

Aſiæ ad eum defecit. Geſſit & plura bella cum præfectis Darij, quos iam non tam armis, quam terrore nominis ſui vicit.

Inſidiæ Alexandro ſtructæ.

7 Dum hæc aguntur, interim indicio captiui ad eum defertur, inſidias ei ab Alexandro Lynciſtarum, genero Antipatri, qui præpoſitus Macedoniæ erat, parari. Ob quam cauſam timens, ne quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit.

Gordien Phrygiæ vrbem petit.

Poſt hæc Gordien vrbem petit, quæ poſita eſt inter Phrygiam maiorem & minorem: cuius vrbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, ſed quod audierat in ea vrbe in templo Iouis iugum Gordij poſitum; cuius nexum ſi quis ſoluiſſet, eum tota Aſia regnaturum, antiqua oracula ceciniſſe. Huius rei cauſa &

Nodi ſeu iugi Gordii fabula.

origo illa fuit. Gordius cum in his regionibus bubus conductis araret, aues eum omnis generis circumuolare cœperunt: profectus ad conſulendos augures vicinæ vrbis, obuiam in porta habuit virginem eximiæ pulchritudinis; percontatus eam, quem potiſſimum augurem conſuleret: illa audita cauſa conſulendi, gnara artis ex diſciplina parentum, regnum ei portendi, re-

Gordius, qua ratione Phrygum rex factus ſit.

ſpondit: polliceturq; ſe & matrimonij, & ſpei ſociam. Tam pulchra conditio, prima regni felicitas videbatur. Poſt nuptias, inter Phrygas orta ſeditio eſt. Conſulentibus de fine diſcordiarum, oracula reſponderunt, regem diſcordiis opus eſſe. Iterato quærentibus de perſona regis, iubentur eum regem obſeruare, quem reuerſi primum in templum Iouis euntem plauſtro reperiſſent. Obuius illis Gordius fuit, ſtatimq; eum regem conſalutant: ille plauſtrum, quo vehenti regnum delatum fuerat, in templo Iouis poſitum, maieſtati regiæ conſecra-

cra-

crauit. Poſt hunc filius Mida regnauit, qui ab Orpheo ſacrorum ſolemnibus initiatus, Phrygiam religionibus impleuit: quibus tutior omni vita, quam armis fuit. Igitur Alexander capta vrbe cum in templum Iouis veniſſet, iugum plauſtri requiſiuit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abſcondita reperire nõ poſſet, violentius oraculo vſus, gladio loramenta cædit: atque ita reſolutis nexibus, latentia in nodis capita inuenit.

Gordio Mida ſuccedit.

Alexander gladio iugũ & nodos Gordii ſoluit.

8 Hæc illi agenti, nuntiatur Darium cum ingenti exercitu aduentare. Itaque timens anguſtias, magna celeritate Taurum tranſcendit; in qua feſtinatione quingenta ſtadia curſu fecit. Cum Tarſum veniſſet, captus Cydni fluminis amœnitate, per mediam vrbem influentis, proiectis armis, plenus pulueris, ac ſudoris, in præfrigidam vndam ſe proiecit. Tum repente tantus neruos eius occupauit rigor, vt intercluſa voce non ſpes modo remedij, ſed nec dilatio periculi inueniretur. Vnus erat ex medicis, nomine Philippus, qui ſolus remedium pollicetur: ſed & ipſum, Parmenionis pridie à Cappadocia miſſæ epiſtolæ, ſuſpectum faciebant: qui ignarus infirmitatis Alexandri ſcripſerat, à Philippo medico caueret: nam corruptum illum à Dario ingenti pecunia eſſe. Tutius tamen eſt ratus, dubiæ ſe fidei medici credere, quam indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epiſtolas medico tradidit; atq; ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Vt ſecurum conſpexit, lætior factus eſt, ſanitatemq; quarta die recepit.

Taurũ montẽ tranſcendit.

Graui morbo, temeritate acquiſito corripitur.

Medico dubiæ fidei ſalutem ſuam committit.

Sanitatem recepit.

9 Interea Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum millibus equitum in aciem procedit. Mouebat hæc multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ, Alexandrum: ſed interdum reputabat, quãtas res

Darii numeroſus exercitus.

Alexandri validus.

cum

cum iſta paucitate geſſiſſet; quantosq; populos fudiſſet. Itaq; cum ſpes metum vinceret, periculoſius differre bellum ratus, ne deſperatio ſuis creſceret, circũuectus ſuos,

Strategema Alexandri.

ſingulas gentes diuerſa oratione alloquitur, Illyrios & Thracas opum ac diuitiarum oſtentatione; Græcos veterum bellorum memoria, interneciuiq; cum Perſis odij accendebat: Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Aſiæ expetitæ; nec inuentos illis toto orbe

Aliud ſtrategema.

pares viros gloriatur. Ceterum & laborum finẽ hunc, & gloriæ cumulum fore. Atq; inter hæc identidem cõſiſtere aciem iubet, vt hac mora conſueſcant oculis turbam hoſtium ſuſtinere.

Darii vigilantia, & admonitio ad milites.

Nec Darij ſegnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe omiſſis ducum officiis, ipſe omnia circumire, ſingulos hortari, veteris gloriæ Perſarum, imperijq; perpetuæ à diis immortalibus datæ poſſeſſionis admonere.

Prœlium.

Poſt hæc prœlium ingentibus animis committitur. In eo vterq; rex vulneratur: tamdiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius.

Fuga Darii.

Exinde cædes Perſarum ſecuta eſt.

Strages Perſarum.

Cæſa ſunt peditum vnum & ſexaginta millia, equitum decem millia; capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedeſtres 130. equites 150.

Præda ingẽs.

In caſtris Perſarum multum auri, ceterarumq; opum inuentum.

Captiui.

Inter captiuos caſtrorum, mater, & vxor eademq; ſoror, & filiæ duæ Darij fuere. Ad quas

Alexandri clementia erga captiuos.

viſendas hortandasq; cum Alexander veniſſet, conſpectis armatis inuicem ſe amplexæ, velut ſtatim morituræ complorationem ediderunt. Prouolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, ſed dum Darij corpus ſepeliant, delationem mortis deprecantur. Motus tanta mulierum pietate Alexander, & Darium viuere dixit; & timentibus mortis metum dempſit; easq; haberi, vt reginas præcepit: Filias quoq; non ſordidius dignitate patris ſperare matrimonium iuſſit.

10 Poſt

Poſt hæc opes Darij, diuitiarumque apparatum contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxurioſa conuiuia, & magnificentiam epularum ſectari, tunc Barſenen captiuam diligere propter formæ pulchritudinem cœpit. A qua poſtea ſuſceptum puerum Herculem vocauit.

Miratur & amplectitur Alexander Perſarum luxum.

Memor tamen adhuc Darium viuere, Parmenionem ad occupandam Perſicam claſſem, aliosq; amicos ad recipiendas Aſiæ ciuitates miſit: quæ ſtatim audita fama victoriæ, ipſis Darij præfectis cum auri magno pondere tradentibus ſe, in poteſtatem victorum venerunt.

Aſiæ ciuitates victor recipit.

Tunc in Syriam proficiſcitur: vbi obuios cum inſulis multos Orientis reges habuit. Ex his pro meritis ſingulorum alios in ſocietatem recepit; aliis regnum ademit, ſuffectis in loca eorum nouis regibus.

In Syriam proficiſcitur.

Inſignis præter ceteros fuit Abdalonimus, rex ab Alexandro Sidoniæ conſtitutus. Quem Alexander, cum operas oblocare ad puteos exhauriendos, hortosq; irrigandos ſolitus eſſet, miſere vitam exhibentem, regem fecerat, ſpretis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putarent.

Abdalonimum agricolam Sidoniæ regem conſtituit.

Tyriorum ciuitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro miſiſſet, grate munere accepto, Tyrum ſe ire velle ad vota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius id eum in Tyro vetere & antiquiore templo facturum dicerent, deprecantes eius introitum, ita exarſit, vt vrbi excidium minaretur. Confeſtimq; exercitu inſulæ applicato, non minus animoſis Tyriis fiducia Carthaginenſium, bello excipitur.

Tyrios primum benigne excipit, deinde bello adoritur.

Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quæ Carthagine condita, tertiam partem orbis quæſiſſet; turpe ducentes, ſi feminis ſuis plus animi fuiſſet in imperio quærendo, quam ſibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthaginem, & arceſſitis mox

Et non magno poſt tempore per proditionem capit.

auxiliis, non magno poſt tempore per proditionem capiuntur.

Rhodo, Ægypto, Cilicia receptis, pergit ad Iouis Hammonis oraculum, vt dum quærit Deus haberi, adultera proles agnoſcatur.

11 Inde Rhodum Alexander, AEgyptū, Ciliciamq́; ſine certamine recipit. Ad Iouem deinde Hammonem pergit, conſulturus & de euentu futurorum, & de origine ſua. Namq́; mater eius Olympias confeſſa viro ſuo Philippo fuerat, Alexandrū non ex eo ſe, ſed ex ſerpente ingentis magnitudinis concepiſſe. Deniq́; Philippus vltimo prope vitæ ſuæ tempore, filium ſuum non eſſe palam prædicauerat: Qua ex cauſa Olympiadem, velut ſtupri compertam, repudio dimiſerat. Igitur Alexander cupiens originē diuinitatis acquirere, ſimul & matrem infamia liberare, per præmiſſos ſubornat antiſtites, quid ſibi reſponderi vellet. Ingredientem templum, ſtatim antiſtites vt Hammonis filium ſalutant. Ille lætus dei adoptione, hoc ſe patre cenſeri iubet. Rogat deinde, an omnes interfectores parētis ſui ſit vltus: reſpondetur patrē eius nec poſſe interfici, nec mori; regis Philippi peractam pene vltionem eſſe. Tertiam interrogationem poſcenti, victoriam omnium bellorum, poſſeſſionemq́; terrarum dari reſpondetur. Comitibus quoque ſuis reſponſum, vt Alexandrum pro deo, non pro rege colerent. Hinc illi aucta inſolentia, mirusq́; animo increuit tumor, exempta comitate, quam & Græcorum literis, & Macedonum inſtitutis didicerat. Reuerſus ab Hammone Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput eſſe AEgypti iubet.

Malus genius væſano adoleſcenti ambitionis & ſuperbiæ profanæ venenum magis ac magis inſtillat.

Darii regnum petit.

12 Darius cum Babyloniam profugiſſet, per epiſtolas Alexandrum precatur, redimendarum ſibi captiuarum poteſtatem faciat, inq́; eam rem magnam pecuniā pollicetur. Sed Alexander in pretium captiuarum regnum omne, non pecuniam petit. Interiecto tempore, aliæ epiſtolæ Darij Alexandro redduntur, quibus filiæ matri-

Superbe Dario reſpōdet.

matrimonium & regni portio offertur: ſed Alexander ſua ſibi dari reſcripſit; iuſsitq́, ſupplicem venire, & regni arbitria victori permittere. Tum ſpe pacis amiſſa, bellum Darius reparat: cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum obuiam vadit Alexandro. In itinere nuntiatur vxorem eius ex colliſione abiecti partus deceſsiſſe, eiusq́, mortem illacrymatum Alexandrum, exequiasq́, benigne proſecutum, idq́, eum non amoris, ſed humanitatis cauſa feciſſe: Nam *ſemel tantum eam Alexãdro viſam eſſe, cum matrem filiasq́, eius paruulas frequenter conſolaretur. Tunc ſe ratus vere victum, cum poſt tot prœlia, etiam beneficiis ab hoſte ſuperaretur; gratumq́, ſibi eſſe, ſi vincere nequeat, quod à tali potiſſimum vinceretur. Scribit itaque & tertias epiſtolas, & gratias agit, quod nihil in ſuos hoſtile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni vſq́, flumen Eufraten, & alteram filiam vxorem; pro reliquis captiuis triginta millia talentum. Ad hæc Alexander gratiarum actionem ab hoſte ſuperuacaneam eſſe reſpondit; nec à ſe quicquam factum in hoſtis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis ſibi lenocinia quæreret: ſed animi magnitudine, qua didicerit aduerſus vires hoſtium, non aduerſus calamitates contendere; polliceturque præſtaturum ſe ea Dario, ſi ſecundus ſibi, non par haberi velit. Ceterum neque mundum poſſe duobus ſolibus regi, neque orbem ſumma duo regna ſaluo ſtatu terrarum habere: proinde aut deditionem ea die, aut in poſteram, aciem paret; nec polliceatur ſibi aliam, quam ſit expertus victoriam.*

Ideo Darius bellum reparat.

Ob humanitatẽ Alexandri de proſpero ſucceſſu deſperat.

Pacem ambit.

Quam non impetrat.

Monarchiæ thronus, duos non admittit principes.

13 *Poſtera die aciem producunt: tum repente ante prœlium, confectum curis Alexandrum ſomnus arripuit. Cum ad pugnam ſolus rex deeſſet, à Parmenione*

Tertiæ pugnæ inter reges circumſtantiæ.

Animi confidentia mira in Alexandro.

Vtraq; acies hoſtibus ſpectaculo.

Oratio Darii. Et Alexandri ad Macedonas.

ægre excitatus, quærentibus ſomni cauſas omnibus inter pericula, cum etiam in otio ſemper parcior fuerit: Magno ſe æſtu liberatum ait, ſomnumq; ſibi à repentina ſecuritate datum, quod liceat cum omnibus Darij copiis confligere; veritum ſe longam belli moram, ſi Perſæ exercitum diuiſiſſent. Ante prœlium vtraq; acies hoſtibus ſpectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumq; pulchritudinem mirabantur: Perſæ à tam paucis victa ſuorum tot millia, ſtupebant. Sed nec duces circumire ſuos ceſſabant. Darius vix denis armatis ſingulos hoſtes, ſi diuiſio fieret, euenire dicebat: Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hoſtium, ne corporis magnitudine, vel coloris nouitate mouerentur: tantum meminiſſe iubet, cum iiſdem ſe tertio pugnare; nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem ſecum tam triſtem memoriam cædium ſuarum, & tantum ſanguinis duobus prœliis fuſi ferrent: & quemadmodum Dario maiorem turbam hominum eſſe, ſic virorum ſibi. Hortatur ſpernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ, quam periculi ſit; cum victoria non armorum decore, ſed ferri virtute quæratur.

Prœlium cōmiſſum.

Perſis victis Darius fugit.

Suis ſuperſtitibus conſultum cupit.

Alexandri virtus.

14 Poſt hæc prœlium committitur. Macedones in ferrum cum contemptu toties à ſe victi hoſtis ruebant: contra Perſæ mori, quam vinci præoptabant. Raro vllo prœlio tantum ſanguinis fuſum eſt. Darius cum vinci ſuos videret, mori voluit & ipſe; ſed à proximis fugere compulſus eſt. Suadentibus deinde quibuſdam, vt pons Cydni fluminis, ad iter hoſtium impediendum, interclauderetur; non ita ſe ſaluti ſuæ velle conſultum ait, vt tot millia ſociorum hoſti obiiciat; debere & aliis fugæ viam patere, qua patuerit ſibi. Alexander autem periculoſiſſima quæq; aggrediebatur, & vbi confertiſſimos hoſtes

hoſtes acerrime pugnare conſpexiſſet, eo ſe ſemper immergebat; periculaq; ſua eſſe, non militum volebat. Hoc prœlio Aſiæ imperium rapuit, quinto poſt acceptum regnum anno; cuius tanta felicitas fuit, vt poſt hoc nemo rebellare auſus ſit: patienterq; Perſæ poſt imperium tot annorum, iugum ſeruitutis acceperint. Donatis refectiſq; militibus 34. diebus prædam recognouit. In vrbe deinde clauſa 40. millia talentum inuenit. Expugnat & Perſepolim, caput Perſici regni, vrbem multis annis illuſtrem; refertamq; orbis terrarum ſpoliis, quæ interitu eius primum apparuere. Inter hæc 800. admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captiuitatis truncata corporis parte tulerant; rogãtes vt, ſicuti Græciam, ſe quoq; ab hoſtium crudelitate vindicaret. Data poteſtate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quam deteſtandum ſui conſpectum reportarent.

Felicitas.

Ingẽs præda.

Perſepolis expugnatio.

In Græcos captiuos Alexandri clementia.

15 *Interea Darius in gratiam victoris à cognatis ſuis aureis compedibus, catenisq; in vico Parthorũ Thara vincitur. Credo ita diis immortalibus vindicantibus, vt in terra eorum, qui ſucceſſuri imperio erant, Perſarum regnum finiretur. Alexander quoque citato curſu poſtera die ſuperuenit: ibique cognouit Darium clauſo vehiculo per noctem exportatum. Iuſſo itaq; exercitu ſubſequi, cum 6. millibus equitum, fugientem inſequitur: in itinere multa & periculoſa prœlia facit. Emenſus deinde multa millia paſſuum, cum nullum Darij indicium reperiſſet, reſpirandi equis data poteſtate, vnus ex militibus dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium multis quidem vulneribus confoſſum, ſed ſpirantem adhuc inuenit: qui applicito captiuo cum ciuem ex voce cognouiſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium habere ſe dixit, quod apud intel-*

Darius perfide à ſuis vinctus.

In itinere, crudeliter vulneribus confoditur.

Mandata Alexandro perferenda Perſæ cuidam committit.

tellecturum locuturus eſſet, nec incaſſum poſtremas voces emiſſurus. Perferri hæc Alexandro iubet, ſe nullis in eum meritorum officiis, maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberiſq; ſuis regium eius, non hoſtilem animum expertus, felicius hoſtem quam cognatos ſortitus ſit: quippe matri & liberis ſuis ab eodem hoſte vitam datam; ſibi à cognatis ereptam, quibus & vitam, & regna dederit: Quamobrem gratiam illis eam futuram, quam ipſe victor volet. Alexandro referre ſe, quam ſolam moriens poteſt gratiam; precari ſuperûm inferûmque numina, & regales deos, vti illi terrarum omnium victori contingat imperium: pro ſe iuſtam magis, quam grauem ſepulturæ veniam orare. Quod ad vltionem pertineat, iam non ſuam, ſed exempli, communemq; omnium regum eſſe cauſam, quam negligere, illi & indecorum & periculoſum eſſe: quippe cum in altero iuſtitiæ eius, in altero etiam vtilitatis cauſa verſetur. In quam rem vnicum pignus fidei regiæ dexteram ſe ferendam Alexandro dare. Poſt hæc porrecta manu exſpirauit. Quæ vbi Alexandro nuntiata ſunt, viſo corpore defuncti, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt; corpuſque regio more ſepeliri, & reliquias eius maiorum tumulis inferri iuſſit.

Darii morientis magnus animus.

Reges in ipſos imperium eſt ſummi regis.

Alexandri humanitas.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XII.

BREVIARIVM.

1 Alexandri in retinendo milite ſolertia. Bellum Græci abſente Alexandro reparant.

2 Epiri rex Alexander Italiam turbat, & tandem in pugna cadit. Scythę Alexandri præfectum & exercitum internecione delent.

3 Alexandri ſimulatio, ambitio, cum Thaleſtri concubitus, luxus & profuſiones.

4 Qua ratione Macedones tumultuantes in officio continet.

5 In domeſticos ſuos ferrum ſtringit, & noua ratione aduerſarios vlciſcitur. Populos multos ſubigit, & Beſſum Darii interfectorem de medio tolli curat.

6 In cõuiuio mactat Clitum amicum, quem fruſtra deſiderat, peccati ſera pœnitentia ductus.

7 Ad ingenium reuerſus in prudentes conſiliarios ſæuit. ad Orientem ſtatuit imperii limites. Bacchi veſtigiis delectatur, Herculiſque geſta ſuperare contendit.

8 Porum prœlio ſuperatum regie excipit & dimittit. Multis populis expugnatis quietem exercitui concedere velle videtur.

9 Bellum inſtaurat. In Sugambrorum vrbe de vita certat & periclitatur, ab amicis periculo ereptus.

10 Oceanum luſtrat, terminos imperii ſtatuit. Præfectos vita priuat, & ad nuptias applicat animum.

11 Liberalitas, munificentia & ſeueritas eiuſdem.

12 Qua ratione Macedones ſeditioſos ad officium reuocauerit. Ephæſtionis obitus & tumulus.

13 Dum Occidentales prouincię manus porrigunt, Alexander Babylonem pergens in lethalem morbum incidit.

14 Antipatri artibus veneno extinctus Alexander.

15 Alexandri moribundi nouiſſima verba.

16 Magni huius Macedonis, annos triginta tres nati quum deceſſit, elogium.

Alexander honore afficit amiſſorum militum memoriam. Superſtitibus prædam diuidit.

ALEXANDER in perſequēdo Dario, amiſſos milites magnis funerum impenſis extulit; reliquis expeditionis eius ſociis, tredecim millia talentum diuiſit. Equorum maior pars æſtu amiſſa, inutileſque etiam qui ſuperfuerant, facti. Pecunia omnis centum nonaginta millia talentum Ecbatana nuper congeſta, eiq; Parmenio præpoſitus. Dum hæc aguntur, epiſtolæ Antipatri Macedonia ei redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in Græcia; bellum Alexandri regis Epiri in Italia; bellum Sopyrionis præfecti eius in Scythia, continebatur. Quibus varie affectus, plus tamē lætitiæ cognitis mortibus duorum æmulorum regum, quam doloris amiſſi cum Sopyrione exercitus ſuſcepit. Namq; poſt profectionem Alexandri, Græcia ferme omnis in occaſionem recuperandæ libertatis, ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedæmoniorum ſecuta, qui Philippi Alexandriq; pacem ſoli ſpreuerant, & leges reſpuerant. Dux huius belli Agis rex Lacedæmoniorum fuit; quem motum Antipater contractis militibus, in ipſo ortu oppreſſit. Magna tamen vtrimq; cædes fuit. Agis rex cum ſuos terga dantes videret, dimiſſis ſatellitibus, vt Alexandro felicitate non virtute inferior videretur, tātam ſtragem hoſtium edidit, vt agmina interdum fugaret. Ad poſtremum, & ſi à multitudine victus, gloria tamen omnes vicit.

Bella abſente Alexandro geſta.

Agis rex Lacedæmoniorum pro Græciæ libertate pugnans interficitur.

Epiri rex Alexander, dominandi cupiditate ductus, & fatorum vi pertractus, arma mouet.

2 Porro Alexander rex Epiri, in Italiam à Tarentinis, auxilia aduerſus Brutios deprecantibus, ſolicitatus, ita cupide profectus fuerat, veluti in diuiſione orbis terrarum, Alexandro Olympiadis ſororis ſuæ filio Oriens, ſibi Occidens ſorte contigiſſet; non minorem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliaq;, quam ille in Aſia, & in Perſis habiturus. Huc accedebat, quod ſicut Ale-

Alexandro Magno Delphica oracula inſidias in Macedonia, ita huic reſponſum Dodonæi Iouis vrbem Pandoſiam, amnemq; Acheruſium prædixerat. Quæ vtraq; cum in Epiro eſſent, ignarus eadem & in Italia eſſe, ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur, cum in Italiam veniſſet, primum illi bellum cum Appulis fuit: quorum cognito vrbis fato; breui poſt tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namq; túnc temporis vrbs Appulis Brunduſium, quam AEtoli, ſequuti tum fama rerum in Troia geſtarum clariſſimum ac nobiliſſimum ducem Diomedem, condiderant: ſed pulſi ab Appulis, conſulẽtes oracula reſponſum acceperant, locum quem repetiſſent, perpetuo poſſeſſuros. Hac igitur ex cauſa, per legatos cum belli comminatione, reſtitui ſibi ab Appulis vrbem poſtulauerant. Sed vbi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in vrbe ſepelierant, perpetuam ibi ſedem habituros. Atq; ita defuncti reſponſo, diu vrbem poſſederunt. Quod factum cum cognouiſſet Alexander, antiquitatis fata veneratus, bello Appulorum abſtinuit. Geſſit & cum Brutiis Lucaniſq; bellum; multasque vrbes cepit: tum & cum Metapontinis, & Pediculis, & Romanis fœdus, amicitiamque fecit. Sed Brutij Lucaniq; cum auxilia à finitimis contraxiſſent, acrius bellum repetiuere. Ibi rex iuxta vrbem Pandoſiam & flumen Acheronta, non prius fatalis loci cognito nomine quam occideret, interficitur; moriensq;, non in patria fuiſſe ſibi periculoſam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus eius Thurij publice redemptum ſepulturæ tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italia, Sopyrion quoq;, præfectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, ocioſum ſe ratus, ſi nihil & ipſe geſſiſſet, adunato 30. millium exercitu, Scythis bellum in-

Et in Italiam ad exitium pergit, ab idoli oraculo ambiguo deluſus.

Appulos adoritur, deinde intactos relinquit.

Brutios & Lucanos perſequitur.

Tandem in loco fatali pugnans interficitur.

Iuſtis Scytharum armis fauet Numen.

tulit: Caſuq; cum omnibus copiis, pœnas temere illati belli genti innoxiæ, luit.

Alexandri Macedonis ſimulatio.

3 Hæc cum nuntiata in Parthis Alexandro eſſent, ſimulato mœrore, propter Alexandri cognationem, exercitui ſuo triduum luctum indixit. Omnibus deinde velut perpetrato bello, reditum in patriam exſpectantibus, coniugesque ac liberos ſuos animo iam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat:

Dominandi affectus immenſus.

ibi nihil actum tot egregiis prœliis ait, ſi incolumis Orientalis barbaria relinquatur; nec ſe corpus, ſed regnum Darij petiſſe; perſequendosque eſſe eos, qui a regno defecerint. Hac oratione velut ex integro incitatis militum animis, Hyrcaniam, Mardosque ſubegit.

Amazonum reginā thoro excipit.

Ibi ei occurrit Thaleſtris ſiue Minithæa Amazonum regina cum 300. mulieribus, 25. dierum inter confertiſſimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quæſitura: cuius conſpectus aduentusque admirationi omnibus fuit, & propter inſolitum feminis habitum, & propter expetitum concubitum. Ob hoc tredecim diebus otio à rege datis, vt viſa eſt vterum impleſſe, diſceſſit.

Perſarum regum habitū, faſtum & luxum induit.

Poſt hæc Alexander habitum regum Perſarum, & diadema inſolitum antea regibus Macedonicis, velut in leges eorum quos vicerat tranſiret, aſſumit. Quæ ne inuidioſius in ſe vno cōſpicerentur, amicos quoque ſuos longam veſtem auratam, purpureamque ſumere iubet, vt luxum quoque, ſicuti cultum Perſarum imitaretur. Inter pellicum regiarum greges electæ pulchritudinis, nobilitatisque noctium vices diuidit.

Inde opum profuſiones. Male parta, male dilabuntur.

His rebus ingentes epularum apparatus adiicit, ne ieiuna & deſtructa luxuria videretur, conuiuiumque iuxta regiam magnificentiam ludis exornat: immemor prorſus tantas opes amitti his moribus, non quæri ſolere.

4 In-

Militari diſciplinæ aſſueti molliciem improbant.

4 Inter hæc indignatio omnium totis caſtris erat, à Philippo illum patre tantum degenerauiſſe, vt etiam patriæ nomen eiuraret, moresq; Perſarum aſſumeret, quos propter tales mores vicerat. Sed ne ſolus vitiis eorum, quos armis ſubegerat, ſuccubuiſſe videretur; militibus quoq; ſuis permiſit, ſi quarum captiuarum conſuetudine tenerentur, ducere vxores: exiſtimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in caſtris imaginem quandam larium, ac domeſticæ ſedis: ſimul & laborem militiæ molliorem fore dulcedine vxorum. In ſupplementa quoque militum, minus exhauriri poſſe Macedoniam, ſi veteranis patribus tyrones filij ſuccederent, militaturi in vallo, in quo eſſent nati; conſtantioresq; futuri, ſi non ſolum tyrocinia, verum & incunabula in ipſis caſtris poſuiſſent: quæ conſuetudo in ſucceſſoribus quoq; Alexandri manſit. Igitur & alimenta pueris ſtatuta; & inſtrumenta armorum, equorumq; iuuenibus data; & patribus, pro numero filiorum, præmia ſtatuta: Si quorum patres occidiſſent, nihilominus pupilli ſtipendia patrum trahebant; quorum pueritia inter varias expeditiones, militia erat. Itaq; à paruula ætate periculis laboribusq; indurati, inuictus exercitus fuere: neque caſtra aliter quam patriam, neque pugnam aliud vmquam, quam victoriam duxere. Hæc ſuboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his ſtatuitur ex nobilibus Perſarum Andragoras: inde poſtea originem Parthorum reges habuere.

Alexandri politicum ſtrategema.

Alimenta militum Macedonum pueris ſtatuta.

Pupillis patrum ſtipendia numerata.

Parthorum regum origo.

5 Interea Alexander non regio, ſed hoſtili odio ſæuire in ſuos cœpit. Maxime indignabatur carpi ſe ſermonibus ſuorum, Philippi patris, patriæque mores ſubuertiſſe. Propter quæ crimina, Parmenion quoque ſenex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de

Hoſtibus externis ceſſantibus Alexāder ferrum in domeſticos ſuos conuertit.

vtroq;

Viros de ſe optime meritos obtruncat.

vtroq; prius quæſtionibus habitis, interficitur. Fremere itaq; omnes vniuerſis caſtris cœpere, innoxij ſenis, filijq; caſum miſerantes; interdum ſe quoq; non debere melius ſperare dicentes. Quæ cum nuntiata Alexandro eſſent, verens ne hæc opinio etiam in Macedoniam diuulgaretur, & ne victoriæ gloria ſæuitiæ macula infuſcaretur, ſimulat ſe ex amicis quoſdam in patriam victoriæ nũtios miſſurum.

Nouo ſtrategemate aduerſarios vlciſcitur.

Hortatur milites ſuis ſcribere, rariorem habituros occaſionem, propter militiam remotiorem. Datos faſces epiſtolarum tacite ad ſe deferri iubet: ex quibus cognito de ſe ſingulorum iudicio, in vnam cohortem eos qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut conſumpturus eos, aut in vltimis terris in colonias diſtributurus.

Populos ad Caucaſum ſubigit.

Inde Drancas, Euergetas, Parymas, Parapammenos, Adaſpios, ceteroſq; populos, qui in radice Caucaſi morabantur, ſubegit.

Beſſum Darij interfectorẽ excruciandũ tradit, & aſtute ſeditioſos amouet.

Interea vnus ex amicis Darij Beſſus, vinctus perducitur, qui regem non ſolum prodiderat, verum & interfecerat. Quem in vltionem perfidiæ excruciandum fratri Darij tradidit; reputans non tam hoſtem ſuum fuiſſe Darium, quam amicum eius, à quo eſſet occiſus. Et vt his terris nomen relinqueret, vrbem Alexandriam ſuper amnẽ Tanaim condidit, intra diem ſeptimumdecimum muro 6. millium paſſuum conſummato, translatis eo trium ciuitatium populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoq; Sogdianiſque 12. vrbes condidit, diſtributis his, quoſcunq; in exercitu ſeditioſos habebat.

Ebrius Clitum interficit. Quid nõ ebrietas deſignat?

6 His ita geſtis ſollemni die amicos in conuiuium vocat. Vbi orta inter ebrios rerum à Philippo geſtarum mentione, præferre ſe patri ipſe, rerumq; ſuarum magnitudinem extollere cœlo tenus cœpit, aſſentante maiore conuiuarum parte. Itaque cum vnus è ſenibus Clitus, fiducia amicitiæ regiæ, cuius palmam tenebat, memo-

Ebrietatis turpes effectus.

moriam Philippi tueretur, laudaretque eius res geſtas; adeo regem offendit, vt telo à ſatellite rapto, eundem in conuiuio trucidauerit. Qua cæde exultans, mortuo patrocinium Philippi, laudemq; paternæ militiæ obiectabat. Poſtquam ſatiatus cæde animus conquieuit, & in iræ locum ſucceſſit exiſtimatio, modo perſonam occiſi, modo cauſam occidendi conſiderans, pigere eum facti cœpit: quippe paternas laudes tam iracunde accepiſſe ſe, quam nec conuitia debuiſſet; amicumque ſenem & innoxium à ſe occiſum, inter epulas & pocula, dolebat.

Sera nimis pœnitentia Alexandri.

Eodem igitur furore in pœnitentiam, quo pridem in iram verſus, mori voluit. Primum in fletus progreſſus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quaſi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in ſe vertit: peregiſſetq; facinus, niſi amici interueniſſent.

Suæ crudelitatis & intemperantiæ luit pœnas.

Manſit hæc voluntas moriendi etiam ſequentibus diebus. Acceſſerat enim pœnitentiæ nutricis ſuæ, & ſororis Cliti recordatio; cuius abſentis eum maxime pudebat: tam fœdam illi alimentorum ſuorum mercedem redditam, vt in cuius manibus pueritiam egerat, huic iuuenis, & victor, pro beneficiis funera remitteret.

Peccati turpitudo.

Reputabat deinde, quantum in exercitu ſuo, quantum apud deuictas gentes fabularum atq; inuidiæ, quantum apud ceteros amicos metum & odium ſui fecerit; quam amarum & triſte reddiderit conuiuium ſuum, non armatus in acie, quam in conuiuio terribilior. Tunc Parmenion & Philotas, tunc Amyntas conſobrinus, tunc nouerca fratresque interfecti: tunc Attalus, Eurylochus, Pauſanias, aliiq; Macedoniæ extincti principes occurrebant.

Vnde inuidia & deſperatio, quam exercitus abrumpit, & Calliſthenis oratio.

Ob hæc illi quattriduo perſeuerata inedia eſt, donec exercitus vniuerſi precibus exoratus eſt, precantis ne ita mortẽ vnius doleat, vt vniuerſos perdat, quos in vltimam deductos Barbariam, inter infeſtas, & ir-

rita-

ritatas bello gentes, deſtituat. Multum profuere Calliſthenis philoſophi preces, condiſcipulatu apud Ariſtotelem familiaris illi, & tunc ab ipſo rege ad prodenda memoriæ acta eius accitus. Reuocato igitur ad bella animo, Choraſinos & Dahas in deditionem accepit.

Redit ad ingenium princeps ambitioſus: & in conſiliarios prudentes ſæuit crudeliter.

7 *Deinde quod primo ex Perſico ſuperbiæ regiæ more diſtulerat, ne omnia pariter inuidioſiora eſſent, non ſalutari, ſed adorari ſe iubet. Acerrimus inter recuſantes Calliſthenes fuit. Quæ res & illi, & multis principibus Macedonum exitio fuit: ſiquidem ſub ſpecie inſidiarum omnes interfecti. Retentus tamen eſt à Macedonibus mos ſalutandi regis, exploſa adoratione.*

Vltimo Oriente Imperium finire quærit.

Poſt hæc Indiam petit, vt Oceano, vltimoq; Oriente finiret imperium. Cui gloriæ, vt etiam exercitus ornamenta conuenirent, phaleras equorum, & arma militum argento inducit; exercitumque ſuum, ab argenteis clypeis, Argyraſpidas appellauit. Cum ad Nyſam vrbem veniſſet, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi patris, à quo condita vrbs erat,

Bacchi veſtigiis delectatur.

parci iuſſit: lætus non militiam tantum, verum & veſtigia ſe dei ſequutum. Tunc ad ſpectaculum ſacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite, hederaq; non aliter veſtiti, quam ſi manu cultus, colentiumque induſtria exornatus eſſet.

Bacchatur Macedonum exercitus.

Sed exercitus eius, vbi ad montem acceſſit, repentino impetu mentis, in ſacros dei vlulatus inſtinctus, cum ſtupore regis, ſine noxia diſcurrit: vt intelligeret, non tam oppido ſe parcendo, quam exercitui ſuo conſuluiſſe. Inde montes Dædalos, regnaque Cleoſidis reginæ petit. Quæ cum ſe dedidiſſet

Scorto regio regnum concedit Alexander.

ei, concubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit; illecebris conſecuta, quod virtute non potuerat: filiumque ab eo genitum, Alexandrum nominauit, qui

poſtea

poſtea regnum Indorum potitus eſt. Cleofis regina, propter proſtratam pudicitiam, ſcortum regium ab Indis exinde appellata eſt. Peragrata India, cum ad ſaxũ miræ aſperitatis & altitudinis, in quod multi populi confugerant, perueniſſet, cognoſcit Herculem ab expugnatione eiuſdem ſaxi terræmotu prohibitum: Captus itaq; cupidine, Herculis acta ſuperare, cum ſummo labore ac periculo potitus ſaxo, eius omnes loci gentes in deditionem accipit.

Herculis acta ſuperare nititur.

8 Vnus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine, viribus corporis, & animi magnitudine pariter inſignis, qui bellum iampridem, audita Alexandri opinione, in aduentum eius parabat. Commiſſo itaque prœlio exercitum ſuum Macedonas inuadere iubet; ſibi regem eorum priuatum hoſtem depoſcit. Nec Alexander pugnæ moram fecit: ſed prima congreſſione vulnerato equo, cum præceps ad terram decidiſſet, concurſu ſatellitum ſeruatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Qui victum ſe adeo doluit, vt cum veniam ab hoſte accepiſſet, neque cibum ſumere voluerit; neque vulnera curari paſſus ſit, ægreque ſit ab eo obtentum, vt vellet viuere. Quem Alexander ob honorem virtutis, incolumem in regnum remiſit. Duas ibi vrbes condidit, vnam Nicæam; alteram ex nomine equi Bucephalen vocauit. Inde Adreſtas, Geſteanos, Præſidas, Gangaridas, cæſis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Cuphites veniſſet, vbi eum hoſtium ducenta millia equitum opperiebantur, exercitus omnis non minus victoriarum numero, quam laboribus feſſus, lacrymis eum deprecatur, finem tandem belli faceret; aliquando patriæ, reditusque meminiſſet; reſpiceret militum annos, quibus vix ætas ad reditum ſufficeret: oſtendere alius caniciem, alius vulnera, alius ætate conſum-

Porum regẽ fortiſſimum prœlio ſuperat.

Vulneribus obrutum capit.

Regie tractat.

Populos multos expugnat.

Militibus finẽ bellorum deprecantib. quietem concedit.

ſum-

ſumpta corpora, alius cicatricibus exhauſta: ſolos ſe eſſe qui duorum regum, Philippi Alexandriq;, continuam militiam pertulerint. Tandem orare, vt reliquias ſaltem ſuas paternis ſepulcris reddat, quorum non tam ſtudiis deficiatur, quam annis: Ac ſi non militibus, vel ipſe ſibi parcat, ne fortunam ſuam nimis onerando fatiget. Motus his tam iuſtis precibus, velut in finem victoriæ, caſtra ſolito magnificentiora fieri iuſſit, quorum molitionibus & hoſtis terreretur, & poſteris admiratio ſui relinqueretur. Nullum opus milites lætius fecere. Itaq;, cæſis hoſtibus, cum gratulatione in eadem reuerterunt.

Bellum reparat.

9 Inde Alexander ad amnem Aceſinem pergit: per hunc in Oceanum deuehitur. Ibi Hiacenſanas Sileosq;, quos Hercules condidit, in deditionem accepit. Hinc in Ambros & Sugambros nauigat. Quæ gentes eum armatis 80. millibus peditum, & 60. millibus equitum excipiũt. Cum prœlio victor eſſet, exercitum ad vrbem eorum ducit. Quam deſertam à defenſoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animaduertiſſet, in vrbis planiciem ſine vllo ſatellite deſiliit. Itaq;, cum eum hoſtes ſolum conſpexiſſent, clamore edito, vndiq; concurrunt, ſi poſſint in vno capite orbis bella finire, & vltionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander conſtanter reſtitit, & vnus aduerſus tot millia prœliatur. Incredibile dictu eſt, vt eum non multitudo hoſtium, non vis magna telorum, non tantus laceſſentium clamor terruerit; ſolus tot millia ceciderit ac fugauerit. Vbi vero obrui multitudine ſe vidit, trunco ſe, qui tum propter murum ſtabat, applicuit: cuius auxilio tutus, cum diu agmen ſuſtinuiſſet, tandem cognito periculo eius, amici ad eum deſiliũt; ex quibus multi cæſi: prœliumq; tamdiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris deiectis;

Ambros & Sugambros prœlio vincit.

In eorum vrbe de vita dimicat & periclitatur.

Auxilium opportune ferunt amici & milites.

lectis, in auxiliũ veniret. In eo prœlio ſagitta ſub mamma traiectus, cum ſanguinis fluxu deficeret, genũ poſito tamdiu prœliatus eſt, donec eum, à quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio vulneris grauior ipſo vulnere fuit.

Oceani littora peragrat.

10 *Itaq; ex magna deſperatione tandem ſaluti redditus, Polypercbonta cum exercitu Babyloniam mittit, ipſe cum lectiſſima manu nauibus conſcenſis, Oceani littora peragrat. Cum veniſſet ad vrbem Ambigeri regis, oppidani inuictum ferro audientes, ſagittas veneno armant: atq; ita gemino mortis vulnere, hoſtem à muris ſummouentes, plurimos interficiunt. Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemæus eſſet, moriturusq; iam iam videretur, per quietem regi monſtrata in remedia veneni herba eſt; qua in potu accepta, ſtatim periculo liberatus eſt, maiorq; pars exercitus hoc remedio ſeruata.*

Venenatis hoſtium ſagittis repellitur.

Imperii ponit terminos non autem cupiditatis.

Expugnata deinde vrbe, reuerſus in naues, Oceano libamenta dedit, proſperum in patriam reditum precatus, ac veluti curru circa metam acto; poſitis imperij terminis, quà ſinus aut terrarum ſolitudines prodire paſſæ ſunt, aut mare nauigabile fuit, ſecundo æſtu oſtio fluminis Indi inuehitur. Ibi in monumẽta rerum à ſe geſtarum, vrbem Barcen condidit; arasquè ſtatuit, relicto ex numero amicorum, littoralibus Indis præfecto. Inde iter terreſtre facturus, cum arida loca medij itineris dicerentur, puteos opportunis lotis fieri præcipit, quibus ingenti dulci aqua inuenta, Babyloniam redit. Ibi multæ deuictæ gentes, præfectos ſuos accuſauerunt; quos ſine reſpectu amicitiæ, Alexander in conſpectu legatorum necari iuſſit. Filiam poſt hæc Darij regis, Statiram in matrimonium recepit: ſed & optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobiliſſimas virgines tradidit, vt communi facto crimen regis [illegible]aretur.

Exercitui terreſtre iter conficienti prouidet.

Præfectos interficit.

Nuptias celebrat.

Liberalis & munificus apparet.

11 Hinc ad concionem exercitus vocat: & promittit ſe æs alienum omnium propria impenſa ſoluturum, vt prædam præmiaq; integra domos ferãt. Inſignis hæc munificentia non ſumma tantum, verumetiam titulo muneris fuit, nec à debitoribus magis, quam à creditoribus gratius excepta: quoniam vtriſq; exactio pariter ac ſolutio difficilis erat. 20. millia talentum in hos ſumptus expenſa. Dimiſſis veteranis, exercitum iunioribus ſupplet. Sed retenti veteranorum diſceſſum ægre ferentes, miſſionem & ipſi flagitabant, nec annos, ſed ſtipendia ſua numerari iubebant; pariter in militiam lectos, pariter ſacramẽto ſolui æquum cenſentes: nec iam precibus, ſed conuitio agebant, iubẽtes eum ſolum cum patre ſuo Hammone inire bella, quatinus milites ſuos faſtidiat. Contra ille nunc caſtigare milites, nunc lenibus verbis monere, ne glorioſam militiam ſeditionibus infuſcarent. Ad poſtremum cum verbis nihil proficeret, ad corripiendos ſeditionis auctores, è tribunali in concionem armatam inermis ipſe deſiliit, & nemine prohibente, 13. correptos, manu ſua ipſe ad ſupplicia duxit: tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi ſupplicij conſtantiam diſciplina militaris dabat.

Veteranorum dimiſſionem ægre ferunt iuniores: vnde ſeditio.

Quam ſeuere tandem compeſcit.

Macedones ad æmulationem prouocat, dum Perſas illis anteponit.

12 Inde ſeparatim auxilia Perſarum in concione alloquitur. Laudat perpetuam illorum tum in ſe, tum in priſtinos reges fidem; ſua in illos beneficia commemorat; vt numquam quaſi victos, ſed veluti victoriæ ſocios habuerit; denique ſe in illorum, non illos in gentis ſuæ morem tranſiſſe; affinitatibus connubiorum victos victoribus miſcuiſſe: Nunc quoque ait, cuſtodiam corporis ſui non Macedonibus tantum ſe, verum & illis crediturum. Atque ita mille ex his iuuenes in numerum ſatellitum legit: auxiliorum quoque portionem

nem

nem, formatam in diſciplinam Macedonum, exercitui ſuo miſcet. Quam rem ægre Macedones tulerunt, iactantes hoſtes ſuos in officium ſuum à rege ſubiectos. Tunc vniuerſi flentes, regem adeunt, orant ſuppliciis ſuis potius ſaturet ſe, quam contumeliis. Qua modeſtia obtinuerunt, vt vndecim millia militum veteranorum exauctoraret. Sed & ex amicis dimiſſi ſenes Polyperchon, Clytus, Gorgias, Polydamas, Amadas, Antigenes. Dimiſſis his, Craterus præponitur, iuſſus præeſſe Macedonibus in Antipatri locum; Antipatrumque cum ſupplemento tyronum in locum eius euocat: ſtipendia reuertentibus, veluti militantibus, data. Dum hæc aguntur, vnus ex amicis eius Ephæſtion decedit, dotibus primo formæ pueritiæque, mox obſequiis regi percarus: quem contra decus regium, Alexander diu luxit; tumulumque ei duodecim millium talentum fecit; eumq; poſt mortem, coli vt deum iuſſit.

Macedonum præclarus erga regem, & regis erga eoſdem affectus.

Ephæſtionis exceſſus & ſepultura.

13 *Ab vltimis littoribus Oceani Babyloniam reuertenti, nuntiatur legationes Carthaginenſium, ceterarumq; Africæ ciuitatium, ſed & Hiſpaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardiniæ, nonnullas quoque ex Italia eius aduentum Babyloniæ opperiri. Adeo vniuerſum terrarum orbem nominis eius terror inuaſerat, vt cunctæ gentes, veluti deſtinato ſibi regi adularentur. Hac igitur ex cauſa Babyloniam feſtinanti, velut conuentum terrarum orbis acturo, quidam ex magis prædixit, ne vrbem introiret, teſtatus hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc omiſſa Babylonia, in Burſiam vrbem trans Eufraten, deſertam olim, conceſſit. Ibi ab Anaxarcho philoſopho compulſus eſt rurſum magorum prædicta contemnere, vt falſa & incerta; & ſi fatis conſtent, ignota mortalibus; at ſi naturæ debeatur, immutabilia.*

Orbis terrarum Alexandro manus porrigit.

At iuuenis ille cui vnus orbis non ſufficiebat ad mortem pergit: tunc Sarcophago contentus.

Reuerſus igitur Babyloniam, multis diebus otio datis, intermiſſum olim conuiuium ſollemniter inſtituit; totusq; in lætitiam effuſus, cum diei noctem peruigilem iunxiſſet, recedentem iam è conuiuio medicus Theſſalus, inſtaurata comeſſatione, & ipſum & ſodales eius inuitat. Accepto poculo, media potione repente veluti telo confixus, ingemuit: elatusq; è conuiuio ſemianimis tanto dolore cruciatus eſt, vt ferrum in remedia poſceret, tactumq; hominum velut vulnera indoleſceret. Amici cauſas morbi, intemperiem ebrietatis diſſeminauerunt. Re autem vera inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſſit.

Vincere teipſum non potes, qui cætera vincis.

De Alexandri morte Iuſtini ſententia.

14 Auctor inſidiarum Antipater fuit, qui cum cariſſimos amicos eius interfectos videret; Alexandrum Lynciſtarum generum ſuum occiſum; ſe magnis rebus in Græcia geſtis, non tam gratum apud regem, quam inuidioſum eſſe; à matre quoq; eius Olympiade variis ſe criminationibus vexatum. Huc accedebãt ante paucos dies, ſupplicia in præfectos deuictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus ſe quoq; à Macedonia nõ ad ſocietatem militiæ, ſed ad pœnam euocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem, Caſſandrum filium dato veneno ſubornat, qui cum fratribus Philippo & Iolla miniſtrare regi ſolebat: cuius veneni tanta vis fuit, vt non ære, non ferro, non teſta contineretur, nec aliter ferri, niſi in vngula equi potuerit: præmonito filio, ne alij quam Theſſalo, & fratribus crederet. Hac igitur ex cauſa, apud Theſſalum paratum, repetitumq; conuiuium eſt. Philippus & Iollas præguſtare ac temperare potum regis ſoliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quam præguſtata iam potioni ſuper miſerunt.

Exiſtimat iuſſu Antipatri veneno fuiſſe ſublatum.

Mors, mentium humanarum immenſis & inanibus votis terminum præfigit: Solaque fatetur quantula ſint hominum corpuſcula.

15 Quarto die Alexander indubitatam mortem ſen-

ſentiens, agnoſcere ſe fatum domus maiorum ſuorum ait: nam pleroſque AEacidarum intra trigeſimum annum defunctos. Tumultuantes deinde milites, inſidiisq́; perire regem ſuſpicantes, ipſe ſedauit; eoſq́; omnes cum prolatus in editiſsimum vrbis locum eſſet, ad cōſpectum ſuum admiſit, oſculandamq́; dextram ſuam flentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipſe non ſine lacrymis tantum, verumetiam ſine vllo triſtioris mentis argumento fuit, vt quoſdam impatientius dolentes conſolatus ſit, quibus mandata ad parentes eorum dedit: adeo ſicuti in hoſtem, ita & in mortem inuictus animus fuit. Dimiſsis militibus, amicos circumſtantes percontatur, videāturne ſimilem ſibi reperturi regem? Tacentibus cunctis, tum ipſe; vt hoc neſciat, ita illud ſcire, vaticinariq́; ſe, ac pene oculis videre dixit, quantum ſit in hoc certamine ſanguinis fuſura Macedonia; quantis cædibus, quo cruore, mortuo ſibi parentatura. Ad poſtremum, corpus ſuum in Hammonis templo condi iubet. Cum deficere eum amici viderent, quærunt quem imperij faciat hæredem: Reſpondit, Digniſsimū. Tanta illi magnitudo animi fuit, vt cum Herculem filium, cum fratrem Aridæum, cum Roxanem vxorem prægnantem relinqueret; oblitus neceſsitudinum, digniſsimum nuncuparet hæredem. Prorſus quaſi nefas eſſet, viro forti alium quam virum fortem ſuccedere; aut tanti regni opes aliis, quam probatis relinqui. Hac voce veluti bellicum inter amicos ceciniſſet, aut malum diſcordiæ miſiſſet, ita omnes in æmulationem conſurgunt, & ambitione vulgi tacitum fauorem militum quærunt. Sexta die præclūſa voce, exemptum digito anulum Perdiccæ tradidit: quæ res gliſcentem amicorum diſſenſionem ſedauit. Nam etſi non voce nuncupatus hæres, iudicio tamen electus eſſe videbatur.

Etiam in morte ludit & ſibi litat ambitio.

Imperii hæres idoneus.

Alexandri magnanimitas.

Claſſicum canit moriēs princeps bellicoſus.

Alexandri elogium.

16 Deceſſit Alexander, menſem vnum, annos tres & triginta natus; vir ſupra humanam potentiam magnitudine animi præditus.

Conceptio mira.

Qua nocte eum mater Olympias concepit, viſa per quietem eſt cum ingenti ſerpente volutari: nec decepta ſomnio eſt: nam profecto maius humana mortalitate opus vtero tulit: quam cum AEacidarum gens ab vltima ſæculorum memoria, & regna patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illuſtrauerint, nullius tamen nomine, quam filij, clarior fuit.

Prodigia magnitudinis.

Prodigia magnitudinis eius in ipſo ortu nonnulla apparuere: nam ea die qua natus eſt, duæ aquilæ tota die præpetes ſupra culmen domus patris eius ſederunt, omen duplicis imperij, Europæ Aſiæque præferentes: eadem quoq; die nuntium pater eius duarum victoriarum accepit; alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympici, in quod quadrigarum currus miſerat: quod omen vniuerſarum terrarum victoriam infanti portendebat.

Pueritia. Adoleſcẽtia.

Puer acerrimis litterarum ſtudiis eruditus fuit. Exacta pueritia per quinquennium ſub Ariſtotele doctore inclyto omnium philoſophorum, creuit.

Principatus fortitudo.

Accepto deinde imperio, regem ſe terrarum omnium ac mundi appellari iuſſit: tantamq; fiduciam ſui militibus fecit, vt illo præſente nullius hoſtis arma, nec inermes, timuerint.

Felicitas bellica.

Itaq; cum nullo hoſtium vmquam congreſſus eſt, quem non vicerit; nullam gentem adiit, quam non calcauerit.

Exceſſus.

Victus denique ad poſtremum eſt, non virtute hoſtili, ſed inſidiis ſuorum, & fraude ciuili.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XIII.

BREVIARIVM.

1 Luctus poſt Alexandri exceſſum. Macedonum ingratitudo, ducum ambitio, militumque auaritia.

2 De Alexandri ſucceſſore ducum exercitus ſententię pugnantes.

3 Perdiccæ ſententiæ reclamant pedites, vnde tumultus & ſeditio, cui Perdicca prudenter medetur.

4 Aridæo rege deſignato, Perdicca & alii duces ſeu Principes prouincias diuidunt.

5 Bellum pro Græciæ libertate, ab Athenienſibus & Ætolis reparatum. Demoſthenis pro patria labores. Antipatri obſidio & liberatio.

6 Perdicca Cappadoces prælio fatigat. Bellum inter Antigonum & Perdiccam. Ptolemæi ſollers induſtria.

7 De origine vrbis Cyrenes digreſſio.

8 Ptolemęus bellum parat in Perdiccam. Eumenis res fortiter & feliciter geſtę.

EXTINCTO *in ipſo ætatis, ac victoriarum flore Alexandro Magno, triſte apud omnes, tota Babylone ſilentium fuit. Sed nec deuictæ gentes fidem nuntio habuerunt, quod vt inuictum regem, ita immortalem eſſe crediderant: recordantes, quoties præſenti morte ereptus eſſet; quam ſæpe pro amiſſo, repente ſe non ſoſpitem tantum ſuis, verumetiam victorem obtuliſſet. Vt vero mortis eius fides adfuit, omnes barbaræ gentes paulo ante ab eo deuictæ, non vt hoſtem, ſed vt parentem luxerunt. Mater quoque Darij regis, quam amiſſo filio, à faſtigio tantæ maieſtatis in captiuitatem redactam, indulgentia victoris, in eã diem vitæ non pœnituerat, audita*

Magno principe extincto, ſubditi mœrore afficiuntur.

Gentes bello domitæ mortuum, vt parentem, lugent.

Darii mater mortem ſibi infert.

Macedonum ingratitudo.

Principum & militum Alexandri impietas, ambitio, auaritia.

Quales erāt belli duces: in Alexandri exercitu.

morte Alexandri, mortem ſibi ipſa conſciuit; non quod hoſtem filio præferret, ſed quod pietatē filij in eo, quem vt hoſtem timuerat, experta eſſet. Contra Macedones verſa vice, non vt ciuem, ac tantæ maieſtatis regem, verum vt hoſtem amiſſum, gaudebant; ſeueritatem nimiam, & aſſidua belli pericula execrantes. Huc accedebat, quod principes regnum & imperia, vulgus militum theſauros, & grande pondus auri velut inopinatam prædam, ſpectabant: illi ſucceſſionem regni, hi opum, ac diuitiarum hereditatem cogitantes. Erant enim in theſauris quinquaginta millia talentûm, & in annuo vectigali tributo, tricena millia. Sed amici Alexandri fruſtra regnum ſpectabant; nam eius virtutis ac venerationis erant, vt ſingulos reges putares. Quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit, vt qui eos ignoraret, non ex vna gente, ſed ex toto terrarum orbe electos iudicaret: neq; enim vnquam ante Macedonia, vel vlla gens alia, tam clarorum virorum prouentu floruit: quos primo Philippus, mox Alexander tanta cura legerat, vt non tam ad ſocietatem belli, quam in ſucceſſionem regni, electi viderentur. Quis igitur miretur, talibus miniſtris, orbem terrarum victum, cum exercitus Macedonum tot, non ducibus, ſed regibus regeretur? qui numquam ſibi reperiſſent pares, ſi non inter ſe concurriſſent: multoſque Macedonia pro vno Alexandros habuiſſet, niſi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armaſſet.

Sapientes Principes, claros belli duces maxima cura legunt.

Dominandi cupido miſeris principibus graue tormentum.

2 Ceterum occiſo Alexandro, non vt læti ita & ſecuri fuere, omnibus vnum locum competentibus: nec minus milites quam inuicem ſe timebant, quorum & libertas ſolutior & fauor incertus erat. Inter ipſos vero æqualitas diſcordiam augebat, nemine tantum ceteros exce-

excedente, vt ei aliquis ſe ſummitteret. Armati itaq; in regiam coëunt, ad firmandum rerum præſentium ſtatum. Perdicca cenſet Roxanis exſpectari partum, quæ exacto menſe octauo, matura iam ex Alexandro erat; & ſi puerum peperiſſet, hunc dari ſucceſſorem patri. Meleager negat differendum in partus dubios, conſiliumq; expectandum dum reges naſcerentur, cum iam genitis vti liceret: ſeu puer illis placeat, eſſe Pergami filium Alexandri natum ex Barſine, nomine Herculem; ſeu mallent iuuenem, eſſe in caſtris fratrem Alexandri Aridæum comem, & cunctis non ſuo tantum, verum & patris Philippi nomine acceptiſſimum. Ceterum Roxanem eſſe originis Perſicæ, nec eſſe fas, vt Macedonibus ex ſanguine eorum, quorum regna deleuerint, reges conſtituantur: quod nec ipſum Alexandrum voluiſſe dicit. Denique morientem nullam de eo mentionẽ habuiſſe. Ptolemæus recuſabat regem Aridæum, non propter maternas modo ſordes, quod ex Lariſſæo ſcorto naſceretur, ſed etiam propter valitudinem maiorem, quam patiebatur; ne ille nomen regis, alius imperium teneret: melius eſſe ex his legi, qui pro virtute regi ſuo proximi fuerint, qui prouincias regant, quibus bella mandentur, quam ſub perſona regis indignorum ſubiiciantur imperio. Vicit Perdiccæ ſententia, conſenſu vniuerſorum. Placuit itaq; Roxanis exſpectari partum; & ſi puer natus fuiſſet, tutores Leonatum & Perdiccam, & Crateron, & Antipatrum conſtituunt; confeſtimq; in tutorum obſequia iurant.

Perdiccæ & Meleagri de Alexandri ſucceſſore ſententiæ pugnantes.

Ptolemæus Aridæum à Meleagro nominatum repudiat.

Vicit Perdiccę ſententia.

3 Cum equites quoq; idem feciſſent, pedites indignati, nullas ſibi conſiliorum partes relictas, Aridæum Alexandri fratrem regem appellant, ſatellitesq; illi ex tribu ſua legunt, & nomine Philippi patris vocari iubent. Quæ cum nuntiata equitibus eſſent, legatos ad

Cui reclamãt pedites, & tumultuantur.

His conſentiunt Attalus & Meleager: vnde ſeditionis incrementum.

mitigandos eorum animos, duos ex proceribus, Attalum & Meleagrum mittunt, qui potentiam ex vulgi adulatione quærentes, omiſſa legatione, militibus conſentiunt. Statim & ſeditio creuit, vbi caput & conſilium habere cœpit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito, equites trepidi ab vrbe diſcedunt, caſtriſq; poſitis, & ipſi pedites terreri cœperunt. Sed nec procerum inter ſe odia ceſſabant. Attalus ad interficiendum Perdiccam ducem partis alterius, mittit: ad quem armatum, & vltro vocantem, cum accedere percuſſores auſi non fuiſſent; tanta conſtantia Perdiccæ fuit, vt vltro ad pedites veniret, & in concionem vocatos edoceret quod facinus molirentur, reſpicerent contra quos arma ſumpſiſſent: non illos Perſas, ſed Macedonas; non hoſtes, ſed ciues eſſe; pleroſq; etiam cognatos eorum, certe commilitones, eorundem caſtrorum ac periculorum ſocios: edituros deinde egregium hoſtibus ſuis ſpectaculum, vt quorum armis victos ſe doleant, eorum mutuis cædibus gaudeant, parentaturoſq; ſanguine ſuo manibus hoſtium à ſe interfectorum.

In Perdiccam coniuratio, quam ille ſapienter extinguit.

Aridæus rex nomine tenus. Perdiccæ & alii prouincias diuidunt.

4 Hæc cum pro ſingulari facundia ſua Perdicca peroraſſet, adeo mouit pedites, vt probato conſilio eius dux ab omnibus legeretur. Tum equites in concordiam reuocati, in Aridæum regem conſentiunt. Seruata eſt portio regni Alexandri filio, ſi natus eſſet. Hæc agebant, poſito in medio corpore Alexandri, vt maieſtas eius teſtis decretorum eſſet. His ita compoſitis, Macedoniæ & Græciæ Antipater præponitur: Regiæ pecuniæ cuſtodia Cratero traditur: Caſtrorum, & exercitus, & rerum cura Meleagro, & Perdiccæ aſſignatur: iubeturque Aridæus rex, corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdicca infenſus ſeditionis auctori-

Macedoniam & Græciam Antipater obtinet.

Perdicca, Aridæo procul

ſtoribus, repete ignaro collegæ, luſtrationem caſtrorum propter mortem regis, in poſterum edicit. Poſtquam armatum exercitum in campo conſtituit, conſentientibus vniuerſis, euocatos dum tranſit, de ſingulis manipulis ſeditioſos, ſupplicio tradi occulte iubet. Reuerſus inde, inter principes prouincias diuidit, ſimul vt & remoueret æmulos, & munus imperij, beneficij ſui faceret. Primo Ptolemæo AEgyptus, & Africæ, Arabiæque pars ſorte venit, quem ex gregario milite Alexander virtutis cauſa prouexerat: cui ad tradendam prouinciam Cleomenes, qui Alexandriam ædificauerat, datur. Confinem huic prouinciæ Syriam Laumedon Mitylenæus, Ciliciam Philotas, Philo Illyrios accipiunt. Mediæ maiori Acropatos, minori ſocer Perdiccæ præponitur. Suſiana gens Scyno, Phrygia maior Antigono Philippi filio aſſignatur. Lyciam & Pamphiliam Nearchus, Cariam Caſſander, Lydiam Menander ſortiuntur. Leonato minor Phrygia euenit; Thracia & regiones Pontici maris Lyſimacho: Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni data. Summus caſtrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio ceſſit. Stipatoribus regis ſatellitibusque Caſſander filius Antipatri præficitur. In Bactriana vlteriore, & Indiæ regionibus, priores præfecti retenti. Terras inter amnes Hydaſpem & Indum, Taxiles habebat. In colonias in Indis conditas, Pithon Agenoris filius mittitur. Parapamenos, fines Caucaſi montis, Extarches accepit. Aracoſi Gedroſique Sibyrtio traduntur: Drancæ & Arei Statanori: Bactrianos Amyntas ſortitur, Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phrataſernes Armenios, Tleptolemus Perſas, Peuceſtes Babylonios, Archos Pelaſgos, Arceſilaus Moſopotamiam. Cum hæc diuiſio, veluti fatale munus ſingulis contigiſſet,

amoto, aduerſarios de medio tollit.

Æmulos remouet.

Ptolemæus obtinet Ægyptum.

Alii alias prouincias accipiunt, quæ temporis progreſſu in regna conſtituuntur.

Ita Alexandri ingens præda inter multos diuiſa eſt.

Fatale munus ſingulis oblatum.

ita

Sic mutat ſummus arbiter rerum vices.

ita magna incrementorum materia plurimis fuit. Siquidem non magno poſt tempore, quaſi regna, non præfecturas diuiſiſſent; ſic reges ex præfectis facti, magnas opes non ſibi tantum parauerunt, verumetiam poſteris reliquerunt.

Athenienſes & Ætoli bellum in Græcia reparant.

5 Dum hæc in Oriente aguntur, in Græcia Athenienſes, & Ætoli bellum, quod iam viuo Alexandro mouerant, ſummis viribus inſtruebant. Cauſa belli erant, quod reuerſus ab India Alexāder, epiſtolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium ciuitatium exules, præter cædis damnati, reſtituebantur. Quæ recitata præſente vniuerſa Græcia, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerunt; quod plurimi non legibus pulſi patria, ſed per factionem principum fuerant, verentibus iiſdem principibus, ne reuocati potētiores in republica fierent. Palam igitur iam tunc multæ ciuitates, libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienſes, & Ætoli fuere. Quod cum nuntiatum Alexandro eſſet, mille naues longas ſociis imperari præceperat, quibus in Occidente bellum gereret; excurſuruſq; cum valida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienſes, contracto 30. millium exercitu, & 200. nauibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia ſorte euenerat, gerunt; eumq; detrectantem prœlium, & Heracleæ vrbis mœnibus tuentem ſe, obſidione cingunt. Eodem tempore, Demoſthenes Athenienſis orator, pulſus patria, ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, quod ciuitatem in eiuſdem Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exulabat: qui vt miſſum ab Athenienſibus Hyperidem legatum cognouit, qui Peloponnenſes in ſocietatem armorum ſolicitaret, ſequutus eum Sicyona, Argos & Corinthum, ceteraſq; ciuitates, eloquentia ſua Athenienſibus

Cauſa belli.

Alexandri in Athenienſes odium.

Athenienſes Antipatrum obſident.

Demoſthenis pro patria labores.

ſibus

ſibus iunxit. Ob quod factum, miſſa ab Athenienſibus obuiam naue, ab exilio reuocatur. Interim in obſidione Antipatri, Leoſthenes dux Athenienſium, telo è muris in tranſeuntem iacto, occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, vt etiam vallum reſcindere auderet. Auxilium deinde à Leonato per legatos petit: qui cum venire cum exercitu nuntiatus eſſet, obuij ei Athenienſes cum inſtructis copiis fuere, ibique equeſtri prælio, graui vulnere ictus extinguitur. Antipater, tametſi auxilia ſua videret victa, morte tamen Leonati lætatus eſt: quippe & æmulum ſublatum, & vires eius acceſſiſſe ſibi gratulabatur. Statim igitur exercitu eius recepto, cum par hoſtibus etiam prælio videretur, ſolutus obſidione, in Macedoniam conceſſit. Græcorum quoque copiæ, finibus Græciæ hoſte pulſo, in vrbes dilapſæ.

Ideo ab exilio reuocatur.

Leonatum in prœlio Athenienſes interficiunt.

Antipater obſidione ſolutus in Macedoniam conceſſit.

6 *Interea Perdicca, bello Ariarathi regi Cappadocum illato, prælioq; victor, nihil præmij præter vulnera, & pericula retulit. Quippe hoſtes ab acie in vrbem recepti, occiſis coniugibus, & liberis, domos quiſque ſuas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congeſtis etiam ſeruitiis, & ſemetipſos præcipitant, vt nihil hoſtis victor ſuarum rerum, præter incendij ſpectaculo frueretur. Inde, vt viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ ſororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam vxoris, non aſpernante Olympiade matre eius, intendit; ſed prius Antipatrum, ſub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit ſe in matrimonium filiam eius petere, quo facilius ab eo ſupplementum tyronũ ex Macedonia obtineret. Quem dolum præſentiente Antipatro, dum duas eodem tempore vxores quærit, neutram obtinuit. Poſt hæc bellum inter Antigonum & Perdiccam oritur, Antigono Cra-*

Perdicca Cappadoces bello aggreditur, & cineres pro præmio refert.

Cleopatræ nuptias ambit, & Antipatro parat inſidias.

Bellum inter Antigonu & Perdiccam.

terus

terus & Antipater auxilium ferebant; qui facta cum Athenienſibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedoniæ præponunt. Perdicca, alienatis rebus, Aridæum, & Alexandri Magni filium in Cappadocia, quorum cura illi mandata fuerat, de ſumma belli in conſilium adhibet.

De ſumma belli conſultatio.

Quibuſdam placebat bellũ in Macedoniam transferri, ad ipſum fontem & caput regni, vbi & Olympias eſſet mater Alexandri, non mediocre momentum partium, & ciuium fauor, propter Alexandri, Philippique nomina: ſed in rem viſum eſt ab Ægypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Aſia à Ptolemæo occuparetur. Eumeni, præter prouincias quas acceperat, Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia adiiciuntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri iubetur: adiutores ei dantur cum exercitibus frater Perdiccæ Alcetas, & Neoptolemus: Clito cura claſſis traditur: Cilicia Philotæ adempta, Philoxeno datur; ipſe Perdicca Ægyptum cum ingenti exercitu petit.

Alexandri duces Perſis & aliis Aſiæ populis pœnas dare incipiunt.

Sic Macedonia, in duas partes diſcurrentibus ducibus, in ſua viſcera armatur; ferrumque ab hoſtili bello in ciuilem ſanguinem vertit, exemplo furentium, manus ac membra ſua ipſa cæſura. Sed Ptolemæus in Ægypto, ſollerti induſtria, magnas opes parabat: quippe & Ægyptios inſigni moderatione in fauorem ſui ſolicitauerat; & reges finitimos beneficiis, obſequiiſque deuinxerat; terminos quoque imperij, acquiſita Cyrene vrbe, ampliauerat; factuſque iam tantus erat, vt non tam timeret hoſtes, quam timendus ipſe hoſtibus eſſet.

Ptolemæi, moderati principis ſollers induſtria.

De Cyrenes vrbis origine, digreſſio.

7 Cyrene autem condita fuit ab Ariſtæo, cui nomen Battus propter linguæ obligationem fuit. Huius pater Cirnus, rex Theramenis inſulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adoleſcentis filij nondum loquen-

loquentis, deum deprecaturus veniſſet, reſponſum accepit, quo iubebatur filius eius Battus Africam petere, & vrbem Cyrenem condere, vſum linguæ ibi accepturus. Cum reſponſum ludibrio ſimile videretur, propter ſolitudinem Theramenis inſulæ, ex qua coloni ad vrbem condendam in Africam tam vaſtæ regionis, proficiſci iubebantur, res omiſſa eſt. Interiecto deinde tempore, velut contumaces, peſtilentia Deo parêre compelluntur: quorum tam inſignis paucitas fuit, vt vix vnam nauem complerent. Cum veniſſent in Africam pulſis accolis, montem Cyran, & propter amœnitatem loci, & propter fontis vbertatem occupauere. Ibi Battus dux eorum, linguæ nodis ſolutis, loqui primum cœpit: quæ res animos eorum, ex promiſſis dei iam parte percepta, in reliquam ſpem condendæ vrbis accendit. Poſitis igitur caſtris opinionem veteris fabulæ accipiunt, Cyrenem eximiæ pulchritudinis virginem, à Theſſaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in eiuſdem montis iuga, cuius collem occupauerant, à deo repletam, quatuor pueros peperiſſe, Nomium, Ariſtæum, Authocum, Argæum: miſſos à patre Speo rege Theſſaliæ, qui perquirerent virginem, loci amœnitate captos in iiſdem terris cum virgine reſediſſe. Ex his pueris tres adultos in Theſſaliam reuerſos, auita regna cepiſſe. Ariſtæum in Arcadia late regnaſſe, eumque primum, & apium, & mellis vſum, & lactis ad coagula hominibus tradidiſſe, ſolſtitialiſque ortus ſideris primum inueniſſe. Quibus auditis, Battus virginis nomine ex reſponſis agnito, vrbem Cyrenem condidit.

Battus Cyrenes cōditor.

8 Igitur Ptolemæus huius vrbis auctus viribus, bellum in aduentum Perdiccæ parabat. Sed Perdiccæ plus odium arrogantiæ, quam vires hoſtium nocebant;

Ptolemæus bellum in Perdiccam parat.

quam

quam exoſi etiam ſocij, ad Antipatrum gregatim profugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non ſolum transfugere, verumetiam prodere partium exercitum voluit.

Eumenis res fortiter & feliciter geſtæ.

Quam rem cum præſenſiſſet Eumenes, cum proditore decernere prœlio neceſſe habuit: victus Neoptolemus, ad Antipatrum & Polyperchonta profugit; hiſq; perſuadet, vt cõtinuatis manſionibus læto ex victoria & ſecuro fuga ſua, Eumeni ſuperueniant. Sed res Eumenem non latuit: Itaq; inſidiæ in inſidiatores verſæ; & qui ſecurum aggreſſuros ſe putabant, ſecuris in itinere, & peruigilio noctis fatigatis occurſum eſt.

Duobus prœliis fit victor.

In eo prœlio Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoq; cum Eumene congreſſus, diu mutuis vulneribus acceptis, colluctatus eſt; in ſumma victus, occumbit. Victor igitur duobus prœliis continuis Eumenes, afflictas partes tranſitione ſociorum paululum ſuſtentauit.

Occiſo Perdicca, Antigonus in Eumenem mouet.

Ad poſtremum tamen Perdicca occiſo, ab exercitu hoſtis cum Phytone, & Illyrio, & Alceta fratre Perdiccæ appellatur: bellumq; aduerſus eos Antigono decernitur.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XIV.

BREVIARIVM.

1 Eumenis in bello aduerſus Antigonum prudentia & fortitudo.

2 Prœlio victus obſidetur, liberatur, ad Argyraſpidas confugit, eosque ad ſuas partes pertrahit.

3 Dum Argyraſpidæ Eumenis imperia contemnunt, hoſtium virtute ſuperantur: vnde in Eumenem coniuratio.

4 Eu-

4 Eumenis captiui ad Argyraſpidas oratio, qua petit vt ſibi inter eos mori liceat. Petitione fruſtratus, proditorū capita deuouet, & Antigono vinctus traditur.

5 Caſſander Aridæi vices gerens Græciæ ciuitates opprimit, & in Macedoniam aduerſus Olympiadem proficiſcitur.

6 Olympias fugit, obſidetur, victori Caſsādro ſe tradit, cuius iuſſu interficitur.

Qua ratione Eumenes ſe ad bellum ſuſtinendum firmauerit.

EVMENES, vt Perdiccam occiſum, ſe hoſtem à Macedonibus iudicatum, belluma; Antigono decretum cognouit; vltro ea militibus ſuis indicauit, ne fama aut rem in maius extolleret, aut militum animos rerum nouitate terreret; ſimul, vt circa ſe animati eſſent, cognoſceret, ſumpturus conſilium ex motu vniuerſorum. Conſtanter tamen præfatus eſt, ſi cui hæc terrori eſſent, habere eum diſcedendi poteſtatem. Qua voce adeo cunctos in ſtudium partium ſuarum induxit, vt vltro illum omnes hortarentur, reſciſſurosque ſe ferro decreta Macedonum affirmarent.

Neruū belli colligit. — *Centuriones & belli duces in officio continet.*

Tunc exercitu in AEtoliam promoto, pecunias ciuitatibus imperat; recuſantes dare, hoſtiliter diripit. Inde Sardis profectus eſt ad Cleopatram, ſororem Alexandri Magni, vt eius voce centuriones, principesq; confirmarentur, exiſtimaturos ibi maieſtatem regiam verti, vnde ſoror Alexandri ſtaret. Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, vt etiam per veſtigia mulierum, fauor ſacrati eius nominis quæreretur. Cum reuerſus in caſtra eſſet, epiſtolæ totis caſtris abiectæ inueniuntur: quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigonum detuliſſent, magna præmia definiebantur. His cognitis, Eumenes vocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, quod nemo inuentus eſſet, qui ſpem cruenti præmij fidei ſacramento anteponeret: deinde callide ſubnectit, confictas has à ſe epiſtolas ad experiundos

Antigoni artes prudenter eludit.

Nouo ſtrategemate, hoſtis dolos reddit irritos.

ſuorum animos eſſe. Ceterum ſalutem ſuam in omnium poteſtate eſſe; nec Antigonum, nec quemquam ducum ſic velle vincere, vt ipſe in ſe exemplum peßimum ſtatuat. Hoc facto, & in præſenti labantium animos deterruit; & in futurum prouidit, vt ſi quid ſimile accidiſſet, non ſe ab hoſte corrumpi, ſed ab duce tentari arbitrarentur. Omnes igitur operam ſuam certatim ad cuſtodiam ſalutis eius, offerunt.

Prœlio victus, obſidetur.

2 Cum interim Antigonus cum exercitu ſuperuenit, caſtriſq; poſitis, poſtera die in aciem procedit. Nec Eumenes moram prœlio fecit: qui victus, in munitum quoddam caſtellum confugit: vbi cum videret ſe fortunam obſidionis ſubiturum, maiorem exercitus partem dimiſit, ne aut conſenſu multitudinis hoſti traderetur,

Ab Antipatro auxilium obtinet.

aut obſidio ipſa multitudine grauaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, quod ſolus par Antigoni viribus videbatur, ſupplices mittit: à quo cum auxilia Eumeni miſſa Antigonus didiciſſet, ab obſidione receßit. Erat quidem ſolutus ad tempus metu mortis Eumenes; ſed

Obſidione ſolutus ad Argyraſpidas confugit.

nec ſalutis, dimiſſo exercitu, magna ſpes erat. Omnia igitur circumſpicienti, optimum viſum eſt, ad Alexandri Magni Argyraſpidas inuictum exercitum, & tot victoriarum præfulgentem gloria, decurrere. Sed Argyraſpides poſt Alexandrum omnes duces faſtidiebant, ſordidam militiam ſub aliis poſt tanti regis memoriam

Quos variis modis ſolicitat.

exiſtimantes. Itaq; Eumenes blandimentis agere; ſuppliciter ſingulos alloqui; nunc commilitones ſuos, nunc patronos appellans, periculorum Orientalium ſocios, nunc refugia ſalutis ſuæ, & vnica præſidia commemorans: ſolos eſſe quorum virtute Oriens ſit domitus; ſolos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta ſuperarint: per hos Alexandrum magnum factum; per hos diuinos honores, & immortalem gloriam cõſequutum:

tum:

tum: orat vt non tam ducem ſe, quam commilitonem recipiant, vnumq; ex corpore ſuo eſſe velint. Receptus hac lege, paulatim imperium, primum monendo ſingulos, mox quæ perperam facta erant blande corrigendo, vſurpat: nihil in caſtris ſine illo agi, nihil adminiſtrari ſine ſolertia illius poterat.

Et tandem imperium obtinet.

3 *Ad poſtremum cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum eſſet, compellit eos in aciem deſcendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hoſtium virtute ſuperantur. In prœlio non gloriam tantum tot bellorum, cum coniugibus & liberis, ſed & præmia longa militia parta, perdiderunt. Sed & Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam ſpem ſalutis reliquam habebat, victos hortabatur: Nam & virtute eos ſuperiores fuiſſe affirmabat: quippe ab his quinq; millia hoſtium cæſa; & ſi in bello perſtent, vltro hoſtes pacem petituros. Damna, quibus ſe victos putent, duo millia mulierum & paucos infantes, & ſeruitia eſſe, quæ melius vincendo poſſint reparare; quam deſerendo victoriam. Porro Argyraſpides neq; fugam ſe tentaturos dicunt, poſt damna matrimoniorum, & poſt coniuges amiſſas, neque bellum geſturos contra liberos ſuos; vltroque eum conuitiis agitant, quod ſe poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum, redeuntes domum cum præmiis tot bellorum, ab ipſa miſſione rurſus in nouam militiam, immenſaque bella reuocauerit, & à laribus iam quodammodo ſuis, & ab ipſo limine patriæ abductos, inanibus promiſſis deceperit: nunc quoque amiſſis omnibus felicis militiæ quæſtibus, ne victos quidem in miſera & inopi ſenecta quieſcere ſinat. Ignaris deinde ducibus, confeſtim ad Antigonum legatos mittunt, petentes vt ſua reddi iubeat. Is redditurum ſe pollicetur, ſi Eumenem ſibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum*

Sed non diuturnum, quippe qui non milites, ſed hominum audaciſſimos & inſolentiſſimos nactus eſſet.

Deinde turpi perfidia & ignauia pollutos ac perditos homines.

Qui Eumenem conuitiis agitant.

Hoſti benemeritum ducem prodant.

paucis fugere tentauit: ſed retractus, deſperatis rebus, cum concurſus multitudinis factus eſſet, petit vt poſtremum ſibi alloqui exercitum liceret.

Eumenis ad Argyraſpidas oratio, qua petit, vt ſibi liceat inter eos mori, priuſquam Antigono tradatur.

4 Iuſſus ab vniuerſis dicere, facto ſilentio, laxatiſq; vinculis, prolatam, ſicut erat catenatus, manum oſtendit: Cernitis milites, inquit, habitum atq; ornamenta ducis veſtri, quæ mihi nō hoſtium quiſquam impoſuit: nam hoc etiam ſolatio foret. Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captiuum feciſtis; quater intra hunc annum in mea verba iureiurando obſtricti eſtis, & iſta omitto: Neq; enim miſeros conuitia decent. Vnum oro, ſi propoſitorum Antigoni in meo capite ſumma conſiſtit, inter vos me velitis mori. Nam neq; illius intereſt, quemadmodum aut vbi cadam; & ego fuero ignominia mortis liberatus. Hoc ſi impetro ſoluo vos iureiurando, quo toties vos ſacramento mihi deuouiſtis. Aut ſi ipſos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc date; & permittite quod vos facturos pro imperatore iuraſtis, imperatorem pro vobis ſine religione iuriſiurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. At vos, ait, deuota capita, reſpiciant dij periurorum vindices; taleſq; vobis exitus dent, quales vos ducibus veſtris dediſtis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdiccæ ſanguine eſtis aſperſi, & in Antipatrum eadem moliti. Ipſum denique Alexandrum, ſi fas fuiſſet eum mortali manu cadere, interempturi; quod maximum erat, ſeditionibus agitaſtis. Vltima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atq; inferias dico; vt inopes extorreſq; omne æuum in hoc caſtrenſi exilio agatis, deuorentq; vos arma veſtra, quibus plures veſtros, quam hoſtium duces abſumpſiſtis. Plenus deinde iræ, cuſtodes ſuos præcedere ad Antigoni caſtra cœpit. Sequitur exercitus prodito imperatore ſuo, & ipſe captiuus,

Vota Eumenis in proditores Argyraſpidas, qui paulo poſt, teſte Plutarcho, fœde perierunt.

uus,triumphumq́ de ſe ipſo ad victoris ſui caſtra ducit, omnia auſpicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas,laureasq́ vna ſecum victori tradentes: & nequid deeſſet pompæ,elephanti quoq́, & auxilia Orientalia ſubſequuntur. Tanto pulchrior hæc Antigono, quam Alexandro tot victoriæ fuerunt; vt cum ille Orientem vicerit,hic etiam eos à quibus Oriens victus fuerat,ſuperauerit. Igitur Antigonus domitores illos orbis,exercitui ſuo diuidit, redditis eorum quæ in victoria ceperat. Eumenem vero verecundia prioris amicitiæ, in conſpectum ſuum venire prohibitum, aſsignari cuſtodibus præcepit.

Exercitus Eumenis, triumphum de ſe ipſo ad Antigoni caſtra ducit.

Antigoni pudenda victoria.

5. Interea Eurydice, vxor Aridæi regis, vt Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognouit, & ab eo arceſſitam Olympiadem, muliebri æmulatione perculſa, abutens valitudine viri, cuius officia ſibi vindicabat, ſcribit regis nomine Polyperchonti, Caſſandro exercitum tradat, in quem regni adminiſtrationem rex tranſtulerit: eadem & in Aſiam Antigono per epiſtolas nuntiat. Quo beneficio deuinctus Caſſander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ gerit. Deinde profectus in Græciam, multis ciuitatibus bellum infert: quarum excidio, veluti vicino incendio territi Spartani, vrbem quam ſemper armis, non muris defenderant, tum contra reſponſa fatorum & veterum maiorum gloriam, armis diffiſi, murorum præſidio includunt. Tantum eos degenerauiſſe à maioribus, vt cum multis ſæculis murus vrbi ciuium virtus fuerit, tunc ciues ſaluos ſe fore non exiſtimauerint, niſi intra muros laterent. Dum hæc aguntur, Caſſandrum à Græcia turbatus Macedoniæ ſtatus domum reuocauit. Namque Olympias mater Alexandri Magni regis, cum ab Epiro in Macedoniam, proſequẽte Æacida rege Moloſſorum, veni-

Eurydice Aridæi vxor, regiam poteſtatem Caſſandro tribuit.

Græciæ ciuitates bello euertit.

Spartanorũ pauor.

Caſſander in Macedoniā reuocatur ob turbas ab Olympiade datas, quæ Aridæum & Eurydicen interficit.

ueniret, prohiberiq; finibus ab Eurydice & Aridæo rege cœpiſſet; ſeu memoria mariti, ſeu magnitudine filij, & indignitate rei moti Macedones, ad Olympiadem tranſiere: cuius iuſſu & Eurydice, & rex occiditur, ſex annis poſt Alexandrum potitus regno.

Ad Caſſandri aduētum Olympias fugit.

Cum ſpecioſo, ſed inutili comitatu.

6 Sed nec Olympias diu regnauit. Nam cum principum paſſim cædes, muliebri magis, quam regio more feciſſet, fauorem ſui in odium vertit. Itaq; audito Caſſandri aduentu, diffiſa Macedonibus, cum nuru Roxane, & nepote Hercule, in Pydnam vrbem concedit. Proficiſcenti Deidamia Æacidæ regis filia, & Theſſalonice priuigna, & ipſa clara Philippi patris nomine, multæq; aliæ principum matronæ, ſpecioſus magis quam vtilis grex, comites fuere. Hæc cum nuntiata Caſſandro eſſent, ſtatim citato curſu Pydnam venit, & vrbem obſidione cingit. Cum fame, ferroq; vrgeretur Olympias, longæ obſidionis tædio, pacta ſalute, victori ſe tradidit.

Obſeſſa Caſſandro ſe tradit, qui callide eam morti adiudicari curat.

Sed Caſſander ad concionem vocato populo, ſciſcitaturus quid de Olympiade fieri velint, ſubornat parentes interfectorum, qui ſumpta lugubri veſte, crudelitatem mulieris accuſarent; à quibus accenſi Macedones, ſine reſpectu priſtinæ maieſtatis, occidendam decernunt: immemores prorſus, quod per filium eius, virumque, non ſolum vitam ipſi inter finitimos tutam habuiſſent, verumetiam tantas opes imperiumq; orbis quæſiſſent.

Illa vero dignitatem ſuam tuetur.

Sed Olympias vbi obſtinatos venire ad ſe armatos vidit, veſte regali, duabus ancillis innixa, vltro obuiam procedit. Qua viſa, percuſſores attoniti fortuna maieſtatis prioris, & tot in ea memoriæ occurrentibus regum ſuorum nominibus, ſubſtiterunt;

Et fortiter cadit, vt Alexandri matrem decebat.

donec à Caſſandro miſſi ſunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium, nec vulnera: aut muliebriter vociferantem; ſed virorum more fortium, pro gloria veteris proſapiæ

morti ſuccumbentem, vt Alexandrum poſſes etiam in moriente matre cognoſcere. Inſuper expirans, capillis & veſte crura contexiſſe fertur, nequid poſſet in corpore eius indecorum videri. Poſt hæc Caſſander Theſſalonicen, regis Aridæi filiam, vxorem ducit: filium Alexandri cum matre, in arcem Amphipolitanam cuſtodiendos mittit.

Caſſander noua tyrannide priora ſcelera adauget.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XV.

BREVIARIVM.

1 Antigoni bellum aduerſus ſocios, in quo Demetrius F. prœlio ſuperatur.

2 Caſſandri in familiam Alexandri M. ſæuitia. Antigoni proſperi ſucceſſus in bello.

3 Lyſimachi, Antigono oppoſiti, virtutes & præclare geſta.

4 Nouus hoſtis Antigono accedit, nempe Seleucus, cuius origo & res geſtæ ſubiiciuntur. Antigonus in prœlio occumbit.

P*ERDICCA, & fratre eius, Eumene ac Polyperchonte ceteriſque ducibus diuerſæ partis occiſis, finitum certamen inter ſucceſſores Alexandri Magni videbatur, cum repente inter ipſos victores nata diſcordia eſt: quippe poſtulantibus Ptolemæo, & Caſſandro, & Lyſimacho, vt pecunia in præda capta, prouinciæq; diuiderentur; Antigonus negauit ſe in eius belli præmia ſocios admiſſurum, in cuius periculum ſolus deſcenderit. Et vt honeſtũ aduerſus*

Tragœdiæ cruentæ inter Alexandri ſucceſſores.

Antigonus aduerſus ſocios bellum ſuſcipit.

ſocios bellum ſuſcipere videretur, diuulgat ſe Olympiadis mortem à Caſſandro interfectæ, vlciſci velle, & Alexandri regis ſui filium cum matre obſidione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolemæus & Caſſander, inita cum Lyſimacho & Seleuco ſocietate, bellum terra mariq; enixe inſtruunt. Tenebat Ptolemæus AEgyptum cum Africæ parte maiore, & Cypro, & Phœnice. Caſſandro parebat Macedonia cum Græcia. Aſiam & partem Orientis occupauerat Antigonus, cuius filius Demetrius, prima belli congreſſione, à Ptolemæo apud Galamam vincitur. In quo prœlio maior Ptolemæi moderationis gloria, quam ipſius victoriæ fuit. Siquidem & amicos Demetrij non ſolum cum ſuis rebus, verumetiam additis inſuper muneribus, dimiſit; & ipſius Demetrij priuatum omne inſtrumentum, ac familiam reddidit, adiecto honore verborum, non ſe propter prædam, ſed propter dignitatem iniſſe bellum; indignatum quod Antigonus deuictis diuerſæ factionis ducibus, ſolus communis victoriæ præmia corripuiſſet.

Ptolemæus & alii arma induunt.

Demetrius Antigoni F. prælio victus à Ptolemæo, qui non propter prædam, ſed propter dignitatem ſe bellum iniſſe oſtendit.

2 Dum hæc aguntur, Caſſander ab Apollonia rediens, incidit in Abderitas, qui propter ranarum muriumq; multitudinem relicto patrio ſolo, ſedes quærebant: veritus ne Macedoniam occuparent, facta pactione, in ſocietatem eos recepit; agroſq; iis vltimos Macedoniæ aſſignat. Deinde, ne Hercules Alexandri filius, qui fere annos quatuordecim exceſſerat, fauore paterni nominis in regnum Macedoniæ vocaretur, occidi eum tacite cum matre Barſine iubet, corporaq; eorum in terra obrui, ne cædes ſepultura proderetur: & quaſi parum facinoris in ipſo primum rege, mox in matre eius Olympiade, ac filio admiſiſſet, alterum quoq; filium cum matre Roxane pari fraude interficit; ſcilicet quaſi regnum Macedoniæ, quod affectabat, aliter conſequi, quam

Abderitis Caſſander agros aſſignat.

Herculem Alexandri F. Barſinen viduam, Roxanem & filium ex Alexandro interficit.

quam ſcelere non poſſet. Interea Ptolemæus cum Demetrio nauali prœlio iterato congreditur; & amiſſa claſſe, hoſtiq; conceſſa victoria, in AEgyptum refugit, Demetrius filium Ptolemæi Leontiſcum, & fratrem Menelaum, amicoſq; eius cum priuati inſtrumenti miniſterio, pari prouocatus antea munere AEgyptum remittit: & vt appareret eos non odij, ſed dignitatis gloria accenſos, donis, muneribusq; inter ipſa bella contendebant. Quanto honeſtius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitia coluntur. Hac victoria elatus Antigonus, regem ſe cum Demetrio filio appellari à populo iubet. Ptolemæus quoq; ne minoris apud ſuos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Caſſander & Lyſimachus, & ipſi regiam ſibi maieſtatem vindicauerunt. Huius honoris ornamentis tamdiu omnes abſtinuerunt, quamdiu filij regis ſui ſupereſſe potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, vt cum opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro iuſtus hæres fuit. Sed Ptolemæus & Caſſander, ceteriq; factionis alterius duces, cum carpi ſe ſingulos ab Antigono viderent, dum priuatam ſingulorum, non commune vniuerſorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri volunt, quaſi victoria vnius, non omnium foret; per epiſtolas ſe inuicem confirmantes, tempus, locum coëundi condicunt, bellumque communibus viribus inſtruunt. Cui cum Caſſander intereſſe propter finitimum bellum non poſſet, Lyſimachum cum ingentibus copiis, in auxilium ſociis mittit.

Demetrius Ptolemæum nauali prœlio vincit, & parem gratiam hoſti victo refert.

Principum inſania.

Qua immunes fuere, quamdiu Alexandri ſoboles vixit.

Antigoni ſollertia, & aduerſariorum ſuorum imprudentia.

3 Erat hic Lyſimachus illuſtri quidem Macedoniæ loco natus, ſed virtutis experimentis omni nobilitate clarior; quæ tanta in illo fuit, vt animi magnitudine, philoſophia ipſa, viriumque gloria omnes, per quos O-

Lyſimachi Antigono oppoſiti virtutes & præclare geſta.

riens domitus eſt, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Calliſthenem philoſophum, propter ſalutationis Perſicæ interpellatum morem, inſidiarum, quæ ſibi paratæ fuerant, conſcium fuiſſe iratus finxiſſet; eumque truncatis crudeliter omnibus membris, abſciſsiſq; auribus, ac naſo, labiiſq; deforme ac miſerandum ſpectaculum reddidiſſet; inſuper cum cane in cauea clauſum, ad metum ceterorum circumferret: tunc Lyſimachus audire Calliſthenem, & præcepta ab eo virtutis accipere ſolitus, miſeratus tanti viri, non culpæ, ſed libertatis pœnas pendentis, venenum ei in remedia calamitatum dedit. Quod adeo ægre Alexander tulit, vt eum obiici ferociſsimo leoni iuberet: Sed cum ad conſpectum eius concitatus leo impetum feciſſet, manum amiculo inuolutam Lyſimachus in os leonis immerſit, arreptaq; lingua, feram exanimauit. Quod cum nuntiatum regi eſſet, admiratio in ſatisfactionem ceſsit; carioremq; eum propter conſtantiam tantæ virtutis habuit. Lyſimachus quoq; magno animo, regis, veluti parentis contumeliam tulit. Deniq; omni ex animo huius facti memoria exturbata, poſtea in India inſectanti regi quoſdam palantes hoſtes, cum à ſatellitum turba, equi ſui celeritate deſertus eſſet, ſolus ei per immenſas harenarum moles curſus comes fuit. Quod idem antea Philippus frater eius cum facere voluiſſet inter manus regis exſpirauerat. Sed Lyſimachum deſiliens equo Alexander, haſtæ cuſpide ita in fronte vulnerauit, vt ſanguis aliter cludi non poſſet, quam diadema ſibi demptum rex, alligandi vulneris cauſa, capiti eius imponeret. Quod auſpicium, primum regalis maieſtatis Lyſimacho fuit. Sed & poſt mortem Alexandri, cum inter ſucceſſores eius prouinciæ diuiderentur, ferociſsimæ gentes, quaſi omnium fortiſsimo aſsignatæ ſunt: adeo etiam conſenſu vniuer-

Philoſophiæ ſtudioſus Calliſthenem liberat.

Leonem exanimat.

Contumeliam fert excelſo animo.

Alexandrum per harenarum moles comitatur.

Regiæ dignitatis accipit auſpicia.

uerſorum palmam virtutis inter cæteros tulit.

4 Priuſquam bellum inter Ptolemæum, ſociosque eius, aduerſus Antigonum committeretur, repente ex Aſia maiore digreſſus Seleucus, nouus Antigono hoſtis acceſſerat. Huius quoque & virtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laudice, cum nupta eſſet Antiocho, claro inter Philippi duces viro, viſa eſt ſibi per quietem ex concubitu Apollinis concepiſſe, grauidámque factam, munus concubitus, anulum à deo accepiſſe, in cuius gemma ancora ſculpta eſſet: iuſſaq; donum filio, quem peperiſſet, dare. Admirabilem fecit hunc viſum & anulus, qui poſtera die, eiuſdem ſculpturæ, in lecto inuentus eſt; & figura ancoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipſo paruulo fuit. Quamobrem Laudice anulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Perſicam militiam, edocto de origine ſua, dedit. Vbi poſt mortem Alexandri, occupato regno Orientis, vrbem condidit, ibique geminæ originis memoriam conſecrauit. Nam & vrbem ex Antiochi patris nomine: Antiochiam vocauit; & campos vicinos vrbi, Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiam in poſteris manſit: Siquidem filij, nepoteſq; eius ancoram in femore, veluti notam generis naturalem habuere. Multa in Oriente, poſt diuiſionem inter ſocios regni Macedonici, bella geſſit. Principio Babyloniam cepit: inde auctis ex victoria viribus, Bactrianos expugnauit. Tranſitum deinde in Indiam fecit, quæ poſt mortem Alexãdri, veluti ceruicibus iugo ſeruitutis excuſſo, præfectos eius occiderat. Auctor libertatis Sandrocotus fuerat: ſed titulum libertatis poſt victoriam in ſeruitutem verterat. Siquidẽ occupato regno, populum quem ab externa dominatione vindicauerat, ipſe ſeruitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, ſed

ad re-

Nouus hoſtis Antigono accedit, nempe Seleucus.

Seleuci fata.

Ancora in femore Seleuci naſcentis.

Originis argumentum in poſteris.

Res geſtæ Seleuci.

Indos aggreditur quorum rex Sandrocottus.

Huius mira fortuna deſcribitur.

ad regni poteſtatẽ maieſtate numinis impulſus. Quippe cum procacitate ſua Alexandrum regem offendiſſet, interfici à rege iuſſus, ſalutem pedum celeritate quæſierat: ex qua fatigatione, cum ſomno captus iaceret, leo ingentis formæ ad dormientem acceſſit, ſudoremq́; profluentem lingua ei deterſit, expergefactumq́; blande reliquit. Hoc prodigio primum ad ſpem regni impulſus, contractis latronibus, Indos ad nouitatem regni ſolicitauit. Molienti deinde bellum aduerſus præfectos Alexandri, elephantus ferus infinitæ magnitudinis vltro ſe obtulit, & veluti domita manſuetudine, eum tergo excepit; duxque belli, & prælictor inſignis fuit. Sic acquiſito regno, Sandrocottus ea tempeſtate, qua Seleucus futuræ magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam poßidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compoſitisq́; in Oriente rebus, in bellum Antigoni deſcendit. Adunatis igitur omnium ſociorum copiis, prœlium committitur: in eo Antigonus occiditur; Demetrius filius eius in fugam vertitur. Sed ſocij profligato hoſtili bello, denuo in ſemetipſos arma verterunt: & cum de præda non conuenirent, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lyſimacho iunguntur. Caſſandro defuncto Philippus filius ſuccedit. Sic, quaſi ex integro, noua Macedoniæ bella naſcuntur.

Seleucus cum Sandrocotto paciſcitur.

Atrox pugna in qua occiditur Antigonus.

Nouarum tragœdiarum apparatus.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XVI.

BREVIARIVM.

1 Antipater Caſſandri filius, fit parricida. Demetrius Alexandrum Caſſandri F. interficit & Macedoniam vſurpat.

2 Demetrius prœlio fuſus fugatus. Antipater parricida fœde perit. In Caſſandri familiam Numinis vindicta. Ptolemæi placidum fatum.

3 Bellum Pyrrhi & Lyſimachi. De Heracleæ origine & ſtatu digreſſio.

4 Clearchi tyranni Heracliensis artes luculenter deſcriptæ.

5 Tyrannidem quibus rationibus firmauerit Clearchus, tandem à Chione & Leonide iuuenibus nobiliſſimis obtruncatus. Poſt Clearchi ſupplicium Heracleæ conditio.

Antipater Caſſandri filius, matrem Theſſalonicen interficit.

POST Caſſandri regis, filiiquè eius Philippi continuas mortes, Theſſalonice regina vxor Caſſandri, non magno poſt tempore, ab Antipatro filio, cum vitam etiam per vbera materna deprecaretur, occiditur. Cauſa parricidij fuit, quod poſt mortem mariti, in diuiſione inter fratres regni, propenſior fuiſſe pro Alexandro videbatur. Quod facinus eo grauius omnibus viſum eſt, quod nullum maternæ fraudis veſtigium fuit. Quamquam in parricidio, nulla ſatis iuſta cauſa ad ſceleris patrocinia prætexi poteſt. Ob hæc igitur Alexander in vltionem maternæ necis, geſturus cum fratre bellum, auxilium à Demetrio petit: nec Demetrius, ſpe inuadendi Macedonici regni, moram fecit. Cuius aduentum verens Lyſimachus, per-

Alexander in fratrem arma parat.

perſuadet genero ſuo Antipatro, vt malit cum fratre in gratiam reuerti, quam paternum hoſtem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum præſenſiſſet Demetrius, per inſidias Alexandrum interficit; occupatoque Macedoniæ regno, cædem apud exercitum excuſaturus, in concionem vocat. Ibi priorem ſe petitum ab Alexandro allegat; nec feciſſe ſe, ſed occupaſſe inſidias. Regem autem ſe Macedoniæ vel ætatis experimentis, vel cauſis iuſtiorem eſſe. Patrem enim ſuum & Philippo regi, & Alexandro Magno ſocium in omni militia fuiſſe; liberorum deinde Alexandri miniſtrum, & ad perſequendos defectores ducem extitiſſe. Contra Antipatrum auum horum adoleſcẽtium amariorem ſemper miniſtrũ regni, quam ipſos reges fuiſſe. Caſſandrum vero patrem extinctorem regiæ domus, non feminis, non pueris pepercisse, nec ceſſaſſe, quoad omnem ſtirpem regiæ ſubolis deleret. Horum ſcelerum vltionem, quia nequiſſet ab ipſo Caſſandro exigere, ad liberos eius translatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumq; (ſiquis manium ſenſus eſt) non interfectores ſuos, ac ſtirpis ſuæ, ſed vltores eorum Macedoniæ regnum tenere malle. Per hac mitigato populo, rex Macedoniæ appellatur. Lyſimachus quoq; cum bello Doricetis regis Thracum premeretur; ne eodem tempore & aduerſus eum dimicare neceſſe haberet, tradita ei altera parte Macedoniæ, quæ Antipatro eius genero obuenerat, pacem cum eo fecit.

Alexandrum obtruncat Demetrius.

Et horrendum illud ſcelus excuſare conatur.

Macedoniæ regnum vſurpat.

2 *Igitur Demetrius, toti Macedoniæ regni viribus inſtructus, cum Aſiam occupare ſtatuiſſet, iterato Ptolemæus, Seleucus, & Lyſimachus experti priore certamine quantæ vires eſſent concordiæ, pacta ſocietate adunatisque exercitibus, bellum aduerſus Demetrium transferunt in Europam. His comitem ſe, & belli ſocium*

Aduerſus Demetrium, Ptolemæus, Seleucus & alii bellum transferunt.

iungit

iungit Pyrrhus rex Epiri, ſperans non difficilius Demetrium amittere Macedoniam poſſe, quàm acquiſierat. Nec ſpes fruſtra fuit: quippe exercitu eius corrupto, ipſoque in fugam acto, regnum Macedoniæ occupauit.

Fugatur Demetrius.

Dum hæc aguntur, Lyſimachus generum ſuum Antipatrum, regnum Macedoniæ ademptum ſibi ſoceri fraude querentem, interfecit; filiamq; ſuam Eurydicen querelarum ſociam, in cuſtodiam tradit: atq; ita vniuerſa Caſſandri domus Alexandro Magno, ſeu necis ipſius, ſeu ſtirpis extinctæ pœnas partim cæde, partim ſupplicio, partim parricidio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumuentus, cum poſſet honeſte mori, turpiter ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magna rerum geſtarum gloria moriturus, contra ius gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem, regnum tradiderat, eiusq; rei populo rationem reddiderat: cuius non minor fauor in accipiendo, quàm patris in tradendo regno fuerat. Inter cetera patris & filij mutuæ pietatis exempla, etiam ea res amorem populi iuueni conciliauerat, quod pater regno ei publice tradito, priuatus officium regi inter ſatellites fecerat, omniq; regno pulchrius regis eſſe patrem duxerat.

Antipater parricida fœde perit.

Caſſandri familia iuſto Numinis iudicio ſublata.

Ptolemæi placidum fatum.

3 *Sed inter Lyſimachum, & Pyrrhum regem, ſocios paulo ante aduerſus Demetrium, Aſſiduum inter pares diſcordiæ malum, bellum mouerat. Victor Lyſimachus, pulſo Pyrrho Macedoniam occupauerat. Inde Thraciæ, ac deinceps Heracleæ bellũ intulerat: cuius vrbis & initia & exitus admirabiles fuere; quippe Bœotiis peſtilentia laborantibus, oraculum Delphis reſponderat, coloniam in Ponti regione ſacram Herculi conderet. Cum propter metum longæ ac periculoſæ nauigationis, mortem in patria omnibus præoptantibus, res omiſſa eſſet, bellũ his Phocenſes intulerunt: quorũ cũ aduerſa prœlia pate-*

Lyſimachus & Pyrrhus fiunt hoſtes.

De Heraclea vrbis in Thracia origine & exitu digreſſio.

pate-

paterentur, iterato ad oraculum decurrunt; reſpõſum, idem belli quod peſtilentiæ, remedium fore. Igitur conſcripta colonorum manu, in Pontum delati, vrbem Heracleam condiderunt. Et quoniam fatorum auſpiciis in eas ſedes delati erant, breui tempore magnas opes parauere. Multa deinde huius vrbis aduerſus finitimos bella, multa etiam domeſtica diſſenſiones fuere. Inter cetera magnifica, vel præcipue illud memorabile fuit. Cum rerum potirentur Athenienſes, victiſque Perſis, Græciæ & Aſiæ tributum in tutelam claſsis deſcripſiſſent, omnibus cupide ad præſidium ſalutis ſuæ conferentibus; ſoli Heraclienſes ob amicitiam regum Perſicorum, collationem abnuerant. Miſſus itaq; ab Athenienſibus Lamachus cum exercitu ad extorquendum quod negabatur, dum relictis in littore nauibus, agros Heraclienſium populatur, claſſem cum maiore parte exercitus, naufragio repentinæ tempeſtatis amiſit. Itaq; cum neq; mari poſſet amiſsis nauibus, neq; terra auderet, cum parua manu inter tot ferociſsimas gentes, reuerti; Heraclienſes honeſtiorem beneficij, quam vltionis occaſionem rati, inſtructos commeatibus, auxiliiſq; dimittunt: bene agrorum ſuorum populationem impenſam exiſtimantes, ſi quos hoſtes habuerant, amicos reddidiſſent.

Heracleæ bella externa & domeſticæ diſſenſiones.

Egregium Heraclienſium facinus.

Tyrannide vexantur Heraclienſes.

4 Paſsi ſunt inter plurima mala, etiam tyrannidem: ſiquidem cum plebs etiam nouas tabulas, & diuiſionem agrorum diuitum impotenter flagitaret, diu re in ſenatu tractata, cum exitus rei non inueniretur, ad poſtremum aduerſus plebem nimio otio laſciuientem, auxilia à Timotheo Athenienſium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petiuere. Vtriſque negantibus, ad Clearchum, quem ipſi in exilium egerant, decurrunt: tanta calamitatiũ neceſsitas fuit, vt cui patriam

inter-

interdixerant,eum ad tutelam patriæ reuocarent. Sed Clearchus exilio facinoroſior redditus,& diſſenſionem populi occaſionem inuadendæ tyrannidis exiſtimans, primo tacitus cum Mithridate ciuium ſuorum hoſte colloquitur; & inita ſocietate paciſcitur, vt reuocatus in patriam prodita ei vrbe, præfectus eius conſtitueretur. Poſtea autem inſidias, quas ciuibus parauerat, in ipſum Mithridatem verterat. Namq; cum velut arbiter ciuilis diſcordiæ, de exilio reuerſus eſſet, ſtatuto tempore, quo vrbem Mithridati traderet, ipſum cum amicis ſuis cepit;captumq;,accepta ingenti pecunia,dimiſit. Atque vt in illo ſubitum ſe ex ſocio fecit hoſtem, ſic ex defenſore ſenatoriæ cauſæ,repente patronus plebis euaſit; & aduerſus auctores potentiæ ſuæ, à quibus reuocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non ſolum plebem accendit,verumetiam nefandiſſima quæq; tyrannicæ crudelitatis exercuit.Igitur populo ad concionem vocato,neq; ſe affuturum amplius graſſanti in populum ſenatui,ait;interceſſurum etiam ſi in priſtina ſæuitia perſeueret: quod ſi pares ſe crudelitati ſenatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus ſuis, neque ciuilibus diſcordiis interfuturum ;ſin vero diffidant viribus propriis, vindictæ ſe ciuium non defuturum. Proinde conſulant ſibiipſis, iubeant abire ſe,ſi malint,vel cauſæ populari ſocium remanere. His verbis ſollicitata plebs,ſummum ad eum imperium defert;& dum ſenatus potentiæ iraſcitur,in ſeruitutem ſe tyrannicæ dominationis cum coniugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus 60.ſenatores comprehenſos(nam ceteri in fugam dilapſi erant) in vincula compingit. Lætari plebs, quod à duce potiſſimum ſenatorum, ſenatus deleretur, verſaq; vice, auxilium eorum in exitium conuerſum eſſe. Quibus dum mortem paſſim omnibus mi-

Clearchi Heracleæ tyranni artes.

Mithridatem proditionis ſocium merito præmio donat.

Auctores potentiæ ſuæ euertit.

Populo callide imponit.

Plebs facile decipitur.

Optimates in vincula coniecti.

Facultatibus primum, deinde vita ſpoliati.

natur, cariora eorum pretia facit: ſiquidem Clearchus magna pecunia (quaſi minis populi occulte eos ſubtracturus) accepta, ſpoliatos fortunis, vita quoq; ſpoliauit.

Seruos manumittit tyrannus, & vxores ac filias ciuium ſeruis ſuis nubere compellit, vt ſe tueatur.

5 Cognito deinde, quod bellum ſibi ab iis qui profugerant, miſericordia in auxilium ſolicitatis ciuitatibus, pararetur, ſeruos eorum manumittit. Et nequid mali afflictis honeſtiſſimis domibus deeſſet; vxores eorum, filiasq; nubere ſeruis ſuis, propoſita recuſantibus morte, compellit; vt eos ſibi fidiores, & dominis infeſtiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiæ, grauiores repentinis funeribus fuere. Itaq; multæ ſe ante nuptias, multæ in ipſis nuptiis, occiſis prius nouis maritis, interficiunt, & ſe tam funeſtis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. Prœlium deinde committitur: quo victor tyrannus captiuos ſenatores

Omnem locum ſua crudelitate implet.

in triumphi modum per ora ciuium trahit. Reuerſus in vrbem, alios vincit, torquet alios, alios occidit; nullus locus vrbis à crudelitate tyranni vacat. Accedit ſæuitiæ inſolentia, crudelitati arrogantia: interdum enim ex ſucceſſu continuæ felicitatis obliuiſcitur ſe hominem, interdum Iouis ſe filium dicit. Eunti per publicum, aurea aquila velut argumentum generis præferebatur:

Superbia exitio tyranni anteit.

veſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona vtebatur: filium quoq; ſuum Ceraunon vocat, vt deos non mendacio tantum, verumetiam nominibus illudat. Hæc illum facere, duo nobiliſſimi iuuenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi

In tyrannum inſurgunt nobiliſſimi iuuenes, Philoſophiæ præceptis imbuti.

in necem tyranni conſpirant. Erant hi diſcipuli Platonis philoſophi; qui virtutem, ad quam quotidie præceptis magiſtri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, veluti clientes, in inſidiis locant. Ipſi more iurgantium, ad tyrannum veluti ad regem

gem in arcem contendunt: qui iure familiaritatis admiſſi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero obtruncatur. Sed & ipſi, ſociis tardius auxilium ferentibus, à ſatellitibus obruuntur. Quare factum eſt, vt tyrannus quidem occideretur, ſed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Saturus eadem via tyrannidem inuadit; multisq́; annis, per gradus ſucceſſionis, Heraclienſes ſub regno tyrannorum fuere. Tyrannicidæ etiam obruuntur, & patria ſub tyrānide lāguet.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XVII.

BREVIARIVM.

1 Lyſimachi regis tragœdiæ.

2 Amiſſis 15. liberis in prælio cadit. Seleucus interficitur. Ptolemæus Principū amicitias, Pyrrhi præſertim, ſibi conciliat.

3 De Epirotarum regno eiuſdemque origine ac regibus digreſſio. Pyrrhi varia fortuna.

PER idem ferme tempus in Helleſponti & Cherſoneſi regionibus terræmotus fuit: maxime tamen Lyſimachia vrbs ante duos & viginti annos à Lyſimacho rege condita, euerſa eſt. Quod portentum dira Lyſimacho, ſtirpiq́; eius, ac regni ruinam, cum clade vexatarum regionum portendebat. Lyſimachi clades, terræmotu prædicta.

Nec oſtentis fides defuit: nam breui poſt tempore, Agathoclem filium ſuum, quem in ſucceſſionem regni ordinauerat, per quē multa bella proſpere geſſerat, non ſolū patrium, verumetiā humanum vltra morē peroſus, miniſtra Arſinoë nouerca, veneno interfecit. Hæc illi prima Agathoclem filium veneno interficit.

Initium impendentis ruinæ. *Regni principes vita priuat.* *Alios ad Seleucum deficientes & bellum parantes videt.*

mali labes, hoc initum impendentis ruinæ fuit. Nam parricidium; principum ſequutæ cædes ſunt, luentium ſupplicia quod occiſum iuuenem dolebant. Itaq; & hi qui cædibus ſuperfuerant, & hi qui exercitibus præerant, certatim ad Seleucum deficiunt; eumque pronum iam ex æmulatione gloriæ, bellum Lyſimacho inferre compellunt. Vltimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, & velut ad exemplum fortunæ par reſeruatum. Lyſimachus quatuor & 70. annos natus erat. Seleucus ſeptem & 70. Sed in hac ætate vtriq; animi iuueniles erant, imperiiq; cupiditatem inſatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo ſoli tenerent, anguſtiis ſibimet incluſi videbantur, vitæque finem non annorum ſpatio, ſed imperij terminis metiebantur.

Vtriuſque principis ambitio.

Lyſimachus poſt amiſſos 15. liberos, in prœlio occumbit. *Seleucus per inſidias occiditur à Ptolemæo.* *Ptolemæus Lyſimachi filios ſibi conciliare ſtudet.*

2 *In eo bello Lyſimachus amiſſis ante variis caſibus 15. liberis, non inſtrenue moriens, poſtremus domus ſuæ ruinæ cumulus acceſſit. Lætus tanta victoria Seleucus, & quod maius victoria putabat, ſolum ſe de cohorte Alexandri remanſiſſe; victoremq; victorum extitiſſe, non humanum eſſe opus, ſed diuinum munus gloriatur: ignarus prorſus, non multo poſt, fragilitatis humanæ ſeipſum exemplum futurum. Quippe poſt menſes admodum ſeptem à Ptolemæo, cuius ſororem Lyſimachus in matrimonio habuerat, per inſidias circumuentus occiditur; regnumq; Macedoniæ, quod Lyſimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in fauorem vltionis Lyſimachi ambitioſus apud populares eſſet, primo Lyſimachi filios conciliare ſibi ſtatuit; nuptiasq; Arſinoes ſororis ſuæ matris eorum petit, puerorum adoptione promiſſa, vt cum in locum patris eorum ſucceſſiſſet, nihil illi moliri, vel verecundia matris,*

vel

vel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis AEgypti concordiam per epiſtolas deprecatur; profeſſus deponere ſe offenſam erepti paterni regni, neq; amplius à fratre quæſiturum, quod honeſtius à paterno hoſte perceperit. Omniq; arte adulatur Eumeni, & Antigono Demetrij filiis, Antiocho filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius ſibi hoſtis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omiſſus, ingens momentum futurus, vtri parti ſocius acceßiſſet, qui & ipſe ſpoliare ſingulos cupiens, omnibus ſe partibus venditabat. Itaq; Tarentinis aduerſus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naues, ad exercitum in Italiam deportandum, mutuo petit; ab Antiocho pecuniam; qui opibus quam militibus inſtructior erat; à Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia eſſet, quinq; millia peditum, equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta, non amplius, quam in biēnij vſum dedit. Ob hæc Pyrrhus, filia Ptolemæi in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit: ne abducta in Italiam iuuentute, prædam hoſtibus regnum relinqueret.

Aliorum principum amicitias venatur.

Pyrrhi Epirotarum regis nominatim.

Cui auxilia concedit.

Et filiam vxorem.

3 *Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum eſt, de origine regni eius pauca narranda ſunt. Moloſſorum primum in ea regione regnum fuit. Poſt Pyrrhus Achillis filius, amiſſo per abſentiam [Troianis temporibus] paterno regno, in his locis conſedit, qui Pyrrhidæ primo, poſtea Epirotæ dicti ſunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonæi Iouis ad conſulendum veniſſet, ibi Lanaſſam neptem Herculis rapuit: ex cuius matrimonio octo liberos ſuſtulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesq; affinitatium auxilio magnas parauit: atque ita Heleno filio Priami regis, ob induſtriam ſingularem, regnum Chaonum, & Andro-*

De Epirotarum regno, eiuſdemque origine digreſſio.

Pyrrhus Achillis F. rex Epiri.

Eiuſdem & Heleni fata.

machen Hectoris, quam & ipſe matrimonio ſuo in diuiſione Troianæ prædæ acceperat, vxorem tradidit: breuiq; poſt tempore, Delphis inſidiis Oreſtæ filij Agamemnonis, inter altaria dei interiit.

Filius & ſucceſſor Pyrrhi Pialis.

Succeſſor huic Pialis filius fuit. Per ordinem deinde, regnum ad Arrybã deſcendit: cui, quoniam pupillus & vnicus ex gente nobili ſupereſſet, intentiore omniũ cura ſeruãdi eius, educandiq;, publice tutores conſtituuntur: Athenas quoq; erudiendi gratia miſſus, quãto doctior maioribus ſuis, tanto & gratior populo fuit.

Arrybas Epirotas ad cultiores mores reuocat.

Primus itaq; leges, & ſenatum, annuosq; magiſtratus, & reipub. formam compoſuit: & vt à Pyrrho ſedes, ſic vita cultior populo ab Arryba ſtatuta.

Neoptolemus Arrybæ F.

Huius filius Neoptolemus fuit; ex quo nata eſt Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, qui poſt eum regnũ Epiri tenuit; & in Italia bello geſto, in Brutiis interiit. Poſt eius mortẽ frater AEacides regno ſucceſſit, qui aſſiduis aduerſus Macedonas bellorum certaminibus populũ fatigando, offenſam ciuiũ contraxit, ac propterea in exiliũ actus,

Pyrrhus Neoptolemi nepos varia fortuna agitatus, tãdem emergit.

Pyrrhum filium viuũ, admodum paruulũ in regno reliquit: qui & ipſe cum à populo propter odiũ patris ad necem quæreretur, furtim ſubtractus in Illyrios defertur; traditusq; eſt Beroæ, Glauci regis vxori nutriendus, quæ & ipſa generis AEacidarũ erat. Ibi eum ſeu miſericordia fortunæ eius, ſeu infantilibus blandimentis inductus, rex aduerſum Caſſandrũ Macedoniæ regem, qui eum ſub belli cõminatione depoſcebat, diu protexit, addito in auxiliũ etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in miſericordiã verſo, annorum 11. eum in regnũ reuocauerunt, datis tutoribus, qui regnũ vſq; ad adultã eius ætatem tuerentur.

Tarentinos aduerſus Romanos tueri audet.

Adoleſcens deinde multa bella geſſit tantusq; rerum ſucceſſu haberi cœptus eſt, vt Tarentinos ſolus aduerſus Romanos tueri poſſe videretur.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XVIII.

BREVIARIVM.

1 Pyrrho Tarentinis aduerſus Romanos ſuppetias ferenti Valerius Læuinus occurrit: vnde prœlia & ſtrages.

2 Carthaginienſium auxilium Romani remittunt. Pax cum Pyrrho componitur. Romanorũ continẽt a. Pyrrhus Siciliam occupat.

3 De Carthaginienſium origine & veteribus incolis digreſſio, in qua de Sidonis & Tyri conditoribus,

4 Noui incolæ Tyri, inter quos Eliſſa, quæ à Pygmalione fratre recedit, vt rebus ſuis conſuleret.

5 Eliſſa, agnomine Dido, Cyprum appellit, deinde in ſinum Africę defertur, & Carthaginem condit.

6 Propter Hiarbæ votum Eliſſa ſibi vim infert, Carthaginienſium crudelis ſuperſtitio.

7 Clades Carthaginienſium in Sardinia. Superſtites in exilium pulſi patriam armis recuperare nituntur, vnde Malei patris in Cartalonem filium ſeueritas, & paulo poſt cruentus interitus.

IGITVR *Pyrrhus rex Epiri, cum iterata Tarentinorum legatione, additis Samnitium & Lucanorum precibus, & ipſis auxilio aduerſus Romanos indigentibus, fatigaretur, non tam ſupplicum precibus, quam ſpe inuadendi Italiæ imperij inductus, venturum ſe cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum ſemel animum, præcipitem agere cœperant exempla maiorum: ne aut inferior patruo ſuo Alexandro videretur, quo defenſore iidem Tarẽtini aduerſus Bruttios vſi fuerant; aut minores animos Magno Alexandro habuiſſe, qui tã longa à domo militia Orientem*

Vana ſpe inuadendi Italiæ imperii inductus Pyrrhus, auxilium Tarentinis aduerſus Romanos pollicetur.

Ambitio cæca miſerum principem euertit.

tem ſubegit. Igitur relicto cuſtode regni filio Ptolemao, annos 15.nato,exercitum in portu Tarentino exponit, duobus paruulis filiis, Alexandro & Heleno, in ſolatia longinquæ ſecum expeditionis adductis. Cuius audito aduentu, Conſul Romanus Valerius Læuinus feſtinãs, vt prius cum eo congrederetur quam auxilia ſociorum conuenirent,exercitum in aciem educit:Nec rex,tametſi numero militum inferior eſſet, certamini moram fecit. Sed Romanos vincentes iam, inuſitata antę elephantorum forma ſtupere primo, mox cedere prælio coëgit, victoresque iam noua Macedonum monſtra repente vicerunt. Nec hoſtibus incruenta victoria fuit: nam & ipſe Pyrrhus grauiter vulneratus eſt,& magna pars militum eius cæſa; maioremq; gloriam eius victoria,quam lætitiam habuit. Huius pugnæ euẽtum multæ ciuitates ſecutæ, Pyrrho ſe tradunt. Inter ceteras etiam Locri,prodito præſidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea præda Pyrrhus 200. captiuos milites Romam gratis remiſit, vt cognita virtute eius, Romani cognoſcerent etiam liberalitatem. Interiectis deinde diebus, cum ſociorum exercitus ſuperueniſſet, iterato prælium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit.

Pyrrho occurrit Valerius Læuinus Cos. Rom.

Elephanti victoriam Pyrrho obtinent.

Pugnę euentus ciuitatum deditio.

Liberalitas Pyrrhi.

Iteratum prælium.

2 Interea Mago,dux Carthaginienſium, in auxilium Romanorum cum 120. nauibus miſſus, ſenatum adiit,ægre tuliſſe Carthaginienſes, affirmans, quod bellum in Italia à peregrino rege paterentur: Ob quam cauſam miſſum ſe,vt quoniam externo hoſte oppugnarentur, externis auxiliis iuuarentur. Gratiæ a ſenatu Carthaginienſibus actæ, auxiliaq; remiſſa. Sed Mago Punico ingenio,poſt paucos dies tacitus,quaſi pacificator Carthaginienſium,Pyrrhum adiit ſpeculaturus cõſilia eius de Sicilia, quo eum arceſſiri fama erat. Nam

Carthaginienſium verſutiam ſubolfaciunt Romani & incommodum auxiliũ prudenter remittunt.

Roma-

Romanis eadem cauſa mittendi auxilij Carthaginienſibus fuerat, vt Romano bello, ne in Siciliam tranſire poſſet Pyrrhus, in Italia detineretur. Dum hæc aguntur, legatus à ſenatu Romano Fabricius Luſcinus miſſus, pacem cum Pyrrho compoſuit. Ad quam confirmandam, Cyneas Romam cum ingentibus à Pyrrho donis miſſus, neminem, cuius domus muneribus pateret, inuenit. Huic continentiæ Romanorum ſimile exemplum, iiſdem ferme temporibus fuit. Nam miſſi à ſenatu in AEgyptum legati, cum ingentia ſibi à Ptolemæo rege miſſa munera ſpreuiſſent, interiectis diebus ad cœnam inuitatis, aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi honoris cauſa receptas, poſtera die ſtatuis regis impoſuerunt. Igitur Cyneas cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiaſſet, interrogatus à Pyrrho, qualis Roma eſſet, reſpondit, Regum vrbem ſibi viſam. Poſt hæc legati Siculorum ſuperueniunt, tradentes Pyrrho totius inſulæ imperium, quæ aſſiduis Carthaginienſium bellis vexabatur. Itaq; relicto Locris Alexandro filio, firmatiſq; ſociorum ciuitatibus valido præſidio, in Siciliam exercitum traiecit.

Pacem Fabricius cum Pyrrho componit. Veterum Romanorum laudata continentia, prorſus obliterata.

Cyneæ ſapiens & verum de veteribus illis Romanis reſponſum.

Siciliã Pyrrhus occupat.

3 *Et quoniam ad Carthaginienſium mentionem ventum eſt, de origine eorum pauca dicenda ſunt, repetitis Tyriorum paulo altius rebus, quorum caſus etiam dolendi fuerunt. Tyriorum gens condita à Phœnicibus fuit, qui terræmotu vexati, relicto patriæ ſolo, Aſſyrium ſtagnum primo, mox mari proximum littus incoluerunt, condita ibi vrbe, quam à piſcium vbertate, Sidona appellauerunt: nam piſcem Phœnices ſidon vocant. Poſt multos deinde annos à rege Aſcaloniorum expugnati, nauibus appulſi, Tyron vrbem ante annum Troianæ cladis condiderunt: ibi Perſarum bellis diu, varieq; fatigati, victores quidem fuere; ſed attritis viribus, à*

De Carthaginienſium origine, digreſſio.

Sidon à Phœnicibus condita.

Sidonii patria pulſi Tyron condunt.

ſeruis ſuis multitudine abundantibus, indigna ſupplicia perpeſſi ſunt: qui conſpiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt; atq; ita potiti vrbe, lares dominorum occupant, rempub. inuadunt, coniuges ducunt, & quod ipſi non erant, liberos procreant. Vnus ex tot millibus ſeruorum fuit: qui miti ingenio, ſenis domini, paruuliq; filij eius fortuna moueretur; dominoſq; non truci feritate, ſed piæ miſericordiæ humanitate reſpiceret. Itaq; cum velut occiſos alienaſſet, ſeruiq; de ſtatu reipub. deliberantibus placuiſſet regem ex ſuo corpore creari, eumq; potiſſimum quaſi acceptiſſimum diis, qui ſolem Orientem primus vidiſſet, rem ad Stratonem (hoc enim ei nomen erat) dominum occulte latentem detulit. Ab eo formatus, cum medio noctis omnes in vnum campum proceſſiſſent, ceteris in Orientem ſpectantibus, ſolus Occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in Occidente ſolis ortum quærere: vbi vero dies aduentare cœpit, editiſſimisq; culminibus vrbis oriens ſplendere, exſpectantibus aliis, vt ipſum ſolem aſpicerent, hic primus omnibus fulgorem ſolis in ſummo faſtigio ciuitatis oſtendit. Non ſeruilis ingenij ratio viſa; requirentibusq; auctorem, de domino confitetur. Tunc intellectum eſt: Quantum ingenua ſeruilibus ingenia præſtarent; malitiaque ſeruos, non ſapientia vincere. Igitur venia ſeni filioque data eſt; & velut numine quodam reſeruatos arbitrantes, regem Stratonem creauerunt. Poſt cuius mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes tranſiit. Celebre hoc ſeruorum facinus, metuendumq; exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interiecto tempore in Oriente bellum gereret, velut vltor publicæ ſecuritatis, expugnata eorum vrbe, omnes qui prœlio ſuperfuerant, ob memo-

riam

In ea ſerui dominos interficiunt.

Vnus dominum nomine Stratonem cum filio viuos reſeruat.

Straton noua quadam ratione ex periculo emergit.

Rex Tyri creatur, cui ſuccedunt filii & nepotes.

Tyrios Alexander M. in tanti ſceleris deteſtationē, excepto Stratonis genere tollit de medio.

riam veteris cædis crucibus affixit; genus tantum Stratonis inuiolatum ſeruauit, regnumq; ſtirpi eius reſtituit, ingenuis & innoxiis incolis inſulæ attributis, vt, exſtirpato ſeruili germine, genus vrbis ex integro conderetur.

Noui incolæ Tyri Vticam condunt.

4 Hoc igitur modo Tyrij Alexandri auſpiciis conditi, parcimonia & labore quærendi cito conualuere. Ante cladem dominorum cum & opibus, & multitudine abundarent, miſſa in Africam iuuentute, Vticam condidere: cum interim rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Eliſſa filia, inſignis formæ virgine, heredibus inſtitutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Eliſſa quoq; Acerbæ auunculo ſuo, ſacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat, nubit.

Eliſſa Tyria, Acerbæ nubit.

Huic magnæ, ſed diſſimulatæ opes erant; aurumq; metu regis non tectis, ſed terræ crediderat: quam rem etſi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incenſus Pygmalion, oblitus iuris humani, auunculum ſuum, eundemq; generum, ſine reſpectu pietatis occidit.

Hunc Pygmalion Eliſſæ frater interficit.

Eliſſa diu fratrem propter ſcelus auerſata, ad poſtremũ diſſimulato odio, mitigatoq; interim vultu fugam tacito molitur, aſſumptis quibuſdam principibus in ſocietatem, quibus par odium in regem eſſe, eandemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit ſe ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupidæ obliuionis, grauem luctus imaginem renouaret, neue vltra amara admonitio oculis eius occurrat.

Illa fugam molitur.

Non inuitus Pygmalion verba ſororis audiuit, exiſtimãs cum ea & aurum Acerbæ ad ſe venturum. Sed Eliſſa miniſtros migrationis à rege miſſos, nauibus cum omnibus opibus ſuis prima veſpera imponit, prouectaq; in altum, compellit eos onera harena pro pecunia inuolucris inuoluta, in mare deiicere. Tunc de-

Fratris cupiditatem ſolerter eludit.

flens ipſa, lugubriq; voce Acerbam ciet; orat, vt libens opes ſuas recipiat, quas reliquerat; habeatq; inferias, quas habuerat cauſam mortis. Tunc ipſos miniſtros aggreditur: ſibi quidem ait optatam olim mortem, ſed illis acerbos cruciatus, & dira ſupplicia imminere, qui Acerbæ opes, quarum ſpe parricidium rex fecerit, auaritiæ tyranni ſubtraxerint. Hoc metu omnibus iniecto, comites fugæ accepit. Iunguntur & ſenatorum in eam noctem præparata agmina; atq; ita ſacris Herculis, cuius ſacerdos Acerbas fuerat, repetitis, exilio ſedes quærunt.

Eiuſdem miniſtros fugæ comites accipit.

5 Primus illis appulſus terræ, Cyprus inſula fuit: vbi ſacerdos Iouis, cum coniuge & liberis, deorum monitu, comitem ſe Eliſſæ ſociumq; præbuit, pactus ſibi poſteriſque perpetuum honorem ſacerdotij: Conditio pro manifeſto omine accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras, in quæſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri ſoluturas. Harum igitur ex numero 80. admodum virgines raptas nauibus imponi Eliſſa iubet; vt & iuuentus matrimonia, & vrbs ſubolem habere poſſet. Dum hæc aguntur, Pygmalion cognita ſororis fuga, cum impio bello fugientem perſequi pararet; ægre precibus matris, & deorum minis victus, quieuit: cui cum inſpirati vates canerent, non impune laturum: ſi incrementa vrbis toto orbe auſpicatiſſimæ interpellaſſet, hoc modo ſpatium reſpirandi fugientibus datum. Itaq; Eliſſa delata in Africæ ſinum, incolas loci eius, aduentu peregrinorum, mutuarumq; rerum commercio gaudentes, in amicitiam ſolicitat: deinde empto loco, qui corio bouis tegi poſſet, in quo feſſos longa nauigatione ſoiios, quoad proficiſceretur, reficere poſſet; corium in tenuiſſimas partes ſecari iubet, atq;

Eliſſa cum fugæ comitibus Cyprum appellit.

Virgines Cyprias rapit & imponit nauibus.

In Africæ ſinū defertur.

Locum, cui à facto nomen Byrſa, emit.

atq; ita maius loci ſpacium quam petierat, occupat: vnde poſtea ei loco Byrſæ nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui ſpe lucri multa hoſpitibus venalia inferebant; ſedeſq; ibi ſtatuentibus, ex frequentia hominum velut inſtar ciuitatis effectum eſt. Vticenſium quoq; legati, dona vt cõſanguineis attulerunt; hortatiq; ſunt, vrbem ibi conderent, vbi ſedes ſortiti eſſent. Sed & Afros detinendi aduenas amor cepit. Itaq; conſentientibus omnibus, Carthago conditur, ſtatuto annuo vectigali pro ſolo vrbis. In primis fundamentis caput bubulum inuentum eſt: quod auſpicium quidem fructuoſæ terræ, ſed laborioſæ, perpetuoque ſeruæ vrbis fuit: propter quod in alium locum vrbs tranſlata. Ibi quoq; equi caput repertum, bellicoſum potentemq; populum futurum ſignificans, vrbi auſpicatam ſedem dedit. Tunc ad opinionem nouæ vrbis concurrentibus gentibus, breui & populus, & ciuitas magna facta.

Ad eum confluũt vicini.

Carthaginẽ condit.

Quæ in aliũ locum his initiis transfertur: vbi potentiæ præſagium.

6 *Cum ſucceſſu rerum florentes Carthaginis opes eſſent, rex Maxitanorum Hiarbas decem Pœnorum principibus ad ſe arceſſitis, Eliſſæ nuptias ſub belli denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuentes, Punico cum ea ingenio egerunt; nuntiantes regem aliquem poſcere, qui cultiores victus eum, Afroſq; perdoceat: ſed quem inueniri poſſe, qui ad Barbaros & ferarum more viuentes tranſire à conſanguineis velit? Tunc à regina caſtigati, ſi pro ſalute patriæ aſperiorem vitam recuſarent, cui etiam ipſa vita, ſi res exigat, debeatur: regis mandata aperuere, dicentes, quæ præcipiat aliis, ipſi facienda eſſe, ſi velit vrbi conſultum eſſe. Hoc dolo capta, diu Acerbæ viri nomine cum multis lacrymis & lamentatione flebili inuocato, ad poſtremum ituram ſe quo ſuæ vrbis fata vocarent, reſpondit. In hoc trium mẽſium ſumpto ſpatio, pyra in vltima parte*

Hiarbas rex Maxitanorũ Eliſſæ (quæ & Dido dicta eſt) nuptias ambit.

Illa ambigue reſpondet.

Et tandẽ pyra cõſcenſa, vitam gladio finit: ac pro dea colitur.

vrbis

vrbis exſtructa, velut placatura viri manes, inferiasq; ante nuptias miſſura, multas hoſtias cadit, & ſumpto gladio pyram conſcendit; atq; ita ad populū reſpiciens, ituram ſe ad virum, ſicut præceperant, dixit, vitamque gladio finiuit.

Quo tempore condita Carthago.

Quandiu Carthago inuicta fuit, pro dea culta eſt. Condita eſt vrbs hæc 72. annis ante quā Roma; cuius virtus ſicut bello clara fuit, ita domi ſtatus

Carthaginienſium crudelis ſuperſtitio.

variis diſcordiarum caſibus agitatus eſt. Cum inter cetera mala, etiam peſte laborarent, cruenta ſacrorum religione, & ſcelere pro remedio vſi ſunt. Quippe homines, vt victimas, immolabant; & impuberes (quæ ætas etiam hoſtium miſericordiam prouocat) aris admouebant, pacem deorum ſanguine eorum expoſcentes, pro quorum vita dij rogari maxime ſolent.

In Sardinia graui prœlio vincuntur.

7 Itaq; aduerſis tāto ſcelere numinibus, cum in Sicilia diu feliciter dimicaſſent, translato in Sardiniam bello, amiſſa maiore exercitus parte, graui prœlio victi ſunt. Propter quod ducem ſuum Maleum, cuius auſpiciis & Siciliæ partē domuerant, & aduerſus Afros magnas res geſſerāt, cum parte exercitus, quæ ſuperfuerat,

Ducem & milites ſuperſtites exulare iubent.

exulare iuſſerunt. Quam rem ægre ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditū primo, veniāq; infelicis militiæ petant; tum denuntient, quod precibus nequeant, armis ſe conſecuturos. Cum & preces & minæ legatorum ſpretæ eſſent, interiectis diebus, conſcenſis nauibus, armati ad vrbem veniunt: ibi deos, hominesq;

Illi patriam recuperare armis nituntur & Carthaginem obſident.

teſtari non ſe expugnatum, ſed recuperatum patriam venire; oſtenſurosq; ciuibus ſuis, non virtutem ſibi priore bello, ſed fortunam defuiſſe. Prohibitis commeatibus, obſeſſaq; vrbe, in ſummam deſperationem Carthaginienſes adduxerunt. Interea Cartalo Malei exſulis ducis filius, cū præter caſtra patris à Tyro, quo decimas Herculis ferre, ex præda Sicilienſi, quam pater eius ceperat;

perat, à Carthaginienſibus miſſus fuerat, reuerteretur, arceſſitusq; à patre eſſet, prius publicæ ſe religionis officia exſecuturum quam priuatæ pietatis, reſpondit. Quam rem & ſi indigne ferret pater, non tamen vim afferre religioni auſus eſt. Interiectis deinde diebus, Cartalo petito commeatu à populo, cum reuerſus ad patrem eſſet, ornatusq; purpura, & infulis ſacerdotij, omnium ſe oculis ingereret, tunc in ſecretum abducto pater ait, Auſusne es, nefandiſſimum caput, iſta purpura & auro ornatus, in conſpectum tot miſerorũ ciuium venire? & mœſta ac lugentia caſtra circumfluentibus quietæ felicitatis inſignibus, velut exultabundus intrare? Nuſquamne te aliis iactare potuiſti? Nullus locus aptior, quam ſordes patris, & exilij infelicis ærumnæ fuerunt? Quid, quod paulo ante vocatus non dico patrem, ducem certe ciuium tuorum ſuperbe ſpreuiſti? quid porro tu in purpura iſta coroniſq; aliud, quam victoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil niſi exſulis nomen agnoſcis: ego quoq; imperatorem me magis, quam patrẽ indicabo; ſtatuamq; in te exemplum, ne quis poſthac infelicibus miſeriis patris illudat. Atq; ita eum cum ornatu ſuo, in altiſſimam crucem in conſpectu vrbis ſuffigi iuſſit. Poſt paucos deinde dies Carthaginem capit: euocatoq; populo ad concionem, exilij iniuriam queritur: belli neceſſitatem excuſat: contentumq; victoria ſua, punitis auctoribus miſerorum ciuium, iniurioſi exilij omnibus ſe veniam darẽ dicit. Atq; ita decem ſenatoribus interfectis, vrbem legibus ſuis reddidit. Nec multo poſt ipſe affectati regni accuſatus, duplicis & in filio & in patria parricidij pœnas dedit. Huic Mago imperator ſucceſſit, cuius induſtria, & opes Carthaginienſium, & imperij fines, & bellicæ gloriæ laudes creuerunt.

Malei patris in Cartalonẽ filium miſeriæ ciuiũ ſuorum exulũ aliquo modo inſultantem ſeueritas.

Patriſ nomẽ Maleus omittit & iudex ad tempus dici mauult & patriam priuato affectui anteponens.

Paulo poſt ipſe duplicis parricidii dat pœnas.

Huic Mago ſuccedit.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XIX.

BREVIARIVM.

1 Magoni Carthaginenſium imperatori, ſuccedunt Haſdrubal & Hamilcar. In Sardinia Haſdrubal perit. Inde Siculum bellũ & Perſarum legatio.

2 Horum filii, & clades exercitus Carthaginiẽſis in Sicilia.

3 Imilco, Dux huius exercitus, Carthaginem reuerſus, ſpe omni abiecta, mortem ſibi infert.

Mago Pœnorum imperiũ condit.

MAGO Carthaginienſium imperator, cum primus omnium ordinata diſciplina militari, imperium Pœnorum condidiſſet, viresq; ciuitatis non minus bellandi arte quam virtute firmaſſet, diem fungitur, relictis duobus filiis Haſdrubale & Hamilcare: qui per veſtigia paternæ virtutis decurrentes, ſicuti generi, ita & magnitudini patris ſucceſſerunt. His ducibus Sardiniæ bellum illatum: aduerſus Afros quoq; vectigal pro ſolo vrbis multorum annorum repetentes, dimicatum: ſed Afrorum ſicuti cauſa iuſtior, ita & fortuna ſuperior fuit; bellumq; cum his ſolutione pecuniæ non armis finitum. In Sardinia quoq; Haſdrubal grauiter vulneratus imperio Hamilcari fratri tradito interiit: cuius mortem, cum luctus ciuitatis, tum & dictaturæ vndecim, & triumphi quatuor inſignem fecere: hoſtibus quoq; creuere animi, veluti cum duce vires Pœnorum cecidiſſent. Itaq; Siciliæ populis propter aſſiduas Carthaginienſium iniurias, ad Leonidam fratrem

Huic ſuccedunt Haſdrubal & Hamilcar.

In Sardinia Haſdrubal interit.

Inde Siculorum defectio, & graue bellum.

trem regis Spartanorum concurrentibus, graue bellum natum: in quo & diu, & varia victoria prœliatū fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario Perſarum rege Carthaginem venerunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hoſtias immolare, & canina veſci prohibebantur; mortuorumq́; corpora cremare potius, quam terra obruere à rege iubebantur: petentes ſimul auxilia aduerſus Græciam, cui illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienſes auxilia negantes, propter aſſidua finitimorum bella, ceteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupide paruere.

Et Darii legatio, quæ crudelem ſuperſtitionem tollit.

2 Interea Hamilcar bello Sicilienſi interficitur, relictis tribus filiis, Imilcone, Hannone, Giſcone. Haſdrubali quoq́; par numerus filiorū fuit, Annibal & Haſdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginienſium ea tempeſtate gerebantur. Itaq́; & Mauris bellum illatum, & aduerſus Numidas pugnatum, & Afri compulſi ſtipendium vrbis conditæ Carthaginienſibus remittere. Dein cum familia tanta imperatorum grauis liberæ ciuitati eſſet, omniaq́; ipſi agerent ſimul & iudicarent, centum ex numero ſenatorum iudices deliguntur, qui reuerſis à bello ducibus, rationem rerum geſtarum exigerent, vt hoc metu ita in bello imperia cogitarent, vt domi iudicia legesq́; reſpicerent.. In Sicilia in locum Hamilcaris, imperator Imilco ſuccedit: qui cum nauali terreſtrique bello ſecunda prœlia feciſſet, multasq́; ciuitates cepiſſet, repente peſtilentis ſideris vi exercitum amiſit. Quæ res cum nuntiata Carthagini eſſet, mœſta ciuitas fuit; omnia vlulatibus, non ſecus ac ſi vrbs ipſa capta eſſet, perſonabant; clauſæ priuatæ domus, clauſa deorū templa, intermiſſa omnia ſacra, omnia priuata officia damnata; cuncti deinde ad portam congregantur, egredientesq́; paucos è nauibus, qui cladi ſuperfuerant, de ſuis per-

Hamilcaris & Haſdrubalis filii.

Quorum potentia certis quibuſdam limitibus coercetur.

Exercitus ſub Imilcone Hamilcaris F. peſte opprimitur, Vnde ingens Carthagini luctus.

percontantur. Vt vero dubia antea ſpe, & ſuſpenſo metu, incerta orbitatis exſpectatione, caſus ſuorum miſeris eluxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum vlulatus, & flebiles querelæ audiebantur.

Imilconis imperatoris voces querulæ & deſperabundæ.

3 Inter hæc procedit inops è naui ſua imperator, ſordida ſeruiliq; tunica diſcinctus: ad cuius conſpectũ plangentium agmina iunguntur. Ipſe quoq; manus ad cœlũ tendens, nunc ſortem ſuam, nunc publicam fortunam deflet, nunc deos accuſat, qui tanta belli decora, & tot ornamẽta victoriarum, quæ ipſi dederant, abſtulerint; qui captis tot vrbibus, totiesq; hoſtib. terreſtri naualiq; prœlio victis, exercitum victorem nõ bello, ſed peſte deleuerint: deferre ſe tamen ciuibus ſuis non modica ſolatia, quod malis eorũ hoſtes gaudere, nõ gloriari poſſent. Quippe cum neq; eos qui mortui ſint, à ſe occiſos; neq; eos qui reuerſi ſunt, à ſe fugatos poßint dicere. Prædam quam relictis à ſe caſtris abſtulerint, nõ eſſe talem, quã velut ſpolium victi hoſtis oſtẽtent: ſed quam poſſeßione vacua, fortuitis dominorũ mortibus, ſicuti caduca occuparint. Quod ad hoſtes pertinet, victores ſe receßiſſe; quod ad peſtem, victos: nihil tamẽ ſe grauius ferre, quã quod inter fortiſſimos viros mori nõ potuerit, ſeruatusq; ſit non ad vita iucunditatem, ſed ad ludibriũ calamitatis: Quamquã vbi miſeras copiarũ reliquias Carthaginẽ reduxerit, ſe quoq; ſequuturũ commilitones ſuos; oſtẽſurumq; patriæ, non ideo ſe in eam diẽ vixiſſe, quoniã velit viuere; ſed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hoſtiũ exercitus relictos, morte ſua proderet.

Ethnici hominis, ſeu animi prorſus impotentis, & rerum humanarum ſortem neſcientis effigies.

Tali vociferatione per vrbẽ ingreſſus, vt ad limina domus ſuæ venit, proſecutam multitudinẽ velut poſtremo alloquio dimiſit; obſeratisq; foribus, ac nemine ad ſe, ne filiis quidem admißis, mortem ſibi conſciuit.

Imilco ſpem omnem abiiciens mortem ſibi adfert.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM.

LIBER XX.

BREVIARIVM.

1 Dionyſius Siciliæ tyrannus Græciæ magnæ incolas bello aggreditur.

2 Metapontinorum origo & fata.

3 Crotonienſium & Locrenſium bella.

4 Pythagoras Philoſophus Crotonienſes ad frugalitatis cultum reuocat.

5 Dionyſius victis Locrenſibus Crotonienſes adoritur, quos relinquit, ab Hannone retractus, & tandem ſuorum inſidiis opprimitur.

DIONYSIVS è Sicilia Carthaginienſibus pulſis, occupatoq; totius inſulæ imperio, graue otium regno ſuo, periculoſamque deſidiam tanti exercitus ratus, copias in Italiam traiecit; ſimul vt militum vires continuo labore acuerentur, & regni fines proferrentur. Prima illi militia aduerſus Græcos, qui proxima Italici maris littora tenebãt, fuit: quibus deuictis, finitimos quoq; aggreditur, omneſque Græci nominis Italiam poſſidentes, hoſtes ſibi deſtinat: quæ gentes non partem, ſed vniuerſam ferme Italiã ea tempeſtate occupauerant. Deniq; multæ vrbes adhuc poſt tantam vetuſtatem veſtigia Græci moris oſtentant. Namq; Thuſcorũ populi, qui orã inferi maris poſſidet, à Lydia venerunt: & Venetos, quos incolas ſuperi maris videmus, capta & expugnata Troia, Antenore duce, miſit: Adria quoq; Illyrico mari proxima, quæ & Adriatico mari nomẽ dedit, Græca vrbs eſt: Arpos Diomedes exciſo Ilio, naufragio in ea loca delatus, cõdidit. Sed &

Dionyſius Siculus tyrannide occupata Græciæ magnæ incolis bellum infert.

Horum vrbes à Græcis conditæ.

Veneti Troia oriundi.

Vrbium Italicarum Græci fuere conditores.

Piſæ in Liguribus Græcos auctores habent: & in Thuſcis, Tarquinij à Theſſalis & Spinãbris: Peruſini quoq; originem ab Achæis ducunt. Quid Ceren vrbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab AEnea conditi videntur? Iam Faliſci, Nolani, Abelani, nonne Chalcidenſium coloni ſunt? Quid tractus omnis Campaniæ? Quid Brutij, Sabiniq;? Quid Samnites? Quid Tarentini? quos Lacedæmone profectos, Spuriosq; vocatos accepimus? Thurinorum vrbem condidiſſe Philoctetẽ ferunt, ibiq; adhuc monumentum eius viſitur; & Herculis ſagitta in Apollinis templo, quæ fatum Troiæ fuere.

Metapontinorum origo & fata.

2 Metapontini quoq; in tẽplo Mineruæ ferramenta, quibus Epeus, à quo conditi ſunt, equum Troianum fabricauit, oſtentant: propter quod omnis illa pars Italiæ, maior Græcia appellata eſt. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotonienſibus pellere ceteros Græcos Italia ſtatuerunt. Cum primum vrbem Sirim cepiſſent, in expugnatione eius quinquaginta iuuenes amplexos Mineruæ ſimulacrum, ſacerdotemq; deæ velatum ornamentis, inter ipſa altaria trucidauerunt. Ob hæc cum peſte & ſeditionibus vexarentur, priores Crotonienſes Delphicum oraculum adierunt. Reſponſum his eſt, finem mali fore, ſi violatum Mineruæ numen, & interfectorum manes placaſſent. Itaq; cum ſtatuas iuuenibus iuſtæ magnitudinis, & in primis Mineruæ fabricare cœpiſſent, Metapontini cognito oraculo deorum, occupandam manium & deæ pacem rati, iuuenibus modica & lapidea ſimulacra ponunt, & deam panificiis placant. Atque ita peſtis vtrubiq; ſedata eſt, cum alteri magnificentia, alteri velocitate certaſſent. Recuperata ſanitate, non diu Crotonienſes quieuere. Itaq; indignantes in oppugnatione

Siris à Metapontinis expugnatur.

Crotonienſes Mineruã & manes adoleſcẽtum interfectorum placare iubentur.

Bellum Locrenſibus inferunt.

Siris

Siris auxilium contra ſe à Locrenſibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenſes, ad Spartanos decurrunt; auxilium ſupplices deprecantur. Illi longinqua militia grauati, auxilium à Caſtore & Polluce petere eos iubent. Neq; legati reſponſum ſociæ vrbis ſpreuerunt: profectiq; in proximum templum, facto ſacrificio; auxilium deorum implorant, litatis hoſtiis, obtentoq;, vt rebantur, quod petebant, haud ſecus læti, quam ſi deos ipſos ſecum aducturi eſſent; puluinaria iis in naui componunt, fauſtiſq; profecti ominibus, ſolatia ſuis pro auxiliis deportant.

Locrenſes à Caſtore & Polluce auxilium petere iubentur.

3 His cognitis, Crotonienſes & ipſi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, bellique proſperos euentus deprecantes: reſponſum, prius votis hoſtes, quam armis vincendos. Cum vouiſſent Apollini decimas prædæ, Locrenſes & voto hoſtium, & reſponſo dei cognito, nonas vouerunt; tacitamque eam rem habuere, ne votis vincerentur. Itaq; cum in aciem proceſſiſſent, & Crotonienſium centum viginti millia armatorum conſtitiſſent, Locrenſes paucitatem ſuam circunſpicientes (nam ſola quindecim millia militum habebant) omiſſa ſpe victoriæ, in deſtinatam mortem cōſpirant; tantuſq; ardor ex deſperatione ſingulos cepit, vt victores ſe putarent, ſi non inulti morerentur. Sed dum mori honeſte quærunt, feliciter vicerunt: Nec alia cauſa victoriæ fuit, quam quod deſperauerunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam receſſit, eoſq; tamdiu circumuolauit, quoad vincerent. In cornibus quoq; duo iuuenes diuerſo à ceteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare viſi ſunt, nec vltra apparuerūt, quam pugnatum eſt. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eadem die, qua in Ita-

Crotonienſium & Locrenſium pro felici exitu vota.

Locrenſium in pugna animus.

Dum mortē honeſtam quærunt, inueniunt victoriam.

Caſtore & Polluce pugnantibus, aduerſus Crotonienſes.

lia pugnatum eſt, & Corintho, & Athenis, & Lacedæmone nunciata eſt victoria.

Hos molliores factos Pythagoras philoſophus ad frugalitatis vſum reuocat.

4 Poſt hæc Crotonienſibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter ſumpſerant; mutaſſentq; vitam luxuria, ni Pythagoras philoſophus fuiſſet. Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus, magniſq; ſapientiæ incrementis ornatus, AEgyptum primo, mox Babyloniam ad perdiſcendos ſiderum motus, originemq; mundi ſpectandã profectus, ſummam ſcientiam conſequutus erat. Inde regreſſus, Cretam & Lacedæmona ad cognoſcendas Minois & Lycurgi inclitas ea tempeſtate leges, contenderat. Quibus omnibus inſtructus, Crotonam venit, populumq; in luxuriam lapſum, auctoritate ſua ad vſum frugalitatis reuocauit.

Pythagoræ præcepta ſaluberrima.

Laudabat quotidie virtutem; & vitia luxuriæ, caſuſq; ciuitatium ea peſte perditarum enumerabat; tantumq; ſtudium ad frugalitatem multitudinis prouocauit, vt aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur.

Matronas ad pudicitiam & obſequium in viros: adoleſcentes ad modeſtiã & eruditionem reducit.

Matronarum quoq; ſeparatam à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obſequia in viros; nunc illos modeſtiam, & litterarum ſtudium. Inter hæc velut Genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat, conſecutuſq; diſputationum aſſiduitate erat, vt matronæ auratas veſtes, cæteraq; dignitatis ſuæ ornamenta, velut inſtrumenta luxuriæ deponerent, eaq; omnia delata in Iunonis ædem ipſi deæ conſecrarent, præ ſe ferentes, Vera ornamenta matronarum pudicitiam, non veſtes eſſe. In iuuentute quoq; quantũ profligatum ſit, victi feminarũ contumaces animi manifeſtant.

Pythagoræ diſcipuli à Crotonienſibus male multati.

Sed 300. ex iuuenibus cum ſodalitij iure ſacramẽto quodam nexi, ſeparatam à ceteris ciuibus vitam exercerent, quaſi cœtum clandeſtinæ coniurationis habe-

haberent, ciuitatē in ſe conuerterunt, quæ eos, cum in vnam domū conueniſſent, cremare voluit. In quo tumultu 60. fermè periere, ceteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos 20. Crotonæ egiſſet, Metapontum migrauit, ibiq; deceſſit: cuius tanta admiratio fuit, vt ex domo eius templum facerent; eumq; pro deo colerent.

Pythagoræ migratio, exceſſus & cultus.

5 Igitur Dionyſius tyrannus, quem ſupra à Sicilia exercitū in Italiam traieciſſe, bellumq; Græcis intuliſſe memorauimus, expugnatis Locris, Crotonienſes vix vires lōgo otio ex prioris belli clade reſumētes, aggreditur: qui fortius cū paucis tanto exercitui eius, quā anteà cū tot millibus Locrenſiū paucitati reſtiterūt. Tantū virtutis paupertas aduerſus inſolentes diuitias habet, tantoq; inſperata interdum ſperata victoria certior eſt. Sed Dionyſium gerētem bellum, legati Gallorum, qui ante menſes Romā incenderāt, ſocietatem, amicitiāq; petētes adeunt; gentē ſuam inter hoſtes eius poſitā eſſe, magnoq; vſui ei futurā vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in prœliū hoſtibus affirmāt. Grata legatio Dionyſio fuit. Ita pacta ſocietate, & auxiliis Gallorū auctus, bellū velut ex integro reſtaurat. Iis autē Gallis cauſa in Italiā veniendi, ſedesq; nouas quærēdi inteſtina diſcordia, & aſsidua domi diſſenſiones fuere: quarū tædio, cū in Italiā veniſſent, ſedibus Thuſcos expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiā, Veronam, Vergamū, Tridentum, Vicentiam condiderunt. Thuſci quoq;, duce Rheto, auitis ſedibus amiſsis, Alpes occupauere: & ex nomine ducis gentes Rhetorū condiderunt. Sed Dionyſium in Siciliam aduētus Carthaginienſiū reuocauit: qui reparato exercitu, bellū quod lue deſeruerāt, auctis viribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginienſis erat: cuius inimicus Suniatus potentiſſimus ea tempe-

Dionyſius victis Locrenſibus Crotonienſes aggreditur.

Galli Dionyſio ſuppetias offerunt.

ideo bellum inſtaurat.

Galli Thuſcis expulſis vrbes nonnullas in Italia condunt.

Dionyſius ab Hannone retrahitur à bello in Crotonienſes ſuſcepto.

ſtate Pœnorum, cum odio eius, Græcis litteris Dionyſio aduentum exercitus, & ſegnitiem ducis familiariter prænuntiaſſet, comprehenſis epiſtolis proditionis damnatur: facto ſenatusconſulto, nequis poſtea Carthaginienſis, aut litteris Græcis, aut ſermoni ſtuderet, ne aut loqui cum hoſte, aut ſcribere ſine interprete poſſet.

Et ſuorũ inſidiis interficitur.

Nec multo poſt Dionyſius, quem paulo ante non Sicilia, [non Italia] capiebat, aſſiduis belli certaminibus victus, fractusque, inſidiis ad poſtremum ſuorum interficitur.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXI.

BREVIARIVM.

1 Dionyſii iunioris artes tyrannicę deſcribuntur.

2 Eiuſdem luxuria, crudelitas, doli, exilium, tyrannis in Locrenſes.

3 Callido commẽto Locrenſes ſpoliat & obtruncat, ac Syracuſas per proditionem recipit.

4 Hannonis tyrannidem Carthagini occupare tentantis tragœdia.

5 Dionyſius iunior Sicilia eiectus Corinthi moratur.

6 Hamilcarem, cognomine Rhodanum, Alexandri conſilia ſpeculatum, ingrati Carthaginiẽſes interficiunt.

Dionyſius iunior patri ſuccedit. Artes tyrannicæ hoc libro deſcribuntur.

EXTINCTO in Sicilia Dionyſio tyranno; in locum eius milites maximum natu ex filiis eius, nomine Dionyſium, ſuffecere; & naturam eius ſecuti, & quod firmius futurum eſſe regnum

regnum, ſi penes vnum remanſiſſet, quam ſi portionibus inter plures filios diuideretur, arbitrabantur. Sed Dionyſius inter initia regni, auunculos fratrum ſuorum, velut æmulos imperij ſui, hortatoresq; puerorum ad diuiſionem regni, tollere geſtiebat. Quare pauliſper diſſimulatum animum prius ad fauorem popularium conciliandum intendit; excuſatius facturus quod ſtatuerat, ſi probatus ante omnibus foret. Igitur nexorum tria millia è carcere dimittit; tributa populo per triennium remittit; & quibuscumq; delinimentis poteſt, animos omnium ſolicitat. Tunc ad deſtinatum facinus conuerſus, non cognatos tantum fratrum, ſed etiam ipſos fratres interficit: vt quibus conſortium regni debebat, ne ſpiritus quidem conſortium relinqueret, tyrannidem in ſuos prius quam in exteros auſpicatus.

Imperii æmulos tollere ſtuder.

Ideo captiuos liberat, tributa remittit, & vulgi captat animos.

Deinde parricida & tyrannus apparet.

2 *Sublatis deinde æmulis, in ſegnitiam lapſus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumq; valitudinem contraxit; adeo vt non ſolem, non puluerem, non deniq; ſplendorem ferre lucis ipſius poſſet. Propter quæ dum contemni ſe putat, ſæuitia graſſatur; nec vt pater carcerem nexis, ſed cædibus ciuitatem replet: ob quæ non contemptior omnibus, quam inuiſior fuit. Itaq; cum bellum aduerſus eum Syracuſani decreuiſſent, diu dubitauit, imperium deponeret, an bello reſiſteret: ſed à militibus prædam & vrbis direptionem ſperantibus, deſcendere in prœlium cogitur. Victus, cum iterato non felicius fortunam tentaſſet, legatos ad Syracuſanos mittit; ſpondens ſe depoſiturum tyrannidem, ſi mitterent ad eum quibus cum ſibi de pace conueniret. In quam rem miſſos primores, in carcere retinet; atque ita incautis omnibus, nec quicquam hoſtile metuentibus, exercitum ad delendam ciuitatem mittit. Fit igitur in ipſa vrbe anceps prœlium: in quo oppidanis mul-*

Luxuriæ indulget.

Contemptus à ſuis, ſæuis in ciues.

Inde bellum.

In quo ſemel & iterum victus, dolo aduerſarios opprimit.

Sed tertio prœlio victus, pellitur.

titudine ſuperantibus, Dionyſius pellitur: qui cum obſidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrenſibus ſociis exceptus, velut iure regnaret, arcē occupat; ſolitamq; ſibi ſæuitiam exercet: Coniuges principum ad ſtuprum rapi iubebat; virgines ante nuptias abducebat, ſtuprataſq; ſponſis reddebat, locupletiſſimos quoſq; aut ciuitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaq; eorum inuadebat.

In Locrenſes ſocios tyrannidem exercet.

3 Dein cum rapinæ occaſio deeſſet, vniuerſam ciuitatem callido commento circumuenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenſes premerentur, vouerant, ſi victores forent, vt die feſto Veneris virgines ſuas proſtituerent. Quo voto intermiſſo, cum aduerſa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionyſius vocat; hortatur vt vxores filiaſq; ſuas in templum Veneris, quam poſſint ornatiſſimas mittant: ex quibus ſorte ductæ cētum, voto publico fungantur, religioniſq; gratia, vno ſtent in lupanari menſe, omnibus ante iuratis viris, ne quis vllam attaminet: Quæ res ne virginibus, voto ciuitatem ſoluentibus, fraudi eſſet, decretum facerent, ne qua virgo nuberet, priuſquam illæ maritis traderentur. Probato conſilio, quo & ſuperſtitioni & pudicitiæ virginum conſulebatur, certatim omnes feminæ impenſius exornatæ, in templum Veneris conueniunt: quas omnes Dionyſius immiſſis militib. ſpoliat, ornamentaque matronarum in prædam ſuam vertit. Quarundam viros ditiores interficit, quaſdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos ſex regnaſſet, conſpiratione Locrorum ciuitate pulſus, in Siciliam redit. Ibi Syracuſas ſecuris omnibus, poſt longam intercapedinem pacis per proditionem recepit.

Callido commento eoſdē circumuenit & ſpoliat.

Superſtitionis prætextu tyranni ſtultos populos diripiunt.

Et ditiores obtruncant.

Tyrannus eiectus alios per proditionem recipit.

4 Dum

4 *Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginienſiũ Hanno opes ſuas, quibus vires reipub. ſuperabat, ad occupandã dominationem intendit, regnumq; inuadere, interfecto ſenatu, conatus eſt. Cui ſceleri ſollemnẽ nuptiarum diem filiæ ſuæ legit, vt religione votorũ, nefanda cõmenta facilius tegerentur. Itaq; plebi epulas in publicis porticibus, ſenatui in domo ſua parat, vt poculis veneno infectis, ſecretius ſenatum, & ſine arbitris interficeret, orbamq; rempub. facilius inuaderet. Qua re magiſtratibus per miniſtros prodita, ſcelus declinatum, non vindicatum eſt, ne in viro tam potenti plus negotij faceret res cognita, quam cogitata. Contenti itaq; cohibuiſſe, decreto modum nuptiarum ſumptibus ſtatuunt; idq; obſeruari non ab vno, ſed ab vniuerſis iubent, ne perſona deſignata, non vitia correcta viderentur. Hoc conſilio præuentus, iterum ſeruitia cõcitat, ſtatutaq; rurſus cædium die, cum denuo ſe proditum videret, timens iudicium, munitum quoddam caſtellum cum viginti millibus ſeruorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemq; Maurorum concitat, capitur, virgiſq; cæſus, effoſſis oculis, & manibus cruribuſq; fractis, velut à ſingulis membris pœnæ exigerentur, in conſpectu populi occiditur; corpus verberibus lacerum in crucem figitur. Filij quoq;, cognatiq; omnes, etiam innoxij, ſupplicio traduntur, ne quiſquam aut ad imitandum ſcelus, aut ad mortem vlciſcendam, ex tam nefaria domo ſupereſſet.*

Hanno tyrãnidem Carthagini occupare tentat.

Nuptiarum velo & amico prætextu Rempub. inuadere ſtudet.

Spe fruſtratus ſeditionem mouet.

At iuſto Numinis iudicio captus perfidiæ ſuæ luit pœnas.

5 *Interea Dionyſius Syracuſis receptus, cum grauior crudeliorq; in dies ciuitati eſſet, iterata conſpiratione obſidetur. Tunc depoſito imperio, arcem Syracuſanis cum exercitu tradidit; receptoq; priuato inſtrumento, Corinthum in exilium proficiſcitur. Ibi humillima quæq; tutiſſima exiſtimãs, in ſordidiſſimum vitæ*

In tyrannum Siculum molior, ſed admodum conueniens Numinis vindicta.

Superbus tyrannus tandem fit vulgi ludibriū.

genus deſcendit: non contentus in publico vagari, ſed potare; nec conſpici in popinis, lupanaribusq́, ſed totis diebus deſidere; cum perditiſſimo quoq́ de minimis rebus diſceptare, pannoſusq́ & ſqualidus incedere; riſum libentius præbere, quam captare; in macello perſtare; quod emere non poterat, oculis deuorare; apud AEdiles aduerſus lenones iurgari; omniaq́ ita facere, vt contemnendus magis, quam metuendus videretur. Nouiſſime, ludimagiſtrum profeſſus, pueros in triuio docebat, vt aut à timentibus ſemper in publico videreretur, aut à non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis vitiis ſemper abundaret, tamen ſimulatio hæc vitiorum, non naturæ erat; magisq́ hac arte, quam amiſſo regali pudore faciebat, expertus quam inuiſa tyrannorum forent etiam ſine opibus nomina. Laborabat itaq́ inuidiam præteritorum contemptu præſentium demere; neq́ honeſta, ſed tuta conſilia circunſpiciebat. Inter has tamen diſſimulationum artes, inſimulatus eſt affectatæ tyrannidis; nec aliter quam dum contemnitur liberatus eſt.

Inuiſa tyrannorum etiā ſine opibus nomina.

Tyrannicus nebulonis animus.

Hamilcar Rhodanus animos Alexandri ſpeculatur.

6 Inter hæc Carthaginienſes tanto ſucceſſu rerum Alexandri Magni exterriti, verentes ne Perſico regno & Africam vellet adiungere, mittunt ad ſpeculandos eius animos Hamilcarem, cognomento Rhodanum, virum ſolertia facundiaque præter ceteros inſignem. Augebant enim metum & Tyrus vrbs, auctor originis ſuæ, capta, & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & AEgypti condita, & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna vllo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem aditu regis obtento, profugiſſe ſe ad regem expulſum patria fingit, militemq́ ſe expeditionis offert. Atque ita conſiliis eius exploratis, in tabellis ligneis, vacua deſuper cera inducta, ciui-

Pulſum ſe patria fingit, vt regis conſilia ſcrutaretur facilius.

ciuibus ſuis omnia perſcribebat. Sed Carthaginienſes poſt mortem regis reuerſum in patriam, quaſi vrbem regi venditaſſet, non ingrato tantum, verumetiam & crudeli animo, necauerunt. Ab ingratis ciuibus necatur.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXII.

BREVIARIVM.

1 Agathoclis Siciliæ tyranni origo, pueritia, adoleſcentia, miſera conditio.

2 Felicitas bellica, artes, noua dignitas, perfidia, crudelitas, tyrannis.

3 Carthaginiẽſes in Hamilcarem proditorem tacita ſuffragia ferunt. Bella Agathoclis.

4 Syracuſis à Carthaginienſibus obſeſſis Agathocles audaci conſilio bellum in Africam infert.

5 Expoſito in litore Africæ exercitu, graui oratione ſuos ad pugnam accendit.

6 Diſcuſſa ſuperſtitionis nebula, & nauibus incenſis, Carthaginienſes prœlio ſuperat, & vrbes nobiliſſimas recipit.

7 Siciliam Carthaginienſes relinquere coguntur, & infeliciter cum Agathocle pugnant in Africa, fatum acerbum Aphellę & Bomilcaris.

8 Totius Siciliæ imperium occupat Agathocles: In Africam reuerſus, infeliciter pugnat, caſtra deſerit: vnde militum defectio, filiorum Agathoclis mors cruenta, & Agathoclis pax inita cum Carthaginienſibus.

A*GATHOCLES Siciliæ tyrannus, qui magnitudini prioris Dionyſij ſucceſſit, ad regni maieſtatem ex humili & ſordido genere peruenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honeſtio-* Agathocles patre figulo natus fit rex Siciliæ.

neſtiorem pueritiam, quam principia originis habuit. Siquidem forma, & corporis pulchritudine egregius, diu vitam ſtupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egreſſus, libidinem à viris ad feminas transtulit. Poſt hæc apud vtrumq; ſexum famoſus, vitam

Latrocinia.

latrociniis mutauit. Interiecto tempore, cum Syracuſas conceſſiſſet, accitusque in ciuitatem inter incolas eſſet,

Miſera conditio.

diu ſine fide fuit; quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret habere videbatur: in ſumma gregariam militiam ſortitus, nō mi-

Gregaria militia.

nus tunc ſeditioſa, quàm antea turpi vita, in omne facinus promptiſſimus erat. Nam & manu ſtrenuus, &

Dignitates militares.

in concionibus perfacundus habebatur. Breui itaq; centurio, ac deinceps tribunus militum factus eſt. Primo bello aduerſus Ætneos magna experimenta [ſui Syra-

Virtus bellica.

cuſanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de ſe

Malæ artes.

ſpem omnibus fecit, vt in locum] demortui ducis Damaſconis ſufficeretur. Cuius vxorem adulterio cognitam, poſt mortem viri in matrimonium recepit. Nec

Tyrannidis affectatio.

contentus quod ex inope repente diues factus eſſet, piraticam aduerſus patriam exercuit.

Res feliciter geſtæ.

Saluti ei fuit, quod ſocij capti tortiq; de illo negauerunt. Bis occupare imperium Syracuſarum voluit; bis in exilium actus eſt.

2 A Murgantinis apud quos exulabat, odio Syra-

Syracuſarum conditio.

cuſanorum primo prætor, mox dux creatur. In eo bello & vrbem Leontinorum capit, & patriam ſuam Syracuſas obſidere cœpit: ad cuius auxilium Hamilcar dux Pœnorum imploratus, depoſitis hoſtilibus odiis, præſidia militum mittit. Ita vno eodemq; tempore Syracuſæ, & ab hoſte, ciuili amore defenſæ; & à ciue, hoſtili odio im-

Agathoclis artes.

pugnatæ ſunt. Sed Agathocles, cum videret fortius defendi vrbem quam oppugnari, precibus per internūtios Hamilcarē exorat, vt inter ſe & Syracuſanos pacis arbi-

tria

tria ſuſcipiat, peculiaria in ipſum officia ſua repromittens. Qua ſpe impletus Hamilcar, ſocietatem cum eo metu potentiæ eius iungit: vt quantū virium Agathocli aduerſus Syracuſanos dediſſet, tantum ipſe ad incrementa domeſticæ potentiæ reciperaret. Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur, verum etiam prætor Syracuſis conſtituitur. Tunc Hamilcari expoſitus ignibus cereis tactisq;, in obſequia Pœnorum iurat. Deinde acceptis ab eo quinq; millibus Afrorū, potentiſſimos quoſq; ex principibus interficit: atq; ita veluti reipub. ſtatum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari iubet, contracto in gymnaſio ſenatu, quaſi quædam prius ordinaturus. Sic compoſitis rebus, immiſſis militibus populum obſidet; ſenatum trucidat: cuius peracta cæde, ex plebe quoq; locupletiſſimos & promptiſſimos interficit.

Noua dignitas.

Iuramētum.

Perfidia.

Crudelitas.

Tyrannis.

3 His ita geſtis, militem legit, exercitumq; conſcribit: quo inſtructus finitimas ciuitates nihil hoſtile metuētes, ex improuiſo aggreditur. Pœnorum quoq; ſocios permittente Hamilcare, fœde vexat: propter quod querelas Carthaginem ſocij non tam de Agathocle, quam de Hamilcare detulerunt: hunc vt dominum & tyrannum, illum vt proditorem arguentes: à quo infeſtiſſimo hoſti fortunæ ſociorū, interpoſita pactione, donatæ ſint; ſicut ab initio Syracuſæ in pignus ſocietatis ſint traditæ, vrbs ſemper Pœnis infeſta, & de imperio Siciliæ Carthaginis æmula; nunc inſuper ciuitates ſociorum eidem titulo pacis addictas. Denuntiare igitur ſe, hæc breui ad ipſos redundatura, ac propediem ſenſuros quantum malum non Siciliæ magis, quam ipſi Africæ attulerint. His querelis ſenatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio eſſet, tacita de eo ſuffragia tulerunt; & ſententias prius quam recitarentur, in vrnam con-

Agathoclis bellum illicitum.

Vnde querelæ aduerſus Hamilcarē, qui tyranno vires fecerat.

Carthaginienſes tacita ſuffragia ferunt in Hamilcarem, qui morte ab eorum manibus liberatur.

coniectas obſignari iuſſerunt, dum alter Hamilcar Giſgonis filius, à Sicilia reuerteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & ſententias, inaudita mors Hamilcaris præuenit; liberatuſque eſt fati munere, quem ſui per iniuriam ciues inauditum damnauerant. Quæ res Agathocli aduerſus Pœnos occaſionem mouendi belli

Bellum Agathoclis adu. Carthag.

dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare Giſgonis filio, prœlij congreſſio fuit: à quo victus, maiori mole reparaturus bellum, Syracuſas conceſſit. Sed ſecundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris fuit.

Ob crudelitatem & perfidiam Agathocles deſertus audax ſuſcipit conſilium.

4 Cum igitur victores Pœni Syracuſas obſidione cinxiſſent, Agathocles cum ſe neq; viribus parem, neq; ad obſidionem ferendam inſtructum videret: ſuper hæc à ſociis crudelitate eius offenſis, deſertus eſſet, ſtatuit bellum in Africam transferre: mira prorſus audacia, vt quibus in ſolo vrbis ſuæ par nō erat, eorum vrbi bellum inferret; & qui ſua tueri non poterat, impugnaret aliena; victuſq; victoribus inſultaret.

Silentium audacis conſilii cuſtos.

Huius conſilij non minus admirabile ſilentium, quam commentum fuit, populo hoc ſolum profeſſus, inueniſſe ſe victoriæ viam: animos illi tantum in breuem obſidionis patientiam firmarent, vel ſi cui ſtatus præſentis fortunæ diſpliceret,

Agathoclis in periculo præſens & ſollers animus.

dare ſe ei diſcedendi liberam poteſtatem. Cum mille ſexcenti diſceſſiſſent, ceteros obſidionis neceſſitate frumento & ſtipendio inſtruit: quinquaginta tantum ſecum talenta ad præſentem vſum aufert, cetera ex hoſte melius, quam ex ſociis paraturus. Omnes deinde ſeruos, militaris ætatis, libertate donatos ſacramento adegit,

Strategema.

eoſq; & maiorem partem ferme militum nauibus imponit, ratus exæquata vtriuſq; ordinis conditione, mutuam inter eos virtutis æmulationem futuram; ceteros omnes ad tutelam patriæ reliquit.

5 Septimo igitur imperij anno, comitibus duobus adul-

Inſcio milite curſum in Africã dirigit.

adultis filiis, Archagatho & Heraclida, nullo militum ſciente quo veheretur, curſum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam prædatum ſe, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum, expoſito in Africæ littore exercitu, conſilium ſuum omnibus aperit. Quo in loco Syracuſæ poſitæ ſint, oſtendit: quibus aliud nullum auxilium ſupereſſet, quam vt hoſtibus faciant, quæ ipſi patiantur.

Conſilium ſuum opportune aperit.

Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea ſola auxilia eſſe, quæ patriæ vires ſubminiſtrent; foris hoſtem etiam ſuis viribus vinci deficientibus ſociis, & odio diuturni imperij externa auxilia circumſpicientibus.

Facilem eſſe victoriam ſuis demonſtrat.

Huc accedere, quod vrbes, caſtellaque Africæ non muris cinctæ; non in montibus poſitæ ſint, ſed in planis campis, ſine vllis munimẽtis iaceant: quas omnes metu excidij facile ad belli ſocietatẽ perlici poſſe.

Concilii neceſſitatem & vtilitatem oſtendit.

Maius igitur Carthaginienſibus, ab ipſa Africa, quam ex Sicilia exarſurũ bellum, coituraque auxilia omnium aduerſus vnam vrbem, nomine quam opibus ampliorem, & quas non attulerit vires, inde ſumpturum.

Ratio multiplex Pœnorũ metus.

Nec in repentino Pœnorum metu, modicum momentum victoriæ fore, qui tanta audacia hoſtium perculſi, trepidaturi ſint.

Damna.

Acceſſura & villarũ incendia, caſtellorum, vrbiumque contumacium direptionem, tum ipſius Carthaginis obſidionem.

Ignominia.

Quibus omnibus non ſibi tantum in alios, ſed & aliis in ſe ſentient patere bella.

Siciliæ liberatio.

His non ſolum Pœnos vinci, ſed & Siciliam liberari poſſe. Neque enim moraturos in eius obſidione hoſtes, cum ſua vrgeantur. Nuſquam igitur alibi facilius bellum, ſed nec prædam vberiorem inueniri poſſe.

Commoda.

Nam capta Carthagine, omnem Africam Siciliamque præmium victorum fore.

Gloria.

Gloriam certe tam honeſtæ militiæ tantam in omne æuum futuram, vt terminari nullo tempore obliuione poſsit; vt dicatur eos ſolos mortaliũ eſſe, qui bella,

quæ domi ferre non poterant, ad hoſtes tranſtulerint, victiq; victores inſecuti ſint, & obſeſſores vrbis ſuæ obſederint.

Orationis peroratio pathetica.

Omnibus igitur forti ac læto animo bellũ ineundum, quo nullum aliud poſſit aut præmiũ victoribus vberius, aut victis monumentum illuſtrius dare.

Superſtitioſi milites facile terrentur.

6 His quidem adhortationibus animi militum erigebantur; ſed terrebat eos portenti religio, quod nauigantibus eis, ſol defecerat. Cuius rei rationem non minore cura rex, quam belli reddebat, affirmans, ſi prius quam proficiſcerentur factum eſſet, crediturum aduerſum profecturos prodigium eſſe: nunc quia egreſſis acciderit, illis ad quos eatur portendere.

Sollers dux ſuperſtitionem eludit.

Porro defectus naturalium ſiderum ſemper præſentem rerũ ſtatum mutare, certumq; eſſe florentibus Carthaginiẽſium opibus, aduerſisque rebus ſuis commutationem ſignificari.

Audaciſſimũ eiuſdem facinus.

Sic conſolatis militibus, vniuerſas naues conſentiente exercitu incendi iubet, vt omnes ſcirent, auxilio fugæ adempto, aut vincendum, aut moriendum eſſe. Deinde cũ omnia, quacunq; ingrederentur, proſternerent, villas caſtellaq; incenderent,

Prœliũ atrox in quo victoria penes Agathoclem.

obuius eis fuit cum 30. millibus Pœnorum Hanno, ſed prœlio commiſſo, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipſo duce cecidere. Hac victoria & Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum franguntur.

Victoriæ effecta.

Agathocles victis hoſtibus, vrbes caſtellaq; expugnat, prædas ingẽtes agit, hoſtium multa millia trucidat. Caſtra deinde quinto lapide à Carthagine ſtatuit, vt damna cariſſimarum rerum, vaſtitatemque agrorum, & incendia villarum, de muris ipſius vrbis ſpecularentur.

Fama.

Interea ingens tota Africa deleti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque vrbium diuulgatur.

Stupor & admiratio Afros ad defectionem ſollicitat.

Stupor itaq; omnes & admiratio inceſſit, vnde tanto imperio tam ſubitum bellum, præſertim ab hoſte iam victo: admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum

norum vertitur. Nec multo poſt non Afri tantum, verumetiam vrbes nobiliſſimæ nouitatem ſequutæ, ad Agathoclem defecere; frumentoq; & ſtipendio victorem inſtruxere.

Sicilia à Carthaginienſibus liberata.

7 His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam ærumnarum cumulus acceſſit. Nam poſt profectionem à Sicilia Agathoclis, in obſidione Syracuſarum Pœni ſegniores redditi, ab Antandro fratre regis Agathoclis occidione cæſi nuntiabantur. Itaq; cum domi, foriſq; eadem fortuna Carthaginienſium eſſet, iam non tributariæ tantum ab his vrbes, verumetiam ſocij reges deficiebant, amicitiarum iura non fide, ſed ſucceſſu ponderantes. Erat inter ceteros rex Cyrenarum Aphellas, qui ſpe improba, regnum totius Africæ amplexus, ſocietatem cum Agathocle per legatos iunxerat; pactuſq; cùm eo fuerat, vt Siciliæ illi, ſibi Africæ imperium victis Carthaginienſibus, cederet. Itaq; cum ad belli ſocietatem cum ingenti exercitu ipſe veniſſet, Agathocles blando alloquio, & humili adulatione, cum ſæpius ſimul cœnaſſent; adoptatuſq; filius eius ab Aphella eſſet, incautum interficit: occupatoque exercitu eius, iterato Carthaginienſes omnibus viribus bellum cientes, magno vtriuſq; exercitus ſanguine, graui prœlio ſuperat. Hoc certaminis diſcrimine tanta deſperatio illata Pœnis eſt, vt niſi in exercitu Agathoclis orta ſeditio fuiſſet, trãſiturus ad eum Bomilcar, rex Pœnorum, cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro à Pœnis patibulo ſuffixus eſt: vt idem locus monumentum ſuppliciorum eius eſſet, qui ante fuerat ornamentum honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem ciuium tulit; adeo vt de ſumma cruce, veluti de tribunali, in Pœnorum ſcelera concionaretur: obiectans illis, nunc Hannonem

Victos ſocii deſerunt, amicitiæ iura ſucceſſu ponderantes.

Inter hos Aphellas, qui violati fœderis dat pœnas.

Carthaginienſes prœlio ſuperantur.

Bomilcarem defectionem ad Siculos meditantem patibulo ſuffigunt Carthaginienſes.

falſa affectati regni inuidia circumuentum; nunc Giſgonis innocentis exilium; nunc in Hamilcarem patruũ ſuum tacita ſuffragia, quod Agathoclem ſocium illis facere, quam hoſtem maluerit. Hæc cum in maxima populi concione vociferatus eſſet, expirauit.

Agathocles ex Africa in Siciliam reuerſus, inſulę imperium occupat.

8 Interea Agathocles profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit; nihil actum in Africa exiſtimans, ſi amplius Syracuſæ obſiderentur. Nam poſt occiſum Hamilcarem, Giſgonis filium, nouus eo à Pœnis miſſus exercitus fuerat. Statim igitur primo aduentu eius, omnes Siciliæ vrbes auditis rebus, quas in Africa geſſerat, certatim ſe ei tradũt: atq; ita pulſis è Sicilia Pœnis, totius inſulæ imperium occupauit. In Africam deinde reuerſus, ſeditione militum excipitur. Nam ſtipendiorum ſolutio in aduentum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos, blandis verbis permulſit ſtipẽdia illis non à ſe flagitanda eſſe, ſed ab hoſte quærenda, communem victoriam, communem prædam futuram: paulum modo anniterẽtur, dum belli reliquiæ peraguntur, cum ſciant Carthaginem captam ſpes omnium expleturam. Sedato militari tumultu, interiectis diebus, ad caſtra hoſtium exercitum ducit: ibi inconſultius prœlium committendo maiorem partem exercitus perdidit. Cum itaq; in caſtra fugiſſet, verſamq; in ſe inuidiam temere commiſſi belli videret, priſtinamq; offenſam non depenſi ſtipendij metueret, cõcubia nocte ſolus à caſtris cum Archagatho filio profugit. Quod vbi milites cognouere, haud ſecus quam ſi ab hoſte capti eſſent, trepidauere: Bis ſe à rege ſuo in mediis hoſtibus relictos eſſe proclamantes; ſalutemq; ſuam deſertam ab eo eſſe, quorum ne ſepultura quidem relinquenda fuerit. Cum perſequi regem vellent, à Numidis excepti, in caſtra reuertuntur; comprehenſo

Africam iterum vexare ſtudens ſuorum ſeditione turbatur.

Infeliciter pugnat.

Solus à caſtris cum filio profugit.

Vnde Siculorum militum trepidatio.

Ira in Agathoclem.

henſo tamen reductoq́ Archagatho, qui à patre noctis errore diſceſſerat. Agathocles autem nauibus, quibus reuerſus à Sicilia fuerat, cum cuſtodibus earumdem Syracuſas deſertur. Exemplum flagitij ſingulare, rex exercitus ſui deſertor, filiorumq́ pater proditor. Interim in Africa poſt fugam regis, milites pactione cum hoſtibus facta, interfectis Agathoclis liberis, Carthaginienſibus ſe tradidere. Archagathus cum occideretur ab Archeſilao amico antea patris, rogauit eum quidnam liberis eius facturum Agathoclem putet, per quem ipſe liberis careat? Tunc reſpondit, ſatis habere ſe, quod ſuperſtites eos eſſe Agathoclis liberis ſciat. Poſt hæc Pœni ad perſequendum belli reliquias, duces in Siciliam miſerunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

Cuius filios interficiunt, & Carthaginienſibus ſuam locant operam.

Agathocles pacem init cum Carth.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXIII.

BREVIARIVM.

1 Agathocles tranſit in Italiam aduerſus Bruttios, quorum origo & potentia paucis perſtricta.
2 Vi morbi expugnatus Agathocles in Siciliam reuertitur, vbi turbę domeſticæ, quæ vxorem & liberos Agathoclis in Ægyptū pellunt, Agathoclis obitus.
3 Pyrrhi Epirotę bella & res geſtę tum in Sicilia, tum in Italia.
4 Hieronis Siciliæ principis laudatiſſimi dignitas & virtutes.

AGATHOCLES rex Siciliæ pacificatus cum Carthaginienſibus, partem ciuitatium à ſe

Irrequieta Agathoclis dominandi

cupiditas eũ in Italiam pertrahit.

à ſe fiducia virium diſſidentem armis ſubegit. Dein quaſi anguſtis inſulæ terminis clauderetur, cuius imperij partem primis incrementis ne ſperauerat quidem, in Italiam tranſcendit; exemplum Dionyſij ſecutus,

Bruttiorum, quos Agathocles bello aggreſſus eſt, origo.

qui multas ciuitates Italiæ ſubegerat. Primi igitur hoſtes illi Bruttij fuere, qui & fortiſſimi tum, & opulentiſſimi videbantur, ſimul & ad iniurias vicinorum prompti: Nam multas ciuitates Græci nominis Italia expulerant: auctores quoq; ſuos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas

Lucanorum diſciplina Laconica.

animorum erat, vt nec origini ſuæ parcerent. Namque Lucani iiſdem legibus liberos ſuos, quibus & Spartani, inſtituere ſoliti erant. Quippe ab initio pubertatis, in ſiluis inter paſtores habebantur, ſine miniſterio ſeruili, ſine veſte quam induerent, vel cui incubarent; vt à primis annis duritiæ, parcimoniæq;, ſine vllo vſu vrbis, aſſueſcerent: Cibus his præda venatica, potus aut lactis, aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum prædari ſoliti, confluente deinde multitudine, ſolicitati præda, cum plures facti eſſent,

Hos Dionyſius ſuperat.

infeſtas regiones reddebant. Itaq; fatigatus querelis ſociorum Dionyſius Siciliæ tyrannus, ſexcentos Afros ad compeſcendos eos miſerat, quorum caſtellum proditum ſibi per Bruttiam mulierem, expugnauerunt; ibiq; ciuitatem, concurrentibus ad opinionem nouæ vrbis paſtoribus, ſtatuerunt; Bruttiosq; ſe ex nomine mulieris

Lucanos Bruttii debellant.

vocauerunt. Primum illis cum Lucanis, originis ſuæ auctoribus, bellum fuit. Qua victoria erecti, cum pacem æquo iure feciſſent, ceteros finitimos armis ſubegerunt;

Et Alexandrum Epirotam.

tantasq; opes breui conſecuti ſunt, vt pernicioſi etiam regibus haberentur. Deniq; Alexander rex Epiri, quum in auxilium Græcarum ciuitatum, cum magno exercitu

citu

citu, in Italiam veniſſet, cum omnibus copiis ab his deletus eſt. Quare feritas eorum ſucceſſu felicitatis incenſa, diu terribilis finitimis fuit. Ad poſtremum imploratus Agathocles, ſpe ampliandi regni, à Sicilia in Italiam traiecit. *Victores ſibi ſuperbi, ideo in eos auxilium quæritur.*

2 Principio aduentus opinionis eius concuſſi, legatos ad eum, ſocietatem amicitiamq́ petentes miſerunt. Quos Agathocles ad cœnam inuitatos, ne exercitum traiici viderent, in poſterum ſtatuta his die, conſcenſis nauibus fruſtratus eſt. Sed fraudis haud lætus euentus fuit: ſiquidem reuerti eum in Siciliam, interiectis paucis diebus, vis morbi coëgit, quo toto corpore comprehenſus, per omnes neruos articulosq́ humore peſtifero graſſante, velut inteſtino ſingulorum membrorum bello impugnabatur. Ex qua deſperatione bellum inter filium nepotemq́ eius, regnum jam quaſi mortui vindicantibus, oritur: occiſo filio, regnum nepos occupauit. Igitur Agathocles, cum morbi cura, & ægritudo grauiores eſſent, & inter ſe alterum alterius malo creſceret, deſperatis rebus, vxorem ſuam Texenam, genitosq́ ex ea duos paruulos, cum omni pecunia, & familia, regaliq́ inſtrumento, quo præter illum nemo regum ditior fuit, nauibus impoſitos AEgyptum, vnde vxorem acceperat, remittit; timens ne prædonem regni ſui, hoſtem paterentur. Quamquam vxor diu, ne ab ægro diuelleretur, deprecata eſt, ne diſceſſus ſuus adiungi nepotis parricidio poſſet; & tam cruente hæc deſeruiſſe virum, quam ille impugnaſſe auum videretur; Nubendo ſe non proſperæ tantum, ſed omnis fortunæ iniſſe ſocietatem: nec inuitam periculo ſpiritus ſui empturam, vt extremos viri ſpiritus exciperet; & exſequiarum officium, in quod, profecta ſe, nemo ſit ſucceſſurus, obſequio debitæ pietatis impleret. Diſcedentes

Bruttii pacẽ expetunt.

Agathocles Bruttios breui expugnaturus, vi morbi cogitur reuerti in Siciliam.

Propter filii & nepotis ciuile bellum, vxorem & liberos in Ægyptum remittit.

Texenę in Agathoclem coniugalis obſeruantia.

Coniugalis & paterni affectus deſcriptio.

paruuli, flebili vlulatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte vxor maritum non amplius viſura, oſculis fatigabat. Nec minus ſenis lacrymæ miſerabiles erant, Flebant morientem patrem, ille exules liberos; hi diſceſſu ſuo ſolitudinem patris, ægri ſenis; ille in ſpem regni ſuſceptos relinqui in egeſtate lugebat. Inter hæc regia omnis aſſiſtentium fletibus tam crudelis diſcidij impleta, reſonabat. Tandem finem lacrymis neceſſitas profectionis impoſuit, & mors regis proficiſcentes filios inſequuta eſt. Dum hæc aguntur, Carthaginienſes cognitis quæ in Sicilia agebantur, occaſionem totius inſulæ occupandæ datam ſibi exiſtimantes, magnis viribus eo traiiciunt; multaſq; ciuitates ſubigunt.

Mors Agathoclis, quã ſequitur Carthag. in Siciliam expeditio.

Pyrrhus Siciliam Heleno filio deſtinat.

3 *Eo tempore & Pyrrhus aduerſus Romanos bellum gerebat, qui imploratus à Siculis in auxilium, ſicuti dictum eſt, cum Syracuſas veniſſet, multaſq; ciuitates ſubegiſſet, rex Siciliæ, ſicut Epiri appellabatur. Quarum rerum felicitate lætus, Heleno filio Siciliæ, velut auitum (nam ſuſceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro autem Italiæ regnum deſtinat. Poſt hæc multa ſecunda prœlia cum Carthaginienſibus facit. Interiecto deinde tempore, legati ab Italicis ſociis venere, nuntiantes Romanis reſiſti non poſſe, deditionemq; futuram, niſi ſubueniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertuſq; quid ageret, vel quibus primum ſubueniret, in vtrumq; pronus conſultabat. Quippe inſtantibus hinc Carthaginienſibus, inde Romanis, periculoſum videbatur, exercitum in Italiam non traiicere, periculoſius à Sicilia deducere; ne aut illi non lata ope, aut hi deſerti amitterentur. In hoc æſtu periculorum, tutiſſimus portus conſiliorum viſus eſt, omnibus viribus decernere in Sicilia: & profligatis Carthaginienſibus, victorem exercitum tranſponere in Italiam. Itaque conſerto*

Carthaginienſes prœliis frangit.

A ſociis in Italiam reuocatur.

Conſilia ambitioſa ſuſcipit.

ferto prœlio, cum ſuperior fuiſſet, quoniam tamen à Sicilia abiret, pro victo fugere viſus eſt: ac propterea ſocij ab eo defecerunt; & imperium Siciliæ tam cito amiſit, quam facile quæſierat. Sed nec in Italia meliore felicitate vſus, in Epirum reuertitur. Admirabilis vtriuſq; rei caſus, in exemplum fuit. Nam ſicut ante ſecunda fortuna, rebus ſupra vota fluentibus, Italiæ Siciliæque imperium, & tot de Romanis victorias adſtruxerat; ita nunc aduerſa, velut in oſtentatione fragilitatis humanæ, deſtruens quæ cumulauerat, Siciliēſi ruinæ naufragium maris, & fœdam aduerſus Romanos pugnam, turpemq; ab Italia diſceſſum adiecit.

Victor, victus exiſtimatus, & Sicilia relicta Italiam miſere ambit.

Aduerſa fortuna fractus ab Italia diſcedit.

4 *Poſt profectionem à Sicilia Pyrrhi, magiſtratus Hiero creatur: cuius tanta moderatio fuit, vt conſentiente omnium ciuitatium fauore, dux aduerſus Carthaginienſes primum, mox rex crearetur. Huius futuræ maieſtatis, ipſa infantis educatio quaſi prænuntia fuit: quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili viro, cuius origo à Gelo, antiquo Siciliæ tyranno, manabat; ſed maternum illi genus ſordidum, atq; adeo pudibundum fuit: nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut dehoneſtamentum generis, expoſitus fuerat. Sed paruulum, & humanæ opis egentem, apes, congeſto circa iacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem reſponſo aruſpicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi canebant, paruulum recolligit, omniq; ſtudio ad ſpem maieſtatis, quæ promittebatur, inſtituit. Eidem in ludo inter coæquales diſcenti, lupus tabulam, in turba puerorum repente conſpectus, eripuit. Adoleſcenti quoq; prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in haſta conſedit. Quod oſtentum & conſilio cautum, & manu promptum, regemq; futurum ſignificabat. Deniq; aduerſus prouocatores ſæpe pugnauit, ſem-*

Hiero Siciliæ dux & rex creatur.

Eiuſdem origo.

Futuræ dignitatis præſagium.

Alterum præſagium.

Tertium.

Fortitudo bellica.

perq; victoriam reportauit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus eſt. Pulchritudo ei corporis inſignis, vires quoq; in homine admirabiles fuere: In alloquio blandus, in negotio iuſtus, in imperio moderatus, prorſus vt nihil ei regium deeſſe, præter regnum videretur.

Animi & corporis præſtãtia.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXIV.

BREVIARIVM.

1 Græciæ ciuitates aliæ in alias inſurgunt.

2 Ptolemæi Macedonis in ſororem Arſinoem conſpiratio.

3 Inceſtuoſæ Ptolemæi & Arſinoes nuptiæ tragicis caſibus ſoluuntur.

4 Gallorum, qui Ptolemæum vicerunt & interfecerunt, in Macedoniam irruptio.

5 Quo ſtrategemate Ptolemæum aggreſſi ſint & oppreſſerint. Macedonum luctus & inſtauratio.

6 Alia Gallorum, Brenno duce, in Græciam expeditio, & de ſpoliatione Delphici templi cõſilium. Huius templi & oraculi deſcriptiones.

7 Brenni & aliorum cõſultatio de templi oppugnatione, & hortatio ad milites.

8 Oppugnatio irrita, & clades Gallici exercitus, Brenno interfecto.

Græciæ ciuitates libertatis fumum captantes in flammas grauiſſimi belli ſeipſas coniiciunt.

DVM hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia diſſidentibus inter ſe bello Ptolemæo Cerauno, & Antiocho, & Antigono regibus; omnes ferme Græciæ ciuitates, ducibus Spartanis velut occa-

occaſione data, ad ſpem libertatis erectæ, miſſis inuicem legatis, per quos in ſocietatis fœdera alligarẽtur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, ſub cuius regno erant, bellum cepiſſe viderentur, ſocios eius AEtolos aggrediuntur, cauſas belli prætendentes, quod conſenſu Græciæ ſacratum Apollini Cirræum campum, per vim occupaſſent. Huic bello ducem deligunt Arean; qui adunato exercitu, vrbes, ſataq; in his campis poſita, depopulatur; quæ auferri non poterant, incendit. Quod cum è montibus conſpicati AEtolorum paſtores eſſent, congregati admodum quingenti, ſparſos hoſtes, ignorantesq; quanta manus eſſet, quoniam cõſpectum illis metus & incendiorum fumus abſtulerat, conſectantur, trucidatisq; admodum nouem millibus, prædones in fugam verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum, auxilium multæ ciuitates negauerunt, exiſtimantes, dominationem eos, non libertatem Græciæ, quærere. Interea inter reges bellum finitur: nam Ptolemæus pulſo Antigono cum regnum totius Macedoniæ occupaſſet, pacem cum Antiocho facit; affinitatemq; cum Pyrrho, data ei in matrimonium filia ſua, iungit.

Belli prætextus.

Furioſa initia.

Quæ ingenti clade reprimuntur.

Malum conſilium ſtultis peſſimum.

Ambitioſi non libertatem Reipub. ſed dominationem priuatam quærunt.

2 Exinde externo metu depoſito, impium & facinoroſum animum ad domeſtica ſcelera conuertit, inſidiasq; Arſinoæ ſorori ſuæ inſtruit: quibus & filios eius vita, & ipſã Caſſandreæ vrbis poſſeſſione priuaret. Primus ei dolus fuit, ſimulato amore, ſororis matrimoniũ petere: aliter enim ad ſororis filios, quorum regnum occupauerat, quam concordiæ fraude peruenire non poterat. Sed nota ſcelerata Ptolemæi voluntas ſorori erat. Itaq; non credenti, mandat velle ſe cum filiis eius regni conſortium iungere: cum quibus non ideo ſe armis contẽdiſſe, quoniam eripere his regnum; ſed quod id facere ſui muneris vellet. In hoc mitteret arbitrũ iuriſiurãdi: quo

Ptolemæi in ſororem cõſpiratio.

Arſinoes prudentia temporanea.

Fragilis mulier perfide fratri ſe ſuoſque committit.

quo præſente apud deos patrios, quibus vellet obſecrationibus, ſe obligaret. Incerta Arſinoë quid ageret: ſi mitteret, decipi periurio; ſi non mitteret, prouocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaq; plus liberis, quam ſibi timens, quos matrimonio ſuo protecturam ſe arbitrabatur, mittit ex amicis ſuis Chodionem: quo perducto in ſanctiſſimum Iouis templum, veterrimæ Macedonum religionis, Ptolemæus ſumptis in manus altaribus, contingens ipſa ſimulacra, & puluinaria deorum,

Ptolemæi impietas. Ambitio omnia iura violat.

inauditis, vltimiſq; execrationibus adiurat, ſe ſincera fide matrimonium ſororis petere; nuncupaturumque ſe eam reginam; neq; in contumeliam eius ſe aliam vxorem, aliosve, quam filios eius liberos habiturum. Arſinoë poſtquam & ſpe impleta eſt, & metu ſoluta, ipſa cum fratre colloquitur; cuius vultus, & blandientes oculi, cum fidem non minorem, quam iusiurandum promitterent, reclamante Ptolemæo filio fraudem ſubeſſe, in matrimonium fratris concedit.

Inceſtuoſæ nuptiæ tragicis caſibus ſolutæ.

3 Nuptiæ magno apparatu, lætitiaq; omnium celebrantur. Ad concionem quoq; vocato exercitu, capiti ſororis diadema imponit, reginamque eam apppellat. Quo nomine in lætitiã effuſa Arſinoë, quia quod morte

Miſera mulier ad ſuorũ funera cruenta feſtinat.

Lyſimachi prioris mariti amiſerat, recepiſſet; vltro virum in vrbem ſuam Caſſandream inuitat, cuius vrbis cupiditate fraus ſtruebatur. Prægreſſa igitur virum, diem feſtum vrbi in aduẽtum eius indicit; domos, templa, ceteraq; omnia exornari iubet; aras vbiq;, hoſtiasq; diſponi; filios quoq; ſuos, Lyſimachum ſexdecim annos natum, Philippum triennio minorem, vtrumq; formæ

Perfidus parricida ambitioſam animam prodit.

inſignem, coronatos occurrere iubet. Quos Ptolemæus ad celandam fraudem, cupide & vltra modum veræ affectionis amplexus, oſculis diu fatigat. Vbi ad portam ventum eſt, occupari arcem iubet; pueros interfici. Qui

cum

Arſinoe in gremio filios interfectos intuetur, & ab inceſtuoſo marito eiicitur, qui paulo poſt tot ſcelerum luit pœnas.

cum ad matrem confugiſſent, in gremio eius, inter ipſa oſcula trucidantur. Proclamante Arſinoë, quod tãtum nefas aut nubendo, aut poſt nuptias contraxiſſet, pro filiis ſæpe ſe percuſſoribus obtulit; frequenter corpore ſuo puerorum corpora amplexata protexit; vulneraq; excipere quæ liberis intẽdebantur, voluit. Ad poſtremum etiam ſpoliata funeribus filiorum, ſciſſa veſte, & crinibus ſparſis, cum duobus ſeruulis ex vrbe protracta, Samothraciam in exilium abiit; eo miſerior, quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta ſcelera fuerunt. Quippe diis immortalibus tot periuria, & tam cruenta parricidia vindicantibus, breui poſt à Gallis ſpoliatus regnó, captusque, vitam ferro, vt meruerat, amiſit.

Gallorum migrationes & in Macedoniam irruptio.

4 Namq; Galli abundanti multitudine, cum eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta millia hominum ad ſedes nouas quærendas, velut ver ſacrum miſerunt. Ex his portio in Italia cõſedit, quæ & vrbem Romanam captam, incendit; & portio Illyricos ſinus, ducibus auibus (nam augurandi ſtudio Galli præter cæteros callent) per ſtrages Barbarorum penetrauit, & in Pannonia conſedit: gens aſpera, audax, bellicoſa, quæ prima poſt Herculem, cui ea res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium inuicta iuga, & frigore intractabilia loca tranſcendit: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis varia bella geſſerunt. Hortante deinde ſucceſſu, diuiſis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam, omnia ferro proterentes, petiuere. Tantusq; terror Gallici nominis erat, vt etiam reges non laceſſiti; vltro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniæ Ptolemæus, aduentum Gallorum intrepidus audiuit; hisq; cum paucis & incompoſitis, quaſi bella non difficilius, quam ſcelera patra-

Bella varia Gallorum.

Nominis Gallici terror.

Ptolemæi audacia.

patrarentur, parricidiorum furiis agitatus, occurrit.

Inconſulta temeritas,& contumelia.

Dardanorum quoq; legationem, viginti millia armatorum in auxilium offerentem, ſpreuit; addita inſuper contumelia, actum de Macedonia dicens, ſi cum totum Orientem ſoli domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant; milites ſe habere filios eorum, qui ſub Alexandro rege ſtipendia, toto orbe terrarum victores, fecerint.

Grauiter perſtricta.

Quæ vbi Dardano regi nuntiata ſunt, inclytum illud Macedoniæ regnum breui immaturi iuuenis temeritate caſurum dixit.

Strategema Gallorum.

5 *Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacem, ſi emere velit: ſed Ptolemæus inter ſuos, belli*

Inanis Ptolemæi iactātia.

metu pacem Gallos petere gloriatus eſt; nec minus ferociter ſe legatis, quàm inter amicos iactauit; aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem ſe, niſi inermibus habiturum. Renuntiata legatione, riſere Galli, vndiq; acclamantes, breui ſenſurum, ſibi an illi conſulentes, pacem obtulerint.

Prœlio fracta, & inſani parricidia iuſto ſupplicio repreſſa.

Interiectis diebus, prœlium conſeritur; victique Macedones cæduntur: Ptolemæus multis vulneribus ſaucius capitur; caput eius amputatum; & lancea fixum tota acie ad terrorem hoſtium circumfertur: Paucos ex Macedonibus fuga ſeruauit; ceteri aut capti, aut occiſi.

Luctuoſi nūtii effecta.

Hæc cum nuntiata per omnē Macedoniam eſſent, portæ vrbium clauduntur; luctu omnia replentur: nunc orbitatem amiſſorum filiorum dolebant; nunc excidia vrbium metuebant; nunc Alexandri, Philippiq; regum ſuorum nomina, ſicuti numina, in auxilium vocabant, ſub illis ſe non ſolum tutos, verumetiam victores orbis terrarum extitiſſe: vt tuerentur patriam ſuam, quam gloriam rerum geſtarum cælo proximam reddidiſſent; vt opem afflictis ferrent,

quos

quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidiſſet, orabant. Deſperantibus omnibus, non votis agendum, Soſthenes vnus de Macedonum principibus, ratus, contracta iuuentute, & Gallos victoria exultãtes compeſcuit, & Macedoniã ab hoſtili populatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniæ affectantibus, ignobilis ipſe præponitur: & cum rex ab exercitu appellatus eſſet, ipſe non in regis, ſed ducis nomen iurare milites compulit.

Soſthenes res in Macedonia collapſas ſuſtinet.

Ideo reipub. onus humeris eius imponitur.

6 *Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam ſe effuderat, audita victoria ſuorum, qui Belgio duce Macedones vicerant: indignatus parta victoria opimam prædam, & Orientis ſpoliis onuſtam tam facile relictam eſſe, ipſe adunatis 150. millibus peditum, & 15. millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros villasque popularetur, occurrit ei cum inſtructo exercitu Macedonum Soſthenes; ſed pauci à pluribus, trepidi à valentibus facile vincuntur. Itaq; cum victi ſe Macedones intra muros vrbium condidiſſent, victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniæ agros deprædatur. Inde quaſi terrena iam ſpolia ſorderent, animum ad deorum immortalium templa conuertit, ſcurriliter iocatus, locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religioni, aurum offenſæ deorum immortalium præferens; quos nullus opibus egere, vt qui eas largiri hominibus ſoleant, affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis poſitum eſt in monte Parnaſo, in rupe [vndique impendente: ibi ciuitatem frequentia hominum facit: qui ad affirmationem maieſtatis] vndiq; concurrentes, in eo ſaxo conſedere: atq; ita templum & ciuitatem non muri, ſed præcipitia; nec manu facta, ſed naturalia præſidia defendunt: prorſus vt incertum ſit, vtrum*

Brenni Gallorum regis in Macedoniam irruptio.

Victoria.

De templo Delphico ſpoliando conſilium.

Templi ſitus

Ciuitas.

vtrum munimentum loci, an maieſtas dei plus hic admirationis habeat. Media ſaxi rupes in formam theatri receſſit.

Loci munimentum.

Quamobrem & hominum clamor, & ſi quando accedit tubarum ſonus, perſonantibus & reſpondentibus inter ſe rupibus, multiplex audiri, ampliorq; quam editur reſonare ſolet. Quæ res maiorem maieſtatis terrorem ignaris rei, & admirationem, ſtupentibus plerumq; affert.

Oraculum.

In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planicies exigua eſt; atque in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus ſpiritus, vi quadam velut vento in ſublime expulſus, mētes vatum in vecordiam vertit; impletasq; deo, reſponſa conſulentibus dare cogit.

Diuitiæ templi.

Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque viſuntur munera; quæq; magnificentia ſui reddentium vota, gratam voluntatem, & deorum reſponſa manifeſtant.

Conſultatio Brenni, & ducum ſententia de templi oppugnatione.

7 Igitur Brennus cum in conſpectu haberet templū, diu deliberauit, an confeſtim rem aggrederetur: an vero feſſis via militibus, noctis ſpatium ad reſumendas vires daret. Emanus & Theſſalorus duces, qui ſe ad prædæ ſocietatem iunxerant, amputari moras iubent, dum imparati hoſtes, & recens aduentus ſui, terrori eſſet: interiecta nocte & animos hoſtibus, forſitan & auxilia acceſſura, & vias quæ tunc pateant, obſtructum iri.

Gallorum ingenium.

Sed Gallorum vulgus ex longa inopia, vbi primum vino, ceterisq; commeatibus referta rura inuenit, non minus abundantia, quam victoria lætum per agros ſe ſparſerat; deſertisq; ſignis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur.

Mora in bello, quid efficiat.

Quæ res dilationem Delphis dedit. Prima namq; opinione aduentus Gallorum prohibiti agreſtes oraculis feruntur, meſſes, vinaq; villis efferre:

Oraculi mira prohibitio.

cuius rei ſalutare præceptum non prius intellectum eſt, quam vini, ceterarumq; copiarum abundātia velut mora Gallis obie-

obiecta, auxilia finitimorum conuenere. Prius itaq; vrbem ſuam Delphi, aucti viribus ſociorum, permuniuere, quam Galli vino velut prædæ incubantes, ad ſigna reuocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum ſexaginta quinq; millia: Delphorũ ſociorumq; non niſi quatuor millia militum erant; quorum contemptu Brennus ad acuendos ſuorum animos: prædæ vbertatem omnibus oſtendebat, ſtatuasq; cum quadrigis, quarum ingens copia procul viſebatur, ſolido auro fuſas eſſe; pluſq; in pondere, quam in ſpecie habere prædæ affirmabat.

Brenni ingẽtes copiæ.

Ad ſuos oratio ſuaſoria.

8 Hac aſſeueratione incitati Galli, ſimul & heſterno mero ſaucij, ſine reſpectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in deo, quam in viribus reponentes, cum contemptu hoſtium reſiſtebant; ſcandentesq; Gallos è ſummo montis vertice, partim ſaxo, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente vniuerſorum templorum antiſtites, ſimul & ipſi vates, ſparſis crinibus, cum inſignibus atq; infulis, pauidi, vecordesque in primam pugnantium aciem procurrunt: aduenisse Deum clamant; eumq; ſe vidiſſe deſilietem in templum per culminis aperta faſtigia. Dum omnes opem dei ſuppliciter implorant, iuuenem ſupra humanum modum inſignis pulchritudinis, comitesq; ei duas armatas virgines, ex propinquis duabus Dianæ Mineruæq; ædibus occurriſſe; nec oculis tantum hæc ſe perſpexiſſe, audiſſe etiam ſtridorem arcus, ac ſtrepitum armorum. Proinde ne cunctarentur, diis anteſignanis, hoſtem cædere, & victoriæ deorum ſocios ſe adiungere, ſummis obſecrationibus monebant. Quibus vocibus incenſi omnes certatim in prælium proſiliunt. Præſentiã dei & [illegible] ſenſere: nã & terræmotu portio montis ab[illegible] Gallorũ ſtrauit exercitum, & conſertiſſimi

Gallorum ferox oppugnatio.

Delphorum ſollers propugnatio.

Vatum calliditas, vt ſe idolaque ſua tuerentur.

Satanæ impoſtura & efficacia.

Vis ſuperſtitionis.

Mali genii & ſpiritus homicidæ conatus.

cunei non ſine vulneribus hoſtium diſſipati ruebant. Inſecuta deinde tempeſtas eſt, quæ grandine & frigore, ſaucios ex vulneribus abſumpſit. Dux ipſe Brennus cum dolorem vulnerum ferre non poſſet, pugione vitam finiuit. Alter ex ducibus, punitis belli auctoribus, cum decem millibus ſauciorum citato agmine Græcia excedit. Sed nec fugientibus fortuna commodior fuit: ſiquidem pauidis nulla ſub tectis acta nox; nullus ſine labore & periculo dies; aſſidui imbres & gelu, nix concreta, & fames, & laſſitudo, & ſuper hæc maximum peruigiliæ malum, miſeras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoq; nationesq;, per quas iter habebant, palantes velut prædam ſectabantur. Quo pacto euenit, vt nemo ex tanto exercitu, qui paulo ante fiducia virium etiam aduerſus deos contendebat, vel ad memoriam tantæ cladis, ſupereſſet.

Sacrilegorũ pœna tum in obſidione.

Tum poſt obſidionem & extra Græciam.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXV.

BREVIARIVM.

1 Gallorum in Antigonum Macedoniæ regẽ conſpiratio.

2 Dum ad prædam currunt, præda fiunt ipſi, & Antigonus pacẽ obtinet. Nomen Gallorum formidabile, & armorum inuicta felicitas.

3 Pyrrhus Macedonia potitur, Antigono eiecto.

4 Monarchiam dũ Pyrrhus ſomniat, à Spartanis mulieribus atteritur.

5 Apud Argos occiditur Pyrrhus, cuius elogium & rerum geſtarum ſummam Iuſtinus ſubiicit.

Galli pacem venalem Antigono offerunt, & caſtra regia ſpeculantur.

INTER *duos reges, Antigonum & Antiochum ſtatuta pace, cum in Macedoniam Anti-*

Antigonus reuerteretur, nouus eidem repente hoſtis exortus eſt. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cũ in Græciam proficiſcerentur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne ſoli deſides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armauerunt; fugatisq; Getarum, Triballorumq; copiis, Macedoniæ imminentes, legatos ad regem miſerunt, qui pacem ei venalem offerrent, ſimul & regis caſtra ſpecularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia, ingenti apparatu epularum ad cœnam inuitauit. Sed Galli expoſitum grande auri argentiq; pondus admirantes, atq; prædæ vbertate ſolicitati; infeſtiores quam venerant, reuertuntur. Quibus & elephantos ad terrorem, velut inuſitatas Barbaris formas, rex oſtendi iuſſerat, & naues onuſtas copiis demonſtrari: ignarus, quod quibus oſtentatione virium, metum ſe iniicere exiſtimabat, eorum animos vt ad opimam prædam ſolicitabat. Itaq; legati ad ſuos reuerſi, omnia in maius extollentes, opes pariter & negligentiam regis oſtendunt: referta auro & argento caſtra; ſed neq; vallo, foſſave munita; & quaſi ſatis munimenti in diuitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermiſiſſe: prorſus quaſi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.

Opimæ prædæ deſiderio alliciuntur.

Legatorum Gallorum ad ſuos de præda facienda oratio.

2 Hac relatione, auidæ gentis animi ſatis ad prædam incitabantur. Accedebat tamen & exemplum Belgij; qui non magno ante tempore Macedonum exercitum cum rege trucidauerat. Itaq; conſentientibus omnibus, nocte caſtra regis aggrediuntur: qui præſentiens tãtam tempeſtatem, ſignum pridie dederat, vt omnibus rebus ablatis in proxima ſilua taciti ſe occultarent. Neque aliter ſeruata caſtra, quam quod deſerta ſunt. Siquidem Galli vbi omnia vacantia, nec ſine defenſoribus modo, verumetiam ſine cuſtodibus vident, non fugam hoſtiũ, ſed

Auida gens ad prædam currit.

Antigonus fuga ſibi ſuisque conſulit.

Gallis præda fit impedimentum & cauſa cladis.

ſed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. Ad poſtremum integris & intactis munimentis, ſcrutantes potius quam diripientes, caſtra occupauerunt. Tunc ablatis quæ inuenerant, ad littus conuertuntur. Ibi dum naues incautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quæ eo cum coniugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantaque cædes Gallorum fuit, vt Antigono pacem opinio huius victoriæ, non à Gallis tantum, verumetiam à finitimorum feritate præſtiterit. Quanquam Gallorum ea tempeſtate tantæ fecunditatis iuuentus fuit, vt Aſiam omnem velut examine aliquo implerent. Deniq; neque reges Orientis ſine mercenario Gallorum exercitu vlla bella geſſerunt, neq; pulſi regno ad alios quam ad Gallos confugerunt. Tantus terror Gallici nominis, & armorum inuicta felicitas erat, vt aliter neque maieſtatem ſuam tutam, neq; amiſſam reciperare ſe poſſe ſine Gallica virtute arbitrarentur. Itaq; in auxilium à Bithyniæ rege inuocati, regnum cum eo parta victoria diuiſerunt; eamque regionem Gallogræciam cognominauerunt.

Antigonus, felicitate nō fortitudine pacem obtinet.

Gallorum iuuētus maximæ fecunditatis.

Nomen terribile, & armorū inuicta felicitas.

3 Dum hæc in Aſia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus à Pœnis nauali prælio victus, ab Antigono Macedoniæ rege ſupplementum militum per legatos petit: denuntians ni mittat, redire ſe in regnum neceſſe habere, incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipſo quæſiturum. Quod vbi negatum legati retulerunt, diſſimulatis cauſis, repentinam fingit profectionem. Socios interim parare bellum iubet; arcis Tarentinæ cuſtodiam Heleno filio, & amico Miloni tradit. Reuerſus in Epirum, ſtatim fines Macedoniæ inuadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit; victusq; prælio in fugam vertitur. Atq; ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem

Pyrrhus ab Antigono petit auxiliū contra Pœnos.

Fines Macedoniæ inuadit.

accipit;

accipit; & veluti damna amiſſæ Siciliæ Italiæq; acquiſito Macedoniæ regno penſaſſet, relictum Tarentini filium & amicum arceſſit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, repēte fortunæ ornamentis deſtitutus, amiſſi regni ſpeculaturus euentus, Theſſalonicam ſe recepit; vt inde cum conducta Gallorum mercenaria manu bellum reparet. Rurſus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus victus cum ſeptem comitibus fugiens, non iam reciperandi regni ſpem, ſed ſalutis latebras, ac fugæ ſolitudines captat.

Antigonum regno ſpoliat.

Et bellum reparantem fugæ ſolitudines captare cogit.

4 *Igitur Pyrrhus in tanto faſtigio regni collocatus, iam nec eo ad quod votis perueniendum fuerat contentus, Græciæ, Aſiæq; regna meditatur; neq; illi maior ex imperio, quam ex bello voluptas erat; nec quiſquam Pyrrhum, qua tuliſſet impetum, ſuſtinere valuit. Sed vt ad deuincenda regna inuictus habebatur, ita deuictis acquiſitisq; celeriter carebat: tanto melius ſtudebat acquirere imperia, quam retinere. Itaque cum copias Cherroneſo tranſpoſuiſſet, legationibus Athenienſium, & Achæorum, Meſſeniorumq; excipitur. Sed & Græcia omnis admiratione nominis eius, ſimul & rerum aduerſus Romanos Pœnosq; geſtarum gloria attonita, aduentum eius exſpectabat. Primum illi bellum aduerſus Spartanos fuit: vbi maiore mulierum, quam virorum virtute exceptus, Ptolemæum filium, & exercitus partem robuſtiſſimam amiſit. Quippe oppugnanti vrbem, ad tutelam patriæ tanta multitudo fœminarum concurrit, vt non fortius victus, quam verecundius recederet. Porro Ptolemæum filium eius adeo ſtrenuum, & manu fortem fuiſſe tradunt, vt vrbem Corcyram cum ſexaginta ceperit: item prœlio nauali quinqueremem ex ſcapha cum ſeptem inſiluerit, captamq; tenuerit. In oppugnatione quoq; Spartanorum vſq; in me-*

Nimia proſperitate ebrius Pyrrhus, monarchiam meditatur.

Omnis Græcia aduentum eius exſpectat.

A Spartanis mulieribus victus recedit, Ptolemæo filio & robuſtiſſimo quoque deſiderato.

diam vrbem equo procurrerit; ibiq; concurſu multitudinis interfectus ſit. Cuius corpus vt relatum patri eſt, dixiſſe Pyrrhum ferunt, aliquanto tardius eum, quam timuerit ipſe, vel temeritas eius meruerit, occiſum eſſe.

Argos petit.

5. Repulſus à Spartanis Pyrrhus, Argos petit: ibi dum Antigonum in vrbe clauſum expugnare conatur, inter confertiſſimos violentiſſime dimicans, ſaxo de muris ictus occiditur. Caput eius Antigono refertur: qui victoria mitius vſus, filium eius Helenum cum Epirotis ſibi deditum, in regnum remiſit, eiq; inſepulti patris oſſa in patriam referenda tradidit. Satis conſtans inter omnes auctores fama eſt, nullum nec eius, nec ſuperioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuiſſe; raroq; non inter reges tantum, verumetiam inter illuſtres viros, aut vitæ ſanctioris, aut iuſtitiæ probatioris viſum fuiſſe: Scientiam certe rei militaris in illo viro tantam fuiſſe, vt cum Lyſimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella gerens, inuictus ſemper fuerit. Illyriorum quoq;, Siculorum, Romanorumq;, & Carthaginienſium bellis, numquam inferior, plerumque etiam victor extiterit: qui patriam certe ſuam anguſtam, ignobilemq;, fama rerum geſtarum, & claritate nominis ſui, toto orbe illuſtrem reddiderit.

Vbi ſaxo ictus occiditur.

Eiuſdem elogium.

Summa rerũ ab eo geſtarum.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM
LIBER XXVI.

BREVIARIVM.

1 Peloponneſii per proditionem Antigono tradũtur. Epirotas, Ariſtotimus tyrannus affligit, & Hellanici prudentia opprimitur.

2 Antigonus Gallis occurrit, qui in furorem verſi cõiuges & liberos ſuos trucidãt, deinde Numinis vindicta omnes internecione delentur. Antigoni varius caſus.

3 Pyrrhi filius Alexander in regnum reſtituitur. Regni Cyrenarum turbulentus ſtatus.

Magni bellorum motus Pyrrhi mortem ſequuntur: Peloponneſiis per proditionem Antigono traditis.

POST *mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verumetiam in Aſia, Græciaque, magni bellorum motus fuere: Nam & Peloponneſii per proditionem Antigono traditi; & variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout ſingulæ ciuitates aut auxilium de Pyrrho ſperauerant, aut metus ſuſtinuerant, ita aut cum Antigono ſocietatem iungebant, aut mutuis inter ſe odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum prouinciarum motum, Epirorum quoq; vrbs ab Ariſtotimo principe per tyrannidem occupatur: à quo cum multi ex primoribus occiſi, plures in exilium acti eſſent, AEtolis per legatos poſtulantibus, coniuges liberosq; exulum redderet, primo negauit: poſtea quaſi pœniteret, proficiſcendi ad ſuos omnibus matronis poteſtatem dedit, diemque profectionis ſtatuit. Illæ quaſi in perpetuum cum viris exu-*

Epirorum vrbe ab Ariſtotimo vſurpata.

Ariſtotimi tyrannis.

exulaturæ, pretioſiſſima quæq; auferentes cum ad portam quaſi vno agmine profecturæ conueniſſent, omnibus rebus exſpoliatæ, in carcerem recluduntur: occiſis prius in gremio matrum paruulis liberis, virginibusq; ad ſtuprum direptis. Ad tam ſæuam dominationem ſtupentibus omnibus, princeps eorum Hellanicus, ſenex & liberis orbus, vt qui nec ætatis, nec pignoris reſpectu timeret, contractos domum fidiſſimos amicorum in vindictam patriæ hortatur. Cunctantibus priuato periculo publicum finire, & deliberandi ſpatium poſtulantibus, arceſſitis ſeruis iubet obſerari fores; tyrannoq; nuntiari, mitteret qui coniuratos apud ſe comprehenderet: obiectans ſingulis, ſe quia liberandæ patriæ auctor eſſe non poſſit, deſertæ vltorem futurum. Tunc illi ancipiti periculo circumuenti, honeſtiorem viam eligentes, coniurant in tyranni necem: atq; ita Ariſtotimus, quinto poſtquam tyrannidem occupauerat menſe opprimitur.

Ad ſæuam dominationem ſtupent omnes, excepto Hellanico.

Cuius forti prudentia tyrannus opprimitur.

Antigonus multiplici bello preſſus, potentiores hoſtes fortiter aggreditur.

2 *Interea Antigonus cum multiplici bello, & Ptolemæi regis, & Spartanorum, premeretur; nouusq; illi hoſtis Gallogræciæ exercitus affluxiſſet, in ſpeciem caſtrorum parua manu aduerſus ceteros relicta, aduerſus Gallos totis viribus proficiſcitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipſi ſe prælio pararẽt, in auſpicia pugnæ hoſtias cædunt; quarum extis cum magna cædes, interitusque omnium prædiceretur, non in timorem, ſed in furorem verſi, ſperanteſque deorum minas expiari cæde ſuorum poſſe, coniuges & liberos ſuos trucidant, auſpicia belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos inuaſerat, vt non parcerent ætati, cui etiam hoſtes pepercißent; bellumq; interneciuum cum liberis, liberorumq; matribus gererent, pro quibus bella ſuſcipi ſolent. Itaq; quaſi ſcelere vitam, victoriamq; redemiſſent, ſicut erãt cruen-*

Gallorum furor.

Parricidia horrenda.

cruenti ex recenti ſuorum cæde, in prœlium non meliore euentu, quam omine proficiſcuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furiæ, quam hoſtes circumuenere; obuerſantibusq́; ante oculos manibus interemptorum, omnes occidione cæſi. Tanta ſtrages fuit, vt pariter cum hominibus dij, conſenſiſſe in exitium parricidarum viderentur. Poſt huius pugnæ euentum, Ptolemæus & Spartani, victorem hoſtium exercitum declinantes, in tutiora ſe recipiunt. Antigonus quoque vbi eorum diſceſſum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore, bellum Athenienſibus infert. In quo cum occupatus eſſet, interim Alexander rex Epiri vlciſci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniæ depopulatur. Aduerſus quem cum reuerſus à Græcia Antigonus eſſet, trāſitione militum deſtitutus, regnum Macedoniæ cum exercitu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum, abſente patre, reparato exercitu, non ſolum amiſſam Macedoniam recipit, verumetiam Epiri regno Alexandrum ſpoliat. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunæ varietas erat, vt viciſſim reges, nunc exules, nunc reges viderentur.

Iuſta Numinis in impios parricidas vindicta.

Alii hoſtes recedunt & Antigonus bellum Athenienſibus infert.

Deinde regnum Macedoniæ cum exercitu amittit, & paulo poſt recipit.

3 Igitur Alexander cum exul ad Acarnanas confugiſſet, non minore Epirotarum deſiderio, quam ſociorum auxilio, in regnum reſtituitur. Per idem tempus rex Cyrenarum Agas decedit: qui ante infirmitatem, Beronicen vnicam filiam, ad finienda cum Ptolemæo fratre certamina, filio eius deſponderat. Sed poſt mortem regis, mater virginis Arſinoë, vt inuita ſe contractum matrimonium ſolueretur, miſit qui ad nuptias virginis, regnumq́; Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia arceſſerent: qui & ipſe ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaq; cum ſecundāte vento celeriter Cyrenas aduo-

Alexander Epirota in regnum reſtituitur.

In Cyrenarum regno tragœdia.

Demetrius ob reginæ ſtuprum factus ambitioſior, turpitudinis ſuæ luit pœnas.

aduolaſſet, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere ſocrui cœperat, ſtatim à principio ſuperbus, regiæ familiæ, militibusque impotens erat; ſtudiumque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res ſuſpecta primo virgini, dein popularibus militibusq; inuiſa fuit. Itaq; verſis omnium animis in Ptolemæi filium, inſidiæ Demetrio comparantur; cui cum in lectum ſocrus conceſſiſſet, percuſſores immittuntur. Sed Arſinoë audita voce filiæ, ad fores ſtantis & præcipientis vt matri parceretur, adulterum pauliſper corpore ſuo protexit. Quo interfecto, Beronice, & ſtupra matris, ſalua pietate, vlta eſt, & in matrimonio ſortiendo, iudicium patris ſecuta.

Beronices virginis regiæ prudentia.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXVII.

BREVIARIVM.

1 Seleucus nouercam & fratrem infantē interficit.

2 Claſſe naufragio amiſſa, ciuitates amiſſas recipit: prælio victus aufugit: auxilium noxium à fratre Antiocho Hierace petit & impetrat.

3 Aſiæ lacerus ſtatus. In Antiochum Hieracem & Seleucum Numinis vindicta.

Seleucus rex Syriæ, matris hortatu, nouercam & patuulum fratrem interficit.

MORTVO Syriæ rege Antiocho, cum in locum eius filius Seleucus ſucceſſiſſet, hortante matre Laudice, quæ prohibere debuerat, auſpicia regni à parricidio cœpit. Quippe Beronicen nouercam ſuam, ſororem Ptolemæi regis Ægypti, cum par-

paruulo fratre ex ea ſuſcepto interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam ſubiit, & Ptolemæi bello ſe implicuit. Porro Beronice cum ad ſe interficiendam miſſos didiciſſet, Daphne ſe claudit. Vbi cum obſideri eam cum paruulo filio nuntiatum Aſiæ ciuitatibus eſſet, recordatione paternæ maiorumq; eius dignitatis, caſum tam indignæ fortunæ miſerantes, auxilia ei omnes miſere. Frater quoq; Ptolemæus periculo ſororis exterritus, relicto regno, cum omnibus viribus aduolat. Sed Beronice ante aduentum auxiliorum, cum vi expugnari non poſſet, dolo circumuenta trucidatur. Indigna res omnibus viſa. Itaq; cum vniuerſæ ciuitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſent, repente exemplo crudelitatis exterritæ, ſimul & in vltionem eius, quam defenſuri erant, Ptolemæo ſe tradũt; qui niſi in Aegyptum domeſtica ſeditione reuocatus eſſet, totum regnum Seleuci occupaſſet: tantum vel illi odium, parricidiale ſcelus; vel huic fauorem indigne peremptæ mors ſororis, attulerat.

Beronice auxiliò fruſtrata & dolo circumuenta trucidatur.

Ciuitates Ptolemæo Beronices fratri ſe tradunt.

2 *Poſt diſceſſum Ptolemæi, Seleucus cum aduerſus ciuitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſet, repente veluti diis ipſis parricidium vindicantibus, orta tempeſtate claſſem naufragio amittit; nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & ſpiritum, & paucos naufragij comites reſiduos fortuna fecit. Miſera quidem res, ſed optanda Seleuco fuit: ſiquidem ciuitates, quæ odio eius ad Ptolemæum tranſierant, velut diis arbitris ſatisfactum ſibi eſſet, repentina animorum mutatione in naufragij miſericordiam verſæ, imperio ſe eius reſtituunt. Lætus igitur malis ſuis, & damnis ditior redditus; veluti par viribus bellũ Ptolemæo infert: ſed quaſi ad ludibrium tantum fortunæ natus eſſet, nec propter aliud opes regni recepiſſet,*

Seleucus parricida claſſem naufragio amittit.

Ciuitates imperio eius ſe reſtituunt.

quam

quam vt amitteret, victus prœlio non multo quam poſt naufragium comitatior, trepidus Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas facit: quibus auxilium eius implorat, oblata ei Aſia, inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis.

Antiochus Hierax auxilium Seleuco ſed noxiū adfert.

Antiochus autem cum eſſet annos 14. natus, ſupra ætatem regni auidus, occaſionem nō tam pio animo, quam offerebatur, arripuit. Sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer ſceleratā, virilemq; ſumit audaciam. Vnde Hierax eſt cognominatus: quia non hominis, ſed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam ſectaretur.

Seleucus & Antiochus fratres manus conſerunt.

Interea Ptolemæus cum Antiochum in auxilium Seleuco venire cognouiſſet, ne cum duobus vno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit: ſed pace ab hoſte data, interpellatur à fratre; qui conducto Gallorum mercenario exercitu pro auxilio bellum, pro fratre hoſtem, imploratus exhibuit. In eo prœlio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit;

Gallorum mercenariorum artes peſſimæ.

ſed Galli arbitrantes Seleucum in prœlio cecidiſſe, in ipſum Antiochum arma vertere: liberius depopulaturi Aſiam, ſi omnem ſtirpem regiam extinxiſſent. Quod vbi ſenſit Antiochus, velut à prædonibus, auro ſe redimit, ſocietatemq; cum mercenariis ſuis iungit.

Aſiæ inhiat Eumenes Bithynus.

3 Interea rex Bithyniæ Eumenes, ſparſis conſumptiſq; fratribus bello inteſtinæ diſcordiæ, quaſi Vacātem Aſiæ poſſeſſionem inuaſurus victorem Antiochum, Galloſq; aggreditur: nec difficile ſaucios adhuc ex ſuperiore congreſſione, integer ipſe viribus, ſuperat. Ea namque tempeſtate omnia bella in exitium Aſiæ gerebantur; vti quiſq; fortior fuiſſet, Aſiam velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum, propter Aſiam gerebant: Ptolemæus rex Ægypti, ſub ſpecie ſororiæ vltionis, Aſiæ inhiabat. Hinc Bithynus Eumenes, inde

Galli

Galli (humiliorum ſemper mercenaria manus) Aſiam depopulabantur, cum interea nemo defenſor Aſiæ inter tot prædones inueniebatur. Victo Antiocho, cum Eumenes maiorem partem Aſiæ occupaſſet, ne tunc quidem fratres perdito præmio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt; ſed omiſſo externo hoſte, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tãdem ad ſocerum ſuum Artamenem regem Cappadociæ peruehitur. A quo cum primum benigne exceptus eſſet, interiectis diebus, cognito quod inſidiæ ſibi pararentur, ſalutem fuga quæſiuit. Igitur cum profugo nuſquam tutus locus eſſet, ad Ptolemæum hoſtem, cuius fidem tutiorem quam fratris exiſtimabat, decurrit; memor vel quæ facturus fratri eſſet, vel quæ meruiſſet à fratre. Sed Ptolemæus non amici debito, quam hoſtis factus, ſeruari eum artiſſima cuſtodia iubet. Hinc quoq; Antiochus opera cuiuſdam meretricis adiutus, quam familiarius nouerat, deceptis cuſtodibus elabitur; fugienſq; à latronibus interficitur. Seleucus quoq; iiſdem ferme diebus, amiſſo regno, equo præcipitatus finitur. Sic fratres, quaſi & germanis caſibus, exules ambo, poſt regna, ſcelerum ſuorum pœnas luerunt.

Et Galli.

Seleucus & Antiochus bellum reparant.

Antiochus victus ad ſocerum profugit.

Deinde ad Ptolemęum.

Tandem fugiens miſer Hierax à latronibus laceratur.

Quem frater Seleucus ſequitur. In ſceleratos fratres Numinis vindicta.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXVIII.

BREVIARIVM.

1 Olympias Alexandri Epirotæ vidua Demetrio Macedoni Ptiam filiam dat vxorem, vnde tragœdia & bellorum initia.

2 Ætoli ſuperbe reſpondent Romanis qui Acarnanis auxilium præbebant, & arma mouent intrepide.

3 Filiis duobus morbo ſublatis, Olympias non diu ſuperuiuit. Laudamia filia interfecta, Epirus grauiter affligitur. Demetrius Macedo vita abit. Huius filii Philippi Antigonus tutelam ſuſcipit, quam prudenter adminiſtrat.

4 Bellũ Antigoni aduerſus Spartanos, quorum rex Cleomenes viribus attritis in Ægyptum profugit, vbi interficitur. Antigono mortuo Philippus regnat.

Matris reginæ de regno filiis conſeruando cura.

OLYMPIAS Pyrrhi Epirotæ regis filia, amiſſo marito, eodemq́ germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo ſuſceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regniq́ adminiſtrationem in

Artes parum honeſtæ.

ſe recepiſſet, ab Ætolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit; eiq́ habenti vxorem Antiochi regis Syriæ ſororem, filiam ſuam Ptiam in matrimonium tradit: vt auxiliũ quod miſericordia non poterat, iure cognationis obtineret.

Inde bellũ.

Fiunt igitur nuptiæ, quibus & noui matrimonij gratia acquiritur, & veteris offenſa contrahitur. Nam prior vxor velut matrimonio pulſa ſponte ſua ad fratrẽ Antiochum diſcedit; eumq́ in mariti bellum impellit.

Acarnanes quoq; diffiſi Epirotis, aduerſus AEtolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano ſenatu, vt legati mitterentur, qui denuntiarent AEtolis, præſidia ab vrbibus Acarnaniæ deducerent; paterenturque eſſe liberos, qui ſoli quondam aduerſus Troianos, auctores originis ſuæ, auxilia Græcis non miſerunt.

Ad cuius ſubſidium Romani inuitantur.

2 *Sed AEtoli legationem Romanorum ſuperbe audiuere: Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis occidione cæſi ſint, exprobrantes; dicenteſq;, prius illis portas aduerſus Carthaginienſes aperiendas, quas clauſerit metus Punici belli, quam in Græciam arma transferenda. Meminiſſe deinde iubent, qui quibus minentur: aduerſus Gallos vrbem eos ſuam tueri non potuiſſe; captamq; non ferro defendiſſe, ſed auro redemiſſe: Quam gentem ſe aliquanto maiore manu Græciam ingreſſam, non ſolum nullis externis viribus, ſed ne domeſticis quidem totis adiutos, vniuerſam deleſſe; ſedemq; ſepulcris eorum præbuiſſe, quam illi viribus, imperioq; ſuo propoſuerant. Contra, Italiam, trepidis ex recẽti vrbis ſuæ incendio Romanis, vniuerſam ferme à Gallis occupatã. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quam minentur AEtolis; priuſq; ſua defendenda. Quos autem homines Romanos eſſe? nempe paſtores, qui latrocinio iuſtis dominis ademptum ſolum teneãt: qui vxores cum propter originis dehoneſtamenta non inuenirent, vi publica rapuerint: qui deniq; vrbem ipſam parricidio condiderint; murorumq; fundamenta fraterno ſanguine aſperſerint. AEtolos autem principes Græciæ ſemper fuiſſe; & ſicut dignitate, ita & virtute ceteris præſtitiſſe; ſocios deniq; eſſe, qui Macedonas imperio terrarum florentes, ſemper contempſerint; qui Philippum regem nõ timuerint; qui Alexandri Magni poſt Perſas Indoſque deui-*

Stulti ſuperbe reſpondent, & potentiores gratis prouocant ad prœlia.

Romanorũ elogium ab Ætolis decantatum.

Ætolorum iactantia.

Dictis Ætoli facta adiungunt.

deuictos, cum omnes nomen eius horrerent, edicta ſpreuerint. Monere igitur ſe Romanos, contenti ſint fortuna præſenti, nec prouocent arma, quibus & Gallos cæſos, & Macedonas contemptos videant. Sic dimiſſa legatione Romanorum, ne fortius locuti, quam feciſſe viderentur, fines Epiri regni & Acarnaniæ depopulantur.

Olympias filiis fato ſublatis, mœſtitia obruitur.

3 Iam Olympias filiis regna tradiderat; & in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemæus ſucceſſerat: qui cum hoſtibus inſtructo exercitu obuius proceſſiſſet, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoq; non magno poſt tempore, gemino funerum vulnere afflicta, ægrum ſpiritum trahens, non diu filiis ſuperuixit. Cum ex gente regia ſola Nereis virgo, cum Laudamia ſorore ſupereſſet, Nereis nubit Geloni Siciliæ regis filio: Laudamia autem cum in aram Dianæ confugiſſet, concurſu populi interficitur. Quod facinus dij immortales aſſiduis cladibus gentis, & prope interitu totius populi vindicauerunt. Nam ſterilitatem, famemq; paſſi, & inteſtina diſcordia vexati, externis ad poſtremum bellis pene conſumpti ſunt: Miloq; Laudamiæ percuſſor in furorem verſus, nunc ferro, nunc ſaxo, in ſumma dentibus laceratis viſceribus, duodecima die interiit.

Laudamia virgo regia à furente populo interficitur.

Percuſſor, furore percitus fœdè interit.

His in Epiro geſtis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, paruulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem ſe conſtitui laborabat. Interiecto deinde tempore; cum ſeditione minaci Macedonum, clauſus in regia teneretur, in publicum ſine ſatellitibus procedit; proiectoque in vulgus diademate ac purpura, dare hæc eos alteri iubet, qui aut imperare illis neſciat, aut cui parere ipſi ſciant: ſe adhuc inuidioſum illud regnum, non voluptatibus, ſed laboribus ac periculis ſentire.

Antigonus Philippi tutor prudenter auctoritatem ſuam conſeruat, & ſeditioſos coercet.

tire. Commemorat deinde beneficia ſua: vt defectionem ſociorum vindicauerit; vt Dardanos, Theſſalosq́; exultantes morte Demetrij regis compeſcuerit; vt deniq́; dignitatem Macedonum non ſolum defenderit, verumetiam auxerit. Quorum ſi illos pœniteat, deponere imperium, & reddere illis munus ſuum; ipſi regem quærant, cui imperent. Cum populus pudore motus, recipere eum regnum iuberet, tamdiu recuſauit, quoad ſeditionis auctores ſupplicio traderentur.

Bellum deinde Spartanis infert.

4 Poſt hæc bellum Spartanis infert; qui ſoli Philippi Alexandriq́; bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contempſerant. Inter duas nobiliſſimas gentes bellum, ſummis vtrimq́; viribus fuit: cùm hi pro vetere Macedonum gloria, illi nõ ſolum pro illibata libertate, ſed etiam pro ſalute certarent.

Qui victi, magno animo cladem acceptam ferunt, patriæ amantes.

Victi Lacedæmonij, non ipſi tantum, ſed etiam coniuges, liberiq́; magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie ſaluti pepercit; nulla amiſſum coniugem fleuit: filiorum mortem ſenes laudabant; patribus in acie cæſis filij gratulabantur; ſuam vicem omnes dolebant, quod non ipſi pro patriæ libertate cecidiſſent. Patentibus omnes domibus ſaucios excipiebant; vulnera curabant, laſſos reficiebãt.

Nec priuatã, ſed publicã fortunam lugent.

Inter hæc nullus in vrbe ſtrepitus, nulla trepidatio; magisq́; omnes publicam, quam priuatam fortunam lugebant.

Horum rex Cleomenes ſuperſtites hortatur vt reipub. conſulant.

Inter hæc Cleomenes rex poſt multas hoſtium cædes, toto corpore, ſuo pariter & hoſtium cruore madens, ſuperuenit; ingreſſusq́; vrbem, non humi conſedit, non cibum aut potum popoſcit, non deniq́; armorum onus depoſuit: ſed acclinis parieti, cum quatuor millia ſola ex pugna ſuperfuiſſe conſpexiſſet, hortatur vt ſe ad meliora reipublicæ tempora reſeruarent.

Ipſe in Ægyptum profectus interficitur.

Tum cum coniuge & liberis Ægyptum ad Ptolemæum proficiſcitur: à quo honorifice ſuſceptus, diu in ſumma

dignatione regis vixit. Poſtremo poſt Ptolemæi mortem, à filio eius cum omni familia interficitur. Antigonus autem, cæſis occidione Spartanis, fortunam tantæ vrbis miſeratus, à direptione milites prohibuit; veniamq; his qui ſuperfuerãt dedit, præfatus bellum ſe cum Cleomene, non cum Spartanis habuiſſe: cuius fuga omnis ira eius finita ſit: nec minori ſibi gloriæ fore, ſi ab eo ſeruata Lacedæmon à quo ſolo capta ſit, proderetur. Parcere igitur ſe ſolo vrbis ac tectis, quoniam homines quibus parceret, non ſuperfuiſſent. Nec multo poſt ipſe decedit, regnumque Philippo pupillo, annis 14. nato, tradidit.

Antigoni in Spartanos clementia.

Placida mors.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXIX.

BREVIARIVM.

1 Orbis multa imperia, noua regũ ſucceſſione mutantur, nominatim in Africa, Ægypto & Macedonia.

2 Philippus rex Macedoniæ malo conſilio impulſus, Romanis bellum inferre conſtituit.

3 Inſanam hanc mentem ſpecioſis verbis occultat.

4 Tandem, apertus hoſtis apparet, vnde cruentum bellum, ipſi Philippo pernicioſum ſimul ac ignominioſum.

Sub iuuenibus principibus orbis conuerſiones.

H*ISDEM ferme temporibus prope vniuerſi orbis imperia, noua regum ſucceſſione mutata ſunt. Nam & in Macedonia Philippus mortuo Antigono tutore, eodemq; vitrico, annorum*

rum quatuordecim regnum ſuſcepit; & in Aſia interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus conſtitutus eſt: Cappadociæ quoq; regnum Ariarathi puero admodum pater ipſe tradiderat: Ægyptum patre ac matre interfectis, occupauerat Ptolemæus, cui ex facinoris crimine, cognomentum Philopator fuit. Sed & Spartani in locum Cleomenis ſuffecerunt Lycurgum. Et nequa temporibus mutatio deeſſet, apud Carthaginienſes quoque ætate immatura dux Annibal conſtituitur, non penuria ſeniorum, ſed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritia ſciebant. Fatale non tam Romanis, quam ipſi Africæ malum. His regibus pueris, etſi nulli ſenioris ætatis rectores erant, tamen in ſuorum quiſq; maiorum veſtigia intentis, magna indoles virtutis enituit. Solus Ptolemæus ſicut ſceleſtus in occupando regno, ita & ſegnis in adminiſtrando fuit. Philippum Dardani, ceteriq; omnes finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis aſſidue laceſſebant. Contra ille ſummotis hoſtibus, non contentus ſua defendiſſe, vltro etiam Ætolis bellum inferre geſtiebat.

Nominatim in Africa, ſub Annibale Romanorũ hoſte infenſiſſimo.

Ptolemæi Ægypti vęcordia.

Philippi Macedonis R. audacia.

2 Quæ agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, nuper à Paulo Romano conſule victus, ſupplicibus precibus aggreditur, iniuriam Romanorum querens, qui non contenti Italiæ terminis, imperium ſpe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant: ſic illos Siciliæ, ſic Sardiniæ, Hiſpaniæq;, ſic deniq; totius Africæ imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale ſuſcepiſſe; ſibi quoq; non aliam ob cauſam, quam quod Italiæ finitimus videbatur, bellum illatum: quaſi nefas eſſet, aliquem regẽ iuxta imperij eorum terminos eſſe: ſed & ipſi cauendum eſſe exemplum, cuius quãto promtius nobiliusq; ſit regnũ, tanto ſit Romanos

Malo Demetrii conſilio Philippus de bello Romanis inferẽdo cogitat.

acriores hoſtes habiturus. Super hæc cedere ſe illi regno, quod Romani occupauerint profitetur, gratius habiturus, ſi in poſſeſſione imperij ſui ſocium potius, quam hoſtes videret. Huiuſcemodi oratione impulit Philippum, vt omiſſis AEtolis, bellum Romanis inferret, minus negotij exiſtimantem, quod iam victos ab Annibale apud Traſimenum lacum audierat. Itaq; ne eodem tempore multis bellis detineretur, pacem cum AEtolis facit; non quaſi alio bellum translaturus; ſed vt Græciæ quieti conſulturus, quam nunquam in maiori periculo fuiſſe affirmabat. Siquidem conſurgentibus ab Occidente nouis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus vna hæc à Græcia atq; Aſia ſit mora, dum inter ſe bello diſcrimen imperij faciunt; ceterũ ſtatim victoribus tranſitum in Orientem fore.

Fallacia & ſpecioſa conſilia iuuenibus principibus facile imponunt.

Philippus ſeipſum decipit, pro ambitioſorum more.

3 Videre ſe itaq; ait conſurgentem in Italia nubem illam, trucis & cruenti belli, videre tonantem ac fulminantem ab occaſu procellam, quam in quaſcunq; terrarum partes victoriæ tempeſtas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Græciam ingentes motus paſſam, nunc Perſarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis; ſed omnia illa leuia fuiſſe exiſtimaturos, ſi ea quæ nunc in Italia concurrat manus, extra terram illam ſe effuderit. Cernere ſe quam cruenta & ſanguinaria inter ſe bella, vtriq; populi, & viribus copiarum, & ducum artibus, gerant: quæ rabies finiri ſolo partis alterius interitu, ſine ruina finitimorum non poſſit. Feros igitur animos victorum minus quidem Macedoniæ, quam Græciæ timendos, quia & remotior, & in vindictam ſui robuſtior ſit: ſcire tamen ſe eos qui tantis viribus concurrant, non contentos hos fine victoria fore; metuendumq; ſibi quoque certamen eorum, qui ſuperiores extiterint. Hoc prætextu finito

Quum verba à mente diſtant, principum capitibus imminet exitiũ.

cum

cum AEtolis bello, nihil aliud quam Pœnorum Romanorumq; bella reſpiciens, ſingulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, tametſi Pœni & Annibal in ceruicibus erant, ſoluti metu Macedonico videbãtur: quippe terrebat eos & vetus Macedonum deuicti Orientis gloria, & Philippus ſtudio Alexandri æmulationis incenſus, quem promptum in bella, induſtriumq; cognouerant.

Prætextus longe à cordis ſinceritate poſiti ſunt.

4 Igitur Philippus cum iterato prœlio victos à Pœnis Romanos didiciſſet, apertè hoſtem ſe his profeſſus, naues, quibus in Italiam exercitum traiiceret, fabricare cœpit. Legatum deinde ad Annibalem, iungendæ ſocietatis gratia, cum epiſtolis mittit: qui comprehenſus, & ad ſenatum perductus, incolumis dimiſſus eſt, nõ in honorem regis, ſed ne dubius adhuc, indubitatus hoſtis redderetur. Poſtea vero cum Romanis nuntiatum eſſet, in Italiam Philippum copias traiecturum, Læuinum prætorem cum inſtructis nauibus ad prohibẽdum tranſitum mittunt. Qui cum in Græciam traieciſſet, multis promiſſis impellit AEtolos bellum aduerſus Philippum ſuſcipere. Philippus quoq; Achæos in Romanorum bella ſolicitat. Interea & Dardani Macedoniæ fines vaſtare cœperunt, abductisq; 20. millibus captiuorum, Philippum à Romano bello ad tuendum regnum reuocauerunt. Dum hæc aguntur, Læuinus Prætor, iuncta cum Attalo rege ſocietate, Græciam populatur. Quibus cladibus perculſæ ciuitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant; necnon & Illyriorum reges lateri eius hærẽtes, aſſiduis precibus promiſſa exigebant. Super hæc vaſtati Macedones, vltionem flagitabant. Quibus tot tantisq; rebus obſeſſus, cui rei primum occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia ſe miſſurum pollicetur; non quia facere

Abiecta larua, Philippus in eos quos inepte tractos eſſe putat, inſurgit.

Romanorũ inuictus animus inſanã Philippi ambitionem retundit.

Qui aliis negotium faceſſere putant, ſibi ipſis nectunt laqueos inextricabiles.

Ambitioſorũ ingenium expreſſum. Sat-agunt, ſed nihil agunt.

poſſet quæ promittebat, ſed vt ſpe impletos, in ſocietatis iure retineret. Prima tamẽ illi expeditio aduerſus Dardanos fuit: qui abſentiam eius occupantes, maiore belli mole Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoque pacem facit, contentus interim bellum Macedonicum diſtuliſſe: Philopœmeni Achæorum duci, quem ad Romanos, ſociorum animos ſollicitare didicerat, inſidias prætendit. Quibus ille cognitis, vitatisq́ue, diſcedere ab eo Achæos auctoritate ſua coëgit.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXX.

BREVIARIVM.

1 Ptolemæi Ægyptii regis luxuria, væcordia, parricidia.

2 Miſerrimus Ægypti ſtatus ſub turpiſſimo principe, cuius meretrix & lenones crudeli fato pereunt.

3 Mortuo Ptolemæo Romani tutelam pupilli aduerſus Antiochum Syrum & Philippum Macedonẽ ſuſcipiunt, Philippumq́ue prius bello reducunt ad humiliorem mentem.

4 Terræmotus ingentes. Romani pacem repudiant. Philippus & Flaminius ſuos ad pugnam accendunt. Macedonas Romana fortuna vincit, & Philippus ſpoliatur.

Parricida Ptolemæus ſibi ipſi dat pœnas, luxuriæ ſe tradens: & inſani principis ad exemplum aula componitur.

PHILIPPO in Macedonia magnis rebus intento, in AEgypto Ptolemæi diuerſi mores erant. Quippe regno parricidio parto, & ad necẽ vtriusq́ue parentum, cæde etiam fratris adiuncta, velut

velut reb. feliciter geſtis, luxuriæ ſe tradiderat; regiſque mores omnis ſequuta regia erat. Itaq; non amici tantũ, præfectiq;, verumetiã omnis exercitus depoſitis militiæ ſtudiis, otio ac deſidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriæ, veteri inter ſe regnorum odio ſtimulante, repentino bello multas vrbes eius oppreſſit, ipſamq; AEgyptum aggreditur. Trepidare igitur Ptolemæus; legationibus miſſis, quoad vires pararet, morari Antiochum. Magno deinde in Græcia exercitu conducto, ſecundũ prælium facit; ſpoliaſſetq; regno Antiochum ſi fortunam virtute iuuiſſet. Sed contentus reciperatione vrbiũ, quas amiſerat, facta pace, auide materiam quietis arripuit, reuolutuſq; in luxuriam, occiſa Eurydice vxore, eademq; ſorore ſua, Agathocliæ meretricis illecebris capitur. Atq; ita omnem magnitudinem nominis, ac maieſtatis oblitus, noctes in ſtupris, dies in conuiuiis conſumit. Adduntur Inſtrumenta luxuriæ, tympana & crepundia; nec iam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiæ, neruorũ oblectamenta modulatur. Hæc primo laborantis regiæ tacitæ peſtes, & occultæ fuere.

Luxurioſi bello aggreſſi trepidatio & vęcordia.

Noua parricidia & pudenda inſania.

2 Deinde creſcente licentia, iam nec parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia poteſt: quam proteruiorem; ſociata cum Agathocle fratre, ambitioſæ pulchritudinis ſcorto, quotidiana regis ſtupra faciebãt. Accedebat & mater OEnanthe, quæ geminæ ſubolis illecebris deuinctum regem tenebat. Itaq; non contentæ rege, iam etiam regnum poſſident, iam in publico viſuntur, iam ſalutantur, iam comitantur. Agathocles regis lateri iunctus, ciuitatem regebat; tribunatus, præfecturas, & ducatus mulieres ordinabãt; nec quiſquam in ſuo regno minus, quam ipſe rex poterat: cum interim relicto quinquenni ex Eurydice ſorore filio, moritur: ſed mors eius, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, &

Meretricis & lenæ aucacia, nebulonis item intemperies Ægyptum peſſundant.

Perit princeps miſerrimus.

imperium inita cum perditiſſimis ſocietate occupare conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita, concurſu multitudinis & Agathocles occiditur, & mulieres in vltionem Eurydicis patibulis ſuffiguntur. Morte regis, ſupplicio meretricum velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos miſere, orantes vt tutelam pupilli ſuſciperent; tuerenturque regnum AEgypti, quod iam Philippum & Antiochum, factâ inter ſe pactione, diuiſiſſe dicebant.

Meretricum & nebulonis iuſta ſupplicia.

Romani tutelam pupilli & Ægypti ſuſcipiunt.

3 Grata legatio Romanis fuit, cauſam belli aduerſus Philippum quærentibus, qui inſidiatus eis temporibus Punici belli fuerat. Huc accedebat, quod Pœnis & Annibale ſuperato, nullius magis arma metuebant, reputantibus quantum motum Pyrrhus parua manu Macedonum in Italia feciſſet, quantaſq; res Macedones in Oriente geſſiſſent. Mittuntur itaq; legati, qui Antiocho & Philippo denuntient regno AEgypti abſtineāt. Mittitur & M. Lepidus in AEgyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtret. Dum hæc aguntur, interim legationes Attali regis, & Rhodiorum, iniurias Philippi querentes, Romam venerunt. Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli ſenatui exemit. Statim igitur titulo ferendi ſocijs auxilij, bellum aduerſus Philippum decernitur, legioneſq; cum conſule in Macedoniam mittuntur. Nec multo poſt tempore, tota Græcia fiducia Romanorum, aduerſus Philippum, ſpe priſtinæ libertatis erecta, bellum ei intulit: Atq; ita cum rex vndiq; vrgeretur, pacem petere compellitur. Deinde cum expoſitæ conditiones pacis à Romanis eſſent, repetere ſua & Attalus, & Rhodij, & Achæi, & AEtoli cœpere. Contra Philippus adduci ſe poſſe, vt Romanis pareat, concedebat; cæterum indignum eſſe, Græcos à Philippo & Alexandro maioribus ſuis victos, & ſub iugum

Ambitioſos venatores coërcent.

Bellum aduerſus Philippum decernunt.

Philippus pacem petere, & quæ aliis damna inferre voluerat, ipſe pati compellitur.

iugum Macedonici imperij ſubactos, veluti victores leges pacis ſibi dicere, quibus prius ſit ſeruitutis ratio reddenda; quam libertas vindicanda. Ad poſtremum tamen petente eo, indutiæ duorum menſium data, vt pax quæ in Macedonia non conueniebat, Romæ à ſenatu peteretur.

4 *Eodem anno inter inſulas Theramenem & Theraſiam, medio vtriuſq; ripæ & maris ſpatio, terræmotus fuit. In quo, cum admiratione nauigantium, repente ex profundo cum calidis aquis inſula emerſit. In Aſia quoq; eadem die idem motus terræ Rhodum, multaſque, alias ciuitates graui ruinarum labe concuſſit; quaſdam ſolidas abſorbuit. Quo prodigio territis omnibus, vates cecinere, oriens Romanorum imperium, vetus Græcorum ac Macedonum voraturum. Interim à ſenatu repudiata pace, Philippus in ſocietatem belli Nabin tyrannum ſolicitat. Atq; ita, cum in aciem exercitũ inſtructis è diuerſo hoſtibus produxiſſet, hortari ſuos cœpit, referendo Perſas, Bactros; Indoſq;, & omnem Aſiam, Orientis finem, à Macedonibus perdomitam, tantoq; fortius hoc bellum quam illa ſuſtinendum, quanto ſit libertas imperio carior. Sed & Flamininus Romanus conſul, relatione rerum recentiſſime geſtarum, ſuos ſtimulabat in prœlium, oſtendendo hinc Carthaginem cum Sicilia, inde Italiam & Hiſpaniam Romana virtute perdomitas: nec Annibalem quidem Alexandro Magno poſtponendum; quo Italia pulſo, Africam ipſam tertiam partem mundi ſuperauerint. Sed nec Macedonas veteri fama, ſed præſentibus viribus æſtimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem inuictum audierant, nec cum exercitu eius, qui totum Orientem deuicerat, bellum gerant; ſed cum Philippo puero immaturæ ætatis, qui regni terminos aduerſus finitimos*

Terræmotus ingentes, futurorum motuum & bellorum præſagia.

Romani pacem à Philippo petitã repudiant.

Summa orationum Philippi & Flaminini vt ſuos ad pugnã accenderent.

Philippus ætate & ingenio puer ſenatũ Romanum nõ impune laceſſit.

ægre deſendat; & cum his Macedonibus, qui non ita pridem præda Dardanis fuerunt. Illos maiorum decora, ſe ſuorum militum commemorare. Non enim alio exercitu Annibalem & Pœnos, & totum ferme Occidentem, ſed his ipſis, quos in acie habeat militibus, ſubactos. His adhortationibus vtrimque concitati milites, prœlio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes; ferenteſq; in bellum, alij maiorum ſuorum antiquam & obſoletam gloriam, alij virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaq; bello Philippus, pace à Flaminino conſule petita, nomen quidem regium retinuit; ſed omnibus Græciæ vrbibus, velut regni membris extra terminos antiquæ poſſeſſionis amiſſis, ſolam Macedoniam retinuit. Offenſi tamen Ætoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoq; adempta regi, & data ſibi in præmium belli eſſet, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, ſpe ſocietatis vniuerſæ Græciæ, impellerent.

Prœlio concurrunt Græci & Romani.

Penes Romanos victoria.

Qui alios ſpoliare tentat, ſpoliatur.

Ætoli irrequieti ſibi foueã fodiunt.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

Liber XXXI.

BREVIARIVM.

1 Antiochum Syrum legatione coercent Romani. A Nabide Græciam liberari iubent. Annibalis nomen Romanis formidabile.

2 Romanorum inſidias Annibal fugiens ad Antiochum curſum dirigit.

3 Nabis duobus prœliis fractus, poſt Romanorum diſ-

diſceſſum arma mouet. Annibalis ad Antiochum de opprimẽdis Romanis conſilium.

4 Carthaginienſes ab Antiocho ſollicitari rem Romanis ſignificant, qui politico ſtrategemate Annibalem ab Antiocho diuellunt.

5 Iterarum Annibalis conſilium de bello in Italia Romanis inferendo.

6 Antiochi adulatores Annibalis ſana conſilia rident: inde ſubuerſio Antiochi qui terreſtri & nauali prę lio a Romanis ſuperatur.

7 Scipiones ducto in Africam exercitu pacis leges Antiocho præſcribũt, quas ipſe repudiat.

8 Bello reparato & pugna commiſſa, cæſis quinquaginta Aſiaticorum millibus, Antiochus ſubactus pacem petit & obtinet.

MORTVO Ptolemæo Philopatore rege AEgypti, contemptaque paruuli filij eius ætate, qui in ſpem regni relictus, præda etiam domeſticis erat, Antiochus rex Syriæ occupare AEgyptum ſtatuit. Itaque Phœnicem, ceteraſque Syriæ quidem, ſed iuris AEgypti ciuitates cum inuaſiſſet, legatos ad eum Senatus mittit, qui denuntiarent ei, abſtineret regno pupilli, poſtremis patris precibus fidei ſuæ traditi. Quibus ſpretis, interiecto tempore alia legatio ſuperuenit, quæ omiſſa pupilli perſona, ciuitates, iure belli factas populi Romani in integrum reſtitui iubebat. Abnuenti, bellum denũtiatum: quod ille facile ſuſceptum, infeliciter geſſit. Eodem tempore & Nabis tyrannus multas Græciæ ciuitates occupauerat. Igitur ſenatus, ne vno tempore duplici bello Romanæ vires detinerentur, ſcripſit Flaminino, ſi ei videatur, ſicuti Macedoniã à Philippo, ita Græciam à Nabide liberet, Ob quam cauſam imperium ei prorogatum eſt. Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem æmuli eius occultis mandatis, cum Antiocho iniſſe ſocie- *tatem*

Antiochi Syriæ regis dominãdi cupidinem frænant Romani.

Ille reluctatur & contra ſtimulũ fruſtra calcitrat.

Flamininus Græciam liberare iubetur.

Annibalis nomen Romanis terribile.

tatem apud Romanos criminabantur: negantes eum æquo animo ſub legibus viuere, aſſuetum imperio, & immoderata licentia militari; ſemperque tædio quietis vrbanæ, nouas belli cauſas circumſpicere: quæ etſi falſa nuntiata fuiſſent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

Senatus Romanus per Seruilium Annibali inſidiatur.

2 Deniq; ſenatus metu perculſus, ad ſpeculandos actus Annibalis, legatum in Africam Gnæum Seruilium mittit: eiq; tacitis mandatis præcipit, ſi poſſet, eum per æmulos eius interficeret, metuq; inuiſi nominis, tãdem populum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non diu latuit, virum ad proſpicienda cauendaq; pericula

Ille vero ſibi ſollerter conſulit.

peritum; nec minus in ſecundis aduerſa, quam in aduerſis ſecunda cogitantem. Igitur cum tota die in oculis principum, legatiq; Romani, in foro Carthaginienſium obuerſatus in ſupremum fuiſſet, appropinquante veſpere, equum conſcendit; & rus vrbanum, quod propter littus maris habebat, ignaris ſeruis, iuſſiſq; ad portam reuertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naues cum remigibus occulto ſinu littoris abſconditas: Erat & grandis pecunia in eo agro præparata, vt cum res exegiſſet, nec facultas fugam, nec inopia moraretur.

Et nauem conſcendens curſum dirigit ad Antiochum, vnde Romanis pauor.

Lecta igitur ſeruorum iuuentute, quorum copiam Italicorum captiuorum numerus augebat, nauem cõſcendit, curſumq; ad Antiochum dirigit. Poſtera die ciuitas principem ſuum, ac tum temporis conſulem, in foro exſpectabat. Quem vt profectum nuntiatum eſt, non aliter quam ſi vrbs capta eſſet, omnes trepidauere, exitioſamq; ſibi fugam eius ominati ſunt. Legatus vero Romanus quaſi bellum iam illatum Italiæ ab Annibale eſſet, tacitus Romam regreditur, trepidumq; nuntium refert.

Flamininus Nabidem tyrannum prœliis atterit.

3 Interim in Græcia Flamininus, iuncta cum quibuſdam

buſdam ciuitatibus ſocietate, Nabidem tyrannum duobus continuis prœliis ſubegit; & grauiter fractum velut exſanguem in regno reliquit. Sed libertate Græciæ reſtituta, eductiſq; ab vrbibus præſidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus eſſet, velut vacua rurſus poſſeſſione ſolicitatus, multas ciuitates repentino bello inuaſit. Quibus rebus exterriti Achæi, ne vicinum malum etiam ad ſe ſerperet, bellum aduerſus Nabidem decernunt, ducemq; prætorem ſuum Philopœmenem, inſignis induſtriæ virum, conſtituunt: cuius in eo bello tanta virtus enituit, vt opinione omnium Flaminino Romano imperatori compararetur. Eodem tempore Annibal cum ad Antiochum perueniſſet, velut deorum munus excipitur: tantusque eius aduentu ardor animis regis acceſſit, vt non tam de bello, quam de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Romanos niſi in Italia poſſe. Ad hoc ſibi centum naues, & decem millia peditum, & mille equites poſcebat: promittens hac manu non minus bellum, quam geſſerit, Italiæ reſtauraturum; & in Aſiam regi cedenti, aut victoriam de Romanis, aut æquas pacis conditiones relaturum: quippe & Hiſpanis bello flagrantibus, ducem tantum deeſſe; & Italiam notiorem ſibi nunc, quam pridem fuiſſe; ſed nec Carthaginem quieturam, ſociamque ſe ei ſine mora præbituram.

Qui poſt Romanorum diſceſſum bellum reparat, & à Philopœmene oppugnatur.

Annibalis conſilium de opprimendis Romanis.

4 Cum regi conſilia placuiſſent, mittitur Carthaginem vnus ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidos hortetur, Annibalemque cum copiis affuturum nuntiet: nihil, dicat partibus, niſi animos Carthaginienſium deeſſe; Aſiam & vires belli, & ſumptum præbituram. Hæc cum relata Carthaginem eſſent, nuntius ipſe ab inimicis Annibalis comprehēditur, & perductus in ſe-

Carthaginēſes ad belli ſocietatem pertrahere ſtudet Antiochus.

in ſenatum, cum interrogaretur, ad quem miſſus eſſet, Punico ingenio reſpondit, ſe ad vniuerſum ſenatum miſſum: Nec enim hoc opus ſingulorum, ſed vniuerſorum eſſe. Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conſcientiam mittant, tacitus conſcenſa naue ad Annibalem reuertitur: quo cognito, Carthaginienſes vltro rem Romam per legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum legatos miſere, qui ſub ſpecie legationis, & regis apparatū ſpecularentur, & Annibalem aut Romanis mitigarēt, aut aſſiduo colloquio ſuſpectum inuiſumq; regi redderent. Itaq; legati cum Epheſi conueniſſent ad Antiochum, mandata ei ſenatus tradunt. Dum reſponſum exſpectant, omnibus diebus aſſidui circa Annibalem fuere: dicentes, timide eum à patria receſſiſſe, cum pacem Romani non tam cum republica eius, quam cum eo factam, ſumma fide cuſtodiant; nec bella eum Romanorum magis odio, quam patriæ amore geſſiſſe, cui ab optimo quoq; etiam ſpiritus ipſe debeatur: has enim publicas inter populos, non priuatas inter duces, bellandi cauſas eſſe: inde res geſtas eius laudare. Quorum ſermone lætus, ſæpius, cupidiuſque cum legatis colloquebatur, ignarus quod familiaritate Romana, odium ſibi apud regem crearet. Quippe Antiochus tam aſſiduo colloquio, reconciliatam eius cum Romanis gratiam exiſtimans, nihil ad eum ſicuti ſolebat referre; expertemque totius conſilij, veluti hoſtem proditoremque ſuum, odiſſe cœpit. Quæ res tantum apparatum belli, ceſſante imperatoria arte, corrupit. Senatus mandata fuerant, vt contentus terminis Aſiæ eſſet, ne ipſis ingrediendi Aſiam neceſſitatem imponeret: Quibus ſpretis, non accipiendum bellum, ſtatuit, ſed inferendum.

Illi rem Romanis deferunt qui Annibalem Antiocho ſuſpectum inuiſumque reddere neceſſarium ducunt.

Et quod ſtatuerant per legatos exequuntur.

Strategemate politico deluſus Antiochus à Romanis, Annibalem immerito odiſſe cœpit.

5 DICITVR *quum frequenter de bello conſiliū habuiſſet,*

buiſſet, remoto Annibale, tandem eum vocari iuſſiſſe, non vt ex ſententia eius aliquid ageret, ſed ne per omnia eum ſpreuiſſe videretur: omnibus perrogatis poſtremum interrogaſſe. Quo ille animaduerſo, intelligere ſe profeſſus eſt, non quia egeat conſilio, ſed ad ſupplendum numerum ſententiarum ſe vocatum; tamen & odio Romanorum, & amore regis, apud quem ſolum tutum ſibi exilium relictum ſit, ſe viam gerendi belli ediſſerturum. Veniam deinde libertati præfatus, nihil ſe aut conſiliorum, aut cœptorum præſentium, probare ait; neque ſedem belli Græciam ſibi placere, cum Italia vberior materia ſit: quippe Romanos vinci non niſi armis ſuis poſſe; nec Italiam aliter, quam Italicis viribus ſubigi: ſiquidem diuerſum ceteris mortalibus eſſe illud & hominum & belli genus. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepiſſe occaſionem loci, temporiſq; agros diripuiſſe, vrbes aliquas expugnaſſe: cum Romano ſeu occupaueris prior aliqua, ſeu viceris, tum etiam cum victo & iacente luctandum eſſe. Quamobrem ſi quis eos in Italia laceſſat, ſuis eos opibus, ſuis viribus, ſuis armis poſſe vincere, ſicut ipſe fecerit. Sin vero quis illis Italia velut fonte virium ceſſerit, perinde falli, ac ſi quis amnes non ab ipſis fontium primordiis deriuare, ſed concretis iam aquarum molibus auertere vel exſiccare velit. Hæc & ſecreto ſe cenſuiſſe, vtroq; miniſterium conſilij ſui obtuliſſe; & nunc præſentibus amicis ideo repetiſſe, vt ſcirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli; eoſque foris inuictos, domi fragiles eſſe. Nam prius illos vrbe quam imperio; prius Italia quam prouinciis exui poſſe: quippe & à Gallis captos, & à ſe prope deletos eſſe: neq; ſe vmquam victum prius, quam terris eorum ceſſerit. Reuerſo Carthaginem, ſtatim cum loco fortunam belli mutatam.

Ambitioſus princeps remoto prudente belli duce, cum aulicis rerum imperitis de re omnium grauiſſima deliberat: & ſuo magno malo ſapienter diſſerentem audire non ſequi conſtituit. Hęc eſt mens ambitioſorum.

6 Huic

Sycophantæ aulici vt priuatis cōmodis ſuis conſulant, ſana conſilia eludunt. Stulti principes adulatoribus fidē præbent. Ita nihil inter iſtos ratione agitur: Sed dum genio indulgēt, adeſt hoſtis induſtrius & fortis, id eſt iuſta Numinis vindicta.

6 Huic ſententiæ obtrectatores amici regis erant: non vtilitatem rei cogitantes, ſed verentes, ne probato conſilio eius, primum apud regem locum gratiæ occuparet. Et Antiocho non tam conſilium, quam auctor diſplicebat, ne gloria victoriæ Annibalis, non ſua eſſet. Omnia igitur variis aſſentationum adulationibus corrumpebantur; nihil conſilio vel ratione agebatur. Rex ipſe per hiemem in luxuriam lapſus, nouis quotidie nuptiis deditus erat. Contra Acilius Romanus conſul, qui ad hoc bellum miſſus erat, copias, arma, cæteraque bello neceſſaria, ſumma induſtria parabat; ciuitates ſocias confirmabat; dubias illiciebat: nec alius exitus belli, quàm apparatus vtriuſq; partis fuit. Itaq; prima belli congreſſione, cum cedentes ſuos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit; ſed fugientibus ſe ducem præbuit, caſtraq; ditia victoribus reliquit. Deinde cum in Aſiam, præda Romanis occupatis, fugiendo perueniſſet; pœnitere neglecti conſilij cœpit; reuocatoq; in amicitiam Annibale, omnia ex ſententia eius agere. Interim nuntiatur AEmilium Romanum ducem cum octoginta roſtratis nauibus, in bellum nauale à ſenatu miſſum, aduentare: quæ res illi ſpem reſtituendæ fortunæ dedit. Itaq; priuſquam ſociæ ciuitates ad hoſtes deficerent, decernere nauali prœlio ſtatuit, ſperans cladem in Græcia acceptam, noua poſſe victoria aboleri. Tradita igitur Annibali claſſe prœlium committitur: ſed nec Aſiani milites Romanis, neq; naues eorum pares roſtratis nauibus fuere; minor tamen clades ducis ſolertia fuit. Romam nondum opinio victoriæ venerat, & idcirco in conſulibus creandis ſuſpenſa ciuitas erat.

Antiochus prælio terreſtri victus, bellum nauale Annibalis ductu tentat.

Ducis ſolertia minorem cladē efficit.

Scipiones in Africam ducunt exercitum.

7 Sed aduerſus Annibalem ducem quis melior quam Africani frater crearetur, cum vincere Pœnos opus Scipionum eſſet? Creatur igitur Conſul Lucius Scipio: eiq; datur

datur legatus frater Africanus, vt intelligeret Antiochus, nõ maiorem fiduciam ſe in Annibale victo, quam Romanos in victore Scipione habere. Traiicientibus in Aſiam Scipionibus exercitum, iam vtrubiq; profligatum bellum nuntiatum eſt; victumq; Antiochum terreſtri, Annibalem nauali bello inuenerunt.

Pacem petit Antiochus, & Scipioni Africano filium captum remittit.

Primo igitur aduentu eorum, legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipſius filium, quem rex paruo nauigio traiicientem ceperat.

Scipio autem vt ſapientem Romanum decuit, reſpondet Antiocho.

Sed Africanus priuata beneficia à rebus publicis ſecreta eſſe dixit; aliaq; eſſe patris officia, alia patriæ iura, quæ non liberis tantum, verumetiam vitæ ipſi proponantur: proinde gratum ſe munus accipere, priuatoq; impendio munificentiæ regis reſponſurum. Quod ad bellum pacemq; pertineat, nihil neq; gratiæ dari, neq; de iure patriæ decidi poſſe, reſpondit. Nam neq; de redimendo filio vmquam tractauit, nec ſenatum de eo agere permiſit; ſed vt dignum maieſtate eius erat, armis ſe recepturum filium dixerat.

Leges pacis repudiat Antiochus.

Poſt hæc leges pacis dicuntur: vt Aſia Romanis cederet; contentus Syriæ regno eſſet; naues vniuerſas, captiuos & transfugas traderet, ſumptumq; omnem belli Romanis reſtitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho eſſent, nondum ita victum ſe eſſe reſpondit, vt ſpoliari ſe regno pateretur, belliq; ea irritamenta, non pacis blandimenta eſſe.

Ab vtriſque bellum paratur.

8 Igitur cum ab vtriſq; bellum pararetur, ingreſſiq; Aſiam Romani Ilion veniſſent; mutua gratulatio [Ilienſium ac Romanorum fuit:] Ilienſibus AEneam, ceteroſq; cum eo duces à ſe profectos, Romanis ſe ab his procreatos referentibus.

Ilienſium & Romanorum mutua gratulatio.

Tantaque lætitia omnium fuit, quanta eſſe poſt longum tempus inter parentes & liberos ſolet. Iuuabat Ilienſes; nepotes ſuos, Occidente & Africa domita, Aſiam vt auitum regnum vindicare,

optabilem Troiæ ruinam fuiſſe dicentes, vt tam feliciter renaſceretur. Contra Romanos, auitos lares, & incunabula maiorum, templaque ac deorum ſimulacra,

Prœlium cũ Antiocho commiſſum.

inexplebile deſiderium videndi tenebat. Profectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxiliis occurrit: nec multo poſt prœlium cum Antiocho commiſſum. Cum in dexteriore cornu pulſa legio Romana, maiore dedecore,

M. Æmilii virtute legio fugiens denuo pugnat, & victoriæ præclaræ facit initium.

quam periculo ad caſtra fugeret, M. Æmilius tribunus militum ad tutelam caſtrorum relictus, armare ſe milites ſuos, & extra vallum progredi iubet, ſtrictisq; gladiis fugientibus minari, morituros dicens, niſi in prœlium reuertantur, infeſtioraq; ſua, quam hoſtium caſtra inuenturos. Attonita tam ambiguo periculo legio, comitantibus commilitonibus qui fugere eos prohibuerant, in prœlium reuertitur, magnaq; cæde edita, initium victoriæ fuit. Cæſa hoſtium quinquaginta

Scipionis nobile dictum, & Romanorum virtus ac eximia laus.

millia, capta 11. Antiocho pacem petenti, nihil ad ſuperiores conditiones additum, Africano prædicante, neq; Romanis, ſi vincantur, animos minui, neq; ſi vincant, ſecundis rebus inſoleſcere. Captas ciuitates inter ſocios diuiſere Romani, aptiorem gloriam, quam poſſeſſiones voluptarias iudicantes. Quippe victoriæ gloriam Romano nomini vindicandam, opum luxuriam ſociis relinquendam.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXXII.

BREVIARIVM.

1 Ætoli libertate ſpoliantur. Bellum inter Meſſenios & Achæos. Philopœmenes captus & veneno interemtus, vnde Meſſeniorum clades.

2 Antiochus Syrus, dum ſacrilegio ſibi prouidere putat, interficitur. Senatus Romanus Philippo parcit, ob Demetrii filii virtutem, cui Perſeus frater inuidet, & Demetrium impiis artibus tollit de medio.

3 Philippi obitus & belli apparatus aduerſus Romanos, Gallis ad huius belli ſocietatem pertractis, de quorũ migrationibus ſubiicitur narratio.

4 Bellum inter Pruſiam & Eumenem, in quo Annibalis opera Pruſias ſuperior euadit. Pace inter reges ſancita, Romani Annibalem perſequuntur. Is hauſto veneno legationem morte præuenit. Adiunctum eiuſdem elogium.

Irrequieti & ſtulti Ætoli libertatem amittunt.

A*ETOLI qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, ſoli aduerſus Romanos & viribus impares, & omni auxilio deſtituti remanſerunt: Nec multo poſt victi, libertatẽ quam illibatã aduerſus dominationem Athenienſiũ & Spartanorũ, inter tot Græciæ ciuitates ſoli retinuerãt, amiſerũt. Quæ cõditio tanto amarior illis, quãto ſerior fuit, reputãtibus tẽpora illa, quibus tantis Perſarũ opibus, domeſticis virib. reſtiterãt; quibus Gallorũ violentiã, Aſiæ, Italiæq; terribilem, Delphico bello fregerant. Quæ glorioſa recordatio, maius deſideriũ libertatis augebat. Dũ hæc aguntur, medio tẽpore inter Meſſenios &*

Sero ſtulti ſapiunt.

Meſſenii & Achæi non fiunt alieno periculo cautiores.

Achæos de principatu primo diſſenſio, mox bellum ortum eſt. In ea nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur: non quia pugnando vitæ pepercerit, ſed dum ſuos in prœlium reuocat, in trãſitu foſſæ equo præcipitatus, à multitudine hoſtium oppreſſus eſt. Quem iacentem Meſſenij ſeu metu virtutis, vel verecundia dignitatis, interficere auſi non fuerunt. Itaq; velut in illo omne bellum confeciſſent, captiuum per vniuerſam ciuitatem, in modum triumphi circumduxerunt, effuſo obuiam populo, ac ſi ſuus, non hoſtium imperator aduentaret: nec victorem Achæi auidius vidiſſent, quam victum hoſtes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci iuſſerunt, vt omnes contuerentur, quem potuiſſe capi incredibile ſingulis videbatur. Inde in carcerem ducto, verecundia magnitudinis eius, venenum dederunt: quod ille lætus, ac ſi viciſſet, accepit; quæſito prius, an Ligortas præfectus Achæorum, quem ſecundum à ſe eſſe ſcientia rei militaris ſciebat, incolumis effugiſſet. Quem vt accepit euaſiſſe, non in totum dicens conſultum male Achæis, exſpirauit. Nec multo poſt, reparato bello, Meſſenij vincuntur; pœnasq; interfecti Philopœmenis pependerunt.

Philopœmenis fortiſſimi ducis luctuoſus exitus.

Veneno enim de vita tollitur.

Sed homicidæ ſceleris pœnas pendunt.

2 Interea in Syria rex Antiochus cum graui tributo pacis à Romanis victus oneratusq; eſſet, ſeu inopia pecuniæ compulſus, ſeu auaritia ſolicitatus, qua ſperabat ſe, ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis, excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu, nocte templum Didymæi Iouis aggreditur. Qua re prodita, concurſu inſularum, cum omni militia interficitur. Romæ cum multæ Græciæ ciuitates, queſtum de iniuriis Philippi regis Macedonum veniſſent, & diſceptatio in ſenatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad ſatisfaciendum ſenatui miſerat, & legatos ciuitatium

Antiochus Syrus ſacrilegio ſibi conſulere putans cum omni militia interficitur.

eſſet

eſſet: turba querelarum confuſus adoleſcens, repente obticuit. Tunc ſenatus verecundia eius motus, quæ probata etiam antea, cum obſes Romæ eſſet, omnibus fuerat, cauſam illi donauit: atq; ita modeſtia ſua Demetrius veniam patri, non iure defenſionis, ſed patrocinio pudoris obtinuit, quod ipſum decreto ſenatus ſignificatum eſt, vt appareret non tam abſolutum regem, quam donatum filio patrem. Quæ res Demetrio non gratiam legationis, ſed odium obtrectationis comparauit. Nam apud fratrem Perſeum æmulatio illi inuidiam contraxit; & apud patrem nota abſolutionis cauſa, offenſæ fuit, indignante Philippo, plus momenti apud ſenatum perſonam filij, quam auctoritatem patris; ac dignitatem regiæ maieſtatis habuiſſe. Igitur Perſeus perſpecta patris ægritudine, quotidie abſentem Demetrium apud eum criminari; & primo inuiſum, poſt etiam ſuſpectũ reddere; nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris obiectare. Ad poſtremum, inſidias ſibi ab eo paratas confingit: ad cuius rei probationem immittit indices, teſtes ſubornat, & facinus quod obiicit, admittit: Quibus rebus compulſo ad parricidium patre, funeſtam omnem regiam facit.

Senatus Romani in verecundiã principis memoranda beneuolentia.

Laudato principi inuidet æmulus frater.

Fit Sycophãta Perſeus.

Et ſceleratus parricida.

3 Occiſo Demetrio, ſublatoq; æmulo non negligentior tantum Perſeus in patrem, verumetiam contumacior erat; nec hæredem regni, ſed regem ſe gerebat. His rebus offenſus Philippus, impatientius in dies mortem Demetrij dolebat, tunc & inſidiis circumuentum ſuſpicari, teſtes indicesq; torquere. Atq; ita cognita fraude, non minus ſcelere Perſei, quam innoxia Demetrij morte cruciabatur; peregiſſetque vltionem, niſi morte præuentus fuiſſet. Nam breui poſt tempore, morbo ex ægritudine animi contracto, deceſſit, relicto magno belli apparatu aduerſus Romanos: quo poſtea Perſeus vſus eſt:

Patri regnũ eripere ſtudet.

Qui cognito ſcelere, de vltione agitat, ſed ſero.

Moriens Philippus apparatum belli in Romanos Perſeo relinquit.

nam & Gallos Scordiſcos ad belli ſocietatem perpulerat: feciſſetque Romanis graue bellum, niſi deceſſiſſet. Namq; Galli bello aduerſus Delphos infeliciter geſto, in quo maiorem vim numinis, quam hoſtium ſenſerāt, amiſſo Brenno duce, pars in Aſiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem veſtigia, quæ venerant, antiquam patriam repetiuere. Ex his manus quædam in confluente Danubij & Sabi conſedit, Scordiſcosq; ſe appellari voluit. Tectoſagi autem cum in antiquam patriam Toloſam veniſſent, comprehenſiq; peſtifera lue eſſent, non prius ſanitatem reciperauere, quā aruſpicum reſponſis moniti, aurum argentumq; bellis ſacrilegiisq; quæſitum, in Toloſenſem lacum mergerent. Quod omne magno poſt tempore Cæpio Romanus conſul abſtulit. Fuere autem argenti pondo centum decem millia; auri pondo quinquies decies centum millia. Quod ſacrilegium cauſa excidij Cæpioni, exercituique eius poſtea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut vltor ſacræ pecuniæ, inſecutus eſt.

De Gallorũ qui ad belli huius ſocietatem acceſſerant patribus & migrationibus narratio perſpicua.

Tectoſagorũ Gallorum geſta.

Ex gente Tectoſagorum non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricum repetiuit, ſpoliatiſq; Iſtris, in Pannonia cōſedit. Iſtrorum gentem fama eſt originem à Colchis ducere, miſſos ab Aëta rege ad Argonautas, raptoreſq; filiæ perſequendos: qui vt à Ponto intrauerunt Iſtrum, alueo Sabi fluminis penitus inuecti, veſtigia Argonautarum inſequentes, naues ſuas humeris per iuga montium, vſq; ad littus Adriatici maris tranſtulerunt; cognito quod Argonautæ idem propter magnitudinem nauis priores feciſſent: quos vt auectos Colchi non reperiunt, ſiue metu regis, ſiue tædio longæ nauigationis, iuxta Aquileiam conſedere; Iſtriq; ex vocabulo amnis, quo à mari conceſſerant, appellati.

Iſtrorũ gens.

Daci. Getæ.

Daci quoq; ſuboles Getarum ſunt: qui, cum Orole rege aduerſus Baſtarnas male

male pugnaſſent, ad vltionem ſegnitiæ, capturi ſomnũ capita loco pedum ponere iuſſu regis cogebantur; miniſteriaq; vxoribus, quæ ipſis antea fieri ſolebant, facere. Neq; hæc ante mutata ſunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.

Segnitiæ ſupplicium.

Bellum inter Pruſiam & Eumenē.

4 Igitur Perſeus, cum imperio Philippi patris ſucceſſiſſet, omnes has gentes aduerſus Romanos in ſocietatem belli ſolicitabat. Interim inter Pruſiam regem, ad quem Annibal poſt pacem Antiocho à Romanis datam, profugerat, & Eumenem bellum ortum eſt, quod Pruſias Annibalis fiducia rupto fœdere, prior intulit. Namq; Annibal, cum ab Antiocho Romani inter ceteras conditiones pacis deditionem eius depoſcerent, admonitus à rege, in fugam verſus Cretam defertur: Ibi cum diu quietam vitam egiſſet, inuidioſumque ſe propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianæ, quaſi fortunæ ſuæ præſidia deponit: atq; ideo nihil de illo ſolicita ciuitate, quoniam velut pignus opes eius tenebat, ad Pruſiam contendit, auro ſuo in ſtatuis, quas ſecum portabat infuſo, ne conſpectæ opes vitæ nocerent. Dein cum Pruſias terreſtri bello ab Eumene victus eſſet, & prœlium in mare tranſtuliſſet, Annibal nouo commento auctor victoriæ fuit. Quippe omne ſerpentium genus in fictiles lagenas coniici iuſſit, medioque prœlio in naues hoſtium mittit. Id primum Ponticis ridiculum viſum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed vbi ſerpentibus repleri naues cœpere, ancipiti periculo circumuenti, hoſti victoriam ceſſere. Quæ vbi Romam nuntiata ſunt, miſſi à ſenatu legati ſunt, qui vtrumque regem in pacem cogerent, Annibalemque depoſcerent. Sed Annibal re cognita, ſumpto veneno, legationem morte præuenit. Inſignis hic annus trium toto orbe maximorum imperato-

Annibal cretiſſat cum Cretenſibus.

Nouo ſtratagemate Pruſiam nauali prœlio victorem reddit.

Romani Pruſia & Eumene reconciliatis Annibalē depoſcunt qui hauſto veneno vitā fugit.

rum mortibus fuit, Annibalis, & Philopœmenis, & Scipionis Africani. Ex quibus conſtat Annibalem, nec tum cum Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum reuerſus Carthaginem ſummum imperium tenuit, aut cubantem cœnaſſe, aut plus quam ſextario vini indulſiſſe; pudicitiamq; eum tantam inter tot captiuas habuiſſe, vt in Africa natum quiuis negaret: Moderationis certe eius fuit, vt cum diuerſarum gentium exercitus rexerit, neq; inſidiis ſuorum militum ſit petitus vmquam, neq; fraude proditus, quum vtrumq; hoſtes ſæpe tentaſſent.

Annibalis elogium.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXXIII.

BREVIARIVM.

1 Macedonicum bellum, Perſei, & conſulum Romanorum animus.

2 Pugna in qua Macedones fuſi fugati. Perſeus & filii capti in fuga. Macedonia in prouinciam redacta, & Ætoli oppreſſi.

Macedonicū bellum adu. Perſeum, Romanis glorioſum.

MINORE *quidem rerum motu Romani Macedonicum, quam Punicum bellum geſſerunt; ſed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Pœnos anteceſſerunt. Quippe cum gloria Orientis domiti, tum & auxiliis omnium regum iuuabantur. Itaq; Romani & legiones plures numero conſcripſerunt; & auxilia à Maſiniſſa rege Numidarum, ceteriſq; ſociis omnibus acciuerunt; & Eumeni regi Bithy-*

thynia denuntiatum, vt bellum ſummis viribus iuuaret: Perſeo præter Macedonicum inuictæ opinionis exercitum, decennis belli ſumptus, à patre paratus, in theſauris & horreis erat: quibus rebus inflatus, oblitus fortunæ paternæ, veterem Alexandri gloriam conſiderare ſuos iubebat. Prima equitum congreſsio fuit, qua victor Perſeus ſuſpenſam omnium exſpectationem in fauorem ſui traxit: miſit tamen legatos ad conſulem, qui pacem peterent, quam patri ſuo Romani etiam victo dediſſent, impenſas belli lege victi ſuſcepturus. Sed conſul Sulpitius non minus graues quam victo leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculoſi belli, Romani AEmilium Paulum conſulem creant, eiq; extra ordinem Macedonicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum veniſſet, non magnam moram pugnæ fecit. Pridie quam prœlium confereretur, luna nocte defecit: triſte id oſtentum Perſeo omnibus præſagientibus, finemq; Macedonici regni portendi vaticinantibus.

Perſei ſuperbus animus.

In primo cōgreſſu victoria.

Conſulis Romani virtus.

Paulus Æmilius in Perſeū it.

2 *In ea pugna M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertiſsimos hoſtes inſigniter dimicat, equo delapſus, pedeſtre prœlium aggreditur. Nam cadentem manipulus hoſtium cum horrido clamore, veluti iacentem obtruncaturus circumſteterat; at ille citius corpore collecto, magnas ſtrages edidit. Quum ad vnum opprimendum vndique hoſtes conuolarent, dum procerum quendam petit, gladius ei è manu elapſus, in mediam cohortem hoſtium decidit: ad quem reciperandum vmbone ſe protegens inſpectante vtroq; exercitu, inter mucrones ſe hoſtium immerſit; recollectoq; gladio, multis vulneribus exceptis, ad ſocios cum clamore hoſtium reuertitur. Huius audaciam ceteri imitati, victoriam pepere. Perſeus rex fuga cum decem millibus talentûm Samothraciam defertur: quem Cneus Octauius, ad*

Pugna Romanorum & Macedonū, in qua Catonis virtus eluxit.

Et victoriam peperit.

Vnde Perſei, & filiorum eiuſdem captiuitas.

perſequendum miſſus à conſule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit; captumq́ ad conſulem duxit. Macedonia à Carano, qui primus in ea regnauit, vſq́ ad Perſeum triginta reges habuit. Quorum ſub regno fuit quidem annis nongentis & viginti tribus; ſed rerum non niſi centum nonagintà duobus annis potita. Ita cum in ditionem Romanorum ceſſiſſet, magiſtratibus per ſingulas ciuitates conſtitutis, libera facta eſt; legesq́, quibus adhuc vtitur, à Paulo accepit. AEtolorum vniuerſarum vrbium ſenatus, cum coniugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam miſſus, ibiq́ ne in patria aliquid nouaret, diu detentus; ægreq́ per multos annos legationibus ciuitatium ſenatu fatigato, in patriam quiſq́ ſuam remiſſus eſt.

Macedoniæ in prouinciã conſtitutio. Ætolici ſenatus depreſſio.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXXIV.

BREVIARIVM.

1 In Achæos Romani cauſas belli quærunt & inueniunt. Cruenta Achæorũ ſeditio.

2 Bellum, quo Achæi oppreſſi ſunt, & Corinthus euerſa. Ptolemæus Ægypto pulſus petit à Romanis auxilium.

3 Popilii ad Antiochum, in gratiam Ptolemæi vere libera legatio. Antiocho mortuo, Demetrius frater Roma profugus regno potitur.

4 Pruſias rex Bithyniæ regno & vita à filio ſpoliatur.

Achæi Romanis ſuſpecti ſunt.

POENIS *ac Macedonibus ſubactis, AEtolorumque viribus principum captiuitate debi-*

In Achæos Romani cauſas belli quærunt & inueniunt.

Legatorum Rom. mandata.

Achæorum cruenta ſeditio.

debilitatis, ſoli adhuc ex Græcia vniuerſa Achæi nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur, non propter ſingularium ciuitatium nimias opes, ſed propter conſpirationem vniuerſarum. Namq; Achæi, licet per ciuitates veluti per membra diuiſi ſint, vnum tamen corpus & vnum imperium habent; ſingularumque vrbium pericula mutuis viribus propulſant. Quærentibus igitur Romanis cauſas belli, tempeſtiue fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à ſenatu reſponſum eſt, legatos ſe ad inſpiciendas res ſociorum, & ad iniuriam demendam in Græciam miſſuros: ſed legatis occulta mandata data ſunt, vt corpus Achæorum diſſoluerent, ſingulaſq; vrbes proprij iuris facerent, quo facilius ad obſequia cogerentur; & ſi quæ vrbes contumaces eſſent, frangerentur. Igitur legati, omnium ciuitatium principibus Corinthum euocatis, decretum ſenatus recitant; quid conſilij habeant, aperiunt. Expedire omnibus dicunt, vt ſingulæ ciuitates ſua iura & ſuas leges habeant. Quod vbi omnibus innotuit, velut in furorem verſi, vniuerſum peregrinum populum trucidant; legatos quoq; ipſos Romanorum violaſſent, niſi audito tumultu, trepidi fugiſſent.

Bellum Achaicum Mummio decretum.

Achæorum ſuperbia, ſtrage & captiuitate ſuorum oppreſſa.

2 Hæc vbi Romæ nuntiata ſunt, ſtatim ſenatus Mummio conſuli bellum Achaicum decernit: qui extemplo exercitu deportato, & omnibus ſtrenue prouiſis, pugnandi copiam hoſtibus fecit. Sed Achæi, velut nihil negotij Romano bello ſuſcepiſſent, ita apud eos neglecta omnia & ſoluta fuere. Itaq; prædam, non prælium cogitantes, & vehicula ad ſpolia hoſtium reportanda duxerunt, & coniuges liberoſq; ſuos, ad ſpectaculum certaminis, in montibus poſuerunt. Sed prælio cōmiſſo, ante oculos ſuorum cæſi, lugubre his ſpectaculū, & gra-

grauem luctus memoriam reliquerunt. Coniuges quoq; liberiq; eorum, de ſpectatoribus captiui facti, præda hoſtium fuere. Vrbs ipſa Corinthus diruitur: populus omnis ſub corona venditur: vt hoc exemplo ceteris ciuitatibus metus nouarum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur, rex Syriæ Antiochus Ptolemæo, maioris ſororis ſuæ filio, regi AEgypti, bellum infert, ſegni admodum, & quotidiana luxuria ita marcenti, vt nõ ſolum regiæ maieſtatis officia intermitteret, verumetiam ſenſu hominis nimia ſagina careret. Pulſus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemæum Alexandriam confugit: participatoque cum eo regno, legatos Romam ad ſenatum mittunt; auxilia petunt; fidem ſocietatis implorant. Mouere ſenatum preces fratrum.

Corinthus diruta, & populus ſub corona venditus.

Ptolemæus regno pulſus à Romanis petit auxilium.

3 Mittitur itaq; legatus Popilius ad Antiochum: qui abſtinere illum AEgypto, aut ſi iam inceßiſſet, excedere iuberet. Cum in AEgypto eum inueniſſet, oſculumq; ei rex obtuliſſet (nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus, cum Romæ obſes eſſet) tunc Popilius faceſſere interim priuatam amicitiã iubet, cum mandata patriæ intercedant; prolatoq; ſenatus decreto, & tradito, cum cunctari eum videret, conſultationemq; ad amicos referre; ibi Popilius virga quam in manu gerebat amplo circulo incluſum, vt & amicos caperet, conſulere iubet; nec prius inde exire, quam reſponſum ſenatui daret, aut pacem, aut bellum cum Romanis habiturum. Adeoq; hæc auſteritas animum regis fregit, vt pariturum ſe ſenatui reſponderet. Reuerſus in regnum Antiochus, decedit relicto paruulo admodum filio: cui cum tutores dati à populo eſſent, patruus eius Demetrius, qui obſes Romæ erat, cognita morte Antiochi fratris, ſenatum adiit, obſidemq; ſe viuo fratre veniſſe, quo mortuo, cuius obſes ſit, ſe ignorare: Dimitti igitur ſe ad

Popilius Antiochum Syrum nomine ſenatus Romani Ægypto abſtinere iubet.

Antiochi exceſſus.

Huius frater Demetrius Romam profugit, vt regnũ accipiat.

regnum

regnum petendum æquum eſſe, quod ſicuti iure gentium maiori fratri ceſſerit, ita nunc ſibi, qui pupillum ætate antecedat, deberi. Cum ſe non dimitti animaduerteret à ſenatu, tacito iudicio tutius, apud pupillum quã apud eum regnum futurum arbitrante, ſpecie venandi ab vrbe profectus, Hoſtiæ tacitus, cum fuga comitibus nauem conſcendit. Delatus in Syriam ſecundo fauore omnium excipitur; regnumq; ei, occiſo pupillo, a tutoribus traditur.

Conſilium proſpere cadit.

4 Eodem fere tempore Pruſias rex Bithyniæ, conſilium cepit interficiendi Nicomedis filij, dum conſulere ſtudet minoribus filiis, quos ex nouerca eius ſuſceperat, [& Romæ habebat. Sed res adoleſcenti ab his, qui facinus ſuſceperant,] proditur: hortatiq; ſunt, vt crudelitate patris prouocatus, occupet inſidias, & in auctorem retorqueat ſcelus: nec difficilis perſuaſio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum veniſſet, ſtatim rex appellatur. Pruſias regno ſpoliatus à filio, priuatuſque redditus, etiam à ſeruis deſeritur: Cum in latebris ageret, non minori ſcelere, quam filium occidi iuſſerat, à filio interficitur.

Pruſiam Bithyniç regno & vita filius ſpoliat.

In foueam miſer incidit quam filio foderat.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXXV.

BREVIARIVM.

1 Demetrius bella quærens, ab hoſtibus opprimitur, & in acie cadit.

2 Qui Demetrium euerterat, eiuſdem filio dat pœnas, prœlio victus & interfectus.

DEME-

Demetrius ambitione peccans prætextum belli gerendi quærit.

DEMETRIVS occupato Syriæ regno, nouitati ſuæ ocium periculoſum ratus, ampliare fines regni, & opes augere finitimorum bellis ſtatuit. Itaq; Ariarathi regi Cappadociæ propter faſtiditas ſororis nuptias infeſtus, fratrem eius Orofernem per iniuriam regno pulſum, ſupplicem recepit; datumq; ſibi honeſtum belli titulum gratulatus, reſtituere eum in regnum ſtatuit. Sed Orofernes ingrato animo inita cũ Antiochenſibus pactione, offenſis tunc Demetrio, pellere ipſum regno, à quo reſtituebatur, cõſilium cepit. Quo cognito, Demetrius vitæ quidẽ eius, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit; ipſum autem cõprehenſum, vinctum Seleuciæ cuſtodiri iubet. Nec Antiochenſes indicio territi, à defectione deſtiterunt. Itaq; adiuuantibus & Ptolemæo rege AEgypti, & Attalo rege Aſiæ, & Ariarathe Cappadociæ, bello à Demetrio laceſſiti, ſubornant propalam quendam, ſortis extremæ iuuenem, qui Syriæ regnum velut paternum armis repeteret: & nequid contumeliæ deeſſet, nomen ei Alexandri inditur, genituſq; ab Antiocho rege dicitur. Tãtum odium Demetrij apud omnes erat, vt æmulo eius non vires regiæ tantùm, verumetiam generis nobilitas conſenſu omnium tribueretur. Igitur Alexander admirabili rerum varietate, priſtinarum ſordium oblitus, totius ferme Orientis viribus ſuccinctus, bellum Demetrio infert, victumq; vita pariter ac regno ſpoliat: quãquam nec Demetrio animus in propulsãdo bello defuit. Nam & primo prœlio hoſtem fugauit, & regibus bellũ reſtituentibus, multa millia in acie cæcidit. Ad poſtremum tamen inuicto animo inter confertiſsimos fortiſſime dimicans, cecidit.

Perfidum ſocium in cuſtodia detinet.

Antiochẽſes & nonnullos reges laceſſit

Hi obſcurum hoſtem Demetrio ſuſcitant.

A quo prœlio victus & interfectus eſt.

2 *Initio belli Demetrius duos filios apud Gnidium hoſpi-*

hoſpitem ſuum, cum magno auri pondere, commendauerat, vt belli periculis eximerentur, & ſi ita fors tuliſſet, paternæ vltioni ſeruarentur. Ex his maior Demetrius annos pubertatis egreſſus, audita Alexandri luxuria, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, velut captum, inter ſcortorum greges deſidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretenſibus ſecurum, ac nihil hoſtile metuentem, aggreditur. Antiochenſes quoque veterem patris offenſam nouis meritis correcturi ſe ei tradunt: ſed & milites paterni, fauore iuuenis accenſi, prioris ſacramenti religionem noui regis ſuperbiæ præferentes, ſigna ad Demetrium transferunt: atq; ita Alexander non minori impetu fortunæ, deſtructus, quam elatus, primo prœlio victus interficitur: deditque pœnas & Demetrio, quam occiderat, & Antiocho, cuius mentitus originem fuerat.

Obſcurus ille hoſtis, Alexander, nimia fortuna elatus à Demetrio filio oppreſſus ſuperbiæ ſtultitiæ & luxuriæ pendit pœnas.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXXVI.

BREVIARIVM.

1 Demetrius iunior bella importune mouet & infeliciter perſequitur. Turbæ in Syria, vbi Trypho ab Antiocho Demetrii fratre opprimitur. Iudæos ſubigit Antiochus.

2 De Iudæorum origine & geſtis Iuſtini ſententia.

3 Iudæorum opes. Mare mortuum, à quibus Iudæi domiti ſint.

4 Attali Aſiæ regis delicta, mors, teſtamentum. Romanorum Aſia fit propria: diuitias autem & vitia ſua Romam tranſmittit.

RECI-

Demetrius patris & hoſtis exemplo non cautior factus, otio corrumpitur: & tandem excitatus bella mouet, infelici ſucceſſu.

RECIPERATO *paterno regno, Demetrius & ipſe rerum ſucceſſu corruptus, vitiis adoleſcentiæ in ſegnitiam labitur; tantumq́ contemptum apud omnes inertiæ, quãtum odium ex ſuperbia pater habuerat, contraxit. Itaq́ cum ab imperio eius paſſim ciuitates deficerent, ad abolendam ſegnitiæ maculam, bellum Parthis inferre ſtatuit: cuius aduentum non inuiti Oriẽtis populi videre; & propter Arſacidæ regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio aſſueti, noui populi ſuperbiam indigne ferebant. Itaq́ cum & Perſarum, & Elimæorum, Bactrianorumq́ auxiliis iuuaretur, multis prœliis Parthos fudit. Ad poſtremum tamen pacis ſimulatione deceptus, capitur; traductusq́ per ora ciuitatium, populis qui deſciuerant, in ludibrium fauoris oſtenditur. Miſſus deinde in Hyrcaniam, benigne & iuxta cultum priſtinæ fortunæ habetur.*

Trypho pupillo occiſo Syriam inuadit, ſed ab Antiocho Demetrii fratre opprimitur.

Dum hæc aguntur, interim in Syria Trypho, qui ſe tutorem Antiocho Demetrij priuigno ſubſtitui à populo laborauerat, occiſo pupillo, regnum Syriæ inuadit. Quo diu potitus, tandem exoleſcente fauore recentis imperij, ab Antiocho puero admodum, Demetrij fratre, qui in Aſia educabatur, bello vincitur: rurſusq́ regnum Syriæ ad ſubolem Demetrij reuertitur. Igitur Antiochus, memor quod & pater propter ſuperbiam inuiſus, & frater propter ſegnitiam contemptus fuiſſet, ne in eadem vitia incideret, recepta

Qui belli artes perſequitur.

in matrimonium Cleopatra, vxore fratris, ciuitates quæ initio paterni imperij defecerant, ſumma induſtria perſequitur, domitasque rurſus regni terminis adiicit, Iudæosq́, qui in Macedonico imperio ſub Demetrio patre armis ſe in libertatem vindicauerant, ſubigit.

Et Iudæos ſubigit.

Quorum vires tãtæ fuere, vt poſt hunc nullum Macedonum

regem

regem tulerint, domeſticiſq; imperiis vſi, Syriã magnis bellis infeſtauerint.

2 Namq; Iudæis origo Damaſcena, Syriæ nobiliſſima ciuitas: vnde & Aſſyriis regibus genus, ex regina Semirami, fuit. Nomen vrbi à Damaſco rege inditum: in cuius honorem, Syrij ſepulchrum Arathis vxoris eius pro templo coluere; deamq; exinde ſanctiſſimæ religionis habent. Poſt Damaſcum Azelus, mox Adores & Abraham, & Iſrael reges fuere. Sed Iſraelem felix decem filiorum prouentus maioribus ſuis clariorem fecit. Itaq; populum in decem regna diuiſum filiis tradidit, omneſq; ex nomine Iudæ, qui poſt diuiſionem deceſſerat, Iudæos appellauit; colíq; eius memoriam ab omnibus iuſſit: Eius portio omnibus acceſſerat. Minimus ætate inter fratres Ioſeph fuit: cuius excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in AEgyptum, cum magicas ibi artes ſollerti ingenio percepiſſet, breui ipſi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum ſagaciſſimus erat, & ſomniorum primus intelligentiam condidit; nihilq; diuini iuris humaniq; ei incognitum videbatur: adeo, vt etiam ſterilitatem agrorum ante multos annos prouiderit: periiſſetq; omnis AEgyptus fame, niſi monitu eius rex edicto ſeruari per multos annos fruges iuſſiſſet: tantaque experimenta eius fuerunt, vt non ab homine, ſed à deo reſponſa dari viderentur. Filius eius Moſes fuit, quem præter paternæ ſcientiæ hereditatem, etiam formæ pulchritudo commendabat. Sed AEgyptij quum ſcabiem, & vitiliginem paterentur, reſponſo moniti, eum cum ægris, ne peſtis ad plures ſerperet, terminis AEgypti pellunt. Dux igitur exulum factus, ſacra AEgyptiorum furto abſtulit: quæ repetentes armis AEgyptij, domum redire tempeſtatibus com-

Horum origo, ethnicis ſcriptoribus ignota, ab aliis ridicule vel malitioſe deprauata. Errores iſtos ſacra hiſtoria abunde refellit.

Ioſeph, minime magus, ſed Spiritu S. peculiari quadam gratia donatus legitur.

A Deo certe reſponſa Ioſephi data fuerunt.

Fabulæ, ab Ægyptiis ipſis confictæ. Exodi liber rei veritatẽ aperit.

pulſi ſunt. Itaq; Moſes Damaſcena antiqua patria repetita, montem Synam occupat: quo ſeptem dierum ieiunio per deſerta Arabiæ, cum populo ſuo fatigatus, cũ tandem veniſſet, ſeptimũ diem more gentis Sabbatum appellatum, in omne æuum ieiunio ſacrauit: quoniam illa dies famem illis erroremq; finierat. Et quoniã metu contagionis pulſos ſe ab Ægypto meminerant, ne eadem cauſa inuiſi apud incolas forent, cauerunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex cauſa factum, paulatim in diſciplinam religionemq; conuertit. Poſt Moſen etiam filius eius Aruas, ſacerdos ſacris Ægyptiis, mox rex creatur; ſemperq; exinde hic mos apud Iudæos fuit, vt eoſdem reges, & ſacerdotes haberent: quorũ iuſtitia religione permixta, incredibile quantũ coaluere.

Sabbatum.

Iudæi populus ſelectus.

Aliud figmẽtum de Aarone Moſis fratre.

3 Opes genti ex vectigalibus opobalſami creuere, quod in his tantum regionibus gignitur. Eſt namq; vallis, quæ continuis montibus, velut muro quodam, adinſtar caſtrorum clauditur. Spatium loci ducenta iugera, nomine arcus dicitur. In ea ſilua eſt & vbertate, & amœnitate inſignis: ſiquidem palmeto & opobalſamo diſtinguitur. Arbores opobalſami, formam ſimilem piceis arboribus habent, niſi quod ſunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæ certo anni tempore balſamum ſudant. Sed non minor loci eius opacitatis quam vbertatis admiratio eſt: quippe cum toto orbe regionis eius ardentiſſimus ſol ſit, ibi tepidi aëris naturalis quædam ac perpetua opacitas ineſt. In ea regione lacus eſt, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, mortuum mare dicitur. Nam neq; ventis mouetur, reſiſtente turbinibus bitumine, quo aqua omnis ſtagnatur; neq; nauigationis patiens eſt, quoniã omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam vllã ſuſtinet, niſi quæ alumine illinatur. Primũ Xerxes

Iudæorum opes.

Opobalſamum.

Mare mortuum.

rex

rex Perſarum, Iudæos domuit: poſtea cum ipſis Perſis in ditionem Alexandri Magni venere, diuque in poteſtate Macedonici imperij ſubiecti Syriæ regno fuere. A Demetrio cum deſciuiſſent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

A quibus Iudæi domiti ſint.

4 Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur, in Aſia rex Attalus florentiſſimum, & ab Eumene patruo acceptum regnum, cædibus amicorum & cognatorum ſupplicijs fœdabat, nunc matrem anum, nunc Beronicen ſpõſam maleficiis eorum necatas confingens. Poſt hanc ſceleſtã violentiæ rabiem, ſqualidam veſtem ſumit; barbam capillumq; in modum reorum ſummittit; nõ in publicum prodire, non populo ſe oſtendere, non domi lætiora conuiuia inire, aut aliquod ſignum ſani hominis habere, prorſus vt pœnas pendere manibus interfectorum videretur. Omiſſa deinde regni adminiſtratione hortos fodiebat, gramina ſeminabat, & noxia innoxiis permiſcebat, eaq; omnia veneni ſucco infecta, velut peculiare munus amicis mittebat. Ab hoc ſtudio ærariæ artis fabricæ ſe tradit, cæriſque fingendis, & ære fundendo, procudendoque oblectabatur. Matri deinde ſepulchrum facere inſtituit; cui operi intentus, morbum ex ſolis feruore contraxit, & ſeptima die deceſſit: huius teſtamento heres populus Rom. tunc inſtituitur. Sed erat ex Eumene Ariſtonicus, non iuſto matrimonio, ſed ex pellice Epheſia citharistæ cuiuſdam filia genitus, qui poſt mortem Attali velut paternum regnum Aſiam inuaſit. Cum multa ſecunda prœlia aduerſus ciuitates, quæ metu Romanorũ tradere ſe ei nolebant, feciſſet; iuſtuſq; rex iam videretur, Aſia Licinio Craſſo cõſuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quã bello, quum extre-

Attali Aſiæ regis parricidia.

Inſania.

Agricultura noxia.

Fabrilis ars.

Mors.

Teſtamentum.

Filius Spurius Ariſtonicus.

Huic opponitur L. Craſſus, qui pœnas dat auaritiæ.

extremo anni tempore inordinata acie prœlium conſeruiſſet, victus pœnas inconſultæ auaritiæ, ſanguine dedit. In huius locum miſſus Perpenna conſul, prima congreſſione Ariſtonicum ſuperatum in poteſtatem ſuam redegit; Attalicasq; gazas hereditarias populi Romani nauibus impoſitas, Romam deportauit. Quod ægre ferens ſucceſſor eius Marcus Aquilius Conſul, ad eripiendum Ariſtonicum Perpennæ, veluti ſui potius triumphi munus eſſe deberet, feſtinata velocitate contendit. Sed contentionem Conſulum mors Perpennæ diremit. Sic Aſia Romanorum facta cum opibus ſuis, vitia quoq; Romam tranſmiſit.

Perpenna Ariſtonicum ſuperat.

Aſia diuitias & vitia ſua Romã transmittit.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXXVII.

BREVIARIVM.

1 Maſſilienſium in Phocenſes beneficentia. In Cappadocia & Ponto tragœdiæ.

2 Mithridatis, Ponti regis, futura magnitudo prędicta, liberatio, occupationes.

3 Eiuſdem res geſtæ, & domi ab vxore periculum.

4 Otii deteſtatio. Exercitia militaria. Cappadociæ & Gallatię occupatio, atque ſuperbum Romanis reſpõſum.

Maſſilienſes pro Phocenſibus veniam obtinent.

CAPTO Ariſtonico, Maſſilienſes pro Phocenſibus conditoribus ſuis, quorum vrbem ſenatus, & omne nomen, quod & tunc, & antea Antiochi bello, infeſta contra populum Romanum arma tulerant, deleri iuſſerat, legatos Romam deprecatum miſere, veniamq; his à ſenatu obtinuere. Poſt hæc regibus,

bus, qui aduerſus Ariſtonicum auxilia tulerant, præmia perſoluta: Mithridati Pontico Syria maior; filiis Ariarathis regis Cappadociæ, qui eodem bello occiderat, Licaonia & Cilicia datæ fideliorq; populus Romanus in ſocij filios, quam mater in liberos fuit: Quippe hinc paruulis auctum regnum, inde vita adempta. Namque Laudice ex numero ſex filiorum, quos virilis ſexus ex Ariarathe rege ſuſceperat, timens ne non diutinam regni adminiſtrationem adultis quibuſdam potiretur, quinque parricidiali veneno necauit; vnum paruulum ſceleri matris cognatorum cuſtodia eripuit, qui poſt necem Laudices (nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) ſolus regno potitus eſt. Mithridates quoq; repentina morte interceptus, filium, qui & ipſe Mithridates dictus eſt, reliquit. Cuius ea poſtea magnitudo fuit, vt non ſui tantum temporis, verumetiam ſuperioris ætatis omnes reges maieſtate ſuperauerit, bellaque cum Romanis per 46. annos varia victoria geſſerit: Cũ eum ſummi imperatores Sylla, Lucullus, ceterique, in ſumma Cneus Põpeius ita vicerint, vt maior clariorq; in reſtaurando bello reſurgeret, damniſq; ſuis terribilior redderetur. Deniq; ad poſtremum non vi hoſtili victus, ſed voluntaria morte, in auito regno, ſenex, herede filio deceſſit.

Romani ſocios reges præmiis afficiunt.

Laudice vero in filios ſæuit.

Mithridates Ponticus moriens filium eiuſdem nominis reliquit Romanorum hoſtem infenſiſſimum.

2 Huius futuram magnitudinem etiam cæleſtia oſtenta prædixerant. Nam & quo genitus eſt anno, & eo quo regnare primum cœpit, ſtella cometes per vtrũq; tempus ſeptuaginta diebus ita luxit, vt cœlum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine ſui quartam partem cœli occupauerat; & fulgore ſui ſolis nitorem vicerat; & cum oriretur occumberetque, quatuor ſpatium horarum conſumebat. Puer tutorum inſidias paſſus eſt, qui eum fero equo impoſitum, equitare iacu-

Huius Mithridatis futura magnitudo cœleſtibus oſtentis prædicta.

A ſummis periculis liberatio.

lariq; cogebant: qui conatus cum eos feſelliſſent, ſupra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetiuere. Quod metuens, antidota ſæpius bibit, & ita ſe aduerſus inſidias exquiſitis tutioribus remediis ſtagnauit, vt ne volens quidem ſenex veneno mori potuerit. Timens deinde ne inimici quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi ſtudium finxit: quo per ſeptem annos neq; vrbis, neq; ruris tecto vſus eſt; ſed per ſiluas vagatus, diuerſis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus, quibus eſſet locis: aſſuetus feras curſu aut fugare, aut perſequi, cum quibuſdam etiam viribus congredi. Quibus rebus, & inſidias vitauit; & corpus ad omnem virtutis patientiam durauit.

Occupationes, vt tutorum vitaret inſidias.

Mithridatis regis res geſtæ.

3 Ad regni deinde adminiſtrationem cum acceſſiſſet, ſtatim non de regendo, ſed de augendo regno cogitauit. Itaq; Scythas inuictos antea, qui Sopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleuerant; qui Cyrum, Perſarum regem, cum ducentis millibus trucidauerant; qui Philippum Macedonum regem fugauerant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur viribus, Pontum quoq;, ac deinceps Cappadociam occupauit. Cum de Aſia tractaret, tacitus cum quibuſdam amicis regno profectus, vniuerſam nemine ſciente peruagatus eſt, omniumq; vrbium ſitum ac regiones cognouit. Inde Bithyniam tranſcendit, & quaſi dominus Aſiæ, opportuna quæq; victoriæ ſuæ metatus eſt. Poſt hæc in regnum, cum iam periſſe crederetur, reuerſus eſt, inuento paruulo filio, quem per abſentiam eius Laudice ſoror vxorque enixa fuerat: ſed inter gratulationem aduentus ſui, & filij geniti, veneno periclitatus eſt. Siquidem Laudice ſoror cum periſſe eum crederet, in concubitus amicorum proiecta, quaſi admiſſum facinus maiore ſcelere tegere poſſet, vene-

Scythas perdomat.

Pontum & Cappadociã occupat.

Aſia luſtrata regnum repetit.

num

num aduenienti parauit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognouiſſet, facinus in auctores vindicauit. [Venenum ei parat vxor Laudice.]

4 Hieme deinde imminente, non in conuiuio, ſed in campo; non in aduocationibus, [ſed in exercitationibus:] nec inter ſodales, ſed inter coæquales, aut equo, aut curſu, aut viribus contendebat. [Otium fugit.] Exercitum quoq; ſuum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat, atq; ita inuictus ipſe inexpugnabilem exercitum fecerat. [Milites exercitiis robuſtos & audaces reddit.] Inita deinde cum Nicomede ſocietate Paphlagoniam inuadit, victamq; cum ſocio diuidit. [Paphlagoniã cum ſocio diuidit.] Quam cum teneri à regibus ſenatui nuntiatum eſſet, legatos ad vtrumq; miſit, qui gentem reſtitui in priſtinum ſtatum iuberent. Mithridates cum ſe iam parem magnitudini Romanorum crederet, ſuperbo reſponſo, hereditarium patri ſuo regnum obueniſſe, reſpondit: mirarique ſe, quod ei relata controuerſia non fuerit, ſibi referatur. [Romanis ſuperbe reſpõdit.] Nec territus minis, Galatiam quoq; occupat. [Galatiam occupat.] Nicomedes quoniam ſe tueri iure non potuerat, iuſto regi redditurum reſpondit. Atq; ita filium ſuum mutato nomine, Philiamenem Paphlagonum regum nomine appellat, & quaſi ſtirpi regiæ reddidiſſet regnum, falſo nomine tenet. [Nicomedes Mithridatẽ imitatur.] Sic ludibrio habiti legati, Romam reuertuntur.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM LIBER XXXVIII.

BREVIARIVM,

1 Mithridates regni ſui auſpicia parricidiis polluit, & callidis artibus Ariarathē Cappadocem trucidat.

2 Nouæ tragœdiæ Mithridatis & Nicomedis, quas ſenatus Romanus vtcunque ſedat.

3 Tigranem Mithridates in ſocietatem belli aduerſus Romanos trahit, & proconſulibus Rom. prœlio fuſis, ingenti ciuitatū Aſianarum fauore excipitur.

4 Oratio Mithridatis, in qua rationes ſuis exponit cur bellum ſit Romanis inferendum.

5 Romanos, dum occupati eſſent adoriendos eſſe cenſet, iuſtum bellum illud oſtendens.

6 Malas eorundem artes & originem detegit.

7 Stirpis ſuæ nobilitatē, ſuorumque libertatem ac fortitudinem opponit, nec non belli facilitatem, liberalitate ac munificētia milites alliciens.

8 In Ægypto Ptolemæus Phyſcon multiplici ſcelere omnia turbat & a ſuis pellitur.

9 Demetrii Syriæ regis, fortunæ ludibrii, varii caſus.

10 Antiochus Demetrii frater Parthos bello aggreſſus, in acie à ſuis deſertus, occiditur,

Nefanda regni Mithridatici auſpicia.

MITHRIDATES parricidia nece vxoris auſpicatus, ſororis alterius Laudices filios, cuius virum Ariarathem regem Cappadociæ per Gordium inſidiis occiderat, tollendos ſtatuit: nihil actum morte patris exiſtimans, ſi adoleſcentes paternum regnū, cuius ille cupiditate flagrabat, occupaſſent. Igitur dum in his cogitationibus verſatur, interim Nicome-

come-

comedes rex Bithyniæ, vacuam morte regis Cappadociam inuadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuiſſet, per ſimulationem pietatis auxilia ſorori ad expellendum Cappadocia Nicomedem mittit. Sed iam Laudice per pactionem ſe Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates, præſidia Nicomedis Cappadocia expellit; regnumq; ſororis filio reſtituit: egregium prorſus factum, ni ſubſequuta fraus eſſet. Siquidem interiectis menſibus, ſimulat ſe Gordium, quo miniſtro vſus in Ariarathe interficiendo fuerat, reſtituere in patriam velle, ſperans, ſi obſiſteret adoleſcens, cauſas belli futuras; aut ſi permitteret, per eundem, filium tolli poſſe, per quem interfecerat patrem. Quod vbi Ariarathes iunior moliri cognouit, grauiter ferēs interfectorem patris per auunculum potiſſimum ab exilio reuocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxiſſet Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos 600. nec Ariarathi auxiliantibus finitimis regibus, minores copiæ eſſent, incertum belli timens, conſilia ad inſidias transfert: ſolicitatoq; iuuene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter faſcias gereret, ſcrutatori ab Ariarathe regio more miſſo, curioſus imum ventrem pertractanti, ait caueret ne aliud telum inueniret, quam quæreret. Atq; ita riſu protectis inſidiis, euocatum ab amicis velut ad ſecretum ſermonem, inſpectante vtroq; exercitu interficit: regnum Cappadociæ octo annorum filio, impoſito Ariarathis nomine, additoq; ei rectore Gordio tradidit.

Quæ Nicomedes Cappadocia occupata vtcunque turbat.

Mithridates vero hoſtem expellit, & nouo commento nouas clades molitur.

Leoninæ vulpinam aſſuit.

Et riſu protegit crudeles inſidias.

2 *Sed Cappadoces crudelitate ac libidine præfectorum vexati, à Mithridate deficiunt; fratremq; regis, & ipſum Ariarathem nomine, ab Aſia vbi educabatur, reuocant: cum quo Mithridates prælium renouat, vi-*

Crudelitas ac libido præfectorū principi fit perniciosa.

ctumq; Cappadociæ regno expellit. Nec multo poſt adoleſcens, ex ægritudine collecta infirmitate, decedit. Poſt huius mortem Nicomedes timens ne Mithridates acceßione Cappadociæ, etiam Bithyniam finitimam inuaderet, ſubornat puerum eximiæ pulchritudinis, quaſi Ariarathes tres, non duos filios genuiſſet, qui à ſenatu Romano paternum regnũ peteret. Vxorem quoq; Laudicen Romam mittit, ad teſtimonium trium ex Ariarathe ſuſceptorum filiorum. Quod vbi Mithridates cognouit, & ipſe pari impudentia Gordium Romam mittit, qui ſenatui aſſereret, puerum qui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum qui bello Ariſtonici auxilia Romanis ferẽs cecidiſſet. Sed ſenatus ſtudio regum intellecto, aliena regna falſis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ad ſolatium eius, Paphlagoniam ademit. Ac ne contumelia regum foret, ademptum illis, quod daretur alijs, vterq; populus libertate donatus eſt. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant viuere gentẽ ſine rege poſſe. Atq; ita rex illis à ſenatu Ariobarzanes conſtituitur.

Regum aduerſariorum artes, vt ſuã dominandi cupiditatem fulciant.

Senatus Romanus nodos iſtorum ſecat.

Cappadoces libertati ſeruitutem præferunt.

3 Erat eo tempore Tigranes rex Armeniæ, obſes Parthis ante multum temporis datus, ſed olim ab iiſdem in regnum paternum remiſſus: Hunc Mithridates mire ad ſocietatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offenſa Romanorũ ſentientem, per Gordium impellit, vt Ariobarzani, ſegni admodum, bellum inferat: & ne quis dolus ſubeſſe videretur, filiam ſuam ei Cleopatram in matrimoniũ tradit. Primo igitur aduentu Tigranis, Ariobarzanes ſublatis rebus ſuis, Romam contendit. Atq; ita per Tigranẽ rurſus Cappadocia iuris eſſe Mithridatis cœpit. Eodem tempore mortuo Nicomede, etiã filius eius, & ipſe Nicome-

Tigranem Mithridates callide in bellum aduerſus Romanos pertrahit.

Cappadociã & Nicomediam vſurpat.

come-

comedes regno à Mithridate pellitur: qui cum ſupplex Romam veniſſet, decernitur in ſenatu, vt vterq; in regnum reſtituantur: in quod tũ miſſi Aquilius & Manlius Maltinus legati. His cognitis Mithridates ſocietatẽ cũ Tigrane, bellum aduerſus Romanos geſturus, iungit: pactiq; inter ſe ſunt, vt vrbes agriq; Mithridati, homines vero & quæcunq; auferri poſſent, Tigrani cederent.

Pacta inter Tigranem & Mithridatem.

Poſt hæc Mithridates intelligẽs quantum bellum ſuſcitaret, legatos ad Cimbros, alios ad Gallogræcos, & Sarmatas, Baſtranaſq; auxilium petitum mittit. Nam omnes has gentes, Romanum meditabundus bellum, variis beneficiorũ muneribus iam ante illexerat. Ab Scythia quoq; exercitũ venire iubet, omnemq; Orientẽ aduerſus Romanos armat. Nõ magno igitur labore Aquiliũ, & Maltinũ Aſiano exercitu inſtructos vincit: quibus ſimul cũ Nicomode pulſis, ingẽti fauore ciuitatum excipitur: multũ ibi auri argẽtiq; ſtudio veterũ regum, magnũq; belli apparatũ inuenit: quibus inſtructus, debita ciuitatib. publica priuataq; remittit, & vacationẽ quinquennij concedit.

Subſidia & auxilia Mithridatici belli.

Vnde victoria de Aquilio & Maltino reportata quæ Mithridatis ſuperbiam accendit.

Tunc ad concionẽ milites vocat, eoſq; variis exhortationibus ad Romana bella ſiue Aſiana incitat. Quam orationem dignã duxi, cuius exẽplum breuitati huius operis inſererem, quam obliquam Pompeius Trogus expoſuit: quoniã in Liuio & in Saluſtio reprehẽdit, quod conciones directas pro ſua oratione operi ſuo inſerendo, hiſtoriæ modum exceſſerint.

Mithridatis ad milites oratio, in genere deliberatiuo, Num bellũ ſit Romanis gerendum, an pax habẽda. Cenſet bellũ mouendum ob ſequentes rationes.

4 Optandum ſibi fuiſſe ait, vt de eo liceret conſulere, bellumne ſit cum Romanis, an pax habenda; quin vero ſit reſiſtendum impugnantibus, nec eos quidẽ dubitare, qui ſpe victoriæ careant: Quippe aduerſus latronem, ſi nequeant pro ſalute, pro vltione tamen ſua omnes ferrum ſtringere. Ceterum quia non id agitur, an liceat quieſcere, non tantũ animo hoſtiliter, ſed etiam

præ-

Romani ab ipſis Mithridatis militibus fuſi sũt: item à Pyrrho & Annibale.

Item à Galliæ tranſalpinæ populis: & quidem in Italia.

Galli autem qui Aſiam incolunt. & Mithridati ſeruiunt ſedibus tãtum ab aliis diſtant.

Ab Italię populis exercitus Romani etiam deleti ſunt.

prælio congreſſis conſulendum, qua ratione ac ſpe cœpta bella ſuſtineant: Eſſe autem ſibi victoriæ fiduciam, ſi ſit illis animus: Romanosq; vinci poſſe, cognitum non ſibi magis, quam ipſis militibus, qui & in Bithynia Aquilium, & Maltinum in Cappadocia fuderint. At ſi quem aliena magis exempla, quam ſua experimenta moueant, audire ſe à Pyrrho rege Epiri, non amplius quam quinq; millibus Macedonum inſtructo, fuſos tribus prœliis Romanos. Audire Annibalem ſexdecim annis Italiæ victorem immoratum: & quin ipſam caperet vrbem, non Romanorum illi vires obſtitiſſe, ſed domeſticæ æmulationis atque inuidiæ ſtudium. Audire populos Transalpinæ Galliæ Italiam ingreſſos, maximis eam plurimisq; vrbibus poſſidere; & latius aliquanto ſolum finium quã in Aſia, quæ dicatur imbellis, eoſdem Gallos occupaſſe; nec victam ſolum dici ſibi Romam à Gallis, ſed etiam captam, ita vt vnius illis montis tantum cacumen relinqueretur, nec bello hoſtem, ſed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod ſemper Romanos terruit in partem virium ſuarum ipſe numeret. Nam hos qui Aſiam incolunt Gallos, ab illis, qui Italiam occupauerant, ſedibus tantum diſtare: originem quidem ac virtutem, genusq; pugnæ idem habere, tantoque his ſagaciora eſſe quam illis ingenia, quanto longiori ac difficiliori ſpatio, per Illyricum Thraciamq; prodierint, pene operoſius tranſitis eorum finibus, quam vbi conſedere poſſeſſis. Iam ipſam Italiam audire ſe numquam, vt Roma condita ſit, ſatis illi pacatam, ſed aſſidue per omnes annos pro libertate alios, contra quoſdam etiam pro iure imperij bellis continuis perſeueraſſe, & à multis ciuitatibus Italiæ deletos Romanorum exercitus ferro, à quibuſdam nouo contumeliæ more ſub iugum miſſos. Ac ne veteribus immoremur exemplis, hoc ipſo tem-

tempore vniuerſam Italiam bello Marſico conſurrexiſſe, non iam libertatem, ſed conſortium imperij, ciuitatiſq; poſcentem: Nec grauius vicino Italiæ bello, quam domeſticis principum factionibus vrbem premi multoque periculoſius eſſe Italico ciuile bellum, ſimul & à Germania Cimbros, immenſa millia ferorum atq; immitium populorum, more procellæ, inundaſſe Italiam: quorum tametſi ſingula bella ſuſtinere Romani poſſet, vniuerſis tamen obruantur, vt ne vacaturos quidem bello ſuo putet.

Nominatim bello Marſi. co & ciuili.

Tum à Germanis Cimbris.

5 *Vtendum igitur occaſione, & rapienda incremēta virium, ne ſi illis occupatis quieuerint, mox aduerſus vacuos, & quietos maius negotium habeant. Non enim quæri an capienda ſint arma, ſed vtrum ſua potius occaſione, an illorum. Nam bellum equidem iam tunc ſecum ab illis geri cœptum, cum ſibi pupillo maiorem Phrygiam ademerint, quam patri ſuo præmium dati aduerſus Ariſtonicum auxilij conceſſerant, gentē quam & proauo ſuo Mithridati, Seleucus Callinicus in dotem dediſſet. Quid cum Paphlagonia ſe decedere iuſſerunt, non alterum illud genus belli fuiſſe? quæ non vi, non armis, ſed adoptione teſtamenti & regum domeſticorum interitu, hereditaria patri ſuo obueniſſet: cū inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaret, quin acerbius ſe in dies gerant, nō obtinuiſſe. Quod enim à ſe non præbitum illis obſequium? non Phrygiam, Paphlagoniamque dimiſſas? non Cappadocia filium eductum, quam iure gentium victor occupauerat? Raptam tamen ſibi eſſe victoriam eius ab illis, quorum̃ nihil eſt niſi bello quæſitum. Non regem Bithyniæ Chreſton, in quem ſenatus arma decreuerat, à ſe in gratiam illorum occiſum? tamen nihilominus imputari ſibi, ſiqua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem*

Rationibus expoſitis, in occupatos Romannos vtendum occaſione dicit.

Iuſtum illud bellum eſſe aſſerit, nempe vt ablata recipiat.

Vt ab ingratis & iniuſtis dominatoribus iuſtam ſumat vindictam.

tatem

> Et contumelias aliis illatas vlciſcatur.

tatem etiam in contumeliam ſui à ſenatu vltro delatam Cappadociæ, quam reliquis gentibus abſtulerunt: deinde populo Cappadocum, pro libertate oblata, Gordium regem orante, ideo tantum quoniam amicus ſuus eſſet, non obtinuiſſe. Nicomedem præcepto illorum bellum ſibi intuliſſe: quia vltum ierit ſe, ab ipſis ventũ obuiam in eo, & nunc eam ſecum bellandi illis cauſam fore, quod non impune ſe Nicomedi lacerandum, ſaltatricis filio, præbuerit.

> Ideo Romanorum malas artes detegit: vt qui quam plurimos reges ſpoliauerint.

6 Quippe non delicta regum illos, ſed vires ac maieſtatem inſequi: neq; in ſe vno, ſed in aliis quoq; omnibus hac ſemper arte graſſatos. Sic & auum ſuum Pharnacem, per cognationum arbitria, ſuccedaneum regi Pergameno Eumeni datum: ſic rurſus Eumenem, cuius claſſibus primum in Aſiam fuere tranſuecti; cuius exercitu magis quam ſuo, & Magnum Antiochum, & Gallos in Aſia, & mox in Macedonia regem Perſen domuerant, & ipſum pro hoſte habitum, eiq; interdictum Italia; & quod cum ipſo deforme ſibi putauerant, cum filio eius Ariſtonico bellũ geſſiſſe.

> In alios de Romana Repub. optime meritos ingratiſſimi fuerint.

Nullius apud eos maiora, quam Maſiniſſæ regis Numidarum haberi merita. Huic imputari victũ Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam, hunc inter duos illos Africanos tertium ſeruatorem vrbis referri: tamen cum huius nepote bellum modo in Africa geſtum adeo inexpiabile, vt ne victum quidem memoriæ patris donarẽt, quin carcerem ac triumphi ſpectaculum experiretur.

> Belliſſimæ ſuæ originis immemores.

Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixiſſe, ſcilicet quia ipſi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubeſcant, aut paſtores Aboriginum, aut aruſpices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut ſeruos vernaſq; Thuſcorum, aut, quod honoratiſſimum nomẽ fuit inter hæc, Superbos: atq;, vt ipſi ferunt, conditores

ſuos,

ſuos, lupæ vberibus altos: ſic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles ſanguinis atq; imperij, diuitiarumq; auidos ac ieiunos habere.

7 *Se autem, ſeu nobilitate illis comparetur, clariorem illa colluuie conuenarum eſſe, qui paternos maiores ſuos à Cyro Darioq; conditoribus Perſici regni, maternos à Magno Alexandro, ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperij Macedonici, referat: ſeu populus illorum conferatur ſuo, earum ſe gentium eſſe, quæ nõ modo Romano imperio ſint pares, ſed Macedonico quoque obſtiterint. Nullam ſubiectarum ſibi gentium expertã peregrina imperia; nullis vnquam niſi domeſticis regibus paruiſſe: Cappadociam velint, an Paphlagoniam recenſere; rurſus Pontum an Bithyniam; itemq; Arme-*
6 *niam maiorem minoremque: quarum gentium nullam neq; Alexander ille, qui totam pacauit Aſiam, nec quiſquam ſucceſſorum eius, aut poſterorum attigiſſet. Scythiam duos vnquam ante ſe reges non pacare, ſed tantum intrare auſos Darium & Philippum; ægre inde fugam ſibi expediſſe, vnde ipſe magnam partem aduerſus Romanos virium haberet. Multoque ſe timidius ac diffidentius bella pontica ingreſſum, cum ipſe rudis ac tyro eſſet: Scythia præter arma, virtutemq; animi, locorum quoque ſolitudinibus, vel frigoribus inſtructæ, per quæ denuntiaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter quas difficultates ne ſpes quidem præmij foret, ex hoſte vago; nec tantum pecuniæ, ſed etiam ſedis inope. Nunc ſe diuerſam belli conditionem ingredi. Nam neq; cælo Aſiæ eſſe temperatius aliud, nec ſolo fertilius, nec vrbium multitudine amœnius, magnamque temporis partem non vt militiam, ſed vt feſtum diem acturos, bello dubiũ facili magis an vberi, ſi modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiæ Ioniæque audie-*

Romanorũ colluuiei, quam vocat, ſtirpis ſuæ nobilitatem opponit. At ferro non ſtemmatum nomenclatura hic decernendum fuit.

Opponit itẽ Aſiaticorum veterem libertatem & fortitudinẽ.

Tertio belli facilitatem à comparatis, & paratam victoriam.

rint

rint, quas non expugnatum eant, ſed poſſeſſum: tantumq; ſe auida exſpectat Aſia, vt etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incuſſit rapacitas Proconſulum, ſectio publicanorum, calumniæ litium.

Concludit, ratione ducta à prioribus in bello ſucceſſibus.

Sequantur ſe modo fortiter; & colligant, quid ſe duce poſſit efficere tantus exercitus, quem ſine cuiuſquam militum auxilio, ſuamet vnius opera viderent Cappadociam cæſo rege cepiſſe; qui ſolus mortalium Pontum omnem Scythiamq; pacauerit, quam nemo ante tranſire tuto, atq; adire potuerit. Nam iuſtitiæ atq; liberalitatis ſuæ, ne ipſos milites, qui experiantur, teſtes refugere:

Munificētiæ ſuæ præmiis milites alliciens.

& illa indicia habere, quod ſolus regum omnium non paterna ſolum, verumetiam externa regna hereditatibus propter munificentiam acquiſita poſſideat, Colcos, Paphlagoniam, Boſphorum.

Ptolemæo Philometore mortuo, Ptolemæus Phyſcon regnum accipit.

8 Sic excitatis militibus, poſt annos tres & viginti ſumpti regni in Romana bella deſcendit. At in Aegypto mortuo rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo per legatos regnum, & vxor Cleopatra regina ſoror ipſius defertur. Lætus igitur hoc ſolo Ptolemæus, quod ſine certamine fraternum regnum recepiſſet, in quod ſubornari & à matre Cleopatra, & fauore principum, fratris filium cognouerat.

Parricidiis polluitur.

Ceterum infeſtus omnibus, ſtatim vbi Alexandriam ingreſſus eſt, fautores pueri trucidari iuſſit. Ipſum quoq; die nuptiarum, quibus matrem eius in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum, & ſollemnia religionum, in complexu matris interficit: atq; ita thorum ſororis, cæde filij eius cruentus, aſcendit.

Sæuit in populares.

Poſt quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocauerant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia ſanguine quotidie manabant: ipſam quoque ſororem, filia eius virgine per vim ſtuprata, & in matrimonium adſci-

adſcita, repudiat. Quibus rebus territus populus, in diuerſa labitur, patriamq; metu mortis, exul relinquit. Solus igitur in tanta vrbe cum ſuis relictus Ptolemæus, cum regem ſe non hominum, ſed vacuarum ædium videret, edicto peregrinos ſolicitat. Quibus confluentibus, obuius legatis Romanorum Scipioni Africano, & Spurio Mummio, & L. Metello, qui ad inſpicienda ſociorum regna veniebant, procedit. Sed quam cruentus ciuibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis, & ſtatura breuis, & ſagina ventris non homini, ſed belluæ ſimilis. Quam fœditatem nimia ſubtilitas perlucidæ veſtis augebat, prorſus quaſi aſtu inſpicienda præberentur, quæ omni ſtudio occultanda pudibundo viro erant. Poſt diſceſſum deinde legatorũ (quorum Africanus, dum inſpicit vrbem, ſpectaculo Alexandrinis fuit,) iam etiam populo peregrino inuiſus, cum filio, quem ex ſorore ſuſceperat, & cum vxore matris pellice, metu inſidiarum, tacitus in exilium proficiſcitur: contractoq; mercenario exercitu bellum ſorori pariter ac patriæ infert. Arceſſitum maximum deinde à Cyrenis filium, ne eum Alexandrini contra ſe regem crearent, interficit. Tunc populus ſtatuas & imagines eius detrahit. Quod factum ſtudio ſororis exiſtimans, filium quem ex ea ſuſceperat, interficit, corpusque in membra diuiſum, & in ciſta compoſitum, matri die natalis eius, inter epulas offerri curat. Quæ res non reginæ tantum, verumetiam vniuerſæ ciuitati acerba, & luctuoſa fuit: tantumq; mœrorem feſtiuiſſimo conuiuio intulit, vt regia omnis repentino luctu incẽderetur. Verſo igitur ſtudio principum ab epulis in exſequias, membra lacera populo oſtendunt, & quid ſperare de rege ſuo debeant, filij cæde demonſtrant.

Vnde populi fuga & tyrãni ſolitudo.

Tyrannus eſt ciuibus cruentus, & exteris ridiculus.

Populo inuiſus, & metu inſidiarum, exul fit, bellũ inſtaurat, & fit parricida.

Phyſconis furor nefandus.

Tyranni omnia luctu complent.

Demetrii Syriæ regis varii caſus.

9 *Finito luctu orbitatis, Cleopatra cum vrgeri ſe fra-*

fraterno bello videret, auxilium à Demetrio rege Syriæ, per legatos petit: cuius ipſius varij & memorabiles caſus fuere. Namq; Demetrius, vt ſupra dictum eſt, cum bellum Parthis intuliſſet, & multis congreſſionibus victor fuiſſet, repente inſidiis circumuentus, amiſſo exercitu capitur.

Captiuus regie & amice excipitur à rege Parthorum.

Cui Arſacides [Parthorum rex, magno & regio animo miſſo] in Hyrcaniam non cultum tantum regium præſtitit, ſed & filiam in matrimoniũ dedit, regnumq; Syriæ, quod per abſentiam eius Thrypho occupauerat, reſtituturum promittit. Poſt huius mortẽ deſperato reditu, non ferens captiuitatem Demetrius, priuatam etſi opulentam vitã pertæſus, tacitus in regnũ fugam meditatur.

Tamen fugã meditatur.

Hortator illi & comes Gallimander amicus erat: qui poſt captiuitatẽ eius à Syria per Arabiæ deſerta, ducibus pecunia cõparatis, Parthico habitu Babylonem peruenerat. Sed fugientẽ Phrahates, qui Arſacidæ ſucceſſerat, equitũ celeritate, per compendioſos tramites occupatum retrahit.

E qua retractus ad vxorem remittitur.

Vt eſt deductus ad regẽ, Gallimandro quidẽ non tantum venia, verumetiam præmium fidei datum. Demetrium autẽ & grauiter caſtigatum ad coniugem in Hyrcaniã remittit, artioribusq; cuſtodiis obſeruari iubet.

Fugam repetit ſed infeliciter.

Interiecto deinde tempore, cũ fidem illi etiam ſuſcepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga eſt: ſed pari infelicitate prope fines regni ſui deprehenditur; ac denuo perductus ad regẽ, vt inuiſus à conſpectu ſummouetur.

Et irridetur à Parthis, qui eius nomine vti conſtituunt.

Tunc quoq; vxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, pœnalem ſibi ciuitatem, remittitur, taliſq; aureis ad exprobrationẽ puerilis leuitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam non miſericordia gentis faciebat; nec reſpectus cognationis, ſed quod Syriæ regnũ affectabant, vſuri Demetrio aduerſus Antiochum fratrẽ, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegiſſet.

10 *His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis indurauerat, aduerſus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quam militiæ fuit: quippe 80. millia armatorum ſequuta ſunt 300. millia lixarum; ex quibus coquorum, piſtorũ, ſcenicorumq; maior numerus fuit. Argenti certe auriq; tantum, vt etiam gregarij milites caligas auro figerent, proculcarentq; materiam, cuius amore populi ferro dimicant. Culinarum quoq; argentea inſtrumenta fuere, prorſus quaſi ad epulas, non ad bella pergerent. Aduenienti Antiocho multi Oriẽtales reges occurrere, tradentes ſe, regnaq; ſua cum execratione ſuperbiæ Parthicæ. Nec mora congreſſioni fuit. Antiochus tribus prœliis victor cum Babyloniam occupaſſet, magnus haberi cœpit. Itaq; omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui præter patrios fines fuit. Tunc Phrahates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præſidio mittit, vt eo pacto Antiochus ad ſua tuenda a Parthia reuocaretur. Interim quoniam viribus non poterat, inſidiis Antiochum vbique tentabat. Propter multitudinem hominum, exercitum ſuum Antiochus per ciuitates in hyberna diuiſerat: quæ res exitij cauſa fuit. Nam, cum grauari ſe copiarum præbitione, & iniuriis militum, ciuitates viderent, ad Parthos deficiunt; & die ſtatuta omnes apud ſe diuiſum exercitum per inſidias, ne inuicem ferre auxilia poſſent, aggrediuntur. Quæ cum nuntiata Antiocho eſſent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quæ ſecum hyemabat, progreditur. In itinere obuium regem Parthorum habuit, aduerſus quem fortius, quam exercitus eius dimicauit. Ad poſtremum tamen cum virtute hoſtes vincerent, metu ſuorum deſertus, occiditur: cui Phrahates exſequias regio more*

Antiochus Demetrii frater, Parthos bello aggredi audet.

Cum exercitu, qui pondus non vires, impedimentum nõ auxilium habuit.

Phrahatis ſtrategema.

Antiochi exercitum diuidentis imprudentia.

Inde prœliũ & Antiochi clades Tunc patuit ferro & nauibus opus eſſe bello, non multis nominibus.

fecit, filiumq; Demetrij, quam ſecū Antiochus adduxerat, captus amore virginis, vxorem duxit. Pœnitere deinde dimiſsi Demetrij cœpit: ad quem retrahēdum cum turmas equitum feſtinato miſiſſet, Demetrium hoc ipſum metuentem, iam in regno miſsi inuenerunt: fruſtraq; omnia conati, ad regem ſuum reuerſi ſunt.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XXXIX.

BREVIARIVM.

1 Demetrius interfecto fratre Antiocho dum Ægyptum tentat Syriam amittit & tandem cruento fato tollitur.

2 Alexander, ex ignobili rex factus, dum fortunam nō reuerenter habet, fœde perit, interfectus à Grypho, qui matrem & fratrem extinguit.

3 In Ægypto Cleopatra regina mater grauiſſimas turbas concitat, vnde horrēdæ lanienæ ex mulierum ira, quarum interitus deſcribitur.

4 Peculiares tragœdiæ quas Cleopatra inter ſuos excitat. Tandem illa à filio Alexandro occupata interficitur.

5 Alexander in exilium agitur, reuocato Ptolemæo Notho. Romanis ad Orientalia regna excurrētibus, Syria & Ægyptus vexantur.

Demetrius Antiocho fratre interfecto Ægyptum occupare ſtudet.

ANTIOCHO in Parthia cum exercitu deleto, frater eius Demetrius obſidione Parthorum liberatus, ac reſtitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amiſſum exercitum eſſet, quaſi Parthica ipſius ac fratris bella, quibus alter captus

captus, alter occiſus erat, proſpere geſſiſſet, ita AEgypto bellum inferre ſtatuit; regnum AEgypti Cleopatra ſocru, pretium auxilij aduerſus fratrem ſuum, pollicente. Sed dum aliena affectat, vt aſſolet fieri, propria per defectionem Syriæ amiſit. Siquidem Antiochenſes primi, duce Tryphone, execrantes ſuperbiam regis, quæ cõuerſatione Parthicæ crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apamenij, ceteræq; ciuitates exemplum ſequutæ, per abſentiam regis à Demetrio defecere. Ptolemæus quoq; rex AEgypti, bello ab eodem petitus, cum cognouiſſet Cleopatram ſororem ſuam opibus AEgypti nauibus impoſitis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam profugiſſe, immittit iuuenem quendam AEgyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriæ armis peteret. Et compoſita fabula, quaſi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam eſſet, nec Syriis quemlibet regem aſpernantibus, ne Demetrij paterentur ſuperbiam; nomen iuueni Alexandri imponitur, auxiliaq; ab AEgypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi interfecti à rege Parthorum, in loculo argenteo ad ſepulturam in Syriam remiſſum peruenit: quod cum ingenti ſtudio ciuitatum & regis Alexandri, ad firmandam fabulæ fidem excipitur: quæ res illi magnum fauorem popularium conciliauit, ōmnibus non fictas in eo, ſed veras lacrymas exiſtimantibus. Demetrius autem victus ab Alexandro, cum vndiq; circumſtantibus malis premeretur, ad poſtremum etiam ab vxore filiisque deſeritur. Relictus igitur cum paucis ſeruulis, cum Tyrum religione templi ſe defenſurus petiſſet, naui egrediens, præfecti iuſſu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam ſine matris auctoritate diadema ſumpſiſſet, ab eadem interficitur; alter cui propter naſi magnitudinem, cognomen Grypo fuit: rex

Sed Syriam per defectionem amittit.

Et à Ptolemæi armis inuaditur.

Præterea Syrii ignobilem regem recipiunt.

Qui nouo commento thronum vſurpatum ſtabilit.

Tandem Demetrius miſere perit.

Filiorum eiuſdem fortuna.

à matre hactenus conſtituitur, vt nomen regis penes filium, ius autem omnis imperij penes matrem eſſet.

Alexander rex ignobilis ſpiritus altos gerens, Deũ vltorem à tergo ſentit.

2 Sed Alexander occupato Syriæ regno, tumens ſucceſſu rerum, ſpernere iam etiam ipſum Ptolemæum, à quo fuerat ſubornatus in regnum, ſuperba inſolentia cœpit. Itaq; Ptolemæus reconciliata ſororis gratia, deſtruere Alexandri regnum, quod odio Demetrij, viribus ſuis acquiſierat, ſummis opibus inſtituit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, & filiam Tryphenam Grypo nupturam, vt populos in auxilium nepotis, non ſocietate tantum belli, verum & affinitate ſua ſolicitaret. Nec res fruſtra fuit: nam cum omnes Grypum inſtructum Ægypti viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere cœpere.

Fit ſuis odioſus, ab hoſte fugatur, ſacrilegus euadit.

Fit deinde inter reges prœlium, quo victus Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ, cum ſtipendia militibus deeſſent, templo Iouis ſolidum ex auro victoriæ ſignum tolli iubet, facetis iocis ſacrilegium circumſcribens: nam victoriam commodatam ſibi ab Ioue eſſe dicebat. Interiectis deinde diebus, cum ipſius Iouis aureum ſimulacrum infiniti ponderis tacite euelli iuſſiſſet, deprehenſusque in ſacrilegio, concurſu multitudinis eſſet in fugam verſus, magna vi tempeſtatis oppreſſus ac deſertus à ſuis, à latronibus capitur; perductusque ad Grypum, interficitur.

Omnibus inuiſus ab hoſte interficitur.

Grypus porro reciperato patrio regno, externisque periculis liberatus, inſidiis matris appetitur. Quæ cum cupiditate dominationis prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, huius quoque victoria inferiorem dignitatem ſuam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit.

Grypum mater veneno tollere nititur.

Sed Grypus prædictis iam ante inſidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipſam iubet; abnuenti inſtat. Poſtremum prolato indice eam arguit, ſolam defenſionem ſceleris ſupereſſe affirmans

mans, ſi bibat, quod filio obtulit. Sic victa regina ſcelere in ſe verſo, veneno, quod alij parauerat, extinguitur. Parta igitur regni ſecuritate, Grypus octo annis quietē & ipſe habuit, & regno præſtitit. Natus deinde illi eſt æmulus regni frater ipſius Cyzicenus, eadem matre genitus, ſed ex Antiocho patruo ſuſceptus: quem cum veneno tollere voluiſſet, vt maturius armis cum eo de regno contenderet, excitauit.

Miſera veneno quod parauerat extinguitur.

Iiſdem artibus Grypus vtitur in fratrem.

3 Inter has regni Syriæ parricidiales diſcordias, moritur rex AEgypti Ptolemæus, regno AEgypti vxori & alteri ex filiis, quem illa legiſſet, relicto: videlicet quaſi quietior AEgypti ſtatus, quam Syriæ regnum eſſet, quum mater altero ex filiis electo, alterum hoſtem eſſet habitura. Igitur cum pronior in minorē filium eſſet, à populo compellitur maiorem eligere: cui prius quam regnum daret, vxorem ademit; compulſumque repudiare cariſſimam ſibi ſororem Cleopatram, minorem ſororem Selenen ducere iubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Sed Cleopatra non tam à viro repudiata, quam à matre diuortio viri dimiſſa, Cyziceno in Syria nubit: eiq; ne nudum vxòris nomen afferret, exercitum Cypri ſollicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur viribus fratris Cyzicenus, prælium committit: ac victus in fugam vertitur, Antiochiamq; venit. Tunc Antiochiam Grypus, in qua erat Cyziceni vxor Cleopatra, obſidere cœpit: qua capta, Tryphena vxor Grypi nihil antiquius quam ſororem Cleopatrā requiri iuſſit: non vt captiuæ opem ferret, ſed ne effugere captiuitatis mala poſſet, quæ ſui æmulatione in hoc potiſſimū regnum inuaſerit, hoſtiq; ſororis nubēdo hoſtem ſe eius eſſe cerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre, contra matris volun-

Ægyptii regis vidua, inter filios, diſſidia ſerit.

Inde repudium.

Bellum inter fratres.

Prœlium.

Sororis in ſororē odium implacabile.

Quod Grypus ſedare nititur.

voluntatem, extra AEgyptum nuptam accuſat. Contra Grypus orare, ne tam fœdũ facinus facere cogatur: à nullo vmquam maiorum ſuorum inter tot domeſtica, tot externa bella poſt victoriã in feminas ſæuitum, quas ſexus ipſe & periculis bellorum, & ſæuitia victorum eximat: in hac vero præter commune bellantium fas, accedere neceſſitudinem ſanguinis: quippe ipſius quæ tam cruente ſæuiat, ſororem equidem germanam eſſe, ſuam vero conſobrinam: liberorum deinde communium materteram.

Et ſanguinis neceſſitudinibus templi ſuperſtitionẽ adiicit.

His tot neceſſitudinibus ſanguinis adiicit ſuperſtitionem templi, quo abdita profugerit, tantoq; religioſius colendos ſibi deos, quo magis his propitiis ac fauentibus viciſſet: tum neq; occiſa illa, ſe viriũ quicquam Cyziceno dempturum, nec ſeruatum reddita. Sed quanto Grypus abnuit, tanto ſoror muliebri pertinacia accenditur, rata non miſericordiæ hæc verba, ſed amoris eſſe.

Sed fruſtra: nam Cleopatra interficitur iuſſu Tryphenæ, quæ paulo poſt parricidii iſtius luit pœnas.

Itaq; vocatis ipſa militibus, mittit qui ſororem confoderent. Qui vt in templum intrauerunt, cum euellere eam non poſſent, manus amplexantis deæ ſimulachrum præciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarum, mandata violatis numinibus vltione ſui, decedit. Nec multo poſt repetita prœlij congreſſione, victor Cyzicenus vxorem Grypi Tryphenam, quæ paulo ante ſororem interfecerat, capit; eiusq; ſupplicio vxoris manibus parentauit.

Mater regina filium exulare cogit.

4 At in AEgypto Cleopatra cum grauaretur ſocio regni, filio Ptolemæo, populum in eum incitat; abductaq; ei Selene vxore, eo indignius, quod ex Selene iam duos filios habebat, exulare cogit, arceſſito minore filio Alexandro, & rege in locum fratris conſtituto: nec filiũ regno expuliſſe contenta, bello Cypri exulantem perſequitur.

Exulantem perſequitur.

Vnde pulſo, interficit ducem exercitus ſui, quod viuum eum è manibus dimiſiſſet: quamquam Ptolemæus

maus verecundia materni belli, non viribus minor ab inſula receſſiſſet. Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, & ipſe eam reliquit, periculoſo regno ſecuram ac tutam vitam anteponens. Cleopatra vero timens, ne maior filius Ptolemæus ab Cyziceno ad recuperandam Ægyptum auxiliis iuuaretur, ingẽtia Grypo auxilia, & Selenen vxorem nupturam hoſti prioris mariti, mittit; Alexandrumq; filium per legatos in regnum reuocat: cui cum occultis inſidiis exitiũ machinaretur, occupata ab eodem interficitur, ſpiritumq; nõ fato, ſed parricidio dedit: digna prorſus hac mortis infamia, quæ etiam matrem thoro expulit; & duas filias viduas, alterno fratrum matrimonio, fecit; & filio alteri in exilium acto, bellum intulit, alteri erepto regno exitium per inſidias machinata eſt.

Ob tot crudelitates à minore filio relinquitur.

Tandem ab eodem interficitur, hac mortis infamia digniſſima mulier.

5 Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam vbi primum compertum eſt, ſcelere filij matrem interfectam, concurſu populi in exilium agitur, reuocatoq; Ptolemæo regnum redditur: qui neque cum matre bellum gerere voluiſſet, nec à fratre armis repetere; quod prior poſſediſſet. Dum hæc aguntur, frater eius ex pellice ſuſceptus, cui pater Cyrenarum regnum teſtamento reliquerat, herede populo Romano inſtituto, decedit. Iam enim fortuna Romana porrigere ſe ad Orientalia regna, non contenta Italiæ terminis, cœperat. Itaq; & ea pars Lybiæ prouincia facta eſt: poſtea Creta, Ciliciaq; piratico bello perdomitæ, in formam prouinciæ rediguntur. Quo facto, & Syriæ, & Ægypti regna Romana vicinitate artata, quæ incrementa de finitimis bellis quærere ſolebant, adempto vagandi arbitrio, vires ſuas in perniciem mutuam conuerterunt; adeo, vt aſſiduis prœliis conſumpti, in contemptum finitimorum venerint, prædæq; Arabum genti, imbelli

Parricidium tam nefandum punitum, & filius exul exilio reuocatus.

Lybia, Creta, Cilicia fiunt prouinciæ.

Syria & Ægyptus bellis mutuis attritæ fiunt præda latronib,

antea fuerint. Quorum rex Eurotimus, fiducia ſeptingentorum filiorum, quos ex pellicibus ſuſceperat, diuiſis exercitibus nunc AEgyptum, nunc Syriam infeſtabat: magnumq; nomen Arabum, viribus finitimorum exſanguibus fecerat.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XL.

BREVIARIVM.

1 Tigranem Armenium Syri regem ſibi deligunt.
2 Victo Tigrane, Antiochus Cyziceni filius creatur rex Syriæ, quæ poſtea in prouinciæ formam redigitur.

Syria bellis fraternis & ciuilibus cõſumpta, externum regem, nempe Tigranem Armenium ſibi deligit.

M*VTVIS fratrum odiis, & mox filiis inimicitiis parentum ſuccedentibus, cum inexpiabili bello & reges, & regnum Syriæ conſumptum eſſet, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque ſibi reges circumſpicere cœpit. Itaq; cum pars Mithridatem Ponticum, pars Ptolemæum ab AEgypto arceſſendum cenſeret; occurreretque quod Mithridates implicitus bello Romano eſſet, Ptolemæus quoque ſemper hoſtis fuiſſet Syriæ, omnes in Tigranem regem Armeniæ conſenſere, inſtructum præter domeſticas vires, & Parthica ſocietate & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriæ, per 18. annos tranquilliſſimo regno potitus eſt: neque bello alium laceſſere, neque laceſſitus inferre alij bellum neceſſe habuit.*

2 Sed

Terræmotu vaſtatur.

Antiochum Cyziceni F. regem habet.

Poſtea in prouinciæ formam redigitur.

2 Sed ſicut ab hoſtibus tuta Syria fuit, ita terræmotu vaſtata eſt, quo centũ ſeptuaginta millia hominum, & multæ vrbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere aruſpices reſponderunt. Igitur Tigrane à Lucullo victo, rex Syriæ Antiochus, Cyziceni filius, ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, poſtea ademit Pompeius: qui poſcenti regnum reſpondit, ne volenti quidem Syriæ, nedum recuſanti daturum ſe regem, qui 18. annos, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit, victo autem eodem Tigrane à Romanis, alieni operis præmia poſtulet. Igitur vt habenti regnum non ademerit, ita quo ceſſerit Tigrani non daturum, quod tueri neſciat, ne rurſus Syriam Iudæorum & Arabum latrociniis infeſtã reddat. Atq; ita Syriam in prouinciæ formam redigit: paulatimq; Oriens Romanorum, diſcordia conſanguineorum regum, factus eſt.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XLI.

BREVIARIVM.

1 Parthorum origo, nominis obſcuritas, ſucceſſus, imperium.

2 Regni Parthici adminiſtratio. Parthorũ ſermo, veſtes, arma, exercitus, prœliandi mos.

3 Mores domeſtici, ſepultura, religio, ingenium, virtutes & vitia.

4 Parthicorum regũ res geſtæ paucis deſcriptæ.

5 Arſaces ſapientiſſimi Parthorum regis vita & mors placida. Huius ſucceſſores.

6 Bactriani regni ſtatus ſub Eucratide, qui à filio opprimitur. Parthorũ belli cæ ſucceſſus.

PAR-

Parthi à Scythis oriundi.

PARTHI, penes quos, velut diuiſione orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium eſt, Scytharum exules fuere. Hoc etiam ipſorum vocabulo manifeſtatur: nam Scythico ſermone Parthi exules dicuntur.

Orientalium olim obſcuriſſimi, præda Perſarū, Macedonum mancipia.

Hi & Aſſyriorum & Medorum temporibus, inter Orientis populos obſcuriſſimi fuere. Poſtea quoq; cum imperium Orientis à Medis, ad Perſas translatum eſt, veluti vulgus ſine nomine, præda victorum fuere. Poſtremo Macedonibus triumphato Oriente ſeruierūt: vt cuiuis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem prouectos, vt imperent gentibus, ſub quarum imperio veluti ſeruile vulgus fuere.

Tandem à Romanis laceſſiti victoria potiuntur.

A Romanis quoq; trinis bellis per maximos duces florentiſſimis temporibus laceſſiti, ſoli ex omnibus gentibus non pares ſolum, verumetiam victores fuere: quamquam plus gloriæ ſit, inter Aſſyria & Medica, Perſicaq; memorata olim regna, & opulentiſſimum mille vrbium Bactrianum imperium emergere potuiſſe, quam longinqua bella viciſſe,

Et imperium conſtituunt.

præterea cū grauibus Scythicis, & vicinalibus bellis aſſidue vexati, variis periculorum certaminibus vrgerentur.

Quib. modis emerſerint.

Ii domeſticis ſeditionibus Scythia pulſi, ſolitudines inter Hyrcaniam, & Dahas, & Areos, & Spartanos, & Maggianos furtim occupauere. Fines deinde non intercedentibus primo finitimis, poſtea etiam prohibentibus, in tantum protulere, vt non immenſa tantum, ac profunda camporum, verumetiam prærupta collium, montiumq; ardua occupauerint.

Quas terras occupauerint.

Ex quo fit, vt Parthiæ pleraq; finium aut æſtus, aut frigoris magnitudo poſſideat, quippe cum montes [nix] & campos æſtus infeſtet.

Adminiſtratio qualis fuerit.

2 Adminiſtratio gentis poſt defectionem Macedonici imperij, ſub regibus fuit. Proximus maieſtati regū, popu-

populorum ordo eſt: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habent. Sermo his inter Scythicum Medicumq; medius, & vtriſq; mixtus. Veſtis olim ſui moris, poſteaquam acceſſere opes, vt Medis perlucida, ac fluida. Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum nō vt aliæ gentes liberorum, ſed maiorem partem ſeruorū habent: Quorum vulgus, nulli manumittendi poteſtate permiſſa, ac per hoc omnibus ſeruis naſcentibus, in dies creſcit: Hos pari ac liberos ſuos cura habent; & equitare & ſagittare magna induſtria docent. Locupletiſſimus vt quiſq; eſt, ita plures in bello equites regi ſuo præbet. Deniq; Antonio bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta millia equitum occurrerent, ſoli 400. liberi fuere. Cominus in acie præliari, aut obſeſſas expugnare vrbes neſciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: ſæpe etiam fugam ſimulant, vt incautiores aduerſum vulnera inſequentes habeant. Signum his in prælio non tuba, ſed tympano datur. Nec pugnare diu poſſunt: ceterum intolerandi forent, ſi quantus his impetus eſt, vis tanta & perſeuerātia eſſet. Plerumq; in ipſo ardore certaminis prælia deſerunt, ac paulo poſt pugnam ex fuga repetunt: vt cum maxime viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimē ſubeundum ſit. Munimentū ipſis equiſq; loricæ plumatæ ſunt, quæ vtrumq; toto corpore tegunt. Auri argentiq; nullus niſi in armis vſus.

Sermo. Veſtes. Arma. Exercitus ſeruis conflatus. Equites numeroſiſſimi. Præliandi mos. Signum in prælio. Strategema fere perpetuum. Munimentū bellicum. Vſus auri & argenti.

3 Vxores dulcedine variæ libidinis ſinguli plures habent: nec vlla delicta adulterio grauius vindicant. Quamobrem feminis non conuiuia tantum virorum, verumetiam conſpectum interdicunt. Carne non niſi venatibus quæſita veſcuntur. Equis omni tempore vectantur; illis bella, illis conuiuia, illis publica ac priuata officia obeunt; ſuper illos ire, cōſiſtere, mercari, colloqui.

Polygamia. Adulterii odium. Carnium eſus. Equitationis amor.

Hoc

Seruorum & liberorum diſcrimen. Sepultura. Religio. Ingenium. Mores. Obedientia. Vitia.

Hoc denique diſcrimen inter ſeruos liberoſque eſt, quod ſerui pedibus, liberi non niſi equis incedunt. Sepultura vulgo aut auium, aut canum laniatus eſt. Nuda demũ oſſa terra obruũt. In ſuperſtitionibus atq; cura deorum, præcipua omnibus veneratio eſt. Ingenia genti tumida, ſeditioſa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam viris, manſuetudinem mulieribus aſſignant. Semper aut in externos, aut in domeſticos motus inquieti: natura taciti: ad faciendum, quam ad dicendum promptiores: proinde ſecunda, aduerſaq; ſilentio tegũt. Principibus metu, non pudore parent. In libidinem proiecti, in cibum parci: fides dictis promiſſiſq; nulla, niſi quatenus expedit.

Parthorum reges. Stagnoris. Eumenes. Antigonus. Nicator Seleucus. Seleucus Antiochi pronepos. Theodotus. Arſaces.

4 Poſt mortem Alexandri Magni, cum inter ſucceſſores eius, Orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorũ imperium, Stagnori externo ſocio traditur. Hi poſtea deductis Macedonibus, in bellum ciuile, cum ceteris ſuperioris Aſiæ populis Eumenem ſequuti ſunt, quo victo, ad Antigonum tranſiere. Poſt hunc à Nicatore Seleuco, ac mox ab Antiocho & ſucceſſoribus eius poſſeſſi: à cuius pronepote Seleuco primum defecere, primo Punico bello L. Manlio Bulſone, M. Attilio Regulo conſulibus. Huius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum, Seleuci & Antiochi diſcordia dedit: qui dum ſibi inuicẽ eripere regnum volunt, perſequi defectores omiſerunt. Eodem tempore etiam Theodotus mille vrbiũ Bactrianarum præfectus, defecit, regemq; ſe appellari iuſſit: quod exemplum ſequuti totius Orientis populi, à Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arſaces vir, ſicut incertæ originis, ita virtutis expertæ. Hic ſolitus latrociniis & rapto viuere, accepta opinione Seleucum à Gallis in Aſia victum, ſolutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ingreſſus,

ſus, præfectum eorum Andragoram oppreſſit; ſublatoq; eo, imperium gentis inuaſit. Non magno deinde poſt tempore, Hyrcanorum quoq; regnũ occupauit: atq; ita duarum ciuitatium imperio præditus, grandem exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed cito morte Theodoti, metu liberatus: cum filio eius, & ipſo Theodoto fœdus ac pacem fecit: nec multo poſt cum Seleuco rege ad defectores perſequendos veniente, congreſſus, victor fuit: quem diem Parthi exinde ſolemnem, velut initium libertatis, obſeruant.

Hic Andragora oppreſſo, regnum inuadit. Hyrcaniam occupat.

Seleucum prœlio vincit.

5 Reuocato deinde Seleuco, nouis motibus in Aſiam, dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, caſtella munit, ciuitates firmat, vrbẽ quoq; nomine Daram, in monte Zapaortenon condit: cuius loci ea conditio eſt, vt neque munitius quicquam eſſe, neq; amœnius poſſit: ita enim & præruptis rupibus vndique cingitur, vt tutela loci nullis defenſoribus egeant; & ſoli circumiacentis tanta vbertas eſt, vt proprijs opibus expleatur: iam fontium ac ſiluarum ea copia eſt, vt & aquarum abundantia irrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. Sic Arſaces quæſito ſimul, conſtitutoq; regno, non minus memorabilis Parthis, quam Perſis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura ſenectute decedit. Cuius memoriæ hunc honorem Parthi tribuerunt, vt omnes exinde reges ſuos Arſacis nomine nuncupent. Huius filius & ſucceſſor regni, Arſaces & ipſe nomine, aduerſus Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum, & 20. millibus equitum inſtructum, mira virtute pugnauit: ad poſtremum in ſocietatem eius aſſumptus eſt. Tertius Parthis rex Priapatius fuit, ſed & ipſe Arſaces dictus: nam, ſicut ſupra dictum eſt, omnes reges ſuos hoc nomine, ſicuti Romani Cæſares, Auguſtosque cognominauere.

Arſaces regno Parthorum dat formam, & Daram muniſſimum oppidum condit.

Matura ſenectute glorioſus princeps decedit.

Arſaces iunior patrem imitatur.

Huic ſuccedit Priapatius.

Hic

Cui Phrahates.

Deinde Mithridates.

His actis in regno quindecim annis deceſſit, relictis duobus filiis, Mithridate & Phrahate: quorũ maior Phrahates more gentis, heres regni, Mardos validam gentem bello domuit; nec multo poſt deceſſit, multis filiis relictis: quibus præteritis, fratri potiſſimum Mithridati, inſigni virtutis viro, reliquit imperium: plus regio quam patrio deberi nomini ratus, potiusq́; patriæ, quam liberis conſulendum.

Bactriani regni ſtatus ſub Eucratide.

Cuius virtus in oppreſſionib. elucet.

A filio parricida princeps fortiſſimus interficitur.

Parthi Medos atterunt & Elimæos, regniq; fines ſub Mithridate propagant.

6 Eodem ferme tempore, ſicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni vterq; viri, regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior, ad ſummum, hoc duce, imperij faſtigiũ eos perduxit. Bactriani autem per varia bella iactati, non regnum tantum verumetiam libertatem amiſerunt: ſiquidem Sogdianorum & Drangaritanorum, Indorumque bellis fatigati, ad poſtremum ab inualidioribus Parthis, velut exſangues, oppreſſi ſunt. Multa tamen Eucratides bella magna virtute geſſit: quibus attritus, cum obſidionem Demetrij regis Indorum pateretur, cum 300. militibus, 60. millia hoſtium aſſiduis eruptionibus vicit. Quinto itaque menſe liberatus, Indiam in poteſtatem redegit. Vnde cum ſe reciperet, à filio quem ſocium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non diſſimulato parricidio, velut hoſtem, non patrem interfeciſſet, & per ſanguinem eius currum egit; & corpus abiici inſepultum iuſſit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur: cum varius vtriuſque populi caſus fuiſſet, ad poſtremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediæ Bacaſin præponit; ipſe in Hyrcaniam proficiſcitur. Vnde reuerſus, bellum cum Elimæorum rege geſſit: quo victo, hanc quoq; gentem regno adiecit, imperiumq́; Parthorum à monte Caucaſo, multis populis in ditionem redactis,

dactis, vſq; ad flumen Euphratem protulit. Atq; ita aduerſa valetudine arreptus, non minor Arſace proauo glorioſa ſenectute decedit.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XLII.

BREVIARIVM.

1 Mithridatis Parthi Phrahates filius & ſucceſſor, à militibus interficitur.

2 Poſt Artabanum, Mithridates cognomine Magnus regnat, qui bellum infert Armeniæ, de cuius origine & primis regibus diſſerit auctor.

3 Iaſonis, & Armenii, Armeniæ conditoris, elogia. Tigris fluuii origo.

4 Mithridati eiecto Orodes ſuccedit, qui parricidiis & cladibus domi & foris exagitatur.

5 Phrahatis filii Orodis horrēda parricidia, & varia fortuna. Auguſtus ab eo captiuos Romanos & ſigna militaria repetit.

POST necem Mithridatis, Parthorū regis, Phrahates filius eius, rex conſtituitur: qui cum inferre bellum, in vltionem tentati ab Antiocho Parthici regni Syriæ ſtatuiſſet, Scytharum motibus ad ſua defendenda reuocatur. Namq; Scythæ in auxilium Parthorum aduerſus Antiochum, Syriæ regem, mercede ſolicitati, cum confecto iam bello ſuperueniſſent, & calumnia tardius lati auxilij mercede fraudarētur, dolentes tantum iis itineris fruſtra emenſum, quum vel ſtipēdium pro vexatione, vel alium hoſtem dari ſibi poſcerent, ſuperbo reſponſo offenſi, fines (Mithridati Phrahates ſuccedit.) (A Scythis ob ſtipendia nō perſoluta bello fatigatur.)

Hymerum vicarium tyrannum relinquit domi.

Parthorum vaſtare cœperunt. Igitur Phrahates cũ aduerſus eos proficiſceretur, ad tutelam regni reliquit Hymerum quendam, pueritiæ ſibi flore conciliatum: qui tyrannica crudelitate, oblitus & vitæ præteritæ, & vicarij officij, Babylonios, multaſq; alias ciuitates importune vexauit. Ipſe autem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum ſuperbe crudeliterq;

Milites ſibi infenſos ſecum ducit, à quibus interfectus eſt.

tractauerat, in bellum ſecum ducit: immemor prorſus, quod hoſtiles eorum animos nec captiuitas minuerat, & inſuper iniuriarum indignitas exacerbauerat. Itaq; cum inclinatam Parthorum aciem vidiſſent, arma ad hoſtes trãſtulere; & diu cupitam captiuitatis vltionem exercitus Parthici, & ipſius Phrahatis regis cruẽta cæde exſequuti ſunt.

Phrahaten Artabanus ſequitur.

2 In huius locum Artabanus, patruus eius, rex ſubſtituitur: Scythæ autem contenti victoria, depopulata Parthia, in patriam reuertuntur. Sed Artabanus bello Thogariis illato, in brachio vulneratus, ſtatim decedit.

Hunc Mithridates filius, cognomento magnus.

Huic Mithridates filius ſuccedit: cui res geſtæ Magni cognomen dedêre: quippe claritatem parentum, æmulatione virtutis accenſus, animi magnitudine ſupergreditur. Multa igitur bella cũ finitimis magna virtute geſſit; multoſq; populos Parthico regno addidit. Sed & cũ Scythis proſpere aliquoties dimicauit, vltorq; iniuriæ parẽtum fuit.

Is bellum infert regi Armeniæ, de qua Iuſtinus.

Ad poſtremum Ortoadiſti Armeniorum regi, bellum intulit. Sed quoniam in Armeniam tranſitum facimus, origo eius paulo altius repetẽda eſt. Neq; enim ſilentio præteriri tantum regnum fas eſt, cũ fines eius poſt Parthiam omnium regnorum magnitudinem

Armeniæ longitudo & latitudo.

ſuperent. Siquidem Armenia à Cappadocia vſq; mare Caſpium vndecies centum millia patet: ſed in latitudinem millia paſſuum ſeptingenta porrigitur. Cõdita eſt autem ab Armenio Iaſonis Theſſali comite: quem cum

per-

perditum propter inſignem periculoſamque regno ſuo virtutē Pelias rex cuperet, denuntiata militia, in Colchos eum abire iubet; pellemque arietis memorabilem gentibus reportare: ſperans interitum viri, aut ex periculis tam longæ nauigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ. Igitur Iaſon diuulgata opinione tam glorioſæ expeditionis, cum ad eum certatim principes iuuentutis totius ferme orbis concurrerent, exercitū fortiſsimorum virorū, qui Argonautæ cognominati ſunt, comparauit: quem cum magnis rebus geſtis incolumem reduxiſſet, rurſus à Peliæ filiis Theſſalia pulſus, magna vi cum ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis eius ex omnibus gentibus quotidie confluebat; comite Medea vxore; quam repudiatā miſeratione exilij rurſum receperat, & Medio priuigno ab AEgeo rege Athenienſium genito, Colchos repetiuit, ſocerumq; etiam regno pulſum reſtituit.

Gentis author, Armenius Iaſonis Comes.

Et Argonautarum.

Iaſonis fata.

Socerum regno pulſum reſtituit.

3 *Magna deinde bella cum finitimis geſſit; captaſq; ciuitates partim regno ſoceri, ad abolendam ſuperioris militiæ iniuriam, qua & filiam eius Medeam abduxerat, & filium AEgialeū interfecerat, adiunxit; partim populis quos ſecū adduxerat, aſſignauit. Primuſq; humanorū poſt Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuiſſe traduntur, eam cœli plagā domuiſſe dicitur. Populis quibuſdam Fradiū & Amphiſtratū aurigas Caſtoris & Pollucis, duces aſſignauit; cū Albanis fœdus percuſſit: qui Herculē ex Italia ab Albano monte, cū Geryone extincto, armenta eius per Italiā duceret, ſecuti dicuntur; quiq; memores Italicæ originis, exercitū Cn. Pompeij bello Mithridatico fratres ſalutauere. Itaq; Iaſoni totus ferme Oriēs, vt conditori, diuinos honores tēplaq; conſtituit: quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, poſt multos annos dirui iuſſit, ne cuiuſquam nomen in*

Iaſonis geſta poſt reſtitutū ſocerum.

Orientis domitor & inſtaurator.

Diuini honores ei tributi, & ſub Alexandro ſublati.

Iaſoni Medius ſuccedit.

Oriente venerabilius, quam Alexandri eſſet. Poſt mortem Iaſonis, Medius æmulus virtutis eius, in honorem matris, Medeam vrbem condidit; regnumq́; ex nomine ſuo Medorum conſtituit, ſub cuius maieſtate Orientis poſtea imperium fuit. Albanis vicinæ Amazones ſunt: quarum reginam Thaleſtrem concubitum Alexandri petiſſe, multi auctores prodidere.

Armenius item, Armeniæ conditor.

Tigris ab Armeniæ montibus naſcitur, & in Euphratem recipitur.

Armenius quoque & ipſe Theſſalus, vnus de numero ducum Iaſonis, recollecta multitudine, quæ amiſſo Iaſone rege paſſim vagabatur, Armeniam condit: à cuius montibus Tigris fluuius modicis primo incrementis naſcitur; interiecto deinde aliquanto ſpatio, ſub terras mergitur; atq; ita poſt quinque & viginti millia paſſuum grande iam flumen in regione Sophene emergit, ac ſic in paludes Euphratis recipitur.

Mithridati eiecto Orodes ſuccedit.

4 Igitur Mithridates rex Parthorum, poſt bellum Armeniæ, propter crudelitatem à ſenatu Parthico regno pellitur. Frater eius Orodes cum regnum vacans occupaſſet, Babyloniam, quo Mithridates confugerat, diu obſidet; & fame coactos, in deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem fiducia cognationis, vltro ſe in poteſtatem Orodis tradit.

Fratrem trucidat.

Sed Orodes plus hoſtem, quam fratrem cogitans, in conſpectu ſuo trucidari eum iuſſit: & poſt hæc, bellum cũ Romanis geſſit,

Craſſum & Romanos delet.

Craſſumq́; imperatorem cum filio, & omni exercitu Romano deleuit. Huius filius Pacorus miſſus ad perſequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria geſtis, in Parthiam patri ſuſpectus reuocatur:

Exercitum in Syria amittit.

quo abſente, exercitus Parthorum relictus in Syria, à Caſſio Quæſtore Craſſi cum omnibus ducibus trucidatur. His ita geſtis, nõ magno poſt tempore Romanis inter Cæſarem Pompeiumq́; ciuile bellum oritur:

Pompeii partes ſequitur.

in quo Parthi Pompeianarum partium fuere, & propter amicitiã cum Pom-

peio

peio bello Mithridatico iunctam, & propter Craſſi necem, cuius filium in partibus Cæſaris eſſe audierant: quem vltorem patris victore Cæſare futurum non dubitabant. Itaq; victis partibus Pompeianis, & Caſſio & Bruto auxilia aduerſus Auguſtum & Antonium miſere; & poſt belli finem rurſum Pacoro duce, inita cum Labieno ſocietate, Syriam & Aſiam vaſtauere; caſtraq; Ventidij, qui poſt Caſſium abſente Pacoro exercitum Parthicum fuderat, magna mole aggrediūtur: ſed ille ſimulato timore, diu continuit ſe, & inſultare Parthos aliquantiſper paſſus eſt. Ad poſtremum in ſecuros lætoſq; partem legionum emiſit: quarum impetu fuſi Parthi, in diuerſa abiere. Pacorus cum fugientes ſuos abduxiſſe ſecum legiones Romanas putaret; caſtra Ventidij, veluti ſine defenſoribus, aggreditur. Tū Ventidius reliqua parte legionum emiſſa, vniuerſam Parthorum manum cum rege ipſo Pacoro interfecit: nec vllo bello Parthi vmquam maius vulnus acceperunt. Hæc cum in Parthia nuntiata eſſent, Orodes pater Pacori, qui paulo ante vaſtatam Syriam, occupatam Aſiam à Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filij morte, & exercitus clade audita, ex dolore in furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum ſumere, non vocē mittere, ita vt etiam mutus factus videretur. Poſt multos deinde dies, vbi dolor vocem laxauerat, nihil aliud quā Pacorum vocabat; Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo conſiſtere; interdum quaſi amiſſum flebiliter dolebat. Poſt longum deinde luctum, alia ſolicitudo miſerandum ſenem inuadit; quem ex numero 30. filiorum in locum Pacori regem deſtinet. Multæ pellices, ex quibus generata tanta iuuentus erat, pro ſuis quæq; ſolicitæ, animum ſenis obſidebant.

Caſſio & Bruto auxilia mittit.

Pacoro filio duce caſtra Ventidii infeliciter oppugnat.

Nam Parthorum exercitus cum Pacoro cadit.

Inde Orodis ex dolore furor, parricidii & ſceleris pœna. Vanæ querelæ.

De ſucceſſore ad regnū cura. Polygamiæ & ſcortationis fructus amariſſimi.

debant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua iam quaſi ſollemne eſt reges parricidas haberi, vt ſceleratiſſimus omnium, & ipſe Phrahates nomine, rex ſtatueretur.

Phrahates Orodis ſucceſſor, patrē, 30. fratres, filium, & optimates trucidat, & ob victorias ſuperbus ac crudelis in exilium pellitur, deinde reuocatur.

5 *Itaq; ſtatim quaſi nollet mori, patrem interfecit; fratres quoq; 30. trucidat: ſed nec in filiis ceſſant parricidia. Nam cum infeſtos ſibi optimates propter aſſidua ſcelera videret, ne eſſet qui nominari rex poſſet, adultum filium interfici iubet. Huic Antonius propter auxilium aduerſus ſe, & Cæſarem latum, bellum cum ſedecim validiſſimis legionibus intulit; ſed grauiter multis prœliis vexatus, à Parthia refugit: qua victoria inſolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter conſuleret, in exilium à populo ſuo pellitur. Itaq; cum magno tempore finitimas ciuitates, ad poſtremum Scythas precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in regnum reſtituitur. Hoc abſente, regem Parthi Tyridatem quendam conſtituerant: qui audito aduentu Scytharum, cum magna amicorum manu ad Cæſarem, in Hiſpaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, obſidem Cæſari minimum filium Phrahatis ferens: quem negligentius cuſtoditum rapuerat.*

A Romanis repetit Tyridatem & minimum filium.

Quo cognito, Phrahates legatos ſtatim ad Cæſarem mittit, ſeruum ſuum Tyridatem, & filium remitti ſibi poſtulat. Cæſar & legatione Phrahatis audita, & Tyridatis poſtulatis cognitis (nam & ipſe reſtitui in regnum deſiderabat, iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, ſi eius regnum muneris eorum fuiſſet)

Senatus Roman. reſponſio.

neq; Tyridatem dediturum ſe Parthis dixit, neq; aduerſus Parthos Tyridati auxilia daturum. Ne tamen per omnia nihil à Cæſare obtentum videretur, Phrahati filium ſine pretio remiſit; & Tyridati quoad manere apud Romanos vellet, opulentum ſumptum præberi iuſſit. Poſt

hæc

hæc finito Hiſpanienſi bello, cum in Syriam ad componendum Orientis ſtatum veniſſet, metum Phrahati incuſſit, ne bellum Parthiæ vellet inferre. Itaq; tota Parthia captiui ex Craſſi, ſiue Antonij exercitu recollecti, ſignaq; cum his militaria Auguſto remiſſa. Sed & filij nepoteſq; Phrahatis obſides Auguſto dati: pluſq; Cæſar magnitudine nominis ſui fecit, quam armis alius imperator facere potuiſſet. Auguſto captiuos Romanos & ſigna militaria Phrahates remittit.

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XLIII.

BREVIARIVM.

1 Romani imperii initia. Vrbis origo. Primi Italiæ cultores & reges.

2 Rhea Numitoris filia Remum & Romulum parit, qui mira quadam ratione educati emergunt.

3 Roma à Remo Romuloque condita: Senatus cõſtitutus: raptę Sabinę: vicini ſubacti. Phocenſes Tarquinii temporibus Maſſiliam condunt, Liguribus inuidentibus.

4 Varia Maſſilienſiũ fortuna & felices ſucceſſus.

5 Maſſilienſium bella & fœdera. Eorundem beneuolentia & munificentia in Romanos.

PARTHICIS, *Orientalibusq; ac totius propemodũ orbis rebus explicitis, ad initia Romanæ vrbis Trogus, velut poſt longam peregrinationem domum reuertitur; ingrati ciuis officium exiſtimans, ſi cum omnium gentium res geſtas illuſtrauerit, de ſola tantũ patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperij perſtringit: vt nec modũ ꝑpoſiti operis* Initia Romani imperii. Vrbis origo.

Abotigines primi cultores Italiæ. Saturni regnum.

Saturnalia.

Italia Saturnia cognominatur. Saturnius mons, vbi poſtea Capitolium.

Faunus rex Italiæ Euandrū recipit.

Lupercalia. Fatua vxor Fauni.

Latinus, rex nepos Fauni, cuius tēpore Æneas venit in Italiam, qui Lauinia vxore accepta, Turno bellum intulit.

operis excedat, nec vtiq; originem vrbis, quæ eſt caput totius orbis, ſilentio prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines fuere: quorum rex Saturnus tantæ iuſtitiæ fuiſſe traditur, vt neq; ſeruierit ſub illo quiſquam, neq; quicquam priuatæ rei habuerit; ſed omnia communia, & indiuiſa omnibus fuerint, veluti vnum cunctis patrimonium eſſet. Ob cuius exempli memoriam cautum eſt, vt Saturnalibus exæquato omnium iure paſsim in conuiuiis ſerui cum dominis recumbant. Itaque Italia regis nomine, Saturnia appellata eſt: & mons in quo habitabat, Saturnius; in quo nunc, veluti à Ioue pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitolium eſt. Poſt hunc tertio loco regnaſſe Faunum ferunt, ſub quo Euander ab Arcadiæ vrbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium venit: cui Faunus & agros & montē, quē ille poſtea palatiū appellauit, benigne aſsignauit. In huius radicibus templum Lycæo, quē Græci Pana, Romani Lupercum appellant, conſtituit: ipſum dei ſimnlacrū nudum caprina pelle amictum eſt, quo habitu nūc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit vxor nomine Fatua, quæ aſsidue diuino ſpiritu impleta, velut per furorem, futura præmonebat. Vnde adhuc qui inſpirari ſolent, fatuari dicuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore extincto Geryone, armenta victoriæ præmia per Italiam ducebat, ſtupro conceptus Latinus, procreatur. Quo tenente regnum Æneas ab Ilio, Troia à Græcis expugnata, in Italiam venit: ſtatimq; bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxiſſet, ad colloquium vocatus, tantam admirationem ſui Latino præbuit, vt & in ſocietatem regni reciperetur; & Lauinia in matrimonium ei data, gener aſciſceretur. Poſt hæc commune vtriuſq; bellum aduerſus Turnum Rutulorū regem, propter fraudatas Lauiniæ nuptias, fuit: in quo

& Tur-

& Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum AEneas iure victoriæ vtroq; populo potiretur, vrbem, ex nomine vxoris, Lauiniam condidit. Bellum deinde aduerſus Mezentium, regem Ethruſcorum, geſsit: in quo cum ipſe occidiſſet, in locum eius Aſcanius filius ſucceſſit: qui Lauinio relicto, longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit.

Et Mezentio Ethruſcorũ regi.

2 Poſt multos deinde vrbis huius reges, ad poſtremum Numitor & Amulius regno potiti ſunt. Sed Amulius cum ætate priorem Numitorem oppreſsiſſet, filiam eius Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni ſexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demerſit: addita iniuriæ ſpecie honoris, vt non damnata, ſed ſacerdos electa videretur. Igitur clauſa in luco Marti ſacro, duos pueros, incertum ſtupro, an ex Marte conceptos, enixa eſt. Quo cognito, Amulius multiplicato metu prouentu duorum, pueros exponi iubet, & puellam vinculis onerat, ex quorum iniuria deceſsit. Sed fortuna origini Romanæ proſpiciens, pueros lupæ alendos obtulit: quæ amiſsis catulis, diſtenta vbera exinanire cupiens, nutricem ſe infantibus præbuit; cum ſæpius ad paruulos veluti ad catulos reuerteretur, rem Fauſtulus paſtor animaduertit, ſubtractosq; feræ, inter greges pecorum agreſti vita nutriuit. Martios pueros fuiſſe, ſiue quod in luco Martis enixi ſunt, ſiue quod à lupa, quæ in tutela Martis eſt, nutriti, velut manifeſtis argumentis creditum. Nomina pueris, alteri Remo, alteri Romulo fuere. Adultis inter paſtores, de virtute quotidiana certamina & vires & pernicitatem auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum induſtriè frequenterq; ſummonerent, Remus ab iiſdem latronibus captus, veluti ipſe eſſet, quod in aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quaſi greges Numitoris

Numitor & Amulius reges.

Rhea, patre oppreſſo, ſacerdos electa.

Stuprata, vnde gemelli, Amulii iuſſu expoſiti.

Horum nutrix lupa.

Cur Martis pueri crediti ſint.

Remi & Romuli adoleſcentia.

Remus captus & auo in vltionem traditus, à quo cũ fratre agnoſcitur.

infeſtare ſolitus eſſet. Tunc à rege Numitori in vltionem traditur. Sed Numitor adoleſcentia iuuenis permotus, & in ſuſpicionem expoſiti nepotis adductus, cũ eum nunc lineamentorum filiæ ſimilitudo, nunc ætas expoſitionis temporibus congruens, anxium tenerent, repente Fauſtulus cum Romulo ſuperuenit: à quo cognita origine puerorum, facta conſpiratione, & adoleſcentes in vltionem maternæ necis, & Numitor in vindictam erepti regni armantur.

Inde cõſpiratio.

3 Occiſo Amulio, regnum Numitori reſtituitur, & vrbs Romana ab adoleſcentibus conditur. Tunc & ſenatus centum ſeniorum, qui patres dicti ſunt, conſtituitur; tunc & vicinis, connubia paſtorum dedignantibus, virgines Sabinæ rapiuntur; finitimiſque populis armis ſubiectis, primum Italiæ, & mox orbis imperium quæſitum. Per ea adhuc tempora reges haſtas pro diademate habebant, quas Græci ſceptra dixere. Nam & ab origine rerum, pro diis immortalibus veteres haſtas coluere: ob cuius religionis memoriam, adhuc deorum ſimulacris haſtæ adduntur. Tẽporibus Tarquinij regis, ex Aſia Phocenſiũ iuuentus, oſtio Tyberis inuecta, amicitiam cum Romanis iunxit: inde in vltimos Galliæ ſinus nauibus profecta, Maſſiliam inter Ligures, & feras gentes Gallorum condidit; magnaſq; res, ſiue dum armis ſe aduerſus Gallicam feritatem tuentur, ſiue dum vltro laceſſunt, à quibus fuerant ante laceſſiti, geſſerũt. Namq; Phocenſes exiguitate ac macie terræ coacti, ſtudioſius mare quã terras exercuere; piſcando, mercando; plerumq; etiam latrocinio maris (quod illis temporibus gloriæ habebatur) vitam tolerabant. Itaq; in vltimam Oceani oram procedere auſi, in ſinum Gallicum oſtio Rhodani amnis deuenere. Cuius loci amœnitate capti, reuerſi domum, referentes quæ viderant, plures ſolici-

Amulio occiſo Numitori regnum reſtituitur. Roma à fratribus conditur, ſenatus conſtituitur, Sabinæ raptæ, vicini ſubacti ſunt.

Phocenſes Tarquinii temporibus Maſſiliam condunt.

Res magnas gerunt.

Horum vita, mores, & coloniæ deducẽdę occaſio.

taue-

tauere. Duces claſsis Simos & Protis fuere. Itaq; regem Segobrigiorum, Nannum nomine, in cuius finibus vrbem condere geſtiebant, amicitiam petentes conueniunt. Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiæ erat: quam more gentis electo inter epulas genero, nuptum tradere illic parabat. Itaq; cum ad nuptias inuitati omnes proceſsiſſent, rogãtur etiam Græci hoſpites ad conuiuium. Introducta deinde virgo, cum iuberetur à patre aquam porrigere ei quem virum eligeret, tunc omiſsis omnibus ad Græcos conuerſa, aquam Proti porrigit; qui factus ex hoſpite gener, locum condendæ vrbis à ſocero accepit. Condita igitur Maſsilia eſt prope oſtia Rhodani amnis, in remoto ſinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis vrbis inuidentes, Græcos aſsiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulſando intantum enituerunt, vt victis hoſtibus in captiuis agris multas colonias conſtituerent.

Duces claſsis Phocenſium.

Horum vnus Protis maritus à virgine regia deligitur.

A quo condita Maſsilia, Liguribus inuidẽtibus, qui domantur.

4 *Ab his igitur Galli & vſu vitæ cultioris, depoſita & manſuefacta barbaria, & agrorum cultus, & vrbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis viuere, tunc & vitem putare, tunc oliuam ſerere conſueuerunt: adeoq; magnus & hominibus & rebus impoſitus eſt nitor, vt non Græcia in Galliam emigraſſe, ſed Gallia in Græciam translata videretur. Mortuo rege Nanno Sogobrigiorũ, a quo locus acceptus condendæ vrbis fuerat, cũ regno filius eius Comanus ſucceſsiſſet, affirmante regulo quodam, quandoq; Maſsiliam exitio finitimis populis futurã, opprimendamq; in ipſo ortu, ne mox validior ipſum obrueret, ſubnectit & illam fabulam: Canem aliquãdo partu grauidam locũ a paſtore precario petiſſe, in quo pareret: quo obtento, iterato petiſſe vt ſibi educare eodem in loco catulos liceret: ad poſtremum adultis catulis, fultam domeſtico præſidio, pro-*

Galli à Phocenſibus Maſsilienſibus ad cultiorem vitæ vſum deducti.

Nanno, Protis ſocero, mortuo, Comanus ſucceſſor ad bellum Maſsilienſibus inferendum inducitur.

proprietatem loci ſibi vindicaſſe. Non aliter Maſſilienſes, qui nunc inquilini videantur, quandoq; dominos regionum futuros. His incitatus rex, inſidias Maſſilienſibus extruit. Itaq; ſolemni Floraliorum die, multos fortes ac ſtrenuos viros hoſpitij iure in vrbē miſit: plures ſcirpiis latentes, frondibusq; ſupertectos induci vehiculis iubet, & ipſe cum exercitu in proximis montibus deliteſcit: vt quum nocte à prædictis apertæ portæ forent, tempeſtiue ad inſidias adeſſet; vrbemq; ſomno ac vino ſepultam armatis inuaderet. Sed has inſidias mulier quædam, regis cognata, prodidit, quæ adulterare cum Græco adoleſcente ſolita, in amplexu iuuenis miſerata formæ eius, inſidias aperuit, periculumq; declinare iubet. Ille rem ſtatim ad magiſtratus defert: atq; ita patefactis inſidiis, cuncti Ligures comprehenduntur, latenteſq; de ſcirpiis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, inſidianti regi inſidiæ tenduntur. Cæſa ſunt cum ipſo rege hoſtium ſeptem millia. Exinde Maſſilienſes feſtis diebus portas claudere, vigilias agere, ſtationem in muris obſeruare, peregrinos recognoſcere, curas habere, ac veluti bellum habeant, ſic vrbem pacis temporibus cuſtodire: adeo illic bene inſtituta non temporum neceſſitate, ſed recte faciendi conſuetudine ſeruantur.

Inſidias ſtruit.

Feſti dies idonei ad inſidias ſtruendas & ſtrages edendas.

Exigua momenta res maximas inuertunt.

Incidunt inſidiatores in pedicas quas aliis parauerunt.

Maſſilienſium prudens obſeruatio.

5 Poſt hæc magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis fuere bella: quæ res, & vrbis gloriam auxit, & virtutem Græcorum multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginienſium quoq; exercitus, cum bellum captis piſcatorum nauibus ortum eſſet, ſæpe fuderunt, pacemq; victis dederunt: cum Hiſpanis amicitiam iunxerunt; cum Romanis propè ab initio conditæ vrbis fœdus ſumma fide cuſtodierunt, auxiliiſq; in omnibus bellis induſtrie ſocios iuuerunt:

Bella cum Gallis, Liguribus, & Carthaginienſibus, gerunt: fœdus & amicitiam cum Romanis & Hiſpanis ineunt.

quæ

quæ res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hoſtibus præſtitit. Cum igitur Maſſilia fama rerum geſtarum, & abundantia opum, & virium gloria virente floreret, finitimi populi ad nomen Maſſilienſium delendum, veluti ad commune extinguendum incendium concurrunt. Dux conſenſu omnium Catumandus regulus eligitur: qui cum magno exercitu lectiſſimorum virorum vrbem hoſtium obſideret, per quietem ſpecie toruæ mulieris, quæ ſe deam dicebat, exterritus, vltro pacem cum Maſſilienſibus fecit: petitoq; vt intrare illi vrbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Mineruæ veniſſet, cōſpecto in porticibus ſimulacro deæ, quam per quietem viderat, repente exclamat, illam eſſe, quæ ſe nocte exterruiſſet; illam quæ recedere ab obſidione iuſſiſſet. Gratulatusq; Maſſiliēſibus, quod animaduerteret eos ad curam deorum immortalium pertinere, torque aureo donata dea, in perpetuum amicitiam cum Maſſilienſibus iunxit. Parta pace, & ſecuritate fundata, reuertentes à Delphis Maſſilienſium legati, quo miſſi munera Apollini tulerant, audierunt vrbem Romanam à Gallis captam, incenſamq;. Quam rem domi nuntiatam publico funere Maſſilienſes proſequuti ſunt: aurumq; & argentum publicum priuatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognouerant. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in ſenatu datus, & fœdus æquo iure percuſſum. In poſtremo libro, Trogus maiores ſuos à Vocontiis originem ducere, auum ſuum Trogum Pompeium, Sertoriano bello, ciuitatem à Cn. Pompeio percepiſſe dicit; patruum Mithridatico bello turmas equitum ſub eodem Pompeio duxiſſe; patrem quoq; ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarumq; & legationum, ſimul & anuli curā habuiſſe.

In Maſſilienſes finitimi populi armātur, Catumādo duce, qui viſione territus, amicitiā iungit cum Maſſilienſibus.

Maſſilienſes Romæ excidium publico funere proſequuntur & munificentiam ſuam Romanis teſtatum faciunt, priuilegiis poſtea remuneratam.

POM-

POMPEII TROGI EPITOMA HISTORIARVM

LIBER XLIV.

BREVIARIVM.

1 Hiſpaniæ nomen, ſitus, fertilitas, amnes, clauſtra, forma, ſalubritas.

2 Hiſpanorũ mores, primus dux Viriatus.

3 Equarum Luſitanicarum fabula. Gallecorũ origo, diuitiæ & miranda.

4 Habidis Galleciæ & finitimarum regionũ principis hiſtoria ſeu fabuloſa narratio: & prudens adminiſtratio. Geryonis, qui triplex fabulis dictus, regnum.

5 Carthaginienſium imperium. Præclari eorumdem duces violenta morte pereunt. Hiſpanos domat Cæſar Auguſtus.

Hiſpaniæ nomen.

HISPANIA ſicuti Europæ terminos claudit, ita & huius operis finis futura eſt. Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam, poſtea ab Hiſpano Hiſpaniam cognominauerunt. Hæc inter Africam & Galliam poſita Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor vtraq; terra, ita vtraq; fertilior. Nam neq; vt Africa violento ſole torretur, neq; vt Gallia aſsiduis ventis fatigatur; ſed media inter vtramq;, hinc temperato calore, inde felicibus & tempeſtiuis imbribus, in omnia frugum genera fecunda eſt, adeo vt non ipſis tantum incolis, verumetiã Italiæ, vrbiq; Romanæ cunctarum rerum abundantia ſufficiat. Hinc enim non frumenti tantũ magna copia eſt, verũ & vini, mellis, oleiq;; nec ferri ſolum materia præcipua eſt, ſed & equorum pernices greges; nec ſummæ tantum terræ laudãda bona, verum & abſtruſorũ metallo-

Situs.

Commoditas.

Fecunditas multiplex.

Amnes. Clauſtra. Forma. Salubritas.

tallorum felices diuitiæ: Iam lini, ſpartiq; vis ingẽs; minij certe nulla feracior terra. In hac curſus amnium nõ torrentes, rapidiq; vt noceant, ſed lenes, & vineis campiſq; irrigui, æſtuariiſq; Oceani affatim piſcoſi: Pleriq; etiam diuites auro, quod in paludibus vehunt. Vno tantum Pyrenæi montis dorſo adhæret Galliæ; reliquis partibus vndiq; in orbem mari cingitur. Forma terræ prope quadrata, niſi quod artantibus freti littoribus in Pyrenæum coit. Porro Pyrenæi montis ſpatium ſexcenta millia paſſuum efficit. Salubritas cœli per omnem Hiſpaniam æqualis, quia aëris ſpiritus, nulla paludium graui nebula inficitur: Huc accedunt & marinæ auræ, vndiq; verſus aſsidui flatus, quibus omnem prouinciam penetrantibus, euentilato terreſtri ſpiritu, præcipua hominibus ſanitas redditur.

Hiſpanorum mores. Sunt bellicoſi, patientes laboris & famis, ſilentii cultores, conſtantes in tormentis, veloces, irrequieti, armorum amantes, deliciarum aduerſarii.

2 Corpora hominum ad inediam, laboremq;; animi ad mortem parati. Dura omnibus & adſtricta parcimonia. Bellum quam otium malunt: ſi extraneus deeſt, domi hoſtem quærunt. Sæpe tormentis pro ſilentio rerum creditarum immortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura, quã vitæ. Celebratur etiã bello Punico ſerui illius patientia, qui vltus dominũ inter tormẽta riſu exultauit, ſerenaq; lætitia crudelitatẽ torquentiũ vicit. Velocitas genti pernix; inquies animus: plurimis militares equi, & arma, ſanguine ipſorũ cariora. Nullus in feſtos dies epularũ apparatus. Aqua calida lauari poſt ſecundũ bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta ſæculorum ſerie nullus illis dux magnus, præter Viriatũ, fuit: qui annis decem, Romanos varia victoria fatigauit, (adeo feris propiora, quã hominibus ingenia gerũt) quem ipſum non iudicio populi electum, ſed vt cauendi ſcientem, declinandorumque periculorum peritum, ſequuti ſunt. Cuius ea virtus continentiaq; fuit, vt cum

Viriatus, primus Hiſpanorum dux. Huius fortitudo & continentia.

Con-

Conſulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus geſtis non armorum, non veſtis cultum, non deniq; victum mutauerit; ſed in eo habitu, quo primum bellare cœpit, perſeuerauerit, vt quiuis gregarius miles ipſo imperatore opulentior videretur.

Cur Luſitanorum equæ vento fetus concipere creditæ ſint.

3 In Luſitanis iuxta fluuium Tagum, vento equas fetus concipere multi auctores prodidere: quæ fabulæ ex equarum fecunditate, & gregum multitudine natæ ſunt: qui tanti in Gallecia, & Luſitania, ac tam pernices viſuntur, vt non immerito vento ipſo concepti videantur.

Gallecorum origo.

Galleci autem Græcam ſibi originem aſſerũt. Siquidem poſt finem Troiani belli, Teucrum morte Aiacis fratris inuiſum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum Cyprum conceſſiſſe, atq; ibi vrbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidiſſe. Inde accepta opinione paternæ mortis, patriam repetiſſe. Sed quum ab Euryſace Aiacis filio, acceſſu prohiberetur, Hiſpaniæ littoribus appulſum, loca, vbi nunc eſt Carthago noua, occupaſſe, inde Galleciam tranſiſſe, & poſitis ſedibus genti nomen dediſſe.

Amphilochi Galleciæ portio.

Galleciæ autẽ portio, Amphilochi dicuntur. Regio cum æris ac plumbi vberrima, tum & minio, quod etiam vicino flumini nomẽ dedit.

Aurum in Gallecia.

Auro quoq; ditiſſima, adeo vt etiam aratro frequenter glebas aureas exſcindant. In huius gentis finibus ſacer mons eſt, quem ferro violari nefas habetur: ſed ſi quando fulgure terra proſciſſa eſt, quæ in his locis aſſidua res eſt, detectum aurum velut dei munus colligere permittitur.

Feminarum induſtria.

Feminæ res domeſticas, agrorumq; culturas adminiſtrant; ipſi armis, & rapinis ſeruiunt.

Ferri fodinæ & mira aquæ.

Præcipua his quidem ferri materia, ſed aqua ipſo ferro violentior: quippe temperamento eius, ferrum acrius redditur: nec vllum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluuio, aut Chalybe tinguatur.

Chalybes.

Vnde etiam Chalybes,

fluuij

fluuij huius finitimi appellati; ferroq; ceteris præſtare dicuntur.

4 Saltus vero Tarteſiorum, in quibus Titanas bellum aduerſus deos geſſiſſe proditur, incoluere Curetes: quorum rex vetuſtiſſimus Gargoris, mellis colligendi vſum primus inuenit. Huic cum ex filiæ ſtupro nepos proueniſſet, pudore flagitij variis generibus extingui paruulum voluit: ſed per omnes caſus fortuna quadam ſeruatus, ad poſtremum ad regnum tot periculorũ miſeratione peruenit. Primum omnium cum eum exponi iuſſiſſet, & poſt dies ad corpus expoſiti requirendum miſiſſet, inuentus eſt vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite anguſto, per quem armenta commeare conſueuerant, proiici iubet: crudelis prorſus qui proculcari nepotem, quam ſimplici morte interfici maluit. Ibi quoq; cum inuiolatus eſſet, nec alimentis egeret, canibus primo ieiunis, & multorum dierum abſtinentia cruciatis, mox etiam ſuibus obiecit. Itaq; cum non ſolum non noceretur, verumetiam quarundam vberibus aleretur, ad vltimum in Oceanum abiici iuſſit. Tum plane manifeſto quodam numine inter furentes æſtus, ac reciprocantes vndas, velut naue non fluctu veheretur, leni ſalo in littore exponitur: nec multo poſt cerua affuit, quæ vbera paruulo offerret. Inde deniq; conuerſatione nutricis eximia puero pernicitas fuit; interq; ceruorum greges diu montes ſaltusque, haud inferior velocitate peragrauit. Ad poſtremum laqueo captus, regi dono datus eſt. Tunc & lineamentorum ſimilitudine, & notis corporis, quæ inuſtæ paruulo fuerant, nepos agnitus. Admiratione deinde tot caſuum periculorumq;, ab eodem ſucceſſor regni deſtinatur. Nomen illi impoſitum Habidis: qui vt regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, vt non fruſtra deorum

Habidis Gallecix & vicinarum regionum regis hiſtoria, ſeu fabuloſa narratio; ex famæ vetuſtiſſimæ monumentis à Trogo & Iuſtino repetita.

Habidis prudens adminiſtratio.

maieſtate tot periculis ereptus videretur: quippe barbarum populum legibus iunxit; & boues primus aratro domari, frumentaq; ſulco quærere docuit; & ex agreſti cibo mitiore veſci, odio eorum quæ ipſe paſſus fuerat, homines coëgit. Huius caſus fabuloſi viderentur, niſi & Romanorum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Perſarum cane alitus proderetur. Ab hoc & miniſteria ſeruilia populo interdicta, & plebs in ſeptem vrbes diuiſa. Mortuo Habyde regnum per multa ſæcula à ſucceſſoribus eius retentum eſt. In alia parte Hiſpaniæ, & quæ ex inſulis conſtat, regnum penes Geryonem fuit. In hac tanta pabuli lætitia eſt, vt niſi abſtinentia interpellata ſagina fuerit, pecora rumpātur. Inde deniq; armenta Geryonis, quæ illis temporibus ſolæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, vt Herculem ex Aſia prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipſum non triplicis naturæ, vt fabulis proditur, fuiſſe ferunt; ſed tres fratres tantæ concordiæ extitiſſe, vt vno anĩmo omnes regi viderentur: nec bellum Herculi ſua ſponte intuliſſe; ſed cum armenta ſua rapi vidiſſent, amiſſa bello repetiſſe.

Iuſtini ad tacitum obiectum reſp.

Geryon aliã Hiſpaniæ partem regit.

Cur triplex fabulis dictus eſt.

5. *Poſt regna deinde Hiſpaniæ, primi Carthaginienſes imperium prouinciæ occupauere. Nam cum Gaditani à Tyro, vnde & Carthaginienſibus origo eſt, ſacra Herculis, per quietem iuſſi, in Hiſpaniam tranſtuliſſent, vrbemq; ibi condidiſſent, inuidentibus incrementis nouæ vrbis finitimis Hiſpaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello laceſſentibus, auxilium conſanguineis Carthaginienſes miſere. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab iniuria vindicauerunt, & maiorem partem prouinciæ imperio ſuo adiecerunt. Poſtea quoq; hortantibus primæ expeditionis auſpiciis, Hamilcarem imperatorem cum magna manu ad occupandam pro-*

Carthaginienſium imperium.

Gaditanis auxilium ferunt & fines ſuos extendunt.

Hamilcar in inſidias deductus occiditur.

uin-

uinciam miſere: qui magnis rebus geſtis, dum fortunam inconſultius ſequitur, in inſidias deductus, occiditur. In huius locum gener ipſius Haſdrubal mittitur: qui & ipſe à ſeruo Hiſpani cuiuſdam, vlciſcente domini iniuſtam necem, interfectus eſt. Maior vtroq; Annibal imperator, Hamilcaris filius ſuccedit. Siquidem vtriuſque res geſtas ſupergreſſus, vniuerſam Hiſpaniam domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per annos ſexdecim variis cladibus fatigauit: cum interea Romani miſſis in Hiſpaniam Scipionibus, primo Pœnos prouincia expulerunt. Poſtea cum ipſis Hiſpanis grauia bella geſſerunt: nec prius perdomita prouincia iugum Hiſpaniæ accipere potuerunt, quam Cæſar Auguſtus perdomito orbe, victricia ad eos arma tranſtulit, populumq; barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem vitæ vſum traductum, in formam prouinciæ redegit.

Haſdrubal à ſeruo interfectus.

Annibalis res geſtæ.

Hiſpanos domat Cæſar Auguſtus.

In tot rerum viciſſitudinibus breuiter à Iuſtino deſcriptis apparet vanitas rerum humanarum & Dei ſapientiſſima iuſtitia.

F I N I S.

PROLOGI HISTORIARVM PHILIPPICARVM POMPEII TROGI,

prioribus emendatiores.

FRANCISCO ROSÆO AMBIANO S.

RECTE iudicas, Franciſce, eum

Qui mores hominum multorum vidit, & vrbes,

ad iudicandum ſapientiorem, & ad agendum paratiorem fore. Vidiſſe autem non is ſolum putandus eſt, qui oculatus teſtis, regiones longinquas, & vltimas peragrauit; ſed & is qui & mores hominum, & regionum ſitus, & rerumpublicarum conuerſiones animo tenet. Sedentibus nobis, id præſtant hiſtoricorum libri. *Vnde enim,* vt eſt apud M. Tullium, *facilius quam ex annalium monumentis, aut bellica res, aut omnis Resp. diſciplina cognoſcitur?* Iraque, dum tu Italiæ, diſcendi & cognoſcendi cauſa, inhæres; & doctorum qui illic ſunt hominum, doctis colloquiis frueris: ego hiſtoricos Græcos & Latinos magnam partem percucurri. Hi mihi Iuſtinum emendanti, & quamplurimis locis cæcutienti, facem prætulerunt. Reliqui erant in Pompei hiſtorias prologi, Latine, arbitror, numquam editi: è quibus ſtercoris plus exhauſi, quam olim ex Augiæ cloacis, Hercules ipſe. Sed ita contaminata erant omnia, & fœde conſpurcata, vt ceteris hiſtoriis, tamquam auxiliaribus copiis, inter medios hoſtes deſtitutus, coactus tandem ſim, victus, manum dare. Tu nobis iſthic alterum Herculem quærito. Eos interim tibi, amiciſſime Franciſce, amicitiæ noſtræ teſtificandæ, lub. mer. do dico. Gozio & Puchotio multam à me ſalutem. Vale.

LIBER HISTORIARVM PHILIPPICARVM, ET TOTIVS MVNDI origines, & terræ ſitus.

PRIMO volumine continentur hæc, Imperium Aſſyriorum à Nino rege, vſque ad Sardanapalum. Poſt quem translatum eſt per Arbactum ad Medos, vſq; ad vltimum regem Aſtiagen. Is à nepote ſuo Cyro pulſus regno: & Perſæ regno potiti. Vt Crœſo Lydiæ regi bellum intulit Cyrus; victumque cepit. Hic in exceſſu dicti Æolicarum & Ionicarum vrbium ſitus; originesque Lydorum, & in Italia Tuſcorum. Poſt Cyrum, filius Cambyſes Ægyptum domuit. Repetitæ Ægypti origines vrbium. Extincto Cambyſe, Darius occiſis Magis regnum Perſicum accepit; captaque Babylone, bella Scythica molitus eſt.

PROLOGVS LIBRI II.

SEcundo volumine continentur hæc; Scythiæ & Ponti ſitus; originesque Scythiæ, vſque ad bellum quo eſt inde pulſus Darius: qui poſt hanc fugam Græciæ bellum intulit, per Datin & Tiſafernem, quod ſoli Athenienſes tenuere. Hic origines Athenarum repetitæ, & reges vſque ad Piſiſtrati tyrannidem, qua extincta vicere Perſas. Vt mortuo Dario filius Xerxes bellum Gręcię intulit: ac repetitæ origines Theſſaliæ: expulſoque Græcia Xerxe bellum ab Athenienſibus translatum in Aſiam, vſque ad Xerxis interitum.

PRO-

PROLOGVS LIB. III.

TErtio volumine continentur hæc. Vt mortuo Xerxe filius Artaxerxes, occiſo interfectore patris Artabano, bellum cum defectore Ægypti habuit: primoque dux eius Achæmenes victus eſt; iterum per Megabyzum Ægypto recepta. Vt Græcis cum rege pacificatis, bella inter ipſos orta ſint. Inde repetitæ Peloponnenſium origines: vt ab Herculis poſteris Dorico populo ſit occupata. Deinde bella Argolica & Meſſiania: coalitique Sicyoniæ & Corinthi tyranni. Bellum Thyreum: & quod Athenienſes primo cum Bœotis, dein cum Peloponneſiis geſſerũt.

PROLOGVS LIB. IV.

QVarto volumine continentur res Siculæ, ab vltima origine, vſque ad deletam Syracuſis Athenienſium claſſem.

PROLOGVS LIB. V.

QVinto volumine continentur hæc. Bellum inter Athenienſes & Lacedæmonios, quod Deceleicum vocatur, vſque ad captas Athenas. Vt expulſi ſunt Athenis triginta tyrãni. Bellum quod Lacedæmonii in Aſia cum Artaxerxe geſſerunt, propter Cyrum initum. Hinc repetitum in exceſſu Cyri cum fratre bellum; & Græcorum qui ſub eo militauerunt.

PROLOGVS LIB. VI.

SExto volumine continentur hæc. Bellum Lacedæmoniorum geſtum in Aſia cum Perſicis præfectis, ducibus belli Herculide & Ageſilao, vſque ad prœlium nauale factum Cnidi: quo victis illis, Athenienſes repetiere imperium. Dein bellum Corinthiacum, & bellum Bœotium, quo, Leuctris & Mantineæ victi Spartani, amiſere imperium. In Theſſalia deinde Iaſonis & poſt illum Alexandri Pheræi coalitum atque extinctum imperium. Tum ſociale bellum geſtum aduerſus Athenienſes Achæis & Rhodiis, & Byzãtiis. Tranſitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGVS LIB. VII.

SEptimo volumine continentur origines Macedonicæ, regesque à conditore gentis Carano, vſq; ad magnum Phi-

LIBER HISTORIARVM PHILIPPICARVM, ET TOTIVS MVNDI origines, & terræ ſitus.

PRimo volumine continentur hæc, Imperium Aſſyriorum à Nino rege, vſque ad Sardanapalum. Poſt quem translatum eſt per Arbactum ad Medos, vſq; ad vltimum regem Aſtiagen. Is à nepote ſuo Cyro pulſus regno: & Perſæ regno potiti. Vt Crœſo Lydiæ regi bellum intulit Cyrus; victumque cepit. Hic in exceſſu dicti Æolicarum & Ionicarum vrbium ſitus; originesque Lydorum, & in Italia Tuſcorum. Poſt Cyrum, filius Cambyſes Ægyptum domuit. Repetitæ Ægypti origines vrbium. Extincto Cambyſe, Darius occiſis Magis regnum Perſicum accepit; captaque Babylone, bella Scythica molitus eſt.

PROLOGVS LIBRI II.

SEcundo volumine continentur hæç; Scythiæ & Ponti ſitus; originesque Scythiæ, vſque ad bellum quo eſt inde pulſus Darius: qui poſt hanc fugam Græciæ bellum intulit, per Datin & Tiſafernem, quod ſoli Athenienſes tenuere. Hic origines Athenarum repetitæ, & reges vſque ad Piſiſtrati tyrannidem, qua extincta vicere Perſas. Vt, mortuo Dario filius Xerxes bellum Gręcię intulit: ac repetitæ origines Theſſaliæ: expulſoque Græcia Xerxe bellum ab Athenienſibus translatum in Aſiam, vſque ad Xerxis interitum.

PRO-

PROLOGVS LIB. III.

TErtio volumine continentur hæc. Vt mortuo Xerxe filius Artaxerxes, occiſo interfectore patris Artabano, bellum cum defectore Ægypti habuit: primoque dux eius Achæmenes victus eſt, iterum per Megabyzum Ægypto recepta. Vt Græcis cum rege pacificatis, bella inter ipſos orta ſint. Inde repetitæ Peloponnenſium origines: vt ab Herculis poſteris Dorico populo ſit occupata. Deinde bella Argolica & Meſſianiæ coalitique Sicyoniæ & Corinthi tyranni. Bellum Thyreum: & quod Athenienſes primo cum Bœotis, dein cum Peloponneſiis geſſerũt.

PROLOGVS LIB. IV.

QVarto volumine continentur res Siculæ, ab vltima origine, vſque ad deletam Syracuſis Athenienſium claſſem.

PROLOGVS LIB. V.

QVinto volumine continentur hæc. Bellum inter Athenienſes & Lacedæmonios, quod Deceleicum vocatur, vſque ad captas Athenas. Vt expulſi ſunt Athenis triginta tyrãni. Bellum quod Lacedæmonii in Aſia cum Artaxerxe geſſerunt, propter Cyrum initum. Hinc repetitum in exceſſu Cyri cum fratre bellum; & Græcorum qui ſub eo militauerunt.

PROLOGVS LIB. VI.

SExto volumine continentur hæc. Bellum Lacedæmoniorum geſtum in Aſia cum Perſicis præfectis, ducibus belli Herculide & Ageſilao, vſque ad prœlium nauale factum Cnidi: quo victis illis, Athenienſes repetiere imperium. Dein bellum Corinthiacum, & bellum Bœotium, quo, Leuctris & Mantineæ victi Spartani, amiſere imperium. In Theſſalia deinde Iaſonis & poſt illum Alexandri Pheræi coalitum atque extinctum imperium. Tum ſociale bellum geſtum aduerſus Athenienſes Achæis & Rhodiis, & Byzãtiis. Tranſitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGVS LIB. VII.

SEptimo volumine continentur origines Macedonicæ, regesque à conditore gentis Carano, vſq; ad magnum

Philippum : ipſius Philippi res geſtæ vſque ad captam vrbem Methonem. Additæ in exceſſu Illyriorum & Pæonum origines.

PROLOGVS LIB. VIII.

OCtauo volumine continentur res geſtę Philippi magni, poſt captam vrbem Methonem, à principio belli Phocenſis quod ſacrum vocant, vſque ad finem eius : interiectumque huic bellum quod Philippus cum Calchidoniis vrbibus geſſit, quarum clariſſimam deleuit Olynthon. Vt Illyrici reges ab eo victi ſunt; & Thracia atque Theſſalia ab eo ſubactæ : & rex Epiro datus Alexander, eiecto Aryba : & fruſtra Perinthos oppugnata.

PROLOGVS LIB. IX.

NOno volumine continentur hæc. Vt Philippus à Perintho ſummotus. Byzantii origines, à cuius obſidione ſummotus Philippus, Scythiæ bellum intulit. Repetitæ inde Scythicæ res, ab his temporibus, in quibus illa prius finierant, vſque ad Philippi bellum quod cum Athea, Scythiæ rege, geſſit. Vnde reuerſus, Græciæ bellum intulit : victorque Cheroneæ, cum bella Perſica moliretur, præmiſſa claſſe cum ducibus, à Pauſania occupatis anguſtiis, nuptiarum die occiſus eſt, priuſquam bella Perſica inchoaret. Repetitæ res inde Perſicæ à Dario notho cui ſucceſſit filius Artaxerxes cognomine Mnemon: qui poſt fratrem Cyrum victum, pulſaq; Cnido per Conona claſſe Lacedæmoniorum, bellum cum Euagora rege Cyprio geſſit: originesque Cypri repetitæ.

PROLOGVS LIB. X.

DEcimo volumine continentur Perſiæ res, vt Artaxerxes Mnemon pacificatus cum Euagora rege Cyprio, bellum Ægyptium in vrbe Ace compararit: ipſe in Caduſiis victor: defectores in Aſia purpuratos ſuos perſequutus, primum Dopanem præfectum Paphlagonum origo repetita: Dein præfectum Helleſponti Ariobarzanen: deinde in Syria præfectum Armeniæ Orontem, omnibusq; victis deceſſerit, filio ſucceſſore Ocho. Is deinde occiſis optimatibus Sidona cepit : Ægypto bellum ter intulit.

Vt

Vt poſt mortem Ochi regnarit Arſen: Deinde Darius, qui cum Alexandro Macedonum rege bello conflixit.

PROLOGVS LIB. XI.

VNdecimo volumine continentur res geſtæ Alexandri Magni, vſque ad interitum regis Perſarum Darii. Dictæque in exceſſu origines & reges Cariæ.

PROLOGVS LIB. XII.

DVodecimo volumine continentur Alexandri Magni bella Bactriana, & Indica, vſque ad interitum eius. Dictæque in exceſſu res à præfecto eius Antipatro in Græcia geſtæ, & ab Archidamo rege Lacedæmoniorum Moloſſoque Alexandro in Italia, Vbi eſt cum exercitu deletus. Additæ his origines Italicæ Apulorum, Samnitum, Sabinorum; & vt Zopyrion in Ponto cum exercitu periit.

PROLOGVS LIB. XIII.

TErtiodecimo volumine continentur hæc: vt mortuo Alexandro, optimates caſtrorum eius, prouinciarum imperia ſint partiti: vt veterani qui ab eodem lecti erant in colonias, moliti, relictis illis, in Gręciam redire, à Phithone ſint deleti. Bellum Lamiacum, quod Antipater in Græcia geſſit. Bellum quo Perdiccas regem Ariarathem occidit, & occiſus eſt. Bellum quo Eumenes Neoptolemum & Craterum occidit. Additæ in exceſſu origines regesque Cyrenarum.

PROLOGVS LIB. XIV.

QVartodecimo volumine continentur hæc: Bellum inter Antigonum & Eumenem geſtum: Quem vt Cappadocia expulit Antigonus, ſic Phrygia maiore Aridæum & Cliton: victus in Helleſponto nauali bello. Repetitum rurſus bellum ab Eumene per Argyraſpidas, quo victus ab Antigono, interiit. Vt in Macedonia Caſſander victo Polyperchonte, receptaque à defectore Munychia matrem Alexandri Olympiada Pydnæ obſeſſam interfecit.

PROLOGVS LIB. XV.

QVintodecimo volumine continentur hæc. Vt Demetrius Antiochi filius Galamæ victus eſt ab Ptolemęo.

Vt Caſſander in Macedonia filium Alexandri regis interfecit: ac alterum Polyperchontes. Vt Ptolemæum vicit claſſe Demetrius: idemque ab obſidione Rhodi ſummotus eſt. Repetita in exceſſu origo Rhodiorum: vnde digreſſus Demetrius liberauit à Caſſandro Græciam. Dein pater eius Antigonus bellum cum Lyſimacho & Seleuco habuit. Repetitæ Seleuci res, & regis Indiæ Sandrocotti. Vt victus bello Antigonus interiit; reliquiæque imperii ſunt à filio collectæ.

PROLOGVS LIB. XVI.

SExtodecimo volumine continentur hæc. Vt mortuo Caſſandro, ortiſque inter filios eius certaminibus, Demetrius adiutor alteri adhibitus, occiſo eo, Macedoniæ regnũ tenuit: quo mox, victus à Pyrrho Epiri rege, translatis in Aſiã bellis, captus à Seleuco deceſſit. Ptolemæus nuncupato ſucceſſore filio Philadelpho deceſſit. Vt Lyſimachus in Ponto captus ac miſſus à Dromichete, rurſus in Aſia ciuitates quæ ſub Demetrio fuerant, & in Ponto Heracleam occuparit. Repetitæ inde Bithyniæ & Heracleoticæ origines; tyrannique Heracleæ Clearchus & Satyrus & Dionyſius, quorum filiis interfectis Lyſimachus occupauit vrbem.

PROLOGVS LIB. XVII.

SEptimodecimo volumine continentur hæc. Vt Lyſimachus occiſo filio Agathocle, per nouercam Arſinoen, bellum cum rege Seleuco habuit, quo victus interiit: vltimumque certamen commilitonum Alexandri fuit. Vt Seleucus amiſſis in Cappadocia cum Diodoro copiis, interfectus eſt ab Ptolemæo fratre Arſinoes vxoris Lyſimachi, in cuius vicem Ptolemæus cognomine Ceraunus, creatus ab exercitu rex, Macedoniã occupauit: bella cum Antiocho & Pyrrho compoſuit, datis Pyrrho auxiliis quibus iret contra Romanos, defenſum Tarentum. Inde repetitæ origines regum Epiroticorum, vſque ad Pyrrhum: ipſiusque Pyrrhi res geſtæ, priuſquam in Italiam traiecit.

PROLOGVS LIB. XVIII.

OCtauodecimo volumine, continentur res à Pyrrho Epirota in Italia geſtæ contra Romanos; poſtque id bellum

bellum, tranſitus eius in Siciliam aduerſus Carthaginienſes. Inde origines Phœnicum, & Sidonis, & Tyri Carthaginienſiumque res geſtæ in exceſſu dictæ.

PROLOGVS LIB. XIX.

VNdeuiceſimo volumine continentur res Carthaginienſium in Africa per numerum multorum annorum geſtæ: vt in Siciliam cum Selinuntem, Agrigentum, Camerinam & Gelam ceperunt: quo bello Dionyſius Syracuſanus, Siciliæ regnum occupauit. Bellum quod cum eo Pœni per Imilconem geſſere, quo obſidione Syracuſarum exercitum & claſſem amiſerunt.

PROLOGVS LIB. XX.

VIceſimo volumine continentur res geſtæ Dionyſii Siculi patris, Vt pulſis Pœnis Italica bella ſit molitus, Inde repetitę origines Venetorum & Græcorum, & Gallorum qui Italiam incolunt. Deductiſque Dionyſii rebus ad interitum eius, dictæ quas Hanno magnus in Africa geſſit.

PROLOGVS LIB. XXI.

VNo & viceſimo volumine continentur hæc. Vt in Sicilia Dionyſius filius à patre amiſſo tractarit imperium. Vt per Dionem eiectus bellum cum Siculis geſſit: donec amiſſis liberis & fratribus Corinthum ſeceſſit. Vt à Timoleonte Carthaginienſium bello ſit liberata Sicilia: mortuoque Piſiſtrato iterum facta ſeditione arceſſiti ad bellum Carthaginienſes obſederunt Syracuſas: quo bello Agathocles nactus imperium eſt.

PROLOGVS LIB. XXII.

SEcundo & viceſimo volumine continentur hæc. Res geſtæ Agathoclis: vt à Pœnis nactus imperium, bellum cum ipſis geſſit: primum in Sicilia, dehinc victus, traiecit in Africam; vbi poſſeſſa prouincia Aphellam regem Cyrenarum interfecit. Vt rurſus in Siciliam reuerſus, occupata totius inſulæ dominatione, cum reuertiſſet in Africam, amiſſis copiis, ſolus inde profugit in Siciliam: belloque ibi repetito, cum Pœnis pacem compoſuit, & diſſidentes a ſe Siculos ſubiecit,

PROLOGVS LIB. XXIII.

TErtio & viceſimo volum. continētur hęc. Vt Agathocles domita Sicilia, bellū in Italia Bruttiis intulerit. Repe-

Repetitæ inde Bruttiorum origines. omnibus ſubactis, rex, ſeditione filii exhæredati ac nepotis oppreſſus, interiit. Inter peregrinos deinde milites eius & Siculos bellum motum: quæ cauſa Pyrrhum regem Epiri in Siciliam adduxit: bellaque Pyrrhus cum Pœnis & Mamertinis ibi geſſit. Et à Sicilia reuerſus in Italiam, victus prœlio à Romanis reuertit in Epirum.

PROLOGVS LIB. XXIV.

QVarto & viceſimo volumine cõtinetur bellum quod inter Antigonum, & Antiochum Seleuci filium in Aſia geſtum eſt. Bellum quod Ptolemæus Ceraunus in Macedonia cum Monio Illyrio & Ptolemæo Lyſimachi filio habuit: vtque Arſinoen ſororem ſuam imperio Macedonicarum vrbium exuit. Ipſe, cum Belgio Gallorum duce congreſſus, interiit. Repetitæ inde Gallorum origines, qui Illyricum occupauerant; atque vt ingreſſi Græciam, Brenno duce, Delphis victi deletique ſint.

PROLOGVS LIB. XXV.

QVinto & viceſimo volumine continentur hæc. Vt Antigonus Gallos deleuit: deinde cum Apollodoro Caſſandreæ tyranno bellum habuit. Vt Galli tranſierint in Aſiam, bellumque cum rege Antigono & Bithynio geſſerunt: quas regiones occuparunt. Vt Pyrrhus ex Italia reuerſus, regno Macedonię Antigonum exuerit; Lacedæmoniam obſederit; Argis interierit; filiusque eius Alexander cum Illyricis & aliis bellum habuerit.

PROLOGVS LIB. XXVI.

SExto & viceſimo volumine continentur hæc. Quibus in vrbibus Græciæ dominationem Antigonus Gonatas conſtituerit: Vt defectores Gallos Megaris deleuit: regemque Lacedæmoniorum Aream Corinthi interfecit. Dehinc cum fratris ſui Crateri filio Alexandro, bellum habuerit. Vt princeps Achaiæ Aratus Sicyonem & Corinthum & Megaram occuparit. Vt in Syria rex Antiochus, cognomine Soter, altero filio occiſo, altero rege nuncupato Antiocho, deceſſerit. Vt in Aſia filius Ptolemæi regis ſocio Timarcho deſciuerit à patre. Vt frater Antigoni Demetrius, occupato Cyrenis regno, interiit,

Vt

Vt mortuo rege Antigono, filius eius Seleucus Gallinicus regnum accepetit.

PROLOGVS LIB. XXVII.

SEptimo & viceſimo volumine continentur hęc. Seleuci bellum in Syria aduerſus Ptolemæum. Item in Aſia aduerſus fratrem ſuum Hietacem: quo bello Anguræ victus eſt à Gallis. Vtque Galli Pergamo victi ab Attalo Lambitunum occiderint. Vt Ptolemæus eum denuo captum interfecerit: & Antigonum prœlio nauali vicerit. Deinde à Gallinico fuſus, in Meſopotamia Antiochus inſidiantem ſibi effugit Artamenem. Vt poſtea amiſſo regno, equo præcipitatus Seleucus, deceſſerit, maioréq; filiorum eius Epacorios occiderit.

PROLOGVS LIB. XXVIII.

OCtauo & viceſimo volumine continentur hæc. Vt mortuo rege Epiri Alexandro, Laudamiam Epirotæ occiderint. Dictique in exceſſu Baſtarnici motus. Vt ex Macedonia Demetrius ſit à Dardanis fuſus, quo mortuo tutelam filii eius Philippi ſuſcepit Antigonus, qui Theſſaliam, Mæſiam, Cariam ſubiecit: & adiutis Achæis contra regem Spartanum Cleomenem, cœpit Lacedæmona: amiſſoque regno Cleomenes Spartanus confugit Alexandriam, atque ibi interiit. Dictum in exceſſu bellum Illyricum, quod Romani geſſere cum Teuta.

PROLOGVS LIB. XXIX.

VNdetriceſimo volumine continentur hæc: res geſtæ Philippi regis aduerſus Dardanos & Ætolos. Repetitæque inde Creticæ origines: Poſt cuius inſulæ ſocietatem, Philippus cum Illyriis & Dardanis & rurſus Ætolis bello congreſſus eſt: adiuuantibus Ætolos Romanis: Quo finito intulit Ætolis bellum.

PROLOGVS LIB. XXX.

TRiceſimo volumine continentur hæc. Vt mortuo Ptolemæo Vtruphonæ, filius eius Philopator Antiochum regem vicit. Vtque amore Agathocleæ correptus deceſſit, relicto filio pupillo: in quem cum Philippo rege Macedonum conſenſit Antiochus. Philippi deinde geſta in A-

in Aſia, cum mouiſſet Ætola bella. A quibus reuerſus bellum habuit cum ducibus Romanis Sulpicio & Flaminino, à quibus victus, pax. Tranſitus deinde ad res Antiochi, qui poſt regnum acceptum perſequutus defectores in Media Molonem, in Aſia Maccheum, quem obſedit Sardibus; pacata ſuperiore Aſia Bactris tenus, in Romana bella deſcendit.

PROLOGVS LIB. XXXI.

VNo & triceſimo volumine, continetur bellum, quod cum Lacedæmonio Nabide Titus Flamininus & Philopœmen dux Achæorum geſſit. Item bellum quod cum Antiocho in Achaia per Acilium conſulem & in Aſia per Scipionem geſtum eſt. Denique Annibalis ad regem ab Carthagine fuga. Bellum cum Ætolis geſtum per eundem Acilium, qui Antiochum Græcia expulerat.

PROLOGVS LIB. XXXII.

SEcundo & triceſimo volumine continentur hæc. Defectio ab Achæis Lacedæmoniorum & Meſſeniorum, qua Philopœmen interiit. Romanorum in Aſia, duce Manlio, aduerſum Gallos bellum. Regis Philippi, propter ablatas ſibi ciuitates, alienatus in Romanos animus; & ob hoc alter filiorum Demetrius occiſus: Concitatiq; ab eo Baſternæ, tranſire conati in Italiam. Inde in exceſſu dictæ res Illyricæ: vt Galli qui occuparant Illyricum rurſus redierunt in Galliam, origineſque Pannoniorum, & incrementa Daciorum, per Ruboboſten regem. In Aſia bellum à rege Eumene geſtum aduerſus Gallum Ortiagontem, Pharnacem Ponticum, & Pruſiam, adiuuante Pruſiam Annibale Pœno. Res geſtæ Annibalis poſt victũ Antiochum, & mors: mortuo Seleuco filio magni Antiochi ſucceſſit regno frater Antiochus.

PROLOGVS LIB. XXXIII.

TErtio & triceſimo volumine continentur hæc. Vt cũ Perſeo Philippi filio rege Macedonum Romani bellum geſſerint: quo capto deleta eſt Epiros: Ætolicæ ciuitates ab vnitate corporis deductæ, inter Achæos & Lacedæmonios certamine orto. Bellum rurſum in Macedonia geſtum à Romanis cum Pſeudophilippo.

PRO-

PROLOGVS LIB. XXXIV.

QVarto & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum Achaicum quòd Romani per Marcellum & Mummium geſſere: quo diruta eſt Corinthus. Bellum regis Eumenis cum Gallogræcis, & in Piſidia cum Selgenſibus. Res quas geſſit Syriæ rex Antiochus, & rex Ægypti Ptolemæus Epiphanes. Repetitæ inde origines regum Cappadocum. Vt mortuo Ptolemæo, relicti ab eo filii duo Philometor & Euergetes, primum cum Antiocho habuere bellum, quod per Romanos finitum eſt, deinde inter ſe, quo maior eſt expulſus: reſtitutoq;, Romani inter fratres regna diuiſerunt. Vt mortuo rege Syriæ Antiocho Demetrius, cognomine Soter, qui Romæ fuerat obſes, clam fugit; occupataque Syria bellum cum Timarcho Medorum rege habuit, & Ariarathe rege Cappadocum. Vt habita inter Ariarathen & Orophernem regni certamina. Vt mortuo rege Aſię Eumene, ſuffectus Attalus bellum cum Selgēſibus habuit, & cū rege Pruſia.

PROLOGVS LIB. XXXV.

QVinto & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum Viraticum inter Cretas & Rhodios: ſeditio Gnidiorum aduerſus Cerinenſes. Aduerſus Demetrium Sotera ſubornatus eſt Alexander, tamquam genitus Epiphane Antiocho: quo bello victus Demetrius, inuiſum ſtultitia Alexandrum bello vicit, adiuuante Ptolemæo Philometore, qui eo bello interiit. Vt deinde orta Demetrio bella ſint cum Diotoro Tryphone: expulſusque à Tryphone regno Syriæ Demetrius. Repetit inde ſuperioris Aſiæ motus, factos per Aretheum & Arſacen Parthum.

PROLOGVS LIB. XXXVI.

SExto & tricesimo volumine continentur hæc. Vt Trypho pulſus Syria Demetrio, captoq; à Parthis, bellum geſſit cum fratre eius Antiocho cognomine Sidete. Vt Antiochus interfecto Hyrcano, Iudæos ſubegit. Repetita inde in exceſſu origo Iudæorum. Vt rex Aſiæ Attalus Cenoſtracas ſubegit: ſucceſſoremque imperii Attalum Philometora reliquit. Mortuo deniq; Philometore Ariſtonicus regno Aſiæ occupato, bellum cum Romanis geſſit, quo captus eſt.

PRO-

Prologvs Lib. XXXVII.

SEptimo & triceſimo volumine continentur hæc. Repetitis regum Ponticorum originibus, vt vltimum in Mithridatem Eupatora ſeries imperii deducta ſit: Atque vt ingreſſus ille regnum, ſubegit Pontum & Paphlagoniam, priuſquam in bella Romana deſcendit. Dictæque in exceſſu regum Boſphoranorum & Colchorum origines, & res geſtæ.

Prologvs Lib. XXXVIII.

OCtauo & triceſimo volumine continentur hæc. Vt Mithridates Eupator occiſo Ariarathe, Cappadociam occuparit; victoque Nicomede & Malthino Bithyniam. Vt mortuo Ptolemæo Philometore, frater eius Phoſcon, accepto regno Ægypti ſeditione populi, deinde bellum cum vxore ſua Cleopatra & cum rege Syriæ Demetrio habuit. Inde repetitum vt Demetrius captus ſit à Parthis, [bellumque] intulerit, quo cum exercitu ſuo deletus eſt.

Prologvs Lib. XXXIX.

NOno & triceſimo volumine continentur hæc. Vt extincto à Parthis Antiocho Sedete, frater eius Demetrius dimiſſus regnum Syriæ recepit: ſubornatoque in bellum aduerſus eum Alexãdro Zabineo interiit: filiusq; Antiochus Gryppos, victo Zabineo regnum occupauit. Dehinc cum fratre ſuo Antiocho Cyziceno, bellum in Syria Ciliciaque geſſit. Vt Alexandria, mortuo rege Ptolemæo Phyſcone, filius eius Ptolemæus Lathyros, accepto regno expulſus eſt a matre Cyprum; & in Syria bello petitus ab eadem, ſuffecto in locum eius Alexandro, donec occiſa per Alexandrũ matre recepit Ægypti regnum. Vt poſt Lathyrum filius Alexandri regnarit, expulſoque eo ſuffectus ſit Ptolemæus Nothus. Vt Syriam Iudæi & Arabes terreſtribus latrociniis infeſtarint. Mari Cilices piraticum bellum mouerunt, quod in Cilicia Romani per Antonium geſſerunt. Vt in Syria Eracleo poſt mortem regis occuparit imperium.

Pro-

PROLOGVS LIB. XL.

QVadrageſimo volumine continentur hæc. Vt mortuo Cypro rege, Cizycenus cum filiis eius bello congreſſus, interiit. Hi deinde à filio Cizyceni Euſebe extinctaque regali Antiochorum domo, Tigranes Armenius Syriam occupauit. Cui mox victo, Romani abſtulere eam. Vt Alexandriam poſt interitum Ptolemæi Lathiri ſubſtituti ſint eius filii: alteri data Cypros, cui poſt Claudii rogationem Romani abſtulerunt eam; alter ſeditione flagitatus Alexandria Romam profugit: belloque per Gabinium geſto recepit imperium; quo mortuo ſucceſſit filius, qui cum ſorore Cleopatra certamine inſumpto, & Pompeium magnum interfecit, & bellum cum Cæſare Alexandri geſſit. Vt ſucceſſit eius ſoror regno Cleopatra, quæ inligato in amorem ſuum M. Antonio, belli Actiaci fine extinxit regnum Ptolemæicorum.

PROLOGVS LIB. XLI.

VNo & quadrageſimo volumine continenrur res Parthicæ & Bactrianæ. In Parthicis, vt eſt conſtitutum imperium, per Arſacen regem. Succeſſores deinde eius Artabanus, & Tigranes cognomine Deus; à quo ſubacta eſt Media & Meſopotamia. Dictusque in exceſſu Arabiæ ſitus. In Bactrianis autem rebus, vt à Diodoto rege conſtitutum eſt: deinde quo repugnante Scythicæ gentes Sarancæ & Arani Bactra occupauere & Socdianos. Indicæ quoque res additæ, geſtæ per Apollodotum & Menandrum reges eorum.

PROLOGVS LIB. XLII.

SEcundo & quadrageſimo volumine continentur Parthicæ res. Vt præfectus Parthis Phrahates bellum intulit in Babylonios & à Græcis cæſus eſt: vt Phrahati ſucceſſit rex Mithridates cognomine Magnus, qui Armenis bellum intulit. Inde repetitæ origines Armeniorum, & ſitus. Vt varia complurium regum in Parthis ſucceſſione, imperium accepit Orodes, qui Craſſum deleuit: & Syriam per filium Pacorum occupauit. Illi ſucceſſit Phrahates, qui & cum Antonio bellum habuit, & cum Tiridate. Additæ res Scythicæ. Reges Thoclarorum Aſiani, interitusque Sarducarum.

PROLOGVS LIB. XLIII.

TErtio & quadrageſimo volumine continentur origines [priſcorum] Latinorum, ſitus vrbis Romæ, & res vſque ad Priſcum Tarquinium. Origines [deinde] Liguriæ, & Maſſilienſium res geſtæ.

PROLOGVS LIB. XLIV.

QVarto & quadrageſimo volumine continentur res Hiſpanicæ & Punicæ.

FINIS.

INDEX EORVM QVÆ HOC LIBRO CONTINENTVR.

Prior numerus paginam, alter lineam indicat.

ABdalonimus rex Sidoniæ conſtituitur. 113. 15
Abderitæ fugati à ranis & muribus. 152. 20
Aborigines 296. 3
Abrogatus mos immolandorum hominum 177. 5
Abydus 34. 32
Acarnanes, ſoli Græcis non miſerunt auxilia contra Troianos 223. 5
Achæi cum Nabide belligerantur 237. 7
Achæorum inter ſe conſpiratio, fides, potentia 251. 4
Acilio decretum bellum contra Antiochum 240. 9
Adriaticum mare unde dicatur 179. 31
Adulteria grauiſſime apud Parthos punita 285. 27
Æacidas rex Moloſ. 149. 33
Æacidarum maxima pars intra trigeſimum annum mortua 133. 2
Æacidarum origo ab Hercule 107. 29
Ægeades unde dicti 79. 25
Ægeus pater Theſei rex Athenienſium. 26. 14.
Ægyptus magna impenſa regum munita 20. 8
Ægyptii ſuperſtitioſi 11. 27
Ægypti feracitas 19. 10
Ægypti commoditates, quod ad temperiem aëris pertinet ibid.
Æmilius Perſeum vincit 249. 3 & 32.
Æmilius leges Macedonibus dedit 250. 9
Æneas venit in Italiam 296. 26
Æneas pugnans contra Mezentium occubuit 297. 3
Æolides inſula 51. 33
Ætnæ montis incendium ib. 19
Ætoli libertatem amiſerunt 243. 25
Afri Carthaginenſibus ſtipendium remittunt 177. 17
Africani egregia vox 241. 10
Africani moderatio in recipiendo filio 241. 19
Agathocles bis exul 190. 23
Agathocles Siciliæ tyrannus ex humili genere factus 189. 29
Agathocles nauibus incenſis ſpem fugæ ſuſtulit 197. 2
Agathocles moritur 200. 9
Ageſilaus claudus altero pede 71. 13
Agis rex Lacedæmoniorum 120. 20

Alcibiades ſponte Elidem in exilium proficiſcitur. 57.32
Alcibiadis forma, mores 58.33
Alcibiades dux ad reatum vocatus 54.8
Alcibiades vxorem Agidis cognouerat 58.29
Alcibiades denuo in exilium proficiſcitur 62.4
Alcibiades ab exilio reuocatus 60.1
Alexander ab Athenienſibus duces & oratores petit 108.6
Alexander Perſis iugum ſeruitutis impoſuit 117.6
Alexander Statyram filiam Darii regis in matrimoniũ recepit 129.30
Alexander adorari voluit vt Deus 114.22. 136.9
Alexander Iouis Hammonis ſe filium mentitur 114.5
Alexander 23. annos natus moritur 134.1
Alexander in omnibus patre maior 98.18
Alexander auctor paterna cædis 96.33
Alexander inedia mori decreuerat 125.30
Alexander vinoſus & iracundus 98.24
Alexander vulneratur 129.1
Alexander in luxuriam lapſus 132.26
Alexander rex Cydno flumine morbum contraxit. 111.16
Alexandri corpus ad Hammonem delatum 138.32
Alexander rex Epiri occiditur 121.27
Alexander rex Epiri Antigonum regno exuit 217.12
Alexandria ab Alexandro ſuper Tanaim extructa 124.22
Alexandria in Ægypto condita ab Alexandro 114.26
Amazones durauerunt vſq; ad ætatem Alexãdri Magni 24.16
Amazones vnde dictæ 22.32
Amazones omnes intereunt 24.19
Amazones generatas ſe Marte dicunt 23.3
Amazonum origo 24.2
Amphictyon rex Athenienſium 26.4
Anaxarchus philoſophus in comitatu Alexandri 131.30
Anaxilai iuſtitia 52.27
Andragoras 123.22
Annibal veneno ſumpto interiit 247.31
Annibal dux immaturæ adhuc ætatis 227.9
Annibal ad Antiochum confugit 236.25
Annibal 16. annos immoratus Italiæ 268.9
Annibal per ſerpentes victoriam procurauit 247.23
Annibalis parcimonia, continentia 248.5
Annibalis factum ad abolendam inuidiam nimiarum diuitiarum 247.15
Antigonus occiditur à Sandrocotto 156.18
Antigonus proiecit à ſe diadema 224.30
Antigoni bellum cum Perdicca 141.32
Antiochus victus & exul occiditur 221.19
Antiochus victus à Romanis 244.24
Antiochus inuiſus Annibali 236.24
Antiochus donat Africano filium 241.8
Antiochia condita à Seleuco 155.20
Antipater Theſſalonicen matrem occidit 157.24
Antonius bellum Parthis infert 285.12
Aphellas rex Cyrenarum 195.14
Apollo vltus ſe contra Brennum 209.32

Apolo-

Apologus de cane 299. 30
Appius Claudius turbauit pacem cum Pyrrho 169. 15
Apum, & mellis, & coaguli vſum Ariſtaus primus inuenit 143. 25
Aquila in auſpiciu quid ſignificet 201. 30
Aratio inuenta ab Athenienſibus 25. 30
Arbactus prapoſitus Medis 5. 25
Arbactus rex 6. 7
Archidamus dux Lacedamoniorum vulneratur 75. 5
Argonauta 246. 23
Argonautarum nauigatio ibid.
Argyraſpides victi ab Antigono 147. 9
Argyraſpides Alexandri 146. 22
Ariarathes 141. 17. 254. 4. 264. 28
Aridaus filius Philippi rex Macedonum 98. 3. 137. 30
Ariſtides 37. 18
Ariſtotimus tyrannus 215. 27
Ariſtonicus vincitur à Perpenna Conſule 260. 4
Ariſtoteles Alexandri praceptor 134. 20
Armenia magnitudo atq; deſcriptio 290. 30
Armenius Iaſonis comes ibid. 33
Arpos vrbs à Diomede condita 1 9. 32
Aſcanius patri Ænea ſucceſſit 297. 5
Arſaces omnes reges Parthorum dicti 287. 26
Arſacides in victum Demetrium clemens 274. 6
Arſinoë in exilium abit 205. 6
Artabanus Xerxem occidit: qui & ab Artaxerxe occiſus 41. 28. 42. 13
Artaxerxes 115. *filios habuit* 100. 31
Artemiſia regina 34. 11
Artybas Epirotis leges conſcripſit 166. 12
Aſia cauſa multorum bellorum 220. 28
Aſia redacta in poteſtatem populi Romani 260. 11
Aſia fertilitas 271. 29
Aſſyrii qui poſtea Syri dicti ſunt, quãdiu tenuerint imperiũ 5. 20
Aſtyages ex rege fit prafectus Hyrcanorum 9. 9
Aſtyages rex 6. 11
Athena oculus Gracia 64. 1
Athena patria communis eloquentia 65. 7
Athenienſes bellum cum Antipatro gerunt 140. 22
Athenienſes ab omnibus odio habiti 58. 2
Athenienſes vini, olei, lanificij vſum docuerunt 25. 29
Athenienſes & Megarenſes de Salamina contendunt maximis cladibus 27. 9
Athenienſium ſimultas cum Dorienſibus 86. 19
Atheas rex Scytharum 93. 1
Athis Cranai filia Athenis nomen dedit 26. 3
Attalus mortuus morbo quem ex ſole contraxit 259. 25
Attali parricidia & varia ſtudia ibid. 8
Aurum omnium malarum rerum materia 41. 11
Aurum Tholoſanum vnde in prouerbium abierit 246 13.
Auri contemptus apud Parthos 285. 25
Auri & argenti contemptus apud Scythas 20. 29

B

Babylon condita à Semiramide 5. 5
Bactriani libertatem & omnia amittunt 288. 12
Barcem vrbem Alexander condidit 129. 23
Battus 143. 12
Belgius dux Gallorum 206, 11
Bergamum à Gallis conditum 183 26

Beronice ſtuprum vlta 218.11
Beronice dolo trucidata ib. 32
Beſſus ab. Alexandro datur fratri Darij excruciandus 124.12
Bilbili fluuio tingunt Hiſpani ferrum 304.32
Bomilcar Pœnus cruci ſuffixus 195.30
Brennus inuaſit Delphicum templum 207.24
Brennus infeliciter pugnans contra Delphos, vitam pugione finiuit 210.3
Brennus dux Gallorum 207.10
Brixia à Gallis condita 183.26
Brunduſium Ætoli condiderunt 121.10
Bruttij deleuerunt Alexandrum regem Epiri 198.32
Bruttij vnde dicti ib. 27
Bucephala vrbs ab Alexandro condita 127.24
Byrſa 173.2
Byſantium à quo conditum 92.18

C

CÆpio Rom. conſul aurum Tholoſanũ abſtulit 246.14
Calliſthenes philoſophus miſerabili ſupplicio ab Alexandro affectus 154.5
Calliſthenes philoſophus in exercitu Alexandri fuit 126.2
Calliſthenes interfectus, quod adorare Alexandrum noluit ib.10. 154.5
Cambyſes ex obſcura gente natus 6.18
Cambyſes Apis templum dirui iubet 11.20
Cambyſis exercitus apud templum Ammonis deletus 11.28
Candaules rex Lydorum 10.13
Cappadoces victi à Perdicca res ſuas cum ædificiis incenderunt 141.20
Captiuitatis ius 53.14
Caput bubulum inuentum in fundamento Carthaginis 173.11
Caranus capris ducibus Ædeſſam occupat 79.18
Caranus primus Macedoniæ rex ibid.23
Cariades 53.27
Carthago ante Romam conſtata lxxii. an. 174.6
Carthaginienſes homines ſacrificabant ibid.10
Carthaginienſes ſuis, litteris Græcis interdicunt 184.5
Carthaginienſes cum Siculis belligerantur 53.2
Caſſander Herculem cum matre Barſine Barſine occidi iubet 152.27
Caſſandri domus penitus deleta 159.9
Caſſandrea vrbs 204.19
Caſtor & Pollux Locrenſibus adſunt 181.4.& 29
Catinienſes 53.27
Cecrops rex Athenienſium biformis 25.33.& 26.1
Ceraunos filius Clearchi 162.25
Cereris ſacra initiorum 57.29
Charybdis 52.3
Chreſtus 269.31
Chion & Leonides in Clearchum conſpirant 162.28
Chodio 204.6
Cimon vicit Xerxem nauali & terreſtri pugna 37.30
Cimonis pietas erga patrem Miltiadem ib.26
Cirraus campus Apollinis 203.6
Ciuile bellum inter Cæſarem & Pompeium 292.31
Ciuitas in ciuibus, nõ mœnibus 33.25
Clearchus exul Heracliẽſium 160.32
Clearchi ſæuitia in Heraclienſes 161.2
Cleomenes Spartanus ſponte exulat 225.32
Cleopatra filia Philippi Alexandro regi Epiri nubit 96.11
Cleoſis regina, concubitu Alexandri reda-

redemit regnum 126. 30
Clitus ab Alexandro in conuiuio interfectus 124.32
Cocalus Siciliam occupauit 52. 24
Codomanus præficitur Armeniis 102. 4
Codrus vltimus rex Athenienſium 26. 33
Codri ſumma pietas in patriam ib. 23
Comum à Gallis conditum 183.26
Compenſatio mercium, Lycurgi inſtitutum 43. 9
Conon noluit Artaxerxem adorare 71. 26
Conon Cypri exulat 62. 27. & 70. 31
Conuiuari publice ſoliti Lacedamonij 43. 20
Corcyra capta à Ptolemæo 213. 30
Corinthus diruitur 252. 3
Craſſus cum exercitu ab Orode interfectus 292. 25
Craſſus infeliciter pugnat contra Ariſtonicum 260. 2
Critias & Hippolochus cadunt 65. 18
Crœſus rex Lydorum 9. 21
Crœſus capitur ibid, 27
Cyclopes olim in Sicilia 52. 23
Cyneas legatus Pyrrhi 169. 6
Cynegiri fortitudo 29. 14
Cypria virgines dotem vulgato corpore quærebant 172.16
Cyrene condita ab Ariſtæo 142.30
Cyzicenus Tryphenam interfecit 280. 23
Cyrus regnauit annos xxx. 11. 23
Cyrus Scythis bellum infert 10. 25
Cyrus infert bellum Medis 8.21
Cyrus nutritus à cane 6.32
Cyrus interficitur 67.9
Cyrus cum omni exercitu à Scythis trucidatus 21. 15
Cyrus compedibus aureis vinctus à fratre 66.30
Cyrus à patre Dario præficitur Lydia 61. 20

D

Daci ex Getis 246. 32
Damaſco dux 190. 17
Damaſcus ciuitas Syriæ 257. 5
Dardanis immortale odium erat cum Macedonibus 227. 18
Darius contra Iancyrum Scytham 25. 8
Darius contra Athenienſes 25. 17. 58.4
Darius à ſuis aureis compedibus vinctus 117. 15
Darius offert filia nuptias Alexãdro cum dote 114. 33
Darius rex moritur 29 .28.117.30
Darius equi beneficio rex creatur 13. 23
Darius turpi fuga ſubmotus à Scythia 21. 13
Darius Aſiam & Macedoniam domuit 25. 15
Darij mater, vxor, duæq; filia captæ 112.24
Darij filij certant de imperio 29. 30
Darij forma digna imperio 13. 32
Darius magna clade ab Alexãdro fuſus 112. 18
Deidamia Æacida filia 150. 12
Delphici templi deſcriptio 207 27
Delus pro ærario Græcia 47. 2
Demaratus rex Lacedamoniorum 30. 25
Demetrius occiditur 218. 6
Demetrius rex decedit, relicto filio Philippo 224. 24
Demetrius dedidit ſe Seleuco 159. 13
Demetrius Antigoni regnum ab Alexandro recipit 217. 16
Demetrius à Parthis capitur 256. 14
Demetrius Philip. F. pudore obtinuit, quod iure defenſionis nũquam potuiſſet 245.4
Demetrius à patre occiditur ib. 21

Demophoon filius Theſei 26. 18
Demoſthenes ſeipſum interficit 55. 15
Demoſthenes corruptus à Perſis 106. 15
Demoſthenes in exilium Megaras actus 140. 26
Deſperatio addit animos 181. 23
Deucalion quare reparaſſe hominũ genus vulgo ſit creditus 26. 9.
Dido pro dea culta 174. 5
Dido ſeipſam interficit ib. 4
Dij patrij 101. 26
Dij vltores parricidij ibid. & 219. 22
Diluuium tempore Amphictyonis 26. 6
Didymaus Iupiter ſpoliatus ab Antiocho 244. 27
Diocles filius Piſiſtrati interficitur 28. 14
Dionyſius Corinthi ludum aperuit 188. 9
Dionyſius tyrannus inſidiis interficitur 184. 7
Dionyſius Siciliam occupat 179. 15
Dionyſii perfidia 185. 30
Dionyſius exul. 186. 1
Dionyſii parricidia 185. 11
Diſſenſio inter Cyrum & Artaxerxem filios Darij de regno 66. 26

E

EPaminondas vulneratur 75. 32
Epaminonda magna eruditio 76. 19
Epaminonda inuito honores ingeſti ibid. 17
Epaminonda mori rempublicam labefactauit ib. 4
Epaminonda paupertas ib. 15
Epeus equum Troianum fabricauit 180. 14
Epheſus ab Amazonibus condita eſt 23 5
Epheſtion deceàit cariſſimus Alexandro 131. 13
Epigoni 123. 16
Epiri origo 165. 22
Epirota qui Pyrrhida ante ib. 26
Equa vento concipiunt 304. 6
Equi pernices in Hiſpania ib. 9
Erichtheus rex 26. 11
Erotimus ſeptingentos filios habuit 282. 1
Euander in Italiam venit 296. 13
Eucratides à filio interficitur 288. 22
Euergeta 124. 14
Eumenes victus ab Antigono 146 11
Europus in Europa regnauit 79. 13
Eurydices parricidium 82. 18
Eurymedon dux Athenienſium 54. 23

F

FAbricius Luſcinus pacẽ cum Pyrrho fecit 169. 4
Fama omnia in maius extollit 34. 25
Fama velocitas 36. 7
Fatua vxor Fauni 296. 20
Fatuari qui dicantur ibid. 22
Faunus rex Italiæ ib. 13
Fauor hominum eo quo ſe fortuna inclinat 58. 16
Fauſtulus regius paſtor 297. 23
Fax nuptialis 105. 19
Flamininus Macedonas vicit 234. 10
Flamininus Nabidẽ duobus præliis fudit 237. 1
Feminis apud Parthos aſpectu virorum interdicitur 285. 29
Frugalitas parens virtutum 182. 23
Furtum grauiſſimum ſcelus habetur 20. 26

G

GAllaci Græci 212. 20
Galli mercenarij ibid. 13
Galli vnde manſuetiorem cultum didicerint 299. 18
Galli vincunt Macedonas 206. 21
Galli augures 205. 20

Galli

Galli quomodo Romam peruenerint 205. 18
Galli ab Antigono fuſi 217. 5
Galli Antigonum fugant 211. 27
Gallorum nefaria parricidia 216. 28
Gallorum mira fœcunditas 212. 10
Gallogracia vnde dicta ibid. 20
Gallimandri fides in Demetrium 274. 13
Gargoris ſæuitia in nepotem 305. 6
Gargoris mellis vſum inuenit ib. 5
Gelo 201. 19
Geryon quamobrem tricorpor dictus 306. 16
Gladium amittere ignominioſum 249. 18
Gobrya forte factum 13. 1
Gordius nodus ab Alexandro ſolutus 111. 7
Gordij nodi origo & cauſa 110. 16
Gordien vrbs 110. 11
Grypus 277. 33
Grypus Tryphenam ducit 278. 9
Gyges 10. 19
Gylippus dux Lacedæmoniorum 54. 14

H

Habis primus docuit boues aratro iungere, & ſerere 306. 2
Hamilcar Rhodanus nefarie occiſus eſt à Carthaginienſibus 189. 1
Hamilcar interficitur bello Siculienſi 177. 12
Hanno miſere affectus ſupplicio 187. 20
Hanno Carthaginienſium imperium affectat ibid. 2
Harpagus 6. 23
Haſta quamobrem detur diis 298. 18
Haſta pro diademate regibus ibid. 16
Helenus Priami filius 165. 32
Heraclea vrbs à Bœotiis condita 160. 4
Heraclea regnum tyrannorum 163. 8
Hercules 12. ſtipendia Euriſteo debebat 23. 13
Hercules in Amazones proficiſcitur ib. 15
Hercules & Liber primi reges Orientis 291. 23
Herculis ſagitta fatum Troia 180. 11
Herculea audacia 1. 13
Hercylides 70. 15
Hercynio rex Ægypti 71. 3
Hiarbas rex Maxitanorum 173. 19
Hierax cognomen Antiochi 220. 9
Hiero rex Sicilia 201. 14
Hiero ab apibus alitus ibid. 23
Hieroclytus ibid. 18
Hippias tyrannus Athenienſium occiditur 29. 25
Hippias alter filius Piſiſtrati in exilium agitur 28. 24
Hippolyte à Theſeo ducitur in vxorem 23. 25
Hiſpania deſcriptio 302. 17
Hiſpaniorum mores & ingenia ib.
Homines quo plus habent, eo maiora cupiunt 70. 10
Homines nihil contra deos poſſunt 33. 35

I

Iaſon in Oriente pro deo habitus 291. 30
Iaſonis nauigatio pro vellere aureo ibid. 6
Iberia dicta Hiſpania ab Ibero amne 302. 19
Imilco ſuccedit Hamilcari 177. 24
Imilco ſibiipſi mortem conſciuit 178. 33
India nemo bellum prater Semiramidem & Alexandrum Magnum intulit 5. 11
Inter pares ſemper diſcordia 159. 24
Inuidia ſuperatur magnitudine rerum geſtarum 5. 2
Iones victi nauali prœlio à Dario 25. 16

X 5 *Ioſeph*

Ioſeph venditus à fratribus 257. 16
Ioſeph magus egregius. ibid. 18
Ioſeph intelligentiam ſomniorum ſnuens ibid. 20
Ioſeph Ægyptum à fame aſſeruit ibid. 24
Iphicrates Athenienſis 73. 32
Iſmenias Thebanorum princeps 65. 3
Iſrael x. filios habuit 257. 10
Iſtriorum origo 246. 22
Italia Saturnia dicta 296. 9
Italia fons Romanarum viriū 239. 22
Iudæi eoſdem reges & ſacerdotes habent 258. 13
Iudæi quare cum reliquis nō communicent ibid. 8
Iudæorum potentia & origo 257. 3

L

Lacedæmonij vincuntur ab Athenienſibus 48. 18. 60 15
Lacedæmonij victi à Conone 72. 32
Lacedæmoniorum reſpublica qualis 43. 2
Laches 53. 27
Lamachus occiditur à Gylippo 54. 18
Lampeto regina Amazonum 22. 33
Lamponius 53. 22
Latini ab Ænea conditi 180. 4
Laudice quinque filios parricidio tollit 261. 7
Laudamia interitus 224. 16
Lauinia vxor Æneæ 296. 30
Leonidæ fortitudo & mors 31. 30. & 32. 22
Leonatus ab Athenienſibus *interficitur* 141. 6
Leoſthenes dux Athenienſium occiſus ibid. 3
Lex obliuionis 66. 16
Libertas Græciæ concidit, Occidentis regnis exurgentibus 228. 11
Ligortas præfectus Achæorum 244 17
Litteræ templum habuerunt Athenis 25. 31
Liuius notatus à Trogo 267. 24
Lucani auctores Bruttiorum 198. 28
Lucanorum mores ib. 12
Lupercus, qui & Pan & Lycæus 296. 18
Lycurgus Spartanorum dux 227. 7
Lycurgus in exilio volens moritur 44. 11
Lycurgi leges 43. 6
Lycurgi moderatio in reſpuendo regno 42. 28
Lyæi cauponantur 10. 6
Lyſander dux Lacedæmoniorum 61. 18
Lyſias Syracuſanus orator 65. 5
Lyſimachus Agathoclem filium veneno interfecit 163. 30
Lyſimachus qualis 154. 8
Lyſimachus Antipatrum *generum ſuum interficit* 159. 5
Lyſimachus obiectus eſt fero leoni 154. 12
Lyſimachia à Lyſimacho condita, euerſa 163. 24

M

Macedonia redacta in ditionem populi Romani 250. 7
Macedoniæ nomina 79. 1
Macedonum xxx. reges fuere 250. 3
Maleus dux Carthaginienſis in exilium actus 174. 31
Maleus Cartalum filium cruci ſuffixit 175. 22
Maleus parricidij pœnas ſoluit ib. 30
Magi interficiuntur 12. 30
Mago Carthaginienſium imperator 175. 31
Marathonij campi 28. 33
Mare mortuū, eiuſq; natura 258. 29
M. Lepidus miſſus tutor in Ægyptum 232. 18
M. Catonis ſūma fortitudo 249. 19
Mardonius vincitur 35. 32

Mar-

Marthesia regina Amazonum 22. 33
Massilia condita à Phocensibus 298. 23
Massilienses aurum conferunt ad explendum pondus Gallis 301. 23
Massiliensium instituta 300. 28
Mater Darij se interfecit 136. 1
Matrimonij ornamenta, pudicitia, non vestes 187. 28
Matrimonij silenda 10. 16
Medea vrbs, à Medea vxore Iasonis 292. 3
Mediolanum à Gallis conditum 183. 25
Medi regnauerunt cccl. annis 9. 11
Medorum regnum à Medo constitutum 292. 3
Meretrices regiæ in Ægypto omnia moderantur 231. 26
Mergim fratrem Cambysis interficit 11. 32
Messenij per insidias expugnantur 45. 28
Metallorum felix Hispania 302, 33
Micalo seruo committitur filius Anaxilai regis 52. 30
Midas rex ab Orpheo sacris initiatus 111. 1
Miltiades dux 28. 33
Minium in Hispania 303. 1. 304. 22
Miseros non decent conuitia 148. 11
Mithridates Scythas perdomuit 262. 16
Mithridates fraude capitur à Clearcho 161, 10
Mithridates gessit diu bella cum Romanis 261. 18
Mithridates magnus 288. 5
Mithridatis parricidia 264. 26
Mons Palatinus 296. 16
Morum vitia sub vmbra eloquentia 59. 3
Moses, filius Ioseph, pulcherrimus fuit 257, 27
Moses montem Synaum occupat 258. 1
Mummius feliciter pugnat contra Achæos 251. 32
Mycale 36. 3

N

Nabis tyrannus Lacedæmoniorum 233. 16
Natura ad locorum patientiam animalia creauit 19. 17
Neoptolemus ab Eumene occiditur 144. 13
Niceas Atheniensis capitur 55. 11
Ninia muliebri ingenio 5. 15
Ninus primus intulit bellum finitimis 4. 7
Ninus totum Orientem vicit 4. 18
Nisæ Bacchus cultus 126. 18
Noctua in auspicijs quid portendat 201. 39
Numitor 297. 9

O

Ochus rex Persarum 101. 31
Octauius Perseum cũ duobus filiis cepit 249. 32
Olympias vxor Philippi cadis conscia 96. 31
Olympias repudiata à Philippo 114. 10
Olympias filia Neoptolemi 166. 14
Olympias à Cassandro interfecta 150. 30
Olympiadis fortitudo in morte 150. 31
Olynthus à Mardonio expugnatur 35. 24
Opobalsamum Iudæos ditauit 258. 15
Orithya filia Marthesæ, virgo 23. 10
Oropasta 12. 12
Ostanes ib. 17
Otij rationem Cato reddendam censet 2. 6

P

Palanthi erga suos amor 45. 15

Parri-

Parricidij nulla iuſta cauſa eſſe poteſt 157.28
Parmenion & *Philotas ab Alexandro interfecti* 123.32
Parnaſus mons 207.23
Parcimonia & labore creſcunt res 171.7
Parthia incommodum cælum 284 29
Parthenij qui ſint dicti 45.2
Parthi Pompeianarũ partium fuere 292.32
Parthi ſinguli multas vxores habent 285.27
Parthi ſimulantes fugam pugnãt 285.15
Parthorum bella cum Romanis 292.24
Parthorum reges eſſe parricidas ſolenne eſt 294.1
Parthorum reges ab Andragora 123.27
Parthorum origo & nomen 284.1
Patria conſpectus vires miniſtrat 75.21
Pauſanias affectat regnum 57.12
Pauſanias damnatur ibid. 20
Pauſanias Philippum interfecit 96.17
Panaſagorus filius Sagilli miſſus in auxilium Amazonibus 24.6
Penthesilea apud Troiam ib. 11
Perdicca animi magnitudo 138.12
Pericles agros ſuos dono reipublicæ dat 48.15
Pericles dux Athenienſium 42.23
Perſæ reges ſuos adorant 71.29
Perſa pro deo habent Solem 13.15
Perſarum reges occuluntur 12.13
Perſarum regni finis 102.14
Peruſini ab Achæis 180.2
Philippus Macedo Olympiada vxorem ducit 83.23
Philippus regnauit annis xxv 98.1
Philippi ſcelera 87.6.88.7
Philippi bellum contra Olynthios 87.27
Philippus Macedo iunxit ſe Annibali 229.12
Philippus Demetrij pater morbo deceſſit 245.31
Philippus medicus Alexandri, 111.19
Philomelus Thebanos caſtra exuit 86.3
Philopator Ptolemæus dictus 227.6
Philopœmenes Achæorum dux capitur 244.2.237.9
Phocenſes templum Apollinis occupant, ac pœnas luunt violatæ religionis 85.22
Phrahatis parricidia, & congreſſus cum Antonio 294.5
Pietas Hellanici in patriam 216.6
Piſa vnde 180.1
Piſandrus æmulus Ageſilai 72.23.
Piſiſtratus regnat Athenis annis xxxiii 28.13
Piſiſtratus Megarenſes deleuit 27.30
Pœni canina carne veſci prohibentur 177.5
Polyperchon occiditur 144.12
Popilius Antiochum virga circumſcripſit 252.23
Populus Romanus heres fuit inſtitutus ab Attalo 260.5
Porus rex Indorum 127.10
Priapacius tertius rex Parthorum 287.30
Priuata beneficia à publicis ſecreta eſſe 241.10
Pruſias Nicomedis filium ſtudet interficere. ſed prauentus interficitur à filio 25[.]10
Ptolemæus moritur 159.14
Ptolemæus ab Alexandro prouectus liberaliſsime 135.8
Ptolemæus Pyrrhi filius funditus vincit Antigonum 213.7
Ptolemæus interficitur à Spartanis 214.1,
Ptolemæus obeſus & ſtultus 252.9

Ptolemæus Eurydicem vxorem interficit 231. 14
Ptolemæus victus & obtruncatus à Gallis 206.21
Ptolemæi moderatio erga Demetrium 152.11
Ptolemæi Ægyptij mollitia 230. 31
Ptolemæi ſæuitia,& parricidia 204. 30. 272. 24
Pugnantibus qualis animus eſſe debeat 237. 14
Pygmalion Acerbam occidit 171. 18
Pyrrhus inſidiis Oreſtæ interfectus 166. 3
Pyrrhus Tarentinis contra Romanos auxilium tulit 165. 11
Pyrrhus Macedoniæ regnum occupat 159. 4
Pyrrhus victus à Lyſimacho ib. 25
Pyrrhus primus elephantes in Italiam adduxit 168. 9
Pyrrhus rex Siciliæ appellatur 169 17
Pyrrhus Antigonum oppugnans Argis ſaxo è muro iactato occiditur 214. 9
Pyrrhi liberalitas in remittendis captiuis 168. 18
Pythagoras Samius vbi diſciplinas ſuas hauſerit 182. 6
Pythagoras Crotonienſes à luxuria reuocauit ibid. 13
Pythagoras Metaponti deceſſit 183 5
Pythagoræ domus pro templo ibid. 6

R

Reges quales olim 3. 1
Regum arbitria pro legibus 4. 2
Religiones quantum poſſint 111. 3
Rhea virgo Veſtalis 297. 11
Rhegium vnde appellatum 51. 22
Rhetia à Rheto duce Tuſcorum 183. 29
Roma à Gallis capta 74. 33
Roma condita à Romulo 298. 11
Roma, vrbs regum viſa Cyneæ 169 16
Romani reſpuerunt munera Pyrrhi ibi. l. 7
Romani Carthaginienſium auxilio noluerunt contra Pyrrhum vti 168. 29
Romani lupa alti, lupinos animos habuerunt 271. 1
Romani non niſi ſuis armis vinci poſſunt 239. 12
Romani Annibalem inſidiis volebant tolli 236. 9
Romani orti ab Ilienſibus 241. 29
Romanis datur tutela regis Ægypti 232. 7
Romulus & Remus aliti à lupa 297. 19
Romulus & Remus Marte geniti ibid. 15
Roxane à Caſſandro interfecta cũ filio 152.32
Roxane vxor Alexandri Magni 137. 3

S

Sabbatum vnde Iudæis tam religioſum 258.4
Sacrificantes aut iurantes aras tenent 404. 8
Salluſtius notatus à Trogo 267.24
Salamina vbi condita 304. 15
Sandrocottus ex humili genere ad maieſtatem regni oraculo impulſus 156. 1
Sardanapalus vltimus rex Aſſyriorum 5. 22
Sardanapali mors virilis 6. 5
Saturnalia 296. 8
Saturus tyrannidem inuadit Heracleæ 163. 6
Scipio Africanus eo anno mortuus, quo Annibal & Philopœmenes 248. 1
Scipiones vincere Pœnos aſſueti 240. 32
Scolopitus 22. 12
Scordiſci Galli apud Danubium 246. 8

Scylla & Charybdis 52. 3

Scythæ ebrietate vincuntur 11. 7

Scythæ Bactrianum & Parthicum regnum condiderunt 21. 18

Scythæ ſeruis verbera intentant, quos vincere armis non poterant 25. 1

Scythæ Aſiam vectigalem fecerunt 22. 2

Scythæ Parthorum fines populantur 291. 1

Scytharum gens antiquiſſima 19. 2

Scythia editior aliis terris 20. 5

Seditionis auctores ab Alexandro *interfecti* 130. 18

Seleucus ad ludibrium fortunæ natus 229. 32

Seleucus à matre interficitur 277. 31

Seleucus à Ptolemæo interficitur 164. 24

Seleucus Antiochi *filius* 155. 6

Seleucus equo præcipitatus interiit 221. 20

Seleuci filij & nepotes ancoram in femore habebant 155. 22

Seleuci geſta ibid. 25

Semiramis ſexum mentita 4. 25

Senibus maximus honor Lacedæmone 44. 1

Septemtrionalis regio aptiſſima ad viuendum 19. 29

Sepultura Parthorum laniatus auium aut canum eſt 286. 2

Serui cuiuſdam patientia 303. 21

Serui apud Parthos militant 285. 5

Seruorum Tyriorum facinus, qui & ab Alexandro *ſuſpenſi* 170. 1

Seruile bellum in Scythia 24. 22

Seruitus nulla ſub Saturno 296. 4

Sexus muliebris iniuriis belli caret 280. 5

Sicania olim Sicilia 52. 22

Sicilia ſulphure & bitumine abundat 51. 15

Siciliæ deſcriptio 51. 7

Sidon à piſcium vbertate 169. 28

Signum deditionis apud Græcos quale 75. 8

Sigillus rex Scytharum 24. 2

Solis defectio quid portendat 194. 8

Solon ſimulans dementiam, Athenienſes ad ſuſcipiendum bellum hortatur 27. 13

Solon vir iuſtus leges Atticas conſcribit ib. 4

Somnium Aſtyagis 6. 11

Sophocles dux Athenienſium *ſcriptor tragœdiarum* 47. 24

Sopyrion bellum Scythis intulit 121. 31

Sortis humanæ varietas in Xerxe 35. 12

Soſthenes Macedones à Gallis defendit 207. 3

Spacos nutrix Cyri 7. 10

Spartani Alexandri Magni arma contempſerunt 225. 10

Spartanarum mulierum fortitudo 213. 27

Spartanorum vrbs ſine muro ante, cœpta eſt muro circundari 149. 26

Straro rex Tyriorum 170. 22

Sulpitius conſul contra Perſeum pugnauit 249. 10

Sybares præficitur à Cyro Perſis 9. 13

Syracuſanorum bellum cum Catinienſibus 53. 17

Syria à Pompeio in prouinciam formam redacta eſt 283. 15

Syrij reges ortum à Semirami habent 257. 4

T

Tamyris Scytharum regina 10. 27

Tanaus rex Scythiæ 4. 19

Tarentini à Lacedæmonibus profecti 180. 7

Tectoſagi omne aurum in lacum

Toloſenſem coniiciunt 246. 12
Tectoſagi in Pannonia conſedere ibid. 21
Terramotus maximus in Helleſpõto 163. 22
Terramotus inter inſulas Theramenem & Theraſiam 233. 7
Terramotus in Syria 283. 1
Teſſera 46. 18
Thaleſtris Amazonum regina cõcubitum Alexandri regis petit 24. 17. 122. 14. & 292. 6
Thebis dij geniti 107. 31
Themiſcyrei campi 22. 15
Themiſtoclis victoria de Xerxe 34. 17
Themiſtoclis indoles 29. 11
Theodotus rex appellatus 286. 28
Theramenes interficitur 64. 24
Theſeus rex Athenienſium 26. 17
Theſſalus medicus venenum Alexandro dedit 132. 4
Thraſybulus feliciter contra tyrannos pugnauit 64. 31
Thuſci pulſi ſedibus à Gallis 183. 25
Tigranes rex Armeniæ 266. 22
Tigranes à Lucullo victus 283. 5
Tigris fluuius Armeniæ 292. 10
Titanes vbi bellum geſſerint 305. 3
Tridentum à Gallis conditum 183. 26
Trinacria olim dicta Silicia 52. 22
Triptolemus ſationem frumenti inuenit 26. 11
Trogus hiſtorias totius mundi conſcripſit 1. 7
Trogi XLIV. libri *ibid.* 20
Trogi eloquentia *ibid.* 6
Trogi maiores 301. 28
Tryphena 279. 27
Turnus interiit 297. 1
Tympanum ſignum pugnæ apud Parthos 285. 18
Tympana & crepundia inſtrumẽta luxuria 231. 17
Tyranni Athenienſes profecti Eleuſin in exilium 65. 38
Tyranni Athenienſes interfecti ib. 18
Tyrus vrbs ante cladem Troianam 169. 31
Tyrij capiuntur ab Alexandro 113. 20
Tyrij Vticam in Africa condunt 171. 9
Tyriorum origo à Phœnicibus 169. 25
Tyrtæus poëta carminibus Lacedæmonios ad bellum accendit 46 14
Tyrtæus claudus fuit *ib.* 6
Tyſſaphernes Lydiæ præfectus 58. 5

V

Valerius Læuinus cum Pyrrho congreſſus 168. 5
Valerij Læuini geſta in Græcia 229. 25
Veneti à Troianis 179. 29
Ventidius Parthos maximo prælio fudit 293. 8
Verona à Gallis condita 183. 26
Veſtis vna permiſſa tantum 43. 22
Veterum verecundia in regio nomine aſſumendo 153. 17
Vexoris rex Ægypti 4. 9
Vexoris primus bellum Scythis intulit 21. 22
Vicentia à Gallis condita 183. 27
Virgines ſine dote nubunt 43. 30
Vxor eademque ſoror 112. 23
Vxores adhiberi conuiuiis apud Perſas habetur pignus hoſpitij 81. 5

X

Xerxes rex conſtituitur 30. 16
Xerxes apud Thermopylas male acceptus à Leonida Spartano 31. 22
Xerxes Athenas incendit 33. 16
cum diis bellum gerit *ibid.* 12

Xerxes primus Iudæos domuit 259.1
Xerxis exercitus 31.5

Y

Y*Lines* 22.12

Z

Z*Ophyri facinus memorabile* 14.8
Zoroaſtres artem magicam inuenit 4.19

FINIS.

Y

IN IVSTINI HISTORIAS NOTÆ, ET EXCERPTIONES CHRONOLOGICÆ.

Y

LECTORI S.

TEIUM quendam Apellicontem, lector beneuole, hominem φιλόβιβλον magis, quam φιλόσοφον, Ariſtotelis libros, quos lacunis plenos magna pecunia parauerat, & emendandos ſuſceperat, fœdis mendis refertos edidiſſe refert Strabo, quum temere & imperite ſuppleret quæ paſſim deerant: Neque hic ſtetiſſe eorum deprauationem. Nam & bibliopolas nobis, negligenter à librariis trãſcriptos libros, reliquiſſe. Hæc quaſi tabes, ita proceſſit, vt ſcriptis Ariſtotelicis tantum non exitium adferret. Qui à ſummi Philoſophi libris manus impuras non abſtinuerant, quid nõ auderent in ceteris? Oẽs ſane qui lucri cauſa exſcribuntur libri,

Sirempſe lege iuſſit eſſe Iuppiter.

Sed nec omnia correctorum audaci ignorantia, aut fœdæ librariorum negligentiæ tribuamus;

Vetuſtas non pauca deprauat, multa tollit.

Huic morbo medicinam vt faciamus, in his ſaltem auctoribus quorum necdum deſperata eſt ſalus, conquirendi ſunt meliori & pudentiori ſæculo ſcripti libri; & in his conferendis & exprimendis nõ religentes ſolum, ſed & religioſi eſſe debemus, vt id ſequamur quod exẽplariorum multitudo in fidem trahit, vt præcipit Euſebius: Sicubi hæreas prudentiores conſulendi. Iam in imprimendo adhibẽda exacta & extrema diligẽtia, ne emendationem, quam titulus profitetur, opus ipſum redarguat. Hæc in edẽdo Iuſtino, ſecutus certe ſum; an aſſecutus, tuũ, Lector, iudicium eſto. Vſus ſum primum codice Oliuarii Aligretii Charantonai, nobilis adoleſcentis, & eruditi, & quod hoc ſæculo perrarum eſt, pij;

quē nuper impio ſcelerati latronis facinore interemptū, prout ac debeo, doleo: Moueor adoleſcentiæ ipſius, moueor neceſſitate quæ mihi cū ipſo intercedebat maxima: Obuerſantur oculis caſſi labores, & infructuoſi, iuuenis optimi, & ad ſumma nati; quæ profecto coniecturus erat, ſi virtutes eius maturuiſſet. Accedit lacrymis meis, genus ipſum mortis: Quamuis, ſi bene calculum ponas, parum interſit morbo, an ferro, an vero mala ætate pereas; attamen amico graue eſt, hominem amicum primo ætatis flore, nō in acie virtute hoſtis, ſed inſidiis fraude latronis & ſicarij perire. His moribus, his temporibus nati ſumus, vt vitam viri boni latronibus debeamus. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. *Quidquid tot annis, tot laboribus cumulaueris, id horulæ vnius momentum deſtruet*: Id quoque quod tenetur, per manus exit. *Ignoſce lector*, ſapiens, & bonum ferre poteſt modice; & malum fortiter ac leniter. *Hominis tamen eſt, etiam non inſipientis, hominis amiciſſimi,*

-- indigna morte perempti, *deſiderio cōmoueri.*

Τὸ κεφάλαιον τῶν λόγων, *vt eſt apud antiquū poetam,* ἄνθρωπός εἰμι: *Homo ſum; humana humanitus fero. Non potui in illius mentione, nō affici dolore; quem leui hoc ſcripto teſtatum relinquo, vt qui me amaſſe illum viuū ſciunt, mortui apud me gratam eſſe, & ſanctam memoriam intelligant. Spero lacrymis meis, apud te paratam veniam. Igitur cum veteris illius exemplaris beneficio, multa emendaſſem, neq; tamen videretur huic auctori perpurgando ſufficere, duos etiam manu deſcriptos libros accepi à P. Daniele populari meo; duos deinde à Fr. Pithœo: tum duos alios à CL. V. Iacobo Cuiacio doctore meo: Octauus optimæ notæ eſt Cl. Puteani viri clariſſimi, & regij in ſenatu Pariſienſi Senatoris. Hiis*

nonus

nonus acceſſit, & tandem etiam decimus P. Pithœi beneficio: Tres item impreſſi ad vetera exemplaria collati, vnus Petri, alter Franciſci Pithœorum fratrum, tertius Io. Pelerini, doctoris regij. Horum ſummmorum & doctiſſimorum virorum, non libri tantum, verum & iudicium & doctrina, multis locis errantem docuerunt, hæſitantem confirmarunt. Non eſt huius loci, Lector, eorum tibi minime obſcuram dignitatem, eruditionem, humanitatem prædicare: ſed hac te ſcire volui, vt intelligeres quibus viris huius auctoris emendatio debeatur. Eſt enim benignum, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris. *Ergo decem illos veteres codices, & tribus impreſſis adſcriptas lectiones, cum vulgatis editionibus ita ſtudioſe & diligenter contuli, vt ceteris qui in hoc auctore conabuntur aliquid, nihil fere præter coniecturas reliqui ſit. Iam in ipſo auctoris cõtextu ita religioſe verſatus ſum, vt vbique veterum librorum ſcripturam bona fide exhibuerim; nullas omnino coniecturas admiſerim; lectiones vulgo editas, contra libros non receperim, niſi ſiquando in veteribus ſententia non conſtabat; tum enim antiquam ſcripturam inter varias lectiones retuli, vt liberum eſſet ſuum cuique iudicium. Quædam in vno tantum manuſcripto reperta, eoque non ita probo, incluſi hac nota [ ]. Ex meis & aliorum pauciſſimis coniecturis, confeci notas, additis ex Græcis Latiniſque auctoribus, obſeruationibus, quibus quæ diuerſa auctores prodiderunt, breuiter ſub nominibus ipſorum trado. Quæ paſſim à me Vett. exemplariorum fide reſtituta ſunt & emendata, ea ſi omnia in notas conijcere voluiſſem, quod plerique nunc factitant, exigui laboris inani oſtentatione, inmane opus conficiendum fuiſſet, & iuſtus commentarius ſcribendus, imo iuſto*

maior: Quo, cum eo hic auctor non indigeret, neq; te, neq; typographum onerare volui; neque in eo conficiendo abuti otio meo. Vale.

DE

DE TROGO POMPEIO ET IVSTINO.

DE Trogi Pompeii genere, hæc Iuſtinus ipſe, ad finem libri 43. *In poſtremo libro Trogus maiores ſuos à Vocõtiis* (ita Mss. omnes, non vt vulgo *Volſis*) *originem ducere; auum ſuum Trogum Pompeium Sertoriano bello à Cn. Pompeio ciuitatem percepiſſe dicit: patruum Mithridatico bello turmas equitum ſub eodem Pompeio duxiſſe: patrem quoq; ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarumque, & legationum ſimul & anuli curam habuiſſe.* Caium Cæſarem intelligit, illũ qui ſuperato Pompeio Rempub. tenuit, vt loquitur in epiſtolis Seneca; nõ eum qui poſt Tiberium imperio potitus. Dubitanter hoc ſcribo, & mihi ipſi pæne diffidens, quum ſciam aliter videri doctiſſimo, & hiſtoriarum, omnisque antiquitatis prudentiſſimo viro: quem quominus poſſim hoc tempore conſulere, eiusque colloquio atque familiaritate doctior fieri, facit hæc -- *clades noua peſtilitasq;*: propter quam hic & Muſæ alumnis ſuis ſpoliatæ conticuerunt; & mœſti, tot tantasque intuemur vaſtitates funerum; vt merito dixerit M. Varro, naſci nos ſpiſſius quam emori. *Vix duo homines*, inquit, *decem menſibus edolatum vnum reddunt puerum: contra, vna peſtilentia, hoſtica acies, puncto temporis; immanes acervos facit.* Itaq; ſiquid in his notis eſt, aut non notatum, aut male notatum, id adſcribes, Lector, doctorum virorum, quos vt oracula conſulebam, abſentiæ; & meæ tot imminentibus periculis, ſolicitudini. Sed, vt eo vnde exceſſit, redeat oratio, à Mithridatico bello, quo Trogi noſtri patrem iam fuiſſe, nemo negauerit, ad Cæſarem Caligulam, ſunt vt minimum anni centum. Vixiſſe ergo Trogum iudico, Auguſti & Tiberii temporibus: quibus floruiſſe & Q. Curtium Rufum, vt ab humaniſſimo & ſcriptorum veterum peritiſſimo P. Pithœo didici, ita docebo ad eius hiſtorias. Trogus autem noſter, quum forte Salluſtio &

Liuio res Pop. Rom. memoratas videret, ad Græcam & peregrinam hiſtoriam ſcribendam aggreſſus eſt. Trogi nomen, arbitror, barbarum; Pompeii ab auo eſt. Solebãt enim peregrini in eorum nomina tranſire, quorum beneficio ciues Rom. erant. M. Cicero ad Acilium, de Demetrio Megæ: *ei Dolabella*, inquit, *rogatu meo ciuitatem à Cæſare impetrauit: qua in re, ego interfui: Itaq; nunc P. Cornelius vocatur.* M. Varro lib. 5. de L. L. meminit cuiuſdam T. Quintii Trogi: & Tacitus 11. Annal. Saufellum (vel vt is cui magnam partem ſalutem debet Tacitus; Saufeium) Trogum commemorant, qui fortaſſe Senecæ eſt M. Heluius Trogus.

Iuſtinus Trogi abbreuiator, quo tempore vixerit, non habeo dicere: fortaſſe quis eum imperio Conſtantinopolim tranſlato floruiſſe colliget ex eius libro 8. quum inquit, *Græciam etiam nunc, & viribus & dignitate orbis terrarum principem*: quæ tamen coniectura leuis eſt nimis. Nam quod quidam Methodici claruiſſe eum anno Chriſti centeſimo quinquageſimo ſcripſerunt, nullo auctore ſcripſerunt: In errorem inducti, quod hæc epitoma, in vulgo editis libris, Antonino Imp. inſcribatur, contra veterum codicum fidem. Vixit quidem ſub Antonino Iuſtinus martyr & philoſophus, cuius extant opera Græca; & qui anno 143. librum pro noſtra religione cõpoſitum, Antonino tradidit, vt eſt in Chronico Euſebii. Hunc illi eundem cum noſtro facere videntur, & ante eos neſcio quis Martinus Polonus, nulla probabili ratione. Iuſtinum, cuius hæc eſt epitoma, nemo D. Hieronymo antiquior commemorat: eius mihi locum, ex præfatione in Danielem, notauit doctiſſimus P. Pithœus. Pæne prætermiſeram in bibliotheca Medicæa vidiſſe me beneficio Fr. Victorii, Petri nepotis Iuſtini codicem litteris Longobardicis in quo hic auctor, *M. Iunianus Iuſtinus* dicitur: qui & in Ant. Arnaldi ampliſſimi viri ms. *Iuſtinus Frontinus*.

IN

IN PRÆFATIONEM IVSTINI.

Pag. 1. lin. 17. *Se ſegregati*] Mire hic variant ſcripti libri: ego lectionem quam ſine litura habebant duo Mss, ſecutus ſum, exploſa vulgata, quæ nulli rei eſt: imo contra mentem auctoris eſt.

Pag. 2. lin. 6. *Cato.*] in principio Originum. M. Cicero pro Plancio: meminit & Columella fine lib. 2. Symmach. 1. ep. 1. contra apud Suetonium Galba.

IN LIB. I.

HIſtoriarum Philippicarũ ἐπιγραφὴν à Trogo eſſe, veterum librorum conſenſus arguit. Philippicas autem quare inſcripſerit, difficile eſt iudicium. Nam velle ex hac epitoma, de integro Trogi opere iudicare, deſipere eſt: ita Trogum male accepit hic, quiſquis fuit, Iuſtinus: Qui dum reſecare cupit, quæ nec iucunda erant & minime neceſſaria, optimum auctorẽ prorſus euitauit, vt vetus poeta loquitur. Ego putauerim Philippicam hiſtoriam, Trogo Macedonicam eſſe, princeps nempe huius operis argumentum. Nam à 7. lib. ad 41. regnum Macedonicum deſcribit: cuius à Philippo Alexandri patre, dignitas cœpit, ita vt id *Græciæ & Aſiæ ceruicibus, velut iugum ſeruitutis, imponeret*, vt extr. lib. 6. Iuſtinus: & eum auctor Prologorum Magnum vocat. Quæ autem Philippico imperio præmiſit, arbitror eſſe *Mundi origines*, quas vett. librorũ titulus iactat. *Terræ* autem *ſitus*, quos eadem pollicetur inſcriptio, eſſe deſcriptiones regionum, quæ in Iuſtino fere nullæ, in Trogo frequentes fuerunt, vt indicant Prologi quos ex Mss. codicibus produxi in *luminis oras.*

Φιλιππικὰ Theopompi citantur ab Athenęo paſſim; quibus hiſtoriam Philippi libris 58. complexus eſt, vt Diodorus refert lib. 11. Quinque autem libros eum inſeruiſſe ab Philippi hiſtoria alienos, idē Diodorus auctor eſt, è quibus tres, res Siculas continebant. Non eſt autem aſpernanda P. Pithœi coniectura, Trogum Theopompi æmulatione atque exemplo hiſtorias ſuas, vt Demoſthenis M. Tullium orationes ſuas in Antonium, Philippicas inſcripſiſſe.

Pag. 3. lin. 1. PRINCIPIO.] totum hunc locū transſcripſit Auguſtinus lib. 4 cap. 6. de ciuitate Dei. Compara hęc cum iis quę initio Catilinarii Salluſtius, cuius ſtudioſum fuiſſe Iuſtinum aut Trogum ipſum, & hic locus & alii ſatis indicant: & quæ in principio lib. 2. ait de rebus Scythicis, *quæ ſatis ampla, magnificaque fuerunt* eadem totidem verbis, de Atheniēſibus Salluſtius. Vide ad hunc locum M. Ciceronem 3. de Legib. & 2. de offic. Ariſtot. 1. Polit. Tacit. 3. Annal.

P. 4. v. 4. *Primus omnium Ninus.*] Oroſius lib. 2. ca. 2. *Omnis hiſtoria antiqua à Nino incipiunt: omnis hiſtoria Romana à Proca exoriuntur*: ita habet Ms. popularis mei P. Danielis, viri ſtudiis bonarum artium præclariſſimi, cum in impreſſis deſit prius membrum. Eſt autem Ninus primus τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων. Diodorus lib. 2. quem vide: Et a Nino Chronici initium ſumpſit Euſebius.

V. 5. *Auitum.*] Ms. *habitum. Habitus* pro *Auitus*, & *Habe*, pro *Aue*, ſcripſiſſe veteres, notum eſt: Varro apud Nonium. *Quibus inſtabilis animus ardens mutabiliter habet habere, & non habere* ibi enim *habet*, eſt *auet.*

V. 10. *Tanaus.*] Is fortaſſe, quem Iornandes, *Taunaſin* vocat.

V. 19. *Zoroaſtre.*] Diodoro dicitur Ὀξυάρτης.

V, 22. 23. *Ninya.*] Ita vno excepto vett. omnes: & Euſebius & Caſſiodorus: Græcis eſt Νίνυας & ita apud Agathiam reſtituit Leunclaius lib. 2. Variaſſe in hoc nomine auctores refert Auguſt. lib. 18. de ciuitate Dei. cap. 2.

V. 23 *Semiramide.*] Pręter Diodorum, vide Plutarchū in ἐρωτικῷ & Ælianum ποικ. ἱστορ. lib. 7.

V. 30. *Velamētis.*] Vett. alii. *Virilis veſtis*: alii, *calciamētis*, pla-

placet vulgata lectio. lib. 2. *priuſquam aduerſus calorem velſi igus velamenta corporis inuentrentur.* Virgil.

Purpureasq; ſuper veſtes, velamina nota,
Iniiciunt.

P. 5. v. 7. *Harena vice.*] ſequutus ſum Cuiacii doctoris mei codicem quod in conſtructione murorum Babylonis nemo harenæ, aut picis meminerit. Diod. τὰς πλίνθους εἰς ἄσφαλτον ἐνδυσαμένα. vide Curtium Rufum lib. 5. Amm. Marcellinum lib. 23. Oroſium lib. 2. cap. 7. Optimus optimi & clariſſimi viri Cl. Puteani liber, habet *harena pice.* Aſulani editio *arena & calcis vice.*

V. 8. *E terra exæſtuat*] plerique veteres, *& erecta ſtatua.* Semiramidem in regia χαλκᾶς εἰκόνας poſuiſſe refert Diod. Et in templo Iouis, τρία, inquit, κατεσκεύασεν ἀγάλματα χρυσᾶ σφυρήλατα Διὸς, Ἥρας, Ῥέας. ſed vulgata lectio confirmatur Cuiacii libro.

V. 14. *Duos & 40.*] præter vnum, Mss. omnes: *duo & triginta*, duo, antique pro duos, & ſtatim quidam vett. *regnum potita.* quomodo lib. 12. *qui poſtea regnum Indorum potitus eſt.* & lib. 6. *potiti victoriam*, & lib. 10. *vltionem potita.* & lib. 37. *ne non diutinam adminiſtrationem regni potiretur.* Vide Priſc. 18. qui ex Iugurth. Salluſtii adfert, *Adherbalis potiretur.* quo loco Vetus codex Salluſt. habet *Adherbalem.*

V. 22. *Sardanapalus.*] triceſimus à Nino, inquit Diod: Vt Velleius lib. 1. tertius & triceſimus. Præfectus qui hic Arbactus, in prologo eſt *Arbaces*: Diodoro & Straboni lib. 16. & Athenæo & Agath. 2. Ἀρβάκης. Velleio mendoſe *Pharnaces*, pro *Arnaces.* Oroſio lib. 1. cap. 19. & lib. 2. cap 2. *Arbatus: quem*, inquit, *alii Arbacem vocant.*

V. 27. *Purpuram.*] Plutarch. 2. de fortuna Alexandri.

V. 30. *Tractantique lanam.*] Recte. Tracta, enim in veteri gloſſario ſunt κατάγματα ἐρίου. Sed ea dicta videntur à trahendo. Varro. *ſed ſimul manibus trahere lanam.* Veteres omnes excepto Cuiacii codice *tractantesq; ferrū & arma habentes.* & ita Saresb. Policratici 6. cap. 14.

P. 6. v. 11. *Aſtyagen.*] Vide Herodotum lib. 1 & Oroſium lib. 1. cap. 19 Aſtyagis filiam *Mandanen* vocat Herodotus & Valer. Max. lib. 1. ca. 7. quæ Æliano lib. 12. eſt Μανδάνη. Sed videtur emendandus Valerius cum inquit,

Aſtya-

Aſtyages duos prænuntios ſomnii fruſtra diſcutere tentauit, legendum enim *duo prænuntia ſomnia*, vt in quodam Ms. legere memini. De Cyro præter Herodotum & Oroſiũ lege Cteſiæ *ἐκλογάς*, & Xenophontis *κυρουπαιδείαν*. quam quidem non ad hiſtoriæ fidem ſcripſit, ſed ad effigiem iuſti imperii, inquit, 1. ad fratrem M. Cicero.

V. 21. *Arceſſit.*] Ea eſt omnium fere veterum librorũ in hoc auctore ſcriptura. dicitur autem arceſſo ab arcio, vt à capio, capeſſo, facio, faceſſo. Priſcianus lib. 8. & arcio eſt accio: ar pro ad *ἀρχαϊκῶς*. vide Scaurum de orthogr.

P. 7. v. 16. *Seruilibus Verberibus.*] lib. 2. *Verbera in aciem, non arma ferenda, omiſſoque ferro, Virgas ac flagella, ceteraque ſeruilis metus paranda inſtrumenta.* Et recte Accurſius ad. l 12. D. de iure fiſci ſeruilia verbera interpretatur flagella, vt l. 10. §. pen. D. de in ius vocando, iuncta. l. 7. §. præterea. D. de iniuriis: probat. Petronius ſeruiles pœnas dixit: Salluſt. 1. hiſt. *abunde libertatem rati, quia tergis abſtinetur*, Vide Senecam extr. *ἀπολοκυντ.*

V. 25. *Filium*] Commemorat & Seneca de Ira lib. 3.

P. 8 v. 2. *Exinterato.*] Ita Mss. Gloſſæ *Interata. ἐξεντεριθέντα* voce ab interioribus ducta.

V. 13. *Ibi conuocato populo.*] Frontinus lib. 1. cap. 11.

P. 9. v. 1. *Matres & Vxores.*] Plutarchus libello de virtutibus mulierum.

V. 9. *Maxima genti.*] Lectionem vulgatam, quam Cuiacii codex & Oroſius lib. 1. cap. 19. comprobant, ſequutus ſum. Veteres enim plerique pro *maxima*, habent, *decimum*. Ex voce *maxima*, ſolum X. forte remanſerat, in eo libro, ex quo multi deinde tranſcripti ſunt, ceteris litteris aliquo caſu deletis. ea nota librariis impoſuit: in Cl. Puteani Ms. legitur *ducem*.

V. 29. *Vrbs Barce.*] Mss. quidam *Vrbs Vero conceſſa*: alii *Vero & conceſſa*: alii *Baragon ceſſa*. vulgata lectio probari non poteſt: eſt enim Barce in Cyrenaica prouincia, vrbs Pentapoleos, quo Perſarum arma victricia nondum peruenerant. Herodotus initio lib. 3. Abſurdius eſt Beroea, quomodo Aſulanus edidit: eſt enim oppidum Macedoniæ, Ptolemæo Βέῤῥοια Cteſias vrbem Crœſo dono datam Batenē vocat, *πόλιν μεγάλην, ἐγγὺς Ἐκβατάνων*, de qua & Stephanus.

P. 10.

P. 10. v. 11. *Fuere Lidis.*]Herodotus lib. 1. De Gyge, vide & Plutarchi, 1. συμποσιακῶν.

V. 27 *Tamyris.*]Frontinus lib. 2. & Iornandes & noſtri vett. omnes conſtanter *Tamiris*, vno excepto, qui habet *Tomeris.* Oroſii Ms. *Thameris.* Valerii editio poſtrema *Thamyris* Herodoto eſt Τόμυρις: aliis τάμυρις. pręter Herodotum lib. 1. vide Valer. Max. lib. 9. cap. 10. De Cyri morte diſſentit à ceteris Diod. libro 2. in Scytharum hiſtoria.

P. 11. v. 9 *Saucios.*]Ea eſt vetus lectio. Strabo (qui lib. 11. hæc in Sacis geſta ſcribit) ἐξοίνους καὶ παραπλῆγας. infra lib. 24. *mero ſaucios* dicit. quomodo Ennius & Lucretius *amore ſaucios.* Inde apud Tibullum

-- *percuſſus tempora Baccho,* qui Græcis dicitur οἰνοπλὴξ. Plautus Caſina

-- *quid eſt, niſi hæc meraclo*
Se vſpiam percuſſit flore Liberi?

Ea videtur eſſe eius loci vera lectio. flos Liberi & Plauto ſæpe & Turpilio apud Nonium, eſt vinum.

V. 26. *Cambyſes.*] quæ paucis auctor noſter, ea Herodotus lib. 2 & 3. tractat fuſius. Cambyſis frater qui hic in vett. eſt *Mergis*, apud Herodotum eſt Σμέρδις, quo nomine etiam magum Oropaſten vocat: & *Cometes* magus qui in editionibus vulgatis dicitur *Comaris* contra libros, apud eundem Herodotum eſt Πρηξάσπης: & *Oſtanes*, qui vulgo *Orthanes*, Herodoto dicitur Ὀτάνης: & Darius *Hiſtaſpis* filius, in vett. noſtris eſt *Hyptaſi*: Hæc vt in Herodoto habentur, edidit Aſulanus. Sed αἱ τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις, καὶ μάλιστα τῶν βαρβαρικῶν, πολλαὶ, vt eſt apud Strabonem. Et quanta eſt inter Trogum & Herodotum varietas; tanta aut longe etiam maior inter Herodotum & Cteſiam in ipſa hiſtoria diſſenſio.

V. 29. *ad Ammonis.*] Meminit & Plutarch. Alexand & Seneca natur. quæſt. 2. cap. 30.

P. 12. v 4. *Gladio ſua ſponte.*] Strabo extr. lib. 15. à magis ſublatum tradit: ab auctore noſtro eſt Herod. 3. & Marcellinus libro 17. cuius mihi locus de mendo ſuſpectus eſt.

V. 7 *Magus ante famam.*] Magi duo fuerunt, vt ex Herodoto conſtat, & Oroſio lib. 2. cap. 8. apud quem vox *duæ*

quæ

quæ eſt in Ms. deeſt in impreſſis. Septem commemorat Valer. lib. 9. cap. 2. & Marcell. 23.

P. 13. v. 1. *Gobryas medium.*] Valer. lib. 3. cap. 2. Paullo poſt *fortuna tamen ita regente*, malim *iſtum regente*. Magophoniæ meminit & Agat. 2.

V. 7. *Principium.*] dixit pro principum, vt vbique *ciuitatium, penatium, apium, paludium, ſapientium*, antiquo genitiuo, quem & Pandectæ Fl. & plerique libri vett. agnoſcunt. Hominium dixit Salluſt. Iugurth. *neq; illi res, neque conſilium, aut quiſquam hominium ſatis placebat*: monuit flos delibatus litteratorum Scaliger. *Principium* pro *principum* ſcripſiſſe Licinium tit. de ſtupratoribus, docuit me doctor meus Iac. Cuiacius, *& agreſte illud ad priſcis conditoribus robur, fracta molliter plebe tenuatum, conuicium ſeculi, vel conditorum inrogare, vel principium* Leg. fort. *& agreſte illud ab conditoribus robur.* Quod cũ indicaſſem ingenioſo & erudito amico meo Ant Arnaldo, ſubiecit eadem ſententia dixiſſe Horatiũ lib. 3. Od. 6.

Sed ruſticorum maſcula militum Proles.

P. 14. v. 8. *Zophyrus.*] Græcis Herodoto lib. 3. Plutarch. Apopht. *Zopyrus π. in φ.* vt lib. 2. *Palanthus*, qui aliter eſt *Phalanthus*. & in prologis *Pœni, Phœni* dicuntur, ſunt enim à Phœnicibus.

IN LIB. II.

P. 18. v. 30. *Quas ſatis ampla.*] Eadem verba vſurpat & Salluſtius, in Catilinario, de Athenienſibus. Scythicum autem Darii bellum, & Herodoto occaſionem dedit res Scythicas altius repetendi initio lib. 4.

P. 19. v. 2. *Scytharum gens antiquiſſima.*] Herodotus, ipſos Scythas ait, dicere *νεώτατον ἁπάντων ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον.* Et de gentis antiquitate, Ægyptios non cũ Scythis, ſed cum Phrygiis, certaſſe refert lib. 2. quod confirmat in Eutropium Claudianus. Sed Marcellinus lib. 22. *Ægyptiam gentem*, inquit, *omnium vetuſtiſſimam, niſi quod ſuper antiquitate certat cum Scythis.*

P. 20. v. 5. *Scythiam adeo editiorem.*] Virg. 1 Georg.

Mundus vt ad Scythiam, Riphæasque arduus arces
Conſurgit, premitur Libyæ deuexus in Auſtros.

Sed

Sed conſtat inter Mathematicos, in globo nullum eſſe alio editiorem locum.

V. 8. *Ægyptum.*] Strato quidam apud Strab. lib. 1. Ægyptum ait, τὸ παλαιὸν θαλάττῃ κλύζεσθαι, &c.

V. 13. *Aggerationibus regum*] Inde Titulus Codicis, *de Nili aggeribus non rumpendis.* Cicero moles vocat oppoſitas fluctibus.

V. 19. *Phaſi flumine.*] Ita legendum etiam contra libros, qui habent *Ithaſi.* De Phaſi vide Plinium lib 6. ca. 4. & Solinum cap. 20. & libellum de fluminibus nomine Plutarchi editum. De Scythis præter Herodotum lib. 4. vide Diodorum Siculum lib. 2. & Strabonem lib. 7. vbi eorum integritatem multis prædicat: de qua Horatius lib. 3. Ode 24. Vide & pauca apud Marcell. lib. 22. & cōfer quæ lib. 31. de Hunnis ſcribit & Alanis, quos diſcurrere, ait *latrocinando & venando.* ita enim videtur locus ille ſupplendus.

V. 23. *In plauſtris*] ἁμαξόβιοι. Plauſtra autem ait coriis tecta, pro quo Marcellinus lib 22. habet *corticibus*, neſcio an recte.

V. 25. *Iuſtitia gentis ingeniis.*] δικαιότατοι ἀνθρώπων Homero. Strabo, & Arrianus lib. 4. Ideo infra lib. 12. gentem innoxiam dicit. Ingenium vocat quod paulo poſt naturam. Næuius - *vbi*

Ingenio arbuſta nata ſunt, non obſita.

Notauit ad Auſoniū Scaliger. Petronius. *Crines ingenio ſuo flexi.* Tacitus. *cū honeſta ſuopte ingenio peterētur.* alii.

V. 29. *Non perinde.*] Ita vett. omnes. Tacitus de Germanis: *Poſſeſſione,* inquit, *& vſu, haut perinde afficiuntur.*

V. 30. *Lacte.*] Inde Homero Γαλακτοφάγοι. Strabo lib. 7. & 11. addit carne, & caſeo, equino maxime.

V. 32. *Pellibus tamen.*] malim *tantum.* Pelles Nomadicas merces cōmemorat Strabo lib. 11. de Hunnis Marcellinus *indumentis*, inquit *operiuntur linteis, vel ex pellibus ſiluestrium murium conſarcinatis.*

P. 21. v. 22. *Vexoris.*] Ita boni libri, alii *Vixoris*, quidam *Beſoxis*: Oroſius Ms. lib. 1. cap. 14. *Veſoges.* Florentina editio hoc loco & initio libri primi, ſuppoſuit *Seſoſtres*, contra libros: opinor, quia Herodotus lib. 2. refert eum Scythas ſubegiſſe. Iornandi eſt *Veſoſis.*

V. 23.

V. 23 *Primo lenonibus.*] Hanc vocem omnes, præter vnum, veteres agnoſcunt: & probat P. Danielis Mſ. Gloſſarius. *Leno, id eſt, mediator*, inquit, *qui apud Italos dicitur Ambaſſator, Vnde Trogus Pompeius in ſecundo hiſtoriarum, Præmiſſis lenonibus, qui hoſtibus parcendi legem inducerent.*

V. 26. *Stolide aduerſum.*] Mſ. *colendi.* Vnus *italide*, quod ad vulgatam lectionem proxime accedit, quam ſecutus eſt Oroſius. Hic locus explicat quod Scythicus legatus apud Curtium Rufum lib. 7. ait, ſuis patuiſſe iter vſque in Ægyptum.

P. 22. v. 11. *Duo regii iuuenes.*] Totum hunc locũ confer cum Oroſii capite 15. libri primi. Et de Amazonibus quædam Herodotus 4. Multa Diodorus lib. 2. & Strabo lib. 11. qui hæc fabuloſa iudicat. Vide & Ammianum lib. 22 & Euſtathium in Dionyſium, & Stephanum in Ἔφεσος.

V. 14. *Cappadocia ora.*] Oroſius *Cappadociæ Ponticæ ora.* Legendum ex Mſ. *Ponticque.*

V. 25. *Viros q. d r. interficiunt.*] Inde Αἰόρπατα dictæ, id eſt, ἀνδροκτόνοι. Herod.

P. 23. v. 3. *Genitas ſe Marte.*] De vna tantum id narrat Diodorus, cuius nomen non exprimit: & Apollonius 2. Amazonas, Martis & Harmoniæ Naiadis, genus eſſe tradit. Quæ hic *Marthesia* dicitur, eam Iornandes *Marpeſiam* vocat.

V. 13. XII. *Stipendia.*] De duodecim certaminibus, quæ tamquam ſtipendia, Euryſtheo debebat Hercules, vt immortalitatem conſequeretur, legendæ fabulæ, & Diodorus lib. 4. Amazonum regina, *Orithya* eſt, in omnibus ſcriptis libris, & impreſſis quibuſdam: Vulgo *Otrera*: & apud Apollonium lib. 2.

—— Ἀμαζονίδων βασίλειαι
Ὀτρηρήτε καὶ Ἀντιόπη.

Sed in hac hiſtoria, mire variant auctores. Vide Plutarchum in Theſeo, & Diodorum libro 2. & 4. Pauſaniam Atticis.

P. 24. v. 21. *Scythæ autem.*] Vide Herodotum initio 4. qui non octo annos, ſed viginti octo, domo affuiſſe Scythas

thas narrat, quod ſane probabilius eſt: hic tamen contra conſenſum librorum nihil muto.

P.25 .v.2. *Perculerunt.*]Ita Mſs. Herod. οἱ δὲ ἐκπλαγέντες.

V.8. *Iamcyri.*]Ea eſt ſex Mſs. conſtans lectio. Hunc regem Oroſius lib. 2. cap. 8. vocat *Attyrum*. Ms. *Accirum*. Herodotus 4. Ἰδανθύρσον: qui & Σκώπασιν, & Ταξάκιν duarum aliarum Scythiæ partium reges, commemorat. Cteſiæ Σκυθάρκης dicitur. *Antriregyrus* dicitur Iornandi.

V.16 *Ionas quoque.*]Herod. lib.6. initio.

V.28. *Innati ſolo.*]*Indigena*, αὐτόχθονες, γηγενεῖς, *terrigenis patribus*. Auſonius in ordine nobilium Vrbium; M. Cicero pro Flacco.

V. 29. *Primi.*]de Athenienſium inuentis Lucretius initio lib. 6. Ælianus lib. 3. M. Cicero pro Flacco.

V.33. *Regem habuere.*] De ſtatu & mutationibus Reip. Athenienſium, multa paucis Strabo lib. 9. Vide & quæ Paterculus lib 1. Primum regem faciunt Cecropem: Alii Actæum ſiue Actæonem αὐτόχθονα. Pauſanias Atticis, Euſtathius in Dionyſium, alii. De variis appellationibus Athenienſium præter iam citatos, vide Herodotum Vrania.

P.26. v.1. *Biformem*] Διφυῆ. Euſebius & Hieronymus in Chronicis. Plutarchus de ſera numinis vind. Euſtathius in Dionyſ. Vide & Diodorum libro 1. de Pete Mneſthei patre.

V.4. *Amphictyon.*] Vett. *Amphictyonides*, vulgo *Amphitryon*: & ita Oroſius Ms. lib.1. cap.9. Verùm nomen ex Pauſania reſtituit. Et Fabricius in Oroſio & Iuſtino. Et ex Mſs. emendanda eſt editio Chronicorum Euſebii, quæ Amphitryonem quintum Athenienſium regem facit, quũ ſit *Amphictyon 3. Athen.* Errori cauſam præbuit Amphitruo Thebanorũ rex, vulgo notior Amphictyone. De tempore diluuii Deucalionis diſcrepat ab auctore noſtro Varro & Euſebius, quod notauit Auguſtinus lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 10.

V.7. *Populorum Græciæ.*] Oroſius *Theſſaliæ*.

V 11. *Erechtheum.*]Vett. in hoc nomine varie corrupti ſunt. Ab hoc rege Homerus Iliad. 2. Athenienſes vocat

δῆμοι Ἐρεχθεῖος. Hic à Pauſania, Euſebio, quem Auguſtinus ca 11. lib. 18. de ciu. Dei ſequitur, dicitur *Erichthonius*. Quod hic ait *per ordinem ſucceſſionis*, repugnat Pauſanias Atticis, quem vide, & Diod. lib. 1. qui eum ait Ægyptium fuiſſe.

V. 16 *Medo.*] Vide lib 42. boni libri *Medio.*

V. 18. *Demophoon qui auxilium.*] Hic variat hiſtoria. Mneſthei Athenienſium regis anno 18. captam Troiam auctor eſt Euſebius: & Homerus in catalogo nauium, & Diod. lib 1. eundem faciunt Athenienſium ducem. Collocatur autem inter Theſeum & Demophoontem.

V. 20. *Dorienſes.*] Herodotus lib. 5. Vide & Valerium lib. 5. cap. 6. & Auguſtinum lib. 18. cap. 18. de ciuitate Dei. Pauſanias Atticis & Achaicis, Oroſius lib. 1. cap. 18. Peloponnenſes vocant, & Euſebius in Chronicis: Velleius Paterculus lib. 1. Lacedæmonios, quæ eadem ſunt. Fuit autem Codrus Melanthi exſulis filius. Plutarchus de exſilio. Strabo lib. 9. Hunc locum tranſcripſit Saresb. Polica. lib. 4 cap. 3.

P. 27. v. 2. *Annuis magiſtratibus.*] Paterc. & Euſeb. poſt mortē Codri principes aiunt cōſtitutos, quos mors finiebat: Multis autē poſt annis cōſtitutos annuos magiſtrat⁹.

V. 3. *Nullæ leges.*] ex Plutarchi Solone, & aliis notum Draconis legibus Athenienſes vſos ante Solonem. Vide Gell. lib 11 cap. 18.

V. 5 *Tanto temperamento.*] Dicere enim ſolebat, τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖν. Vide Plutarchum, & Laertium. De Solonis legibus præter ceteros, vide & Herodotū lib. 1. Emendandus Ammianus lib. 16. *ex rhetris Lycurgi, id eſt, Axonibus.* Leg. & *Axonibus*, vt Rhetræ Lycurgi, ita Axones Solonis, Plutarch.

V. 12 *Capital.*] Θανάτῳ ζημιοῦσθαι Plutarch. Feſti mutilator Paulus. *Capital facinus, quod capitis pæna luitur.* Ea eſt pleriſque locis apud bonos auctores veterum librorū ſcriptura.

V. 15. *Dementiam.*] in primis verſutum & callidum factum Solonis vocat M. Cicero 1 de Offic. Verſus eius, vide apud Laertium. Totam hiſtoriam quære apud Plutarchum; meminit & Pauſanias in Atticis, & Ælianus fine libri 7. Vbi interpres δύο νεῶν μεγαρίδων κρατήσας. male vertit,

vertit,captis duobus templis,cum ſit,Duabus Megarenſium nauibus potitus. Vide etiam Frontinum lib. 4. cap. vlt. Controuerſiam de Salamina inſula exponit Strabo lib.9.vbi de Megara.

P.28.v.2.*Ita Megarenſes.*]Vett.omnes *Dorenſes.*inepte &ἀνιςορήτως,irrepſit forte ex ſuperioribus.

V.3. *Piſiſtratus.*]Præter Plutarchum & Herodotum lib.1. lege Valerium lib.1. cap.3. & lib.8. cap.9 Ælianum lib. 8. Qua autem ratione Piſiſtratidarum tyrannide liberati ſint Athenienſes docet Herodotus 5. & Pauſanias Laconicis.

V.28. *Auxilium à Lacedamoniis.*]Per Φειδιππίδην,ἡμεροδρόμον. Herodot.lib.6.Probus in Milriade. Meminit & Plato 3. de Leg. De quatridui religione, Lycurgi legem commemorat, Lucianus de Aſtrologia. Vide & Strabonem libro 9. Confer cum auctore noſtro Oroſium cap. 8. libro 2.

P.29.v.1.*Dux belli.*]Στρατηγὸς,vnus è decē.Πολέμαρχος autem erat Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος Herodotus & Pauſanias.

V.14. *Cynægiri.*]De quo præter Herodotum Valerius lib 3.cap.2.& Ammianus lib. 26. qui eum & Callimachū vocat Medicorum bellorum fulmina.

V.24 *Ducenta millia.*]Herodotus è barbaris ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους, ex Athenienſibus vero centum nonaginta duo cecidiſſe auctor eſt.

V.25. *Hippias.*]M.Cicero lib.9.ad Att.epiſt.12.

V.26. *Concitor.*]quidam *conditor*, vulgo *concitator*, & initio lib.5. ſed illud Mss. approbantibus malo. Tacit. 4. Annal. *miſſosq; in Galliam concitores belli.*

V.30. *Artemenes.*) Herod.lib 7.Ἀρτοβαζάνην vocat.& hanc controuerſiam viuo patre motam,& ab ipſo Dario iudicatam eſſe refert. Idem paulo poſt Achæmenem nominat Darii filium Xerxis fratrem. Plutarchus in Artaxerxe,ab Arſica,qui poſtea Artaxerxes dictus eſt,& Cyro eandem quæſtionem renouatam ſcribit,&Darii contrariam huic ſententiam commemorat.

P.30.v.14. *Artaphernem.*) Ita ex Herod. emendaui. Vett. habent *Ariafernem*, facili lapſu. Vni ſupra ſcriptum legendum eſſe *Tiſaphernem*.

V.24. *Quinquennium inſtruxit.*]Vulgo,*per quinquennium*,& Oroſius lib. 2. cap. 9. ſed antiqua ſcriptura recta eſt. Infra lib. 12. *Triduum luctum indixit.* Lex 12. Tabul. *Vſus, auctoritas fundi, biennium eſto.* Quintilianus declamatione 196 *Ex lege, in exſilium quinquennium miſſus eſt.* Notauit Iac. Cuiacius cum interpretaretur titulum Cod. de vſucap. pro emptore, vel pro tranſact.

V.25. *Demaratus*] Herodotus fine lib. 7. fugam eius ad Perſas lib 6. explicat.

P.31.v.3 *Soror reg. Leonidæ.*]Herodoto eſt vxor Leonidæ Γοργὼ, cuius meminit Plutarchus in Apophth. Lacon.

V.5. *Iam Xerxes ſeptingenta*] Variant in numero auctores. Herod. lib. 7. Diod. 11. Iſocrates Panathenaico. & Plin. lib. 33. cap. 10. Quomodo autem exercitum Xerxes dinumerauerit, vide Herod. & Plin. l.4. cap. 11.

V.6. *Vt non immerito proditum.*]Herodotus enumeratis copiis. ὥστε οὐδὲν μοι θώυμα, inquit, παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα, &c.

V. 8. *Naues decies.*] Nauium numerus in veteribus omnibus deprauatus. Arbitror legendum *mille ducentas*: litteris quibuſdam immutatis, & vocibus inuerſis: Conuenit numerus cum Herodoto, Diodoro, Probo, Iſocrate, Oroſio, qui tamen onerariarum, ſiue τεσσαρηκοντόρων, addunt tria millia, & ἱππαγωγῶν, octingentas & quinquaginta. Vt ille ſuperior numerus ſit triremium, ſeu roſtratarum, vt Oroſius vocat.

V. 22. *Leonida.*] Lege præter Herodotum & Diodorum, & Oroſium, Strabonem lib. 9. Ælianum lib. 3. Valerium lib. 3. cap. 2 & Pauſaniam Laconicis. meminit & Seneca epiſt. lib. 13. Vide & Cteſiæ excerpta; variat hic multùm à ceteris.

P 32.v.17 *Sexcenti viri*]Quingentos habet Diodorus, quem in hac narratione fere expreſſiſſe auctor noſter videtur. M Cicero 2 de finibus trecentos, & Seneca in Suaſoriis, & Ælianus: cuius interpres τριακοσίους imperite vertit *triginta*.

V. 18. *Prætorium*]Diod. τὴν τοῦ βασιλέως σκηνήν.

V.25. *Partem diei*]Ms. *die* antique pro *diei*. Salluſt. Iugurt. *Vix decima parte die reliqua.* vide quæ notat Aulus

Gel-

Gellius lib. 9. cap. 14. quæ Priſcianus lib. 7. ex prima hiſtoria Salluſtii, & quæ Probus in Catholicis.

V.30. *Ionas*] Herod. lib.8. Plutarch. in Themiſt. Ortos autem Ionas ab Athenienſibus notum ex Herod. lib.1. & aliis.

V.33. *Symbolos.*] *Symbolum* & *Symbola*, & *Symbolas* dicunt Latini, Plautus Pſeud. Sc.1. & Bacchid. Sc. *ibo in Piraeum*. Ms. vnus hoc loco habet *Symbolas*, quomodo & Plautus ſæpe.

P.33. v.5. *An ideo,*] Vetus poeta.

Men' ſeruaſſe, vt eſſent qui me perderent?

V.9. *Ceſſim.*] Ita recte libri veteres. Varro apud Non.

Vereor ne me quoque, cum domum ab Ilio
Ceſſim reuerterer, præter canem cognoſcat nemo.

L. ſi ex plagis 52. D. ad leg. Aquil. eadem ratione Plautus Caſina.

Receſſim cedam ad parietem.

V.9. *Ante naualis.*] Hæc vide apud Herodot. Plutarc. Diodorum, Æmilium Probum, Oroſium lib. 2. cap.10. apud quem initio capitis, vox, *bis*, abeſt à Ms. & ſane inducenda eſt.

V. 23. *Themiſtocles nauium præſidium.* M. Cicero 10. ad Att. epiſt. 7. *conſilium Themiſtocleum*. Front. lib.1. c.3. Ariſtotel. 1. Rhet.

P.34. v.4. *Per ſeruum.*] Front. lib.1. cap. 2.

V.11. *Artemiſia.*] θυγάτηρ Λυγδάμιος. Herod. lib. 7. & 8. Pauſa. Laconicis. Vnus è manuſcriptis *Artemidora* ſcriptum habet, quomodo & Oroſius.

V.20 *Multa merſa.*] Ducentæ, inquit Diod.

P.35. v.2. *Themiſtocles timens.*] Front. lib.2. cap.6.

V.6. *Eundem ſeruum.*] Sicinnum nomine, Herod. At Diod. ait fuiſſe pædagogum filiorum ipſius: ad inſtituendos liberos, vtebantur ſeruorum opera veteres. Plutarch. Ariſtide Arnacem vocat Eunuchum.

V.24. *Olynthum.*] Artabazo, non Mardonio id tribuit Herodotus.

V.25. *Athenienſes quoque.*] Herodot. fine libri 8. & Diod.

V.32. *Victus Mardonius.*] Hæc eſt memorabilis illa Græcorum apud Platæas victoria, de qua Herodotus 9.

Diod. 11. Plutarch. Ariſtide, Æmilius Probus Ariſtide & Pauſania, quos vide, & Ælian. lib. 11. & Strab. lib. 9. & Pauſan. Laconicis & Bœoticis. Interfectum eo prœlio Mardonium præter Cteſiam ſcribunt omnes: hunc ſequitur auctor noſter.

P. 36. v. 3 *Mycale.*) Libri ſcripti hoc loco omnes deprauate legũt *Meſia*, alii *Moſia*, alii aliter. Vulgatam lectionem contra libros retinui ex Herodoto & Diodoro. Eſt autem Mycale mons Ioniæ & vrbs, Stephano. Famæ velocitatem, de qua auctor noſter, redarguit Diodorus: ait enim rumorem iſtum ſparſum à Leotychida στρατηγήματος ἕνεκεν. Vide Plutarch. in Æmilio. Et hic, vt & Diodorus notauit, deficit Herodoti hiſtoria.

V. 16. *Cum mœnia.*) Præter Diodorum, vide Thucydidem lib. 1. & Frontinum lib. 1. cap. 1. Meminit & Pauſanias initio lib. 1.

P. 37. v. 11. *Ducem.*) Ναύαρχον conſtituerunt. Diod. Thucyd. lib. 1. Probus quos lege.

V. 16. *Nuntios.*) Libri veteres optimi alii *pontios*, alii *potios*, barbaram vocem Iuſtini ætate vſitatam, quis fortaſſe ſuſpicetur: nihil mutare auſus ſum, quum vulgata lectio duobus Mss. confirmetur, non tamen antiquiſſimis.

V. 23. *Cimonem.*) Cuius vitam, vide apud Plutarchum & Probum, de eo & Herodotus extremo lib. 6. Valer. lib. 5. cap. 3.

V. 30. *Xerxem*) Ad Eurymedontem, ὥσπερ ἀθλητὴς δεινὸς, ἡμέρᾳ μιᾷ δύο καθῃρηκὼς ἀγωνίσματα. Plutarch. vide & Thucyd. lib. 1. & Diod. 11.

IN LIB, III.

Pag 41. v. 29. QVippe *Artabanus.*) Legendus Diodor. lib. 11. & Cteſias, & Probus. qui hic Bacabaſus, illis Megabyzus dicitur. Artabanus autem Ariſtoteli 5. de republica, eſt Ἀρταπάνης.

P. 42. v. 15 *Et cædem patris.*) τὸν φονέα τοῦ πατρὸς. Diod. nam illa, *& necem fratris*, abſunt à vett.

V. 28. *Lycurgus.*) De quo in eius vita Plutarchus & Herodotus libro primo, & Strabo libro 10. & Pauſanias Lacon.

V.28. *Polybita.*) Ita Vett. Græci Πολυδέκτης. At *Charillus* quomodo & Heraclides, illis eſt Charilaus. Herodoto Λεωβώτης.

P.43.v.3. *Leges.*) De quibus præter citatos, vide Xenophontẽ in πολιτείᾳ Lacedæmoniorũ. Strabo lib. 8. & 10.

V. 7. *Parcimoniam omnibus ſuaſit.*) Vett. omnes. *Parcimoniam omnibus. Item exiſtimans*, &c. quæ lectio quid velit non video. Paterc. lib.1. Lycurgum vocat, *diſciplina conuenientiſſima virum*: malim, *contentiſſima*.

V.32. *Dotis frenis.*) Titinnius. *Viri enim* (ita legendum arbitror) *dotibus deleniti, vltro etiam vxoribus ancillantur.* Plautus paſſim.

P.44.v.17. *Cum Meſſeniis propter ſtupratas.*) Strabo libro 6. & 8. & Pauſan. lib.3. & 4. Oroſ. lib.1. cap. 21. habet *propter ſpretas virgines*, vitioſe; Strabo enim ὑπὲρ φθορᾶς τῶν παρθένων. De hoc bello vatie Seruius P. Danielis in 3. Æneid.

P.45.v.2. *Parthenia.*) Ita vett. & Græci, non *Parthenii*, vt vulgo. Vide præter cæteros Euſtath. in Dionyſ.

V.4 *Nulli enim pater exiſtebat.*) Ἀπάτορες, & ſpurii filii. Infra lib.20.

V.5. *Palantum.*) Græci Φάλαντον. & Horat. Ode 6.l.2. Euſtathio Φίλανθος. De Tarentinorum origine, vide etiam Pauſaniam in Phocicis.

P.46. v.3. *Oraculo Delphis.*) Præter Strab. lib. 8. Lege Pauſaniam lib. 4.

V.29. *Tertium quoque bellum.*) De quo præter ceteros iam citatos, Diod lib.11. & 15.

33. *Athenienſes.*) Inter quos erat Cimon Miltiadis filius Pauſanias. Thucyd. lib.1.

P.47.v.2. *A Delo.*) Id enim commune ærarium eſſe voluerunt. Probus in Ariſtide. Thucyd. lib.1.

V.6. *Peloponnenſes.*) Bellum Peloponneſiacum, 8 libris à Thucydide comprehenſum: De quo & Plutarch. in Pericle & Diod. lib.12.

V. 7. *Parua tunc.*) Hunc locum male accepit Oroſius lib.1. cap. vlt. *Athenienſes autem*, inquit, *miſſa in Ægyptũ parua claſſe*, auctor noſter non paruam claſſem, ſed paruas vires, dicit Athenienſibus fuiſſe, miſſa claſſe ducentarum nauium in Ægyptum. Thucyd. lib.1.

V. 23. *Periclem ſp. v. v. & Sophoclem.*] Meminit M. Cicero 1. de Offic. qui Prætores vocat, στρατηγούς.

V. 28. *In annos xxx.*] Pauſ. Eliacis. vide & ſupra notat.

P. 48. v. 10. *Agros in populat.*] Idem Fabio Maximo cum Annibal ad vrbem eſſet, accidit, Plutarch. & Ciuili. Tacitus 5. hiſtor. qui notam artem ducum vocat.

V. 17. *Naualı prælio.*] Ad Naupactum, duce Phormione. Thuc. lib. 2.

V. 21. *In annos quinquaginta.*] Thuc. lib. 5.

IN LIB. IV.

P. 51. v. 7. S*iciliam.*] Vide Thuc. lib. 6. Melam l. 2. cap. vlt. Plin. lib. 3. cap. 8. Diod. lib. 5. quem νησιωτικὴν βίβλον vocat. Strab. lib. 6. Solin cap. 11. Virgilium 3. Æneid. Euſtath. in Dionyſ. Lucret. lib. 1. Claud. lib. 1. de raptu. De incolis Siciliæ, vide etiam Pauſan. Eliacis.

V. 18. *Eructet.*] Mss. *eructuet.* Seruius ad illud 3. Æneid.

> *Interdum ſcopulos, auulſaque viſcera montis*
> *Erigit eructans --*

Notat *eructo eructas*, tantum dici.

V. 22. *Rhegium.*] Διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀπορραγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν Σικελίαν ἀπὸ σεισμῶν. Strabo. Dicitur ergo διὰ τῆς ῥήξεως. Euſtath. Salluſtius apud Seruium in 3. Æneid. ibi. *Hæc loca vi quondam*, &c.

V. 29. *Terga dantes in imum.*] Ita boni libri, alii, *Virgilius in imum deſidere*, alii *vorticibus*. Error inde manauit, quod quis forte ad oram libri Virgilii nomen notauerat, quod in contextum aſſumptum, tranſiit in *vorticibus*: alii vt ſententia conſtaret, ad τὸ *Virgilius*, addiderunt, *ſcribat*. Certe videtur in hac Siciliæ deſcriptione auctor noſter, ex 3. Æneid. imitatus pleraque, obſeruatu facillima.

P. 52. v. 7. *Ætna.*] Vide præter locos ſupra notatos, Plin. lib. 2. cap. 106. Lucret. lib. 5. De Scylla & Charybdi vide præterea Salluſtii fragmenta apud Seruium 3. Æneid.

P. 23. *Cyclopum.*] Thucyd. παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες.

V. 24. *Cocalus.*] Ita vet. omnes & hiſtoria. de Cocalo lege

lege Diod. extremo lib. 4. & 17. Strab. lib. 6. Euſebius in Chron. apud quem *Cotalus* dicitur, librariorũ, arbitror errore.

V. 27. *Anaxilaus.*] Ὁ τύραννος τῶν Ρηγίνων. Strab. Thucyd. lib. 7. Micalum Herod. 7. *Μίκυθον* vocat, Anaxilai οἰκέτην, & Strab. 7. Micythus quidam eſt Meſſanæ princeps. Vide Macrob. 1. Saturn.

P. 53. v. 2. *Carthaginienſes*] Ad id à Xerxe incitati. Diod. l. 11. apud quem initio narrationis legendum στρατηγὸν εἵλοντο Ἀμίλκαν, non Ἀμίλκωνα. Vide & Herodotum libro 7.

V. 17. *Catinienſes.* Ita vett. ferme omnes, & Oroſius Ms. lib. 2. cap. 14. quidam, *Cathenienſes. Græcis* Καταναῖοι & Κατάνη Latinis plerumque *Catina.* Ciceroni 5. in Ver. *Catina Venus.*

V. 20 *Quod Aſi im.*] legendum arbitror, *quo Aſiam Græciamque penitus occuparent*: aut, *quo Aſiam*, &c *occupauerant.* Vt dicat, Athenienſes ſtudio illo maioris imperii, Aſiam & Græciam animo iam, & præſumptione quodammodo, penitus occupaſſe.

V. 27. *Cariade.*] Ita vett. Thucyd. 3. χαροιάδην vocat, & hos non Catinienſibus; ſed Leontinis in auxilium miſſos ſcribit.

P 54. v. 6. *Nicias*] Thuc. lib. 6. Diod. extremo lib. 12. & initio lib. 13. Plutarch. & Probus Alcibiade, ille etiam in Nicia.

V 14. *Sed in quo.*] Ita & Oroſius lib. 2. cap. 14. vet. noſtri, *ſed quo*, forte, *qui.*

23. *Demoſthenem &c.*] Thucyd. lib. 7. reliqui.

V. 33. *Forent.*] Ita boni auctores loquuntur: & inprimis Salluſt. Iugurth. *S P. Q. R. Verbis nuntient, Velle & cenſere eos ab armis diſcedere: itaſeque, illisque dignum fore.* Vulgatæ editiones, *eſſe.*

P. 55. v. 9. *Eurymedon*] Miror Mss. oẽs hoc loco mendoſe prorſus legere *Eurylocus.* quomodo & Oroſ. Ms. Ego in vulgata lectione contra hiſtoriam nihil mutare auſus ſum.

V. 10. *Triginta.*] Oroſius *Vndecim.*

V. 11. Demoſthenes] Vtrumque à Syracuſanis interfectum refert Thucyd. extr. libro 7. & Plutarch.

IN LIB. V.

P.57. v.28. *Alcibiades abſens.*) Thucyd.7. Diod.13. Plutarch. & Probus in Alcib. Ælian. lib.13. Accuſatur & de truncatis, vt Thuc. aut deiectis Hermis, vt Probus.

V.37. *Bellum inferre.*) Quod, munita à Lacedæmoniis, concilio Alciabidis, Decelia, Decelicum appellatum eſt.

P.58. v.14. *Quam victi.*) Vulgo vi victi. Lucil. *Populus Romanus victus vi, ſuperatus prœliis.*

V.30. *Ad Tiſſaphernem.*) Thuc.8. alii ſupra notati.

P.59. v.31. *Imperium ad Senatum.*) Ad quadringentos: quorum meminit & Strab.9.

P.60. v.1. *Reuocatur.*] Id valde contendente Piſandro, & aliis optimatum fautoribus. Thucyd. lib.8. Probus à Piſandro deſtitutum ſcribit.

Ibid. *Dux.*) Probus. Prætor. στρατηγὸς. Plutarch.

Hucuſque Thucydides quem excipit Xenophon.

V.10. *Mindarus.*] Ita Græci, & hic vulgati libri Mss. *Zeſtromindareus.* Is nauali ad Cyzicum pugna periit. Xenoph.1. Ἑλλην. Diod.13. Plut. Alcibiade, à quibus hiſtoriæ huius fuſior explicatio petenda.

V 17. *Quibus ea res quæſtum prab.*) Diod. Οἱ πολεμοποιεῖν εἰωθότες, καὶ τὰς δημοσίας ταραχὰς ἰδίας ποιούμενοι προσόδους.

V.18. *Illatum à Carthag.*) De quo vide Diod. lib.13.

V.25. *His omnibus prœliis.*) Quinque terreſtribus & tribus naualibus. Probus.

V.31. *De cœlo miſſum.*) Minutius Oct. *In hodiernum inopinato viſos cœlo miſſos, ignobiles & ignotos, terræ filios nominamus.*

P.61. v.1. *Tantum in vno viro.*) Iſoc. πρὸς Φίλιππον.

V.18. *Lyſander.*) Poſt Xenophontem, vide Plutarchum & Probum in eius vita, Diod. lib.13. qui eum Sardis ad Cyrum profectum ſcribit. M. Cicero in Cat. maiore, ex Xenoph. OEconom.

V.26 *Oppreſſere.*) Non Alcibiadem, ſed Antiochum, qui quidem erat ἀγαθὸς κυβερνήτης, ἀνόητος δ' ἐς τ' ἄλλα καὶ φορτικός. Plut. alii & Pauſan. Bœoticis.

P.62. V.6 *Conon.*) Eius vitam deſcripſit Probus, qui eum prœlio ad Ægos flumen, quo Athenienſium imperium con-

concidit, non interfuiſſe ſcribit, cõtrà quam Xenophon, lib. 2. Ἑλλην. Plut Lyſandro. Diod. 13

V. 29. *Cum octo nauibus.*) Plutarch. At Diodorus: Τῶν μὲν οὖν τριηρῶν δέκα μόνον διεξέπεσον, ὧν μίαν ἔχων Κόνων ὁ στρατηγὸς, τὴν μὲν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον ἀπέγνω, &c.

P. 63. v. 32 *Multi delendum.*) Lyſander & Agis. Pauſan. Lacon.

P. 64. v. 1. *Si demiſſa Piraeum.*) Ὥστε τὰ μακρὰ σκέλη καὶ τὰ τείχη τοῦ πειραιῶς περιελεῖν. Diod. extr. l. 13. Plut. Lyſandro, quos vide & Xenoph. Ἑλλην. β. Et ita bello Peloponneſiaco finis impoſitus, quod Thucyd. ἀξιολογώτατον vocat τῶν προγεγενημένων, & μακρότατον: in annum enim 26. protractum eſt.

V. 9. *Triginta rectores.*) Vide præter citatos Diod. initio lib. 41.

V. 14. *Cædes d. c. ab Alcib*] De morte Alcibiadis, ad cuius cædem 30. tyranni Lyſandrum impulerunt, vide Plutarch. Diodorum, Probum, Ciceronem 2. de Diuinat. Val. lib. 1. cap. 8. De Theramene, vno de 30. vide Xenoph. Ἑλλην. β. lib. 2 & M. Cic. Tuſc.

V. 31. *Thraſybulus.*] Τυριεὺς ὀνομαζόμενος. Diod. 14. vide Xenoph. Ἑλλην β. Pauſan. Atticis.

V. 32. *Nobilis.*] Probus, *multi eũ nobilitate præcurrerunt.*

P. 65. v. 1. *Phylen.*] Steph. de Vrbibus. χωρίον vocant Xenoph & Diod.

V. 5. *Lyſias*] Paulo aliter Plutarch. in vitis Rhetorum, quem vide.

V. 18. *Critias.*] Τὴν ἡγεμονίαν ἔχων Diod. *dux tyrannorum*, Probus, crudeliſſimum omnium tyrannorum vocat Lactant. lib. 3. de falſa ſap. Hippolochi, (ita habent. Vett. omnes) non meminerunt. Xenoph. 2. Ἑλλην. *Hippomachũ* vocat, quomodo habet editio vulgata.

V. 21. *Magna voce Thraſybulus.*] Non Thraſybulus, ſed Cleocritus κῆρυξ, μάλιστα ἐμφωνος ὤν. Xenoph.

V. 32. *Subſtitutis decem.*] Prætoribus. Probus.

P. 66. v. 3. *Pauſanias.*] Et ante eum Lyſander, cum 40. nauibus. Diod. Hic autem pacem fecit non miſericordia: ſed φθονῶν Λυσάνδρῳ, & θεωρῶν τὴν Σπάρτην ἀδοξοῦσαν, &c. vide Diod. & Xenoph.

V. 16. *Diſcordiarum obliuionem.*] Ἀμνηστίαν. M. T. Phil. 2.

Val.

Val. Max. lib. 4. cap. 1. Plutar. Cicerone. Μὴ μνησικακεῖν. Xenoph. Et ita Siculos pacem feciſſe refert Thuc. lib. 4. ἔχοντες ἃ ἑκάτεροι ἔχουσι.

V. 22. *Darius.*] Diod. lib. 13. De Cyri ἀναβάσει, id eſt, vt Hieronymus loquitur, *aſcenſu*, Xenoph. Diod. lib. 14. & Plutarch. in Artaxerxe, qui ante regnum *Arſicas*, vel vt Cteſias, *Arſaces* dicebatur, poſt Mnemon eſt cognominatus.

P. 67. v. 6. *Fors prælii*] Ἡ τύχη. Diod.

IN LIB. VI.

P. 70. v. 15. HErcyllides.] Δερκυλλίδας. Xenoph. libro 3. & Diod. 14. Plutarch. in Artaxerxe, quos vide. Huc ſpectat Trogi Pompeii fragmentum apud Priſc. lib. 6. cuius etiam Mss. habent, *ab Herculide*. Oroſius lib. 3. cap. 1. vocat Hircilidem. Dercyllidæ meminit & Plutarchus in Apophth. Lacon.

V. 23. *Criminatur.*] Oroſ. lib. 3. cap 1. *defert vt proditorem.* Ms. P. Danielis, *differt.* vide Noniū. Tacit. 1. Annali. *Pars multo maxima imminentes dominos variis rumoribus differebant* Petronius. *Alioqui mille cauſæ nos quotidie collident, & per totam vrbem rumoribus different*, ita malo. quam *deferent.*

V. 25. *Quam gerant.*] Plauto familiaris locutio ſubintelligēdum *potius*, quod in vno codice reperitur, aut *magis*. Plautus Rud.

Tacita bona 'ſt mulier ſemper, quam loquens.

Terent. in Eunuch. *Qui placere ſe ſtudeat bonis, Quam plurimis.*

V. 29 *Hortatur, vt in locum.*] Ita & Diodor. lib. 14. Pauſanias Atticis id Euagoræ Cyprio regi tribuit. Vide Probum Conone.

P. 71. v. 3. *Hercinione.*] Vett. hic variant, quidam *Mercinioni*, alii *Mercimoni*, alii *Inercinioni. Hercynione* habet etiam Oroſius. Eum Diodorus vocat Νεφρεα.

V. 9. *Reſponſum oraculi.*] Quod exſtat apud Pauſan. Lacon. & Plutar. Ageſilao. Vide etiam Xenoph. 3. Ἑλλην. & in Ageſil. Vide & Probum ibid.

V. 29. *Adorare*] Probus, *venerari, quod προσκυνεῖν illi vocant.*

P.72.v.1. *Miniſtrum.*]Ταμίαν. Diod.

V.8. *Piſandrus*]Ita Mss.omnes,vulgo *Lyſander*,contra hiſtoriam. Græcis eſt Πείσανδρος. Xenophon lib. 4. Plut. Ageſilao, & Probus. Diodoro eſt Πειρίαρχος, vt alii notarunt,mendoſe.

V.24. *Coniunctione Ageſilai.*]Erat vxoris eius frater.

V.32.*Victi Lacedam.*]Ad Cnidum.

P.73.v.4. *Lacedamoniis habenda.*] Iſocrates ad Philip. Λακεδαιμονίους ἐξέβαλον ἐκ τῆς ἀρχῆς, &c. Oroſius. *Magnitudine atque atrocitate belli iſtius, inclinatus ex hoc ſemper in poſterum Lacedamoniorum ſtatus: Prona namq; ex illo fluere, & retro ſublapſa referri ſpes Spartanorum viſa eſt.* Ita locus ille ex Ms.P.Danielis legendus eſt.

V.6. *Thebani.*] Et alii ad id pecunia Perſarum inducti. Pauſan.lib.4.

V.7.*Infimis*] Ita quidam impreſſi, recte: alii *infinitis*. Mss. *finitimis*.

V 8 *Epaminonda.*) De quo præter ceteros Plutarch .in Pelopida & Probus in eius vita. Non vult Iuſtinus eum prœlio interfuiſſe,quod Oroſius putauit, ſed eius virtute auctam rem Thebanam.

V.11. *Lyſander.*) Apud Haliartum. Xenoph. 3. Plut. & Probus Lyſandro. Diod. 14. Pauſan. Laconicis.

18. *Ex Aſia,qui ibi.*) Pauſanias libro 3. & 4. De pugna ad Coronæam, vide ſupra citatos auctores; qui non ſuperueniſſe pugnæ,ſed ab initio interfuiſſe referunt.

V.32. *Iphicratem.*) De quo præter ſuperiores, Probus in eius vita. Hoc autem bellum quia circa Corinthũ gerebatur,Corinthium eſt appellatũ, Κορινθιακὸς πόλεμος.

P.74.v.16 *Manibus eorum.*) recte. vulgo contra libros & mentem auctoris, *manubiis*, Oroſius, *Perſis adificantibus*. Legendus Xenoph. 4. Diod. 14. Pauſa. Atticis.

V.22. *Artaxerxes.*] Pax Antalcidæ, dicta quod eſſet eius opera impetrata. Xenoph. 5. Diod.14. Plutarch. in Ageſ. & Artaxer.

V. 27. *Ægyptio bello.*) Κυπριακὸν πόλεμον, commemorat Diodorus in quod pace conſtituta incubuerit Artaxerxes. Niſi hæc de ea pace accipias, de qua Diodorus 15. Αρταξέρξης μέλλων πολεμεῖν πρὸς Αἰγυπτίους, καὶ σπεύδων ξενικὴν δύναμιν ἀξιόλογον συστήσασθαι, ἔσπευσε συλλύσασθαι τοὺς κατὰ

τὴν

τὴν ἑλλάδα πολέμους, &c. quæ compara cum Iuſtini verbis. Sed de Ægyptio bello, vide Gemiſtum, & Plutarch. Artax.

V.33. *Vrbs Romana.*] Strabo extremo lib.6.

V.5. *Lacedæmoniis ſecuris.*] Lubet ex Ms. voces aliquot Oroſio lib 3. cap. 2. reſtituere. *Lacedæmonij*, inquit, *inquieti magis [quam ſtrenui; & furore potius] quam virtute intolerabiles, poſt bella poſita, tentant furta bellorum.*

P.75 v.2. *Caſtellum.*] Κρῶμνον. Xenoph. Ἑλλην. 6. ciuitas eſt Peloponneſi. Steph. De hoc bello vide Xenoph.

V.8. *Hoc eſt enim ſignum.*] Diod. 17. *αἰτησιν τῶν νεκρῶν*, ait *περιέχειν ἧτλης ὁμολόγησιν.*

V.12. *Tacito conſenſu induciæ.*] quæ *induciæ tacitæ* dicuntur Liuio lib. 2. & 23.

V.15. *Principio noctis.*] Vide Plut. Ageſilao. Front. lib.1. cap.11.

V.29. *Nec bellum diu dilatum.*] Prœliū ad Mantineam, de quo Xenoph. lib. 7. Diod. 15. Plutarch. Ageſilao & Apopht. Lacon. Probus Epaminonda, Pauſan. Bœoticis, Strab. lib. 8 præter quos de Epaminondæ morte, legendus Cicero epiſt. ad Lucceium. Val. lib.3. cap 2. Ælian.12. Pauſanias Atticis, & Arcadicis, quem ſequitur Oroſius lib. 3. cap. 2. Hucuſque Xenophon, cuius hiſtoriam proſequitur Diod.15. & Gemiſtus Pletho.

IN LIB. VII.

P.79.v.1. MAcedonia.] Dicta à Macedone Oſiridis filio. Diod. lib. 1. alias Iouis filio & Deucalionis nepote. Steph. de verb. Solinus cap.14. Euſtath. in Dionyſ. apud quem & Heſychium *Macetia* dicũntur, & Macchab.1. cap.1. terra Cethim. Eſt autem Cethim Gen.10. filius Iauan, & Danielis 11. per Iauan Græci intelliguntur. Inde Macetæ, ſunt Macedones. Auſon. *Macetumq; attollite nomen.*

V.2. *Emathionis.*] Ita Probus in 1. Geor. Virg. *Emathiũ* vocat Solinus, quem facit genuinum terræ, id eſt *αὐτόχθονα.*

V.10. *Pæonia.*] A qua olim Macedonia Pęonia dicebatur. Liuius ab vrb. cond. lib 40.

V.11. *Telegonus.*] Πηλέγων Homero Iliad. φ. vt notauit Glareanus. Vett. omnes *Telegonus*, quod eſt Vlyſſis filii nomen, ab hoc loco alienum.

V. 13. *Europus.*] Macedonis filius, à quo Europus Macedoniæ vrbs. Steph.

V. 14. *Caranus.*] Solinus cap. 14. & ita emendandus Euſebius, ex Mss.

V. 16. *Edeſſam.*] Ptolemæus lib. 3. αἰδέσσαν, commemorat.

V. 24. *Aegeas.*] *Aegas* vocat Plin. lib. 4. cap. 9. & Solin. Ptolem. αἰγαία.

V. 31. *Perdicca*] Herod. lib. 8. Περδίκκης, ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχὴν, inquit, quia primus rex in Macedonia nominatus eſt. Solinus. Euſebius hunc, 4. facit. Quomodo hic ad regnum peruenerit, vide Herodotum. meminit & Thuc. extr. lib. 2.

V. 33. *Argæo.*] Euſebio *Archæus*. Herod. Αργαῖος.

P. 80. v. 8. *Europum.*] Herodotus Αἴροπον vocat, vt Diod. libro 14. Et ita in Euſebio legendum ex veſtigiis veteris ſcripturæ, non *Europs.*

V. 14. *Rege ſuo in cunis prolato.*] Marcellinus lib. 26. Nazarius panegyrico qui Conſtantino dictus.

V. 23. *Huic Amyntas.*] Alcetam interponit Herodotus & Euſebius.

V. 30. *Megabazum,*] Herod. lib. 5. eſt Megabyzus, à quo hæc narratio petenda eſt.

P. 81. v. 5. *Filiis.*] Dixit pro *filiabus*. Ennius *filiis propter te obiecta ſum innocens Nerei*, legitur & *Diis* pro *Deabus*, vide Priſcianum lib. 7.

V. 19. *Bubares.*] Βουβάρης. Herod. filiam Amyntæ vocat Γυγαίην lib. 5. & 8.

V. 29. *Per ordinem.*] Eum ordinem vide apud Euſebiū. Legendus ad hunc locum Solinus. Et inprimis Diod. libro 14. & 15. quorum varietatem explicare non eſt huius loci.

V. 33. *Tres filios.*] Duorum Perdiccæ & Philippi meminit Probus Iphicrate, legendus Georg. Gemiſtus.

P. 82 v. 16. *Domo Epaminondæ.*] Diod. l. 16. Thebani, inquit, τῷ Ἐπαμινώνδου πατρὶ παρέθεντο τὸν νεανίσκον. à quo diſſentit Plut. in Pelop. Vide præter hos Gemiſtum.

V. 18 *Inſidiis Eurydices.*] Interfectus à Ptolemæo Alorite, qui poſt eum regnauit annos 3. Diod. lib. 15. mendoſe habet ἔτη τριάκοντα, legendum enim, ἔτη τρία. Eum deinde

inter-

interemit Perdicca;cui,cum aduerſus Illyrios cecidiſſet, ſucceſſit Philippus,cum adhuc Thebis eſſet,vt Diod. Iuſtinus enim, quem libro 3. cap. 12. ſequitur Oroſ. triennium tantum obſidem fuiſſe ſcribit: accurate hæc Gemiſtus.

P. 83. v. 5. *Inopia, continui belli &c.*) Forte legendum, *continuis bellis exhauſti regni, imm. at. tyr. vrgerent, & bella quæ*, &c.

V. 13. *Contemptum ſibi hoſtium demeret.*) malim, *contemptum ſui hoſtibus demeret.*

V. 14. *Cum Athenienſibus certamen.*) Diod. lib. 16. Regem Macedoniæ Argæum facere volebant Athenienſes, miſſo Mantia duce cum exercitu. de victis Illyriis, vide eundem ſub anno ſecundo Philippi.

V. 18. *Lariſſam capit*, &c.) Vett. *Lariſeam*, Lariſſas plures recenſet lib. 9. & 13. Strab. & Steph. de vrbibus: nullam quæ huic loco conueniat, niſi legas, *Lariſſam in Theſſalia*, & ea lectio vno Ms. confirmatur, habet is *Lariſſam hinc in Theſſaliam*. Ceteri, *Lariſſam capit, hic in Theſſaliam.* Glareanus *Liſſum*, legit, quæ eſt vrbs Illyriç, Ptolem. Steph. Theſſaliam aggreſſus eſt Philippus, contra tyrannos vocatus Diodorus anno IV.

25. *Fratre patruele, altore.*) Vett. *auctore*, forte *tutore*. De hoc loco dicam lib. 17.

V. 32. *Methonã*] Vett. *Mothanã. Methana* Strab. l. 8. aliter eſt Μεθώνη. Præter Dio. ſub an. 8. vide & Solinum ca. 14. & Plin. lib. 7. cap. 37. Sagittam autem iecerat *Aſter oppidanus inſcriptam ſuo nomine, locoque vulneris, & nomine* (id eſt nomine Philippi) *quem petebat*: vt eſt apud Solin.

IN LIB. VIII.

P. 85. v. 10. OMnibus perire.) Ita Vett. omnes & Oroſius: nullo ſenſu, vt mihi quidem videtur. P. Pithœus, ſagaci corde & ingenio vnico coniecit legendum, *Omnibus peruia*, proxime ad antiquam ſcripturam. Ego leuiſſima vnius litterulæ mutatione lego, *omnibus perire quod ſingula amitterent non niſi oppreſſa ſenſerũt.* Vult amittere omnes quod amitterent ſingulæ: quæ ſingulis perirent, perire omnibus: ſed id non ſenſiſſe, niſi oppreſſas. nam quod vulgo

vulgo legitur, *ab omnibus victa periere*: Nugæ. De hac ciuili Græcorum diſcordia apud Plutarch. Calliſthenes.

Ἐν δ' διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς.

Cum diceret illam Philippo magnitudinis, & potentiæ occaſionem & cauſam excitiſſe.

V. 17. *Thebani.*) Hoc eſt initium belli Sacri, ſeu Phocici, quod in annum nonum durauit, Diodorus lib. 16. ſub anno 6. Philippi: decennium duraſſe ſcribit Pauſan. in Bœoticis, & Phocicis. Vide & Gemiſt.

V. 21. *Græciæ concilium.*) Amphictyonum. Diod. Pauſ. Ælianus 12.

P. 86 v. 5. *Dimicans cecidit.*) Diod. & Pauſanias præcipitem ſe è rupe dediſſe referunt, anno Philippi 7.

V. 6. *Onomarchus.*) Ita Græci: in Vett. eſt *OEnomenaus*, aut *OEnomaus*, vt in Oroſio Ms.

V. 23. *Anguſtias Thermop.*) Ad quas occupandas Philippus contendebat. Diod.

P. 87. v. 17. *In Cappadociam.*) Helleſponti vrbes Micybernam & Toronem Philippum anno 13. occupaſſe refert Diod. Putaui aliquando, legendum, *Chalcidem*, ex eodem Diodoro.

V. 27. *Olynthios.*) Vide præter Diodorum, Demoſth. Olynth. & Libanii argumenta.

P. 88. v. 1. *Auraria in Theſſalia.*) Circa Pydnā fuiſſe χρύσεια μετάλλα, auctor eſt Diodorus, è quib. Philippus annua talenta mille colligebat. De iis & Gemiſtus.

V. 5. *Duo reges Thraciæ.*) Cotys Thraciæ rex, filios tres Beriſaden, Amadocum & Cerſoblepten reliquit: Beriſades mature obiit: Videtur igitur Iuſtinus de duobus illis loqui. Vide Demoſthenem κατ' Ἀριστοκράτους. Diodorus, ſub anno quinto refert Philippum reges Thraciæ, Illyriæ, & Pæoniæ imparatos oppreſſiſſe: & de Cerſoblepte ſub anno 8. & 18.

V. 15. *Pax facta.*) De qua paſſim in orationibus Demoſthenes.

V. 17. *Theſſali Bœotique.*) Anno Philippi 14. Vide Diodorum, qui hæc latius perſequitur.

P. 90. v. 12. *Alexandrum priuignum.* Quomodo Arrybæ priuignus ſit Alexander, non video. Lege quæ notaui ad lib. 17. & Diodorum ſub anno 19.

IN LIB. IX.

P.92. v.15. B*yzantium*]Id tētauit Philippus quod Perinthiis quos obſeſſos tenebat, Byzantini auxilia miſiſſent: Cum ergo arbitraretur, optimos quoſque Perinthum miſſos, cum parte copiarum, *προσέπεσεν ἄφνω τῷ Βυζαντίῳ*. Diod. anno xx & xxi. De Byzantii appellatione, vide Euſtath. in Dionyſ. & Steph. de vrb. ante Lygos dictum. Plin. 4. cap. 11. Caſſiodorus Tulli Hoſtilii temporibus conditum ſcribit. Vide & Tacitum Ann. 12.

V.30. *Alexandrum decem & octo*]Decem & ſex annos natum fuiſſe Alexandrum, cum Byzantium oppugnaret Philippus, ſcribit Plutarch.

P.93.v.1. *Atheas*] Ita è Mss vnus, & Oroſius Ms. lib. 3. cap. 13 & Front. lib. 2. cap. 4. Ceteri partim *Metheas*, partim *Martheas* vitio librariorum, qui litteram *m* ex vocis *Scytharum* extrema, addiderunt. Straboni lib. 7. eſt *Ἀτέας*. & Plut. in Apopht. & 2. de fort. Alexand.

V.4. *Rex decedens*]Vert. *rex recedens*: vulgaram lectionem & ſequentia comprobant, & Oroſius ſequitur. *Iſtrianorum rege mortuo*, inquit, &c.

V.17. *Alimentis exhibeat*]Exhibere eſt alere, & alimēta præſtare. Infra lib 11. & 22. L. 1. § 1. D. de offi. præf. vrb. L. Neſennius 36. de negot. geſt. L. ſi quis à liberis, in princ. de liber. agnoſc.

P.94.v.12 *Bellum Athenienſibus*]Anno xxii. Diodorus. Iunxerunt ſe Athenienſibus Thebani, Demoſthenis eloquentia perſuaſi. Diod. Plutarchus in Demoſthene. Gemiſtus lib. 2.

V. 22. *Prælio commiſſo*] Ad Chæronæam, quo victor Philippus, *κατέστη τῆς Ἑλλάδος κύριος*, præter Diod. & Plutarch. Gemiſt. vide Strab. 9. Pauſaniam Achaic. & Bœoticis, Ælian. 12.

V.30. *Diſſimulata lætitia*]Lege Ælian. lib. 8.

P.95.V.11. *Sepulturam vendidit*]Emendandus eſt Oroſius lib. 3. cap. 14. ex Ms. *Mortuorum mortes, venditiones captiuitatesque viuorum vnius regis fraus, ferocia, dominatus agitauit*, a Ms. abeſt vox *mortes*. mortuorum venditionem hanc intelligit.

V.33. *Duce illo*]Erat enim declaratus *στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς Ἑλλάδος*. Diod. ſub anno xxiv. Georg. Gemiſt. 2.

P.96.v.7. *Amyntam*]Eius Gemiſtus nullam mentionẽ facit neq; Diod. De Philippi morte, vide Diod. Ciceronẽ de Fato. Ælian.extr. lib 3. Valerium lib.1. cap. vlt. & Plutarch. Alexand. & Pauſ.Arcad.

Ibid. *Cuius ſororem*] Attalum Cleopatræ θεῖον, id eſt auunculum, aut patruum vocat Plutarch Alexãd. Diod. & Gemiſtus ἀδελφιδοῦν, id eſt, ἀδελφοῦ υἱὸν, pro quo forte Iuſtinus aut Trogus, apud Græcum auctorem legerat ἀδελφόν.

V.28. *Ducatu*]Vtitur hac voce ex tr.lib. 2.& inf. lib. 30. & Sueton. Tiber. cap.19. & Nerone cap.35. Vtitur & Suetonio antiquior, Curtius:& in Gloſſario veteri, *Ducatus eſt* ἡγεμονία.

P.97. v. 3. *Ex nouerca*] Quæ incluſa vides abſunt ab optimis libris, habẽtur tamen in vno Cuiacii codice, neq; videntur reiicienda. Ad ea vide Plut. in Alexandro.

V.24. *Cleopatram*] Pauſaniæ in Arcadicis non conuenit cum hac narratione.

P.98. v. 5. *Fuit rex*]Locum hunc adducit Sareſb. Policratici lib.5.cap.12.& Mss. lectionem comprobat.

V. 10. *Perfidia*] Notat Pauſanias ſupradicto loco, & Plutarch. Pelopida.

IN LIB. X.

A*Rtaxerxi*]Qui Mnemon dictus eſt:eius vitam ſcripſit Plutarchus, quem vide, & Ælianum fine lib 9. Iuſtitię eum fama floruiſſe Probus & idem Plutarchus auctores ſunt. P.100.v.31.

V.34.*Ariarates*]Vett. *Aralratus*,Plutarcho *Ariaſpes*.

P.101. v.19. *Darius poſtulauerat*] Lex erat apud Perſas, δωρεὰν αἰτεῖν τὸν ἀναδειχθέντα, καὶ διδόναι τὸν ἀναδείξαντα πᾶν τὸ αἰτηθὲν, ἄνπερ ᾖ δυνατόν. Plutarch.

V. 22. *Solis eam*] Plutarch. Dianæ quæ eſt Ecbatanis, ἣν ἀνεῖτιν καλοῦσιν

V. 24. *In iurgia*] quidam Ms. *in iniuriam*. Iniuria etiã verbis fit, vt IC. docent, Tertull. *Omnis iniuria ſeu lingua, ſeu manu incuſſa*.

V.29. *Ex dolore*] Ὑπὸ λύπης καὶ δυσθυμίας. Plut. Artax. In libello περὶ φιλαδελφίας mendoſe legitur Ξέρξης pro Αρταξέρξης

V.31. *Ocho*) Qui & ipſe Artaxerxes dictus eſt. Diod. extremo lib.15.

P.102.v.3. *Caduſiis*) Ita Ms. vnus, ceteri *Aduſis*, alii *aduerſis*. Vulgo male *Armeniis*, quia in ſequentibus legerant Codomannum Armeniis præfectum. Sed *Caduſiis* legendum conſtat, ex Diodoro libro 17. à quo hæc petenda.

V.9 *Rex à pop.*) Cum prius fuiſſet Ἀσάνδης, ſeu Ἀσκάνδης, id eſt, ἡμερόδρομος, vt Heſychius interpretatur. Plut. Alex. & oratione prima & ſecunda de fort. Alex.

IN LIB. XI.

DVobus libris 11. & 12. Alexandri Magni Philippi F. res geſtæ continentur: quas libris 8. Arrianus Nicomedenſis complexus eſt: Exſtat de iis etiam Q. Curtii Rufi hiſtoria manca & lacera: Eam emendatam & quantum poteſt ex Vett. codicibus reſtitutam edere in animo eſt: Ero ideo in horum duorum librorum explicatione breuior. Legēdus præter illos 17. Diodori liber, & Plutarchi Alexāder, & orationes duæ περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς. & Ælianus lib.3.

P.106 v.1. *Prima illi cura*) Diod. πρῶτον μὲν τοὺς φονεῖς τοῦ πατρὸς τῆς ἁρμοζούσης τιμωρίας ἠξίωσε, &c.

V.3. *Lynceſtarum*) Populus eſt Macedoniæ, qui Λυγκησταὶ dicitur Thucyd. extr. lib. 2. & Plinio, & Ptolemæo. Strabo libro 7. Λυγκησταὶ. quomodo habent hic vett. libri.

V.7. *Gentes rebellantes compeſcuit*) Τὰ μὲν οὖν βαρβαρικὰ κινήματα, καὶ τοὺς ἐκεῖ πολέμους κατέπαυσεν. Plut. Multa ſunt in hoc auctore quę iuſtum commentarium ſcribenti, cum Græcis comparare operæ pretium eſſet: Ea hic annotare non eſt inſtituti noſtri.

V.13. *Athenienſes & Lacedæmonios*) Hæc eſt vett. librorum lectio: ex hiſtoria & ſequentibus pro *Lacedæmoniis* legendum *Thebanos*: non enim defecerunt Lacedæmonii, qui Philippi & Alexandri pacem ſemper ſpreuerant: Supra lib 9. & infra lib.12.

V.16. *A Triballis*) ab Illyriis habet Arrianus lib. 1.

V.25. *Sub Æacidarum gente*) Diod. ἀφ' Ἡρακλέους.

Erat

Erat autem Alexander paterno genere Ἡρακλείδης, materno Αἰακίδης Plutarch. alii: erat Hercules Thebanus, non Theſſalus. In eundem lapidem impingit Iuſtinus cũ paulo poſt, ait ab Hercule Æacidarum gentem originem trahere.

P.107.v.8. *Socii.*] Σύνεδροι.

V.18. *Cleadas*] Liber ἀνώνυμος de vita Alexandri, quem mihi ex bibliotheca reginæ matris vtendum dedit doctiſſimus Fr. Pithœus, refert Iſmeniam quendam Thebanũ τῆς αὐλομελῳδίας ἔμπειρον ἄνθρωπον, καὶ σοφὸν τῇ γνώμῃ τυγχάνοντα, in Thebanorum gratiam apud Alexandrum dixiſſe.

P.108.v.1. *Vrbs diruitur*] Præter Arrianum. Diod. Plutarch. vide Ælianum lib.13. Pauſan. Arcad. & Strabo lib. 9. qui Thebas ſuo tempore vix tueri ſcribit οὐδὲ κώμης ἀξιολόγου τύπον.

V.2. *Captiui*] quorum erãt 30000. Ceciderant autem 90000. Plut. Ælian.

V.12. *Ad Darium profecti*] Arrianus ſolum Charidemum nominat.

P.109.v.3. *Iaculum*] Δορὺ Diod. anno 2.

V.10. *In exercitu eius*] Plutarchus ſcribit quoſdam Alexandro tribuere τρισμυρίους πεζοὺς, & tot edit Diodor. & Arrianus: Alios τετρακισχιλίους καὶ τρισμυρίους. Equitum autem illi quinque millia, hi quatuor fuiſſe tradiderunt. Diodorus in numero equitum conſentit cum Iuſtino: Nauibus autem longis ſexaginta traieciſſe Helleſpontũ refert. Front. 4.cap. 2. ſolis hominum 40. millibus, orbẽ terrarum aggreſſum ſcribit.

V.24. *Affirmans ſuis occulta*] Sapor apud Marcellinũ lib.17. *Illud apud nos numquam acceptum fuit, quod adſeritis vos exſultãtes, nullo diſcrimine virtutis ac doli, proſperos omnes laudari debere bellorum euentus.* Diodorus. ἀνάξιον id ait, τῆς Περσῶν μεγαλοψυχίας.

V.28. *Adraſtiis*] Steph. Ἀδραστίας πεδίον, per quod fluit Granicus fluuius, à quo hoc prœlium dicitur ad Granicum, Strabo lib.13.

Ib. *In acie Perſarum*] Diod. peditum C. mil. equitũ X. qui hoc prœlio Perſarum peditum 10000. equitu 2000. cecidiſſe auctor eſt: Plutarch. peditum 20000.

V.32. *Nouem pedites*] Idem ex Ariſtobulo refert Plutarchus, & confirmat Oroſius lib. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 1. ne quis cum Glareano, mendum hic eſſe ſuſpicetur. Arrianus ex Macedonum auxiliis xxv. cecidiſſe: ex reliquis, equites lx. pedites xxx. Plutarch. ex Ariſtobulo, τεσσάρων καὶ νεκροὺς γένεσθαι τοὺς πάντας.

V.33 *Impenſe*] Diod. Μεγαλοπρεπῶς.

P.110.v.1 *Statuis equeſtribus*] Τούτων χαλκαῖ εἰκόνες ἐν Δίῳ ἑστᾶσιν. Arrian.

V 2. *Maior pars Aſiæ*] Ἡ ἐντὸς τοῦ ταύρου καὶ τοῦ Εὐφράτου. Strabo.

V.11. *Gordien*] Ita vett. omnes: Græci, Γόρδιον. Et ita fortaſſe librarius ſcripſerat, vt infra multis locis *Crateron*, τοῦ ο facilis eſt in e mutatio. Stephanus vocat Γορδίειον. Hic initium habent quæ ad nos peruenerunt Q. Curtii fragmenta.

28. *Regem opus eſſe*] Cic. ad Attic. *Video mihi opus eſſe Viaticum*, vide Nonium. hic vulgo *regi*.

P.111.v.14. *Cydni*] Ψυχρὸν δὲ φασὶ καὶ ταχὺ τὸ ῥεῦμα τοῦ Κύδνου. Euſtath. Vide præter Plut. Valerium lib. 3. ca. vlt. Diodorus cauſam morbi nullam affert.

V.16. *In præfrigidam vndam*] Malim *in præfrigidam nudum.*

V.30. *Cum quadringentis*] DC. millia habet Arrianus, quem numerum Perſas prima cõgreſſione habuiſſe ſcripſit Iuſtinus, vereor vt recte: qui enim iam moueretur Alexander, DC. millibus primo prœlio ſuperatis? Vulgo hic legitur ccc. *tis millibus* quod probat Oroſ.

P.112.v.16 *Prælium ing. an. committitur*] Ἐν Ἰσσῷ τῆς Κιλικίας. Diod. anno III. M. Cic. ep. ad Cœlium. Hoc prœlio cx. millia cæſa. Plut. vt Diodorus peditum duodecim myriades, equitum x. millia.

V.21 *CXXX.*] Miror Fr. Fabricium diligentiſſimum hominem notare ad Oroſium, cum Iuſtino facere Diodorum: qui τριακοσίους habet, id eſt trecentos.

V.28. *Non mortem*] Malim *vitam*, vt quidam ediderũt contra librorum Mss. fidem. Deprecari enim hoc loco eſt valde precari. Vide Gellium lib. 6. cap. 16. Infra lib. 12. *auxilia aduerſus Bruttios deprecantibus*. Quamuis & apud hunc auctorem diuerſam ſignificationem habeat.

P.113.

P.113.v.4. *Barſenen*] Barſinen Darii filiam commemorat Arria.lib.7. quam deuicto Dario Alexāder in vxorem duxit: de ea lib. 13. infra.

V.15. *Abdalonimus*] Diod. βαλλώνυμον vocat, non Sidonis, ſed Tyri regem conſtitutum: vide Curt. Vett. noſtri mire variant.

V.24. *Id eum in Tyro*] Vett. *deum Tyro*: legendum arbitror *id eum in Tyro vetere, antiquiore templo*: ſine copula. Dicebatur enim locus ille παλαίτυρος. Curtium vide & Arrian.lib.2. Diod.anno IV. & Plut.

P.114.v.3. *Inde Rhodum*] Oroſius hanc lectionem ſequitur lib.3. cap.16. & 17. quæ mihi propter Mss. varietatem, ſuſpecta eſt: Eorum plerique habent. *Inter hæc dum Alexander Aeg. Cil ſ.cer. recipit, ad Iouem Hammonē, &c.*

P.115.v.4. *Quadringentis millibus*] Ita Vett. omnes, antea mendoſe legebatur XL. millibus. Et in hoc numero diſſentiunt ſcriptores. Videndus Curtius,

P.116.v.2. *Cum etiam in otio*] Legendum forte *cuius*.

V.23. *Prælium committitur*) Ἐν Γαυγαμήλοις πρὸς ποταμῷ Βουμάδῳ, ἀπέχων Ἀρβήλων τῆς πολέως ὅσον ἑξακοσίους σταδίους Arr. 3. Inde dicta pugna ad Arbela. Oroſius neſcio quo auctore apud Tarſum pugnatum ſcripſit, lib.3.ca.17. Tacit. 12. Annal. vocat *caſtellum inſigne fama*, ſuppreſſo nomine.

P.117.v.7. *In vrbe clauſa*) Lego *Suſa* ex Diod. princ. poſterioris partis lib. 17. vbi agnoſcit eundem pecuniæ numerum.

V.9. *Perſepolin*) Ita & Steph. Straboni Περσαίπολις lib. 15. ἦν δὲ ἡ Περσαιπολις ἔχουσα βασίλεια ἐκπρεπῆ καὶ μάλιστα τῇ πολυτελείᾳ τῶν κειμένων.

V.31. *Applicito captiuo*) Locus abſque dubio mendoſus: legendum arbitrabar, *applicato capite*. Veteres cum vulgatis conſentiunt.

P.118.v.11. *regales Deos*) Θεοὺς βασιλείους. Plutarch.

V.18. *Pignus fidei regia dexteram*) Probus in Datame *fidemque de ea re more Perſarum dextra dediſſet*. Diod. lib. 16. Καὶ τὴν δεξιὰν ἔδωκε τῷ Θετταλιῶνι, ἔστι δὲ ἡ πίστις αὐτὴ βεβαιοτάτη παρὰ τοῖς Πέρσαις. Gemiſtus lib.2.

V.19. *Porrecta*) Plut. λαμβανόμενος τῆς τοῦ Πολυστράτου χειρὸς, ἐξέλιπεν. Pęne fugerat me, notare in Mss. Δαρεῖον eſſe

Dareum κιν e, vt apud Horatium & auctorem noſtrum *Alexandrea*, & infra *Caſſandrea*, lib. 24. Græcis Ἀλεξάνδρεια, & Κασσάνδρεια. Et Balneum hiiſdem eſt βαλανεῖον.

IN LIB. XII.

P.120.v.8. ECbatana] Ex veſtigiis ſcripturæ veteris odoratus ſum leg. *Ecbatana congeſta.* Vet. enim habent *& batanu congeſta*: quidam *ex ebatanu*: alii aliter. Diod. poſteriore parte lib. 17. Parmenioni commiſſos refert τοὺς βασιλέως θησαυροὺς ἐν Ἐκβατάνοις, ἔχοντας ταλάντων ὀκτωκαίδεκα μυριάδας. Vide & Strab. 15.

V.16. *Gracia*] Diod. extremo partis prioris lib. 17. Curtius lib. 6.

V.27. *Alexander rex Epiri*] Vide Liuium lib. 8. Strabo lib. 6. contra Meſſapios & Lucanos euocatum ſcribit.

P.121.v.3. *Amnemque Acheruſium*] Strabo τὸν Ἀχέροντα: & ita in ſequentibus Mss. Plin. 3. cap. 11. Oraculum exſtat apud Strab. & Stephanum.

V.10. *Brunduſium*] Vet. *Brundiſium.* Græci, Βρεντήσιον, vnde a poetis *Brenda* dictum, Feſtus: aut potius *Brenta*, *e* in a. voce duabus ſyllabis truncata, quod eſt Ennio familiare. de eo Strabo lib. 6. & Steph. In Mss. pro *AEtoli*, legitur *AEſculi*, aut *Eſtuli*, aut etiam *Eteoli*. Habitatum à Cretenſibus Brunduſium auctor eſt Strabo, & Lucanus lib. 2. & 5.

V. 23. *Et Pediculis.*] Italiæ populi. Plin. l. 3. c. 5. Strab. lib. 6. Ποιδίκλους vocat. in Mss. Legitur *Pedituli*. Inde qui libros impreſſos emendarunt, fecerunt *Rutuli*, longe petita coniectura.

P. 122. v. 13. *Mardosque*] Quidam hoc loco legerunt *Medos*, quomodo & in Euſebio editum eſt, contra libros.

V. 14. *Thaleſtris*] Straboni 11. eſt Θαλήστρια. *Trecentis mulieribus* edidi, vnius codicis fidem ſequutus, & Diodorum ſub anno 7.

P. 123. v. 3. *Patriæ nomen eiuraret*] Quomodo patriæ nomen eiurarit Alexander non capio: à moribus quidem patriis diſceſſiſſe manifeſtum eſt: non ideo tamen Perſa haberi voluit. Quid ſi legamus, *patris nomen*? Iouis enim filium

filium ſe, non Philippi dicebat. Plerique Mſs. *patriæ nomine iuraret*. Simili mendo infectus Gellius cap. 2. lib. 1. *ſanctiſſimæ diſciplinæ nomine mentirentur*. Leg. *nomen ementirentur*.

V. 10. *Laborem militiæ*] Tacitus lib. 3. Annal. *bella plane accinctis obeunda; ſed reuertentibus poſt laborem, quod honeſtius quam vxorum leuamentum?* Diſputatur eo loco, An magiſtratum in prouinciam euntem comitari vxor debeat.

V. 26. *Epigoni*] Quo nomine, & eorum qui ad Thebas cum Polynice occubuerant, poſteri cenſebantur.

P. 124. v. 14. *Parimas Parapammenos*] Ex Diodoro ſub anno 8, & aliis legendum arbitror *Paropamiſadas*. Adaſpii qui ſint non inuenio: quod vulgo legitur *Hydaſpii*, nomen eſt ab Hydaſpe Indiæ fluuio confictum: Nec placet quod *Caſpios* quidam ediderunt: Quid ſi *Arios* legamus? Omnino arbitror duas ſyllabas priores τῦ *Adaſpios*, ex voce *Paropamiſadas*, adhæſiſſe ſequenti vocabulo, vnde factum ſit *Adaſarios*. Inde *Adaſpios*. Sed his vocib. reſtituendis diuino eſt opus.

P. 126. v. 5. *Choraſmos*] Arriano lib. 4. χωρασμίνοι. Strab. 11. χωρασμουσίνοι. Plinio *Choraſmii*. *Dahæ*, Græcis ſunt Δάαι. Pro quo hic quidam *Sacæ* repoſuerunt, Curtius 7. Choraſmios, Dahas, & Sacas coniungit, & Solinus capite 51.

V. 18. *Nyſan*] Ita Stephanus & Strabo 14. Arrianus νύσσαν.

P. 127. v. 3. *Saxum*] Πέτρα Ἄορνος ſeu Ἄορνις, vt habet Diod. ſub anno 8. & Q. Curtii Mſs. lib. 8.

V. 25. *Adreſtas*] Mſs. plerique *Areſtas*. Arrian. 5. Ἀδραΐστας vocat. Diod. Ανδρίστας, vt hic quidam ediderunt. *Geſteami*, (ita habent Mſs. aut *Geſtani*) in Mſ. Oroſio ſunt *Cathens*, Fabricius ex Arriano edidit Cathæi, eos Καθαρὺς. vocat Diodorus. *Præſidæ*, ſeu *Præſidia* Curtio libro 9. ſunt *Pharraſii*. Idem habet *Gargaridas*, vt hic edidi ex Mſs. Græcis Γανδαρίται, & Γανδαρίδαι, de quibus ad Curtium plenius.

V. 27. *Cuſites*] Hic, vt cæteris locis omnibus Mſs. librorum ſeqhutus ſum lectionem. Oroſius Mſ. *Coſides*, quo loco Fr. Fabricius arbitratur accipienda hæc eſſe de So-

phite, de quo Curtius 9. ſed Sophiten Strab. Σωπίτην ille vocat, Catheæ præfuiſſe lib. 15. ſcribit, quam iam ante deuictam eſſe ab Alexandro patet ex ſuperioribus, ſi pro *Geſteanos* legamus *Cathenos*, aut *Cathaos*, vt in Oroſio Fabricius. Iſta ad Curtium pluribus.

V. 32. *Oſtendere alius canitiem*) Tacit. lib. 1. Ann. *hi verberum notas, illi canitiem, plurimi detrita tegmina, & nudum corpus exprobrantes.*

P. 128. v. 14. *Hiacenſanas Sileosque*) Quidam Ms. *Ageſinas Syrosq;*, forte *Aceſinas Siboſque*, vt illi ſint fluuii Aceſinis accolę: hi ſint quos *Sobos* vocat Curtius Strabo 16 & Steph. & Arrianus *Sibas* Diod. mendoſe Ἴβας.

V. 16. *In Ambros & Sugambros*) *Mandros & Subagras* habet Oroſius Ms. Fabricius emendauit *Mallos & Oxydracas*, vt hoc loco quidam ediderunt. Plin. lib. 12. cap. 6. *Sydraças*, vocat expeditionum Alexandri terminum. Curtius 9. *Sudracas*, quomodo & Iuſtinus, & Oroſius, & Diodorus emendandi.

P. 129. v. 9. *Ambigeri*) Forte is eſt quem *Sambum* vocat Diodorus: *Samum* Curtius, *Ambyram* Oroſius.

V. 19. *Curru circa metam acto*) Quod ſolebant qui ad metam peruenerant, inde Horat. *Metaque feruidis euitata rotis.* Vett. plerique *curru certamine iam acto*, aut *peracto.* Sed & Oroſius & vnus Ms. vulgatam lectionem tuentur.

V. 27. *Babyloniam redit*) Μνημονικὸν Iuſtini ἁμάρτημα: Inquit enim paulo poſt. *Hac ex cauſa Babyloniam feſtinanti*: Et quæ ſequuntur Suſis magnam partem acta eſſe ex Diodoro, & Arriano, & ceteris conſtat.

V. 31. *Optimatibus Macedonum*) Διανέμων τὰς ἀρίστας τοῖς ἀρίστοις. Plut.

P. 130. v. 5. *Magis, quam à creditoribus gratius*) Magis comparatiuo iunctum. Priſc. lib. 3. Plautus *magis maiores nugas* dixit.

V. 14. *Cum patre inire bella*) Dixit vt Arrianus 7. μετὰ τοῦ πατρὸς στρατεύεσθαι. Vulgo *finire* minus recte.

Ibid. *Quatinus*) Ita Vett. eſt autem *quatinus*, *quoniam* Feſto & Frontino.

P. 131. v. 13. *Ephaſtion decedit*) Ecbatanis: præter ſæpe citatos auctores, vide Ælia. lib. 7. Eum vt heroë coluit Alexander. Arria.

V. 27.

V.27. *Quidam ex magis*) Vide Senecæ ſuaſoriam 4. in ea cenſeo legendum *Babylone excluditur, cui patuit Oceanus*, vulgo *Babylone cluditur*: niſi mauis *Babylon et cluditur*.

V.29 *Pyrſian*) Huius loci nemo præter hunc meminit.

P.132.v.4. *Medicus Theſſalus*) In omnibus libris etiam ſcriptis mendum eſt: legendum enim *Medius*. Μήδιος ὁ Θετταλὸς, Arria. lib.7. Diod extr. lib.17. Plut.

V.6. *Veluti telo*) Ὥσπερ λόγχῃ πεπληγώς. Plutarchus, qui hæc conficta ſcribit, neque Alexandrum veneno interiiſſe. quod & Arrianus.

V. 29. *Prægustare*) Plutarch. vocat ἀρχιοινοχόον. Hieronymo οἰνοχόος, dicitur miniſter vinarius.

P.133. v.17. *Sibi parentatura*) Ἀγῶνα ἐπιτάφιον, vocat, Diod.17. & 18.

V.20 *Digniſſimo*) Τῷ κρατίστῳ. Diod.

V. 32. *Voce nuncupatus hæres*) Nuncupatiuum teſtamentum quid ſit explicant I C. eo vtebantur cum vrgente vi valitudinis non ſufficerent ad obſignandas teſtamenti tabulas. Suet. in vita Horatii: in qua nomen conſulis emendandum eſt, vt pro *C. Marcio Cenſorino*, legamus *C. Marcio Cenſorino*, ex Caſſiodoro, & Dione.

P.134. v.1. *Annos* III. & XXX) M. Cicero Philipp. 5. ceteri, annos XXXII. menſes VIII.

V.10. *Prodigia*) De quibus Plutarch. in eius vita.

IN LIB. XIII.

SEd amici) Vulgo legitur, *ſed nec amici*. *Nec*, quod in vno tantum Ms. reperi, inducendum curaui. Fruſtra exſpectabāt regnum cum omnes pares eſſent, & æqualitas diſcordiam augeret, vt paulo poſt lib. 16. dicet. Æquales enim æqualibus imperare contra naturam eſt, & qui in alios regnū exercere vult, ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις eſſe debet, vt Ariſtot. loquitur. P. 136. v. 12.

V. 13 *Spectabant*) Vulgo *exſpectabant* Supra lib. 2. *rex velut ſpectator pugnæ*. Vet. plerique *&* *ſpectator pugnæ*. M. Cicero epiſt. ad Caſſium ea, quæ eſt 16. lib 15. *Longiores enim exſpectabo, vel potius exigam*. Nonius *exigere*, citat hoc modo. *Longiores enim ſpectabo, vel potius exigam, quando hercle ego temere exigam*. locum eo adſcripſi, quia poſtre-

poſtrema verba in Ciceronis editionibus nulla ſunt: quæ Nonius tamen, vt Ciceronis, adfert.

P. 137. v. 3. *Roxanis*] Ea erat Oxyattis Bactriani filia. Arr. lib. 7. vide Curtium lib. 9.

V. 18. *Maternas ſordes*] Vide Plutarchum extremo vitæ Alexandri.

V. 30. *Aridæum Al. fr. regem*] Legendus Diod. initio lib. 18. & Curt. lib. 10. Seneca de benef. *Quid ſibi voluit prouidentia, quæ Arrhidæum regno impoſuit? illi putas hoc datum? patri eius datum eſt, & fratri.*

P. 138. v. 9. *Attalus, ad interf.*] Meleagro id tribuit Curt. lib. 10.

32. *Corpus Alexandri*] Quod ad id tempus inſepultũ fuerat. Ælian. extr. lib. 12. Alexandria autem deportatum à Ptolemæo, idem auctor eſt, & Strabo 17. & Diod. 18.

P. 139. v. 8. *Arabiaque pars*] Ms. vnum & Oroſium lib. 3. cap. 23. expreſſi. Mss. enim ceteri *Aſia Libyaque pars.*

V. 11. *Cleomenes*] *Dinocrates* dicitur Val. Max lib. 1. ca. 5. & Solino. Cleomenes autem Africæ & Ægypti vectigalibus fuerat præpoſitus. Curt. lib. 4.

V. 12. *Laumedon*] Infra lib. 15. *Laudice* pro *Laodice* Veteres Latinos *Laumento* pro Laomedonte dixiſſe, docuit nos Ioſephus Scaliger in Feſtum, quem vide. In 14. Annalium Taciti quæ *Boodicea*, eadem ſtatim *Boudicea* dicitur, in vita Agricolę *Voadica*, vitioſe fortaſſis: & apud Petronium *Laucoon* pro *Laocoon*.

V. 14. *Acropatos*] Legendum ex Arriani 7. *Atropates* li. 6. Ἀτροϐάτης. Is Diodoro Ἀτράπης mendoſe, pro Ἀτροπάτης. Diligenter comparandus eſt hic locus cum principio lib. 18. Diod. Siculi. Videndus & Curtius & Appianus Συελαχῆ.

V. 15. *Phrygia maior*] Omnino emendandum, *Phrygia maior Ant. Phil filio aſſignatur, cum Lycia & Pamphilia: Cariam*, &c. ex Diod. App. Curtio. τὸ cũ mutarunt in *Nearco*, cum vni tot regiones aſſignari ægre ferrent: Inue: ſo inde ordine legerunt, *Liciam & Pamphiliam Nearco.* Et mihi quidem ita videtur.

24. *Terras inter*] *Seras* edidit in Oroſio Fabricius quomodo habet è Mss. noſtris vnus: ceteri, *Terras* quod malo. Nam & vrbs Taxila, cui imperabat Taxiles, ſiue Taxilus.

xilus, vt eum Strabo vocat, inter Hydaſpen & Indum ſita eſt. Arrian. 5. Strab. 15. Et Taxili regnum ſuum relictum Diodorus refert.

25. *Pithon*] Mediam ei datam Diodorus & Curtius auctores ſunt.

27. *Extarches*] Ὀξυάρτης Roxanis pater, habet Diodorus.

Ibid. *Aracoſſi*] Deerant hæc in impreſſis, quæ Mss. agnoſcunt & Diodorus. Plutarchus in Eumene extremo, habet Ἰουρτίῳ mendoſe pro Σιβουρτίῳ. ſed qui hic *Statanor*, Diodoro & Arriano lib. 6. eſt Στασάνωρ. Quæ ſequuntur variant ab iis quæ Diodorus ſcribit. Sed de iſtis plura ad Curtium.

V. 31. *Archos*] Diod. Ἄρχων. Et pro *Arceſilaus*, quod & Diodorus & vett. vno excepto omnes agnoſcunt, Fabricius in Oroſio, legit *Arcelaus*.

P. 140. v 1. *Incrementorum materia*] Miror Vett. omnes pro *materia* habere *memoria*. *Præfecturas* vocat, Satrapias. Σατράπης Perſis, Latinis *præfectus* dicitur.

V. 5. *Athenienſes & Ætoli*] Lamiacum bellum, de quo Diod. 17. & 18. & Strab. 9. meminit & Plutarch. in Pyrrho. & Demoſt. & Pauſanias Atticis. Ita appellatum quod ad Lamiam in quam ſe receperat Antipater geſtum ſit. Iuſtinus aut memoria lapſus, aut alios ſequutus auctores Heracleam pro Lamia vocat.

V. 11. *Cædis damnati*] Et Ἱερόσυλοι Diod.

27. *Harpalo*] Mss. *Harpago*. librarios in errorem induxit, Aſtyagis Harpagus, de quo lib. 1. De hoc lege ſupra notatos. & emenda Euſebii Chronicum, in quo legitur *Harpalus fugit in Aſiam*, ſcribe *ex Aſia*. De Demoſthenis exſilio videndus Plutarc. & Pauſan. in Corinth.

P. 141. v. 8. *Equeſtri prælio*] Ducibus Antiphilo, & Menone Theſſalo. Plut. Diod.

V. 37. *Ariarathi*] Regnabat is in Cappadocia. Diodor. Plut. in Eumene. Erat enim Cappadocia Eumeni dicta non data. Probus. Quæ hic de Cappadocibus narrantur, ea Diod. de Iſauriis refert: à quo & eorum quæ ſequuntur plenior narratio petenda eſt.

P. 142. v. 24. *Et Aegyptios inſigni*] Τοῖς μὲν ἐγχωρίοις φιλανθρώπως προσεφέρετο, &c. συνέτρεχε δὲ καὶ φίλων πλῆθος

πρὸς

πρὸς αὐτὸν, διὰ τὴν ἐπιείκειαν. Diod. apud quem lege quâ ratione Cyrenem acquiſierit Ptolemæus.

V.30. *Cyrene autem condita*] Vide Herod. lib. 4. Pauſan. Laconicis, & Phocicis. Strabo lib. 1. & 17. & excerpta ex Heraclide περὶ πολιτειῶν, & Ammian. lib. 22. & Callimachi hymnos. & Euſeb. & Solinum cap. 30. Salluſt. Iugurth. & Pindarum Ode 4. Pith.

Ibid. *Ariſtaeo*] Hic à Callimacho, hymno in Apollinem Ariſtoteles dicitur, & ab Heraclide, & in Mſs. Euſebii libris.

V.31. *Battos*] Mſs. *Bactos*, vt ſupra *Ariaractes*, & lib. 15. *Sandrocottus*, duplex *t*. in *ct*. frequens in vernacula Italorum lingua mutatio.

V.32. *Cirnus*] Herodoto tranſpoſitis litteris Γρῖνος, facit autem non regis, ſed Polymneſti filium Battum.

Nomen inſulæ, ceteris omnibus eſt *Thera*, Spartanorum colonia, quo omnium auctorum conſenſu moueor, vt pro *Theramenis*, legam *Therae*. Vnde negligentes librarii primum fecerunt *Theras*, inde *Therame*, tandem *Theramenis*.

P.143.v.18 *Ab Apolline raptam*] Vide Callimachum, & eius ſcholiaſten.

V. 21. *Ariſtaeum*] Cuius Salluſtium mentionem feciſſe, indicat Seruius in 1 Georg. Quare apud Probum Catholicis Salluſtii fragmentum ita leg. arbitror. *Apollinis F.* (id eſt filius, vulgo *filia*) & *Cyrenes*, vt Ariſtæum intelligat.

P.144.v.12. *Polyperchon*] *Crateron* legendum eſſe præterquam ex Diodoro, Plutarcho, & Probo in Eumene, etiam ex ſequente libro conſtat; *Vt Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognouit*: non igitur hoc prœlio ceciderat, quamuis eandem illam lectionem Oroſius ſequutus ſit lib. 3. cap. 23.

V.17. *Perdicca occiſo*] De cuius morte, diſſentientes opiniones Diodori & Probi, vide apud ipſos auctores. Vide & Pauſan. Atticis, & Oroſium.

V. 18. *Phitone & Illyrio*] Horum non meminit Diod. Plutarchus vero & Appianus in Syriaca hiſtoria, Eumenē ſolum commemorat. *Phiton* is eſt qui ſupra *Pithon*, Diodoro Πίθων

IN LIB. XIV.

EVmenes] Legenda eius vita apud Plutarchum & Probum: hiſtoriæ autem ſeries petenda eſt è Diodoro. P.145. v.8.

P.146.v.11. *Victus, in munitum quoddam caſtellum*] Victus proditione Apollonidæ Eumenes, Noram confugit, quod eſt caſtellum Phrygiæ, vt Probus; ſitum in Cappadociæ & Lycaoniæ finibus, vt Plutarchus.

P. 147. v. 9. *Dum ducis imperia contemnunt*] *Nam non parere ſe ducibus, ſed imperare poſtulabant*, Probus, de hac pugna, vide Diod. 19. Plutarc. & Probum. Victus eſt autem Eumenes ſolo equitatu, cum ceteris copijs ſuperior eſſet.

P.148. v. 6. *Cernitis, milites*] Confer hanc orationem cum ea quæ apud Plutarchum extat.

v. 9. *Quater intra hunc annum*] *Ter* habet Probus.

P. 149. v. 11. *Aſſignari cuſtodibus*] A quibus iugulatus eſt. Plutarc. Probus.

v. 15. *Arceſſitum Olymp.*] Diod. 18.

26. *Murorum præſidio*] Liuius lib. 34. Fuerat quondã ſine muro Sparta: tyranni nuper locis patentibus planisq; obiecerant murum. Pauſan. Achaic.

v. 30. *Caſſandrum à Græcia*] Diod. 19. hæc late perſequitur.

P.150. v.2. *Magnitudine filij*] Τῶν εὐεργεσιῶν ἀναμιμνησκόμενοι τῶν Ἀλεξάνδρου. Diod.

V.7. *Muliebri magis*] Τὴν εὐτυχίαν οὐκ ἤνεγκεν ἀνθρωπίνως. Ideo Antipater καθάπερ χρησμῳδῶν, ἐπὶ τῆς τελευτῆς παρεκελεύσατο μηδέποτε συγχωρῆσαι γυναικὶ τῆς βασιλείας προστατῆσαι. Diod. Vide Pauſan. in Att.

V.10. *Nepote Herc.*] Barſines hic filius erat; Roxanis Alexander vocabatur, Pauſan. Atticis & Bœoticis: quo de hic agitur, vt patet ex Diodoro. Videtur ergo hic, Iuſtinus lapſus memoria,

V.31. *Non refugiẽtem gladium*] Οὐδεμίαν ἀγεννῆ καὶ γυναικείαν προεμένην ἀξίωσιν. Diod. cum quo hæc comparanda, & quaſi ex aduerſo ponenda ſunt.

P.151. v.4. *Theſſalonicen regis Aridæi*] Theſſalonice erat Philippi τοῦ Ἀμύντου filia, & Alexãdri ἀδελφὴ ὁμοπάτριος. Diod. Pauſan. in Bœoticis. & eam ſupra Olympiadis priuignam vocauit. Iuſtino impoſuit, quod Trogus forte regis

regis Philippi filiam ſcripſerat, & Aridæus, Philippus poſt mortem Alexandri cognominatus eſt.

IN LIB. XV.

P. 152. v. 11. A*Pud Galaman*] Legendum *Gazam* ex Diod. Plutarc. in Demetrio, Appiano in Syriaca, & huius libri Periocha. Meminit huius prœlii Pauſan. in Atticis: quo loco Ptolemæi res geſtas breuiter & accurate recenſet.

V. 15. *Priuatum omne inſtrumentum*] Τὴν βασιλικὴν ἀποσκευήν. Diod.

V. 25. *Ranarum muriumque multitudinem*] Plinius libro 8. cap. 29. ab ranis ciuitatem in Gallia pulſam memorat, ſi modo locus mendo caret. De muribus libro 10. cap. 65.

V. 25. *Hercules*] Quem reducere in regnum tentabat Polyperchon, eum tamen à Caſſandro corruptus, interemit, annos natum ἑπτακαιδεκέτη. Diod. 20. quomodo hic reponẽdum arbitror. Iã enim annos quindecim deſierat eſſe Alexãder M. Et ex XVII. quinarii nota male iunctâ, aut negligenter expreſſâ, leui errore fit XIIII. Pauſan. in Bœoticis Herculem & Alexandrum, Alexandri M. filios à Caſſandro veneno ſublatos refert.

P. 153. v. 2. *Amiſſa claſſe*] Plutarchus in Demetrio. Diodorus lib. 20.

V. 11. *Regem ſe*] Probus, *nemo Eumene viuo rex appellatus eſt, ſed præfectus: iidem poſt huius occaſum ſtatim regiũ ornatum nomenque ſumpſerunt.* Lege Plutarch. & Diod. & Appiam.

V. 14. *Lyſimachus*] Agathoclis filius, vnus è Cuſtodibus Alexandri. Vide Pauſ. in Atticis Plin. 8. cap. 16. Curt. lib. 8. quæ hic de Lyſimacho leoni obiecto referuntur, fabulam vocat.

P. 154. v. 27. *Cludi*] pro claudi. *au.* in *u.* vt *Defraudo, defrudo*, apud Terentium. à *cauſa, excuſo*, & *accuſo*.

P. 155. v. 13. *Figura anchoræ*] Lege Appianum in Syriaca hiſtoria. Auſonius de Antiochia

— Illa Seleucum
Nuncupat, ingenuum cuius fuit anchora ſignum:
Qualis inuſta ſolet generis nota certa per omnem
Nam ſubolis ſeriem natiua cucurrit imago.

Hic

Hic Seleucus cum eſſet in bellis ἐπιτυχέστατος, Nicator dictus eſt. Appian.

V.25. *Babylonem cepit*] Diod.19. Appianus.

V.29 *Sandrocottus*] Vett. *Sandrococtus*. Arrian. lib. 5. Σανδρόκοττος. Plutarcho in Alexandro Ἀνδρόκοττος. Appiano Ἀνδροκόττος. Oroſ. Ms. *Andracoto* Fabricius *Sadrocottus* edidit ex Strabonis 15.

P.156.v.16. *Bellum Antigoni*] Lege Plut. in Demet. Pauſ. in Att. Dimicatum autem eſt ad Ipſum. Appianus.

IN LIB. XVI.

POſt *Caſſandri*] Legendus Pauſanias in Bœoticis. Plut. in Demetrio & Pyrrho. P.157.v.19.

V.28 *In parricidio, nulla ſatis iuſta cauſa*] Spartianus refert, Baſſianum occiſo fratre, Papiniano mandaſſe, vt in Senatu pro ſe, & apud populum facinus dilueret: Illum reſpondiſſe, Non tam facile parricidium excuſari, quam fieri. Fuit illa principis I Cti, Cygnæa vox: quam miror hominem ſi dis placet politicum, & I Ctum, & Chriſtianum, in libris ſuis de Republica, reprehendere, peſſimo exemplo. Recte enim & ordine fecit Papinianus, & viri boni officium functus eſt, qui mori præoptauit, quam tyranno impia & iniqua imperanti parêre. Idem ille in eo peccat, quod Papinianum imperatoris conſanguineum facit, contra quam Spartianus, quem ille auctorem laudat. I Ctus cognationem & affinitatem neſcit diſtinguere. Facit quod rhetores ſolent, quibus conceſſum eſt ementiri in hiſtorijs aliquid, vt dicere videãtur argutius.

P.158.v.24. *Dorcetis regis*] *Dromichatis*, legit Fabricius in Oroſium ex Plutarcho, Pauſania in Atticis, Strabone lib. 7. qui eum Getarũ regem faciunt. Ego contra libros nihil muto: neq; nouum eſt hiſtoriarum ſcriptores in barbaris nominibus variare.

v. 30. *Ptolomæus, Seleucus, & Lyſimachus*] Plutar. in Demetrio, & Pyrrho, Pauſan. in Atticis, quos in hac hiſtoria, conſule.

P.159.v. 13. *Ptolemæus cum magna*] Regũ Ægypti ſeriẽ. vide apud Strabon. lib. 7. quædam apud Pauſ. in Attic.

P.160.v.3. *In Pontum*] Ita omnino legendum eſt ex vno Cuiacij codice. Eſt. n. Heraclea hoc loco πόλις Θρᾴκης ἐν

τῷ Πόντῳ, Stephanus: de qua Strabo 12. Et Euſtathius in Dionyſium. Ceteri omnes & impreſſi, & ſcripti, *Metapontum*: turpi errore. Metapontum & Heraclea, Italiæ vrbes, librarios in errorem induxerunt. Ex eodem libro ſcripſi *Lamachus* non *Malachus* quomodo alii Vet. habent.

25. Paſſi ſunt inter pl. ma. etiã tyrannidem] Ἐτυραννήθη ὑπὸ τυράννους τινάς. Strabo. De Clearcho tyranno Diod. lib. 15. & 16. & Plutarch. 2. de fortuna Alexandri.

P.163.v. 6. *Frater Clearchi Satyrus*] Diod. li. 16 filium Timotheum ei ſucceſſiſſe refert: qui & eum interfectum ait Διονυσίων ὄντων, ἐπὶ θέαν βαδίζοντα. Conſule Memnonis excerpta.

IN LIB. XVII.

V. 24. LYſimachia] Prius Cardia dicta. Steph. Pauſan. in Attic. Eam ſuo tempore deletam fuiſſe ſcribit Strabo libro 10.

v.29. *Agathoclem*] Lege Pauſaniã in Atticis, & Strab. lib. 13. qui Lyſimachum ait κακοῖς οἰκείοις περιπεσόντα, filium necaſſe. per κακὰ οἰκεῖα, domeſticas calamitates intelligit, quæ hic & apud Pauſaniam recenſentur, nõ improbos familiares, quod putauit doctiſſimus Fabricius.

P.164. v. 16. *In eo bello Lyſimachus*] Præter Pauſan. & Strab. vide Appianum συριακῇ.

24 *A Ptolomæo*] Ceranno. erat hic filius Ptolemæi Soteris, & Eurydices Antipatri filiæ. Appianus, qui Seleucum tres & LXX. annos vixiſſe ſcribit, quod cũ iis quæ Iuſtinus ſupra retulit, non congruit.

P.165.v. 23 *Moloſſorum*] Chaones primum, Moloſſos deinde regnaſſe refert Strab. 7. quem lege.

v.29. *Lanaſſam*] Sic Vetr. & Plutar. in Pyrrho, qui eam facit filiam τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, qui filius erat Herculis.

P. 166. v. 3. *Inſidiis Oreſtæ.*] Μαχαιρέως Δελφοῦ ἀνδρὸς ἀνελόντος αὐτόν. Strab. 9. Regũ Epiri genus, vide apud Pauſaniam in Atticis & Plutarc. in Pyrrho.

v 4. *Pialis*] Pielum vocat Pauſan. *Pylades* hic imperiti librarij ſubſtituerant, Oreſtis nomine, inducti. Erat hic Andromaches filius, Pauſan.

v. 5. *Arrybam*] Ita ex veteri ſcriptura legendum iudicaui,

cauì, habẽt enim Vett. *thribam*, alii *htribam*. niſi quis malit ex Plutarch. *Tharrytam*, quod accedit ad *Tarriba*, quod in vno veteri legitur. Et quæ de eo Plutarc. refert cum auctore noſtro conueniunt. Θαῤῥύταν πρῶτον ἱστοροῦσιν, ἑλληνικοῖς ἔθεσι καὶ γράμμασι, καὶ νόμοις φιλανθρώποις διακοσμήσαντα τὰς πόλεις, ὀνόμαστον γένεσθαι. Tharypũ hunc vocat Pauſanias: eius filius Alcetas pater *Arrybba*, ſiue *Aryba*, vt Plutarch. ſeu *Aryruba*, vt Diodorus lib. 16. & Neoptolemi. Arrybæ filius Æacides, à quo Pyrrhus. Neoptolemi filiæ Troas, Olympias Alexandri Mag. mater; & Alexander filius, de quo ſup. lib. 12. Hæc ex Plutarchõ & Pauſan. Hinc ſupra lib. 7. legendum arbitror, *conciliante nuptias patruo, tutore virginis, Arryba, rege Moloſſorum*; & lib. 8. *Siquidem Arrybam regem Epiri.* &c. *atque Alexandrum pupillum eius, vxoris Olympiadis fratrem*, &c. Lector ſagax & eruditus iudicet.

v. 16. *Frater Acacides*) Frater patruelis, vt ex ijs conſtat quæ ſupra notaui.

P. 20. *Vnum admodum paruulum*] Plutarch. νήπιον ὄντα. Lego *bimum admodum*, vt *paruulum* ex gloſſa ſit.

v. 23. *Glauci*) Γλαυκίαν. Plutarchus vocat.

v. 29. *Annorum XI.*) Δυοκαίδεκα ἐτῶν. Plutarch.

IN LIB. XVIII.

IGitur Pyrrhus] De Pyrrhi in Italiam expeditione, Plut. in Pyrrho, Pauſan. lib. 1. L. Florus lib. 1. Oroſ. li. 4. cap. 1. & epitome Liuiana. P. 167. v. 24.

P. 168. v. 4 *Adductis*) Legendum *abductis*.

v 5. *Valerius Leuinus*] Plutarcho Αλβῖνος, literis tranſpoſitis & ι interiecto, legendum Λαιβῖνος. Pugna cõmiſſa eſt ἐν τῷ μεταξὺ πεδίῳ Πανδοσίας πόλεως καὶ Ἡρακλείας, Plut. Heraclea autem, auctore Plinio, inter Sirin eſt & Acirin fluuios. Vnde in Oroſio legere audeo; *apud Heracleam & Pandoſiam vrbem, fluuiumque Sirin*: quamuis Ms. habeat *Heracleam Campaniæ vrbem fluuiumque Lirin*, cum nulla ſit Campaniæ Heraclea, & Liris fluuius ab hoc loco alienus ſit. Sequutus eſt autẽ Oroſi⁹ Flori corruptũ exemplar. Ideo vt Oroſius, ita & Florus emendandus.

v. 9 *Inuſitata ante elephantorum*) Plinius lib. 8. cap. 6.

V.18. *C C. captiuos*]De quibus verſus Ennii elegantes ſunt apud M Cic.1.de offic.

V.25 *CXX. nauibus*]CXXX. habet Valer. Max.lib. 3. cap. 7.

P.169.v.4. *Fabricius*]Alii hunc miſſum ferunt,vt de captiuis redimendis ageret. De Romanorum continentia lege Val.lib.4. cap.3. Hoc voluit Varro lib.2. de vita pop. Rom. Qua abſtinentia viri mulieresque Romæ fuerint, quod a rege munera eorum noluerit nemo accipere.

V.16.*Regum Vrbem*]Plutarchus de ſenatu tantum: *βασιλέων πολλῶν συνέδριον.*

V.26. *Terramotu vexati*]Strabo lib.1.& 16.

Ibid. *Aſſyrium ſtagnum*]Lacum intelligit Γεννησαρῖτιν. de quo Strabo lib. 16. De Sidone & Tyro, vide eundem Strabonem & Q. Curtium.

P.171.v.9. *Vticam*]Græcis Ἰτύκη.

V.10. *Rex Tyro*]Malim *Tyri*,& ſupra pro *conualuere*, legendum forte *coaluere*. Didonis autem pater Agenor, filius Beli.

V.19. *Generum ſuum*]Id eſt,ſororis maritum,vt ex Sophoclis OEdipo tyranno, & Probi Pauſania, notauit vir incomparabilis Iac. Cuiacius Obſeruat 6. Quomodo & Ditmarus & Vviticchindus Saxo lib.1.loquuti ſunt. Sed & Cedrenus, Iothor ſocerum Moyſis vocat *πενθερὸν ἢ γαμβρόν.* Vt quicunque vxorem alteri dat, aut filiam, aut ſororem,eius gener dicatur:Fortaſſe & qui ducit, gener dicitur; quo ſenſu *ἐπιγαμβρεύσει* legimus Matth. 22. *Acerbam* autem hic vocat qui vulgo, & à Marone *Sichæus* dicitur. In ora Mss. aliquot adſcriptum eſt, *Hiarbæ* legendum:falſo Mauritanorum principem cum Didonis marito confundentes. Alii *Aceruas* habent,*u* pro *b*. Seruius in Virgilium notat *Sicharbam* eundem appellatum & fragmentum de Didone,quod mihi ex veteri libro tráſcriptum communicauit popularis meus P. Daniel: in quo totus hic locus adducitur ex Trogo Pompeio in Epitomis.

P.172.v.31. *Deinde empto loco*]Virg. 1. Æneid. Strab.17. Appianus Λιβύκη. Dionyſius in Euſtathium:Et ceteri paſſim auctores de Carthagine multa: de qua ſilere rectius putat Salluſtius,quam parum dicere.

P.173.

P.173.v.14. *Equi caput*]Ideo Κακκάβη dicta, quod ipſorum lingua eſt caput equinum. Steph.

V.19. *Maxitanorum*]Vett. quidam *Muxitanorum*, vulgo *Mauritanorum*: eum Euſtathius regem facit Μαζίκων. apud Steph. Μάζυες ſunt, οἱ Λίβυες νομάδες, εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Μάξυες, καὶ ἕτεροι Μάχυες. docto lectori iudicium relinquo.

P.174.v.6. *LXXII. annis*] Hic plurimum variant auctores: quidam ante Troiam captam conditam volunt, inter quos Philiſtus apud Euſebium & Appianus: quidam poſt captam Troiam, ante quam Roma conderetur: neque hi in numero annorum conſentiunt. Paterculus annos quinque & LX. ante Romam. Liuii epitoma libro *LI.* annos DCC. ſtetiſſe Carthaginem refert; euerſa autem eſt, anno vrbis DCVII. fuerat ergo ante vrbem conditam annos XCIII. Solinus cap. 30. annos DCCXXXVII vel vt in veteri codice Vineti legitur DCLXXVII. Euſebius veniſſe in poteſtatem Romanorum anno à conditione ſui DCLXXIII. (ita eſt in Ms.) vel vt alii affirmant DCCXLVIII. prior numerus vno anno plus habet, quam Paterculi ratio. M. Cic. I. de Repub. *Nec tantum Carthago habuiſſet opum ſexcentos fere annos, ſine conſiliis & diſciplina.* Sed hæc accuratius explicabunt Bochelli mei ad Euſebium obſeruationes Chronicæ.

V.10 *Homines Vt Vict.*]Vide Curtium Ruf. lib. 4.

V.16. *Diu feliciter pugnaſſent*] Duo Mss. & vulgati, & Oroſius lib. 4 cap. 9. *infeliciter*, quod non probo: ſequitur enim *Siciliæ partem domuerant.*

V.18. *Maleum*] *Mazeum* edidit in Oroſio Fabricius, quomodo habet vnus Ms.

IN LIB. XIX.

M*Ortuorum corp. cr. p q. terra obruere*] Ipſum cremare non fuit apud Romanos veteris inſtituti: terra condebantur, Plin. lib. 7. cap. 54. & Iudæorum morem notat Tacit hiſt *5*. P.177.v.6.

V.12. *Hamilcar bello Sicilienſi*) Supra lib. 4. Diod. 11.

V.25. *Imilco*) Diod. lib. 14. Ἰμίλκων, Is totam ferme Siciliam exceptis Syracuſis occupauerat.

P.178.v.33. *Mortem ſibi conſciuit*) Ἑαυτοῦ καταγνοὺς θάνατον, ἀπεκαρτέρησε. Diod.

IN LIB. XX.

P.179. v.15. Dionyſius] Quo pacto hic Sicilia deuicta Italiam aggreſſus ſit lege Diod 14.

v.28. *Thuſcorum populi*] Tyrrheni, à Tyrrheno Atys filio, Herculis nepote. Strab. li.5. ceteri: Seneca de conſol. ad Albinam *Tuſcos Aſia ſibi vendicat.* Confer hunc locũ cum Solini cap.8. Vide & Virgilium 1.7. & 11. Ænei. & Tacit. 4. Annal.

v.32. *Arpos*] Prius Argiripa dicta. Virg. 11. Æneid. quo loco lege Seruium.

P.180. v.2. *Et Spinambrũ*] probatur mihi Glareani coniectura, vt legamus *Tarquinij à Theſſalis, & Spina & Rauenna.* Rauennã enim à Theſſalis conditam docet Strabo. Malim tamẽ *& Spina vrbs* quod à veteri lectione propius abeſt. Spina autem, πάλαι ἐλλωὶς πόλις ἔνδοξ῀. Strabo lib.5.

v.3. *Ceren*] *Caeren* alij ſcribunt: quam à Pelaſgis conditam refert Strabo De vrbium conditoribus. auctorum diſſenſiones hic notare, non eſt mei propoſiti: & tanta eſt inter eos varietas, vt ne vrbis quidem Romæ origo conſtet.

v.10. *Herculis ſagitta*] Ariſtoteles περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων.

16. *Maior Græcia*] Vide Feſtum, & quæ ad eum Ioſ. Scaliger, & Strabonem lib. 6. Seneca ad Albinam. *Totum Italiæ latus quod infero mari alluitur Maior Græcia fuit.*

v.19. *Sirim*] Italię ciuitas πλησίον τοῦ Μεταποντίου Steph. deinde Heraclea dicta: Plin. lib. 3. Σῖριν vocat Strabo lib. 6.

P.181. v.18. *cum in aciem proceſſiſſent*] Ad Sagram fluuium, Strabo lib 6. M. Cicero. 2. & 3. de Nat. deorũ. Plutarc. in Æmylio. Locrenſium cum Rheginis fuiſſe x. millia; Crotonienſium cxxx. millia Strabo refert: & ortum inde prouerbium πρὸς τοὺς ἀπιστοῦντας. Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρα: cuius meminit & Cicero.

P.182. v.2. *Nuntiata eſt victoria*] Ludis Olympiæ auditam, ſcribit M. Cicero, & ceteri: Strabo pro fabula id habet.

v.3. *Crotonienſibus nulla virtutis*] De eorũ priſtina virtute præter Strabonẽ lege M. Ciceronem 2. Rhet. de luxuria

xuria autem & vitæ genere poſt attritas bellis frequentibus vires, vide Petronium in Satyrico, apud quem pro *ſcenas*, ne idem bis dicat, legendum arbitror *cænas quisquis ſuos heredes habet*, inquit, *nec ad cænas, nec ad ſpectacula admittitur.*

v. 5. *Pythagoras*] Vide Laertium in eius vita M. Ciceron. 5. Tuſcul.

v. 8. *Ad perdiſcendos*] Φιλομαθίας χάριν tyrannidem fugiens. Strabo lib. 14.

26. *Velut inſtrumenta luxuriæ*] Tertullian. lib. 6. de habitu muliebri, *inſtrumenta muliebris gloriæ* vocat. eo loco, vbi legitur, *medicamenta ex fuco, quibus lanæ colorantur*, emendandum videtur *malæ*.

P. 183. v. 17. *Romam incenderant.*] De Roma à Gallis capta & incenſa pleni ſunt auctorum libri.

v. 29. *Gentes Rhetorum*] Steph. Ῥαιτοὶ τυῤῥηνικὸν ἔθνος.

P. 184. v. 9. *Inſidiis ad poſtremum*] M Cic. 3. de Nat. deorum. *Atque* (mallem *namque*) *in ſuo lectulo mortuus in Tympanidis in regum illatus eſt.* Diod. lib. 15. refert eum epulantem & largius bibentem in morbum incidiſſe: fieri autem poteſt vt cum inſidiis ſuorum periret, id ebrietati tribueretur, quod Alexandro Ma. euenit. Vide Plutarchum & Probum in Dione.

IN LIB. XXI.

Naturam eius] Plerique veteres *natura eius*, ex quo *natura ius*, fecit doctor meus Iac. Cuiacius, ad L. 5. D. de pactis, quem vide. Error hinc natus eſt. In vett. libris diphthongus ſcribitur litteris ſeparatis *e*. Cum ergo in veteri eſſet *natura ius*, negligens exſcriptor, *natura eius*, exſcripſit, quod deinde audax corrector ſupraducta linea emendauit, vt legeretur *naturam eius*: Id & alij poſtea, maiori etiam audacia, mutarunt in, *maturam ætatem eius*. Similibus mendis infectum Senecam, oſtendit mihi CL. & doctiſſimus vir Nic. Faber libro de Ira 2. cap. 30. vbi legitur, *pater eſt: tantum profuit, vt illi donanda iniuria eius ſit*: cum in libris Mss. ſit, *vt illi etiam iniuria eius ſit*, nemo non doctiſſimo viro aſſentiatur, leg. *iniuria ius ſit*. Et lib. 1. de Clement. cap. 19. *Cum liceat* P. 188. v. 32.

innoxium alijs, & ob hoc ſecurum, ſalutarem potentiam eius tractare. Vett. codices, *ſalutare potentia eius*: Quis nõ videat leg. *potentiæ ius?* Sed Cuiacii emendationem probat auctor ipſe, lib 2. *ætatis priuilegium* dicit, *quod ius & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit.* & lib. 35. vocat, *ius gentium.* Vnde libenter emendarem locum libri XLI. infra, *quorum maior Phraates, more gentis, heres regni.* Vt legeremus *more gentium*, vel, *iure gentium.* imperitus librarius, pro *iore*, vt ſcribebant veteres, conіecit legendum, *more*, inde *more gentium*, tandem *more gentis.* ſupra lib. 16. de Ptolemæo. *Is contra ius gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem, regnum tradiderat, eiusq; rei populo rationem reddiderat.* quæ poſtrema verba notanda ſunt, vt intelligamus; regem contra ius & receptos mores, nihil abſq; conſenſu populi innouare poſſe. Nam & infra lib. 39. cum Ægypti regina minorem filium regẽ facere vellet, à populo compellitur, maiorem eligere. Herodotus lib. 7. ait νομιζόμενον εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων, τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν. Neque lex Diuina quicquam patitur primogenito derogari. Deuteron. 21. Ius autem naturæ eſſe ius gẽtium notum eſt ex I Ctorum libris M. Cicero 3. de Offic. *Neque vero hoc ſolum natura, id eſt, iure gentium*, &c. De Dionyſio iuniore, lege Plutarchum & Probum in Dione. & Diodorum lib. 16. & Gemiſtum.

Pag. 186. v. 1. *Dionyſius pellitur*) Opera Dionis inprimis.

V. 3. *A Locrenſibus*) Vide Strabonem lib. 6. & Ælianum lib. 9.

P. 187. v. 2. *Princeps Carthaginienſium Hanno*) Oroſius lib. 4. cap. 6.

V. 30. *Depoſito imperio arcem Syracuſanis*) Timoleonti & Corinthiis παραδιδοὺς αὐτὸν καὶ τὴν ἀκρόπολιν. legendus Plutarchus & Probus in Timoleonte. Diodorus libro 16.

V. 32. *Corinthum in exſilium*) Περίβλεπτον ἔχων τὴν τῆς μεταβολῆς ὑπερβολήν. Diod. inde natum Prouerbium, *Dionyſius Corinthi.*

P. 188. v. 24. *Rhodanum*) Quidam Mss. *Rodonum*, alii *Rodonem.* Front. lib. 1. cap. 2. *Rodinum.*

P. 189.

Pag.189. v. 3. *Venditaſſet*)Ita Vett. quomodo etiam legendum in Oroſio libro 4. cap. 6. cuius Ms. habet, *indicaſſet*.

IN LIB. XXII.

A*Gathocles*)Lege Diod. lib. 19. P.189.v.29.

V.33. *Patre figulo*)Plutarch. in Apophth.

P.190.v.2. *Forma*)Τὴν τε ὄψιν εὐπρεπὴς, καὶ τὸ σῶμα εὔρωστος. Diod.

V.15. *Sui Syracuſanis*) Incluſa abſunt à bonis libris, quia tamen ſine iis manca eſſet oratio, & in vno Ms. reperiuntur, nihil mutare auſus ſum: quamuis ea mihi valde ſuſpecta ſint. Belli in Agrigẽtinos & Crotoniatas meminit Diodorus: de Ætneis & Campanis nullum verbũ. & *Damaſco*, illi eſt Δάμας. Plurimum autem in tota hac narratione ab auctore noſtro diſcrepat Diodorus, vt quiuis ex lib.19. & 20. videre poteſt.

P.192. v.3. *Inaudita mors*) Locus hic cum deprauate legeretur Clareano negotium fecit: ego Mss. lectionem expreſſi, in qua nihil eſt quod lectorem morari poſſit.

V.8. *A quo victus*)Diod. extremo lib.19. apud quem de Syracuſarum obſidione nihil.

V.14. *Statuit bellum in Africam*) Confer hæc cum Diodor. lib.20.

V.31. *Ceteros omnes ad tutelam*)Cum fratre Antandro. Nequid autẽ ſe abſente Syracuſani mouerent διεζεύγνυε τὰς συγγενείας ἀπ᾽ ἀλλήλων, καὶ μάλιστα ἀδελφοὺς ἀπ᾽ ἀδελφῶν, καὶ πατέρας ἀπὸ παίδων, vt qui domi manebant, de amicis & propinquis qui cum Agathocle erant ſoliciti, quieſcerent. Diod.

V.33. *Septimo igitur*)Reſtituendus eſt numerus in Diodoro, initio lib. 19. Cum enim lib. 20. dicat à Troia capta ad Agathoclis in Africam expeditionem eſſe annos περὶ τοὺς πλείω τῶν ὀκτακοσίων ὀγδοήκοντα, id eſt, DCCCLXXXIII. & in Africã profectus ſit VII. anno imperij ſui: vt & ex ipſo Diodoro conſtat: à capta Troia ad eius tyrannidem erũt anni DCCCLXXVI. Male igitur in Diodoro legitur ὀκτακόσια ἑξήκοντα ἕξ, id eſt DCCCLXVI. cum ſit legendum ἑπτάκοντα ἕξ. Niſi ſuperior numerus emendandus videatur, vt legamus ἑπτακοσίων pro ὀκτακοσίων. Et hoc verius.

P.193. v.11. *Odio diuturni imperii*] Βαρυνόμενοι τοῖς προστάγμασιν, ἐκ πολλῶν χρόνων, λήψεσθαι καιρὸν τῆς ἀποστάσεως, Diod.

P.194. v.21. *Hanno*] Et Βορμίλκας. Diod. qui auctori noſtro dicitur *Bomilcar*, aut *Vomilcar*. Habuerunt autem in exercitu XL. millia peditum, equites mille. Diod. Oroſius Ms. pro XXX. millia habet viginti, & ita vnus è noſtris. Nec magis in cæſorum numero conueniunt. Oroſius qui cetera hinc tranſcripſiſſe videtur, duo millia Pœnorum, Siculos duos: Diodorus illorum mille, horum ducentos cecidiſſe ſcribit.

P.195. v.14. *Afellas*] Diodoro Ὀφέλλας dicitur, is περιεβάλλετο, inquit, ταῖς ἐλπίσι μείζονα δυναστείαν.

V.27. *Bomilcar rex Pœnorum*] Carthaginienſium duces, etiam reges dicuntur. Hannonis Periplus inſcribitur Ἄννωνος Καρχηδονίων βασιλέως. & Imilco de quo ſupra lib. 19. rex Carthaginienſium ab Oroſio dicitur. Ideo, opinor quia plerunq; perpetuam auctoritatem obtinebant. Procopius 1. de bello Goth. barbaros ait duces ſuos, reges vocare. Vide quæ notaui ad lib. 31. inf.

P.196. v.27. *Cum Archagatho*] Diodorus deſeruiſſe filios ſcribit, qui à militibus fuga cognita, interfecti ſint. Quam crudeliter autem in Sicilia verſatus ſit poſt reditum Agathocles, lege apud Diodorum.

IN LIB. XXIII.

P.198, v. 27. B*Ruttiosq; ſe ex nomine*] Strabo lib. 6. Bruttios dictos ait à Lucanis, βρεττίους γὰρ καλοῦσι τοὺς ἀποστάτας: cum enim eorum eſſent paſtores, rebus tempore Dionyſii turbatis, ab iis defecerant: Stephanus, à Bretto Herculis filio dictos vult. vide Euſtath. in Dionyſ. qui eos Βρεττίους vocat, & Diod. 16.

P.199. v.6. *Opinionis eius*] Opinio huic auctori eſt fama & rumor. Nonius ſignificationem notauit, ſed exempla, vt ipſius eſt mos, adſcripſit parum accõmodata. Tacitus in vita Agricolæ. *Comitante opinione Britanniam ei prouinciam dari.* Cic. 11. ad Attic. epiſt. 16. & 18.

V. 20. *Texenam*] Vnus è Mss. *Teonexam*, fort. *Theoxenam.*

P.200. v.14. *Pyrrhus aduerſus*] Vide Plutarchum in eius vita, & Pauſaniam in Atticis: qui eum primum Carthagi-

nienſes inſula fugaſſe referunt, tandem cum ob crudele imperium à ſociis deſereretur, *ὡς δυνάμενος κρατεῖν Σικελίας, ὥσπερ νεὼς περιαχθείσης*, vocatus a ſuis, Italiam repetiit, nauali prœlio in itinere à Carthaginienſibus ſuperatus.

V. 18. *Heleno filio*] Plutarchus non hunc, ſed Alexandrum ait ex Lanaſſa Agathoclis filia ſuſceptum.

P. 201 v. 4. *Nec in Italia*] Præter Plutarchum lege Florum & Oroſium lib. 4. cap. 2. & Front. lib. 4. cap. 1. apud quem pro *Statuentum*, quod & Mss. agnoſcunt ex Plutarch legendum *Beneuentum*: victus autem magno prœlio à Manio Curio conſule.

V. 8. *Adſtruxerat*] vulgo, *attraxerat*. & ita Mss. quidam: illud malo, ſtatim enim *deſtruens*, inquit, *quæ cumulauerat*. Tacit. de vita Agric. *& conſularibus ac triumphalibus ornamentis prædito, quid aliud adſtruere fortuna poterat?*

v. 18. *Quippe genitus*] Quæ hic de Hierone referuntur citat Saresbi Policratici lib. 1. cap. 13. De eo Plautus Menæch. ſc. *ſine fores.*

IN LIB. XXIIII.

C*Irraum campum*] De quo Pauſanias in Phocicis. Diod. lib. 16. & Plin. 4. cap. 3. P. 203. v. 6.

v. 7. *Arean*] Ita veteres: Plutarc. in Pyrrho, & Pauſ. Atticis Rex Lacedæmoniorum eſt Ἄρεύς.

P. 204. v. 17. *Ptolemæo filio*] Lyſimachum & Philippum paulò pòſt commemorat, Ptolemæi nō meminit: id mouit quoſdam vt hoc loco pro Ptolemæo, *Lyſimachum* reponerent: ego nihil muto, cum præſertim in Prologo huius libri, Ptolemæum quendam Lyſimachi filium nominet.

P. 205. v. 15. *Cum eos nō caperent terra*] Strabo lib. 4. Veriſimile eſſe ait, Gallos *δυναστεῦσαι ποτὲ καὶ εὐανδρῆσαι τοσοῦτον, ὥστε στάσεως ἐμπεσούσης, ἐξελάσαι πολὺ πλῆθος ἐξ ἑαυτῶν ἐκ τῆς οἰκείας*, &c.

V. 17. *Ver ſacrum*] Primus hunc locum ex vet. libris emendauit P. Pithœus aduerſar. lib. 1. cap. 6. quid ſit ver ſacrum docent Feſtus in *Ver ſacrum*, & in *Mamertini*: Liuius lib. ab v. c. XXII. & XXXIV. Siſenna IV. hiſtoriarum, apud

apud Nonium in *Ver ſacrum*, & in *damnare*, nam duo illa fragmenta coniungenda eſſe notarunt alij. Euſebius in Chronico, *Lacedæmonij Ver ſacrum deſtinantes Heracleam Vrbem condunt.*

v.20. *Præter cæteros callent*) Mallem *clarent.*

v.22. *Audax, bellicoſa*) Strabo lib. 4. genus Gallorum ait eſſe θυμικὸν καὶ ταχὺ πρὸς μάχην, ἄλλως δ' ἁπλοῦν καὶ οὐ κακοήθες. Et Gallos *bellicoſam gentem* vocat Saluſtius, & *gloria belli ante Romanos fuiſſe* (ſic enim eſt in vet. codice) *qui ſic habuere, alia omnia virtuti ſuæ prona eſſe; cum Gallis pro ſalute, nõ pro gloria certare.* Cic. de aruſp. reſp. *Nec numero Hiſpanos, nec robore Gallos ſuperauimus* D. Hieron. contra Vigil. *Sola Gallia monſtra non habuit, ſed viris ſemper fortibus & eloquentiſſimis abundauit.* De eloquentia Gallorum vide eundem Hieron. ep. 39. part. 3.

v.31. *Ptolomæus*) Pauſanias in Atticis, & Phocicis, quẽ lege de hac Gallorum in Græciã irruptione, & Delphorum obſidione.

P.207. v.2. *Non votis agendum*) Salluſt. Catil. & 1. hiſtoria. *non votis parãda auxilia.* Reſtituenda hæc vox Afranio apud Nonium. *Nullam profectò acceſſi ad aram, quin deos ſuppliciis, ſumptu, vatis, donis, precibus. plorans obſecrans, nequicquam fatigarem.* leg. *ſuppliciis, ſumptu, votis* &c.

v.27. *Templum autem Appollinis*) Præter Pauſaniam, vide & Strabonem lib. 9.

P.208. v.2. *In formam theatri*) Strabo θεατροειδής.

P. 209. v.32. *Et terræmotu portio*) Compara cum hoc loco Gallicæ cladis deſcriptionem, quæ eſt in Phocicis Pauſaniæ. Is XXVI. millia Gallorum, partim ferro, partim tempeſtate & metu Panico, partim fame ſcribit in Phocide cecidiſſe. De Brenni morte, vide præterea Val. 1. cap. 2.

P.210. v.14. *Nemo ex tanto exercitu*) Polybius lib. 4. eos qui ſuperauerint, circa Byzantium conſtitiſſe, ibiq; imperium condidiſſe ſcribit.

IN LIB. XXV.

P.212.v.11. VT *Aſiam omnem*) Vide Strabonẽ lib. 12. Oraculum de eorum in Aſiam tranſitu extat in Pauſaniæ Phocicis.

v. 16.

V.16. *Maieſtatem ſuam tutam*] Quid ſi *tutari?* & ita quidem olim impreſſi.

V.18 *In auxilium à Bithynia*] Strabo Gallos ſcribit, Attalicorum regum terras diu populaſſe; tandem ab iis Bithyniam obtinuiſſe, quæ & Gallogræcia.

V. 23. *Pyrrhus*] Quomodo Pyrrhus Italia & Sicilia exceſſerit, & in Græciam reuerſus Antigonum, & Gallos ſtrenue pugnantes vicerit, legendus in eius vita Plutarchus & Pau'anias in Atticis.

P.213. v.16. *Vt ad deuincenda regna*] Ideo eum Antigonus comparabat κυβευτῇ πολλὰ βάλλοντι καὶ καλὰ χρῆσθαι δὲ οὐκ ἐπισταμένῳ τοῖς πεσοῦσι.

v.19. *Cherroneſo*] Glareanus ex hiſtoria legit *Peloponeſo*, & ſequentia comprobant. Vet. alii *cerroneſo*, alii *cerroneſto*. Vide Plutarc. & Pauſ. in Attic. & Lacon.

P.214. v.8. *Saxo de muris*] Probus, *lapide ictus*, Plut. & Pauſan. & Strabo lib. 8. κεραμίδα, id eſt, tegulam vocant.

v.9. *Caput eius*] Val. Max. lib. 5. cap. 1.

v. 14. *Comparandum Pyrrho*] Νομισθεὶς ἐμπειρίᾳ μὲν πολεμικῇ, καὶ χειρὶ, καὶ τόλμῃ πολὺ πρῶτος εἶναι τῶν καθ' αὐτὸν βασιλέων.

IN LIB. XXVI.

EPirorum quoque Vrbs] Locus manifeſto mendoſus, nec Vett. auxilio ſunt. Glareanus neſcio quo auctore *Epidaurriorum* legit. Ex Pauſaniæ Eliacis, & Plutarchi libello de virtutibus mulierum, omnino legendum *Eliorum*. P. 215.27

P.216. v. 6. *Hellanicus*] Ita Vett. & Pauſan. & Plut. quos lege, vulgo *Helematus*. Statim autem edidi *pigneris*, ex Vett. omnibus. Vide Priſc. lib. 6. frequens eſt *o* in *e* mutatio. Inde *Apellinem* dicebant veteres, pro Apollinem, Feſtus. & *Amplocti* pro amplecti apud Salluſtium, & à tegendo, *toga* dicta, Priſc. lib. 1. & à pendeo, *pondus*. Inde quod in Vett. Mss. ſemper legitur *Ptolomaus* rectum arbitror; eſt enim Græcis Πτολεμαῖος. Vt quæ iis eſt Κέρκυρα, Latinis eſt *Corcyra*: & Βερενίκη, eſt *Beronice*. Pignus autem hic vocat natos.

v. 16. *Quinto poſtquam*] Sex menſes tyrannidem tenuiſſe refert Pauſan.

v.31. *Internecivum*] Duobus præterea locis, vocem hanc huic auctori reſtitui, quæ & hic & lib. 6. & 11. varie corrupta erat. Alii *internecinum* ſcribunt: ſed Feſtus *internecivum* dicit, & ita pleriſq; Amm. Marcell. locis editũ eſt.

P.217. v. 11. *Bellum Athenienſibus*] Eius meminit Pauſ. in Atticis.

v.25. *Agat*] Hic Pauſaniæ eſt *Magas*.

IN LIB. XXVII.

P.218. v. 28. REge *Antiocho*] Is Θεὸς dicebatur, Appianus Συρίας χῆ, qui eum ab vxore Laudice interfectum ſcribit, quod doleret ſibi adiunctam Berenicem, vel, vt eſt in noſtris Mss. *Beronicem*.

P. 219. v. 4. *Daphne*] Daphne Stephano eſt προάστειον τῆς ἐν Ἀντιοχείας μητροπόλεως. Strabo 16. oppidum mediocre dicit eſſe.

P.220. v. 15. *Interpellatur à fratre*] Belli inter Seleucum Callinicum & Antiochum Hieracem meminit Strabo lib. 16.

V.24. *Rex Bithynia Eumenes*] Regum Bithyniæ originem & ſucceſſionem lege lib. 13. Strabonis.

P.221. v. 16. *Non amici debito quam hoſtis*] Ea eſt bonorum librorum ſcriptura, ex qua legendum arbitror, *non amicus dedito quam hoſtis factus*, id eſt, non tam amicus, &c. Similes loquutiones notaui ſupra initio lib 6.

V. 22. *Germanis*] Mallem, *germani*, vt germanos & fratres fuiſſe intelligat non natura tantum; ſed caſibus etiam, & fortuna,

IN LIB. XXVIII.

P.222. v. 28. P*Tiam*] Scribendum *Phthiam*, quomódo apud Plutarch. vocatur Pyrrhi mater.

P.223. v. 5. *Qui ſoli quondam aduerſus Troianos*] Strabo id ex Ephoro docet lib. 10.

V. 24 *Paſtores, qui latrocinio*] Hieronymus in Chronico, *paſtorum & latronum manum* dicit: inde forte Gallica dictio, *paſtres*, pro latronibus.

V. 29. *Ætolos autem*] Strabo ex Ephoro lib. 10. Τοὺς Αἰτωλοὺς ἔθνος εἶναι μηδεπώποτε γεγονημένον ὑφ' ἑτέροις, ἀλλὰ πάντα τὸν μνημονευόμενον χρόνον μεμενηκὸς ἀπόρθητον, pro-

propter locorum aſperitatem & difficilem aditum, & belli vſum: à quo Homero *μενεχάρμαι* dicuntur.

P. 225. v. 6. *Ipſi regem quærant*] Vett. omnes *quia* forte *quare regem quærant.*

V. 10. *Bellum Spartanis infert*] Vide Plutar. in Cleomene & Arato, & Pauſaniam Corinth.

V. 21. *Patentibus omnes*] Ita ex vno Ms. legendum: ceteri *petentibus.* Tacit 4. Annal. *Ceterum ſub recentem cladem patuere procerum domus, fomenta & medici paſſim præbiti,* &c.

P. 226. v. 1. *Dignatione*] Id eſt, dignitate, vtitur Tacitus paſſim, M. Cicero ad Attic. epiſt. 10. lib. 10. Curtius, Seneca, alii. Cleomenem autem ſibi ipſi manus attuliſſe Pauſan. & Plutarc. auctores ſunt.

IN LIB. XXIX.

INterfecto Seleuco] Callinici filio, qui pharmaco ab amicis ſublatus eſt, relicto fratre Antiocho ſucceſſore, qui Magnus dictus eſt, Appian. Syriaca. P. 227. v. 1.

V. 9. *Ætate immatura*] Minor quinque & viginti annis, cum nouem annos natus odium Romanorum patri iuraſſet. Probus.

V. 22. *Demetrius*] De quo Appianus in Illyrica hiſtoria, Polybius, Liuius. Fuit autem L. Æmilius Paulus, conſul cum M. Liuio Salinatore.

P. 229. v. 12. *Legatum deinde ad Annibalem*] Vide Liuium lib. ab. v. c. 33. qui in vincula conditos Philippi legatos ſcribit.

V. 17. *Læuinum prætorem*) M. Valerius Læuinus prætor M. Marcello & Q. Fabio Maximo Coſs. à Romanis, precibus Apolloniatum, contra Philippum miſſus. Liuius 24. &c.

IN LIB. XXX.

ANtiochus rex Syriæ) Appianus Syriaca, D. Hieronymus in 11. cap. Danielis. P. 231. v. 5.

V. 14. *Agathoclia*) Meminit Plutarch. in *ἐρωτικῷ.* vulgo *Agathoclea*: quomodo habet & Hieron. in Dan.

V. 18. *Crepundia*) Vulgo *tripudia.* lectionem veterẽ in tanto librorũ conſenſu, ſi non amplectar, impudens ſim.

Nimis

Nimis Baſilicum eſt, & Alexandreum, quod ſoluere non poſſis, reſcindere. Crepundia videntur hic eſſe *χειροτοπαίγνια*, crepitacula, ſiſtra Ægyptiaca, crotala, quibus in ſaltationibus vtebantur veteres, maxime orientales populi, vt apud Maronem Syra,

Criſpum ſub crótalo docta mouere latus.

Crepundia Plauto Milite glor. ſunt inſtrumenta puerilia.

Vt faciem quaſi puero in collo pendeant crepundia. Martialis Apophor. *crepitacula* vocat. Vulgata lectio confirmari poteſt loco Salluſtij, qui in Catil. *Pſallere, ſaltare elegantius quam neceſſe eſt probæ: multa alia, quæ ſunt inſtrumenta luxuriæ. Sed ſi ei cartora quam decus atque pudicitia ſemper omnia fuere.* ita in Mss. libris Salluſtij legi.

P.232.v.24. *Legionesq; cum cons.*] Ita manuſcripti duo: ceteri omnes, *legationesque cum conditionibus pacis*: error ex notarum compendio: *cum CONS.* interpretati ſunt *cum conditionibus*, & ad id ſequentia inuitabant, *deinde cum expoſita conditiones pacis à Rom. eſſent.* Miſſus autem eſt conſul poſt P. Sulpitium Galbam, & P. Villium Tappulum, *T. Quintius Flamininus*, ita Vett. libri, & recte, ne Flamininos patritios cum plebeiis Flaminiis confundamus: Hoc non animaduerſum, auctorem libelli de viris illuſtribus, ſiue is Aur. Victor, ſiue quis alius, in fœdum errorem induxit, vt hunc, Flaminii eius qui ad Thraſimenum lacum occubuit filium arbitraretur, vt alii docuerunt, inepte. Hic tamen Plutarcho vbique Φλαμίνιος dicitur.

P.233.v.7. *Theramenem & Theraſiam*] Theramenis inſula hic, vt & ſupra lib.13. pro *Thera* accipitur. Strabo lib. 1. ἀνὰ μέσον Θήρας κ) Θηρασίας. Vide & Plinium lib. 2. cap. 87. & Euſebium in Chronico, & Senecam lib. 6. natur. quæſt. cap. 21. cuius locus mendoſus eſt, nec ſatis explicatus ab annotatore.

v. 12. *Labe*] A labendo labem dixit, vt & ſupra initio lib.17. & Cic. 2. de legib. *Quamobrem ille quidem ſapientiſſimus Græciæ vir, longeque doctiſſimus, valde hanc labem veretur.* Labem etiam χάσμα eſſe, & hiatū notatum

eſt

eſt ex I *Cterum* libris,& M.Cic.1. de diuinat. Hæc vox cũ librarns eſſet inſolens, vertit in *mole*. Hoc terræmotu Rhodium coloſſum ruiſſe Euſebius refert.

P. 234. v. 1. *Romana fortuna vicit*] Ad Cynoſcephalas, vide Liuium lib. 32. Plutarchum in Titi Flaminini vita, Annæum Florum lib. 2. qui locum illum *Cynocephalas* vocat: Pauſaniam in Atticis,& Achaicis, Strab. ext. lib. 9.

V. 11. *Græciæ vrbibus*] Debetur hæc lectio codici Cuiaciano: nam ceteri optimæ notæ *Thraciæ* contra hiſtoriam. Plutarch. τὴν μὲν Μακεδονικὴν ἀπέδωκεν αὐτῷ βασιλείαν, τῆς δὲ Ἑλλάδος προσέταξεν ἀποστῆναι.

V. 17. *Legatos ad Antiochum*] Aſiaticum bellum Romanis ſuſcitauit Thoas Ætoliæ princeps, & Annibal. An. Florus.

IN LIB. XXXI.

MOrtuo Ptolemæo] Hæc latius & accuratius perſequitur Appianus in Syriaca. P. 235. v. 13.

V. 26. *Nabis tyrannus*] Liu. lib. 34. Plut. in Flaminio, & Philopœmene. Pauſ. in Meſſenicis, Achaicis, & Arcadic.

V. 32. *Annibalis*] Appianus & Liuius lib. 34.

P. 236. v. 26. *Actum temp. conſ.*] Suffetes Carthaginienſibus erant, qui Romæ conſules, Liuius lib. 30. quos Æmilius Probus in Annibale, binos reges, vocat. Erat & apud illos Dictatoris imperium, Liu. lib. 23. & Quæſtorũ dignitas; habebantur hi proximi iudicibus, idem Liuius lib. 34. Iudices erant centum, ſup. lib. 19. & Senatus erat triginta ſeniorum conſeſſus, Liuius lib. 30. erant apud eos & Prætores, Probus Annib. Liuius 33.

P. 237. v. 11. *Flaminino R. imp. compararetur*] Quod Flamininum male habebat: & Plutarchus inter cauſas finiti cum Nabide belli recenſet Flaminini φιλονεικίαν καὶ ζηλοτυπίαν τῶν Φιλοποίμενος τιμῶν.

V. 19. *Mille equites*] Vett. plerique *equitum*, vnde mendoſum locum eſſe ſuſpicor: & ſane in Io. Pelerini vet. cod. legitur *tria millia equitum*.

V. 21. *Regi ſedenti*] Id eſt otioſo. M. Cicero 10. ad Att. epiſt. *Et res ipſa*, & epiſt. *Quid nam mihi*.

V. 28. *Vnus ex comitibus*] Ariſtonem mercatorem Ty-

rium, *προφάσει τῆς ἐμπορίας* miſſum ſcribit Appianus, quẽ lege, & Liuium.

P. 238. v. 8. *Ad Antiochum legatos*] Inter quos erat P. Scipio, qui Annibalem deuicerat. Præter Liuium & Appianum, vide Lucianum in dialogis Νεκρικοῖς, & Plutar. & Flaminio. Conſilium autem legatorum, explicat & Front. lib. 1 cap. 8.

P. 239 v. 3 *Omnibusque perrogatis*] Appianus Annibalem primum ſententiam rogatum ſcribit.

V. 21. *Suis eos opibus*] Quod in Africa contra Carthaginienſes iam antea fecerat Agathocles. eleganter Appianus: *Τοὺς πολέμους ἅπασι χαλεποὺς μὲν οἴκοι, διὰ λιμὸν τὸν ἐπιγιγνόμενον, ἔξω δὲ κουφοτέρους.*

V. 26. *Ministerium*] Ita Mss, vt ſupra lib. 24. *arbitrium* pro *arbitrum*. & lib. 6. *poſtulat ſibi dari miniſterium impenſa*. vt eſt in vulgatis libris, nam ibi Mss. *miniſtrum*.

P. 240. v. 6. *Aſſentationum adulationibus*] *Aſſentantium*, quod eſt in vet. cod. Peletini, rectum puto.

V 9. *Acilius Romanus cos.*] Manius Acilius Glabrio: apud Appianum mendoſe legitur *Ἀκίνιος* inuerſo Λ. pro *Ἀκίλιος*. erat hic cos. cum P. Corn. Scipione Naſica. vulgo *Attilium*, inepte, vt apud auctorem de viris illuſtribus. Vide Liuium 36. Florum, Front. l. 2 cap. 4.

V. 20. *Æmilium*] Ita vet. cod. Pelerini. Cuiacianus. *Eimilium E* pro *A*. Veteres enim *Aimylius* ſcribebant. ceteri varie corrupti, quidam *ei Viuium*, alii *ei Liuium*. Scripſiſſe auctorem arbitror, *nuntiatur ei Lucium Aemiliũ*, pro quo impreſſerunt quidam *Liuium Neuium*: quidam *Liuium M nenium*. Eſt autem hic L. Æmilius Regillus Liuio lib. 37. & Floro: Appiano *Λεύκιος Αἰμίλιος, Ρηγοῦλος* pro *Ρηγίλλος*.

V. 33. *Cos. L Scipio*] Et cum eo C. Lælius: præter citatos Gellius l. 16. c. 4. Scipio hoc bello cõfecto Aſiaticus dictus.

P. 241. v. 9. *L. ſuus filium*] P. Æmylii, qui Perſeum vicit natura filium. P. Scipionis, adoptione. inquit Appianus, contra quam ceteri: non enim ipſe Africanus, ſed eius filius, Pauli Æmilii filium eum qui Carthaginem euertit, adoptauit. Plut. in Æmilio, Cicero, alii.

P. 242. v. 6 *Prælium cum Antiocho*] Ad montem Sipylum: abſente Africano, qui Elææ ægrotabat. Appian.

V. 19.

V. 19 *Neque ſi vincant*] Οὐχ ὑβρίζομεν τοῖς ἐν τῇ εὐπραξίαις, οὐδ' ἐπιδακρύομεν τοῖς ἑτέροις ἀτυχήμασι, inquit apud Appianum Africanus.

V. 21. *Aptiorem gloriam*] Ea eſt duorum tantum Mss. lectio: ceteri vulgatam confirmant, niſi quod vulgo *voluntariae* legitur.

IN LIB. XXXII.

ÆTOLI] De Ætolico bello quod geſſit M. Fuluius Nobilior cos. cum Gn. Manlio Vulſone, lege Liuium lib. 38. Florum 2. P. 243. v. 21.

P. 244 v. 2. *Philopœmene.*) Præter Liuium 39 & Plutarchum lege Pauſaniam Arcadicis.

V. 17. *Lygortas*) Mss. *Lygortas*, facili lapſu, *i* pro *t* Græci Λυκόρτας.

V. 28 *Didymæi*) Strabo lib. 16. interfectum à barbaris cum templum Beli ſpoliare conaretur: Auctor de viris illuſtribus, à ſodalibus quos temulentus in conuiuio pulſauerat, occiſum eſſe refert. D. Hieron. in 11. Daniel cum aduerſus Elimæos pugnaret, cu omni exercitu deletum.

P. 245. v. 23 *Occiſo Demetrio*] De Perſei in fratrem Demetrium fraude, & Philippi morte, vide Liuium lib. 40. & Pauſan in Corinthiacis,

P. 246. v. 1 *Scordiſcos*] Hos ad Iſtrum habitaſſe etiam Strabo auctor eſt lib. 7. Paulo poſt *Sabis* ex Vett. edidi: is Straboni Σάος eſt, & Plinio lib. 3 *Sauus*.

V. 12. *Aurum argentumque*] Lege Strab. lib. 4 Fuit autem Q. Seruilius Capio cos. cum Atilio Serrano, & inſequenti anno a Cimbris victus, epitome Liuiana lib. 67. Oroſius lib. 5 cap. 16. Salluſtius extremo Iugurthino, vbi pro *C. Manlio*, vetus codex legit *M. Mallio*. De eius morte Strabo, & Valerius lib. 6. cap. 11. qui inter ſe variant: & ipſe Valerius ſecum pugnat lib. 4. cap. 7.

V. 23. *Aeta*] Græcis eſt Αἰήτης. quod autem ſtatim dicit Argonautas nauem humeris tuliſſe, vide Apollo. lib. 4.

Τρίας ὤμοις ἀείραντες μέγα φέρτατοι υἷες ἀνάκτων
Ἦι βίῃ, ᾗ ἀρετῇ Λιβύης ἀνὰ θῖνας ἐρήμους
Νῆα μεταχθονίην, ὅσα τ' ἔνδοθι νηὸς ἄγοντο,
Ἀνθεμένους ὤμοισι, φέρειν δυοκαίδεκα πάντα
Ἤματ' ὁμοῦ νύκτας τε, &c.

28. *Magnitudinem nauis*] Vulgo *longitudinem nauis*. *Nauis* pro *nauigationis* dixit.

V.32. *Daci*]De Dacis & Getis lege Strabonem lib. 7.

P. 247. v. 14. *Cretam defertur*] Vide Probum in Annibalis vita. Quo commẽto Eumenem vicerit refert & Front. lib.4. cap.12. Et de eius morte Plutarch. in Flaminino, Appianus in Syriaca, Liuius lib. 39. vbi & Africani mortem commemorat. Val. lib.9. cap.2. Varro περὶ ἐξαγωγῆς, apud Nonium. *Quæris ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum: Quia Romanis, inquit, me Pruſiades tradere volebat.*

IN LIB. XXXIII.

P.248.v.26. M*Acedonicum*)De hoc bello Plutarch. in Paulo Æmilio, Liuius lib.41, & ſequentibus, Flor. lib.2. & Paterculus lib.1. Pauſanias Achaicis, Diodorus lib.31. cuius habemus tantum excerpta,

P.249.v.3 *Decennis*)Ita legendum ex veſtigiis antiquæ lectionis, ea eſt, *decentis* Supra pro *denuntiatum*, malim *denuntiarunt*.

V.10. *Cos. Sulpicius*)Huius conſulis nemo præter hunc auctorem meminit: aut igitur fœdum mendum eſt in libris; aut Iuſtinus turpiter lapſus eſt. Eſt enim hic *P. Licinius* qui cos. fuit cum C. Caſſio Longino, Liuius lib. 42. & Plutarch. in Apopht. quod notauit Glareanus, neſcio tamen quo auctore eum L. Licinium vocet.

V.16. *Luna nocte defecit*) M. Cicero dialogo de Senectute, ex eius 1. de officiis, conſtat Catonem filium in Macedonia Perſico bello militaſſe: totus is locus Ciceronis adducitur a Saresberienſi lib. 6. Policr. cap. 7. à quo abeſt gloſſa illa *Adeo ſumma erat obſeruatio in bello mouendo*, quæ in textum Ciceronis impudenter irrepſit.

IN LIB. XXXIV.

P. 251. v. 4. A*Chai*) Bellum Achaicum, & eius originem multis deſcribit Pauſanias in Achaicis, vide Liuium lib. 52. & Florum lib.2. Patercul. lib.1. & Oroſium lib.5. cap. 3.

V. 22. *Legatos quoq; ipſos*) Florus de Critolao concitore huius belli *legatosq; Romanos, dubium an & manu, certe oratione violauit*. Et M. Cicero pro lege Manilia, propter legatos ſuperbius appellatos Corinthum euerſam dicit: vide & 1. de offic.

V.25. *Mummio conſuli*] L. Mummius cum Cn. Cornelio Lentulo coſ. fuit: & ab Achaia deuicta Achaicus dictus. Oroſius, Paterculus, ceteri. Corinthum captam eſſe anno III, Olympiadis CLVI. ſcribit Plinius lib. 34 cap. 2. Pauſan. Olymp. 160.

P. 252. v. 6. *Antiochus*] Epiphanes dictus, Magni filius: eius ſororis Cleopatræ, hic Ptolemæus filius erat. De Popillio legato, vide Liuium 45. Plutarch. in Apopht. Valerium lib 6. cap. 4. à quibus *C. Popillius* dicitur: Paterculo eſt *Marcus*. & Hieronymo in 11 Daniel. Hic vulgo eſt *P. Popilius*.

V. 29. *Antiochus decedit*] Appian. τὸ τῆς Ἐλυμαίας Ἀφροδίτης ἱερὸν ἐσύλησε, καὶ φθίνων ἐτελεύτησε, παιδίον ἐννεατὲς ἀπολιπὼν Ἀντίοχον Εὐπάτορα. Hierod. in Daniel. ex Polybio & Diodoro bibliothecarum ſcriptoribus refert eum, cũ templum Dianę in Elimaide ſpoliare conaretur, oppreſſum à cuſtodibus templi, & vicinis gentibus, quibuſdam phantaſiis in amentiam verſum, morbo interiſſe, in Tabes oppido Perſidis.

V. 30. *Patruus eius Demetrius*] Appianus Syriaca. Demetrium hunc dicit Σελεύκου μὲν υἱὸν, Ἀντιόχου δὲ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀδελφιδοῦν, υἱωνὸν δὲ τοῦ μεγάλου Ἀντιόχου, ἀνέψιον ὄντα τοῦδε τοῦ παιδίου. Non ergo patruus, ſed patruelis; erant enim ambo duorum fratrum filii. Lege Appianum, & epitomam Liuii 46.

P 253. v. 10. *Pruſias*] Strabo lib. 13. ſcribit interfectum ab Attalo, alii à filio adiuuante Attalo. Epitoma Liuiana 50. Appian.

IN LIB. XXXV.

N*Ouitati ſuæ ocium*] Supra libro 20. *graue ocium regno ſuo*. Catullus. P. 254. v. 2

Ocium reges prius & beatas
Perdidit Vrbes.

Vulgo *odium* hic legitur, pro *ocium*, quod & quæ ſequũtur, & quæ ſuperiore libro dixit, impugnant.

V. 6 *Oroſernem*] Ita Vett. Appianus Ὀλοφέρνην, & Diodorus 31.

V. 18. *Subornant*] De hoc Alexandro, incertæ ſtirpis & ignoto homine, Liuii epitoma 52. & Appian.

P.255.v.1 *Commendauerat*] Ita eſt in veteribus. Commendare eſt deponere L. & ſi quis 27. D. de religioſis L. 196. D. de verb. ſignif. Cic. 2. de legibus. Lar familiaris in Querolo, *mihi theſaurum commendauit*, id eſt, concredidit theſaurum auri, vt id ſeruarem ſibi, vt eſt in Plauti Aulularia.

IN LIB. XXXVI.

P. 256. v. 1. D*Emetrius*] Nicator dictus. vide App. Liuii 52. epitoma hæc paulo aliter. *Demetrius*, inquit, *ob crudelitatem, quam per tormenta in ſuos exercebat, a Diodoto quodam, vno ex ſubiectis, qui Alexandri filio bimulo admodum, regnum aſſerebat, bello ſuperatus Seleuciam fugit.*

V. 10. *Arſacidæ*] *Arſacides* pro *Arſace*. Arſaces dicebantur omnes Parthorum reges, infra lib. 41. Sed & lib. 2. *Amphictyon*, in Mss. eſt *Amphictionides*: *Pruſiades*, eſt *Pruſias* apud Varronem, cuius locum ſupra notauimus: & *Callias* ſub quo Athenas Xerxes incendit Diodoro dicitur *Calliades*: & quod mirius eſt, auctor noſter ſup. lib. 2. pro *Theſpias*, poſuit *Theſpiadas*, ita enim veteres libri manuſcripti omnes.

V. 19. *Trypho*] Dictus Diodotus, Strabo lib. 14. & 16. Appianus & Liuius.

Ibid. *Antiocho priuigno*] Alexandrum Alexandri nothi F. vocant Appian. Liu. 52 & 55. quos lege.

V. 31. *Iudæosque*] Tacit. 5. hiſt. Vide hiſtoriam Machabæorum. Statim malim legere, *à Macedonico*.

P. 257. v. 6. *Arathis*] Hermolaus in 5. Plinii dubitat an hoc loco, permutatis litteris legendum ſit *Atharan*, quæ eſt Syriorum dea, etiam Atargatis dicta, Strabo 16. cuius meminit & Macrob. 1. Saturnal.

V. 29. *Vitiliginem*] Ita ex Ms. legendum, & Oroſio lib. 1. cap. 8. & 10. Vitiligo, Arnobio eſt lepra, vt me docuit doctorum princeps Iac. Cuiacius. *Ille notas albicantium vitiliginũ, manu admota deterſit.* Et Seneca 3. natur. quæſt. capite 25. vitiliginem, vocat *fœdam ex albo varietatem*. Græcis λεύκη. Exodi 4. & Numer. 12. lepra dicitur candens ὡσεὶ χιὼν Hæc debeo, ſæpius à me commemorato, numquam tamen ſatis laudato, doctori meo; cuius de humanitate & doctrina, numquam quiſquam ita magnifice

gnifice dicet, quin id virtus eius exſuperet. Sed clariſſimi viri gloriæ, neq; mea prædicatione accedere quidquam poteſt; neque tenebrionum quorundam obtrectatione decedere. Illuc reuertor. Vitiliginem hanc Tacitus lib. 5. hiſt. *tabem*, vocat, *quæ corpora fœdaret*. De Moſe aliter Strabo lib. 16.

P. 258. v. 14. *Iuſtitia religione*] Strabo δικαιοπραγοῦντες, καὶ θεοσεβεῖς ὄντες.

V. 18. *Ducenta iugera*] Vulgo *ducenta millia iugera*: inmanis, & ſupra fidem numerus. Veteres plerique *ducenti iugera nomine arcus* dicitur. quid ſi legamus, *Viginti iugerum Hierichus dicitur*? & id Plinius lib. 12. cap. 25. & Solinus cap. 38. confirmant, & Strabo lib. 16. Ἱεριχοῦς ἐστὶ πεδίον κύκλῳ περιεχόμενον ὀρεινῇ τινι καί που καὶ θεατροειδῶς πρὸς αὐτῷ κεκλιμένῃ, &c. is tamen ſpatium loci facit centum ſtadiorum.

V. 22. *Piceis arboribus*) Veteres plerique *ſpecie*, transpoſitis litteris. Strabo, cytiſo, & terebintho ſimiles facit. Vide Plinium & Solinum.

V. 24. *Opacitatis*) In Mss. manifeſto errore legitur *apricitatis*.

V. 27. *In ea regione lacus*) Mss. quidam *latus lacus*, alii *Non longe eſt lacus Aſphaltides*. poſtremam hanc lectionem non reiicio: loquitur enim hoc loco de Aſphaltite lacu, quem cum Sirbone eundem facere videtur Strabo lib 16. cum eos diſtinguat Plin. 5. cap. 13. & 15 & 16.

P. 259. v. 9. *Ab Eumene patruo*) Ex Strabone lib 13 conſtat Eumenem huius Attali patrem fuiſſe, & ita quidam hic ediderunt contra libros: Dictus eſt hic Attalus, Philometor: & morbo interiit, pop. Romano herede inſtituto. Strab. epitoma Liuii 58. Florus extrem. li. 2. Oroſius lib. 5. cap. 8. alii.

V. 27. *Ariſtonicus*) De bello Ariſtonici, præter Liuianam epitomam, Florum, Velleium, lege Strabonem lib. 14. Licinius Craſſus qui à noſtro conſul dicitur, Floro eſt prætor, Paterculo Proconſul, qui eum iuris ſcientiſſimũ vocat: a noſtro auctore ſunt Liuius, Oroſius, M. Cicero 11 Philipp.

P. 260. v. 7. *Marcus Aquilius*) In faſtis *Manius*, & *Perpenna*, *Perperna*. Vide ſupra notatos auctores.

IN LIB. XXXVII.

P. 261. v. 2. *Syria maior*] Quidam impreſſi codices *Phrygia maior*: quod probo. Infra lib. 38. *ſibi pupillo maiorem Phrygiã ademerint, quam patri ſuo præmium dati aduerſus Ariſtonicum auxilii, conceſſerant.* Vide Appianum Mithridatico.

V. 13. *Mithridates quoque*] Hic Euergetes dictus; filius autem eius quem XI. annos natum regni ſucceſſorem reliquit, Eupator. Strabo lib. 10. Vide Appiani Mithridaticum. *Mithridates*, eſt in noſtris Mss. in vno *Mithridatis*. Quod quidam *Mithradates* ſcribendum cenſent, ex numiſmatibus antiquis, non probo. Μιθραδάτης enim Græcum eſt, *Mithridates* Latinum: α in ι. Vt Μασσαλία, *Maſſilia*: Κατάνη, *Catina*: Νόμαδες, *Numida*: Ἄκραγας, *Agrigentum*, & fortaſſe etiam Μασσανίσσης, qui in Eclogis Diodori vitioſe dicitur Μαναςσῆς, *Maſiniſſa*. Sed & in Latinis vocibus τὸ α in ι vertitur, *Sapiens*, *inſipiens*: *cano tibicines*, &c.

V. 18. *Per XLVI*] Oroſius, *alii XXX.* inquit, alii *XL. annis geſtum ferunt.* Florus lib. 3. habet XL. Appianus XLII. ſi rationem inieris XXIX. annos inuenies ab ortu ipſo Mithridatici belli ad Pompeii triumphum.

P. 262. v. 3. *Antidota ſæpius bibit*] Plin. lib. 25. cap. 2. & lib. 23. cap. 8. & lib. 29 cap. 1.

V. 16. *Itaq; Scythas*] Strabo lib. 7. Idem lib. 1. & 2. refert Mithridatem hunc, barbaros ad Mæotidem paludem, & inde Colchos vſque deuiciſſe. Vide Memnonis excerpta.

P. 263. v. 21. *Filiamenem*] *Pylæmenem* ex Homero legendum docuit Glareanus. Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ. Homerus ext. lib. 2. Iliad. eiuſdem meminit, Euſtath. in Dionyſium & Strabo libro 12. & Probus in Datame, qui eum, memoria lapſus, à Patroclo interfectum ait, cum ex Homeri lib. 5. conſtet Menelaum eum haſta confodiſſe. Ab hoc Paphlagonia aliquando Pylæmenia dicta: Plinius libro 6. capite 2. Nicomedem autem & Pylæmenem reges commemorat Oroſius lib. 6. cap. 2.

IN LIB. XXXVIII.

P. 264. v. 26. *Mithridates*] Φοινικώτατος ἐκ παιδὸς ὁ Μιθριδάτης ἦν. Vide

Vide ἐκλογὰς Memnonis: In iis filius ſororis Mithridatis *Arathes* dicitur, vt & in Prologo huius libri.

P.265.v.30. *Sed Cappadoces*] Strab. l.12. Romani, inquit, θαυμάσαντες εἴ τινες οὕτως εἶεν ἀπειρηκότες πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἐπέτρεψαν αὐτοῖς ἐξ ἑαυτῶν ἑλέσθαι κατὰ χειροτονίαν ὃν ἂν βούλοιντο, &c.

P. 266. v.22. *Tigranes*] Lege Strabonem extr. lib.11. ex quo & ex vno Ms. ſcripſi *obſes Parthis*, cum in ceteris ſit *obſes a Parthis*, inepte. Appianus Ariobarzanē à Mithraa & Bagoa Cappadocia pulſum ſcribit, & in eius locum Ariarathen conſtitutum: Nicomedem vero Bythinia à Socrate fratre, eiectum.

V.29. *Filiam ſuam Cleopatram*] Inde Appianus Τιγράνης (legendum Τιγράνης) ὁ Ἀρμένιος αὐτῷ κηδεστής ἐστι. *ſocer* vertit interpres, cum hoc loco κηδεστὴς ſit *gener*. De Nicomede filio pulſo. vide Strab. 12.

P.267.v.3. *Aquilius & Manlius Maltinus*] Legendum arbitror *Manius Aquilius & M. Attilius*. Vett. quidam *Aquilius & Marcus Altinius*. Appianus miſſos legatos ait, ὧν Μάνιος Ἀκύλιος ἡγεῖτο: quem ſuperatum à Mithridate, docet Epit Liuii.77.

V.14. *Non magno igitur labore*] Qua ratione Mithridates Aquilium & C. Caſſium Romanos duces vicerit, lege Appianum.

V.25. *Quod conciones directas*] De iis qui ὑπερμήκεις δημηγορίας hiſtoriæ inſerunt, & ita hiſtoriam concionum προσθήκην faciunt, vide initium lib.2. Diodori.

P.269.v.1. *Bello Marſico*] Dictum à Marſis belli auctoribus, Strabo lib. 5. dictum etiam Italicum, & ſociale: de eo, lege Appianum, & Florum, alios: apud quos, & apud Plutarchum, vide & hiſtoriam belli ciuilis Mariani, & Cimbrici, quorum mox meminit. Oroſius lib. 5. cap. 19. eodem anno bellum ciuile commotum, & Mithridaticum cœptum ſcribit.

P.270.v.6. *Vltum ierit*] Ita ex Vett. emendaui: quomodo & apud Tacitum legendum docuit me P. Pithœus, Annal.6. *Mox Artabanus tota mole regni Vltum id peritia locorum* Lege, *Vltum iit*. Vt doctiſſimus & diligentiſſimus Lipſius annotauit.

V.10. *Non delicta regum*] Salluſtius in epiſtola Mithri-

datis ad Arſacem. *Namque Romanis cum nationibus, populis, regibus cunctis, vna & ea vetus, cauſa bellandi eſt, cupido profunda imperii & diuitiarum*, &c. Idem & Iugurtha apud eundem Salluſtium.

P.271.v.5. *Maiores ſuos à Cyro*) Appianus de Mithridate originis huius auctore, ἀνὴρ γένος βασιλείου Περσικοῦ. Florus lib. 3.

P.272.v.15. *Colchos*) Strabo lib 12.

V.18. *Mortuo rege Ptolemao*) Poſt Ptolemæum Philometorem ordo ſucceſſionis regum Ægypti mutatus eſt: hucuſque enim patri filius ſucceſſerat. At Philometori frater ſucceſſit Euergetes 2. dictus, & Phyſcon. Strabo lib.17. Vide epitomam Liuianam 59. & Oroſium lib. 5. cap.10.

P.273. v. 6. *Legatis Romanorum*) Meminit huius legationis Strabo lib. 14.

P.274. v.32. *Aduerſus Antiochum fratrem*) Qui Sedetes dictus eſt, eius in Parthos expeditionis meminit Liuii epitoma lib.59. & Oroſius 5.cap.10. & Appianus Syriaca, qui Antiochum victum, ſibi ipſi manus attuliſſe refert.

P.275. v. 4. *LXXX. millia armatorũ*) Oroſius: *centum millia armatorum, ducenta millia amplius calonum atque lixarum, immixta ſcortis & hiſtrionibus.*

IN LIB. XXXIX.

P.277.v.26. DEmetrius *autem victus*) Appianus interfectum ait ab vxore Cleopatra διὰ ζῆλον τοῦ γάμου Ροδογύνης: & poſt eius mortem Seleucum filium ab ea veneno ſublatum. Vide & epitomam Liuii 60.

V.33. *Grypo*) Ita Vet. & Appianus Γρυπός. Eſt autẽ Grypus καμπυλόῤῥιν, ὁ ἐπικαμπῆ τὴν ῥῖνα ἔχων. Heſychius. De his cognominibus lege elegantem locum Plutarchi, in Coriolano. Huius frater vterinus Antiochus Κυζικηνὸς dictus, quod Cyzici eſſet educatus. lege Appianum extrema hiſtoria Syriaca.

P. 281. v. 21. *Frater eius ex pellice*) Ptolemæus Apio dictus, populum Romanum teſtamento heredem reliquit, Euſebius in Chronicis: eius regni ciuitates liberas eſſe ſenatus voluit, Liuianæ epitomæ lib. 70. contra auctorẽ noſtrum.

V. 27. *Creta, Ciliciaq;*) Bellum piraticum & maritimũ, à P. Seruilio, qui expugnato Iſauro arce Ciliciæ, Iſaurici cognomen reportauit, cœptum, Pompeius confecit, mira felicitate & celeritate, intra XL. diem nimirum, aut vt alii intra XLIX. vide Plutarchum, Appianum, M. Ciceronem in pro lege Manilia. Cretam Q. Cæcilius Metellus debellauit, qui inde Creticus. Florus lib. 3.

IN LIB. XL.

IN *Tigranem*) Tigranes Syria vltra Euphratem & Cilicia potitus, rex regum dictus eſt, Appianus, Strabo in fine lib. 11. Eo à Lucullo ſuperato, Antiochus εὐσεβὴς dictus, Cyziceni filius, ἦρξε τῶν Σύρων ἑκόντων: duxerat is patris vxorem Selenem, quam deinde Tigranes interfecit Strabo 16. P. 282. v. 27.

P. 283. v. 7. *Ademit Pompeius*) Ὅτι τοὺς Σελευκίδας ὑπὸ Τιγράνους ἐκπεσόντας, οὐκ εἰκὸς ἦν ἔτι Συρίας ἄρχειν μᾶλλον, ἢ Ῥωμαίους Τιγράνην νενικηκότας. Appianus. De Luculli autem & Pompeii rebus in Syria contra Mithridatem & Tigranem geſtis, lege præter Appianum, Plutarchum in vtriuſque vita, & Dionem.

IN LIB. XLI.

PArthi) Vide Strabonem lib. 11. & Dionyſium, & quæ in eum notauit Euſtathius. & Agathiam lib. 2. & Iornandem, qui hunc locum citat ex Trogo Pompeio. Strabo eos dicit ἀντιπάλους τῶν Ῥωμαίων, κατὰ μέγεθος τῆς ἀρχῆς. P. 284. v. 1.

V. 24. *Et Dahas*) Veterum librorum Mss lectionem exhibui. Legendum autem *& Dahas, & Arios, & Arianos & Margianos*, ex Strabone: Ptolemæo: Plinio libro 6. *Parthi*, inquit, *habent ab ortu Arios, à meridie Carmaniã & Arianos.*

P. 286. v. 16 *Stagnori*] Legendum *Stataxori* vt ſup. lib. 13. cui tamen Drancas & Areos tribuit, vt & Diodorus lib. 18. Parthos autem Nicanori aſſignauit. Diodorus Parthiam & Hyrcaniam Phrataferni eueniſſe refert, & Strabo à Macedonibus Hyrcaniam Parthiæ iunctam ſcribit.

V. 22. *Balſone, M. Atilio*) Vett. plerique *Buſſone*. Legendum *Vulſone*. in falſus eſt *C. Atilius*, non *M. Atilius*.

Con-

Conſtitutum eſt Parthorum imperium, & conditum, Seleuco Callinico Aſiam obtinente. Strabo 11. Euſebius Chronico. Lubet adſcribere ortum regni Parthici ex Georgii Monarchi chronico, cuius mihi copiam fecit præſtantiſſimus vir Fr. Pithœus, Συρίας καὶ Ἀσίας δ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς καλλίνικος ὁ αὐτὸς καὶ Σέλευκος. paulo poſt. Ἐπὶ τούτου τοῦ Ἀντιόχου Πέρσαι τῆς Μακεδόνων καὶ Ἀντιόχων ἀρχῆς ἀπέστησαν ὑπ' αὐτοὺς τελοῦντες ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ κτίστου· διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἀρσάκης τις καὶ Τηριδάτης ἀδελφοὶ, τὸ γένος ἕλκοντες ἀπὸ τοῦ Περσῶν Ἀρταξέρξου, ἐσατράπευον Βακτρίων ἐπὶ Ἀγαθοκλέους Μακεδόνος ἐπάρχοντος τῆς Περσικῆς. ὃς Ἀγαθοκλῆς ἐρασθεὶς Τηριδάτη ὡς Ἀρριανος φησί. ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸν νεάνισκον σπουδάζων ἐπιβουλεῦσαι, διαμαρτήσας ἀνῃρέθη παρ' αὐτοῦ καὶ Ἀρσάκου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύει Περσῶν Ἀρσάκης· ἀφ' οὗ οἱ Περσῶν βασιλεῖς Ἀρσακίδαι ἐχρημάτισαν ἔτη β. καὶ ἀναιρεῖται. καὶ μετ' αὐτὸν Τηριδάτης ἀδελφὸς ἔτη λζ. Integrum locum adſcripſi quia editus non eſt; & narrationem continet memoria dignam.

V.27. *Theodotus*] Straboni Διόδοτος.

P. 287. v. 1. *Andragoram*] Vnum ex Audragoræ poſteris, de quo lib.12. quem Arrianus Amınynapeıu vocat lib. 3. Georgius hunc vocat Agathoclem.

V.14. *Daram in monte Zapaortenon*] Scripturam veterem expreſſi, vt ex ea veram lectionem quilibet aſſequi conetur, pro *Daram*, putaui aliquando legendum *Choaram* ex Plinii lib. 6. cap. 15. ſed videat lector an ex cap. 6. facilius poſſit erui vera lectio, *A Caſpiis*, inquit, *orientem verſus regio eſt Zapauortene dicta, & in ea fertilitatis inclyta locus Daricum dictus*. ibi Hermolaus *Daſan* hoc loco legit, non *Daram*.

V. 26. *Arſacis nomine*] Apud Parthos, inquit, Strabo 15. Ἀρσάκαι καλοῦνται πάντες· ἰδίᾳ δὲ ὁ μὲν Ὀρώδης, ὁ δὲ Φραάτης, ὁ δὲ ἄλλο τι

P.288. v.5. *Mithridati*) Sextum ab Arſace facit Oroſius lib 5. cap. 4.

V.10 *Eucratides*) Eius meminit Strabo initio libro 15. & lib.11.

V. 31. *Elymaeorum rege*) De horum potentia & viribus, quibus freti Parthorum imperia contemnebant. Strabo libro 16.

IN LIB. XLII.

THogarius) Ita libri veteres, quidam tamen *Theogarius*: vnus *Thocaris*. Tocharios Scytichum genus commemorat Plinius lib 6. cap.17. & Τοχάρους Dionyſius Periegetes, & Ptolemæus. P.290.v.18.

V. 25. *Ortoadiſti*) Ἀρταυάσδης Armeniæ regis nomen eſt in Strabone lib.11. & Plutarcho in Antonio.

De Armenia lege Strabonem 11. Plin.6. cap.9. Dionyſium & Euſtathium: qui in magnitudine ab auctore noſtro diſſentiunt.

V.33. *Ab Armenio*) Armenum vocant Strabo & Euſtathius, ἐξ Ἀρμενίου πόλεως, Θετταλικῆς. Stephanus ex Antipatro Rhodium fuiſſe dicit.

P.291. v. 15. *Medio priuigno*) Ita boni libri, vnus *Medo*, quomodo eum Strabo, Stephanus, & Euſtathius vocant.

Qui paulo poſt *Ægialius* dicitur, Apollonio, & Strab. 7. eſt *Abſyrtus*.

V.25. *Frudium &*) Straboni & Euſtathio Ῥεκὰς καὶ Ἀμφίστρατος οἱ τῶν Διοσκούρων ἡνίοχοι à quibus populi iſti Heniochi dicti. Solinus cap. 20. Ammianus Marcel.22. *Amphitus & Telchius Spartani, auriga Caſtoris & Pollucis.*

V.27. *Qui Herculem*) Tacitus lib.6. Annal. Hiberos & Albanos Theſſalis ortos ſcribit.

V 31. *Templaq; conſtituit*) Ιασόνια vocat Strabo, & Ιασόνεια ἡρῷα, τιμώμενα σφόδρα ὑπὸ τῶν βαρβάρων: qualia multa reguli euerterunt; Parmenion autem id quod erat Abderis, diruit.

P. 292. v. 10. *Tigris*) Præter Strabonem, lege Plinium lib.6.cap.27. & Solinum cap.40. & libellum Plutarchi de fluuiis.

V.18. *Orodes*) Ab hoc fratrem regno pulſum ſcribit Appianus in Parthica, & Syriaca hiſtoria: ſed in hac Ηρώδης editum eſt. Plutarcho in Craſſo dicitur Υρώδης, in Antonio Ηρώδης.

V.29. *A Caſſio*) Lege M.Cic. 5. ad Attic. epiſt.20. Oroſ. lib. 5. cap. 13. Patercul. lib. 2. De Pacoro à Ventidio cæſo Plutarchus in Antonio, Appianus in Parth. alii.

P.294.v.3 *Phrahates*) Φραάτην vocat Plutarch. in Antonio, quem lege & Appianum. Totus hic locus explicat, quod Horatius Ode 2. lib. 2. ait.

Red-

Redditum Cyri ſolio Phrahaten.

& quod Od. 26. lib. 1.

Quid Tyridatem terreat, vnice
Securus.

Quod primus notauit Glareanus, non tam ineptus quã eum quidam haberi volunt.

P. 295. v. 3. *Tota Parthia captiui*) Meminit Strabo lib. 6. & 16. Suetonius in Octauio cap. 21. Horatius Oda vlt. li. 4. de Auguſto. *E' ſigna noſtro reſtituit Ioui*, &c. Suetonii locus cõfirmat antiquam ſcripturam *Craſſiano.* vulgo enim legitur *Caſſiano.*

IN LIB. XLIII.

P. 296. v. 14. PAlanteo) Steph Παλάντιον πόλις Ἀρκαδίας. de Palatio, vide Virgilium 8. Æneid. Varronem 4. de ling. Lat. & Feſtum. Ouidii faſtos. Propertii lib. 4.

V. 20. *Fatua*) Soror eademque coniux Fauni: quam Fatuam nominatam tradit C. Baſſus, quod mulieribus fata canere conſueuiſſet, vt Faunus viris, Lactant. libro 1. Vide Seruium in illud 6. Æneid.

-- *Caſtrumq́; Inui, Bolamque, Coramq́;*

& 7.

Hunc Fauno & nympha genitum Laurente Marica
Accepimus.

Quo loco Virgilius à Trogo diſſidet: facit enim Latinum Fauni & Maricæ filium.

P. 297. v. 11. *Filiam eius Rheam*) Quæ & Siluia. Apud Ælian. libro 7. mendoſe legitur Σεϱϐία pro Σιλϐία. Quæ hic de vrbis origine referuntur peruulgata ſunt.

P. 298. v. 16. *Reges haſtas*) Inde Homero σκηπτοῦχοι reges: ſupra lib. 23. cum Hieroni aquila in clypeo, noctua in haſta conſediſſet, conſilio cautum, & manu promptũ, regemque futurum ſignificabatur. Pauſanias in Bœoticis Chæronenſes refert, ex Diis ſceptrum colere, quod Vulcanus Ioui fabricauit, & id haſtam vocare.

V 21. *Phocenſium*) Φωκαιέων ſcribunt Græci, id eſt Phocæenſium, à Phocæa Ioniæ vrbe: Gellius libro 10. cap. 16. terram Phocidem dixit. De Maſſilia, vide Strabonem lib. 4. Solinum cap. 8. Ammianum lib. 15. & Gellium: hi

condi-

conditam Maſſiliam à Phocæenſibus Perſicam ſeruitutem fugientibus referunt, cum ipſorum vrbs ab Harpalo (Harpagum vocat Herodotus lib. 1) obſidetur. Plutarchus in Solone conditam ſcribit à Proto: eum Iuſtinus *Protin* vocat. Plutarchi ſenſum non ſunt aſſequuti interpretes.

P. 299. v. 2. *Segobrigiorum*) Quidam Vett. *Segobriorum*: Qui ſint hi Galliæ populi, non memini legere. Plinius *Segobrienſes* in Celtiberia collocat, & Strabo *Segobrigam*. In Gallia Narbonenſi ſunt *Segalauni*, qui Plinio lib. 3. dicuntur *Segouellauni*: quo pacto hic fortaſſe reponendum eſt.

V. 25. *Comanus*) Ptolemæus Maſſiliam vocat Κομμονῶν πόλιν, forte ab hoc rege, aut eiuſdem nominis alio. Plinius tamen circa Maſſiliam Cenomannos habitaſſe in Volcis, refert: vnde dubito an in Ptolemæo mendum ſit.

P. 300. v 28. *Carthaginienſium quoque exercitu*) Thucid. libro 1. Φωκαεῖς Μασσαλίαν οἰκίζοντες, Καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες.

P. 301. v. 12. *Simulacro Deæ*) Quod ſedens fuiſſe in Maſſilia, Strabo refert lib. 13.

V. 28. *A Vocontiis*) Vulgo inepte, *à Volſcis*. cui lectioni Volcæ, Galliæ ad Rhodanum populi, cauſam dederunt. Vocontii ſunt in Gallia Narbonenſi, qui in Ptolemæo mendoſe Ὀυοκόνδιοι, pro Ὀυοκόντιοι. Eſt & Maſſilia eiuſdem Narbonenſis Galliæ ciuitas: Inde occaſionem ſumpſit Trogus originem ſuam ediſſerendi.

IN LIB. XLIV.

Hiſpania) Confer Strabonem lib. 3. Melam 2. cap. 6. Plinium lib. 3. cap. 1. Solinum cap. 26. vide & Curtium Rufum libro decimo, Iberiam quidam ab Ibero dictam putant, Herculis filio, fratre Celti, Euſtathius in Dionyſium. P. 302. v. 17.

P. 303. v. 13. *Vndique verſus aſſidui*) Vulgati & duo Mſs. *Vndique aduerſus aſſidui*: malim *Vndique aduerſi & aſſidui flatus*.

V. 21. *Celebratur etiam bello punico*) Vide Liuium 21 ab v. c. & Valerium lib. 3. cap. 3.

V. 25.

V.25. *Et arma ſanguine ipſorum cariora.*) Liuius libro 34. Hiſpanos pleroſque ſibi manus attuliſſe refert, ob ademptra arma. *ferox gens*, inquit, *nullam vitam rati ſine armis eſſe.*

V.27. *In tanta ſeculorum ſerie*) Ἐπίθεσι γὰρ καὶ λῃστείαι ἐγένοντο τοῖς βίοις, τὰ μικρὰ τολμῶντες, μεγάλοις δ' οὐκ ἐπιλαβόμενοι, &c. Strabo. Cum Viriatho bellum geſtum annos XIV. (Florus lib. 2. & Oroſius lib. 5. ſcribunt.

P.304.v.6. *In Luſitanis*) Rem incredibilem dicit Varro, ſed veram lib. 2. de re ruſtica cap.5. & Columella lib.6. & Plin. lib.8. cap.42. vide & Maronem 3. Geotg.

V.11. *Gallæci*) A quibus deuictis Decimus Brutus Gallæcus dictus. Hi Strab. ſunt Καλλαϊκοί, & Brutus Καλλαϊκός. Idem non ipſum Teucrum ibi conſediſſe, ſed τῶν μετὰ Τεύκρου στρατευσάντων τινάς. De Amphilochis lege eundem.

V. 22. *Minio, quod etiam*) Minius amnis, Plinius lib. 4. cap.20. qui & Βαῖνις, Straboni: cui Sacer mons eſt ἱερὸν ἀκρωτήριον. de quo idem initio lib.3.

P.305.v.3. *Tarteſſiorum*) Eorum regem Arganthonium. ad quem venerint Phoceuſes commemorat Herodotus lib.1. quem annos centum viginti refert vixiſſe: meminit & M. Cicero lib. de Senect. Tarteſſios omnium bonorum affluentes eſſe, & cœlo ſalubri, maximaq; aeris temperie frui, ideoq; longæuos dictos Strabo auctor eſt.

V. 5. *Gargoris*) Iohannes epiſcopus Gerundenſis Paralipom. Hiſpaniæ lib. 1. *Gorgonium* vocat, eius nepotem *Abium.*

P.306.v. 11. *Et quæ ex inſulis*) Malim, *ea quæ.* De Geryone quæ referuntur notiora ſunt, quam vt quidquam notari ad ea debeat: narratio extat in 4. Diodori. Cum autem dicit, *Herculem ex Aſia*, &c. Herculem Tyrium intelligit, vide Arrianum lib. 2.

V.23. *Cum Gaditani à Tyro*) Hæc prolixe narrat Strabo extremo lib. 3.

V.32. *Hamilcarem*) Cuius cognomen Barcas: Lege Polybium lib. 2. Appianum in Iberica, Probum in eius vita. De Haſdrubale a ſeruo, cuius ſupra hoc ipſo libro auctor meminit interfecto, vide eoſdem.

P.307.v.10. *Scipionibus*) Cn. & P. intelligit, quos, duo fulmi-

fulmina imperii Romani vocat M. Cicero pro Balbo, Liuius li. 25. De Hiſpania ab Auguſto domita, lege Dionẽ, Suetonium, Florum, Oroſium, Horatium Oda 14. lib. 3. Sed hic, vt Auguſto bellicorum certaminum, ita & mihi commentationis huius, laborioſę quam glorioſę magis, finis eſto: &, vacuo tunc duellis orbe terrarũ, Ianus Quirini ab illo clauſus, leue hoc, non futurum tamen inutile, opus claudat.

IN PROLOGOS NOTÆ.

Librorum Trogi περιοχὰς edere, non erat animi mei ſententia: tam crebra, tam fœda erant in iis vulnera, nouæ cicatrici, vt locus non eſſet, & mihi deſperata eorũ videretur ſalus. Tandem & amicorum auctoritate compulſus, & meo etiam iudicio perſuaſus, ſententiam mutaui. Itaque vitam illis dediſſe, hoc tempore ſatis ſit: nam integram valitudinem aliis deberi, facile patiar. Attamẽ ne prorſus eorum curam viderer omiſiſſe, periculum faciundum duxi, an & coniecturis noſtris ſanari quædam poſſent: ſagaciores, in ceteris εὐστοχίαν ſuam exerceant. Namque a libris an ſperandum aliquid ſit, neſcio: hoc ſcio ſeptem Mss. codices, in difficilimis & contaminatiſſimis locis, quaſi conſpiratione quadam, conſentire; aut lectionum monſtris certare. Vidi Italicam interpretationem, olim editam, quæ ne vno quidem loco, à librorum noſtrorum ſcriptura diſcedit. Cuiuſmodi ſunt, Iuſtini abbreuiatoris negligentiam detegunt; & hiſtoriarum Trogi ſeriem oſtendunt. Auctoris nomen in libris nullum eſt: Nam quod in duobus legitur. *In Trogi ſequitur Iuſtini epitoma libros*, non arbitror huc ſpectare, ſed ad maius opus, id eſt vulgatam Iuſtini epitomam. Quiſquis eſt, non in Iuſtinum, ſed in Trogum argumenta ſcripſit, vt in Liuium Florus. Nam in his quędam ſunt non pauca, quæ in Iuſtino fruſtra quæras; vt non immerito integrum Trogi ipſius opus, hiſtoria deſideret. Sunt autem prologi ὑποθετικοὶ, ſingulorum librorum argumenta continentes.

P.310.v.18. *Sardanapallum*] Notaui ad Iuſtinum, hunc Diodoro eſſe triceſimum à Nino. Diodori locum transſcripſit Georgius Monachus: cuius Chronicum opus Græce conſcriptum ex bibliotheca reginæ matris, viſus ſum beneficio Fr. Pithœi, viri & humanitate & doctrina præſtantiſſimi. Is Diodori locum ita refert, Σαρδανάπαλος δὲ τεσσαρακοστὸς μὲν καὶ πέμπτος ὢν ἀπὸ Νίνου, &c. Idem, vbi apud Diod. legitur Aſſyrios regnaſſe ἐπὶ γενεὰς τεσσαράκοντα, habet ἐπὶ γενεὰς με. emendo λι. Et paulo poſt Τευτάμου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας ὃς ἦν εἰκοστὸς ἀπὸ Νινύου, &c. Georgius legit Ταυτάνου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς ἦν κϛ ἀπὸ Νινύου, &c. Sed hæc præter inſtitutum.

V.34. *Tiſafernem*] ex Herodoto & Probo in vita Miltiadis, leg. *Artaphernem.*

V.36. *Tyrannidem, qua ext.*] Coniectura legendum auguro, *qua extincta, ad Marathonem vic. Pers.* aut propius veterem ſcripturam, *tyrannidem extinctam: Qua ratione vic. Pers.*

P.311.v.3. *Pulſo interfectore*] Lego *interfecto interfectore*: prior vox, ob affinitatem ſequentis ab exſcriptore omiſſa, peperit falſam lectionem, & hiſtoriæ contrariam.

V.6. *Achamenes*] Diod. Ἀχαιμένης: & pro *Agabazum*, lege *Megabazum*. Μεγάβυζος, Diod. lib. 11.

V.10. *Sicronia*] Leg. *Sicyonia & Corinthi tyranni*, de quorum regno Euſebius Chronico, & Pauſan. Corinth. Bellum autem Criſeum mihi neque lectum neque auditum eſt: ſuſpicor leg. *Thyreum*, de quo Herod. libro 1. & Euſeb. Chron.

V.35. *Epirei*] Emenda *Pherei*. & ſtatim *Rhodiis*. Alexandri Pheræi nomen, reſtituendum videtur & Diod. lib. 15. ſub anno quarto, Olympiadis 102. καὶ καταλαβὼν (de Pelopida loquitur) τὴν ἀκρόπολιν φρουρουμένην ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος, Leg. ex Plutarcho in Pelopida τοῦ Φεραίου.

P 312. v. 1. *Magnum Phil*] Ceteris regibus præſtitiſſe Plutarchus, καὶ τῇ τύχῃ, καὶ τῷ τρόπῳ, refert in Apophth. ex Theophraſto. Inde ergo Philippicę hiſtorię Trogi, quod hic regum maximus Philippus Macedonici imperii prima fundamenta, eaque firmiſſima iecerit. Trogi autem hiſtoria, nihil aliud quam Macedonica hiſtoria.

V.20.

V. 20. *Mathea*] Legendum *Athea*, docui ad Iuſtinum. Ponticarum gentium antiquiſſimum regem Atheam commemorat Florus lib. 3. qui in Mſs. dicitur *Etas*. Sequenti linea ſcribendum *Victorq; Charonea*.

V. 34. *Ace*] Strabo 16. Πτολεμαὶς μεγάλη πόλις, ἣν Αἴκην ὠνόμαζον πρότερον. ᾗ ἐχρῶντο ὁρμητηρίῳ πρὸς τὴν Αἴγυπτον οἱ Πέρσαι. emendandus Probus Datame: *& nuntium ad exercitum acrem miſit*. Leg. *Acen*.

Ib. *In Caduſiis*] Meminit Probus Datame. Statim autem leg. *defectores*, vt prologo lib. 3. Diod. τοὺς ἀφεστηκότας, *eos qui defecerant*, Probus. Cui præfectus ſeu dynaſtes Paphlagonum, eſt *Thyus*, in v. c. *Thuys*. *Ariobarzanes* Diod. 15 & Gemiſto, qui ex Diodoro exſcripſit, præfectus Phrygiæ: Probo, Lydiæ, & Ioniæ, totiusque Phrygiæ: cum Lydiam Antophradati Diodorus tribuat. *Orontes*, illis eſt ſatrapes Myſiæ.

V. 40. *Sidon accep.*] Lege *Sidona cepit*, ex Diod. 16. & Gemiſto lib. 2. qui cum ſoleat exſcriptor eſſe Diodori, Mentorem facit Rhodium, ducem auxiliariorum: Tennen autem regem Sidoniorum, contra quam Diodorus, cui Mentor rex eſt, Tennes Rhodius dux. Quæ ſubſequuntur ita emenda. *Dein Dareus, qui cum Alex.* &c.

P. 313. v. 13. *Moloſſaque*] Scribe *Moloſſoque*. De Archidamo, pro Tarentinis contra Lucanos pugnante, interfecto. Diod. 16. & Gemiſtus 2

V. 25. *Occidit, & occiſus eſt*] vereor vt abſque libris reſtitui poſſit: interim vt ſententia conſtet, legamus, *occidit; & deinde occiſus eſt*. de nece Perdiccæ lege Diod. 18. & Probum Eumene.

V. 40. *Antiochi*] Scribe *Antigoni*. Paulo poſt emenda *Polyperchontes*. Is Herculem Barſines filium corruptus à Caſſandro interfecit. Plutarchus περὶ δυσωπίας, Diod. 20. Pauſan. Bœot.

P 314. v 17. *Dromichate*] Iuſtino *Doricetes*, dicitur.

V. 20. *Clearchus*] Lege ἐκλογὰς Memnonis, Diod. 15. 16. 20. hic Satyri non meminit: & Dionyſii filii eidē ſunt Ζάθρας καὶ Κλέαρχος: ex Memnone videtur, legendum Ὀξάθρης καὶ Κλέαρχος.

V 25. *Vt Lyſimach⁹*] Vide excerpta ex Mēnonis hiſtoriis.

P. 315. v. 2. *Tyri*] Ex Iuſtino lego *Vtica*. Veliam. n. Strabo

initio lib. 6. auctor eſt à Phocæenſibus conditam. Pro *Carthaginumque*, lege *Carthaginienſiumque*.

V. 6 *In Africam*]Scribe *in Africa*, & paulo poſt *in Sicilia*. Quæ ſequuntur ita deformata ſunt, vt nulla fere hiſtoriæ ſpecies appareat. Ad id *per rubellum annorum*. Ms.P. Pithœi adſcriptum habet, *per Aſdrubalem, Amilcarem, & Annonem*, quod abſque dubio rectum eſt.

Illa autem, *cum ſelinum, temetegantum, & gamerinã, & gelã ceperunt*, ita legenda cõiicio *cum Selinuntem, & Agrigentum, & Gam. & Gel. cep.* Eſt autem *Gamerina*, aliter *Camerina*. G. & C. inuicem permutantur, κυβερνῶ, guberno, *gladius*, Varroni à clade; ἐκκλησία nobis eſt *egliſe*. Et in Mss. *Cobrias*, *Gobryas*, *adici*, pro *adigi*: Græcis Καμαρίνα. Strabo, Steph. Paulo poſt, ſcribe *Pæni per Imilconem*.

V. 21. *A patre*] Τὸ à videtur abundare. Statim leg. *per Dionem eiectus bellum cum Sic. geſſit: don. amiſſ. lib. & fratre Corinthum ſeceſſit: Vt à Timoleonte Carthaginienſium bello*, &c. Paulo poſt legas *arceſſiti ad bellum Carth.* Ita quodammodo expreſſimus mentem auctoris.

P. 317. v. 7. *Angura*] Straboni lib. 4. & 12. Ἄγκυρα, eſt caſtellum Tectoſagum: Memnoni eſt vrbs Trogmorum.

V. 26. *Teuta*]Florus lib. 2. habet *Teuca*, ſed in Mss. eſt *Teutana*: quomodo & in Iornande. Plinio lib. 34. cap. 6. *Teuca*.

V. 37. *Ptolemao Vtruſphonæ*]Hic eſt Ptolemæus Euergetes: *Vtruſphona* quid ſit, viderint doctiores. Sed & quod ſequitur *rapi et pœamare gathoclea corr. dec.* quomodo reſtituendum ſit, aſſequi coniectura non poſſum: hoc quilibet intelligit, amore Agathocleæ corruptum deceſſiſſe.

P. 318. v. 21. Duce *Manlio*, Liuius 38. Florus lib. 2. Miror in hiſtoria, miſcella Pauli diaconi Fuluio hoc tribui, cum Fuluius qui collega erat Manlii, pæne iiſdem dieb. cum Ætolis bellum geſſerit, quibus Manlius cum Gallis. Plutarch. de virtutibus mulierum Γναῖον vocat, quod Manlii prænomen eſt: Interpres noſter, de Cnæo Scipione Plutarchum loqui arbitratus eſt.

V. 28. *Gallum Ortiag.*]Florus lib. 2. illum *Orgiacontẽ* vocat, ita eſt in Ms.

V. 37.

V.37. *Epiros*]De direpta Epiro Plutarchus Æmilio,Eutropius lib. 4. ſtatim pro *Ætolica* ſcribe *Achaica*, & mox *Pſeudophilippo.*

P.319.v.5. *Cum Selgenſibus*]Selga vrbs Piſidiæ,Strabo 12. Steph.

V.27. *Diodoro*]Leg. *Diodoto* :

V.32. *Vt Trypho*] Lego, *Vt Trypho, pulſo Syria Demetrio,captoq; a Parthis bel.geſſ. cum fr. eius Ant. cognomine Sidete. Vt Antiochus*,&c.

P.320.v.5. *Eupatore*]Leg *Eupator.* paulo poſt.*Vt mort. Ptol. Philometore frater eius Phyſcon accepit regnum Æg.* Si mauis *acceptoregno* deerunt quædam.

V.39 *Bellumque*]Locus hic ita ſuppleri poteſt.*bellumq; iis intulerit Antiochus,qui*, &c.

P. 321. v. 3. *Cypra*] Leg. *Grypo.* & mox, *à filio Cyziceni Euſebe interfecti: extinctaque regali*(aut *regum*) *Antiochorum*,&c.

V.7. *Quo*] Malim *Quos*,aut *cui.* paulo poſt legendum videtur, *Vt Alexandria poſt int. Ptol. Latyri ſubſt. ſint eius filii,alteri, &c.* & mox,*Seditione exagitatus, Alexandrea Romam profugit.*

V.26. *Saranca*] Plin.lib.6 cap.16. *Saranga*,Herod. lib.3. Σαραγγαῖοι lib.7. Σάραγγαι. Mox. leg. fortaſſe, *Arriani Bactra occupauere & Socdianos.*

V.39. *Thoclarorum*]Neſcio an legendum *Tochariorũ*, de quibus dixi ad XLII. Iuſtini.Ita,lector,hæc argumenta paulo meliora reddidi: Omnia ſanare, non eſt ingenii mei. Sed *nemo vnquam reprehenſus,qui è ſegete, ad ſpicilegium reliquit ſtipulam.*

FINIS.

EXCERPTIONES CHRONOLOGICÆ,

AD

IVSTINI HISTORIAS

ACCOMMODATAE.

EXCERPTIONES CHRONOLOGICÆ. AD

IOANNEM NOELIVM.

QVOD oculus olim Polyphemo, id nobis in hiſtoriarum lectione notatio tẽporum: quæ apud Iuſtinum nulla eſt. Quid itaq; aliud eſſe dicemus, quam *Monſtrum, horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum?* Trogum ipſum negligentiæ accuſandum, nemo mihi perſuadeat: Iuſtini abbreuiatoris facinus eſt. Ergo ne quid huic auctori à me deeſſet, ex Euſebii & Hieronymi chronico, ad optima & antiquiſſima exemplaria manuſcripta CL. V. Claudii Puteani; & doctiſſimi mihique amiciſſimi P. Danielis, à me collato, excerpſi & exſcripſi, quæ lucis aliquid afferre Iuſtino noſtro poterant: non quidem omnia, ſed ſumma faſtigia rerum. Nam illud, iniuriam eſſet facere amico noſtro Laur. Bochello, à quo veteres chronologos emẽdatiores & auctiores exſpectamus. Comparaui autem cum Euſebio, Georgium monachum, cuius Græcum codicem mecũ vir eruditionis ſingularis Franciſcus Pithœus cõmunicauit; & è noſtris Beroaldum, Funccium. Illi LXX. interpretes, hi Hebræos ſequuntur codices: tanta opinionum varietate vt Euſebio, Nini regis annus primus, incurrat in annum mundi III. CXLI. Georgio in III. CCLXXI. Beroaldo in an. MDCCCCLXV. Funccio in MDCCCCVI. Huius varietatis originem, pluribus perſequerer, niſi laborẽ iſtum mihi, amici illius noſtri, leuaret labor. Interim lumẽ hoc tibi, cariſſime Noëli, accendi, ne forte in hiſtoriæ huius tenebris aberres: Et vt illius

Trunca manum pinus regit, & veſtigia firmat;

ita hæc velim amplectaris excerpta, quo tutius poſſis, & firmius ingredi: Adferent tibi fortaſſe in huius auctoris lectione, non paruum adiumentum. Ad hiſtoriarum ſtudium vt accedas, requirit ętas tua; requirunt hęc tempora, quibus mature firmare animum expedit conſtantibus exemplis: Ea vnde petas, niſi ex hiſtoriis? Hiſtoriarum autem cognitionem, ſi inchoare à Salluſtii, Liuii, Taciti lectione volueris, neque recte feceris, neque ordine: Abrupta eſt, aut interrupta in eorum libris, hiſtoriæ ſeries. Ab hoc tibi auctore principium ſit hiſtorici ſtudii. Hic à Nino, qui primus eſt τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων, ad Auguſtum Cæſarem, non vt Atticus apud M. Ciceronem, ſeptingentorum, ſed vt Corn. Nepos omne æuum, id eſt, duûm millium annorum memoriam, vno libro colligauit. Tu, Noeli dulciſſime, vtere fruere hac qualicunque opera mea, quæ ſi promouendis ſtudiis tuis fuerit, ſatis magnum laboris mei fructum tulero. Vale.

EX.

EXCERPTIONES CHRONOLOGICÆ.

EVSEBIVS.

Cum diuinam ſcripturam diligenter euolueris, à natiuitate ABRAHAM, vſque ad totius orbis DILVVIVM, inuenies retrorſum annos DCCCCXLII. Item à DILVVIO, vſque ad Adam, II CCXLII.

Anni mũdi.	REGNVM ASSYRIORVM.	
3141.	*Primus omni Aſia exceptis Indis regnauit* NINVS F. *Beli annis*	52.
	de quo Iuſtinus p. 4.	
3193.	II. SEMIRAMIS *p. 4.*	42.
3235	III. *Zameis, qui & Ninyas. pag. 5.*	38.
3273.	IV. *Arius.*	30.
3303	V. *Aralius.*	40.
3343.	VI. *Xerxes, qui & Baleus.*	30.
3373.	VII. *Armamitres,*	38.
3411.	VIII. *Belochus.*	35.
3446.	IX. *Baleus.*	52.
3498	X. *Altadas.*	32.
3530.	XI. *Mamithus.*	30.
3560	XII. *Macchaleus.*	30.
3590.	XIII. *Sfarus.*	20.

Anni mũdi.	REGNVM HEBRÆORVM ET ATHENIENSIVM.	
3184.	*Nini* XLIII. *anno natus* ABRAHAM, *vixit annos*	175.
	de eo Iuſtinus p. 257	
	Zoroaſtres clarus habetur. pag. 4.	
3283.	*Abraham cum centenarius eſſet genuit ex libera filium* ISAAC, *is vixit an.*	180.
3344.	*Sexagenario Iſaac naſcitur* IACOB, *qui poſtea Iſrahel, a quo Iſrahelitæ, qui nũc Iudæi, vixit. de eo pag. 257.*	147.
3435.	*Ioſeph naſcitur: vixit: venditur a fratribus annũ agens* XVII. *pag. 257.*	110.
3609.	MOYSES *naſcitur, vixit*	120.

3619.

3610	XIV. *Mamilus.*	30.
3640	XV. *Sparethus.*	40.
3680	XVI *Aſcatades.*	40.
	Diluuium ſub Deucalione, Euſebius retulit in annum 35. Cecropis: Iuſtinus ad tempora Amphictyonis refert pa.26.	
3720	XVII. *Amyntes.*	45.
3765	XVIII *Belochus.*	25.
3790	XIX. *Bellepares.*	30.
3820	XX. *Lamprides.*	32.
3852.	XXI. *Soſares.*	20.
3872	XXII. *Lampares.*	30.
3902	XXIII. *Pannias circa an. huius 16. Tyrus condita. Vide pag. 169.*	45.
3947	XXIV. *Soſarmus.*	19.
3966.	XXV. *Mithraeus. Vexoris rex Aegypti. ſecūdum Oroſ. l.1.c.14. de quo p.21. Is pag.4. antiquior Nino dicitur.*	27.
3993.	XXVI. *Tautanes.*	32.
	LATINIS, *qui poſtea Rom. nūcupati ſunt, poſt tertiū an. captiuitatis Troiæ;*	

	REGNVM ATHENIENSIVM.	
3644	XXXV. *anno Moyſis Cecrops regnat in Attica pag. 25.*	50.
3689	*Moyſes* LXXX. *annum agēs, dux itineris ex Ægypto Hebræorum gentis efficitur. pag. 257.*	
3964	*Athenienſ.* II. *Cranaus. pag. 26.*	9.
3703	III. *Amphyction p.26.*	10
3713.	IV. *Erichthonius.*	50.
3763	V. *Pandion.*	40
3803.	VI. *Erichtheus. Triptolemus frumēta diſtribuit pag.26.*	50.
3853.	VII. *Cecrops ſecundus. huius an.22. Dionyſius qui & Liber pater dic. Indos dimicans, Niſam Vrbem iuxta Indum flumen condidit. p. 126.*	40
3893.	VIII. *Pandion.*	25.
3918.	IX. *Aegeus Pandionis F. p. 26. Sub quo Argonautarum nauigatio p.291 Hercules conſummat certamina. p.23.*	48.
3966.	X. *Theſeus. pag. 26. Cocal. in Sicilia. p.52*	30.
3996.	XI. *Mneſtheus Peteo. Amazones Priamo tulere ſubſidiū p.24.*	23.
4019.	TROIA CAPTA. *Collige omne tēpus à 43. an. regni Ni*	

	ſiue vt quidam volunt poſt annũ VIII *regnauit* ÆNEAS, *annos 3. Ante Aeneã, Ianus, Saturnus. Picus, Faun⁹, Latin⁹ in Italia regnauerunt, an. circiter CL. p. 296. 297 Poſt Aeneã Aſcanius an. 38. p. 297.*	
4025	XXVII. *Teutanus.*	40.
4065	XXVIII *Thineus.*	30.
4095	XXIX. *Dercylus.*	40.
4135.	XXX. *Eupales.*	38.
4173.	XXXI. *Laoſthenes. Huius anno* XIV. *Carthago conditur à Didone, vide pa. 174.*	45.
4218.	XXXII. *Piritiades.*	30.
4248	XXXIII. *Ofrataus.*	20.
4268	XXXIV. *Ofratanes.*	50.
4318.	XXXV. *Acrazapes.*	42.
4360	XXXVI. *Thonos Concoleros, qui vocatur Græce Sardanapalus. pag. 5.*	20.
4380	*Regnum Aſſyriorũ deſtructum.*	

	ni, ad captam Troiã, anni DCCCXXXV. *A natiuit. Moyſi anni* CCCCX.	
4019	XII. *Demophoon Theſei F. p. 26. Pyrrhus Delphis in templo Apol. ab Oreſte occiditur, proditione ſacerdot. Machar. pag. 166.*	33.
4042	XIII. *Oxynthes.*	12.
4054	XIV. *Aphidas.*	1.
4055.	XV. *Thimœtes.*	8.
4063	XVI. *Melanthus.*	37
4110	XVII. *Codrus Melanthi F. pag. 26.*	21.
4131.	*Hoc interempto, regnum Erechtidarum deſtructum eſt, quod* CCCCLXXXVII. *an perſeuerabat. Poſt Codrum, principes quos mors finiebat, quorum primus Medon Codri F.*	

Omnes anni regni Aſſyriorum, a primo anno Nini, ſupputantur M. CCXL. inquit Euſebius: ex ipſa ratione vno anno minus prodit. Iuſtinus habet M. CCC. Georgius Monachus, alia regum ſerie, M. CCCLX.

R E.

	REGNVM MEDORVM.	
4381.	*Medorum primus* ARBACES, *annis.pag.6.*	28.
4409	II. *Soſarmus.*	30.
4439	III. *Medidus.*	40.
	Circa Olymp. IX. *Lacedemonis contra Meſſenios vicennale bellum habent.p.* 44.	
4479	IV. *Cardyceas.*	13.
4492	V. *Deioces.*	54.
4546	VI. *Fraortes.*	24.
4570	VII. *Cyaxares.*	32.
4602	VIII. *Aſtyages.*	38.

Anni mũdi.	Olympiades.	GRÆCORVM & LYDORVM.
4400		*Lycurgi leges in Lacedamone, iuxta Apollodori ſententiã, hac atate ſuſcepta pag.43.*
4424	I.	OLYMPIAS PRIMA, *à captiuitate Troiæ anno* CCCCV. *Hic initium habet vera hiſtoria, nam ſuperiora variis ſunt implicita fabulis. Varro apud Cenſor.* *Athenis principes qui vſque ad mortẽ praerant eſſe deſierunt. Et in* X. *annos magiſtratuum conſuetudo verſa eſt: regnauitque primus Charops F. Aeſchyli.*
4480	14.	*Bellum quod in Thyria inter Lacedamonios & Argiuos geſtum eſt. de quo Prolog.* III.
4484	16.	CANDAVLES IV. *rex Lydorum regnauit annos 17. pag. 10.*
4501.		*Lyd.* V. *Gyges, an.25.*
4517.	24.	*Athenis annui principes cõſtituti ſũt p.27*
4605	46.	*Solon leges ſcripſit Athenſẽſium, vt Gell.* XXXIII. *Tarquinii. pag.27.*

Anni

Anni mũdi.	MACEDONVM.	
4387	*Macedonum primus* CARANVS. *an. pag. 79.*	28.
4415.	II. *Cœnus.*	12.
4427	III. *Tyrimmas.* *Theras Cyrenen condiderunt circa* IV. *Olymp pa.* 143.	38.
	Olymp. IX. MIDA *regnauit in Phrygia. pag.* III.	
4465	IV. *Perdicca. pag. 79.*	51.
4516.	V. *Argæus. pag. 80.*	38.
4554.	VI. *Philippus. p. 80.*	38.
4592	VII. *Europus. p. 80.*	26.

Anni mũdi.	Anni ab vrbe condita.	LATINORVM ET ROMANORVM.	
4381.		XIV. *Latinorũ rex* PROCAS *Siluius an.*	23.
4404		XV. *Amulius pulſo Numitore. pa. 297.* *huius anno* XXIV. *Remus & Romulus generantur Marte & Ilia. pag. 297.*	44.
4446		*Anno* III. *Olymp.* VI. *vt alii* VIII. ROMA *parilibus, qui nunc dies feſtus eſt, condita. pag. 298.* *Primus rex Rom.* ROMVLVS, *vt alii 37. & interegnũ vno anno.*	38.
4484	38.	II. *Numa Pompilius, vt alii 43.*	41.
4527	79.	III. *Tullus Hoſtilius.*	32.
4557.	111.	IV. *Ancus Martius, vt alii 24.*	23.
4380	134.	V. *Tarquinius Priſcus, vt alii 38.* *Maſſilia condita. pag. 298.*	37.

Omnes anni regni Medorum CCLIX. ſi Euſebii λογισμὸν ſequamur. Diodoro & Georgio in regũ appellationibus & temporibus non conuenit cum Euſebio, neq; ipſi inter ſe conſentiunt.

RE.

Anni mũdi	REGNVM PERSARVM.	
4640	CYRVS *regnauit Perſis, ſubuerſo Aſtyage. pag.9.*	30.
4670	II. *Cambyſes. p.11.*	8.
4678	III. *Fratres Magi: menſibus. 7.p.12.*	
4679	IV. *Darius. p.13.*	36.
4715.	V. *Xerxes F. Darii. pag.30.*	20.
4735	VI. *Artabanus. de quo p.42. menſes. 7.*	
4736	VII. *Artaxerxes, qui Longimanus cognominabatur. pa 42.*	40
4776	VIII. *Xerxes II. menſibus 2.*	
	IX. *Sogdianus. mẽſ. 7.*	
4777	X. *Darius, cognomẽto Nothus.*	19.
4796	XI. *Artaxerxes, qui cognominatus eſt Mnemon, Darii*	

Anni mũdi.	Olympia.	LYDORVM ET GRÆCORVM.
4638.	54.	*Cræſus Lyd.* IX. *an. 15. p.9.*
	55.	*Piſiſtratus Athenienſium tyrannus p. 28.*
4653.	58.	*Cræſus a Cyro captus eſt, & Lydorum regnum deſtructũ, quod ſtetit annis* CCXXX.
4709	72.	*Darii an.* XXX. *Bellum quod in Marathone geſtum eſt. p.28. circa an.* V. C. CCLX. *Gellius, cui cum noſtra ratione non conuenit.*
4721	75.	*Xerxis anno* VI. *Bellum in Thermophylis; & apud Salaminam nauale certamen. pa.31. & 34. Anno ab V. C.* CCLXXII. *Vt Gellius. Et inſequẽti an in Plataeis & in Mycale pa. 35. & 36. Pauſan. dãnatus. p.37.*
4740	79.	*Artax. an.* IV. *Cimon iuxta Eurymedõtem Perſas nauali pedeſtriq; certamine ſuperat, & Medicum bellum conquieſcit p. 37. Diod. retulit in an.* III. *Olymp.* LXXVII.
4769	87.	*eius an.* XXXIII. *Initium belli Peloponneſiacis quod Gellius refert in an.* V. C. CCCXXIX. *niſi legas* CCCXIX. *p.48.*
4782	90.	*Darii an* V. *clades quæ & Pa.*

	& Pariſatidis F. pag. 66.	40			Atheniēſibus accidit in Sicilia. p.54. & 55.
	Cyri regis aſcenſus, de quo ſcribit Xenoph. p.67.		4786	91.	eiuſdem an IX. Alcibiades profugus abit ad Tiſapher. p.58.
			4801	94.	Artax. an. V. Atheniēſ. ſuſtinet tyrannidē ad an. fere V.C CCCXLVII. vt Gel. p.64.
	Conon claſſi Perſicæ præficitur. p.71.				
4836	XII. Artaxerxes, qui & Ochus. p.101.	26.			Alcibiadem Pharnazabus interficit. p.64.
4862	XIII. Arſes Ochi F.	4.	4802	95.	An. I. qui fuit 6. Artax. Tyranni Athenis oppreſſi. p.66.
4866	XIV. Darius Arſami F.	6.		104	Clearchus Heraclea tyrannus. an. XII. Diod. p.160. 161.

Anni mū-di.	MACEDONVM		Anni mū di.	An. ab V.C	ROMANORVM ET SICVLORVM.	
4618	VIII. Alcetas	29.	4617	171.	VI. Seruius Tullius.	34
4747	IX. Amyntas. pa. 80.	50.	4651.	205.	VII. Tarquinius Superbus.	35.
					Pythagoras in Italiā venit, auctor Gellius. Laertius Olymp. LX. floruiſſe ſcribit, vide Sol. ca 21. Plin. lib.2. cap.8. Iuſt. p.182.	
			4686	240	Pulſi vrbe reges. Rom. reges imperarunt an. CCXL. ſiue vt quibuſdam placet CCXLIII.	
4697	X. Alexander. p. 81.	43.				
			4700	254	Circa Oly. 70. 71. &c. Anaxilaus in Sicilia regnat, & poſt eum Micythus Olym. 76. Diod XI. Iuſt. p.52.	
4740	XI. Perdiccas.	28				
4768	XII. Archelaus.	24.				

4792

					Eodem fere tempore Gelo obtinuit Syracuſas, a quo victi Carthaginienſes. p. 57.
4792	XIII. *Oreſtes.*	3.		*Oly.*	
4795	XIV. *Archelaus.*	4.	4794	93.	*Circa finem imperii Darii Nothi. Dionyſius in Sicilia tyrannidem exercet, an. 38. p. 179. anno ab V. C. 347. Gellius.*
4799	XV. *Amyntas.*	1.			
4800	XVI. *Pauſanias.*	1.			
4801	XVII. *Amyntas. pag. 82.*	6.			
4807	XVIII. *Argæus.*	2.		97.	
4809	*rurſum Amyntas.*	18.	4811.		*Vt Diodor. & Halic.* XCVIII. *Galli Senones Romam inuaſerunt; p. 74. ab V.C. anno 365. Liuius.*
4827	XIX. *Alexander. pag. 82.*	1.			
4828	XX. *Ptolemæus Alorites.*	4.		103.	*Vt Diod. 105 Dionyſius rex Siciliæ anno* XXXVIII. *moritur: Poſt quem Iunior Dionyſius regnum inuadit. p. 185.*
4832.	XXI. *Perdicca. p. 82.*	6.			
4838.	XXII. *Philippus circa an. V. C.* CCCC. *vt Gellius pag. 82.*	26.			
4864	XXIII. ALEXANDER. *Philippi F. Olymp.* CXI *an. menſ. 6. pa. 98.*	12.			*Is Ochi anno* X. *Sicilia pellitur. p. 186. Et eiuſdem* XXI. *Corinthum ſub fœdere nauigat. p. 187.*

Anni mũdi	*Oly.*					
		PERSARVM regnum ſtetit annis CCXXXII. p. 116. &c. Interfecto Dario, ALEXANDER regnum Aſię, anno				
	113.	regni ſui VII. occupat. Is XXXII. ætatis ſuæ anno mori-				
	114.	tur in Babylone p. 134. Poſt quem translato in mul-				
4872	114.	tos imperio regnauit.				
4876		ÆGYPTO.		Anni mũdi	*Oly.*	MACEDONIBVS.
4876	114.	I. *Ptolemæus Lag.* F. *p. 139.*	40.	4876	114.	XXIV. *Philippus, Lydian*

		Lydiā & Thraciam & Helleſpontum Lyſimachus tenuit pag. 139. a quo Lyſimachia in Thracia condita. p. 163.	
4916	124.	II. Ptolemæus Philadelphus. p. 158.	38.
4954	133.	III. Ptolemæus Euergetes, de quo. p. 216.	26
1980	140	IV. Ptolomæus Philopater. pa. 227.	17.
			24
4997	144.	V. Ptolomæus Epiphanes. p. 231 & 235.	35.
5021.	150.	VI. Ptolomæus Philometor. p. 252.	

		qui & Aridæus frater Alexandri. p. 138.	7.
		Bellū Lamiacū. p 141	
4883	115.	XXV. Caſſander. p. 152.	19.
4902	120.	XXVI. Filii Caſſandri Antigonus (Iuſtino eſt Antipater, & Georgio) & Alexād. p. 157.	4.
4906	111.	XXVII Demetri⁹. p. 158	6.
4912.	122.	XXVIII. Pyrrhus. menſ. 7. p. 159.	
4913.		XXIX. Lyſimachus. pa. 159.	5.
4918.	124.	XXX. Ptolemæus cognomento Ceraunus. pag 164. & 202.	1.
4919.		XXXI Meleagrus. mēſ. 2.	
		XXXII. Antipater. dies 45.	
		XXXIII. Soſthenes. pa. 207.	2.
4921	125.	XXXIV. Antigon. Gonatas p. 202, & 211.	36.
4957	134.	XXXV. Demetrius. pag. 217.	10.
4967		XXXVI. Antigonus. pa. 224.	15.
4982	140.	XXXVII. Philippus. pa. 226.	42
4997		cum quo Romani bellum geſſerūt ab V. C. 551. Eutr.	
		XXXVIII. Perſes. pag.	10.
5024	151.	245.	
5026		ab V. C. 580. bellū Perſi um.	
5034	153.	Macedonum regnum d-fecit.	

Be Anni

Anni mū-di.	Olỹ.	SYRIÆ ET BABYLONIÆ.	
4888	117.	I. *Seleucus Nicanor. p. 155.*	32.
4917.	124.	*Seleucus capto Demetrio in Cilicia* SYRIÆ *&* ASIÆ *pariter imperauit. p. 159.*	
4 20	25.	II. *Antiochus Soter p 165.*	19.
4999	129.	III. *Antiochus qui Vocabatur Theos.*	15.
4954	133.	IV. *Seleucus Callinicus. pag. 218.*	20
4974	138.	V. *Seleucus Ceraunus.*	3.
4977	139.	VI. *Antiochus Magnus pag. 227.*	36.
5 06		*Bellum Rom. cū Antiocho anno ab V. C. 560. Eutr.*	
5013.	148.	VII. *Seleucus qui & Philopater.*	12.
5025.	151.	VIII *Antiochus Epiphanes. pa. 252.*	11.

Anni mū-di.	ASIÆ.	
4874	*Agathocles Syracuſis tyrannidem exercet. pag. 189.*	
4882	*In Aſia primus regnauit Antigonus. pag. 139. &c.*	18.
4900	II. *Demetrius, qui & Poliorcetes. pag. 256. & ſeq.*	17.
4954	*Parthis à Macedonū imperio recedētibus, primus regnauit* ARSACES *p. 286.*	
4963	*Anno ab V. C. 517. Vt Eutrop Hamilcar occiſus, cui ſucceſſit Ha'drubal. p. 307.*	
4980	*ab V. C. 534. Annibal Imperator Carthag. p 307.*	
5011	*ab V. C 565. Bellum cū Gallogræcis.*	

Anni

Anni mũdi.	Oly.	ÆGYPTO.		Anni mũdi.	Oly.	SYRIÆ ET ASIÆ.	
				5036.	154.	IX. *Antiochus Eupator.p.251.*	2.
				5038.		X. *Demetrius Soter.p.254.*	12.
5052.	159.	*Ab V. C. 606. Bellũ Achaicum.p.251.*		5050	157.	XI. *Alexander.p.254. menſ. 10.*	9.
5056.		VII. *Ptolemaus Euergetes.*	29.	5060	160.	XII. *Demetrius.pag.255.*	3.
				5063		XIII. *Antiochus Sidetes.p.256.*	9.
5085.	166.	VIII. *Ptolomaus Fyſcon.qui & Soter.p.272.*	17.	5072	163.	XIV. *Demetrius iterũ. pag.259.*	4.
				5076	164.	XV. *Antiochus Grypus p.278.*	12.
				5088	167.	XVI *Antiochus Cyzicenus p.279.*	18.
5102.	170	IX. *Ptolomaus, qui & Alexãder.p.280.*	10.	5106.	171.	XVII *Philippus. Antiochus in Parthos fugiens, Pompeio ſe deinceps tradidit, poſt quem Philippus captus eſt à Gabinio.*	2.
5112.	173.	X. *Ptolemaus Fyſcon, qui a matre fuerat electus p. 281.*	8.	5108		*Hucuſque Syria poſſeſſa per reges, in Romanam ditionẽ ceſſit.*	
5120.	175.	XI. *Ptolomaus Dionyſius.*	3[illegible]			*Bellum Mithridaticũ anno ab V.C.662. ut Eutrop. p. 28.*	
5150.	182.	XII *Cleopatra*	22.	5153.	183.	*Primus Rom. ſingulare imperium arripuit* C. IVLIVS CÆSAR. *menſ. 6.*	4.

Ee 2 5172.

5172.	187	*Cleopatra & Anton. ſemet interficiũt: & Aegyptus fit Romana prouincia. Lagidai in Ægypto regnauerunt ann.* CCXCV.	5157.	184.	*Rom. II. Octauianus Cęſar* AVGVSTVS. *menſ. 6. Ab eo, an. ab V. C. 726. vt Eutr. Hiſpania domita, Ianus clauſus.*	56.

HAC-

HACTENVS EX TROGO IVSTINVS.

NOTASSE me tempora quæ cum eo non omnino conueniunt, ipſe agnoſco, vt de conditione Tyri & Carthaginis. Sed cum profeſſus ſim me Euſebium & Hieronymum ſequi, non licuit ab eorum ratione diſcedere. Tribuendum hoc duxi antiquitati, & eruditioni, & diligentię illorum: Cum præſertim, in tanta nouarum opinionum copia & varietate, quid potiſſimum ſequerer non haberem: & ſi noui alicuius hominis chronologiam potiorem duxiſſem, fuiſſet ea nouis rationibus, multisque confirmanda; quod erat ab inſtituto noſtro alienum. Hoc enim volui, συγχρονισμοὺς regum, & clarorum virorum, aliquo modo ob oculos ponere: Quod ſi ſucceſſit ex animi mei ſententia, bene eſt; ſin minus, laudanda eſt opera, qua & iuuentuti prodeſſe, & auctorem ſi non optimum, ſaltem non malum, & in hiſtoria neceſſarium, illuſtrare volui.

VARIARVM LECTIONVM LIBELLVS.

M*S. Manuſcriptus.*
Mſſ. manuſcripti.
Mſs.o.manuſcripti omnes.
I. impreſſi.
q. I. quidam impreſſi.
al. aliás.
Pag 1. Ms. Incipit prologus Iuſtini hiſtoriographi. Mss. Incipit præfatio Iuſtini in libris Trogi Pompeii. I. Iuſtini hiſtorici clariſſ. in Trogi Pompeii hiſtorias exordium ad Antoninum Imp. q ad Antonium.
lin. 4. Mss. hiſtoriæ.
4. l. ſeu. æ. g. ſeu u.
6 Ms. delectati.
7. Mss. hiſtorias orbis.
9. l. magnam.
13. I. Pomp. nobis.
17. l. inter ſe gregatim. al. certatim. Mss. inter ſe gregatio. vnus inter linearum ſpatia, inter ſe delegato otio: alius, inter ſe congregati.
18. Ms. occupauerint.
I. occupauerant.
19 I. congeſta.
22. l. digna.
23. I. ſed om.
ib. Mss. voluntate.
P. 2 1. I. vel. corp. florum.
2. Mss. & qui Gr. did. & qu. in. did. q. inſt. al. Græce.
4. I. ad te, Imp. Antonine, n. t. cog. quàm em.
6. I. vt otii.
ib. I. rationem putat.
7. Mss. in te ratio. al. intentia. al. iteratio.
8. I. in hoc temp.
P. 3. Ms. Iuſtini hiſtoriographi liber primus incipit, excerptus ex libris Trogi Pompeii. I. Iuſtini hiſtorici in Trogi Pomp. hiſtorias liber 1.
P. 4. v. 3. Mss. finis.
v. 5. Mss. habitum.
v. 6. I. gentiũ. Mss. gentilibus.
v. 8. I. ad Lybiæ terminos vſque per.
v. 9. Ms. Vizores Ægyptiis. al. Vexoſis Ægyptius. I. Vexores rex Ægypti. al. Seſoſtres. Turneb. 2. cap. 15.
V. 10. Ms Thanaus. I. Tanais.
v. 12. Ms. bant. contenti victoria, nec imp. ſ. ſ. p. ſ. g. quær Ninus mag. &c.
v. 16. Ms. quo acc.
v. 19. Mss. bellũ illi fuit cum.

Ms. Zo-

ib.MS.Zoroaſte.
v.22.Ms.ad huc imp.ſ.al.impube ſ.
v.23.l. Nino ex vx.
v.24.l immaturo puero.
v.25.l.nec ipſa imperium.
v.28.l.gracilis,ſigna formæ, & lin.æqualitas.
ib. MSS. liniamentorum. vbique.
30. Mss. calciamentis. al. al. virilis veſtis. almentis.
ib l. tiara caput.
v 33. l. puer cæd.
P.5. v. 6. l. vrbis c l. c. arena, pice,bit. al. harenæ & calcis vice. Ms. harenæ pice.
7. MSS. interſtrata.
ib. MS. paſſim inuenitur & erretxæ ſtatuæ. al. paſſim & etettæ ſtatuæ.al. erectæ.
8.l.multa alia.
10.MS.& l. à viro.
11.l. regno ſuo ad.
ib.MSS. Indis.
12.q.l.at.
13.l. petiiſſet.
14.Mss. duo & triginta.
ib.q.l.Nin. qui regnauit annis LIV.
ib.MS.regnum.
15.l.Ninus.
18 l. eius exempla.
20 l.& Ms.Syrii.
ib.l.annos M.CCC.
22.Mss. Sardanapallus.
ib, q. l. Sardanapalus anno ante vrbem conditam LXIV.
37.Mss. purpuras.
30.MS.tantorum virorum,
31. MSS. tractantesq; ferrum & arma habentes.
32.l. ſocios ſuos.
P.6 v.5.MSS. recepit.
ib.MSS.vbi extructa.
6. MSS. ingensque pyra. l. & extructa pyra ſe&diu in inc.
q.l. & extructa ingenti pyra ſe & diuitias & concubinas in inc.
7.l Poſt hæc ſtatuitur.
8.q.l. Arbacus.al.Arbaces.
11. l. ſomnium,
13.l.obrumbrabatur.
16. l. perterritus.
17.l dedit filiam.al.nuptum ded.MS. filiam ſuam,
18.l.nepotis animũ ext.ſ.deg.
20. MS. Nec ſic.
ib. MS.ſomni.
21.l. acceſſit. vbique.
ib.MS.vt ſolius aui. al. vt ſoli a.al. vt ſolis aui.
22 l.conſpectu fœtus nec.
23. MSS. regis amico & arc. part.l. regis omnium conſiliorum part,
24.l eo quod nul.
26.Ms. qm̃.
27. l. tradidit.
28.MS.natus filius.
30 MS.perferri al.præferri.
33 l & alitibus.
ib l.etiam,
P.7.3.l.ipſam canem.
2.l. ſtabulum.
3.l.vt in.
ib. Ms. notam all.
4. Ms. ductis quidem,
ib, l. & MSS blandiẽtis riſus.

6. Ms. quo ſibi permitteret, ſiue.
9. Ms. & ille.
10. Ms. Nutr. poſtea nomen Spargos f. I. Spacon.
12. Ms. cum imperioſus.
14. Ms. contumacem.
15. Ms. querela Aſtyagi regi del. al. quer. r. d.
17. Ms. interrogatoque.
20. Ms. ad vultus. I. & vul. & ſim. & exp. tempus.
22. Ms. defectus.
23 q. I. minatione.
ibid. Mss. dum taxauit fregit in illo.
27. Ms. in vindictam occaſionemque.
28. I. demum.
29. I. relegatus.
30. Mss. ab auo in Perſ.
32. Mss. hortatus.
P. 8. 1. I. epiſtolaque quia.
2. I. omnem aditum.
ib. I. exenterato.
4 I. addita ſunt retia.
ib. I. venationis.
6. I. eandem viam.
ib. Mss. iuſſus: ſed al. iuſſus eſt, &.
9. I. haberet.
12. Ms. Perſipolin. I. Perſep. vrbem regred. q. I. egred. al. ingr.
14. Mss. & inſil.
15. I. effeciſſ.
ib. Mss. & I. apparatis epulis.
16. Mss. dein.
17. I. rogat vt.
ib. Mss. ponatur.
18. Ms. & I. heſternine.
20. Ms. ſi ſe ſecuti ſint.
22. I. meriti in.
ib. Ms. q. I. Harpago.
24. q. I. per proditionem.
ib. I. regis crud.
28. Mss. de tergo.
ib. I. in terg. f. a. vt in h.
29. I. vicerint.
30. Ms. fortes poſt.
33. Ms. exercitui & vis
ib. Mss. Pulſataque cum
P. 9. 2. q. I. occurrerunt.
5. Mss. vellent.
6. Ms. receperunt.
8. I. niſi reg.
9. I. ſe geſſit.
ib. Mss. eumque decimum. al. ducem.
10. I. Nam i. r. i. M. nol.
13. I. in initio,
ib. Ms. Sebarem. al. Syebarem. I. Sybarem quem iux.
15. I. comitemque cœptorum
17. I. Med. quæ tr.
20. Mss. deinde.
21. Ms. Cryſus. vbique.
22 Mss. diuitiæque.
23. Mss. iam ac deſolatus. al. deſolutus.
25. Ms. Lybiam.
26. I. pereulſum.
28. Mss. mitior Crœſo & vita & pat. parte, ſed vrbs vero & conceſſa in qua. al. vero cõc. al. Baragon ceſſa.
30. I. tamen & prox.
31. Ms. maieſtatis.
P. 10. 2. I. vt paſſ. Cy. g. b. G. fuerit.

3.Mſs. Crœſo.
5.Mſs.Lydii.I.reb.Lydi.
6.Ms. adempti ſunt, iuſſitque.
7.Ms. Ac ſic.
11.Mſs.Lydiis.
13.Ms. Candali. q.I. Cãdaulis.
ib.I.qui eum vx.ſuam,quam pr.pul.nimium diligebat,omnibus prædicaret, non cont.
15.Mſs.voluntatum.
17.Ms. prohibitæ quaſi.
18. Mſs.affirmatione ſua.
ib.I.eam Gyſ.ſ.ſ. nud. oſt.
20.I. illectum.
21.I.Nam br.
22.Ms. cædis.
ib.I. Candaulis.
ib.I. fuit. Vxor.
ib.Ms.& vxore.
26.I. intulit.Erat autem eo.
27.Mſs.reg. Scyth.
ib.I. Thomyris. Ms. Tomeris.
28.I. eos poſſet, vadum Ar. fl. tranſire permiſit.
ib.Ms.Oaxis fl.
29.I.feliciorem.
30.q.I.inter.
31.I. tranſiectis.
32.Ms. per Scyth.
33. I.eum ſim.m.& qu.
P.11.1.Mſs. deſeruit,ſed ita.
3.Ms. ad ſeq.
4.Ms. caſtra Cyri.
7.I.onerare ſe Ms.ſeque.honerare.al.ſe monſtrare.
8.Ms. bello aut ferro vin.
9.I. ſecuros.
10. Mſs. interfecit.
12.I. effundit.
14. I. circundedit.
15.I. ad vſque ang.
16.Ms. perducit.
18. Ms. & ill.
ib.Ms.nec.
19. I. tantæ cl.quidem.
20.Ms coici.
21.I.ſatia te ſang. inq. q.
23.I. Mſs. annis.
29.Ms. Hammonis.
32.Ms. Smergim. al. Mergim,ſeu Mergum. I. Mergidem.al. Smerdim,al. Smerdem,vt & inf.
P.12.1.I.qui cont.
2 Mſs. craſſatus.
ib.I.contra deos.
3.Mſs. miſterium.
4. I. Comarim. al. Prexaſpem.
5. Mſs.femur.
6. Mſs. perp.ſacr.
9.Mſs. Oropoſten. al. Oropaſton.q.I.Smerdim.al.Horopaſtem. ita & in ſeqq.
10.I.oris & corp. Ms. & oris, & corp. liniam.
12.Ms.Horopaſt. al. Aropaſta.I.Oropaſtes.
ib.Mſs. quo.
15 I.&Ms.remittunt.
16.Mſs.indulgentiæ larg.
17. Mſs.Hoſtani.I.Orthani. al. Orani.
18.Ms. coniecturas.I.coniectura.
19.I. à filia.

ib.q.I.pallaeas.
20.I.Et illa al. At il.
22.Mss. recludebantur.
ib. Mss. caput dorm.
23.Ms. præſc.derat.
24.Mss. dein.
26. Ms. inpulſus.
ib.I. ſacrameuto religionis.
ib. MS. actingit. fort. aſtringit.
28 Mss.per quemcumque.
31.I.ſuum.
33.q. I. corriguntur.
P.13.1. Ms. Cobryas.
ib.I.Gob. ampl. magum.
3. Mss. adici.
4.Ms.furtuna.
ib. Ms incolumi occiſis.
6.Ms.receperati.I.recuperati.
7.I. principum.
9.I. & virt.
12.I.pacti int.ſ.ſ. die ſt.
14. I. ante ſolis.
17.Ms. hiptapſi. al. hiſpraſi. I.Hyſtaſpis.
18, & 19. I. nil. n. ſ. proinde nocte equam pridie ante conſt.
20.I.equæ equum ad.
21.Ms. euenit poſt. die. Itaque.
22. I. die cum.
ib.I.veniſſent.
24. Ms. dedit.
26.I.vt aud. a conf.
27.I.ſalutarint.
29.nobiliſſ.virtute.
31.I.hoc tanta pietate geſſiſſe.
Ms. ceſſiſſe eo quod.
32. I. à magis.
33. I. &
P.14.2.Ms.Cyri fil.
3. I. filiam,reg. n. r. fit. in m. rec.
4.Ms.familiam reuerſ.
6.q I. Babylonem.
8.I.Zopyrus nomine.
9.I naſum,& lab. & aures.
10. Ms. inopinatò.
12.I. firmatoque.
13.I. futurum,
15.I.portione.
18.I.& Ms. ne mœn.
19. Ms. confidere.
22.Ms.pignera.
24.Mss. ex conſ.
25.I. fecit. Ad poſtremū Ms. ac poſtremo.
26.I. regi prodidit.
27.Mss.poteſtate redigit. I. redegit.
ib.I.Darius rex.
28. q. I. referam. Ms. refertur.

LIBER II.

P.18.v.29.I. à Sc.
34.Mss. virorum magis.
P.19.v.6.I.modo gen.
10.Ms.ante rem.
12. Ms. ardor.
13.I. alimentorum nulla t.f. ſit,in vſus hom.
14. Ms. igitur primum.
17. Ms. naturam hominum cum.

18. I.

18.I diſtinxerit.
20. MS.ac frug.
ib. MSS. rerum cond.
21 MS.abte.al aperte.
23. MSS. ſi mundi nunc. al. ſi que mundi,quæ nunc.q.I. ſi ſi quæ mundi nunc.
26 MS primordiis.
28.MSS.ſe idem.
29 I. frigore.
31.MS. certiſſime.
32.MS.ſatis ex.
ibid.q.I.exæſtuat.
P 20.v.2.I.prius.
6 MSS. nata in mare vtim. deinde.al. in mæotim.al. in mæreothim.al. in matre eutim.al.in mare intrent.al.in Mæotiam deinde.I. in Mæotida tum d.al.in mare Mæoticum,t.d.al in Mæotida deinde.
7.I.& in Æg.
8.I.tot ſecul.MS. ſeculorumque.al. ac ſecul.
10.I. inſtructa.
ib.I. conciſa.
11 I.nihil coli niſi.
12.q. I.expulſo.
ib.I. nec poſſe.al. non poſſe.
13. I. vltimam.
ib. MSS. quæ à generationibus. al. quæ & generationibus.I quæ ſiue exaggerationibus al. quæ exagg.
14. MSS. trahens. al. trahentes.
15. MS. antiquior eſt ſemper Scythæ vis.
17. I. Scythia in Or.
18.MSS.Ponto,ab.
ib.MS. Ripæis.
22.MSS.Ithaſi.q. I. Tanai.
20 MS.nullas fines.
22.MS.paſcentibus per.
24. MSS. vehunt. coriis. in vno ſupraſcriptum, curribus.
27.I.& MS. tecto munimentoque.
ib.MSS.pec.& arm. alimenta hab.al. pecora & alim. hab.
28.I.quid ſaluum eſſet.
29.I.& MS. arg.per. aſpernatur.ac rel.
32.MSS.vtantur.vni ſupraſcr. vrgeantur.
ib MS. inter ſpatia linearum tantum.
ib.q.I.Felinis,vide Senec. epiſt.91.
33.I.veſtiuntur.
P.21.v.1.I. dedit.
ib. MS. aliud.
2. I. diuit. cup. ibi eſt. MS. ibi diu.
3.q.I. ſimul mod.
8.I. ſapientum.
11. I. quanto.
12.I.quaſ. Scythæ.
14.I.ſummouere.
15. I trucidarunt.
16.MS. Zophiriona.I. Zepyronam.al. Zopyrona.
18.I.mox Parth,
19.I. gens & labor,
20. MSS. parauere.
22.MSS.induxit.I. intulit.
ib. MS. Vexozis. al. Vixoris. al.Beſoxis q I. Seſoſtres.
ib.I.& MSS.duo.legatis,

23.Ms.dicant.Gloſſ.P.Dan. indicerent.
24.I.antea.
25.I.Miramur tam op.
ib.Mss.colendi ad al.italide ad.
26.Ms.bello.
29.I.vt ad.
30.I.prodituros.
31.I.dictum.al.dicto.
ib.q.I.moratur.
33.I.&exerc.
P.22.v.1.I.&Ms.trepidus ſe rec.
ib.I.exinde.
2.I.fecerunt.
4.I.&Ms.morati.
5.I.&M.denuntiantium.
12.Ms.phinos.al.Ylynos.I.plinos.
ib.Ms.Scolapitus.I.Scolpithus.
ib.Ms.optimatium.
15.Mss.Themiſcirios.
16.I.multos tot annos.
ib.I.conſueti.
18.I.&Ms.exilio ſuo.
ib.I.ſumpſere.
19.I.mox inf.
22.Mss.auſæ ſemper agere ſine viris.al.auſæ rempublicam augere ſ.u.
23.Mss.virorum tuentur.
27.Ms.cum.
ib.I.gens.
29.I.interficiebantur.
ib.I.ipſum m.Ms.ipſis morem reſeruabat,neque liniſicio.
31.I.infantium.
32.Mss.impediatur.
33.Ms.dictæ.Duæ.
ib.Ms.Marceſie al.Marteſiæ.vnus ſupraſcriptum habet,Marſepia.
ib.I.Lampedo.
P.23.v.1.Ms.acmine.
2.I.ſollicite.
ib.I.alternis.M.alternos.
3.I.generatas.
7.I.remitt.
8.q.I.incurſu.
9.Ms.Marceſia.q.I.Marpeſia.
ib.I.In cuius.
10.I.Ottera.M.adſcriptum.leg.ſinope.al Orithya.
11.I.induſtriam.
13.I.zonibus.
17.I.Duæ ex quatuor tunc ſor.
20.I.applicuiſſet.
21.Mss.regina,nihil.al.eum pa.regina.n.al.eum peregrinan.
ib.Ms.metuentes.al.metuens.
22.I.excitatæ.
23.Ms.gloriam hoſt.
24.I.duæ captæ ſunt Ant.ſor.Mss.duæ Ant.ſor.Menal.
26.Mss.optentam in præmium captiuam,eand.al.in prœlium.
27.I.aſſumit,ex ea.
32.I.comites in vltionem.
33.I.domitam.
P.24.v.2.Mss.Sagilo.al.Sagino,I.Sigillo rege Scythar.

2.Mss.

2.Mss. genus Scyth.
6.Ms.Panaſogorum. al. Panaſagoram. l. Penaxagoram.
7.Mss. Et.
8.Ms. deſerto bello.
9. I. auxiliis.
13.I. & Ms. magnæ.
14 Mss.deinde.
15.Mss. aduerſum.
16.q. l. defendendo.
ib.I.ad temp.
17.Ms. Minithya. al. inſtiaeſ. I. Minothæa. q. I. Harum Thaleſtris.
18.I. xiv.
19.Mss. generandum.
ib.I. breui poſt temp.
22.I. ſeptem.
ib. Ms. liberis longe fuiſſ.
23.Ms. domo.
25.I. coris.
28. q. I. monent.
30.Mss ferueta. vt & inf.
31. Ms. in aciem afferenda. al.in aciem,non tela affer.I. non tela feren.Herod.τάξα.
32.I.Ms.& flag.
ib.Ms. inſtr. ſumunt. al. parauerunt inſtr. Prob.
P.25.v.1.I.hoſtes.
2. Mss. intenta al. intenta ſunt.
ib. I. perturbant.
7.I.hoc.
ib. I. vſque ad temp.
8. Ms. cyri. al. iam cyri.ai.iā dicti cyri. vni ſuperſcr.'ancyri.al.iam tri. I. Lanthini.
13.I. nonaginta. Ms.octua-ginta.
14.I. trepide.
16. Mss. Macedoniam, Ionasq.
17.I.Demum.
ib.Mss.Ionis.
20.Ms. Hinc.
22. I. patrata.
ib.Mss.quæ eſſ.
23. I. fuerunt, paucis verbis or.rep.eſt,quia non vt cæteræ gentes,à ſord.
25.Ms. creuerunt.
27.Ms.conlubies.
ib.I. ſed in eod. nati ſolo.
29. Mss.laneficii.
30. Mss. ac ſer.
ib.I. glande veſ. monſtrauerunt.
31.Mss.litterę cerie ac fac. al. litteræ Græciæ ceri ac. al. litteræ gr.certē.al. litteralia & al. litteraria ac. vnde leg. F. P. arbitratur, litteraria hæc fac.
32. Ms. ciuilis diſcordiæ ordo.
P.25.v.1.I.fabulata.Ms.famuloſa.
ib.I. prodidere.
2. Ms. iunxit.
3 Mss. Granaus.
ib.Ms.Ethis.al.Actis.al.ei.al. heis.al.ehis.
4. Ms. Amphictyonides. al. affictionides.I. Amphictryon.
6.I.tem Græciæ abſ.
7.I.re q.
9.I.vecti.

11.MSS. hereũ. al. herium. al. herecteum. q. I. Erechtheum.
12.MSS. ratio Eleuſ. al. ratio eſt El. al ſatio eſt El. q. I. apud Eleuſina.
ib. MSS. Neoptolemo. al. reptol.
ib. ta. in c.
15.MS. Medula. al. Media.
16.MSS. Medio. al. Medeo.
17. I. ac deinde poſt Theſeũ fil.
20. MSS. Dorenſes. vbique.
ib. I. tum.
21 I. & MS. belli.
23. I. prœlium.
28. MS. ictu.
ibid. I. vulner.
30. MS. atque Ath.
P.27. v. 2. MSS. annua.
ib. I. permiſſa eſt.
4. I. Eligitur.
ibid I. iuſtitia.
9. MS. gra ciæ, il.
ib. I. & iſtud.
11. I. vſque ad.
12. MS. capitalis. I. capitale.
15. I. cenſendo periculum ſibi afferret. MS. çeaſendo of fenderet.
16. I. ſed fact.
17. MS. væcord.
18. MS. diſſimulet.
23. I. ab Ath. b. & veriti ne. fr.
24. MS. diſerti.
27. MSS. locari iuſſit. I. collocar. iuſſis.
28. q. I. & in acc. MSS. etiam in exçeſſu.
31. MS. hac prot.
ib. MS. clauſæ. al. cauſa.
ibid. MS. captiui.
ib. MS. interim actis.
32 I. captiuarum.
ib. MSS. Megara.
P.28. 1. I. agnoſc.
2. I. paululum.
3 MSS. Dorenſes. al. Dorienſes.
6. MS. rato corp.
ib. MSS. digreditur. al. degroditur. al. egred.
7. I. vocataque.
8. I. hoc.
10. I incend.
11. MSS. ſimulat.
13. I. & MS. XXXIV.
14. MSS. huius.
20. I. reliqui.
ib. MS. fuiſſent.
ib. I Nemo, ait, ſupereſt, q. a. m. geſtiam.
21. MS niſi.
22. I. tyr. ſe.
26. MS. ſicut.
29. MSS. o. præter vnum. perdurauerunt.
30. MSS. o. non exſpectato inſtr.
31. MSS. decim.
ib. MS. Platenſibus.
32. I. auxiliariis.
33 MSS. campis Marathoniis.
P.29. v 3. currentibus in pug. alac. an.
5. I. iactus.
6. I. venerent.
8. MS. fugerunt, de quib.
6. MS. ſubmerſe.

ib.I.captæ. In eo.
12.adoleſc.
13 MSS.iam ind.
ib.I. virtutis.
22.I.ambabus.m.a.ad poſtr. tr. &c.
23.MS.rapida.
24.I. nauigio amiſerunt.
26.MSS.conditor.I. concitator.
ib. MS. belli,patriæ.
28. MSS. Dareus. conſtanter.
30 MSS.Artemenis. al. Ariamenes. q.l. Artabazanes. al. Arthemenes.
32 MS gentilibus dedit.al.eũ gentibus aſſignaret. al. aſſignarent.
33 MS. Xerſes.
P.30 v.1.I. adferebat.
3.I.& MS.eſſent priuato pr.
5.I. ſe eſſe pr. quem in regnũ rex. pat. ſ.
7.MS.& à matre.
8. MS. ita auo.
ib. I. creatus.
10.I Cyrum reg.
11. Itaque etſi æquo. MS. Ita etſi æ.
14. MSS. Ariafernem. I. Anafernem.
15. MSS. deferunt, ad eoque frat.
17. I. exultauerit. n. u. indol.
ib. MS. ipſo quoque.
18.I & iucunda.
19.I.non ſolum cred. MS. nõ ſola cred.
21.I.quanto.
24.I.per quinq.
25.MS Demoritus.
27.MS.regni.al.regno.
ib.I. opprimeretur.
28.I.magiſtratibus.
31. MS. tradidit.
ib.I.& MS. magiſtratibus.
32.q.I. Lacedæmona.
33 MS. quæſtionis.
P.31.v.2. MS. eſſet occ.
4. MS. Fracta.
5.MSS. ſept. mil. armatorum de regno,&tr. m. de aux. al. ſept millia de auxiliis.
6. I. iis parauerat.
9 MSS millium.
10.q.I. abfuit.
ib.I. ſpectas.
13.MS.optamen regis ſup.
14.MS fugam.
ib.MS prœlio viſus.
15.MSS.ſic vbi.
22.MS.Nam cum.
ib.I. Leonides.
27. MSS. dein.
29.MSS.dimicatum eſt.
ib.I. quarto.
33.MSS.plurima.al.pluria.al. plura ſe p.
P.32 5.MSS.cedendum.
ib.MSS.Leonidas.
7.MS.Anguſtiasque per.
11.I. prœliarentur. MS. prœliatis.
ib.MSS.cedendum.
13 I. cum.
15.I.in caſtra.
21 MSS poſtquam.
24 I. vltione.

25.MS. dic.
28.q. I. Martis.
ib. MS. voluit.
30.I. Perſ. rex ſuſceperat. MS. Perſ. ſuſceperunt.
33. I. applicaturi.
ib. MS. ſingulos.
P.33. v.2. MS. inferre ſolit. olim.
5. MS. quod.
8 MS. eſt. at vos.
9. MS. ite ceſſum al. ite ceſſerim. al. ceſim. I. ceſſum.
12. MS. & prorſus.
ib. MSS. ſed & cum.
14 MS. quod nullæ. I. quanto grauior offenſa deorum eſſet, tanto nullas eſſe hominum ad. d. u.
15. MSS. aduerſum.
ib. MS. deorum.
16. MSS. Theſpiadas. al. Theſpiades.
18. MS. ædificiis.
21. MS. fabricauerant.
25. MS. municipia.
27. q. I. commiſſum iri.
29 MS. additis.
P.34. v.2. MS. deſerta, bello ad ſtatuenda dil.
5 I. poſſe cap. fac.
6. MSS. quas iam capere vellet diff. al. quæ iam ferire vellent. al. quæ iam ſeruire vell. al. cebire vell.
7. MSS. conlectandes. al. collect.
10. MSS. expectatæ pug.
11. MS. manet.
ib. MS. Artemidora autem. al. Artemiſia quoque.
12. MS. priores. I. primores.
14. MS. timorem, in m.
17. MSS. ceteros. I. ceteris.
20. I. multæ ſummerſæ nauet, multæ captæ ſunt, plures.
23. MS. Mardonios.
ib. MS. hortatur in reg.
24. MS. nequis ſeditionem m.
28. MSS. fuerit. al. fuerat.
30. MSS. deducere.
33. I. aditu.
P.35. v.4 MSS. Græciam.
8. I. matura.
ib. MS. percuſſus.
9. I. tradit.
ib. MS. deducendos.
12. MS. transgeſſit.
ib. I. & ad æſtimationem ſ. h. r.
16. I. terræ.
ib. q. I. grauis erat.
20. MSS. copia.
22. I. eſcæ illeceb.
24. MS. Mard. Ol. exp.
ib. MS. Græciam.
25. MSS Ath. quoque reges. ſol.
26. MSS. eius vrbis.
26. MSS. lib. his. ven. videt.
28. I. quæ reædif.
33. MSS. regali opulentia.
ib. I. capta ſunt.
P.36. 2. q. I. fere.
3. MS. Meſiæ. al. Mœſiæ. al. Moſiæ al. Meſio. al. Muſiæ. al. Miſiæ.
7. MSS. occiſione occidiſſe. al. oc.

al. occid. cicidiſſe.
14.q.l. cunctorum teſt.
18.Mss.recte putăt.q.l. recte reput.ruinam vrbis.t.in. dediſſe. qu.
20.Ms Mittit.
21 Ms. receptaculi fut. belli. al.receptacula futurum bellũ.Fort.in fut.bell. l. recept. futuri rurſus belli.
23 l Lacedæmona.
24. l. conſultent.
25. Ms. ſuos opus.
26.Mss.legatione.
28. Mss poſſet.
30. Ms. Athenienſis.l. Athenienſium.
32.Ms. ciendum.
33.l.Lacedæmonum leg.
P.37.v.1. Ms. At id deinde in cont.l.adit.d.c.
3.l. poſſe illat. b. n. Ms. poſſe iam ill. non.a.
6.Mss.caſtigauit.
9.Mss. Spartani cum venire ſocios corrumperent.al.Sp. venire ſoc. cor. al. Sp. ne ire ſocio cor. al. ne ire ſocios cor.
11. Mss. fines eorum popul. al.fines pop.
12.Ms. delegunt.
16.Ms. potios.al.pontios.al. pontion.al. nuntios pōtios.
18 Mss. ſocios. l. ſocius electus col.
23.l.inſtituunt.
ib. Mss. timon Ath. al. thimonem Athenienſium.
24.Ms. Miltiadis.
25.Mss.futuræ.
28.Mss.vin.ad ſep.al.vinclis ad al.vindicibus ad ſ.
29.Ms.deligent.al.delegentium.
31. l. ſe recip.

LIB. III.

P.41.26. Mss. Græciam.
32.Ms. veſpere.
37.Ms. Art. patricidiũ vind. al.Art.parricidio vind.
P. 42. v. 2. q. l. ſceleri ſupereſſe.
4. Ms. Baccabaſum. al. Bagab. l. Baccabaſſum.
5.Ms. prodidit.
9.l.exercitum armatumque iub.
11 l. & ipſe.
14.Mss.traicit. leg. traiicit.
15. Ms. eneces fratris & ſe. l. & necem fratris & ſe.
23.Ms,condam.
ib.Mss.trahere. al. traxere.
24.q.l.generis.
25. Mss. vrbibus.
27.Mss. ex ſimulatione.
28.Mss.Lygurgus.
29.Ms.Polibitæ.q.l.Polydectæ.
30 Mss.Carillo. al. Caryllo. q l. Charilao.
ib.Ms.filio Polibitæ.
P.31. Mss. erat.
ib.l veniſſet.
P 43 5.Ms.ſancſit.
ib.Mss.documentum.

6.Ms.obſequium.
ib. Ms. adſcriptum habet leg.inferiorum.
7.Ms formauit.
8.Mss.o.item exiſtimans.
ib.Ms.aſſiduæ fr.
14. Mss. magiſtratus. fort. magiſtratui.
15.I. annuas ſucceſſiones.
16.Ms. ante natum.
19.Ms. alteri.
22.Ms.permiſit.
25.Ms.deduci,vt pr.
26.Ms.in labore & in operibus ag.
29.Ms. fuiſſent.
ib.I. Statuit virg. ſd.nubere: iuſſit vt vx.
31. I. pecunia.
P.44 3.I. videbantur eſſe.
6.I.euincat.
13.I.na.Ms.nes ſol.
16.q. I. coaluit.
17. mss. Meſſenis. al. Meſſiniis.
18.Mss. Meſſenorum.
19. Ms. obſtrinxerunt. I. obſtringerent.
20.Ms. Meſſenum.
24. Ms. obſidionem.
25.Mss.poſt long.al.poſt quā long.
28.Ms.fecunditatem ſup.
ib.Mss. bellis.
Ib.Ms. in dampna.
33.Ms maiorem fut.
P.45.1 Ms. experiantur.al.ex periuntur.
2.Ms Dein nati.
ibid. M. Spartenia vocata. I. Partbenii ſunt vocati.
3.Ms.annum triceſimum.
5.Ms. ſucceſſor ſp.
ib.I.Phalantum.
6.Mss. o. Arati.
7.Ms.vt ſicuti patr.
10. Ms.matribus,quarum.
11.I. requirendas.
13.I. oppugnata.
14.I.ſedem ſibi.
15.Ms. Phalanctus.
ib.I.perturbatus.
16.Mss.o.Brundiſium.
ib. Ms. in quo.
17.Ms. his.
22 Ms. facta.
23. Ms. orbis.
24.q. I. pacto.
25 Mss.Parthenis.
27.Ms.Phalancto.
28. Ms. Meſſeni.
30.I.plerumque vinc.
ib.I.& Ms. captiuitatis.
P 46. 1.Ms. dimicandum.
6.Ms.Tirtheum.al.Cirtheū.
ib. Mss claudo.
ib.Ms. pedem miſere monuere qui tr.
7.Ms.fuſos.
8.Ms. ſupplem.ſeruos.
10.Ms. dignitate.
12 Ms.ciuitatis infligerent.
13. Mss. cui interueniens T. al. niſi interueniſſet T.
18. Mss. ſollicitì eſſet de inſc. al. ſollicitaſs&, ſolicitef. ſeras inſculpt. al. ſollicitì teſſeras ſculptas ſuis.
19. Mss. deligarentur ſi omnis.

23.MSS. regis.
30.MS. recuperauere.
32.MSS. ſuperuacuaneos.
33.I. eos ſimul.
ibid. MS. ſimulantes bello eoſd.
ib.MS.eoſdem demiſ.
P.47.I.MS. grauiter Ath.ſ.
2. MS. ad vniuerſam Græciã conl.
4.MS. præda rapinæque.
ib.MSS.eſſent.
6.I.Peloponenſes.
8.MSS.addiderant.al.erant.
10.I. ſociorum.
11. MSS. præparauerunt. I. & MS. reparant.
18.I.cum Athenienſibus bella.
20.MSS.inflictis, ſuſc.
25.I. diuerſo exercitu Sp.
26.MSS. o. Aſiæ.
30.MS.Itaq; extra XII. annos I. intra quindecim annos. al.inter q.a.
33.I. vocant.
P.48.I.MS.Pericli.
3. MS. eſtimantes.
ib.MSS. in ſe peric.
4.MSS. Dein.
6.I.Prorſus in comp.d.I.plurimi fu.vl. quam ita.
8.MS.Pericli.
10. MS. Huius enim ag. I. Huic ag.
12. I. perditionis.
19.MS.mari aut proel.ſ.
23.MS. rupere.
25.MS.ſi ipſi ap. pr.
27.MSS.expono.

LIB. IV.

P.51.8.MS.diremptamque.
10.I. ſuperioris.
11.MS. honere.
14. MS. gignendis. al.gerendis.
15.I. naturalis vis.
17.MSS. inter abrupta.al. inter rupum abrupta. al. inter interita al. interiori. Iſidorus.de nat.rer.introrſus.
ib.MS.in pluribus.
18.Iſid.vapores.
ib. MSS. eructuet.
ib.19. Iſid. exinde.
22.I. quod Gr.
23.I.pronuntientur.
24.MSS.illius.I. eius.
ib MSS.coire.
25.MS. numquam.
ib.MSS.alias torrens.
26.MS. citatum imp. verum etiam vorax,& neque.
27.I.& MSS. duo. viſentibus. ita & Salluſt. de Scylla apud Seruium.3.Æneid.
28.I inter ſe conc.
29 MSS.ac in imum deſidere. al.decidere.al.Virgilius in imum deſidere. al. Virgilius in imum deſidere ſcribat.al. verticibus in im. deſid. al. vergi & in im.des.I. vorticibus in im.des. al. vorticibus mergi ac in im.des.
30.I. ctrices ſublime.
ib.MS.hinc.

31. Ms. illinc.
ib. l. ragine.
32. Ms. decidentis.
33. Mss. ipſis in vndis.
34. Ms. in anguſtis.
P. 52. 1. Iſid. ſecula.
ib. l. & Iſid. niſi & hum.
Ms. niſi vmoris.
3. Mss. reperere. al. parere.
ib. Iſid. latratuum.
ib. Ms. auditis. l. auditos.
4. Ms. monſtrum. Iſid. monſtri incredita. Leg. for. monſtrũm.
5. Ms. verticibus.
ib. Mss. tes ext.
8. Ms. inde.
ib. Ms. ſulphurem in.
11. Mss. incedat. vni ſupraſcriptum, ſuccendat.
12. Mss. promontorium.
15 Ms. deſcendentibus.
18 Ms. aſpicientibus.
21. Ms. arbitraris.
22. l. prætereа. Ms. terra.
23. l. denominata.
24. l. Ætolus.
27. Mss. Ananxilaus. al. Anauxilaus. al. Maxilaus.
28. l. moderatio.
29. Ms. aur.
30 l. Micytho Ms. Miclado.
P. 53. 2. Ms. Carthaginienſes quomodo ſcribendum docet Ioſ. Scal.
5. Ms. quieuere. Medio. al. quieuere. Victi medio.
ib. Ms. regni.
8. l. ab.
ib. Mss. alia.
ib. Mss. ab mera in aux. l. ab Himera vrbe in a.
10. q. l. exinde cæſ.
13. l fuerat.
ib. q. l. authoribus.
17. Ms. relinquiſſent.
ib. Mss Catheníenſes. l. Cathanenſes.
19 l. petiere.
20 l. parant.
21. Ms. nuper idem.
25. Ms. iniqua frequentes cæſa ſit hoſtib.
26. Ms. maiori d. cl. & robuſtiori.
27. Ms. Lacetheo & Cariathe. al. Lacheo & C.
29. Ms. Syracuſitanis.
30. l. fecerunt.
33. l. prolixis.
P. 54. 1. Ms. promouendam. acquiſitam contionem.
2. q. l. accerſito.
6. Ms. Niceas. al. Niceias. l. Nicæas.
ib. Ms. conſtantiſque vir.
19. Ms. adſcriptum habet, ob reat.
12. Mss. factis. al. fauſtis.
14. l. ſolus quidem.
ib. Ms. vni adſcriptum, ſub quo.
15. Ms. inclinatum ita tum aux.
16. l. in Græciam. p. in Siciliam miſere contr.
17 Ms. tuno.
ib. Ms. belli.
ib. l. inde.
21. Ms. lippus.

ib.I.à Laced.Ms.Lacedęmonicam aux.al.Lacedęmonicum aux.
24.Mss.Peloponenſii.al.Peloponnenſes.
31. Ms. eſſent,Dem.
P.55.2.I. bella eſſe.
ib. Ms. in qua reſ. al. in quæ ſer.
ib Mss. orbis.
5. Ms. ratum.
ib.I.prœlium.
6.I. & Mss. duo,& à nimia.
7. Mss.ducum,inter.
8. Mss. aggreſſi facile.
9. Mss.Eurilogus al.Eurilocus.
11. Ms ſed & ipſi.I.etiam ipſi.
13. Ms. in itinere.
14. I. inſequitur fugientes: part.
15.Mss.partim cædit.
ib.Ms.Demoſthenis.
17.I. moſthenis exemp.

LIB. V.

P.57.27. Mss. conditor. al. concitator al. conſitor.
29.Ms. iniciorum,nullo.
32.Ms.damnatus in ex.
34. Mss. diis iras. al. diis iratis. I. diis per o.
37.Ms. inferre parant Lacedæmonii.Quo f.
P.58 1. Ms.omnis ad Gr.
2. Ms. concurrit. inde fórt. leg.omnis Græcia,&c.
3.Ms.cupiditate.
10. I. fuiſſe.
12 Ms. nec.
14.I.vi victi.
15.I. etiam ab his ſoc.
16.Ms.fortunæ eod.& fauori h.
19. Mss. imperatoris.
20.I. adiuuabat.
ib.I.Nempe.
25. I. partaque cum amicis imp.
26. Mss. penſaret.I. penſabant. al. penſantem.
ib.Ms. Agiſdis.
31.Mss.Darei.
ib. Mss. officio comitanté.
P.59.v.1.I. reconcil.
2.Ms.ſtudioſus.
3.Ms.cui morum vita.
6. Ms. Iones.
12.Mss. quod.
13. Ms. poſſet.
15.Ms. exercendam.
16.q I.exequendas ita & MS.
18.Mss. quia vind.
21.I. victoriam totam daret.
23. I. vendicabat.
25 Ms. res à pop. al.res populo.
26.Ms. ſperans aut conc.
32.I.gentis ſup.
ib.Ms. conſulerent.
33.Ms.tirannides ſiue inpot. I. tyrannidis ſibi potent. vend.
P.60.1.dis ex.
ib.Ms. claſſis.
2.Mss.ſcribit.
5.Ms.vrbem Laced.tent.
6.Mss.nequiſſent.

10. MSS. Iam Zeſtrominda-
reus. al. Lanzeſtrominda-
rus.
12. I. In eo prœlio.
16. MSS. tracti.
ib. MS. petiuere.
18 I. & MS. præſtabat.
ib. MS. propter inl. à Car. S. b.
d. reuocantur.
19. MSS. bellum reuocauit.
21. MS. victrici plurimas ci-
uit. vaſtat, iam multis loc.
23. MS. adicit. I. adiicit.
27. MS. captæ ſunt.
30. MS. vniuerſa hora con-
uertit.
31. MS. & velud.
32. MS. laudantes. al. lau-
dans.
33. MS. geſſerit contra.
ib. tj. I. ipſum.
P. 61. 3. MSS. incepti.
5. MSS. omnis, pro, omnes.
6. MS. verumetiam & d.
ibid. MSS. honerant. I. hono-
rant.
13 MS. in hore.
14. MS. admiſſæ.
15. MSS. ſed ioni. al. ſed iohe-
ni ell.
16. MSS. nec in offenſam, nec
in fauorem. I. nec fauorem.
18. I. aguntur, à Lac.
19. MS. bellique.
24. MS. rius pop.
25. I. haberet.
26. MS. cædis.
29. MS. eſſet.
ib. MSS. Conon mutarent. al.
commutarent. I. Conone
duce commutarent.
32. MSS Feciſſe aut.
P. 62. 1 MSS. eius ipſam.
2. I. ingenii, & vitiorum a-
mor, & mor.
6. MS. habet.
8. I. adornat.
12. I. fecit. Imbelles aut cæd.
19. MS. ex qua coll. I. eaque
coll.
22. MS. fuit, vt.
ib. MSS. lutem deſperaue-
rint victoriam. al. lutem poſt
ſperauerint vict. al. lutem
deſp. vict. paulo poſt ſpera-
rent.
23. MSS. nequis m. I. neque
his m.
25. MS. hæ vires.
ib. MS. quæ vinc.
ib. I. conſueuerant.
26. MS. continuerunt. al. cō-
ſtituerant.
29. MS. naues.
ib. MSS. Cyprum.
ib. I. contendit. MSS. conce-
dit. Euagoras autem dux L.
P. 63. I. MS. at trib.
ib. MS. quas dub. b. f.
3. MS. aliut.
ib. I. ditioni.
4. MS. relinquit.
8. q. I. imbecillis.
11. MS. fenerant. Alii fr.
19. I. prioris.
21. MSS. ruinæ.
ib. MSS. Nunc auertere non
el.
23. MS. ſuperati pul.
26. I. circundatos, & obſ.

17.mss.aduectis mult. ſup.
28.ms. eſſe nec nouæ ad que ve i poſſent. al. ne nouæ a-quæ poſſ.*cui ſupraſcr.legg.* nc noua aduehi poſſ.
29 mss.malis Ath,
31.I & ms,deliberatum eſt.
33.mss. negauerunt.
P.64.2.ms.dimiſſa in Pyr.
ib. Mss. miri bræci adiecereut,
ib.I.deiecerint,
6.I. & Ms. & expug,
10.Ms.triginta tyranni.
15.Mss. auſpicatur,
ib.Ms.liberatoris.
22.mss.exauriunt.
23.Ms. Pyrameni.
26. Mss. auxilium cum miſ. er. al. aux. vnicum miſ. er. I. aux. vnicum à miſeripitur.
P.65.1.Ms.ſilen. al. ſynen.
3 Mss.crudeles.
ibid Ms.caſui miſerantium. Fauorem itaque.
ib. Ms. cum itaque inmenias.al. Itaque hiſmœnias.
4.q.I. auxiliis.
6.Ms.exultans q.
ib. Mss. eos ſtip. ſ.
9.q.I. incurius,
14 ms. dirupta-
15.mss. tuentibus.
17.ms. contingiſſet.
18.mss.Eritias & Hippoloc⁹.
al.Ippolitus.I. Hippomach⁹
22. mss. victore.

27. ms. inferre admonens.
Deinde c. I. ſactorum communium,vetuſti p.t.b. commilitii orat.Miſer.
ib.I.ſacr. communium,tum vet.
28.I. orat. vt miſ.
29.ms.ſi tam ſeruitutem pati nec eripi ſi ſeruiant, redd.
ib. mss. patriæ acc.
33.ms,Eleuſinam q.I. Eleuſin.
ib.I.& ms. emigrare.
33.mss.rem reg.
ib,mss. dominatus.
P.66.4.ms.ſet patriam. fort. & patr.
6 mss. Eleuſinæ. leg. Eleuſina emigr.
7.ms. reſtituta.
8.ms. miſſos.
9.I. indignantur.
10. ms. etiam bell. I. & bellum.
14.I.diuiſa.
25.mss. Dareus.
24. mss. moritur. Regnum. al. moritur. Artax. reg. C.
27.ms. occulto.
P.67.1.mss. enixe eius,
3. I. velut.
4.I. & apud.
6.I. ſors prœlii;
11.mss, auxilia.
13.mss. armis tanto,
14.mss. inter indom,
16 ms. vſque ad term.

LIB. VI.

P.70 15.mss.Herculides.q.I. Dercylides.

18.I. patificari.
25.ms. differat potius bella.

ib.I. & Ms. quæ gerant. q. I. quæ gerantur.
27.I. bellum.
29.Ms.TiſſaferniCononem qui am.
30 I.eligant.
31.I. amiſſo.
ib.Cypro.
P.71.3.Mss. mercimonii. al. mercimoni. al. hereſniona. al.inercinioni. I. Hercymonem in auxilium.
4. I. ſexcentum millia modiorum.
8.Mss.Ageſilaum regem.al. Hagiſilaum.
11.q. I. diſtulerunt.
12.Mss.rege claud.al.regum cl.
13. Mss. pedes.
14.Ms.ingreſſu.
18. Ms. verumque prope.
21. idem Ms. verumque ſer.
22.Ms.fuere.
24. I. conſtantius.
25.Ms. quod gr.
26. Mss. epiſtolas. fatig.
27.I. pergit. cuius.
29.Ms.nolit.
31.Mss.dilabi.
P.72.1.I. miniſterium.
2.I.mandari.
3. MS. fecit.
7. MS. Hageſelaum.
8 I.Lyſander.
10. I. Necnon & ipſe Co. al. Nam & ipſe C.
11.MSS. ex magna.al.& mag.
12.MSS. non ducum tantum in eo pr. quam.
13.MSS. æmulatus.
ib.I. Nam ipſe.
18 I.& MS. prœlii.
19 I.& pugnat.
22.I.defendiſſe;Perſas.
23. I. Lyſander præter coniunctionem Ages.
26 MSS.neu tot b.al.ne vt tot b.
27.I. breuiſſimi.
ib. MSS. eadem & omnium regum fott.eadem &omniū & regum.
30.I. quam vt priſt.
31 MSS. tanto clar.
32.I.capeſſunt.
P.73.3.I.& MS.Athenas.
5 MSS. o. finitimis. I. infinitis.
11.MSS.quo Ath.
14.MS.habiit.
16.MSS.vt facilem.
19. MSS. agebat.
ib.MS.acceſſerunt. al. accerſiunt.
20.MSS. nullius fid. d.
24 MS.itaque.
26.MS.haud non diff.
32. MS. Ipicraten.
P.74.4 MS. imperare.
5.I. etiam.
6.I.popul.
11.MS. ciuium ægræ odio.
ib.MSS.ipſi.al.ipſa.
ib.I.ipſe & ex.
12.MS. dirupta,
14. MSS. præd. ſumptu exerc. al. præda ſumpta ab exerc.
ib.q.I.exercituum.
15.I.quæ diruta fuerant, ref.
ib.MSS.

ib.mss.refecit.
16.l.manubiis.
18.mss.verſaque.
19. l. habuerunt.
20.mss Kariſſimis.
22.mss.geruntur.l.aguntur.
27.mss.interne eiuis.l. inter ciues.
ib. ms. nec occupationis ibi.
31.ms. eo inſig.
32. l. in tota Gr.
P.75.1.mss.Lacedæmoniis.
ib.l. ſecuti inſidianter.
4.q.l.& ms. amiſſo bello. al. amiſſum bellum.
5.ms. In eo bello.
ib.ms. Argadamus.
11. l. Poſt paucis diebus.
12.ms. eum quæſiræ cito cō-ſenſu. al. eum concurſe ita cito conſenſu.
13.ms. animi finitimis.
16.Ms. dæmonis.
ib.mss. incaptos.
21 mss.ſe off.
24.l. viderunt intra quæ.
26.ms.dies.
27.mss.ſui verſa iu.
ib.&ſeq.l.aduētus nūciatur.
32. *malim*. decerneret, cum vict. Th. eſſent Epam.
ib.mss.Epaminonda. l.& Epam.
P.76.1.ms.quod aud.& his
2.ms.inieiatur.
3.ms. ceditur.
6. mss. præfregeris.
ib. ms. relico ferrum.
8.l. reipub.
10. l. ante hunc d.
14.ms. dux: nam.
16.ms.funeris.
ib.l. & ms. defuerint.
18.mss. honores quoque.
ib.mss.ornatum.
23. l. ſemianimus.
26.l.allatum velut lab.
27. mss. vtrum.
31.mss. vt ſiquid.
33.l. exercitusque.
ib.ms.reditos.
P.77.1.mss.auctoribus.
3.l.verſificatores oratoreſq; meliores.
5.ms.eœptum. Quib.
6. ms. vitia.
8.Mss. emergeret. Philip.
9.mss.o.& l.Pelopidarum.

LIB. VII.

P.79.1. mss.antea.
4.ms.Ematria.
5.ms. & ita.
6. ms. Pelagis, & regio regis Bœtia.in vno, ex ſcalpta antiqua lectione, legitur, Pæonius, regio Bætia.l. populus Pelaſgi.al. populi Pel.
8.mss. ſubtractis.
9.l. vſque ad.
ib.l.prolatum eſt.
10.l. Pæoniæ.
11.ms.Aſterorei.l. Aſtriopæi.
12. ms. accipimus.
14.mss. Ceranus, al. Ceraunus.
16.mss.eum Emat.
ib.ms.Edeſſen. al. Ediſſan. l. Edyſ.

Edyſſam.
24.I.& ms.egeam.
25. ms. Ægeades.
ib. ms. dein cominadam is quoque.al.deinde mida namo qui quintam port. al. deinde Mida nanus qui quint.p.
31. I Perdiccas reg. cuius vita.
33.mss.Argeonlion monſtr. al. Argeoſylion,q.I. Archeo filio m.
P.80.2.I. ſed etiam ſ.
ib.ms. regum. o. p.i. præfatus vbi cond.
4. mss. regnum familiæ. al, reg. familia.
ib.mss.hanc ſuperſtitionem ex.
5.ms. in Alexandri ſtirpe.
6.ms.Argæos.
6.& 7. ms.moderato regno ſucceſſ.
7 I. populi.
8.ms. relinquit.
15.I.& pugnæ ante aciem.
ib.I. repetiuerunt.
17.ms.bellantibus regis.
19. ms. miſeratione hos.
22.ms. priori.
25. ms. omnium natura. I. om.u.naturæ,
26. mss. Olympico.
27.I.victor contenderit,
ib.ms.contenderet.
29. ms. remotus.
30. ms. Magabaſum. al.Megabarum.
31. ms. ſubiciendam.
P.81.5. ms. adhibitiſque.
ib.ms.ſuis hac filii vxoribus,
leg.ſuis ac filii vx.I.ſuum fil. & vxor.& filiabus.
6. mss. hoſpiti,
ib.I. Qui.
7.mss petulantius contr. filias Am. al. filiis Am.
10.I. tentaturum. al. penſaturum.
ib. ms. quod ingreſſo,
11.I. paulum.
ib. mss,euocatas.for.euocat, eas,
12.ms. rediturus.
13.mss.opponit.
17.ms.Bubaris.
25. I. concil. adeo.
32.mss.ratoris.
P.82.2.ms. ichea. al. cingea, cui adſcriptum, leg. cinnea, I.Cygæa,
3.ms. Arcideum.
ib,I.Qui cum Ill.d. cum Ol,
4.mss.Ius.etiam Eurydicis.
5.mss.generis.
8.mss.receſſit.
14.q.I.ad max.i.eg. in fuit
ib. ms. graciæ ind.
16. mss. modo.
18. mss. Eurydicis.
25.*Repone* indignior.q.I. inſignior.
27.I. ſe regem.
33. ms. facta.
P.83.2 ms. cuius ſpei.
3.mss.rerum.cum h.
6. mss. & inmaturam,
ib. I. vrgeret.
7.mss.bella quæ.

8 I. & Mss. vno.
10. Ms. deſpenſ.
16. Mss. o. Poſt hos.
ib. Ms. ad Ill.
18. Mss. Latiſeam cap. Hinc. al. Lariſeam, hinc in Th.
25. Mss. patrueli auctore vir. al. actore. q. I. tutore.
ibid. Mss. Sarraba. q. I. Aryſba.
27. Mss. matrimonio.
ib. Mss. illi exitium, malo. o. cauſa fuit. al. illi malorum omnium exicium fuit. al.
29. I. ſe ſperat.
30. Ms. non iam.
32. Mss. Mothanam. al. Mothonam. al. Matonam.
ib. Mss. in prætereuntis. al. intereuntem.

LIB. VIII.

P. 85. 8. Ms. Græciarum.
11 I. ab omnibus victæ periere.
12. Ms. quod ſ.
13. q. I. ex Macedonia veluti ſpec.
14. Ms. libertatem.
15. Ms. diatur.
16. Ms. obire.
ib. Ms. per virtutem c.
26. Ms. exercetur.
23 Mss. agris. coniug.
ib. Ms. coniugibus priu.
29. Ms. veluti.
30. Mss. tes. Apoll. D. oc. al. tes, templum Apoll.
32. I. Factumque Phoc.
P. 86. 2 Ms. his ab Ath.
Mss. O Enomenaus. al. OEnomaus. q. I. Onomanus.
7. Ms. cum Theb.
ib. Mss. Theſſalia non ex.
13. Mss. duce, proel.
17. I. quantam eat. a. o. n. Ph. gloriam ded.
19. Ms. debuiſſet.
20. Mss. Itaque creditum eſt quia diis pr. habeatur. al. Itaque quaſi diis prox. habebatur. al. Itaque quia diis pr. habeatur. I. Itaque diis. pr. habetur.
28. I. aguntque ſe prop.
P. 87. 4. Mss. vt quis poſthac ſuccenſeri iure barb. poſſet, non haberet. al. Vt quid po. ſuccenſere barb. poſſit. Sed ne Phil. I. vt quid vnde poſt h. ſucc. i. ba. poſſent, non haberent.
8. Ms. paulo dux f.
10. I. victoriam nactæ f.
13. Ms. pœnatibus.
17. Mss. Cappadociam; & occiſis finit, al. Capp. pergit.
19. Ms. regno Mac.
20. Ms. obolendam.
21. Ms. & tunc.
22. I. ciuitates & phana & templa qui op. ſ.
ib. Ms. quæ opin.
25. Mss. ſollicitaret. I. ſolicitatentur.
26. Ms. delationibus.
32. Ms. tradidit.

P.88. 1. Theſſaliam,ar.m.in Thraciam.
3.I.prętermitteretur.
10.MSS. regnoque.
17.q.I.Thebani b.
18.Mss.tii orant.al.ti or.
31.I.eouſque diſc.
33.I.hoc pot.
P. 89. 1. Ms. Lacedæmoniis, ant.
ib.I.imperiũ agitãtes,nunc.
2.I.Philippus inter hæc vendicarione.
3.I. faſtigium.
4.I. Ms. auditis legat.
10. Ms. Focenſeus captus in fraude.
14. Mss. ne fiet.
15. Mss. dederunt. al. dederant.
16.Ms. paſſimque rap.
23.Mss.ad vrbes.
26.Mss. fauor ille hoſt.
33.Mss.erant,quibuſque.
P.90.1.Mss. in cãdem diem al.in eadem die.
ib.Mss.vixiſſent.Alios pop.
3.Ms. Ab eis pop.
4.Ms. finibus hoſt.
6.Ms. vnum regem.
7.Ms. ſtatuit.
ib. Mss. ordinariſque Macedonia.al. Macedoniæ.
10.Ms.Aryban.I.Arybam, vt & in ſeqq.
12.Ms.atque ita Al.
14.Ms.acceſſit.
15.I.& Ms. in ſpem.
ib. MS. ſtimularo.
20.MS. neque.

LIB. IX.

P.92.10.MS. ſollicitatum.
14.MSS.in cuius.
ib.Palmerius emendat,molimenrum *vtitur ea voce Cæſar 1.de bello Gall.Liuius lib. 47.Siſenna apud Nonium.*
15.MS.ſibi Byz.I.ſi ſibi Byz.
17. MSS. fururam.
19.MS. Spattharum.
20.MSS. Dein.
25. MS. ſexaginta.
26. MS. mercibusque diſtractis.
28.MS. terreretur. al ſterneretur.I. teneretur.
29 MS.Cherſonnẽſi.al. Cherſonnenſes.
30. I. Filium Alex.
P. 93. 1. MS. Metheas. al. & I. Marthæas. vbique.
2.MSS.Hiſtrianorum.
3. MSS. Apollinenſes.
ib.I. ſucceſſionem.
4.MSS.recedens.
5.MS.Atheas ſoluit.It.A.
8.MS.cedoniæ eg.
10. MS. incolome.
11.MS.petens.
15.MS.ac ſterilit.
17. MS. ſed vt vix.
ib. I. alimenta.
18.I.putaret.
21.MSS.irriſus.
24.I. vouiſſe ſtat.
25. MS. venire pacatum, acceſſ.

26. MS.

26. MS. Ille ſi tuto fungi vellet.al.his ſibi vota.f.vellet is ſtat.l.Ille ſi voto f velit,ſt.
29.MS.exercitum fines ing.
ib.MS.At. al.hac.
31.MS.in tubos,vel in acul.
33.l.& numero pręſt.MS.numero animo præſtatur; Viginti.
ib.l.aſtutia.
P.94.1.MS. Vinginti.
2.MS.præmium.
3.MS. inopia.
ib. MS. Atheæ fuit.
ib. MS. XX. nobil.
5.MS.Tribelli.
13. MS. cauſa.
14.l.ne victis met.Ath.
15.MS.incendium ad ſe tranſ.
17.MS.petunt comm.
20 MSS.Vt hæ quædam.al.vt heæq.
21.MS. belli ictus.
22 MS. autem commiſſo.
24.MS.indurati.
29. l. finiit.
30.MS. lætitia. Denique.
33. MSS. coronam ſuam, *Sed notum ex Horatio, Plauto, Veteres coronatos conuiuia celebraſſe.*
P. 95.2.MS.tantam.
6. MS.corporũ ſecure redd.
10. MS. iungerent.
15.MSS.ciuitatis.
ib. MSS. & apud quos ſecum potent.al.&ap.quo ſec.pot. al.apud quos pot.quique cũ rei,&c.
17.MSS.fuerant.
27.MS.tatium.
ib.MS.inſtituit,conſiliumq;.
28.MSS.legit.
29. l. & legem & regem.
P.96.4.MSS. erant.
5.MS.confines d.g. barbariæ. al.cõfinis. d.g. barbararum. al.barbarium.
9.l.acceperat.
16.l.concederet.
17.l.Maced.nem.ſuſp.adoleſcens, occupatum ang. In vno MS.deeſt τὸ adoleſcens.
20. MSS. Hic primum. al.Is primis.l. hic Pauſanias primis.ita & vnus MS.
22. MS. productum. *Verbum ad rem accomodatiſſimum: conſtat ex Plauto, & Petronio.*
ib.l.conuiuio.
23.MSS.verum ſcortorũ iure. al.velut ſcorthorũ iure ſub.
25.l.coæquales.
27.MS.ritu.
ib.q.l.deferretur.
30.l.quam aduerſario.
P.97.4.MS.factum.
7.MS.exortatus.
9.Ms. reges.
11.Ms. ſuum Epiri reg.
13.l.iratum.
14.Ms.vtriſque.q.l.vtique.
15.Ms.credebatur.
16.Ms. etiam equos habuit præp.
18. Mss. ad exequias regis cõcurriſſent.l. ad ex. eadem nocte conc.Ms. ad exeq. cucurriſſet.

19.I.imponit.
22.I.reliquias cremauit.
23.Mss.eodem. *in vno inter* parentatique, *&* eodem, *ſpatium relictum ſcribēda voci.*
27. Ms. vltio petita eſt. I. vltione potita eſt.
28. Mss. illud feſtin. al. illam deſtinauerat.
29.I.gladium illum.
ib.Mss. fuerat.
ib.Mss. Mirtalis.
32. Mss. ab eo.
P.98.I.XLVI.
2 Ms. XX. & V. in vno exſcalpta veteri lectione, ſcriptū, VII.
3. Mss. Haridaum. al. Harideum.
4. I. multos alios filios.
5. Ms. Fuit tam rex.
8.Mss.quæſtus. *quomodo &* *Sereſver.*
11.I. & in gratia offenſam ſimulare: inſid.
12.Ms. inſereret iocos.
15.Ms.quærere.Inter h.
18.Sareſb. inuentionis.
ib.I. Alexander ſucceſſ.
20.Mss.apta.I.aperta vi.
21.Mss.gauderet.
23.I. & vincere.
26.I. & de con.
ib.duo Mss.& I. procurrere, manum conſerere peric.
29.Mss.o.interfectorum.
33.Ms. filii.
P.99. 2. I. honeſtior, ille nec ſociis abſtinebat.
4.I.fecit.
ib.Mss.tantum gl.

LIB. X.

P.100. 35. Mss. præter vnum o.Aralratus, aut, Aralractus. Vnus, Arirates eo chuius.
38. Mss. nihil ſibi eſtimans quod in.
ib.I. ſincerumque.
P.101.1.I.capturum.
4. I. ſceleratus fuiſſet, ſi ſolus.
ib. Ms. ſi populus.
12.Ms.numeros filios.
13.Mss.debuerit.
17. Mss. Aſtatian. al. Aſtaxiam.
ib.Mss.Artaxerxis.
18. Ms. matrimonio.
19.Ms.ſicuti.
22.Ms.ſacerdotium.
23. Ms. Vt iuuenis hinc in iurgia.
24. Mss. iniuria. al. iniuriam.
29.I. interfectæ ſunt.
30.Ms. decidit.
33.Ms.ſanguinis, ſexus.
P.102.2.I.parricidis.
3.Ms. Aduerſis. al. Aduſis. al. Caduſcis. I. Armeniis.
ib.I. cum aduerſus.
4.Ms. Godomannus. I. Codomannus.
10.Ms. & I. maieſtatis.
ib.Mss.honoratur. al. ornatus

LIB. XI.

P.105.21. Ms. haut. *quomodo Victorinus ante conſonantem ſcribendum docet.*
24. Ms. omnis qui populis pariter.
25. Mss. ſiſti.
ib. l. His reb.
29. Ms. ſpe omnes impleret. l. in ſpem ſui omnes impell.
30. Mss. ſollicitus erat. al. pollicitus, vt app. multa eũ exp.
33. Ms. pacto.
P.106.1. Ms. illa.
3. Ms. Linceſtarum. q. l. Linceſtæ.
4. Mss. ſine auſp. l. in eo.
ibid. Mss. auſpicia. al. auſpicio.
5. Mss. Canarum.
8. Ms. ratus.
9. l. tacito gr.
ib. Mss. gaudio.
10 l. euocatus.
11. q. l. ad Perſ.
13. l. Ath. Thebanos, & Laced.
16. Ms. ad Trib. Lego ab Trib.
17. Ms. in contentionem.
18. l. ceciderat.
23. Ms. euadere ſeu.
25. Ms. & l. ab Æac.
28. Mss. pediteſque. *Inepte, equitatu enim valebat Theſſali: vt ex lib.* VII. *conſtat & Homero.*
30. l. defecerunt.
31. Ms. vergentes. l. conuertẽtes.
P.107.1. Ms. increpitis.
9. l. excidium vrb.
10. ms. non præſentium tantum, verum & veterum.
12. q. l. odio.
ib. l. eſſe, vel ex eo man. poſſe. q.
16. Mss. repleuerint. l. repleuerant.
17. Mss. inuicti f.
18. Ms. Cleades. al. Cliodas. l. Eleadas.
21. Mss. & l. o. crudelitatis.
22. Ms. rependiſſe.
24. l. vulgus, ipſumque ſt.
25. Ms. eſſet.
29. Ms. genitum apud ipſos Herculem.
30. Mss. actæque Th. à patre eius Ph. pueritiæ. *quomodo leg. omnino.* al. propueritiæ.
32. Mss. apud genitos.
P.108.6. Mss. refugis.
8 l. remiſit.
9. Mss. totiens rebelles ſibi ded. *Vni ad*, rebelles, *adſcriptum* exciterant.
10. Ms. ne hæc cog.
13. Ms. vrbibus acc.
19. Ms. & q. l. teges. al. regios.
20. Ms. ſegniorem. l. ſeniores.
21. Ms. & l. adunato.
25. Mss. diuiſit.
ib. Mss. præfatur.
27. Ms. appetitæ.
ib Ms & l. relictus ſit.
29. l. contigiſſent.

ib.I.eſſet.
ib.Ms.aucturos.
32.Ms.&I.à domo.
P.109.1.I.periculorũ,ſed d.
4.Mss.proſiliuit.
ib.Mss.atque hoſt.
6.q.I. Inibi quoque. al. Ibi quoque.
8.Mss.militem.
10.Ms.erant,venerint.I.venerant.
15.I.legerit.
16.I.primo flore.
18.q.I. miniſtros.
19.Ms.quoque niſi ſexagintarios.
21.Ms.rei pudere dic. al. rei præuidere.
24.Ms.nihil auſtu.
25.Mss. furtiuæ conuenire. al.furtiuæ, nec hoſt.
ib.I.à regni f.arc.ſed intimũ. q.Ms.intra intim.
27.Ms.quam adm.
28. Mss. Adreſtis. al. Adraſteis.al.Adreſties.
31.Ms.cædis.
32.q.I.nongenti ped.
33.&34. Ms. ceterorum humatos.I. ad cet.ſolatia h.q. Ms.à humatos.
P.110 4. Ms.in quibus.
8.I.Antipatris.
11.I.Gordin.al.Gordium.
14.I.iugum plauſtri Gord.
17.Ms illi.
ib.Ms.Gordias.
ib.I.bobus.
20.Mss. habita virgine ex.
21.I.percunctatusque.
28.Ms.rege.I.regi.
30.templo.
ib.Ms.repperiſſ.
32. Ms. vehenti paſſiue regnum. *τὸ* paſſiue *eſt gloſſa, ex qua deinde alii fecerunt,* pax ſibi ſiue reg. *alii*, Aſiæ regn.
ib.Ms.ei delat.
33.Ms.Græciæ conſect.
P.111.1. Ms. Midia.
2.Ms.regionibus.
6.Mss.reperire.
7.Mss. vt viol.
ib. Ms. oraculo vniuerſa vris glad.
10.Hoc.
ib.Ms.illo agente.
11. Ms. aduenire.
13.Ms.curſum. I. curſus.
14. Ms. Scithni.
16.I.nudum vndam.
ib. Mss. Cum.
17. Ms. interclauſa voce nec ſpes m.
18.I.interueniret.
22.I.gnarus.
23.I.vt caueret.
24.Mss.o tamen ratus.
30.I.igitur.
31.I.ccc.milibus.
ib.Mss.acie.
P.112.6.Ms.internectique.I. æternique.
8.I.inuentas il. t. o. pares vires gl.
12.Mss.regis op.
13.Ms.defuit.
19.Mss.ſexaginta vnum millia.

23. Mss. captiuos captiuorum.
24. Ms. eidemque.
25. Mss. hortandasque in communi poſitas. al. hort. commune poſuit.
ib. Mss. veniret.
26. I. complexa.
28. q. I. non vitam.
ib. I. Sed vt D.
29. Mss. dilationem depr.
30. Ms. dixit, tim.
31. Ms. depreſſit. I. dimiſit.
ib. Ms. & I. haberi & ſalutari, vt reg. M. & haberi vt r.
P. 113. 4. Mss. plurimum ſect.
ib. Ms. Barſenæ. al. Barſene.
q. I. Barſinen.
9. I. ipſius, Dar.
13. Ms regna.
15. Ms. Abdatominus. al. Abdatonymus, al. Abactonimus. I. Abdolominus. al. Abartomius.
16. Mss. Sidonæ. al. Sidone.
17. Ms. operam obloc. al. operas locare. I. operam ab locare.
18. Ms. hortosq; inſolitus eſſ.
19. q. I. exigentem.
23. Ms. Herculis.
24. Mss. rectius dm̃ tyro. al. rectius id eum Tyro.
25. I. inde deprec. Ms. diſſuadentes.
27. Ms. adplicito.
28. Mss. animi. Tyris. al. animoſos Tyrios.
ib. Mss. excipit.
31. Ms. dicentes.
ib. Ms fuiſſent.
33. Ms. ętate, & ex Carthagine arceſſitis. al. ætate Carthagine, & arc. I. accerſitis.
P. 114. 3. Mss. Inter hæc dum Alex. al. Inter hodum Al. al. Interea Alex.
4. Ms. & I. recepit.
ib. Mss. Ad Iouem Ammon.
6. Ms. Olympiadis.
9. Ms. ſuum Alexandrum nõ eſſe.
11 Mss. ſtupro.
ib. Mss. remiſerat.
12. q. I. cupidus.
13. Ms. per promiſſa.
14. I. velit.
17. Ms. an homines.
ib. I. patri. ſ. ſ. vltus: reſpondent.
19. Mss. pæne per. vlt. Tertiã.
ib. Ms. Tertia interrogatione p.
21. Mss. ſibi dari reſp.
ib. I. ſpondent.
ib. Ms. Comitibusque.
23. Ms. animi.
26. Mss. vno excepto omnes. coloniam Macedoniã. *quomodo Salluſt. mulierẽ Galliam.*
28. Mss. perfugiſſet.
ib. Ms. epiſtulas.
29. Ms. & I. deprecatur. al. deprecatus.
31. Ms. Alexan. pretiũ capt. al. precio capt.
P. 125. 2. Mss. venire, regni al. veniri, reg.
4. q. I. XL milibus ped.

5 Ms. tum, centum mill.
6 & 7 Ms. conſilio re abi.
10 Mss. ab Alex.
11. l. Tunc Darius ſer.
14. Mss. poſt prœlia.
ib. l. & benef.
17. l. ad Euphr.
18. l. talentorũ. Ad hoc Alex.
19 Mss. & l. ſuperuacaneam, *ſed illud eſt in optimo Ms. Vt Ep. 46. l.* 12. ſuperuacuaneos
23. Ms. quia.
ib. Mss. aduerſum fere vbique.
24. Ms. calamitatem.
ib. Mss. præſentaturum.
26. Mss. mundum ſibi duob. al. mundum ſub. d.
ib. Ms. conſulibus.
28 Ms. in dedit.
ib. l. eadem die.
ib. Ms. poſterum.
29 l. & nec p.
31. Mss. cum.
32 Mss. confertum.
P. 116. 2. Mss. paratior.
3 Mss. magno æſtu. l. & Ms. ſe metu.
ib. l. ſomniumque.
4 Mss. quod licet. al. videlicet.
5. Mss. geret.
7. Ms. ſpectaculum.
9. l. Perſæ autem à tam p.
10 Ms & l. ſuos ſingulos ceſſ.
11. Mss. o deñis Atmeniis. Vnus, Armœniis.
13 Ms. nec corp.
16 Ms. tunc ſemel. f.
17 l. de duob.
18. Mss. perferrent. q. l. præferrent.
19 Mss. viuorum. l. virium. *Compara cum loco Tac.* VI. *Ann.* Simul, horridam ſuorum aciem, picta auro Medorum agmina, hinc viros, inde prædam oſtendere.
20. Ms. ſperent.
21 l. ornamentorum dec.
25 Mss. in vllo. al. in nullo. l. etiam vllo.
28 Mss. poſt. *Fortaſſe ſcriptũ erat*, Pos, *antique qua voce pontẽ ſignificari do. et Varro.*
29 Ms. cygni.
30 Ms. ita ſe ſalutis. l. ita ſaluti.
31 l. hoſtibus.
ib. Ms. debere etiam & al.
P. 117. 2 Ms. mergebat. l. ingerebat.
ib. q. l. periculoſaque.
ib. Mss. militis.
4 Ms. Macedoniæ regn.
5 l. etiam auſus ſit.
6 l. acceperunt.
7 Mss. refertiſque.
ib. Mss XXXVII. q. l. XXXIII. al. XL. continuis dieb.
ib. Ms. recognouit.
8 q. l. XI.
9 Ms. Expugnatam Perſep.
11 Ms. in inter.
13 l. parte corporum tul.
14 l. hoſtis.
15 l. recipere.
19 Ms in viſa.
ib. l. Tanea.
20 Mss. o. iudicantibus.

21 MS. ceſſuti.
23 MS.ibi cog.
24 MSS. igitur.
25 l. VII. mill.
26. l. fecit,
27 Mss. plura mill.
32 MS. ſaltim.
33 MSS ſe habere ſol.
P.118.2. MS. emiſſurum.
ib.q.l. proferri.
3. Mss illi ſe.al. illis deb.
5 l. feliciusque.
ib. Ms. cog. propinquoſve.
6. l. & matri ac lib.
9. MS. illis eſſe fut.
11. l. ſuperum, & inferum num.
17 MS. iuſtitia.
19 MS. à ſe fer.
20 Mss. porrexit man. exſpirauitque. Vbi Alex. al. porrexitque. m. exſp. al. porrexit m. & exſpirauit. Quæ vbi
24 MS. ſepelire.

LIB. XII.

P.120.3 MS. expenſis.
4. l. XV.
6. MS. ſupra fuer.
7. l. CLIII.
8. MS. ex Ecbatana nuper cong. al. exhibita nuper cong. al. & batanu cong. al. hæc batanus cong. *Vnde τὸ nuper, quod eſt in textu noſtro, delendū omnino cenſeo.*
ib. l. præficitur.
9 l. Antipatris à Maced. reddūtur.
10 Ms. Agedis.
11 l. Græcia, Alex.
12 MS. Sophitionis. al. Soporionis. l. Zopyrionis. al. Zopyronis.
13 MSS. motibus. l. moribus.
15. MS. cepit.
18. MSS & pacem.
20 l. fuerat.
21 MS. & magna t.
22 MS. cædis. *Vt ſupra ſapius: qua ratione etiam dixit* Alcibiadis, Bubaris, ſubolis, indolis, cladis, &c. *recto caſu*
23 l. ſi nō felicitate par. virt. al. ſi felicitate, non virt.
24 MS. infelicior.
ib. l. tantas ſtrages.
25 l. extremum.
ib. MSS. mum, ſi à mult.
27 MSS. in Italia aux. Tarent.
29 MSS velud. l. vt.
31 l & ſibi Oc.
P.121.2 l. vt.
3 Ioan. Peler. MS. cauendum præd.
ib. l. prædixerant.
7. MSS. Apulis.
10 MSS. o. diſium.
ib. MS. Ereoli. al. Eſtuli. al. Eſculi.
ib. MS. & l. dudum. al. dū *cui ſuprascripto additū,* du. *Vnde apparet lectionē noſtram rectā eſſe.* al. ſequuti fama rer.
8 MSS. qui reper. l. reperiſſ.
15 l. ſub. *quomodo hic auctor aliâs loquitur.*
17 l. ſepeliunt, perpetuo. MS.

ſepelierunt perpetuam.
19.I.Quod cum fact. cog.A-
lex. Epiri, ant.
20. Ms. facta.
21. Mss. Brutiis & *ita ſcrib. ſunt enim Græcis* Βρέττιοι.
23.mss.& peditulis.*T.pro* C.
I.ac Rutulis.Ms.vnus. & re-
tulis.τῷ e.*ſupraſcripto* u.
25.Ms.Vbi r.
26.I. Acheruſium.
29. Mss. Turii. al. Tyrii. I.
Thyrii.
32.I.occiſum ſ.r.ſ. nihil ipſe.
33.I.millium militum ex.
P.122.1.I.Cæſus cum om.
3.Ms.Parthia.I.Parthiam.
5.ms.& I.triduo luct. ms. tri-
duum luctus.
6. I. velut Darii morte
perp.
ib.ms. ſpectantibus.
7.I. coniuges & lib.
ib.ms. ſuos iam q.
9. Ms. incolomis.
10. I. barbaries.
11.ms. qui regno d.
12.Ms. excitatis.
13 q I. & Medos ſub.
14.Ms.occurrit Minit.
ib.Ms. Thaleſtres.
ib.ms. Miniæ. al. Minithe. I.
Minothea.
15. Ms.ccc.millium mulieri-
bus. al. trecenta millia mu-
lieribus.I.ccc. millibus mu-
lierum. al. ccc.millibus mu-
lieribus.
ib.Mss.xxxv.
ib. ms.diebus.

ib.I.infeſtiſſimas.
16.ms.confeſtim quæſit.
17.I. admirationi fuit. Ms.
adm. omnium fuit.
18.Mss.inſolitus regibus Ma
cedonicis, &c.
19.I.xxx. dieb.
20.I.otio datis, à rege ut u.
ib. ms. vbi eſt viſa.
22.I. in reg. M.
24.I. & in ſe u.
25.I.auream. *Ita Ouidius auream pallam dixit.*
27.Mss.pellicum.
28.mss.vice. al. vicem.
30.ms. luxoria.
ib.I.conuiuium quoque.
32.ms.tanta ſuper amitti.
P.123.3.mss. nomine iuraret
ſcriptū fortaſſe erat nomin.
antique pro nomen, *vt infra*
al.nomen patriæ iurat.I.pa-
triæ nomen euitaret.
4. ms. ne ſaltem victus eor.
5. ms. ſubiecerat.
9.mss.o.larum. *Ita* menſum
pro menſium *in Pandectis*
Florentinis, & Ouidio: & ſe-
dum, *pro* ſedium, *apud Cic.*
*Priſcianus lib.*7.
10. mss. ex labore militiæ
molliorem fore dulcedinē
vxor.
13.1. tyrones ſucced.
16 Ms.& I. ſucceſſores.
20.*Nota* τὸ occidiſſent, πα-
θητικῶς.
23.I.inuicti.
25 Mss.ſubolis.
ibid. ms. nominitabuit ἀρχ.
nomin.

nomin. *vt ſupra.*
26.Mss.modicis pr.
ib.Mss. præfectos.
ib.Mss.ſtatuit.
ib.I.nobiliſſimis.
27.Ms.&I. vnde p.
29.Mss.& Alex.
30.Mss. carpere ſerm.
32. Ms. Parmenio. *quomodo Latinos ſcripſiſſe docuit P. Pith. 2. aduerſ. cap.13.*
33.Mss. Filocta.
P.124.1.I. interficiuntur.
3.Ms. interdumque.ſeq.
4.Ms. fuiſſent.
5.Ms. Macedonia.
6.I. offuſcaretur.
7.I. victoriarum.
9.Ms.habituris.
13.Ms incolumes diſtr.
14.Ms.Dranchas.I. Dracas.
ib Mss.Euergitas.
15.Ms. Parimpammœnos.al. Pariſpaſmaras. al. Parimas. Parapecimmenos.q.I. Parymas Paropamiſadas.
ib.I. Hydaſpios. al. Caſpios.
17. Ms. Berſus. al. Perſus. al. Baſſos.
23. Mss. muros ſex millia paſſ.conſummatos.al. deeſt τὸ muros.
24.Mss.translatis earũ ciuit.
25. q.I. quos C.
26.Ms. Socgianis.
29.Ms. conuocat.
33.Mss. Clitos.
ib.I. ductus fid.
P.125.4.Ms.abiect.
5.I.animus quieuit.
6.Mss.ō.eſtimatio. *& ita re ponendum.*
8.I. qui pater. I.
9.Mss.conuiuia.al.conuiua.
10.Mss.ducebat.
11.Ms. Eundẽ igitur furorẽ.
ib.Ms.pridie.
12. Ms. in plexus pr.
15.I. ni am.
17.I. ad pœnitentiam.
21.q. I. Reputare.
25.Mss.non tam arm.
26.I. conuiuio ſedens terribilior.
26.q.I. Parmenio.
28.Mss. Eurilogus. al. Eurilocus.
30.Mss. occurrerunt.
32 Mss.precantes.
ib.Mss, ne ita morte.I. ne in mortem,
P.126.2.Mss. quondã diſcip.
5. I. bellum an.
ib.Mss Caraſmos.a.Caroſm.
ib.I.Dracas.al.Sacas.Ms.Dachas,
7. Mss. Dein,
ib.Mss.in primo.
8.I. vt omnia p.
ib.Ms. inuidioſa.
10. Ms Calliſthenis f.
11.Ms. exitium f.
13.I.Macedonibus.
ib.Mss. modus ſal.
ib.Ms. exfoſſa oratione.
16. Mss. faleras.
17. Ms. arma arg.
17.Ms. ob argẽteos clypeos.
22.q.I.Meri montis d.
23. Ms. bonis magis mirabilem

lem, quam ſi manu c.
24 MSS. colorumq;, *fort.* colonorumq;. al. edentiumq;.
27 MSS. inſtinctu.
28 MSS. oppidanis ſe parc. I, oppidanis parc.
29 MSS. exercitui conſ. al. & I. exercitui ſuo ſe conſ.
ib. MS. Dedahos. al. Dedachos al. Dadalos.
30 MSS dediſſet.
ib. I. dedidiſſet, eius conc.
32 MS. & I. armis.
ib. MSS. poterat.
P. 127. 1 MS. regna. I. regno.
ib. MS. potitus. Cleof.
ib. MS. Cleopis.
3. MS. Peragrata Alexander India.
4 I. magnitudinis & aſperitatis in q.
5 MS. peruenit.
6 MS. prohabitum.
12 MS. qui in bel. iamp. a. A. op. in ad. e. ſe parabat.
17 MS. præceps terram. I. preceps in terr. cecidiſſet.
18 I. ſeruatus eſt.
20 I. inueniſſet.
ib. MS. voluit.
23 I. Duas igitur.
25 Bucephalam. al. Bucephaleam. al Bucephaliam.
ib. MS. nominauit.
ib. MS. Areſtas. al. Aretas. q. I. Andreſtas.
ib. MS Geſtanos, al. Satenos. *Vnus* Geſteanas *ſupraſcripto* Cathenos. I. Strachenos. al. Stahenos. al. Aſſacenos.

ib. MSS. præſidias. al. Preſideas. I. Paſidas. al. Paſdas. al. Praſios.
26 I. Gangaritas. al. Gandaridas. MS. Gantaridas.
27 I. Euphites. MS. *adſcriptū habet leg.* conphites.
ib. I. vbi eum cum cc. millibus hoſt. eq. op.
30 I. vt finem t.
ib. MS. bellis fac.
33 MS. oſtendebat. al. oſtenderat. al. oſtenderet.
ib. MSS. caniciæ, alius vulnere. al. æt.
P. 128. 3 MS. Saltem orantes, vt rel. tandem ſuas.
4 MS. ſaltim.
ib. MSS. præter vnum o. non ſtudiis deficiatur, quam annis. *Ita ſæpe boni auctores loquuntur, vt notaui ad lib. 6.*
6 MSS. ipſi ſibi p.
7 I. motus tam i.
12 MSS. reuertuntur.
13 MSS. Agiſinem.
14 I. ad Ocean.
ib. MS. deueheitur.
ib. MS. Gacenſanas. al. Ageſinas. al. cenſonas. *cui adſcriptū* leg. geſonas. I. geſſonas.
ib. MS. Syroſque. I. Aſyboſq;. *quomodo Ms. vnus habet adſcriptum.* q. I. Sibaſque.
15 MS. in conditionem.
ib. I. Hinc ad Am. MS. Hinc Mandros & Sugambros. al. Mambros & Sug. q. I. ad Ambros & Sabracas. al. ad Mallos & Oxydracas.

16 Mss. Quæ gens eū. l. Quæ gentes cum.
19 Ms. duxit.
ib. Mss. deſertam diebus tribus. al. deſertam deferens tribus.
21 Ms. deſilit.
23 Ms. poſſent.
28 l. cæderet, ac fugaret.
29 l. qui prope mur.
33 Ms quo ad eum omnis.
P. 129. 1 q. l. ſub dextra māma tr.
7. Mss. Polipereonta c.
ib. Mss. Bobylonam m.
8 l. naues conſcendit, & Oc.
9 Mss. peragrata cum ven.
ib. Ms. Ambigari regis. al. Ambiregis, q. l. Ambiani reg.
13 l. letaliter vuln. eſſet Ptol. mor. iam vid.
17 Ms. ſeruata eſt. Exp.
ib. Ms. nauim. al. nauem.
19 Mss. curru certam̄ tam acto. al. curru certamen iam peracto. al. curru certamen pacto. al. curſu certamine acto.
21 Ms. hactu eſt.
22 Ms. Indiæ vehitur. al. Indiæ inueh.
27 Ms. Babylonem.
31 Mss. Staturam.
33 Mss. tradit.
P. 130. 1 Ms. & l. Tunc.
ib. l. exercitum.
3 l. integre domum f.
6 l. accepta.
ib. Ms. vtriuſque.
7 l. XXIII. mil. talentorum.
ib. Ms. vſus.
8 l. ex iunior.
11 l. militia.
14 Ms. ſuo inire b.
ib. l. finire bella, vt mill.
19 Mss. deſiluit. al. deſiliuit.
20 Mss. in ſupplicium d.
22 Mss. exigenti.
ib. l. ſupplicia.
24 l. concionem all.
25 Ms. cum in ſe.
26 l. memorat.
28 Mss. habuerat.
30 l. commiſcuiſſe.
33 Mss. auxiliorumq; port.
P. 131. 1 armatam.
ib. Mss. diſciplina.
3 Ms. regi ſubiectos. l. à rege ſubactos.
4 l. orant vt ſup.
ib. Ms. ſupplicius potius ſat.
5 Mss. Qua modeſte. al. qua oratione modeſte obt. al. qua modeſta.
7 l. Sed ex am.
8 Ms. Clutus. al. Clytos. al. glutos. al. Dutos.
ib. Ms. Ammadas. al. aminadas. *Supraſcriptum* Aminthas, *eadem manu.*
9 Ms. Antigines. l. Antigonus.
ibid. Ms. Dimiſſis Crateros præp.
10. Ms. Antipattis.
12 l. vocat.
14 Ms petitæque.
17 l. XII. millia talentorum.
19 Ms. Babylonam.
21 Mss. Spaniarū. *quomodo in opti-*

optimis Curtii exemplaribus ſcriptum repperi: quod vernacula Germanorum & Italorum lingua retinet.
23 MS. Babylone.
24. MS. cunctæ velut gentes, per deſtinatos regi ad.
26. MS. ad Babylonam.
27. MS. aucturo, quidam ei Magus pr.
29. Ms. hæc om.
ib. Babylona.
ib. MS. Bruſiã. *Vni Ms. adſcripta eſt ſyllaba* be, *quaſi legẽdum ſit* Burbeſiam. I. Byrſiã.
32. I. vt incerta.
33. Ms. ac ſinat.
P. 132. 1. I. deditis.
2. MS. conſtituit.
3. I. fuſus.
ib. Ms. noctem peruigilãdo iunxiſſet rec. I. noctem coniunxiſſet per vigilem, iam è conuiuio med.
7. I. Alexander conf.
ib. MSS. elatusque conuiuio.
ib. MSS. ſemianimis recrucia tus eſt. al. ſem. ita cruciatus eſt. al. ſem. ſic excruc. eſt.
9. MS. vulnera. Amici.
10. I cauſam.
13. MSS. Kariſſimos.
15. MS. Lynceſtarum. I. generum ſuum Lynciſtarum. al. Lynceſtem.
17. Ms. Olympiada.
18. MS. accedebat. al. accidebat.
ib. MS. perpaucos.
21. MS. vocatum.
24 *Malim*, eius veneni.
27 ms. ne aliquo Th. I. ne a lijs quam Th.
28 ms. igitur cauſa.
29 ms. eſt conuiuium.
30 L prægustare potum regis ſol.
31 I. prægustetam iam p. MS. prægustata. al. prægustatam etiam.
3 I. inſidijs perire.
4 ms. periſſe.
6 mss. oſcolandumque d.
8 ms. verum ſine vl.
10 ms. conſolarus, quibuſdã mãd. al. cõſolat⁹ ſit, quib. m.
14 mss. ipſe hoc neſciat, ita illut ſc.
17 I. quantíſque cæd.
18 mss. templum.
24 ms. parit her.
26 ms. tanti regis.
29 ms. tanti cum fau.
30 I. Sexto.
ib. ms. perculſa. al. percluſa.
33 I. indicio.
P. 134. 1. ms. menſe vno, annis tribus & tr. al. menſe vno & annos tres & tr.
5 mss. voluptati.
ib. I. nec dei dec.
8 I. regnum.
ib. mss. patris, mar. ac d.
9 I. illuſtrauerit.
10 ms. eius ipſo or.
12 mss. per pedes.
14 I. eadẽmque die.
15 mss. altera b. Il. altera cert. Ol. al. alteræ b. *&c.*
16 ms. & I. Olympiaci.

18 I. victorias.
ibid. mss. inf. cedebat. al. infantior cedebat.

21 mss. At accep.
23 ms & I. ſuis milit.
25 ms. congreſſus quem.

LIBER XIII.

135. 27. P. ms. tota Babylonia. I. totámque Babyloniam.
30 *I*. ſic immort. eum cred.
31 I. morti.
ib. I. ſæpè ferro amiſſo. ms. ſæpè amiſſo.
34 ms. gentes ab eo d.
35 ms. hoſtem eius. ſed. I. hoſtem eum, ſed.
36 mss. quæ am. f. à ſ. t. m. in c. redacta, in d.
P. 136. 2. I. quem hoſtem t.
5 I. amiſiſſent, g.
ib. mss. & ſeuer.
6 ex Mss. ſcribe exſeer.
11 I. C. millia tal.
12 ms. in anno vectigabili trib.
ib. I. trecenta m. *Budæus de aſſe legit.* x x x. m.
ib. I. Sed nec am.
13 I. expectabant.
14 ms. Quippe formæ p.
18 mss. legerant.
24 I. à tot.
26 mss. o. prouincia Alex.
27 I. ex æmul.
29 ms. Idem occiſo Al.
30 I. in vnum loc.
ib. ms. capientibus.
31 ms. milites inuicẽ ſe tim. I. mil. inter ſe tim.
P. 137. 1. I. aliquis ſummitteretur.
2 ms. & I. formand.

3 I. Roxanes.
4 ms. iam Alex.
6 ms. & I. differenda.
7 I. conſilia.
ib. ms. neque exſpect. I. nec eſſe expect.
ib. I. ſibi naſcer.
8 ms. liceat.
ib. I. ſeu ſi puer.
ib. ms. Pergamo.
9 I. Arſine. mss. Baſiniſſe. al. Batſane. al Baſaniſſa.
11 mss. Arhideum.
ib. I. comitem. ms. commemorat.
12 I. verum patris.
13 mss. vti Mac.
15 ms. noluiſſe.
17 I. feciſſe. Ptol. recuſat.
19 I. inualetudinem. *Vox etiam Cic. familiaris.*
21 ms. gereret.
ib. I. & melius.
ib. mss. præuitt.
24 ms. conceſſu, I. ex conſenſu.
27 ms. grateronem.
32 ms. ex turba ſua: *quod probo.*
P. 138. 1. I. mitigandum.
2 & vulgi adulationem q.
5 mss. ad deligandum equitatum. al. ad delẽdum equitem. al, equitatum. al. ad alicandum equitatum.
7 ms. & ipſos equites terr.
8 mss. terrere.

10 Ms. & I. prouocantem.
13 Ms. & I. euocatos.
15 Mss. nullos Perſas. al. nullas Perſ.
ib. Mss. hoſtes. ciues.
16 Ms. & I. certe & comm.
ib. Ms. cõmilitones eorum caſt.
17 Ms. ſociofe dedituros dein eg.
23 Ms. permouit.
24 I. Tum etiam eq.
26 Ms. Hæc agebantur. I. Hoc agebant.
28 I. His itàque c.
30 I. caſtrorum exerc.
32 I. Aridæus corp.
33 Ms. ſeditionum.
P. 139. 3. Ms. conſtituit. vbi vniuerſis euocatis dum tr.
4 I. euocatos duntaxat.
6 I. deinde.
ib. Ms. in pr. al. per pr.
ib. Ms. vt & æmulos amoueret. I. vt rem. æ.
8 Mss. Prima Pr.
ib. Mss. prçter vnum o. Africæ, Aſiæ Libiæque pars.
12 I. Laomedon,
13 Ms. Filo. al. cum philo. *Vnus ſupraſcriptum* hioleos, *eadem manu eraſa lectione inſertori.* al. Filotas in Illyr. I. Philotas cum filio & Ill. recipiunt al. Philotas cũ Philoxeno & Illyrio acc. *Glareanus legit* Philotas cum filio Illyrio accip.
14 Mss. Aceropatos. al. Adtropatos.

ib. Mss. ſocce Perd. I. Alceta frater P.
15 Ms. Cyno. I Syno. al. Cino
17 Mss. arcus. al. artus.
ib. Ms. Caxander. *Vt Vlyſſes, Vlyxes.*
20 I. datur.
21 Ms. regiis,
24 Mss. præfecti decentis & & eras interam. al. præfecti qui ſub Alexandro eſſe cœperunt permanſerunt decẽti feras inter am. al. præfecti decenti ſeras int. a l. pręf. decenti. Seres I. amnes duos Hyd.
25 Ms. Tuſiles.
ib. I. Indiis.
ib. I. Phyton Ag. Mss. pitonageronis. al. pitontagenoris.
26 Ms. Paropamenos. al. Parapamenas I. Paropamenos al. Paropamiſadas.
ib. Ms. finem. al. fine *in Vno additum* in,
27 Ms. Exarches. al. Extarges. *Vnus ſupraſcriptum leg.* Oxyarthes. I. Axiarches.
ib. I. accepit. Dracas & A.
ib. Ms. Aracoſſi Ceroſique Subircio trad. al. Aracoſſi cerdoſſique Siycio trad. al. Aracos ſacerdos Scithiæ, ſi quæ ſubirtio trad. al. Arachi drachotique Sibyrtio tr. q. I, Arachoſij Gedroſiiq; Sybirtio tr. Drungas & Arios Staſanor, Bactr. al. Dracas & Argeos, Statanor. *Ita & vnus ſu*

28

28 Mss. Aræi ſtantanori. al. Aræis tatanor.
29 Mss. Am.icas.
ib. Ms. ſordianus ſulceos [al Sicheus] ſtagnos, parthos philippos hircanio eufrates. Sernes armenios. Nepto lemus Perſas. Peruœſtes Babilonios. Argos pellagas. Ar ceſilaus Meſopotamiam. Hæc d. al. Socdianos Sulceos. Sraganos parthos, Phil. Hyrc. Eufrates pernes Armenios, Tleplolemus Perſas Pœuceſtes Babylones, Oſargo Pelaſgos. Archeſilaus. [al. Archelaus] Meſop. Cum hæc diu.
32 Mss. Archous. I. Arthous.
ib. Ms. & I. miam adepti ſunt. Hæc d.
P. 140. 1. Mss. o. memoria p. f.
4 Ms. præ temporis reliq.
8. Ms. Cauſa belli erat.
9 Ms. quod ab India Al.
10 Ms. miſerat.
11 Ms. damnatis. I. damnatos.
ib. Ms. præſenti.
12 Ms, mercato.
ib. Ms. Olympico.
13 fecerant.
15 Ms. in rem fier.
21 I. inualida.
22. 1. I. millium militum ex.
25 I, cinxerunt.
26 Ms. Athenienſibus.
27 Mss. o. Arpago. *Vnus* Arpaco.
28 Mss. quod cum ciuit.
30 I. qui cum miſſ.
31 ms. nenſon. al. nenſum
P. 141. 2. ms. obuia naue.
4 ms. iactato.
5 mss. bellum reſcinderet. Aux.
6 ms. derent. A.
7 I. venire nunciaretur cum exer.
10. I etſi aux. ſ. u. deuicta.
15 ms. & I. à finibus. G. h. p. i. u. dii. ſunt. Int.
17 mss. Ariaracti.
21 mss. geſtis &c.
22. I. etiam opibus.
23 ms. victor rerum.
ib. ms. ſpectaculum fr.
P. 142. 1. mss, Crateros.
3 mss. Athideum Alex. M.
4 I. Cappadociam.
5 ms. belli. conſ.
13 *Glar. legit* Paphlagoniam & Cappadociam, Caria, &c. *Et pro* Phrygia, *Pamphiliam mauult.*
ib. ms. Liciæ & Phrigiæ.
14 ms. Ibi Craterone & Antipater operiri iubebantur.
15 Mss. & I. exercitibus ſuis.
16 ms. Nepthlemus.
20 ms. ab hoſtili in ciuilem ſ.
22 ms. ſua cæſura.
28 ms. hoſtem.
30 ms. anteum cond.
31 Mss. Bactos. al. Baccos.
32 ms. Cyrnus. al. Circinus. I. Cyrenus.

ib. q.

ib.q.I.Theræ.
33.mss. propter adul. al. propter decus adul.
P.143. 3. mss. accepturũ. Reſponſum.
4.I.ſimilitudinem.
6.I. longinquæ reg.
8.I. ex peſtil.
11.mss.cirtam. al, Chyeram,
16.mss. opinione vet.
18.ms. Phelio.
19.I. occupauerat.
20. Ms. Numiniaris, theuma, ad hoc cumagra eo miſſos à p.
21.I. Eutocum, Agæum. Ms. Auth. Argeum.
ib. amiſſos.
ib.ms.Spheo.I. Hypſeo.
23.mss.terræ.
ib.mss.recepiſſe, *quod probo.*
26.I.apum.
ib. ms. ac coaguli. I. & coaguli.
27. I. ortus, & ſiderum pr. *Hic* Solſtitialis, *eſt Solſtitia*les.
29.q.I.ex dei reſponſ.
31.I. huius auctus vir.
33.ms. & arrogantia.
ib.ms.nocebat.
P.144.1.Ms.quo exoſo.I.quē exoſi.
ib.I. confug.
2. ms. Neoptolemus.
5.Mss. prœlium.
6.I.victusque Neopt.
7. Mss. profugus,perſuadet, al.profugus,peruadit,vt.
ib.ms.eiſque.al. eique p.
ibid. *Inepte quidam legunt* tranſitionibus.
8 ms. fugæ ſuæ.
ib.ms.Eumuni non I.
10.I. inſidiatorem.
11.I. peruigilia n,
12.ms.Poliperchonta occ.
14.I.& in ſum.
16. I. tranſactione ſoc.
18.ms. Pheone & inloerio & Alceta.
19.I. rex appell.

LIB. XIV.

P.145. 9. I. ſe vt hoſt.
13.mss.ſimul an circa ſe. I. ſimul vt an contra ſe.
15.q.I.tum pr.
16.q. I. dicendi.
18.mss.bellum om.
20 ms. Ætuliam. *Clareanus* Æoliam.
22.mss.Sardas prof.ad Cl.
23 ms. & I. principalesque.
24. ms. confirmaret.
ib. I. turus ibi.
25.mss.extaret.
28. mss. adiectæ.
29.mss.caput Antigono.
30. ms. diffinieb.
32.I. fit,q.
33.mss.ſacramenti.
ib.ms.Tum deinde,I,tamen deinde.
P.146.1. *In vno Ms. diuerſa manu additum* neque ſalut.
ib.mss.neque in om.
3.I.vt ille in ſe p.

5.I

5 I. prouidet.
7 I. milites arbitr.
6 I. offerunt Inter.
6 I. qui ſolus.
21 mss. circum inſpicienti.
ib. mss. eſt Alex.
24 mss. Argyraſpidæ.
27 q. I. ſupplicitus.
28 ms. periculi & opum Or. I. periculorum & operum Otien.
P. 147. 5. mss. corrigendo, vſuriam nihil. al. corr. vſuri, an n. al. corr. vſpiam n.
6 I. eius pot.
8 mss. pellit in ac.
9 mss. Vbi cum d.
11 I. verumetiam cum coni. & lib. præmia.
12 ms. & I. gæ militiæ.
ib. mss. patte. al. partem.
ib. mss. Sed Eum.
15 mss. duo mill.
20 mss. Argyraſpidæ.
26 I. laribus quod. ſ. & ab i. limite p.
29 mss. miſeria.
P. 148. 6. mss. oſtentat.
ib. *I.* cernite m.
7 *I.* quæ non h.
ib. *I.* quiſque.
8 mss. in ſolat.
11 *I.* mitto. ms. obmitto.
13 ms. Nam illius int. al. Namque illud int.
14 mss. eo fuerim ig.
15 ms ſoluo iureiur.
16 mss. quotiens vos.
ib. ms. ſacramenrum.
18 ms. huic date. al. hunc date. *cui ſupraſcriptum* hoc. al. quæſo date. al. ferrúmq; d.
22 mss. viléſque u.
25 ms. conati.
30 mss. agitetis.
31 mss. ita.
32 *I.* præcepit.
P. 149 mss. captiuum.
ib. ms. de ſe ipſe. al. de ſe ad u.
ib. ms. victoris caſt.
5 *I.* pulchriora hæc A.
7 *I.* hic eos.
ib. *I.* victus, ſuper.
9 ms. redditus eorum quæ vict. *I.* redditis quæ in vict.
10 mss. Eumenem verec.
19 mss. in Aſia.
21 *I.* geſſit.
ib. ms. Dein.
52 mss. veteram. al. veterem. *rectè.*
28 *I.* vrbis.
32 mss. Alexándri regis.
ib. mss. cum Epiro.
P. 150. 3. ms. regni moti M.
7 ms. principium.
Vide notas ad lib. 1.
8 *I.* fauorem ſuum.
10 *I.* Pictuam. al. Picthium. Glar. l. eg. Pitheum.
ib. *I.* conceſſit.
11 ms. Dedania.
12 mss. Theſſalonica.
15 ms. Pignam. *I.* Pictuam.
16 *I.* cinxit.
17 *I.* tradit.
18 q. *I.* Sed tunc Caſſ.
19 *I.* vellent.
23 ms. per filium, virúmque.

27 Ms. videt, veſte regia, d.
29 Ms. in ea memoria. I. in eam memoriæ.
32 Ms. ſed & vulnera haud mul.
P. 151. 1. I. etiam moriente m.

2 Ms. patre & matre cog.
ib. I. conſpicere.
ib. Mss. compſiſſe inſuper exſpirans capillos & crura cont. al. cooperuiſſe inſ. exp. cap. & veſte cr. cont. al. compreſſe inſuper, &c.

LIBER XV.

24 I. eius Alcita.
25 Mss. Polyperchonta.
29 I. diſcordia quippe.
32 I. Prædam ſoc.
33 I. deſcenderat.
P. 152. 2. Ms. velle, Alex.
5 Ms. vnita.
6 Mss. irruunt. I. inſtruebãt.
9 Ms. partes Or.
11 Ms. Galmam. I. Calamam.
12 I. victoria f.
14 I. rebus dimiſit, verumetiam add: inſ. m. honorauit, & ipſius Dem.
17 Mss. non ſe propter dignitatem iniſſe b.
16 Mss. ſed indig.
21 Ms. *addit leg.* Auienatas.
24 Ms. recipit.
ib. Mss. his vltimos Macedoniæ aſſig.
28 Ms. ita iubet.
29 Mss. ne de ſepult. al. ne res ſepult.
32 I. cit, quaſi.
P. 153. 1. Ms. fraude non p.
4 I. Leuticum.
7 Mss. mittit, vt app.
ib. Ms. non odio. *quod certè rectum eſt.*
9 I. quanto. (tur.
10 Ms. locantur. al. loquuntur.

16 Ms. filij reſidui ſup.
21 Mss. carpere ſing.
22 Mss. priuatim ſingul.
23 Mss. inferre.
ib. Mss. voluit.
33 mss. philoſophiam ipſam viriúmque gloria.
P. 154. 4. Mss. ratus finx. I. ratus eſſet.
ib. Mss. finxiſſet. crudel.
5 I. crudeliter membris.
9 I. recipere virt. ſol.
11 I. remedium.
13 Mss. perferociſſ.
14 I. concitus.
ib. I. manipulo inuol.
21 Ms. extirpata.
26 Ms. cadens.
27 Mss. reſtrigi. I. claudi.
28 I. ademptum.
30 Et poſt m.
31 I. ſucceſſ. Alexandri pr.
32 Ms. fortiſſimæ.
P. 155. 6. I. Laodice.
11 Ms. donum id f. I. id donum f.
13 I. ſcripturæ. *Suetonius Scalpturam vocat, Et Diomedes lib. 1. gemmam ſcalptã dicendum ait, non ſculptam.*
20 Ms. cognominauit.
ib. Ms. vicinos Apoll.

21 I.

21 I.etiam poſt.
27 I. expugnat.
28 I.a ceruic.
30 Mss.Sandrocoćtus.
33 Ms.humili loco generat'.
P.156.1.Mss. ominis. al. nominis.
2 Ms. procacitate Talenauādrum.al. procacetadeſuanandrum. al. procace tale ſuanandrum.
P.157.25.Ms.fratres prope.
26 I. fuiſſe Alex.
28 Ms. maternis fraudibus.
ib. I. Quamquam parr.
29 ms. nulla cauſa. al. nulla ſatis cauſa.
30 mss.o.Poſt hæc.
33 I. Eius ad.
P.158.5.I.interficit.
6.Mss.vocat.Apud pr.al.vocat. Prior.
7 ms.nil feciſ.
14 ms. amatorem ſemp. al. ac maiorum ſ.
21 mss.eſt) interfećt. ſ.
23 ms.Sed Lyſ.
24 q.I.Dromichetis.
25 mș.Demetrium eum d. I. Demetrium d.
32 q. I. adiunćtiſque ex.
P.159.3.ms.fruſtrata fuit.
4 I.occuparat.
8 ms.querellarum.
9 mss.Alexandri Magni.
ib. mss.ſeu vnici ip.
10 ms. pœnas partim ſupp.
11 I. ſupplicio luit.
13 ms.Seleucus cum m.
14 I.moritur, Is contra i.g.

6 I.ei terſit.
7 ms.relinquit. *Vt ſupra & in Pand. Flor.*
17 Mss. tíſque om. ſ.
20 Mss. profligato bello.
ib. I.vertunt.
22 Mss.diducuntur. al. diuiduntur.
23 I. iungitur.
24 Ms. filius eius.
ib. Ms. ſucceſſit.

LIB. XVI.

18 I. regnum.
19 mss.exemplis.
ib. ms.etiam pares am. p. al. etiam parem am. p.
20 Ms.conciliauerant.
21 q.I.priuatim.
22 I. dixerat.
24 Mss. antè, Aſſid.
ib. Mss. partes.
25 I.diſcordia m.
ib.Ms.Auctor Lyſ.
26 Mss. interea Thr.
28 I.mirabiles ſ.
ib.Mss. Bœotis.
ib. Ms. per ſilentia lab.
P.160.3.mss.& I. Metapontum.
4 Ms.Heracliam.
5 Mss.inter.
ib. I. breui poſt temp.
6 Mss.multum etiam.
7 Mss. diſſenſiones multa belli fuere.al.& I. diſſenſiones mala fuere.
12 Ms. Heracleenſes.
ib. Mss. ſub am. regis Perſicorum. al.Perſarum.
14 Mss. & I.Malachus.
18 I. poſſent.
21 Ms. accuſationem rati.

22 *l*.popular.exiſtim. al.poſtulationem ex.
27 ms. & *l*.flagitarent.
28 *l*.nirentur.
ib.ms.niretur, poſtrem.
33 ms.acclamantium n.
P.161.1.*l*.vocarent.
4 *l*.tacitè.
9 *l*.ab exilio r.
11 mss.captum acc.
15 ms. in arcem col.
19 q.*l*.alt. non interceſſ. cõtra affuturum etiam ſi.
20 mss.ſeruitia.
ib. ms. par eſſe. al.parem ſe.
23 *l*.vindicem ſec.
24 mss. an ſibi malint.I.abire. ſi mal. vel ſoc. c. popularis rem.
25 mss. ſe manere.
30 mss. fuga dil.
ib.ms.Lætatur pl.
33 *l*.eſſet.
P.162.7.*l*.ne quid in affl.
10 ms.fideliores.
11 ms. iam lug.
ib.*l*.maiores rep.
17 mss. per oracium. al. per orarcium.
21 ms.ex exceſſu f.
22 mss.Iouis fil. dic.
26 ms.deis.
27 ms.facientem.
28 mss.Cion.al.tion.
29 mss. diſcipuli philoſ.
30 mss.perfectis præc.
P.163.3.*l*.occupatur.
ib. ms. ſed & ipſis. I. ſed ipſi.
8 mss. ſes regnum tyr.

LIB. XVII.

23.*l*. terræmotus fuit maximus: tantum vrbs Lyſ.
26 *l*. Lyſim. condita.
27 mss. ad r. r.
28 ms.protend.
32 ms. patrum. al. patriæ:
33 *l*.Arſyrice.
P.164.3.ms.principis q.occ. j. dolebat.
ib.*l*. Itaque & hi qui exercitibus pr.
5 *l*.deficiebant.
9 mss.annos erat.
10 mss.ſex & LXX. S.
17 mss.o.non ſtrenuè in.
20 *l*.manſiſſe.
22 mss.fragilitate humana.
24 mss.ibi a Prol.
25 *l*.matrimonium h.
29 mss.o.ad popul.
32 *l*. locum eorum ſ.
P.165.10.*l*.vendicabat.
12 mss. exercitum in Italia deport.*l*.exercitum deport.
14 mss.ab Ptol.
15 mss. dilectionis ex firmitate.
18 ms. quam biennio vſum.
20 *l*.regni reliquit.Sed quoniam.
ib.ms.adducta.l
22 ms.ad Pyrrhi.
28 mss.templo.
ib.mss. Iouis conſul.
29 *l*. Anaſam.
33 *l*. ſingularem vaticinãdi, reg.

P.166.1.Mss.Hectoris è matrimonio ſuo quos in diuiſionem Tr. *In vno pro* quos *legitur* quã, *quod rectũ puto.*
2 l.vx.reddidit.
3 Mss.breui poſt t.
ib.l. Oreſtis.
4 l.Pylades.al. Pielus.
5 Ms. Thribam. al. hiribam. al. tarribam. al. Thyribam. l. Arymbam. *Ita & paulo poſt.*
7 Mss.o.intentione.
10 l. & leges.
16 Ms.Æacida.al.Æacidas.
20 Mss.vnum.l.bimum.
21 Ms. in necem.
22 Ms.Botoæ.
23 Mss.genus.
26 l.eum belli comm.

LIB. XVIII.

P.167.27.Ms.auxilium adu. R.pollicentibus.
P.168 2 Mss.XII.nato.
ib. Mss.expendit.
3. Mss. paruulis Alex.
ib.Mss.ſolatio.
6 Mss. primus cum.
7 l. deducit.
9 Ms.inuſitata eleph.
11 Ms.iam viam nouam Machædonibus repente monſtrauerunt verum.Nec h.
16 l. cæteros.
18 Ms.ducenta millia capt.
22 Mss. par vel fort.
24 Mss. Magno. al. Hanno. *ita & inf.*
27 Mss.peregrino pat.
33 Mss.arcelli.l.accerſiti.
P.169.1 Ms auxilia.
4 Ms. Lucius. al. Luſcius. l. Lucinus.
5 Mss. componit. (ne.
10 l. miſſa à ſ.i. Æg.legatio-
ib.Ms.cũ exercitu ingẽti ſibi
11 Mss.aureas coronas miſit
13 Mss.hominis c.
18 Mss. quia.
19 Mss.Carthaginenſibus.
20 l. firmatisque ciuit.
25 l. fuerant.
ib. Ms.res cond.
26 Mss.ad Syriam.
28 Ms.Sidoniam al.Syndon
32 Ms. velis d.
P.170.4 Mss. inuadunt, & quod i.
6 Mss.ex milib.
7.l.cum ſenis dom.
8 l. feritate trucidauit, ſed pia miſericordia ac humanitate reſpexit.
11 Mss. placitiſſimum.al.pa-
14 l.& Ms. inform. (catiſſ.
16 Ms.ceteris Orient.
19 Mss. ſplenderet,ſpect. q.l. ſplendere, & ſp.
21 l.ſolis ſum.
22 Mss. requirentibus auct.
24 Mss.militiaque.
29 l.tranſit.
31 Mss. cũ interim eo temp.
32 q.l.ſeruitutis.
P.171.3 Mss. innoxiisque.
4 Ms. germine, vrbis. *Vt vrbis, dicatur recto caſu.*
8 Mss.cum ex opibus & multit. haberent.

10 ms..tum int.
ib.ms.rex multo Tyro. *Ioannes Epiſc. Gerund. Paralip. Hiſp.lib. 3. legit.* Interim rex Mulcro Tyro deceſſit.
ib. mss. recedit.
13 l.Sichæo. *Ms. adſcriptum habet* Iarbæ.al.Acheruæ.*eadem vbiq; varietas.*
14 ms. honore.
ib.l. nupſit.
19 l. generum ſuum.
22 l.tacite m.aſſumptisque.
ib.mss.quibusque princ.
23 ms. quibus od.
26 mss.cupidæ obliuionem. al.cupida obliuione.
31 l.cum opib.
33 ms. inuoluclis. l. inuolucribus.
P.172.1 q.l.Sicharbam exorat.al.Sichæum exor.
5 ms. amaros cruc.
ib.ms.quia Ac.
8 l.in ea nocte.
10 ms. cui ſac.
12 ms. primo illis appulſis t.
ib.ms. Citus inſ.
ib.mss. ibi ſac.
13 l.dei mon.
14 l. ſociumque fortunæ offert.
19 ms. libamina.
20 l rapi.& n.
22 l.poſſit.
25 mss.raſſet.
27 & hoc m.
28 l. Africæ finibus.
31 ms.deincepto loco.
P.173.7 l.ſunt,vt vrb.
ib. mss. ſibi cond.
11 mss.bubali.
12 mss. fructuoſæ quidem, ſed l.al.fr.q.terræ,ſed l.
14 potentemque fut.
16 mss.concurr. breui & p.
17 l.facta eſt.
19 mss.Maurorum.al. Muxitanorum.l.Mauritanorum.
ib.mss. Maxitanorũ.princ.
23 l. cultiores mores, victusque.
24 l.ſed quẽquam in non p.
32 l.ſua & vrb.
P.174.1 mss.inſtructa.
6 mss.annos.
10 mss.ſcelerum.
15 q.l.aucrſis.
ib.ms. ſceleri.
18 ms.Mazeum.l. Machæũ.
23 l.perant,den.q.ſi.pr.neq.
24 l. Cum pr.
26 ms. vbi d.
27 ms.teſtantur.l.teſtati.
ib.l. recup.
30 ms.obſeſſamque vrbem.
31 ms. Chartalo.
ib.ms.Marei.l.Machæi.
P.175.2 l. à patria.
ib.mss. prius ſe p.r.
4 l.ægre.
5 mss.inferre.
8 l. pater adducto a.
13 q l.alii.
14 mss. patris,exil.
16 mss.ciuium ſup.
17 l. Et quid p.
22 l. ira cum or.
23 l. affigi.
26 l. contemptumq; victoria-

riarum ſuarum. Pun. al.
contentusque victoria ſua
P.

29 *l.* poſt tempore aff.
31 mss. *Magno.*
33 ms. gloriæ primo laud.

LIB. XIX.

P.176.15 mss. *Magno* al. Hāno al. *Margo.*
20 *l.* defungitur.
22 ms. pares ſucc.
29 *l.* tum luct.
32 *l.* concidiſſ.
P.177.2 mss. natum eſt.
4 *l.* veniunt.
5 *l.* canina carne u.
6 mss. mortuorum quoque.
8 *l.* Græcos, quibus.
13 ms. Himilconc. al. Amilchone. *l.* Amilcone.
14 mss. Hannibal, Haſdr. & Sapho.
16 mss. regebantur. *l.* regebatur.
20 *l.* omniaque ager.
21 ms. deleguntur.
23 *quidam emendant* agitarent, *non male.*
ib. *l.* iuſtitiam leg.

24 ms. Hamilcq. al. *vt ſupra.*
26 *l.* feciſſet, rep.
28 mss. thagine.
30 ms. miſerabiliter perſon.
P.178.3 ms. eluſit. al. illuſit. q. *l.* illuxit.
6 ms è nauibus *Imp.* al. naui ſua *Imp.*
ib. *Imp.* Amilco ſ. mss. *Imp.* *Imilco* ſord.
15 ms. poſſint.
16 *l.* Quippe neque eos.
17 ms. reuerſi à ſe.
ibid. mss. prædam relict. al. Sed prædam quamquam rel.
22 *l.* peſtem pertinet, vic
23 *l.* intra.
ib. mss. legatos m.
32 *l.* ad ſeſe.
ib. mss. nec fil.

LIB. XX.

P.179.20 mss. vt & mil.
ib. ms. augerentur.
22 ms. proximi *Ir.*
28 ms. ora inf.
29 ms. & Bunetos.
32 *l.* dedit. Græca vrbs eſt & Apros. (al. Harpos.) quam Diom.
P.180.2 mss. Tarquina. *l.* Tarquini.
ib. ms. & inſpinambris.
3 ms. cheren al. cæren. *l* Cere
5 *Vnus Ms. Veteri ſcriptura*

craſa. Iapygi Nol. *l. Iam.* (al. *Item*) Faliſci, *Iapygii* Nol.
ib. ms. Nola vixabellani.
8 *l.* Lacedæmonia pr.
14 mss. Epeos.
16 *l* appellatur.
19 mss. Sirum.
ib. q. *l.* expurgat.
22 *l.* hoc.
28 *l* & manium pac. & d. r.
30 ms. neficiis.
33 ms. *Ita* ind.
P.181.8 mss. vtebantur, haut

ſecus l.
10 l. profectionibus.
17 Ms. tantam rem h. al. iſtã r.h.
21 Mss. duodecim m. m. al. xx.m.m.
25 l. felicius.
ib. *F. P. arbitratur leg.* vixerunt. *atq; ita conſtabit anti- thesis.*
P.182.1 l. pugnatum & C.
6 Mss. veniſſet philoſ.H.
8 Mss. formatus. l. firmatus.
9 l. ſpectandum.
16 l. luxuriæ contemnebat.
ib. MS. calumque c.
ib. l. hac p.p.
18 l. xuriatos, in optimã frugem conuerſos fuiſſe incr.
28 l. præferens. Vera or.
29 l. iuuentutem.
31 Ms. iuuenibus ſodal.
ib. Mss. iuris ſ.
32 Mss. niſi al. nixi.
P.183.3 l. ferme homines per
5 Mss. emigr.
13 l. paucitate.
16 l. qui paucos ante.
17 Mss. meſſes Romanorum inc. al. Romam meſſes inc. al. meſſes Romã inc. *Duplex* ss. *pro* ns. *Ita* coss. *&* cess. *Sunt Conſules, & Cenſores.* Et inf. p.194. *l.*31. ſeſſuros *pro* ſenſuros. *Sed & in* Tibullo, libro 4. menſis *legebatur pro* meſſis: *vt nos docuit Ioſ. Scal.*
ib. l. incenderunt.
18 l. temq; ſuam.
19 Mss. vſu eius fut. al. vſui fut. al. vſui eius fut.
ib. l. vſarum.
ib. MS. vel tergo int.
21 MS. Itaque p.
22 MSS. integro relinquit. (al. reliquit.) Reſtauratis autem Gal.
26 MS. Cum Brixia, Verona, &c. al. Bruxiam V.
ib. l. Bergomum.
28 MS. Vincent.
29 l. & nomine d. gentem Rhetiorum.
31 l. recuperato ex.
ib. Mss. quod deſer. al. quod luet deſer.
33 l. Sunfator.
P.184.2 MS. ſegnitiam.
3 MSS. epiſt. proditionis eius d. al. epiſtolis eius damn.
4 Mss. Senatusconſultu.
5 Ms. aut litteras Græcas, aut ſermonem ſt.
ib. l. aut Græco ſerm.

LIB. XXI.

32 l & maturam ætatem eius ſ.
33 Mss. eo quod f.f eſſet r.
P.185.2 Mss. arbitrantur.
9 MSS. inllia carc.
10 Mss. remittit, quib.
13 Mss. ipſos interfecit.
14 l. cõſortii relinqueretur.
15 τὸ Prius *abeſt à quatuor Mss. de quo dixi alio loco.*
ib l. externos.
21 Ms. carcerem modo n.
24 l. an imp.
26 MS. coactus, cum it.

29 l. cum quibus de p.
P. 186. 2 Mss. argis. al. regis tim.
3 Ms. Exul Loc. ſ. acceptis. l. Ez. a L. ſ. acceptus:
7 Mss procis redd. al. proceribus r. al. ſponſis procis r.
8 Ms. iubebat,
10 Mss. Dehinc.
12. Mss. Leoproſinis *Hæc in vno Ms. antiqua lectione exſcalpta, ita leguntur.* Cũ reginarũ *cui ſuprascr. Leg.* ergo, tyrannide eius & finitimorum bello Loc. pr.
13 Mss. Veneri.
19 Mss. honeſtent in l.
20 Mss. iurari.
ib. Ms. attraheret.
22 Ms. viris.
26 Ms. expoliat.
32 Mss. proditione. l. per cõditionem.
P. 187. 3 Mss. in occup.
6 l. neſ. committeret, & neſ. commenta f. t.
13 q. l. Conſtanter itaque communi decreto.
ib. Mss. decretũ. al. decretis.
14 Mss. ſeruari.

15 l. *ſed* vitia correpta eſſe vid.
19 *quidam* armatus.
20 l. Mauritanorum.
23 Ms. corpus lac.
ib. Ms. laceratum.
24 l. in cruce f.
26 l. facinus a.
P. 188. 2 Mss. putare. al. putari.
3. q. l. reſidere.
4 Mss. diſcertare.
ib. Mss. pannoſus & ſq.
6 l. quæ em.
7 Mss. iurgare.
ib. Mss. iſta fac.
9 Mss. ſe prof.
12 q. l. tyranni u. Ms. tyrannus u.
18 Ms. IV. l. ter. *quod fort. eſt ex poſteriore ſyllaba* τῶ artes.
22 Mss. regnum & Africum.
24 Mss. Rhodonem. al Rodonum. al. Ronannum.
26 Mss auctorum.
30 Ms. optentu.
31 Mss. perfugiſſe ad r.
ib. Ms patriam f.
P. 189. 3 l. vendicaſſet.

LIB. XXII.

33. Mss. Sicilia fig.
P. 190. 15 Ms. Æthinæos.
ib. Mss, experimenta, cum Dem. al. exp. cum in locum Dem. al. exp. dedit. cũ de (*cui ſuprascr.* loco) mort.
17 Ms. dimotuducis D.
18. q. l. Damaſcenis,
24 Ms. Mirgant.

26 l. & vrbem Syr.
32 l. internuncium.
P. 191 1. Mss. o. officia ſui.
4 Mss. ad cremẽta. *quomodo & apud Curt. in Mss. legitur in gloſſis Vett. ſunt* αὔξησις,
6 Mss. Ag. cũ ciuibus conc.
9 Mss. potiſſimos.
14 q. l. inſidet.

20 I.fœde iniuriis vex.
24 mss.factione.
25 mss.ſicut Syr. al. ſi cui ab in Syr.
28 ms.addita.I.traditæ ſint.
29 ms.ſeſſuros.
30 mss.mali.
P.192.1.donec alt.
3 ms.audita.I inauditas.
5 I inauditam.
8 mss.dolo rep.
ib. q.I. recuperaturus b.
12 I. cleſq; ſe nec u. mss. cles quod ſe neque n.
17 mss. & quia ſ.
ib.ms. ſua ſtatuere n.
22 mss. vel cui.
24 ms. & I.ad obſ. neceſſitatem.
29 mss. eos ex maiori parte f.m.
P.193.1.ms.chagato.al.Arditigoto.
4 I. primo.
8 I. paterentur.
13 ms.cincta n.i.m.poſita.
15 ms.pellici I.perduci.
16 ms. de ipſa Af. I. ex ipſa A.
20 mss. Et in rep.
22 q.I.Acc.ei vill.
26 ms.ſolos P.
27 ms.in ſua vrgentur.
28 mss.vrgeantur,alibi f.
31 mss.honeſtam m.
32 I determ.
33 mss.& I.obliuionis.
ib.mss. inmortalium. al.inmortales.
P 194.2 mss.& I. vtroque u.
5 I. dari.
7 I.port. viſio.
8 ms. nauigantibus ſol. d.
10 ms factus. al.factam.
ib I. credi ad.
14 mss.eſſet ſl.
17 I. ablato.
18 mss.Dein. *fere vbique.*
19 mss. quæcunque.
20 mss.o.ei fuit.q.I.his ſ.
ib.ms.xx.m.
21 mss.Paganorum.
ib.I.Hanno dux.
ib.ms.&I.& pr.
25 mss.in quinto l.
ib.ms.tum lapidem.
30 mss.deuulg.
P.195.1. I. Africa t.
4 I.adiuuere.al.extruxere.
9 mss. Antando. al. Adrando.
ib.ms.& I. occiſione.
14 mss.Affellas.I. Ophellas, *vbique.*
18 mss. accederet.
21 I. quia filius eius ab Oph. adoptatus eſſet,inc.eum interfecit.
23 I.ſtruentes.
26 I. eſſet.
27 ms. Hamilcar.
ib.I. dux P.
33 mss. oblectans innoc. ex. al.obi illis nunc innoc.ex.
P.196.2 mss. patrem.
3 ms.propicium illis.
ib.mss.illius.
4 I.maluerint.
7 ms. Arcatho.
16 mss.vocatis.
21 ms.ſpem.

27 ms. Archagoto.	7 l. filiis.
P. 197. 6 mss. & l. tamen	9 q. l. amico Antipatri.
Arch.	13 mss. perſequendi. l. perſe-
3 l. fuerat à Sic. regreſſus.	quendas.

LIB. XXIII.

P. 196. 1 l. diſſidentium.	Flebant hij mor. l. Fl. ij. m.
6 l. fortiſſ. & op. u. ms. fortiſſ.	9 l. ſequuta eſt.
vid.	13 mss. traiciunt. Eo temp.
8 ms. in Ital. extruxerunt. al.	15 mss. à Siculia.
Ital. extruſerant.	16 ms. veniſſet, rex S.
10 ms. Tanta enim f.	17 mss. ſubigunt.
13 ms. ſolliciti.	ib. *Scribe ex Mss.* appellatur.
15 ms. quà induerentur.	ib. ms. ſicut & Ep.
17 l. tus mellis, & lact & f.	18 *l.* lætatus.
29 q. l. Quin.	30 mss. actu p.
30 ms. ſubierunt.	32 mss. decertare.
P. 199 4 mss. à Sicilia trai.	33 q. *l.* tranſmittere.
6 l. opinione.	P. 201. 2 mss. abire, & p.
9 mss. o. & in p.	8. ms. ſtruxerat. *l.* attraxerat.
ib. mss. o. conſcenſa naue.	17 mss. ipſa ed. infanti. *l.* ipſa
16 l. nepotemque ortum, ei⁹	infantilis ed.
r. i. q. m. vind. occ. f.	18 ms. Herocly to.
18. mss. cura, ægr. al. cura &	19 ms. a Geathico S. *Vnus ad*
ægritudinis. *Giar. leg.* cū bel	*ſcriptū habet leg.* à Æoloant.
li cura & ægritudo.	S.
20 ms. Theonexam. l. Theo	20 *l.* atque admodum pud.
genam.	23 *l.* indigente.
26 nè diſceſſu ſuo ad.	29 mss. turbam p.
29 ms proſperorum, ſed ho-	ib. ms. Adoleſcente q.
minis fort.	31 *l.* & in cons.
31 mss. vt exſ.	P. 202. 2 mss. Pulchritudo
33 ms. deſcendentes.	corp.
P. 200. 1. ms. complexi.	3 *l.* in colloq.
4 *Scribe vt in Mss. omnibus.*	4 *l.* moderatus erat.

LIB. XXIV.

V. 29 *l.* Cum hæc.	ib. mss. allegar.
ib. mss. interim Gr.	3 *l.* cuius bello er.
31 mss. Ceranni. al. Cerau-	6 *l.* Cyræum.
nio. *l.* Ceraunico.	7 ms. dilig. *l.* elig.
P. 203. 2. ms. ſocietate fœde-	ib. *l.* Aran. ms. Drean.
ris ligar.	

8 MS. vrbem,ſataque,&c. al. vrbem in his campis poſitã. al. vrbem itaque in h.c.p. ib. l.depoſita.
11 Mss.gati,ſparſos h.
12 l. rantes,quanta m.
20 Mss. Pyrrho rege.
22 MSS. Et exinde.
24 Ms.Arſinoe.
25 l.Caſſandriæ.
ib. MSS.vrbis priuaret.
33 MSS.arbitrium.
P.204.6 MS.Quodionem.al. & l. Dionem.
14 MSS. poſtquam ſpe.
16 Ms.oculi fid.
17 q.l. Lyſimacho f.
18 l. conſenſit.
24 q.l.vrbem Caſſ.
26 MSS de more temp.
27 Mss. aras vtique, h.
31 Mss.ad celebrandam fr.
P.205.2 MSS.quid t.n.
3 MSS. contraxiſſent.
7 MSS.exſciſſa.al.& ciſſa u.
11 Mss. & tot cr.
P. 205.18 Ms. velut pueri agrum.l.velut peregrinatum m.
19 Ms.& l. Romam.
25 Mss.tractab.
28 MSS. proſternentes.
31 MSS.Solus autem r.
32 l.iſque c. p.
P.206.2 MS. XXX. m.
5 l.vind.ciuium.
7 MSS.regia ſt.
8 Mss.fec. Vbi D.
13 MS. vellent.
15 MSS. ter legatis q.
18 Ms.tam legationem r.
23 l. amputatur.
29 Ms.& Ph.qui regnum ſuum n.
P.207 1.l.perdiderat.
5 l.depopul.
9 l.coegit.Int.
12 Ms.partam op.
13 l.optimam.
16 l popularentur.
21 l.quaſi ſp.ſ.
23 Ms. locatos deos.
33 MSS. prorſus inc.
P.208.1 ms.deorum.al.templorum.
ib.q.l.illic adm.
3 mss. ceſſit.
4 l.accidit,
5 mss. & l. & reſonantibus int.
8 ms. huius rup.
11 ms.ſui quodam velamento.l.in quodam velut u. *Recta eſt lectio noſtra. Cic.1. de Offic.* Repentino quodam, quaſi vento, impetu animi incitati.
12 mss,impletasque reſp.
19 ms.feſſis ſuis mil.
20 ms. Æmanus. al. Eumanus.l.Eridanus & Theſſalonus.
21 mss.iubebant.
25 ms.ibi p.vinum c.c.r r.inueniens.
30 mss.agræcis or.al.agrences or.l.agreſtes Græcis or.
P.209 2 l.præmun.
3 ms.incumbentes.
6 l.quatuordecim m.

ib.mss

ib. Mſs. milites.
12 Laſſeu. & animaduerſionein c.G.
14 Mſs. reputantes. *l.* ſpem ponentei.
15 Mſs, cadentéſque.al.candentéſque.
16 *l.* ſaxis.
19 Mſs.ſparſi.
22 Ms. ſalientem.
23 Ms. *I*unonem ſup.
27 *l.* ſed aud.
28 Mſs.anteſignis,

33 Ms. conferti multi non ſ. n.
P,210.2. *l.* & fulgure ſ,
5 Mſs, poſitis b. a.
ib.Ms,bellum auctor.
6 l, a Gr.
8.Mſs.nullis.
10 Mſs.maxime.
13 Ms.ſpectabant.
15 Ms, contra deos. al. *abeſt.* contra. I. deos cõtemnebat. al.deos ſpoliãs cõtendebat,
ib. I.velut ad m.

LIBER XXV.

P. 211.9. Ms.magnificentia.
13 I. elephantes.
16 Ms.iniecere.
20 l. caſtra eſſe,& neque.
22 Ms.quaſi aux.
25 I.tum ex.
28 Mſs. præſentientibus. al. præſentientes.
30 Ms. proximas ſiluas.I.proximam ſiluam.
32 Ms vacua.
P, 212.2.q.I. ſeruantes p.
4 Mſs, Nunc abl.
15 l.ſiue arm.
17 Ms.niſi Gall.
19 Mſs.vocati.
29 I & arcis T,
33 Mſs,deditionem, & vel.
P.213 9.I.non recup.
10 Mſs.ſolitudiníſque.
34 Ms.quam bello,

ib. Mſs.quidquam.
15 Mſs.imperium, ſ.
20 I.& Achiuorum.
21 *l*,Græci omnes,*&c.* attoniti.
24 Mſs.fuit, mai.
25 Mſs. exceptum. I. excipitur. Tunc p. t.
29 Ms.rediret.
31 Mſs. cum ſexageſimo.
ib. *l.* triremem.
32 Mſs.ſeptimo inſ.
33 Mſs. Spart. in m,
P 214.1. I.cum equo.
3 I. relatum patrem dix.
9 I.iactato occ.
30 Ms.mitioſus.
ib. Ms.cum Epiro ſ.d.
31 I.debitum,i.t.dimiſit.
19 Mſs.o.geſſerit,
ib.I,extiterit.

LIBER XXVI,

P. 215. 20. Ms, per traditionem,
21 Mſs.ſunt trad.

22 Mſs. partim metu, p.g.
27 Ms. Epirotorum.al.Epyrrorum.q.I.Epirotarum.

30 I. vt coni.
P.216 3. I. carcere.
4 I. gremiis.
5 *M.*. Hac tam ſæua dom.ſt.
al. Hanc tam ſçuam dom.ſt.
6. *I.* Helematus.
7 *Mss.* & qui n.
ib. *I.* pignorum reſpectum t. conuocatos domi f.
11 *Ms.* obſeruari f.
16 *Ms.* quinto quam tyr.
17 *I.* vrbem occ.
28 *Mss.* o. belli parr.
31 *M.*, interneciuiũ. *I.* internecinum & natalitium cum lib.
33 *I.* ſcelere vict.1.

P.217.1. Ms. cruentari.
5 *Ms.* occiſione.
6 Mss. coiſſe.
11 Mss. ardore belli, bel.
17 Mss. pattato ex.
22 Ms. Acarnanſuon. al. Acarnas. al. Acarnanos. I. Arcadas.
25 q. I. Agys.
27 Ms. filio eius qui vocatus eſt Gallinicus deſp.
28 I. Antigoni regis.
29 I. ſolueret.
31 Ms. accerſirent.
P.218.2. Mss. ſocrus.
4 I. ſpectata pr.
11 I. ſtuprum.

LIBER XXVII.

30 Mss. orante m. L.
31 I. inhibere.
P.219 1. Ms. interfecit.
4 Ms. interficiendum.
ib. I. paternæ Daph.,
ib. Mss. Dafine.
7 I. & caſum.
9 I. exercitus.
15 Mss. fuerant.
19 I. interemitæ.
27 I. defecerant.
32 Ms. tantæ f.
P.220.2. Ms. comitio.
ib. I. in Ant.
ib. Ms. Antiocheam.
4 mss. o. finem. *Repone* intra *vt eſt in Mss. loco.* τῷ inter.
5 Mss. lætæ opes.
11 Mss. Ptol. Euergetes.
12 I. cum audiſſet. r. A. i. a. S. u. ne c. d.
17 I. ſe implor.

25 I. vagantem.
26 MS. auctorem Ant.
33 Ms. & I. Bithynius.
P. 221. 1. I. humilior. MS. humiliorem. (al. humiliore) C. m. manu.
7 Ms. reparabant. *Quod in Vno, I. leg.* baſium mihi teparant, *quid ſit N. L.*
9 Ms. Arimenem.
ib. I. proueh.
13 Mss. tutus ſolus eſſet.
16 I. non tam amicus ei deditus, quam h. f. Ms. nõ tam amici debitor.
ib. Ms. hoſti. al. quod hoſtis f.
19 I. agnouerat.
ib. Mss. labitur.
22 I. & quaſi g.
ib. Mss. exulantes. al. exultantes.

LIBER XXVIII.

P. 222.24. I.ipſa recep.
ib. Mss ſet, Ætolis.
25 I.mater.
28 Ms.Pithiam.I.Phythiam.
P.223.5. Ms. quod ſoli.
15 *I.non habet* qui.
17 Mss.ſolum vllis.
18 I.tectis adi.
19 mss.illi vrbibus. *quod placet.*
21 Mss.fermè Gall.
22 Mss.igitur Gall.
23 Ms.defendiſſe *in I. additur.* quam aliena defendi ap petenda.
24 Mss. nimphe p.
25 *Mss.* adempta ten.
31 Mss. ſemper florentes.
12 Mss.quoque gem.f.
14 Ms.Laudemia.al. Laudamea.I.Laodomia.
16 mss. tyranni f.
21 *Mss.* Milo quoque
27 I.conſtituere.
30 Mss. *præter* ✓*num*, *o.* procedit in vulgus, ſine diad.
32 I. ſciat.
P.225.6. Mss.ſuum, quia reg. q.
14 Mss.veterum M.
21 Ms.occidiſſent.
ib.I.Parentes omnes d.
22 I. vulneratos c.
26 Mss.corpore, par.
29 I.accliuis.
33 Mss exceptus.
P.226.1. I.dignitate.
8 I. Lacedæmonia ſit, quam ſi capta prod.
11 I. Phil.ann.

LIBER XXIX.

P.227.2. Mss.impubis.
3 Ms. Hariaracti. (fuit.
6 I.Philopater ex contrario
8 I.thaginē æt. adhuc imm.
12 Mss. *præter* ✓*num* *o.* malum. Ethi.
ib.I. licern.
14 I.quibúſque.
ib.Mss.intenti.
15 I.emicuit.
18 Mss. velut od.
27 *I.* ſic deinde t.
33 I. propius. Ms.proprius.
P.228. 2. Mss. gratias h.
8 I. grauaretur.
16 Ms.ſe atque ait.
ib. Ms. Italicam.
22 I. ludum f.
23 *Mss.* nunc Italiam concurſat.
30 mss. inuicta & rob.
33 Mss.prætexto.
P.129.3.I. quibus P.
5 I.virtus & deu.
7 Ms.in bello. I.ad bella.
9 Ms. victores Pœnos did. a h.ſe Rom.prof.
19 *I.* veniſſet.
21 I. Ætolos.
22 Ms. partes vaſt.
24 *Mss.* bello reg.
27 Ms. percuſſæ.
28 I.& ab Ill.rege l.
P.230. 4. Ms.more.al.mora.

5 *Scri-*

5 *Scribe* contentis, *ex Mſs.* que a.
6 I. quem Rom. ſociorũm 8 MS. deſciſcere,

LIBER XXX.

33 MSS. o. adſtructa.
P. 231. 2. I. regio.
7 *I.* Trepidat.
8 *I.* & per legationes, quouſq; vires paret, rogat mor. Ant.
11 MS. ſi fortuna virtutem j.
ib. I. *non habent* Sed.
12 MS. eandem mar.
14 *I.* Agathoclea.
15 MSS. & *I.* omni magnitudine n.
18 *I.* tripudia.
ib. MSS. etiam ſpectatur r.
20 *I.* labentis r: tacita peſtis & occulta mala fuere. *ita & ſunus Ms.*
25 MS. Accendebat.
ib. I. Euanthe.
P. 232. 2. Ms. Recognita tandem.
5 MSS. ſupplicium m.
10 MS. cauſas.
13 MS. ſuperatis.
16 *I.* igitur leg. q. A. & P. vt à reg. Æ. abſt. nuncient.
20 I. regis Pergami.
21 I. Ph. regis q.
23 I. ſtatim prætextu f. a. ſoc. b.
24 MSS. legatiónéſque.
ib. MSS. cum conditione paris in Mac.
28 MSS. Dehinc.
P. 233. 7. Mss. Theremenem & Th. al. tamen & terras in m.
11 I. in Aſia verò eodem die motus terræ Rh.
12 I. ruinarum mole c.
14 MSS. votis Gr.
15 MS. venturum. al. vota daturum.
17 MSS. Nabidin. al. Nauin. al. Gnauin.
20 MS. & I. Orientis fine, *id eſt vſque ad Orientem. Saluſtius*, fine inguinum.
22 *I.* Flaminius Romanorũ c.
26 MS. perdominatas.
ib. Mss. o. ne Ann.
30 MS. deuictum audiant.
31 Mss. quo tot. O. deuicerit.
P. 234. 2. Mss. hiſdem Dard. fuerint.
3 MSS. decora eſſe. Non. al. decora perdidiſſe. N. I. dec. Romanos ſe ſuorumq; militum com. N.
12 MSS. pace Fl. al. pacem à Fl. c. petit, nomen q. r. tenuit.

LIBER XXXI.

P. 235. 13. Mss. Philopatro.
16 Mss. prædæ.
20 I. à reg.
24 MSS. populi reipubl.
25 I. tiatur.
28 I. eodem temp.
ib. MS. publico bello.
31 *à Mſs. abeſt* τὸ eſt.

33 MS.

53.MSS.emiſſe.
P.236.3.I. militare.
4 MSS. circumin ſpicere.
7 MS.percuſſus.
ib.MS.culandum.
8 *ab I abeſt.* Gnæum.
11 MSS.pulum liber.
13 MSS.o.paratum.
15 MSS.lætantibúſqueRom.
al.lætatíque R.
16 MSS.ſeruatus.
19 q. I.ad portum.
ib.MSS.deuertentem.
27 MS.bant Q.
P.237.2. MSS. pr.ſub.& grauibus fractum vel. al.pr.ſ.& gr. vulneribus fr.u. al. prœlijs, &grauibus fractum ſub egit, vel.
4 *Scribe ex Mss. d.* deductíſque, I.reductis.
7 MSS. Quibus ext.
9 MSS. torem Phil.
19 MSS.mille equitum. *Vnus* tria millia equitum depoſc.
32 MS. perlata Carr.al. læta Carthaginenſibus eſſ.
P.238.7.I.Carth. ſtatim Romam legatum deferunt.
11 I.facerent.
12 MS. Epheſum.
14 I. cum Annibale.
16 Mss. Rom. tam cum rep.
21 MSS. Quare ſer.al. quarũ ſer.
23 I. pro famil.
25 MSS.eiusR.
26 MS. referebat.
32 *I.*ſtatuiſſe,ſed inf.dicitur.
Quum f.
33 MSS.tur enim q.
P.239.9.MSS.non deſerturum.
ib. I. libertatis deprecatus eſt.
10 I. cœptorum prob.
16 MSS.aliquem.
17 MSS. o.rapuiſſe.
18 MS.Romanis.
19 luct.eſt.
P.240.4.I.Át Ant.
ib. MSS.non tantùm c.
9 I.Attilius R.
10 MSS.belli.
12 MS. alliciebat.
14 MSS. belli conditione.
20 MSS. Viuium Rom.d. al. Eimilium R.d.*I.*Liuium Menenium,&c.al. Liuium Neuium R.d.
31 MSS.melius.
P.241 11.I.ſegregata.
16 MSS. diduci p.
19 MS.recept.dixerat.
24 MSS.ei irrit.
26 I. dum ab vtróque b.
29 L.cæteróſque duces.
ib. MSS.ſeſe.
P.242.5.I. aux. Romanis oc.
7 MS.cornu leg.
8 MSS.M. Æmilius. al. Memmius Æm.
13 I. tanto per.
19 MSS. Romanos neque ſi vincantur animis minui &c.
21 Ms. & I. muneris Romani apt. Aſiam, quam p.

LIBER

LIBER XXXII.

P.243.28. Mſs ſenior f.
31 I Quæ ſola glor.
P.244.1.I.contentio.
2 Mſs. Ach. imp. Philopœmen.
10 Mſs. ſuos.
15 I. venenum ei ded.
17 Mſs. Ligurias. al. Lycorias.
19 Mſs. ducens.
20 Mſs. ſuſpirauit.
24 I. Rom. premeretur, & vict.
25 Mſs. qui ſper.
26 Mſs. excuſatum.
28 Mſs. Dodonæi. I. Dindymæi.
29 Ms. inſularium. *I.* incolarum.
P. 245. 1. Mſs. querelarum concitata eſt. At conſ. ad.
2 I. qua priuatim etiam antea c.o.R.e.charus o.f.
6 I. quod ipſi.
9 Mſs. obtrectationis, cauſa offenſæ fuit.
11 I. offenſa.
20 I. confirmat. Q.r.
21 Ms. pater compulſus ad p.f.
23 Mſs. non neglectimentior. al. non clementior. al. nonne clementior.
27 I. ſe circum u.
29 Ms. innoxij Dem. *qua in ſcr. ſcil.* ſitim.
nostra editione interiecta eſt

diſtinctio, tollenda eſt: quomodo aliquot locis peccatum eſt.
P.246.2. ms. diſceſſiſſet.
6 Ms. quæ al. quibus.
7 I. pars quæd.
8 I. Sai.
11 Mſs. peſte tabuiſſent. al. peſte intabuiſſ.
15 I. fuere auri p.c.d.m. argẽti p.
19 Mſs. vltio.
21 Mſs. Hiſtris.
23 Mſs. Ætha. al. Eta. al. Beta. *I.* Æceta.
25 Mſs. albeo ſaui.
28 Ms. propter naues. *I.* propter longitudinẽ nauis. *Hic* Nauis *eſt* nauigationis. *Vt in fragmento de origine Vrbis Romæ quod edidit And.*
29 I. aduectos. *(Schottus.*
32 Mſs. qua mari. al. qua è m.
33 I. Olore.
P.247.1. I. ob vlt.
13 Mſs. poſcer.
23 I. Nam omne ſerpentinum g.
24 Ms. lagœnas (al. laguenas) coici.
P.248.3. *I.* nec cum Italia cũ Rom. ton. imperio contr.
4 Ms. ſuum imp.
6 Mſs. depulſiſſe. *Vni ſupra.*
7 I. captiuos.

LIBER XXXIII.

29 Mſs cum gloria domitatum. al. cum gl. Or. domitũ.
33 Mſs. acceperunt.

P. 249. 3. *Mſs.* decentis. al. ducentis. al. decenti. al. & I. decennii.

5 *Mſs.*

5 Mſs.fortunæ, vet. A.
11 *Sulpitij nomen hoc ex ora libri irrepſit: quod ſtudioſus notauerat ad illa quæ ſtatim ſequuntur*, luna nocte defecit. *Vide Cicer. Catone*
12 *Mſs.* tamen per. *(ma.*
16 *l.* quam. conſ.bellum:
17 τὸ triſte, *abeſt à Mſs.*
ib.*Mſs.*portentum.
ib. *Mſs.*præſagantibus.
19 *Mſs.* Memmius Cato. al. m̄ Cato.
20 *Ms.* dilapſus.
25 *l.* vndecunque.
30 *l.* clamore omnium r.
32 *Mſs.*millibus tantum.
P.250.2.*Ms.*adduxit.
3 *Ms.*à Grano.
4 *Scribe vt eſt in Mſs.* vſque Perſen.
5 *Mſs.* nongentis triginta quatuor. al. DCCCCXXIIII.
6 Mſs. CLII. al. CL.
7 *Mſs.* Itaque.
12 *Mſs* o. diu tentus.

LIBER XXXIV.

32 Ms.ſuperatis.
P.251.7.*l.* mutuis periculis.
13 *l.*occultè.
ib. *Mſs.* mandata ſunt.
16 mſs. trahicerentur.
ib. mſ. legatio, &c. recitat.
24 mſs. Romam.
ib. *Mſs.* ſtatim Mum c. b A. decernitur.
25 *Ms.* Nummio.
31 *l.*ad ſpectanda certamina
33 *l.* ſpect. ſui,& g.
P.252.4. *Mſs.* vt ex hoc. al. vt & hoc.
8 ms. marceſcēti.*l.*marcido.
11 ms. Alexandream.
13 mſs. auxilium
15 *l.* P. Popilius.
16 ms. Ægypto, Aſia exced.
19 Ms. Lucium Popil.
22 *l.*regem vid.
24 *l.* amicos capere,&c.
25 mſs. eos iubet. al. eum iub.
27 ms.& *l.* aſperitas.
29 mſs. filio nomine eupatore.
32 mſs. obſidem ſe u.
P.253.1. Ms.repet.
ib. Mſs. quod iure g. al. qui i. g.
6 mſs. hoſtis. al. hoſtiis. al. *abeſt.*

LIBER XXXV.

P.254.2. Mſs. & *l.* nouitatis.
ib. *l.*odium.
3 Mſs. o. vires reg. al. amplio-res u. r.
6 Ms. infenſus.
ib. l. Holofernem.
10 *l.* à Dem.
15 Ms. indicione.
18 l. laceſſitis,s.Prompalum
q. Ms. Propalant.
27 Mſs. vinctumque.
31 *l.* mos hoſtes fort.
P.255.1. *l.* demandauerat, vt & a belli p.
14 *l.* deſertus. Ms. diſtractus.
15 Mſs. dedítque ei p. & de Dem.

LIBER XXXVI.

P. 256. 6. MS. cum imp.
11 l. imperio. noui populi aſſueti, ſup.
12 Mss. Elimiorum.
19 MS. tiocho Alexandri filio ſub.
21 Ms. exadoleſcente f.
27 l. accepta.
31 l. Iudæos quoque.
33 MSS. poſt hæc.
P. 257. 3 l. quæ Syriæ n. c. eſt: vnde & à Syriis t.
4 Ms. & reginæ Semiramis.
5 l. Semiramide!
6 Mss. Marathis al. Arates.
7 MSS. extimplo. al. ex templo.
8 l. Poſt Dam. Abraham; Moſes, Iſraël r. f.
ib. ms. A loleres.
9 MSS. & Abrahamus, & Hiſrahel.
20 MS. prius. *proprimus* Vt *cap 4. & 7. apud auct. de Vir. illuſt. Supra etiam* primus *dixit pro* prius.
29 l. & prurriginem. al. porriginem. *Mss.* vliginem. *De Vitiligine, Vide Celſum extremo lib. 5. Ea eſt ſcabies fœda, ex malo corporis habitu, colore nunc albo, nunc nigro. Ita mihi eam definiebat amicus meus R. Maſſacus, excellentis ingenij medicus.*
P. 258. 2. *Ms.* Syna. l. Syneum.
ib. *Mss.* & *l.* in quo.
4 q. l. finiſſer.
ib. q. l. dierum.

ib. *Ms.* Sabbata.
9 *Mss.* conuiuerent. al. coniuuarent.
10 Mss poſt mortem.
11 *Ms.* Arruans.
16 *Ms.* quod his.
17 *l.* cincta ad inſt. hortorum cl.
18 *Ms.* ducenti iug. al. ducentia. iug. *l.* ducenta millia iug.
19 l. Hierico dicitur.
20 *Ms.* opobalſameta.
21 *Mss.* Et arb.
ib. *Mss.* ſpecie arb. h.
24 *Mss.* o. apricitatis.
27 *Ms.* apricitas.
ib. *Mss.* Non longè eſt lacus Aſphaltites, qui pr. al. ineſt. Qui pr.
28 *Ms.* latus lacus.
33 *Mss.* lumine inluſtratur. q. l. alum illutatur.
P. 259. 3. l. imperij fuere.
9 *Mss.* Florent ab E. *& ita leg.*
11 *Mss.* matrem ſuam n. al. matrem nam n. al. matrem manu n. al. matrem n.
15 *Ms.* lætitiæ.
17 *Ms.* prorſum.
22 *Mss.* & l. cæteriſque f.
23 *Ms.* procundendóque. al. procludendóque. al. *abeſt.*
24 *Mss.* parare. al. *Vtrumque abeſt.*
28 *Ms.* Ariſthe. f. al. accl thariſtæ.
31 *Mss.* eidem nol.

P. 260. 1 Mss. cõmiſiſſet. al. conſciuiſſet.
5 Mss. hered. à pop. Ro.
7 Mss Aquilinus.
8 I. perinde vel.

LIB. XXXVII.

P. 263. 31. Mss. contra arma t.
32 I. miſere deprecantes.
P. 261. 2. Ms. Mithridato.
ib 9. I Phrygia. Ms. Syriæ, & maiori ex filiis.
ib. I. minor.
3 Ms. occiderãt. I. eeciderat.
6 I. paruulo.
7 Ms. ex numero fil.
8 I. ne diut. adminiſtratione reg.
9 Mss. pateretur.
12 Mss. quam p. c. p. ext.
13 Mss. Methridates.
15 Ms. tanta poſt.
17 Mss. præiecit.
18 I. Quem ſum.
20 Mss. Gneus quoque P.
ib. Mss. vicerit.
23 Ms. in aucto r.
26 Mss. & eo quo.
29 Mss. flagrare.
P. 262 1. Ms. fefelliſſet.
4 I. exquiſitioribus r.
7 I. quapropter quatuor annos.
9 I. vagatus eſt, & diu.
13 Ms. in iurauit.
15 Mss. regendo, reg.
20 Mss. fugientem ceperant
21 Ms. tum ac d. C.
22 I. Aſiã cum quib. am. tac. à r. pr. nem. ſc. pr.
25 Mss. Inde in Byth. al. Deinde Byth.
26 I. iam dom. A.
27 I. meditatus eſt. Ms. metitus eſt.
30 I. grat. poſt longam peregrinationem adu.
P. 263. 1. Ms. ancillis.
4 Mss. apperente.
5 Mss nec in adu. I. non in vacationib.
21. I æquales.
7 Mss curru.
17 Ms. mirari quoque cum ei r. I. mirari que ſe, quæ ei r.
21 I Philomenem
22 Ms. & ſtirpi r. reddidiſſe. r. f n. mentitus eſt.

LIB. XXXVIII.

P. 264. 31 Ms. auctum.
33 I. occupationibus.
P. 265. 7. Mss. Nic. expellit.
9 I. diebus.
14 Mss partem. Vbi A.
ib. I indigne fer.
18 Mss. decem, curr. al x. c.
20 I. bellum.
25 Mss. vocatum. I. ſe ac catum.
28 Mss poſita.
30 I præfatorum.
P 266. 9. τὸ filiorum *abeſt à Mss.*
11 Mss. aſſeueret.
14 I. ſtudia r. intelligens, a. r. ſ. n. dare noluit, & M.
15 Ms. fallentium.

22 Mſs. eodem t.
ib. I. à Parth. a. non m. tempus.
23 Mss. nec olim.
27 Mss. ſentiente.
29 Mss. videatur.
P. 267. 3. I. ſuum reſtituatur: in quod tamen m.
ib. I. lius Manlius; & Malthinius l.
ib. Mss. Mallius. al. Marcus Alrinius.
8 Ms. intellecto.
11 I. cum Rom. mediaretur bellum.
12 *à Mss. abeſt τὸ* ab.
15 Mss. Mallium Malt. al. M. Altinium. al. m̄ Maltinum.
20 I. quinquevnio.
25 I. ac orationes d.
29 I. inſiſt.
P. 268. 1. Mss. prœlij congreſſu.
ib. I. conſulere.
2 I. Eſſe tamen.
5 Ms. M. Altinum.
ib. I. ſi quidem.
9 Mss. o. ſedecim.
ib. I. annos.
11 Mss. reſtitiſſe.
15 Mss. quam Aſia.
ib. Mss. idem Galli occupaſſent.
20 I. ſuarum ipſe habeat,
23 Mss. habere ac difficil.
24 Mss. acriora e q. i. i. qui longiore ac difficiliore.
26 Ms. periculoſius.
ib. I. illorum ſedibus.
29 Ms. cōtra alios, c. q. al. *abeſt vtrunque* contrà, *& rectè*.

30 Mss. o. pro vice imp.
ib. I. quod à m.
32 Mss. ferri.
P. 269. 3. Mss. Et gr.
5 I. acceſſiſſe. It.
6. Mss. & I. immenſam illam fer. atque immit.
7. I. procellæ illuuiem in.
10 Ms. & I. putent.
14 I. quæritur.
20 Ms. Qui c. P. ſ. d. iuſſerint.
22 Ms. optione teſt.
24 Ms. cum hac dec. amaritudine.
25 Mss. acerbius in d.
26 negatio abeſt à Mss.
31 Mss. Cerſon. al. Cherſon.
P. 270. 3. Mss. pop. optione Cap.
4 Mss. orant. I. orantem ideo tanquam amicus ſ.
6 I. quia inultus ierit Mithridates: ab ipſis u. o. & n. Mss. quia vltimi erit. (al. erat) ſe ab ipſis, &c.
12 Mss. ſæpe arteg.
13 Ms. ſuccedentium.
15 Ms. traiecti. al. tranſiecti.
23 I. huic int.
ib. Mss. duos Afr. t. ſ. vrbis, Tamen.
30 Ms. aborigine.
33 I. inter hos, S.
P. 271. 8. I. populis eorum conferat ſuos.
16 Mss. nullam Al.
17 I. quiſque.
20 Ms. fuga. al. fugam exp.
24 Ms. præter quæ d.
27 Mss. pecuniæ ſedis inopiæ.
29 Ms. & I. temperantius.

32 Mss. vbere.
33 Mss.&I.adierint.
P.272.4.I. exactiō pub.
6 Mss.ſua & vnius. al.ſua totiens.
11.Mss. quin exp.
12 Mss. ſolum regnum n. p.
16 Mss.exercitatis.
17 I.Tunc in Æg.Mss.Atque in Æg.
21 Mss.itaque quod ſub.
23 Mss.ſatis fratris.
ib. I.infeſtis.
24 Ms.factores.
30 Mss. mouerant. al. promouerant.
33 Ms.eius per vim ſt.al.eius virg.primum ſt.al.eius virg. puera ſt. *Puera etiam apud Varronem ſunt Puellæ. Non.*
P.273.7.Mss.& Met.
9 I.ciuibus omnibus.
12 I.& perlucida.
ib.Ms.arte inſp.
15.Ms. Africanus d. i. u.ſ.A.ſ. Poſt diſceſſ.d.leg.Ptolomæus iam &.
16 I.Ptolomæus iam & p.
25 I. impoſitum.
26 I.afferri.
28 Ms.funeſtiſſimo.
32 Ms. cædes demonſtrauit.
P. 274.1. I.à Dem. periit S. r. p.Leius cuius.
6.Mss.Arſacides par in Hyr.
7 I.in Bithyniam.
13 I.Calimander.
16 I.Phrahartes,Ms.Phrates.
20 Mss. datur.
21 Ms.acrioribuſque cuſt.
22 Mss.Interiecto temp.
25 Ms.repreh.
27 I.pœn. ciu.ſibi donatam rem. al.pœna ſibi donata rē.
31 Ms.faciebant.
P.275.3 Mss.Sed per luxuriā.
6 Ms coccorum.
ib.Mss. piſtorúmque m.
8 I.fingerent.Ms. facerent. al.fierent. al. ſuerent.
11. Ms.bellum.
16 Ms.reliquum I. relictum.
23 Ms. dimiſerat.
24 Ms.exhibitione.
25 Ms. ciuitates per quas in hiberna diuiſerat egrè ferrent ad P.
31 Mss.Sed poſtr.
33 q. I.exequiis.
P.276.1. Ms. Demetriam.
ib.Mss.aduexerat.
4. I.feſtinanter.

LIB. XXXVIIII.

30 Mss. dein ac reſt.
P.277.1. Mss. geſſiſſent. *leg.* ceſſiſſent. al.cueniſſent.
4 Ms.defectione ſuorum.
5 Mss. Antiocenſes ſuperb. al.Ant.propter ſup.
8 Mss.ceterum ciu.
9 Ms.abſ. eius à D.
10 I.Pt. vero r.
14 Ms.Proturci.
17 Ms. quidem libet.
23 Ms.ad affirm.
25 Mss.in eos aduerſus lacr.
33 Mss.cognomen reg.p.f.
ib.Ms.Gryphos.l. Grypho.
P.278.2.Ms.vis autem.

5 I.in regno ornatus.
8 I.ſummis operibus.*dictum fert.Vt* ſummopere.
9 I. in Græciam Gr. a. & f. Gryphinam Gr.n.
ib Mss.& filiam nupt.
ib.Ms.Trifinam.
11. Mss. ſollicitet.
12 Mss. Grippum.
14 I. inter eos.
16 Mss. in templo.
18 Mss. commendatam.
30 Ms. præſciis.
32 Mss.prælato.
P.*279* 3. Mss. extinguitur regni ſecuritatē G o.a.quietā.
5 I.Cyricœnus.
6 Mss.ſed Ant.
18 I. Seleucen.*Vbiq.*
20 Cleopatra vero non t.
22 Mss. Grippi.
25 Mss.tur. Tunc.(al.Hinc.) Ant.
26 Ms. in qua erat Cleop.
27 I. Gryphina.Ms. Tirſena.
28 Ms.antequam ſor.
30 Ms.ſibi æmulata.
33 I. & contra m.
P.280 1 Ms. At contra G.
7.I. nefas.

10 Ms.& I.neceſſitatibus.
13 Mss.neque ab.(al.ad) illa vir. ſeq.
14 Mss. reſeruaturū tradita.
20 I.amplexantes.
22 I. in vltionem ſui. Ms. vltionis vi.
ib.Ms.decidit.
24 Mss. impie namque p. al. impiam q. p.
26 Mss.Vt tunc in Æg.
27 Ms.excitat.
33 Ms.emiſiſſet.
P 281 9 Mss. occultatis.
19 Ms.quod neque.
22 Ms. Igitur Alexander regni Cyrenis quod ei pater teſt rel *In pleriſq. Mss.manca hæc ſunt.*
25 Ms. It. quoque ter.
28 Ms.Quo pacto.
29 I.& quæ.
P.282.1.Ms.Hierotinus.I.Herot.
ib.I.ſexcentorum.
2 Mss. diuerſis.
3 Ms. vaſtabat. al. deuaſtabat.
5 Mss ex ſanguinibus,vt inf. 306.l.29.

LIB. XL.

18 I.filiorum.
23 Ms. circūinſpicere, *Vt & ſup.*
30 Mss.decem & nouem.*ita*

& paulo poſt.
P.283.2 Mss.millia militum.
9 Ms.x. & vii. ann.
12 Mss.quod geſſerit.

LIB. XLI.

P.284.7.I. Orientales.
16 Mss. ex omnibus non.
17 Mss gloria eſt.
19 Mss. & opul. illud vrb. B.

Scribe Vt eſt in aliis, & op.illud vrb.m.B.
21 Mss Scithis.
ib.I.aſſiduis u. variiſque p.c. vrg.

vrg.ij.dom.
24 l.Dacas.MS. Sachas.
ib.l.Maianos ſ.occ.finesDeinde.
27 l.tum iam ac.pr.
31 MSS.montes & campos.al. montes frigus & c.
P.285. 2. l. Medumque m.ex vtroque m.
5 l. Scythius.
6 MS. ſeruitiorum h.
9 MSS. cura,& eq.
11 MSS.vt quique.
13 MS.occurriſſent.
ib.l. CCCCL. al. DCCC. MS. CCC.
15 MS.Pug.ita vt proc.&c. ſimulent,
17 MS.ſimulant.Signum.
18 Mss. prœlium.
24 MS. luricæ.
29 q.l.zelouirorum.
P.286.1.l.eſſe q.
4 MS. & ad curam d.
5 q.l.omnis ven.
12 MS.quatinus.
16 MS. Staganori.l. Satagenori.
17 MSS.traditur. Poſtea.
ib.q.l. ſeduct.
20 l.Nicanore.
22 l.L. Manilio Piſone,Attilio R.
23 MS. Ms.conss.

LIB. XLII.

23 l.Phrahates.MS.Phraat'.
ib.MSS.filius rex ſtatuitur.
26 Ms. & Scyth.&c. reuocaretur,neque Scythæ.
27 MS. Itaque Sc.
248. regnum.
27 MSS.& l.Bactrianorum.
P.287.1.MSS. Mandragorum.
5 MSS.cum Sel.al.tum Sel.al. belli cum Seleuco & Theodato B. rege.
9 MS. quam d.
11 Reu itaque S.
14 MS. Baram. al.Daram nō in monte Aparteno. l. Clatam in monte Taborreno.
18 MSS. vbertas, vt pr.o. ex font.
29 l.inſtructus.
31.MSS.Pricipatius.l.Panpatius.
P.288.1.l.XII.an.
2 l.& Pharnace.Ms.& Phrate.
6 l.plus regno,
12 Ms. duxit.
15 MS. Sogd. & Arachatorū, & Dr.
ib.l. Dranganitanorum.
17 MSS.exſanguines. (*Vt ſup.* 294.l.2.
24 MS. equum per ſang. eius circumegit.
29 l. Bachaſum in regno pr. MS. Bacas pr.
31 MS. Velmæorum al. Idumæorum.
P.289.1.*à Ms abeſt.*Atque.
2.MS. correptus.
30 *l.* in cal.
P.290.1. l. menſum.
2 MSS.turelam rel.
ib.Ms.Humerum.al Him.
17 MSS. Sed & Att.

 18.*l.*

24 *Ms.* porcorum.
28 *l.* Adulti.
29 ms. pernecit.
30 *Ms.* ſtria.freq C.
32 l. & vel.i.e.q.i.a.pr.off.
P.298.5.*l.*reneret.
11 *l.* & ibi u. R. ms. & vbi u. R.
ib. mss. conditur. Tunc & vic.
13 Ms.conſtituti.
27 l. ex ignauitate.
30 l. gloria.
P. 299.1. mss. clariſſimos & Protis. (al. Protus) fuere.al. clariſſ qui ſe Proto iunxere. al. clariſſ. & pactis ſe iunx. al. clariſſ. Prori fauere. al. clariſſ. & Protis ſe iunx. l. claſſi Furius & Peran⁹ fuêre.
2.Ms.Segobrigorum.(al.Segobriorum) ſenannũ nom. l. Segoregiorum Senanum n. *Reſtituendum eſt hoc nomen Front.lib.3.cap.10.& 11. In cuius Mss.diciuntur* Segobrigenſes.
6 l. illi p.
11 ms.Proto.*l.* Perano.
15 mss. periculum.
17 ms. in capitis. *l.* in Caperrinis.
25 Ms. Segobriorũ merãno. *l.*Senano Segoregiorum.
26 *l.* Commanus. *Teutonicum eſt.* Kunman, *audacem ſignificat. Et fort.* Nannus, *eſt* Mannus, *quod virum denotat.*
P.300.2. ms.ſquam inq.
4 mss.inſtruit.al. inſtituit.
6 mss.ſirpiis *l.* ſcirpis.
8 *l.* nocte præd.
10 *l.*armati inuaderent.
12 *l.*adulrerari.
13 *l.*formam eius,i. aperit.
15 *l.non habent* cuncti.
20 ms.ſtationes in muris. al. ſtar. iniunctas.
P. 301. 6. ms. Carimandos. *Quadtman, id eſt homo prauus: aut Cattenman, id Cattorum homo.* *l.*Carimandus, *id eſt* Garman, *verè vir.*
10 ms.vt intrare liceret.
21 Ms. Quare d. n.
28 ms. Voconrijs.*l.*Volſcis.
33 Ms.epiſt. ac diuitiarum & leg.

LIB. XLIIII.

P.302 20. mss. Hiſpalo.
21 ms. Spaniam.
26 mss. vtrunque.
29 ms.& *l.*abundantiam.
31 mss.quæ ſola. al. quæ ſolum m. pr. ſed & eq.
32 mss. ſed nec ſum.
P. 303. 4. ms. inrigua eſt variis.(al. viuariis) quoque Oceani aff. piſcoſis.
51. in laudibus veh. ms.à palud. u.
7 mss.mare.
9 *Ms.* Pirineum.
ib. ms.& *l.*cogit.
10 mss.paſſus.
11 *l.* æqualiſque aër. ſp.
13 *l.*aduerſus aſſ. flatus. ms. aduerſi flatus aſſidui.

 15 *l.* o-

Et hac quidem hactenus curioſè fortaſſè nimis: ſed non ſine magnorum & doctiſſimorum virorum conſilio, atque etiam exemplo.

In Prologis, non eſt quod eandem quis à me diligentiam requirat: Nam & me res aliò mea vocant, & in iis nihil adeò dignum notatione viſum eſt. Hoc ſolum monebo, præponi eos Iuſtino, in omnibus libris noſtris præterquam in vno P. Pithæi, in quo ſub titulo argumentorum, ſingulis libris Iuſtini ſinguli Prologi præfiguntur.

FINIS.

Ad 147 2188

INDEX RERVM ET VERBORVM IN NOTIS MEMORABILIVM.

A.

A in I. 72.13
Adorare. 28.39
Adſtruere. 59.13
Aggeres. 15.5
Ἀμνηστία. 27.40
Amphictionides. 70.16
Amplocti. 61.33
Arſacides. 70.14
Arceſſo. 12.7
Ἀσάνδης. 36.8
Au, in v. 48.33

B.

B Arce. 12.33
Barene. 12.40
Beroea. 12,37
Brunduſium. 40.20

C.

C in G. 84.11
Capital. 18.32
Carthaginis conditio. 53.8
Carthaginienſium dignitates. 65.23 34.60.6.
Cludi. 48.33
de Cælo miſſus. 26.28
Commendare. 70.1
Concitor. 19.28
Crepundia. 63.39

D.

D Areus. 40.1
Deſtrude. 48.33
Deprecor. 38.37
Dextera fidei pignus. 39.35
Die, pro diei. 20.39
Differre. 28.19
Dignatio. 63.11
Diu pro deabus. 31.25
Ducatus. 35.10
Duo pro duos. 11.18

E.

E in O. 61.31
Ei in e. 40.1
Ἐπιγαμβρεύειν. 52.27
Eructo. 24.18
Exhibere. 34.21
Exinteratum. 12.21

F.

Filiis pro filiabus. 31.24
Flos Liberi. 13.17
Fors. 28.9

G.

G in C. 84.11
Gallorum virtus. 59.
Γαμβρός. 52.24
Gener. 52.20
Genitiui pluralis in ium. 14.6

H.

Habitus, pro auitus. 10.27
Haſta. 78.31
Homi-